

प्रथम आवधिक विकास योजना

आ.व. २०८०/०८१-२०८४/०८५)

त्रिवेणी गाउँपालिका

रुकुम (पश्चिम), कर्णाली प्रदेश

वैशाख, २०८०

प्रकाशक : त्रिवेणी गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय,
खारानेटा, रुकुम पश्चिम, कर्णाली प्रदेश

फोन नं

ईमेल : tribenigp@gmail.com

वेब : www.trivenimunrukum.gov.np

सर्वाधिकार : त्रिवेणी गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, खारानेटा रुकुम पश्चिम

मुद्रण : १००० प्रति

अध्ययन समूह :

पुस्तक चन्द	टिम लिडर
डा.मान बहादुर वि.के.	अर्थशास्त्री
कर्णबहादुर नेपाली	सुशासन /GESI विज्ञ
ई. चेत परियार, Ph.D.	सिभिल इन्जिनियर
विकास ज्ञवाली	समाजशास्त्री
गणेश कुमार के.सी.	भाषा विज्ञ
राज कुमार रिमाल	जि.आइ.एस. विज्ञ
सागर गोसाई	तथ्याङ्क विश्लेषक

मन्तव्य

नेपाली जनताको लामो त्याग, बलिदानीपूर्ण संघर्ष, जनआन्दोलन, शसस्त्र संघर्षबाट प्राप्त संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र पश्चात् राज्यको पुनर्संरचना भइ राज्य शक्तिको बाँडफाँड गर्दै सिंहदरबारको अधिकारलाई जनताको घर दैलोमा पुर्‍याउन स्थानीय सरकारहरू स्थापना भएका छन् । स्थानीय सरकारले जनताको दिगो शान्ति, विकास र समृद्धिको असीमित आकांक्षालाई सम्बोधन गर्न समानुपातिक, समावेशी र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा कार्य गर्नुपर्दछ । बहुजातीय, बहुभाषिक, बहुधार्मिक, बहुसांस्कृतिक तथा भौगोलिक विविधता भएको त्रिवेणी गाउँपालिकालाई विविधता बीचको एकता, लैङ्गिक विभेद र छुवाछुतको अन्त्य गरी उद्यमशीलता, बालमैत्री, जेष्ठ नागरिकमैत्री, अपाङ्गमैत्री, महिलामैत्री, युवामैत्री, वातावरणमैत्री, पर्यटनमैत्री, सर्वशुलभ उर्जा, स्वच्छ खानेपानी सहितको समृद्ध गाउँपालिका निर्माण आजको आवश्यकता हो । समतामूलक सभ्य समाज निर्माणमा केन्द्रित भएर आफ्नो सोच, चिन्तन, व्यवहार, नयाँ दृष्टिकोण र सकारात्मक सोचका साथ दिगो विकास लक्ष्य तथा पन्ध्रौं योजनाले राखेका लक्ष्यमा त्रिवेणी गाउँपालिकालाई पुर्‍याउन गाउँपालिकाले आवधिक विकास योजना बनाउन सफल भएकोमा हार्दिक बधाई तथा शुभकामना व्यक्त गर्दछु ।

अन्त्यमा, त्रिवेणी गाउँपालिका प्राकृतिक तथा जैविक विविधताले भरिपूर्ण पर्यटकीय विकासको अपार सम्भावना बोकेको गाउँपालिका हो । वनजंगल, खोला नदी, सांस्कृतिक गाउँ, खेतीयोग्य जमिन, सजिलो तरिकाले जनताको पक्षमा अर्जुन दृष्टिका साथ सही निर्णय गरी नयाँ जोश र इच्छा शक्ति लगाएर नमूना गाउँपालिका निर्माणका लागि समृद्धि र यहाँका जनता सुखी बनून्, संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रलाई संरक्षण गर्नमा मद्दत पुगोस् भन्दै त्रिवेणी गाउँपालिका परिवार र यो आवधिक विकास गुरुयोजना तयार बनाउन सहजीकरण गर्ने हेड लाइट प्रा.लि.का प्राविधिक टोलीलाई धेरै धेरै आभार प्रकट गर्दछु ।

राज कुमार शर्मा
प्रदेश सभा सांसद
क्षेत्र नं. ख
कर्णाली प्रदेश

त्रिवेणी गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

खारानेटा, रुकुम (पश्चिम)

कर्णाली प्रदेश

नेपाल

९८५७८७७७६४

प.सं.-: ७९/८०

च.नं.-:

मन्तव्य

मुलुक नयाँ युगमा प्रवेश गरेको छ । संघीय संरचना अनुसार स्थानीय तहको निर्वाचन सम्पन्न गरी सवै स्थानीय तहमा जन निर्वाचित प्रतिनिधिहरूले नेतृत्व गरिरहेका छन् । नेपालमा नयाँ संविधान बमोजिमको संघीय ढाँचाको राज्य संरचना कार्यान्वयन गर्ने पहिलो चरणमा हामीलाई जनताले निर्वाचित गरेर पठाएका छन् । संविधानको मर्मअनुसार नेपाली जनताको दिगो शान्ति र सामाजिक न्याय सहितको समृद्धिमा पुग्ने तीव्र चाहाना अनुसार यो व्यवस्थाको जग बसाल्ने ऐतिहासिक अवसर अहिलेका हामी जनप्रतिनिधिहरूले प्राप्त गरेका छौं ।

हाम्रो संविधानले संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रलाई संस्थागत गरी स्वाधिन, समुन्नत तथा समाजवाद उन्मुख अर्थ व्यवस्था मार्फत् समृद्ध नेपालको निर्माण गर्ने परिकल्पना गरेको छ । यसैगरी संयुक्त राष्ट्र संघद्वारा, सन् २०१६ देखि २०३० सम्मका लागि विश्वव्यापी विकास एजेण्डाको रूपमा विभिन्न १७ वटा दिगो विकासका लक्ष्यहरू निर्धारण गरिएका छन् । यसै सन्दर्भमा संघीय व्यवस्थाको महत्वपूर्ण आधारको रूपमा रहेको स्थानीय सरकारले पनि स्वाभाविक रूपमा माथि उल्लिखित संविधानले निर्देश गरे अनुसारको नीतिसँग समायोजन हुने गरी आफ्नो दिगो विकासका लक्ष्य हाँसिल गर्न आफ्नो योजनावद्ध आवधिक र दीर्घकालीन योजना तर्जुमा गर्न बाञ्छनीय भएको छ ।

प्रदेश शुशासन केन्द्र, कर्णाली प्रदेश सुर्खेतको आर्थिक तथा हेड लाइट प्रा.लि.को प्राविधिक सहयोगमा करिव ३ महिनाको अवधि लगाएर त्रिवेणी गाउँपालिकाको आर्थिक, सामाजिक, भौतिक पूर्वाधार, वन वातावरण र संस्थागत विकासका क्षेत्र समेटिने गरी विभिन्न चरणमा गाउँपालिकाका वडा तथा बस्तीहरूमा गइ विज्ञहरूबाट सुझावहरू संकलन गरी आगामी पाँच वर्षको आवधिक योजनाका साथै मध्यकालीन र दीर्घकालीन योजना सहितको त्रिवेणी गाउँपालिकाको एकीकृत आवधिक गुरुयोजना निर्माण गरिएको छ ।

जैविक विविधताले भरिपूर्ण प्रचुर प्राकृतिक सम्पदा र सांस्कृतिक विशेषताहरू भएको त्रिवेणी गाउँपालिकामा जनताको सामाजिक न्याय सहितको समृद्धिको तीव्र चाहाना अनुसार योजनावद्ध विकास गर्न यो प्रतिवेदन मार्गचित्र हुनेछ । हाम्रो स्रोत र साधनहरूलाई आधारभूत तहमा रहेका जनताहरूको पहुँच र लाभ पुग्ने गरी उपयोग र विस्तार होस । आर्थिक, सामाजिक र वातावरणीय पक्षको नकारात्मक प्रभाव न्यून हुने गरी दिगो विकासको सिद्धान्त अनुसार योजनाहरू तय गर्नको निम्ति यो दस्तावेज तयार गरेका छौं । यो गुरुयोजना तयार गर्नको लागि प्रत्यक्ष, अप्रत्यक्ष रूपमा योगदान गर्नु हुने विज्ञ विद्वान्हरू, आम जनसमुदाय, यसमा आ-आफ्नो भूमिकामा रहेर योगदान दिनु हुने हेड लाइट प्रा.लि.का सम्पूर्ण सदस्यहरू, सुरुदेखि नै सहयोग र सहजीकरण गर्नुहुने गाउँपालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत लगायत सम्पूर्ण कर्मचारी वर्ग, गाउँपालिकाका सम्पूर्ण जनप्रतिनिधिहरू, प्रदेश सभाका माननीय सांसद राजकुमार शर्मा, पूर्व अध्यक्ष भक्कु प्रसाद घर्ति मगर लगायत सम्पूर्णमा हार्दिक कृतज्ञता प्रकट गर्दछु ।

गणेश कुमार के.सी.

अध्यक्ष

त्रिवेणी गाउँपालिका, रुकुम (पश्चिम)

"व्यावसायिक र सिर्जनशील प्रशासन: विकास, समृद्धि र सुशासन"

website: www.trivenimunrukum.gov.np

Email: tribenigp@gmail.com

त्रिवेणी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

खारानेटा, रुकुम (पश्चिम)

कर्णाली प्रदेश

नेपाल

९८५७८७७७६४

प.सं.:- ७९/८०

च.नं.:-

मन्तव्य

स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ ले प्रदान गरेको अधिकारको क्षेत्रभित्र रही स्थानीय तहले प्रभावकारी सेवा प्रवाहको लागि योजनाबद्ध विकास गर्नुपर्ने मान्यताको आधारमा त्रिवेणी गाउँपालिकाले यो प्रथम पञ्चवर्षीय आवधिक योजना निर्माण गरेको छ ।

यस आवधिक योजनाले त्रिवेणी गाउँपालिकाको समग्र विकासमा ठोस योगदान पुऱ्याउन सक्नेछ भन्ने अपेक्षा लिएको छु । त्रिवेणी गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधि, राजनैतिक दल, नागरिक समाज, पत्रकार, सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरूले यस आवधिक योजनाका लक्ष्यहरूलाई सफल पार्न हरेक वर्ष योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र समीक्षा गर्दा विगतमा भए गरेका प्रशंसनीय कार्यको आत्मबोध गर्ने, अपनत्व ग्रहण गर्ने र समेटेर सँगसँगै लैजाने कार्यमा सहयोग गर्न सबैमा विनम्रता पूर्वक अनुरोध गर्न चाहन्छु । आवधिक योजनामा भएका योजनाहरूको कार्यान्वयनका पक्षमा गुणस्तरीय सुशासन र हाम्रो मर्यादालाई आत्मसात गर्दै योजनाको सफलताको लागि सकारात्मक र नकारात्मक पक्षको समीक्षा गर्दै गाउँपालिकाले तोकेको लक्ष्य अनुसार कार्यान्वयन पक्ष सफल र सक्षम बनाउनको लागि हामी सबै दृढ संकल्पका साथ अगाडि बढेमा विकासको प्रतिफल सबैले पाउने कुरामा दुईमत छैन साथै आवधिक योजना निर्माण कार्यमा सहयोग गर्ने सम्पूर्ण जनता, गाउँ सभाका सदस्य, गाउँपालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत लगायत सम्पूर्ण कर्मचारी, हेड लाइट प्रा.लि.का सम्पूर्ण टिमलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

राजकुमारी रेउले,

उपाध्यक्ष

त्रिवेणी गाउँपालिका, रुकुम (पश्चिम)

त्रिवेणी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

खारानेटा, रुकुम (पश्चिम)

कर्णाली प्रदेश

नेपाल

९८५७८७७७६४

प.सं.:- ७९/८०

च.नं.:-

मन्तव्य

त्रिवेणी गाउँपालिका रुकुम पश्चिम जिल्लाको पश्चिम दक्षिणमा अवस्थित गाउँपालिका हो । गाउँपालिकाले हेड लाइट प्रा.लि.को प्राविधिक सहयोगमा गाउँपालिकाको अल्पकालीन, मध्यकालीन र दीर्घकालीन योजना छनौट गरी एकीकृत आवधिक योजना २०८०/०८१ देखि २०८४/०८५ निर्माण भएको छ । यस गाउँपालिकाको विकास र समृद्धिका लागि पहिचान गरिएका प्राथमिकताहरू, किटान भएका कार्यक्रम तथा योजनाहरू र अनुमानित लागत समेत समेटेर पालिकाका सरोकारवालासँगको प्रत्यक्ष संलग्नतामा विषय विज्ञहरू मार्फत यो दस्तावेज तयार गरिएको छ । यसको प्रभावकारिता स्थानीय स्तरमा त्यतिबेला मात्र देखिन जान्छ जति बेला यी सबै कार्यक्रमहरूमा प्रत्यक्ष लाभान्वित सरोकारवाला जनताको स्व:स्फूर्त रूपमा अधिकतम जनसहभागिता, साभेदारी प्राप्त हुने गरी कार्यान्वयनमा जानेछ ।

यो आवधिक योजनाका तर्जुमाका क्रममा गाउँपालिकालाई अत्यन्त खुला हृदयका साथ सौहार्दपूर्ण सहयोग गर्नुहुने आदरणीय अध्यक्ष, अपाध्यक्ष, सम्पूर्ण निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू, लक्ष्य, योजना र नीति कार्यक्रमप्रति ऐक्यबद्धता प्रदर्शन गर्नुहुने सबै राजनीतिक दलका स्थानीय नेतृत्वहरू, विषयगत दक्षता ज्ञान सहित रायसुभाव, सल्लाह प्रदान गर्नुहुने विषयगत कार्यालयका प्रमुख एवं राष्ट्रसेवकहरू आवधिक योजना तर्जुमा खट्ने १० वटै वडाका सचिव र कर्मचारी साथीहरू प्रति धन्यवाद दिन चाहन्छु । साथै यस आवधिक योजनाको छलफल कार्यक्रममा उपस्थित भइ गहन राय सुभाव सल्लाह दिनुहुने माननीय ज्यूहरू, जिल्ला समन्वय रुकुम पश्चिमका प्रमुख, जिल्ला स्थित सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाका प्रतिनिधिहरू, विभिन्न क्षेत्रबाट प्रतिनिधित्व गर्नुभएका विज्ञ व्यक्तित्वहरू र योजना तयार पार्ने सेवाप्रदायक हेड लाइट प्रा.लि.का प्राविधिक टिमका सम्पूर्ण सदस्यहरू लाई विशेष आभार प्रकट गर्दछु ।

.....
प्रेम बहादुर घर्ती

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

कृतज्ञता

त्रिवेणी गाउँपालिकाको सर्वाङ्गीण विकासका लागि आर्थिक, सामाजिक, भौतिक पूर्वाधार, वन तथा वातावरण र संस्थागत विकासको क्षेत्रगत गहन अध्ययन अनुसन्धान गरी पालिकाको आवधिक योजना निर्माण गरिएको छ। यो आवधिक विकास योजना २०८०/०८१-२०८४/०८५ तयार गरी त्रिवेणी गाउँपालिकाको कार्यालयमा प्रस्तुत गरिएको छ।

विश्वव्यापी रूपमा सोच्ने, स्थानीय रूपमा काम गर्ने (Think Globally, Act Locally) भन्ने मान्यतालाई आत्मसात गर्दै, विकासको योजना निर्माण गर्दा राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय प्रयोग र अभ्यासबाट सिक्दै स्थानीय आवश्यकता र यथार्थततामा आधारित भएर गर्नुपर्दछ। जनप्रतिनिधिको परिकल्पना, जनताको आवश्यकता, स्रोत साधनको उपलब्धता र योजना विद्को विज्ञताका आधारमा विकास आयोजनाहरूलाई प्राथमीकरण गरी योजनावद्ध रूपमा कार्यान्वयन गर्दा दिगो विकासले मूर्त रूप लिन्छ। स्थानीय विकास स्थानीयकै सहभागितामा स्थानीयका लागि भन्ने मान्यतालाई स्वीकार गरी स्थानीय सीप, ज्ञान र प्रविधिको प्रयोग गर्दै मौलिकतामा ह्रास नहुने गरी विकास योजना निर्माण गर्नुपर्दछ। विकास आयातित र अन्ध अनुकरण हुनुहुदैन। विकासले स्थानीय आवश्यकताको परिपूर्ति, आर्थिक उपार्जनमा सहयोग, रोजगारीको सृजना गरी जनताको समृद्धिको यात्रा तय गर्न सक्नु पर्दछ। स्थानीय स्रोत साधनको उचित प्रयोग गरी न्यूनतम लागतमा अधिकतम परिणाम निकाल्न सक्नुपर्दछ। विकास समन्यायिक, दिगो र स्थानीय कला, संस्कृति र मौलिकताको संरक्षण गरेर गर्नुपर्दछ भन्ने कुरालाई शिरोधार्य गरी यो आवधिक योजना तयार गरिएको छ।

यो आवधिक योजना तयार गर्ने क्रममा निवर्तमान जनप्रतिनिधि र प्रतिनिधिमूलक जनसहभागिता, शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि र विकाससँग सरोकार राख्ने सरोकारवालाहरूको सक्रिय सहभागिता, सल्लाह, सुझाव र मार्गनिर्देशका आधारमा तयार गरिएको छ। यो योजना माथिबाट तल (Top-Down) नभई तलदेखि माथि (Bottom-up) को अवधारणामा तयार गरिएको छ। संघीयताको मर्म र भावना अनुसार तयार गरिएको प्रस्तुत योजनाको स्वामित्व त्रिवेणीबासी जनता र तिनीद्वारा निर्वाचित जनप्रतिनिधिले स्वीकार गर्नुहुनेछ भन्ने विश्वास लिएको छ। यो योजना कार्यान्वयनले समृद्ध त्रिवेणी: सुखी र सम्मानित त्रिवेणीबासीको दीर्घकालीन सोचलाई साकार पार्न सहयोग गर्नेछ।

त्रिवेणी गाउँपालिकाको आवधिक योजना तयार गर्ने अवसर प्रदान गर्ने गाउँपालिकाका परिवार प्रति हेड लाइट प्रा.लि. हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछ। योजना निर्माणका क्रममा सकारात्मक र रचनात्मक सल्लाह, सुझाव दिनुहुने कर्णाली प्रदेश सभा सांसद तथा मुख्य मन्त्रि माननीय श्री राजकुमार शर्मा, जिल्ला समन्वय समिति रुकुम पश्चिमका प्रमुख श्री लुम्बिनी गौतम, त्रिवेणी गाउँपालिकाका अध्यक्ष श्री गणेश कुमार के.सी., त्रिवेणी गाउँपालिकाका निवर्तमान अध्यक्ष श्री भक्कु प्रसाद घर्ति मगर तथा निवर्तमान गाउँपालिका परिवार लगायत सम्पूर्ण त्रिवेणीबासी प्रति हेड लाइट प्रा.लि. हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछ।

सूचना संकलन तथा कार्यालयीय काममा सहजीकरण गर्नुहुने प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत श्री प्रेम बहादुर घर्ती ज्यू, विभिन्न शाखाका शाखा प्रमुखज्यूहरू यो प्रतिवेदन तयार गर्दा महत्वपूर्ण सल्लाह सुझाव प्रदान गर्नु हुने राष्ट्रिय योजना आयोगका पूर्व उपाध्यक्ष तथा इन्जिनियर डा. दिनेशचन्द्र देवकोटा, प्रतिवेदन लेखन समूहका विद्वान् व्यक्तित्व डा. मानबहादुर वि.के., डा. चेत परियार, गणेश कुमार के.सी., विकास ज्वाली, कर्ण बहादुर नेपाली प्रति हेड लाइट प्रा.लि. हार्दिक साधुवाद व्यक्त गर्दछ।

पुस्तक चन्द्र

संयोजक

त्रिवेणी गाउँपालिका आवधिक योजना अध्ययन समूह

विषय सूची

परिच्छेद एक.....	१
आवधिक योजनाको परिचय र विधि.....	१
१.१ पृष्ठभूमि.....	१
१.२ आवधिक योजनाको अवधारणा	१
१.३ आवधिक योजनाको नीति तथा वैधानिक प्रावधान	२
१.४ संघ, प्रदेश र गाउँपालिकाको आवधिक योजनासँग अन्तरसम्बन्ध	३
१.५ आवधिक योजना तर्जुमाका उद्देश्यहरू	३
१.६ आवधिक योजनाका क्षेत्र तथा सीमाहरू.....	४
१.६.१ योजनाका क्षेत्रहरू	४
१.६.२ आवधिक योजनाका सीमा.....	५
१.७ अध्ययन विधि.....	६
१.७.१ पूर्व अध्ययनहरूको पुनरावलोकन	६
१.७.२ पूर्व योजना तयारी कार्यशाला गोष्ठी:.....	६
१.७.३ आवधिक योजना तर्जुमाका लागि निर्देशक समिति तथा विषयगत उपसमिति गठन:.....	७
१.७.४ तथ्याङ्क एवं सूचना संकलन:.....	८
१.७.५ तथ्याङ्क विश्लेषण.....	९
१.८ योजना तर्जुमाको प्रकृया	१०
१.९ प्रारम्भिक मस्यौदा योजना लेखन, प्रस्तुति तथा छलफल	१२
१.१० आवधिक योजनाको अन्तिम प्रतिवेदन प्रस्तुति :.....	१३
१.११ प्रतिवेदनको संगठन	१३
परिच्छेद दुई	१४
त्रिवेणी गाउँपालिकाको विद्यमान स्थिति	१४
२.१. परिचय.....	१४
२.२ भौगोलिक स्थिति	१४
२.२.१ अवस्थिति	१४
२.२.२ भू-बनोट	१५
२.२.३ धरातलीय स्वरूप :	१७
२.२.४ हावापानी	१८
२.३ प्राकृतिक स्रोत सम्पदा	१८
२.३.१ जल प्रवाह प्रणाली.....	१८
२.३.२ प्राकृतिक वनस्पति तथा वन्यजन्तु	१९
२.३.३ माटोको बनावट	२१
२.३.४ माटोको अम्लियताको स्थिति.....	२२
२.४ भू-उपयोग तथा मानव बसोबास	२३
२.४.१ भू-उपयोग	२३
२.४.२ मानव बसोबास.....	२५
२.४.३ भू-स्वामित्वको अवस्था.....	२७
२.५ सामाजिक तथा सांस्कृतिक अवस्था	२७
२.५.१ जनसंख्या संरचना तथा वितरण	२७
२.५.२ जातजातिगत अवस्था	२७
२.५.३ धार्मिक अवस्था.....	२७
२.५.४ जनशक्तिको संरचना.....	२७
२.५.५ बसाइँसराइको वर्तमान अवस्था.....	२८

२.५.६ वैदेशिक रोजगारीमा रहेको जनशक्ति	२८
२.५.७ चाडपर्व तथा जात्रा	२८
२.५.८ भाषाभाषी तथा भेषभूषा	२९
२.५.९ शैक्षिक अवस्था	२९
२.५.१० स्वास्थ्य सेवा तथा सुविधाको अवस्था	३०
२.६ आर्थिक अवस्था	३१
२.६.१ कृषि	३१
२.६.२ पशुपंक्षी पालनको अवस्था	३२
२.६.३ खाद्यान्न उत्पादन र आमनिर्भरता	३३
२.६.४ उद्योग तथा वाणिज्य	३३
२.६.५ पर्यटन क्षेत्रको अवस्था	३४
२.६.६ वित्तीय संस्थाहरू र सहकारी	३६
२.६.७ पारिवारिक आय व्ययको अवस्था	३७
२.७ खानेपानी तथा सरसफाइको अवस्था	३८
२.८ इन्धन तथा बत्तीको श्रोत र प्रयोगको अवस्था	३९
२.९ वन वातावरण तथा प्राकृतिक प्रकोपको अवस्था	३९
२.१० यातायात तथा परिवहन सुविधाको अवस्था	४०
२.११ प्राकृतिक प्रकोप जोखिमका सम्भावित क्षेत्रहरू	४१
२.१२ सूचना तथा सञ्चारको पहुँच	४३
परिच्छेद तीन	४४
गाउँवासीको अपेक्षा र विद्यमान अवस्थाको विश्लेषण	४४
३.१ गाउँपालिकाका प्रमुख समस्याहरू	४४
३.१.१ आर्थिक तथा वित्तीय विकाससँग सम्बन्धित समस्याहरू	४४
३.१.२ सामाजिक विकाससँग सम्बन्धित समस्याहरू	४५
३.१.३ भौतिक पूर्वाधार विकाससँग सम्बन्धित समस्याहरू	४६
३.१.४ वातावरणीय तथा प्रकोप सम्बन्धी समस्याहरू	४६
३.१.५ सुशासन तथा संस्थागत विकाससँग सम्बन्धित समस्याहरू	४७
३.२ गाउँपालिकाको सवलता, दुर्बलता, अवसर र चुनौतीको विश्लेषण	४७
३.३ जनसंख्याको प्रक्षेपण तथा विश्लेषण	४९
३.४ यातायात सुविधाहरूको विश्लेषण	५०
३.५ आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण	५१
३.६ प्रकोप तथा वातावरणीय अवस्थाको विश्लेषण	५२
३.७ प्रमुख परिसूचकहरूको प्रवृत्ति विश्लेषण	५३
३.७.१ भौतिक पूर्वाधार	५४
३.७.२ शैक्षिक स्थिति	५५
३.७.३ स्वास्थ्य सेवा तथा सुविधाको अवस्था	५६
३.७.४ प्राथमिकताका मुख्य विषयहरू	५७
परिच्छेद चार	५८
सोंच, समग्र लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति र कार्यक्रम	५८
४.१ पृष्ठभूमि	५८
४.२ राष्ट्रिय पन्ध्रौ योजनाको सोंच, लक्ष्य र रणनीतिहरू	५८
४.२.१ राष्ट्रिय सोंच	५८
४.२.२ राष्ट्रिय दीर्घकालीन रणनीति	५८
४.३ कर्णाली प्रदेशको दीर्घकालीन सोंच	५९

४.३.१ प्रदेशको दीर्घकालीन लक्ष्य	५९
४.४ त्रिवेणी गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोंच, ध्येय, लक्ष्य तथा उद्देश्य	५९
४.४.१ त्रिवेणी गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोंच	५९
४.४.२ लक्ष्य	६०
४.४.३ उद्देश्यहरू	६०
४.४.४ समग्र रणनीति तथा कार्यनीतिहरू	६१
४.५ राष्ट्रिय र प्रदेशका दीर्घकालीन अपेक्षित नतिजा/उपलब्धिहरू	७५
४.६ त्रिवेणी गाउँपालिकाका अपेक्षित नतिजा/उपलब्धिहरू	७७
४.७ आय-व्ययको प्रवृत्ति र प्रक्षेपण	८४
४.८ लगानीको स्रोत र व्यवस्था	८८
४.८.१ लगानीको आवश्यकता र स्रोत	८८
४.८.२ आन्तरिक स्रोतको व्यवस्था र परिचालन नीति	८९
४.८.३ अन्तर सरकारी स्रोत परिचालन	८९
४.८.४ जनसहभागिता परिचालन	८९
४.८.५ निजी तथा वित्तीय क्षेत्रको स्रोत परिचालन	८९
४.८.६ संघ संस्थाको स्रोत परिचालन	९०
४.८.७ अन्य स्रोत परिचालन	९०
४.८.८ स्रोत साधनको बाँडफाँट तथा परिचालनका आधारहरू	९०
४.९ सार्वजनिक खर्च र राजश्व परिचालन नीति:	९१
४.९.१ सार्वजनिक खर्च नीति	९१
४.९.२ राजश्व नीति	९१
४.१० निजी क्षेत्रको स्रोत परिचालन नीति	९१
४.११ सहकारी क्षेत्रको स्रोत परिचालन नीति	९१
४.१२ जनसहभागिता परिचालन नीति	९१
४.१३ संघ संस्थाको स्रोत परिचालन नीति	९१
परिच्छेद पाँच	९२
आर्थिक क्षेत्रगत विकास योजना	९२
पृष्ठभूमि	९२
५.१ कृषि	९२
५.२ पशुपंछी विकास	१२०
५.३ सिंचाइ	१३७
५.४ उद्योग तथा वाणिज्य	१५१
५.५ पर्यटन	१६१
५.६ सार्वजनिक, निजी र सहकारी साभेदारी	१७४
५.७ श्रम तथा रोजगारी र मानव संसाधन विकास	१८४
परिच्छेद छ	१९३
सामाजिक क्षेत्र विकास योजना	१९३
पृष्ठभूमि	१९३
६.१ शिक्षा	१९३
६.२ स्वास्थ्य तथा पोषण	२१९
६.३ खानेपानी तथा सरसफाइ	२२८
६.४ युवा तथा खेलकूद	२५१
६.५ कला तथा संस्कृति	२५६
६.६ लक्षित समूह विकास	२६१

परिच्छेद सात	२६९
पूर्वाधार क्षेत्र विकास योजना	२६९
पृष्ठभूमि	२६९
७.१ सड़क, ढल तथा पुल पुलेसा	२६९
७.२ उर्जा र संचार	२९८
७.३ भवन निर्माण, आवास तथा बस्ती विकास	३०५
परिच्छेद आठ	३२१
वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्र विकास योजना	३२१
पृष्ठभूमि	३२१
८.१ वन तथा वातावरण	३२१
८.२ विपद् व्यवस्थाप	३३४
८.३ वातावरण संरक्षण र जलवायु परिवर्तन	३४२
परिच्छेद नौ	३५२
संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्र विकास योजना	३५२
पृष्ठभूमि	३५२
९.१ संस्थागत क्षमता विकास योजना	३५२
९.२ मानव संसाधन विकास	३५७
९.३ सुशासन	३६०
परिच्छेद दश	३६७
योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्यांकन	३६७
१०.१ तथ्याङ्क प्रणाली	३६७
१०.२ योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन	३६९
१०.३ आयोजना बैंक	३७१
१०.४ तहगत सम्बन्ध तथा अन्तर सरकार समन्वय	३७३
१०.५ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	३७५
१०.६ जोखिम व्यवस्थापन	३७७

नक्सा सूची

नक्सा १: त्रिवेणी गाउँपालिकाको भौगोलिक तथा प्रशासनिक नक्सा.....	१५
नक्सा २: त्रिवेणी गाउँपालिकाको भू-बनोट	१६
नक्सा ३: त्रिवेणी गाउँपालिकाको धरातलीय स्वरूप	१७
नक्सा ४: त्रिवेणी गाउँपालिकाको जलप्रवाह प्रणाली	१९
नक्सा ५: त्रिवेणी गाउँपालिकाको परिस्थितिकीय नक्सा	२०
नक्सा ६: त्रिवेणी गाउँपालिकाको माटोको बनावट	२१
नक्सा ७: त्रिवेणी गाउँपालिकाको माटोको अम्लियताको स्थिति.....	२२
नक्सा ८: त्रिवेणी गाउँपालिकामा भू-उपयोगको स्थिति.....	२४
नक्सा ९: त्रिवेणी गाउँपालिकाको बसोबासको स्थिति	२६
नक्सा १०: त्रिवेणी गाउँपालिकाका पर्यटकीय स्थलहरू	३६
नक्सा ११: त्रिवेणी गाउँपालिकाको सडक सञ्जाल.....	४१
नक्सा १२: त्रिवेणी गाउँपालिकाका पहिरो जोखिमका सम्भावित क्षेत्रहरू	४२

तालिका सूची

तालिका १: त्रिवेणी गाउँपालिकाको भूबनोटको अवस्था.....	१६
तालिका २: त्रिवेणी गाउँपालिकाको धरातलीय भिरालोपनाको विवरण.....	१७
तालिका ३: त्रिवेणी गाउँपालिका भित्र रहेका मुख्य नदी तथा खोलाहरू.....	१८
तालिका ४: त्रिवेणी गाउँपालिकाको परिस्थितिकी.....	२०
तालिका ५: त्रिवेणी गाउँपालिकाको माटोको बनावट.....	२१
तालिका ६: माटोको अम्लियताको स्थिति.....	२२
तालिका ७: भू-उपयोगको स्थिति.....	२४
तालिका ८: त्रिवेणी गाउँपालिकाको बसोबासको विवरण.....	२६
तालिका ९: त्रिवेणी गाउँपालिकाका पर्यटकीय स्थलहरूको नाम.....	३५
तालिका १०: त्रिवेणी गाउँपालिकाका वित्तीय संस्थाहरूको नाम.....	३७
तालिका ११: त्रिवेणी गाउँबासीहरूका औषत वार्षिक आमदानीका स्रोतहरू (रु. हजारमा).....	३७
तालिका १२: परिवारको वार्षिक खर्चका क्षेत्रहरू (रु. हजारमा).....	३८
तालिका १३: त्रिवेणी गाउँपालिकाको सडकका प्रकार.....	४१
तालिका १४: त्रिवेणी गाउँपालिकाका पहिरो जोखिमका सम्भावित क्षेत्रहरू.....	४२
तालिका १५: त्रिवेणी गाउँपालिकाको जनसंख्या वृद्धि तथा प्रक्षेपण.....	४९
तालिका १६: त्रिवेणी गाउँपालिकामा विस्तारित पालिका स्तरिय सडक सम्बन्धी विवरण.....	५०
तालिका १७: त्रिवेणी गाउँपालिकामा विस्तारित वडा स्तरिय सडक सम्बन्धी विवरण.....	५०
तालिका १८: त्रिवेणी गाउँपालिकाका जोखिमयुक्त स्थानहरूको नाम.....	५३
तालिका १९: त्रिवेणी गाउँपालिकामा सडक निर्माणको स्थिति.....	५४
तालिका २०: त्रिवेणी गाउँपालिकामा खानेपानी सुविधाको स्थिति.....	५४
तालिका २१: त्रिवेणी गाउँपालिकामा विद्युत् सुविधाको स्थिति.....	५५
तालिका २२: त्रिवेणी गाउँपालिकाको शैक्षिक संस्थाको स्थिति.....	५६
तालिका २३: त्रिवेणी गाउँपालिकाको योजनाका प्राथमिकताका क्षेत्र.....	५७
तालिका २४: राष्ट्रिय दीर्घकालीन लक्ष्य.....	५८
तालिका २५: प्रदेशको दीर्घकालीन लक्ष्य.....	५९
तालिका २६: त्रिवेणी गाउँपालिकाले निर्धारण गरेका सोंच पुरा गर्ने प्रमुख आधारहरू.....	६०
तालिका २७: राष्ट्रिय र प्रदेशका दीर्घकालीन परिमाणात्मक लक्ष्यहरू.....	७५
तालिका २८: आर्थिक विकासको लक्ष्य तथा गन्तव्यका सूचकहरू.....	७७
तालिका २९: सामाजिक विकासका लक्ष्य तथा गन्तव्यका सूचकहरू.....	७९
तालिका ३०: शहरी तथा पूर्वाधार विकासका लक्ष्य तथा गन्तव्यका सूचकहरू.....	८०
तालिका ३१: विपद् व्यवस्थापन तथा वातावरण संरक्षणका लक्ष्य तथा गन्तव्यका सूचकहरू.....	८१
तालिका ३२: संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सुशासनका लक्ष्य तथा गन्तव्यका सूचकहरू.....	८२
तालिका ३३: त्रिवेणी गाउँपालिकाको योजना अवधिको आय र लगानीको अनुमान र प्रक्षेपण (रु. मा) आयका स्रोतहरू.....	८५

तालिका ३४: त्रिवेणी गाउँपालिकाको योजना अवधिको व्ययको अनुमान र प्रक्षेपण (रु. मा).....	८६
तालिका ३५: आय प्रक्षेपण	८८

त्रिवेणी गाउँपालिका

परिच्छेद एक

आवधिक योजनाको परिचय र विधि

१.१ पृष्ठभूमि

त्रिवेणी गाउँपालिका रूकुम पश्चिम जिल्लाका छ वटा स्थानीय तह (तीन नगरपालिका र तीन गाउँपालिका) मध्ये एक हो । यो गाउँपालिका जिल्लाको पश्चिम तथा दक्षिणी भागमा अवस्थित रहेको छ । भौगोलिक रूपमा रूकुम पश्चिमको कुल क्षेत्रफल २८७७ वर्ग कि.मि. मध्ये ८५.४९ वर्ग कि.मि. क्षेत्रफलमा यो गाउँपालिका फैलिएको छ । यस गाउँपालिकाको अधिकांश भूभाग पहाड, होचा टाकुरा, भिरालो र थोरै मात्र भूभाग फाँट ज्यूउला तथा वेशीमा रहेको छ । पहाडी भूभाग भएता पनि जमिनको उर्वराशक्ति राम्रो रहेको छ । भौतिक पूर्वाधार निर्माणका दृष्टिले तुलनात्मक रूपमा प्रतिकूल रहेको यो गाउँपालिकाका सबै वडा कार्यालयसम्म कच्ची सडक पुऱ्याएको छ । नेपालको संविधान २०७२ र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले प्रदान गरेको अधिकारभित्र रही गाउँपालिकाको विकास र सम्वृद्धिको खाका आफै कोर्ने र निर्धारित खाका अनुसार योजनाबद्ध कार्यान्वयन गर्दै जनताको दिगो तथा उच्च जीवनस्तर हासिल गर्न स्थानीय सरकारको दायित्वलाई व्यवस्थित गर्ने उद्देश्यले प्रस्तुत आवधिक योजना तयार गरिएको छ । जनताको प्रत्यक्ष सहभागिता र निगरानीमा सहभागितामूलक, समावेशी, समन्यायिक द्रुत आर्थिक तथा सामाजिक विकासको अल्पकालीन, मध्यकालीन र दीर्घकालीन दृष्टिकोण राख्दै विकासका उद्देश्यहरू, रणनीतिक कार्यक्रमहरू र आयोजनाहरूको छनौट गर्ने, कार्यान्वयनको कार्ययोजना र अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको सुस्पष्ट ढाँचा र कार्यविधि प्रस्तुत गर्नु यस आवधिक योजनाको कार्यभार रहेको छ । यस योजनाले विकास निर्माण र सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई स्थानीय जनताको निकट पहुँचमा राखी उनीहरूको सम्वृद्धिको रेखा आफै कोर्ने सहभागितामूलक रणनीति अवलम्बन गरेको छ । कार्यान्वयन र मूल्यांकनमा समेत स्थानीय जनताको प्रत्यक्ष संलग्नता, दिगो विकासका लक्ष्य, संघीय, प्रादेशिक सरकारका नीति तथा कार्यक्रम, गैरसरकारी संघ संस्थाहरू तथा निजी क्षेत्रको क्रियाकलाप समेतलाई साभेदार क्रियाकलापका रूपमा ग्रहण गरी गाउँपालिकालाई समन्वयात्मक भूमिका र विकासको केन्द्र (Focal point) का रूपमा सुदृढ गर्ने अवधारणा राखेको छ ।

नेपालको संविधानको सफल कार्यान्वयनका लागि नेपाल सरकारले लिएको “समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली” को सोचलाई साकार पार्न सबै तहका सरकारहरूको योजना चक्र प्रभावकारी हुन जरूरी छ । तसर्थ संविधानले स्थानीय तहलाई आफ्नो क्षेत्रको प्राकृतिक तथा आर्थिक स्रोत संकलन तथा परिचालनका लागि जिम्मेवार बनाएको छ । यिनै जिम्मेवारीलाई पुरा गर्न स्थानीय तहले आ-आफ्नो क्षेत्रको समष्टिगत विकासका लागि आवधिक योजना बनाई कार्यान्वयन गर्न आवश्यक रहेको छ । जनताको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन गाउँपालिका भित्रका विकासका संभावनाहरूको आधार तथा नेपाल सरकारले आन्तरिकीकरणमा जोड दिएको दिगो विकासका लक्ष्यहरूलाई समेत आधार मानी विकासमा लगानीको अभिवृद्धि गर्नका लागि आगामी ५ वर्ष भित्र सामाजिक न्याय सहितको शिक्षित, स्वस्थ तथा समृद्ध र विभेद रहित समाजको निर्माण गर्न तथा उच्च आर्थिक वृद्धि गर्दै गाउँ बासीको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने लक्ष्य लिएको छ । नेपालको संविधान, संघ तथा प्रदेश सरकारका दीर्घकालीन सोचलाई आत्मसात गर्दै जनताको आवश्यकता, गाउँपालिकाको क्षमता तथा स्थानीय यथार्थताका आधारमा गाउँपालिका भित्रका जनताका आधारभूत र बदलिदो परिवेशका आवश्यकताहरूलाई मध्यनजर गर्दै समावेशी विकासको धारणालाई समेत ध्यानमा राखी त्रिवेणी गाउँपालिकाले यो आवधिक योजना २०८०/२०८१-२०८४/२०८५ तयार पारिएको छ ।

१.२ आवधिक योजनाको अवधारणा

विकास योजना पूर्वनिर्धारित आर्थिक/सामाजिक उद्देश्य र लक्ष्यहरू प्राप्त गर्न निर्धारित अधिकार प्राप्त निकायले आधिकारिक तथ्यहरूको व्यापक सर्वेक्षणका आधारमा व्यवस्थित रूपमा तयार गर्ने वैधानिक

दस्तावेज (Document) हो । यसलाई कार्यक्रम वा क्रियाकलापहरूको प्रक्षेपित लक्ष्यहरू प्राप्त गर्ने प्रभावकारी कार्यान्वयनको मार्गदर्शन पनि भन्न सकिन्छ । आवधिक योजनालाई दीर्घकालीन योजनाको कार्यान्वयनको अल्पकालीन र मध्यमकालीन समयवद्ध खाका, विद्यमान श्रोतको उपयुक्त बाँडफाँड र क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयनको चरणवद्ध कार्यक्रम भन्न सकिन्छ । स्थानीय निकायको आवधिक योजना भनेको जनताका विकासका चाहना र आकांक्षाहरूको सर्वेक्षणका आधारमा जनताकै प्रत्यक्ष सहभागिता र संलग्नतामा बनाइने तलबाट उठेको (Bottom up) ढाँचा, श्रोत साधनहरूको समयवद्ध र क्षेत्रगत बाँडफाँडका आधारमा पूर्व निर्धारित उद्देश्य र लक्ष्यहरूको प्राप्तिका लागि बनाइएका सुस्पष्ट, विशिष्ट कार्यक्रम र कार्ययोजनाहरूको खाका र रणनीतिको रूपमा बुझ्न सकिन्छ । यस्तो योजना प्रकृत्यामा सम्वद्ध जनता र समुदायको अर्थपूर्ण सहभागिता र साभेदारी, स्थानीय श्रोतहरू र संभावनाहरूको उपयोगबाट स्थानीय आवश्यकताहरूको परिपूर्ति तथा स्थानीय जनताको विकास निर्माणमा प्रत्यक्ष निगरानी, अनुगमन र मूल्यांकनको स्थानीय ढाँचा र जिम्मेवारीको बाँडफाँड महत्वपूर्ण हुन्छ ।

केन्द्रीकृत योजना निर्माणको माथिबाट लादिएको (Top-down) प्रकृत्याभन्दा तलबाटै उठेको (Bottom-up) योजना निर्माण, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकनको वैकल्पिक प्रकृत्या राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय योजना र विकासका अनुभवहरूले सिद्ध गरेको जनमुखी प्रकृत्या हो । यसमा दिगो विकासका आधारभूत मान्यताहरू समेटिनुका साथै आर्थिक, सामाजिक, भौतिक, वातावरणीय र संस्थागत योजनाहरूको उपयुक्त सन्तुलन स्थापित गर्ने प्रयत्न हुन्छ । यस्तो योजनामा योजनाको प्रारम्भदेखि आवश्यकता पहिचान, दीर्घकालीन सोच, ध्येय तथा उद्देश्य तय गर्ने, योजना, कार्यक्रम र परियोजनाहरूको छनौट र प्राथमिकता निर्धारण, कार्यक्रम र आयोजनाको कार्यान्वयनका साथै स्थानीय मूल्य मान्यता र संस्कृतिको संरक्षण, श्रोत र साधनहरूको व्यवस्थापन, कार्यान्वयन प्रकृत्याको अनुगमन र मूल्यांकनमा स्थानीय जनताको सक्रिय सहभागिताको महत्वपूर्ण भूमिका हुने भएकाले यस्ता योजनाहरूमा आम जनसमुदायको अपनत्व र स्वामित्व स्थापित भै योजनावद्ध कार्यक्रमहरूको अधिकतम प्रतिफल प्राप्ति हुने र त्यसबाट समयमै आयोजना तथा कार्यक्रमहरू सम्पन्न हुने कुराको सुनिश्चितता हुन्छ । यस्ता योजनाले आयोजना र कार्यक्रमहरूबाट प्राप्त हुने अपेक्षित प्रतिफलको वितरण समन्यायिक र दिगो समेत हुने विश्वास गरिन्छ ।

१.३ आवधिक योजनाको नीति तथा वैधानिक प्रावधान

यो आवधिक योजना स्थानीय तहले आफ्नो संवैधानिक हैसियत र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को परिच्छेद ६, दफा २४ को व्यवस्थाअनुसार स्थानीय तहलाई प्रदान गरिएका अधिकारहरूको कार्यान्वयन गर्ने क्रममा तयार गरिएको हो । उक्त ऐनले निर्धारण गरेको क्षेत्राधिकार र त्यसले स्थानीय तहलाई आफ्नो क्षेत्रको विकास आफै गर्न सक्ने र त्यसका लागि वार्षिक, आवधिक र दीर्घकालीन योजना तथा कार्यक्रमहरू निर्माण गर्नुपर्ने प्रावधान बमोजिम त्रिवेणी गाउँपालिकाको विनियोजित बजेट र कार्यनिर्देशन (TOR) को अधिनमा रहि सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ को नियम ७२ बमोजिम प्रकृत्या पूरा गरी हेड लाइट प्रा.लि.लाई नियमानुसार परामर्शदाता नियुक्त गरी योजना निर्माण गर्ने जिम्मेवारी दिइएको थियो । सो जिम्मेवारी अनुसार परामर्शदाता संस्थालाई दिएको कार्यनिर्देशन (TOR) अनुसार व्यापक सर्वेक्षण र अन्तरक्रियाबाट सहभागितामूलक प्रकृत्या अवलम्बन गरी यो आवधिक योजना तयार गरिएको छ । विभिन्न विषयगत समितिहरूसँग व्यापक छलफल गरी परामर्शदाता संस्थाले तयार गरेको यस योजनालाई गाउँपालिकाको निर्देशक समिति (Steering Committee) बाट पारित भए पछि गाउँकार्यपालिकाले स्वीकृत गरी गाउँसभाले अनुमोदन गरेपछि यो आवधिक योजना लागू हुनेछ । यो आवधिक योजना तयार गर्दा देहायबमोजिमका नीतिहरूलाई अवलम्बन गरिएको छ :

- राष्ट्रिय योजना आयोगको स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शनमा आधारित

- त्रिवेणी गाउँपालिकाको आवधिक योजना तर्जुमाको निर्दिष्ट कार्य निर्देशिका (Terms of Reference) मा आधारित,
- गाउँपालिकाको आर्थिक, सामाजिक, भौतिक तथा प्राकृतिक स्रोतको विद्यमान अवस्थामा आधारित,
- जनताको आवश्यकता र आकांक्षाको संकलन र छलफलमा आधारित,
- गाउँपालिकाको विगतको वित्तीय अवस्था र भविष्यको प्रक्षेपणमा आधारित,
- स्थानीय स्रोत, सामग्री र जनशक्तिको अधिकतम प्रयोग गर्ने सोचमा आधारित,
- गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र रणनीतिहरूमा आधारित,
- संघ र प्रदेशका योजना तथा कार्यक्रमहरूसँग तादात्म्यतामा आधारित,
- विकास योजनाहरूको क्षेत्रगत बाँडफाँड र सन्तुलनमा आधारित,
- समयबद्ध कार्यान्वयनको ढाँचा र लगानीको योजनामा आधारित र
- योजना र कार्यक्रम कार्यान्वयनको अनुगमन तथा मूल्यांकनको सुस्पष्ट प्रणालीमा आधारित ।

१.४ संघ, प्रदेश र गाउँपालिकाको आवधिक योजनासँग अन्तरसम्बन्ध

राज्यको पुर्नसंरचनासँगै संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारले आफ्नो आवश्यकतामा आधारित विकासका आवधिक योजनाहरू निर्माण गरी कार्यान्वयनका लागि नीति, कार्यक्रम र बजेटका माध्यमबाट समृद्धिको यात्रा तय गर्ने अधिकार रहेको छ । राष्ट्रको समग्र विकास एकल प्रयासबाट मात्र संभव नहुने भएकाले अन्तर सरकार सम्बन्ध र योजनाका माध्यमबाट एकतावद्ध ढंगले एउटै सोचाई राखेर गरिएको विकास प्रयासले सीमित स्रोत र साधनको एकीकृत ढंगले उपयोग गरी छोटो समयमा उपलब्धिमूलक प्रगति गर्नका लागि तीन वटै तहका सरकारहरूको विकास योजनाहरू एक अर्काका परिपुरक हुनु पर्दछ । तिनीहरू विचको सम्बन्ध र तादात्म्यता हुनुपर्ने आवश्यकतालाई यो आवधिक योजनामा पनि मध्यनजर गरिएको छ । खासगरी केन्द्रीय, प्रादेशिक र स्थानीय योजना र कार्यक्रमहरू परस्पर बाभिने, दोहोरिने संभावना र त्यसबाट कार्यान्वयनमा पैदा हुने जटिलतालाई योजना बनाउँदा विशेष हेक्का राखिएको छ । सुख र समृद्धि सबैको चाहना भएकाले संघीय सरकारले पन्ध्रौं योजनामा परिकल्पना गरेको “समृद्ध नेपाल र सुखी नेपाली” को नारालाई आफ्नो दीर्घकालीन सोचको रूपमा अगाडि सारेको छ र यही नारालाई एकाकार गर्दै कर्णाली प्रदेश सरकारले पनि आगामी वर्षहरूको विकासको सोच “समृद्ध कर्णाली, सुखारी कर्णालीबासी” को नारालाई विकास अभियानको रूपमा कायम गरेको छ । त्रिवेणी गाउँपालिकाको सोच र विकास अभियानलाई सोहि अनुकूल बनाइ तिनी तहका सरकारहरूको विकास अभियानलाई एकअर्काका पूरकका रूपमा अगाडि बढाउने गरी यो आवधिक योजना तयार गरिएको छ । केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको सूचीलाई समेत मध्यनजर गरी तिनीहरूबाट निक्षेपित हुने अनुदान र राजश्व बाँडफाँडलाई यस आवधिक योजनाको वित्तीय योजना र क्षेत्रगत लगानी कार्यक्रम तय गर्दा विशेष ध्यान पुर्‍याइएको छ । साथै नेपालले राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा गरेका प्रतिवद्धता, राष्ट्रिय र प्रादेशिक विकास नीति र कार्यक्रमसँग यो आवधिक योजनालाई आवद्ध गरिएको छ ।

१.५ आवधिक योजना तर्जुमाका उद्देश्यहरू

संविधानको अनुसूची ८ अन्तर्गत २२ एकल अधिकार र अनुसूची ९ अन्तर्गत प्रदेशसँगका साभा अधिकार स्थानीय सरकारलाई प्रदान गरेको सन्दर्भमा यस आवधिक योजना तर्जुमाको मुख्य उद्देश्य त्रिवेणी गाउँपालिकाको विकासको दीर्घकालीन सोच बमोजिम क्षेत्रगत विकासको समग्र योजना र कार्यक्रमहरू तय गरी त्रिवेणीवासी जनताको सम्वृद्धिलाई सुनिश्चित गर्नु रहेको छ । यसका विशिष्ट उद्देश्यहरू देहायबमोजिम रहेका छन् :

- गाउँपालिका र यसका विभिन्न क्षेत्रभित्र उद्योग, व्यापार, कृषि, पशुपालन, पर्यटन, ऊर्जा र रोजगारी प्रवर्द्धन कार्यक्रमहरू मार्फत आर्थिक गतिविधिमा विस्तार र विकास गर्न आर्थिक विकास योजना तर्जुमा गर्नु ।
- आवधिक योजनाका विभिन्न कार्यक्रमहरूको संचालनका लागि आवश्यक पर्ने वित्तीय श्रोत परिचालन र त्यसको क्षेत्रगत लगानी योजना प्रस्तुत गर्नु ।
- पछौटे, विपन्न र सामाजिक हिसावले वञ्चितकरणमा परेका क्षेत्र, वर्ग र लिङ्गका जनताको शिक्षा, स्वास्थ्य, खेलकुद एवं मनोरञ्जनको आवश्यकतालाई परिपूर्ति गर्न योजना तर्जुमा गर्नु ।
- त्रिवेणी गाउँपालिकाका विद्यमान पूर्वाधारहरूको अधिकतम उपयोग गर्दै योजनावद्ध तवरले आर्थिक सामाजिक पूर्वाधारको दिगो विकास योजना तर्जुमा गर्नु ।
- त्रिवेणी गाउँपालिका क्षेत्रको पर्यावरणीय सन्तुलन, वातावरण संरक्षण र व्यवस्थापन तथा संभावित विपद् व्यवस्थापनको योजना तर्जुमा गर्नु ।
- गाउँपालिकाको सांगठनिक स्वरूप, संस्थागत व्यवस्थापन, जनशक्ति व्यवस्थापन र असल शासनका कार्यक्रमहरू समेटिएको संस्थागत योजना प्रस्तुत गर्नु ।
- गाउँपालिकाको आवधिक योजना कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कनको कार्ययोजना निर्माण गर्नु ।

१.६ आवधिक योजनाका क्षेत्र तथा सीमाहरू

१.६.१ योजनाका क्षेत्रहरू

राष्ट्रिय योजना आयोगले स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शनले निर्दिष्ट गरेको कार्य निर्देशन, त्रिवेणी गाउँपालिका र परामर्शदाता बीच भएको सम्झौताको परिधिभित्र रही यो आवधिक योजना तयार गरिएकोले तदनुरूप यस योजनामा निम्न लिखित क्षेत्रका योजनाहरू समेटिएका छन् :

क) त्रिवेणी गाउँपालिकाको दीर्घकालीन योजनाको प्रारूप :

यस भित्र विकासको दीर्घकालीन सोंच, ध्येय, लक्ष्य, उद्देश्यहरू र विकासका प्राथमिकताहरू साथै त्रिवेणी गाउँपालिका क्षेत्रका सवलता, दुर्बलता, संभावना र चुनौतीहरू समेत प्रस्तुत गरिएको छ ।

ख) आर्थिक विकास योजना :

यस योजना अन्तर्गत कृषि, पशुपालन, बागवानी, जलस्रोतको उपयोग, वनमा आधारित आर्थिक क्रियाकलाप, उद्योग तथा वाणिज्य, पर्यटन, रोजगारी प्रवर्द्धन, गरिवी निवारण, घरेलु तथा साना उद्यम विकासका कार्यक्रम, वित्तीय क्षेत्र, एकल अधिकार अन्तर्गत सहकारी संस्था, स्थानीय बजार व्यवस्थापन (हाटबजार, स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म), बेरोजगारको तथ्याङ्क संकलन (रोजगार सूचना केन्द्र, वैदेशिक रोजगार), कृषि प्रसारको व्यवस्थापन, सञ्चालन र नियन्त्रण जस्ता विषय क्षेत्र समेटिएका छन् ।

ग) सामाजिक विकास :

यस योजना अन्तर्गत शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाइ, भाषा संस्कृति, ललितकलाको संरक्षण र विकास, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्ग तथा असहाय भएका व्यक्ति र असक्तहरूको व्यवस्थापन, लैङ्गिक तथा जातजातिगत समानता, वसाइसराई व्यवस्थापन, सार्वजनिक सम्पत्तिमा जनताको पहुँच, सामुदायिक स्रोत विकास, बालविकास, दलित तथा सीमान्तकृत समुदायको सामाजिक मूल प्रवाहीकरणमा सहभागिता सुनिश्चित गर्ने, सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरू, युवा तथा खेलकुद विकास, ऐतिहासिक स्थलको संरक्षण, खाद्य गुणस्तर, प्रदूषण, स्वास्थ्यजन्य फोहरमैला व्यवस्थापन, खेलकुद, पत्रपत्रिका, स्वास्थ्य (स्वास्थ्य संस्था दर्ता अनुमति, औषधीजन्य वनस्पति, औषधी खरिद, आकस्मिक सेवा), सामाजिक सुरक्षा तथा गरीबी निवारण (लक्षित समूह) जस्ता विषय क्षेत्र समेटिएका छन् ।

घ) भौतिक पूर्वाधार:

स्थानीय सडक, ग्रामीण सडक, कृषि सडक, साना सिंचाई तथा जलविद्युत् आयोजना, वैकल्पिक ऊर्जा, नदी नियन्त्रण, स्वच्छ खानेपानी, सुरक्षित आवास, सामाजिक पूर्वाधार (शिक्षा, स्वास्थ्य र सामुदायिक भवन) पर्यटन पूर्वाधार विकास तथा औद्योगिक पूर्वाधारहरू: सडक तथा पुल, भोलुङ्गे पुल, भवन तथा शहरी विकास, सञ्चार, स्थानीयस्तरका विकास आयोजना तथा परियोजना र साभ्ता अधिकार अन्तर्गत: स्थानीय स्तरका पुरातत्व, प्राचीन स्मारक र संग्राहलय संरक्षण, सम्बर्द्धन र पुननिर्माण, न्यूनतम दररेट निर्धारण, भवन निर्माण इजाजत जस्ता भौतिक विकास योजना समेटिएको छ ।

ड) वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन :

यस अन्तर्गत सरसफाई, ठोस फोहोर व्यवस्थापन, प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक वातावरणको संरक्षण, नदीजन्य कटान नियन्त्रण, भूक्षय नियन्त्रण, वन तथा वातावरणको संरक्षण, वन पैदवारको उपयोग र विकास प्रवर्द्धन, जलाधार संरक्षण, जल उपयोग, जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण, खानी तथा खनिज पदार्थ संरक्षण, वन्यजन्तु, चराचुरूंगी, जैविक विविधता संरक्षण, विपद् व्यवस्थापन पर्यावरणीय (जलवायु) अनुकूलन कार्यक्रमहरू समेटिएका छन् । जोखिमयुक्त स्थानहरूको पहिचान गरी भूकम्प, आगलागी, बाढी, पहिरो, सुख्खा खडेरी र महामारीजस्ता विपद्हरूको पूर्वतयारी, सूचना प्रणालीको विकास, विपद् पश्चात् उद्धार र पुनर्स्थापनाका कार्यक्रमहरू समावेश गरिएका छन् ।

च) वित्तीय व्यवस्थापन योजना :

यस योजना अन्तर्गत गाउँपालिकाको आय-व्ययको विश्लेषणका आधारमा आगामी योजना अवधिको लागि आय र व्ययको प्रक्षेपण गरिनुका साथै गाउँपालिकाको बजेटको क्षेत्रगत बाँडफाँड, आन्तरिक राजश्व वृद्धिका योजना, निजी र सहकारीको योगदान, अन्तर सरकारी वित्तीय बाँडफाँड र हस्तान्तरण, खर्चको बाँडफाँड र व्यवस्थापनको योजना समेटिएको छ ।

छ) संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह तथा सुशासन:

यस अन्तर्गत गाउँपालिकाको सेवा प्रवाहको सहजता, स्वच्छ र प्रभावकारी सेवा, असल शासन प्रवर्द्धन, लेखा र अभिलेखहरूको प्रभावकारी व्यवस्थापन, स्थानीय स्रोत तथा साधनको प्रभावकारी उपयोग, अन्य संस्थाहरूसँगको साभ्तेदारी र सञ्जाल (Networking), कर्मचारी र जनशक्ति व्यवस्थापन, अभिप्रेरणा र सुदृढीकरण, विकास प्रशासनको ढाँचा र कार्यविधिको विकास जस्ता कार्यक्रमहरू समेटिएका छन् । वडागाउँपालिका, गाउँपालिका, प्रदेश र संघीय कार्यक्रमहरूसँग तादात्म्यता र जिम्मेवारी बाँडफाँड गरी कार्यक्रम कार्यान्वयनको ढाँचा प्रस्तुत गरिएको छ भने विकास निर्माण र गाउँपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवाहरूको अनुगमन र मूल्यांकनको योजना समेटिएको छ ।

१.६.२ आवधिक योजनाका सीमा

प्रस्तुत आवधिक योजना तयार गर्दा निम्न लिखित सीमाहरूलाई मध्यनजर गरिएको छ :

- वडा भेलामा सहभागीहरूको विचार प्रतिनिधिमूलक रूपमा आवधिक योजनामा समावेश गरिएको ।
- स्रोत साधन र समयको सीमितताको कारणले वडाबासीहरूका सम्पूर्ण अपेक्षा र आकांक्षाहरू योजनामा समेटन नसकिएको ।
- यो आवधिक योजना त्रिवेणी गाउँपालिकाको प्रथम आवधिक योजना भएकोले कतिपय द्वितीय स्रोतबाट प्राप्त हुनु पर्ने तथ्याङ्कहरू पर्याप्त रूपमा उपलब्ध हुन नसकेको ।

- गाउँपालिकाका विभिन्न कार्यक्रमहरू दीर्घकालीन प्रकृतिका र विस्तृत परियोजना प्रतिवेदनको आवश्यकता पर्ने खालका भएकाले परियोजनागत विस्तृत लगानी योजना तयार गर्न तत्काल सम्भव नभएको ।

१.७ अध्ययन विधि

१.७.१ पूर्व अध्ययनहरूको पुनरावलोकन

पूर्व अध्ययनको क्रममा आवधिक योजनासँग सम्बन्धित त्रिवेणी गाउँपालिकाको पार्श्वचित्र, नेपालको संविधान २०७२, स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७८, स्थानीय तहको आवधिक योजना तयारी निर्देशिका २०७८, पन्ध्रौं योजना, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४, अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४, राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग ऐन २०७४, विद्यमान राष्ट्रिय, प्रादेशिक र स्थानीय विभिन्न नीतिहरू, भू-उपयोग नीति २०७२, विकास सहायता नीति, कृषि, सिंचाई, वन तथा वातावरण सम्बन्धी नीतिहरू, गाउँपालिकाको आ.व. २०७८/२०७९ को नीति, कार्यक्रम तथा बजेट, गाउँपालिकाको योजनाका मध्यावधिक समीक्षा २०७७ लगायतका दस्तावेज तथा जानकारी तथ्याङ्क तथा नक्साहरूको अध्ययन गरिएको छ । यसका अतिरिक्त त्रिवेणी गाउँपालिकामा हाल आवद्ध साविक गाउँ विकास समितिका सूचनाहरू अध्ययन गरिएको छ । मुख्य रूपमा त्रिवेणी गाउँपालिका र साविकका गाउँ विकास समितिहरूको आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक, भौतिक तथा भौगोलिक अवस्थाको बारेमा वृहत् अध्ययन गरिएको छ । साथै यो योजना तयार पार्दा त्रिवेणी गाउँपालिकाबाट प्राप्त तथ्याङ्कहरू तथा प्रतिवेदनहरू संकलन गरी ती तथ्याङ्क तथा सूचनाहरूको अध्ययन तथा विश्लेषण गरिएको छ । सूचना संकलनको क्रममा गाउँपालिकाका विभिन्न वडाहरू (साविकका गाउँ विकास समिति) बाट प्राप्त तथ्याङ्कहरू, ईन्टरनेटबाट प्राप्त सूचनाहरू तथा केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागबाट प्राप्त सूचनाहरूलाई समेत प्रयोग गरिएको छ । त्रिवेणी गाउँपालिका क्षेत्रका विविध समस्याहरूका बारेमा विज्ञबाट प्रस्तुत लेख तथा अनुसन्धान प्रतिवेदनहरू समेत अध्ययन गरी समस्याहरूको पहिचान र समाधानका उपायहरूलाई योजनामा समावेश गरिएको छ । यो योजना निर्माणका क्रममा योजना निर्माण, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कन सम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय अनुभवमा आधारित प्रकाशित प्रतिवेदन, जर्नल, लेख र सन्दर्भ पुस्तकहरूको समेत सिंहावलोकन गरिएको छ ।

१.७.२ पूर्व योजना तयारी कार्यशाला गोष्ठी:

गाउँपालिकाको सहमतिमा तयारी चरणका सिलसिलामा २०७९ माघ ६ र ७ गतेका दिन त्रिवेणी गाउँपालिकाका अध्यक्ष श्री गणेश के.सी.ज्यूको अध्यक्षतामा, उपाध्यक्ष श्री राजकुमारी रेउले, लगायत गाउँकार्यपालिकाका सदस्यहरू र गाउँपालिकाका शाखा प्रमुखहरू, समाजका प्रतिष्ठित समाजसेवी, बौद्धिक व्यक्तित्वहरू, विभिन्न संस्थाका प्रतिनिधिहरूसहित ५३ जनाको उपस्थितिमा दुई दिने कार्यशाला गोष्ठी सम्पन्न गरिएको थियो । उक्त कार्यशाला गोष्ठीमा गाउँपालिकाको आवधिक योजना निर्माणका लागि विधि, प्रक्रिया, समय र सरोकारवालाहरूको भूमिका, आवधिक योजना निर्माण गर्दा आर्थिक, सामाजिक, भौतिक, वन तथा वातावरण, सुशासन र संस्थागत विकास योजना निर्माणका सन्दर्भमा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरूका बारेमा छुट्टाछुट्टै विज्ञहरूमार्फत प्रस्तुतीकरण गरी सहभागीहरूसँग छलफल पश्चात निर्णय गरिएको थियो । गोष्ठीको दोस्रो दिन गाउँपालिकाको सम्भावना, चुनौति, अवसर र समस्याहरूका विषयमा SWOT analysis गरिएको थियो । जसका आधारमा गाउँपालिकाको सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति र कार्यक्रमहरू निर्धारण गरियो ।

१.७.३ आवधिक योजना तर्जुमाका लागि निर्देशक समिति तथा विषयगत उपसमिति गठन:

आवधिक योजना तर्जुमा तयार गर्ने सिलसिलामा गाउँपालिकाका अध्यक्ष श्री गणेश के.सीज्यूको संयोजकत्वमा उपाध्यक्ष श्री राजकुमारी रेउले, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत प्रेम घर्ति, वडा अध्यक्षहरु, राजनैतिक दलका प्रतिनिधिहरु, गाउँपालिकाको विकाससँग सम्बन्धित कार्यालयका प्रमुखहरु, गैर-सरकारी तथा अन्य संघ-संस्थाका प्रतिनिधिहरु, स्थानीय बुद्धिजीवी, दलित, पिछडिएका वर्ग, अपांग तथा महिला प्रतिनिधिहरु रहेको निर्देशक समिति गठन गरिएको थियो । गाउँपालिकामा कायम रहेका आर्थिक विकास समिति, सामाजिक विकास समिति, पूर्वाधार विकास समिति, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समिति, संस्थागत विकास तथा वित्तीय व्यवस्थापन विकास समितिलाई आवधिक योजना तर्जुमाका विषयगत समितिसँग गाउँपालिकामा गर्नुपर्ने विविध विषयगत योजना तथा कार्यक्रम र सो क्षेत्रमा कसरी विकासको खाका तयार गर्न सकिन्छ भन्ने विषयमा समेत विस्तृत छलफल गरिएको थियो । प्रत्येक विषयगत समितिसँग छलफल गरी छलफलको निचोडलाई आवधिक योजनामा समावेश गरिएको छ ।

योजनाका विषयगत समितिहरुलाई कायम राख्दै यो आवधिक योजना तर्जुमालाई सहजीकरण गर्न निम्न अनुसारको निर्देशक र संयोजन तथा सहजीकरण समिति गठन गरियो ।

अ) आवधिक योजना तर्जुमा निर्देशक समिति

संयोजक:	गाउँपालिकाका अध्यक्ष
सदस्य:	गाउँपालिकाका उपाध्यक्ष
सदस्य:	१ देखि १० सम्मका सम्पूर्ण वडा अध्यक्षहरु
सदस्य:	विभिन्न क्षेत्रको प्रतिनिधित्व गर्ने ३ जना प्रतिनिधि
सदस्य सचिव:	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

आ) योजना तर्जुमा संयोजन तथा सहजीकरण समिति

संयोजक:	गाउँपालिका उपप्रमुख
सदस्य:	प्राविधिक शाखा प्रमुख
सदस्य:	शिक्षा शाखा प्रमुख
सदस्य:	कृषि शाखा प्रमुख
सदस्य:	स्वास्थ्य शाखा प्रमुख
सदस्य:	लेखा शाखा प्रमुख
सदस्य:	सूचना तथा सञ्चार प्रविधि शाखा प्रमुख
सदस्य सचिव:	योजना शाखा प्रमुख

१.७.४ तथ्याङ्क एवं सूचना संकलन:

प्रतिवेदन तयारीका क्रममा द्वितीय श्रोतबाट प्राप्त आधिकारिक सूचनाहरूलाई समावेश गरिएको छ । तत्कालीन रुकुम जिल्लाका विकास योजनाका प्रतिवेदनहरू (२०७० देखि २०७४ सम्म) समेतलाई पनि आधार तथ्याङ्क (Baseline data) को रूपमा लिइएको छ । यसका अतिरिक्त अन्य द्वितीय श्रोतहरू जस्तै अन्य नगरपालिका तथा गाउँपालिकाका पूर्व आवधिक योजनाको अध्ययन समेत गरिएको छ । यसका साथै जिल्ला विकास समिति रुकुमका विभिन्न वर्षहरूका जिल्ला विकास योजना र त्रिवेणी गाउँपालिकाको आ.व. २०७४/०७५ देखि २०७९/०८० सम्मका नीति कार्यक्रम तथा बजेट र विकास योजना समेतलाई अध्ययन गरिएको छ । आवधिक योजना तर्जुमा गर्नको लागि आवश्यक पर्ने तथ्याङ्क तथा सूचनाहरू जस्तै : जनसंख्या, शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, आर्थिक विकास, सामाजिक अवस्थालाई त्रिवेणी गाउँपालिकाको पार्श्वचित्र (Profile) बाट संकलन गरिएको छ । उक्त पार्श्वचित्रबाट गाउँपालिकाको वडागत तथ्याङ्कका अलावा सडक, खानेपानी, विद्युत्, जलसम्पदा, जंगल, जमिन, आदिसँग सम्बन्धित सूचनाहरू प्राप्त गरी प्रयोग गरिएको छ । यसका साथै गाउँपालिकामा वडास्तरीय भेला गरी गुणात्मक तथा मात्रात्मक सूचना समेत संकलन गरिएको छ । मुख्य सूचनादाता (Key informants) बाट प्राप्त सूचनाहरू, अभिमत र सुझावहरूलाई समेत प्रतिवेदन तयार गर्दा समावेश गरिएको छ ।

क) श्रोत व्यक्तिहरूसँगको छलफल

गाउँपालिकाको आवधिक योजना तयार गर्ने सिलसिलामा त्रिवेणी गाउँपालिकासँग सम्बन्धित विभिन्न व्यक्तिहरूलाई श्रोत व्यक्तिहरूको रूपमा अन्तर्वार्ता लिई सूचना संकलन गर्ने काम गरिएको छ । आवधिक योजना तर्जुमाको सिलसिलामा गाउँपालिकाका विभिन्न क्षेत्रहरू रोजगारी, व्यवसाय, राजनीति र अध्यापन तथा प्राध्यापनमा संलग्न व्यक्तिहरूसँग छलफल गरिएको थियो । नेपाल सरकारका उच्च तहदेखि जिल्ला र गाउँपालिका स्तरका कर्मचारी तथा केन्द्रीयदेखि स्थानीय स्तरका राजनीतिक नेतृत्वहरूसँग समेत छलफल गरेर उनीहरूको अनुभवजन्य रायसमेत संकलन गरिएको छ । यसरी स्रोत व्यक्तित्वहरूबाट प्राप्त सुझाव, अभिमत र सोंचहरूले यो योजना निर्माणमा उल्लेख्य योगदान पुऱ्याएको छ ।

ख) वडास्तरीय वृहत भेला तथा अपेक्षा संकलन

गाउँपालिकाको आवधिक योजना तर्जुमा गर्नको लागि निर्देशक समिति तथा विषयगत समिति गठन पश्चात् प्रत्येक वडामा वडा अध्यक्ष, निर्वाचित वडा समितिका सदस्यहरू र सरोकारवाला अन्य व्यक्तित्वहरू सहितको भेलामा विज्ञहरूले तयार पारेका प्रश्नावलीमा कार्यशाला गोष्ठी गरिएको थियो । यसबाट वडागत समस्या पहिचान गर्ने, वडास्तरका कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूको प्राथमिकीकरण गर्ने तथा समस्या न्यूनीकरणको लागि सुझावहरू संकलन गरिएको थियो । यसरी नै गाउँपालिकाको क्षेत्रगत आधारमा २०७९ माघ १९ गतेदेखि २९ गतेसम्म सबै (१०) वडामा वडागत रूपमा क्षेत्रगत प्रतिनिधिहरूको प्रतिनिधित्व हुने गरी छलफल तथा अन्तर्क्रियाबाट आवधिक योजनाका दीर्घकालीन सोंच, ध्येय, लक्ष्य, उद्देश्य तथा कार्ययोजना निर्धारणमा राय संकलन गरी वडाका अपेक्षा पहिचान समेत गरिएको थियो । त्यसैगरी परामर्शदाताका प्राविधिक समूहहरूबाट विभिन्न समूह विभाजन गरी ती समूहमा सहजीकरण गरी चेक लिफ्टबाट आएका आवश्यकता तथा कार्यक्रमहरूको पुनः छलफल र विश्लेषण गरी प्राथमिकताका आधारमा आगामी ५ वर्षको योजनाको मार्गचित्र तयार गरिएको छ । यस मार्गचित्रलाई परामर्शदाताका विज्ञ टोलीबाट सोही क्षेत्रका स्थानीय बुद्धिजीवी, राजनीतिक दलका प्रतिनिधि तथा विषयविज्ञहरूसँगको छलफलबाट कार्ययोजना प्रतिवेदनमाथि टिप्पणी सहित सुझाव समेत संकलन गरिएको थियो ।

ग) स्थलगत सर्वेक्षण तथा प्रमाणीकरण

परामर्शदाताका तर्फबाट खटिएका विषय विज्ञसहितको स्थलगत अध्ययन समूहले त्रिवेणी गाउँपालिकाका प्रत्येक वडा र टोलसमेत भ्रमण गरी स्थलगत सर्वेक्षण तथा अवलोकनको माध्यमबाट तथ्याङ्क संकलन गरेको थियो ।

सबै वडाहरूमा वडा भेला गरी संकलित तथ्याङ्कहरू वडामा गठित सम्पर्क समितिसँगको छलफलबाट पुनः अध्यावधिक गरिएको थियो । नापी विभागबाट तयार गरिएको स्थलरूप नक्सालाई आधार नक्साको रूपमा लिई स्क्यान (Scan) गरी GIS Software बाट हालसम्मको स्थलगत सर्वेक्षण तथा अवलोकन पश्चात् स्रोत नक्साहरू तयार गरिएको छ । यस सन्दर्भमा मुख्य रूपमा गाउँपालिकामा रहेका भौतिक पूर्वाधारहरू जस्तै : सडक, संचार, विद्युत्, खानेपानी आदिका सम्बन्धमा सर्वेक्षण, अवलोकन तथा स्थलगत जाँच गरी नक्शामा समेत अध्यावधिक गरिएको छ । यसरी विविध स्रोतबाट संकलित तथ्याङ्कबाट गाउँपालिकाको विभिन्न स्रोत नक्साहरू समेत तयार गरिएको छ । वडा भेला मार्फत वडागत आवश्यकता तथा समस्याको पहिचान गरी प्रत्येक वडामा गठित वडा सम्पर्क समिति मार्फत प्राथमिकीकरण गरिएको छ । यही प्राथमिकता क्रमका आधारमा वडागत योजना तर्जुमा गरिएको छ भने रणनीतिक योजनाको लागि विषयगत समिति, विज्ञ तथा निर्देशक समितिमा विस्तृत छलफल गरिएको छ ।

घ) जिल्लास्तरीय सम्बन्धित निकायबाट तथ्याङ्क संकलन

जिल्ला स्थित कृषि, पशु, वन, शिक्षा, स्वास्थ्य, ऊर्जा आदिसँग सम्बन्धित विज्ञहरू तथा जनप्रतिनिधिहरू (स्थानीय, प्रदेश तथा संघीय) र राजनैतिक दलका प्रतिनिधि, शिक्षक, बुद्धिजीविहरू सँग व्यापक छलफल तथा अन्तर्क्रियाबाट सुझाव संकलन गर्नुका साथै आवधिक योजनाका दीर्घकालीन सोंच, ध्येय र लक्ष्यलाई अन्तिम रूप दिइएको छ ।

१.७.५ तथ्याङ्क विश्लेषण

गाउँपालिकाको रणनीतिक योजना, कार्यक्रम तथा अल्पकालीन र दीर्घकालीन आयोजनाहरू छनौट गर्नको लागि तथ्याङ्क विश्लेषणको महत्वपूर्ण स्थान हुन्छ । आयोजना छनौटका लागि समष्टिगत विकासका चुनौती र सम्भावनाहरूको सन्दर्भमा प्राप्त तथ्याङ्क र सूचनाहरूलाई विस्तृत रूपमा विश्लेषण गरिएको छ । स्थलगत अध्ययन भ्रमण, वडा भेला, सामुहिक छलफल, अन्तर्क्रिया र विज्ञहरूको राय सुझावका साथै द्वितीय स्तरका तथ्याङ्कहरूको आधारमा तपशिल बमोजिम तथ्याङ्क विश्लेषण गरिएको छ ।

क) भौगोलिक अवस्थाको विश्लेषण :

त्रिवेणी गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थाको विश्लेषण गर्ने क्रममा यसको भू-भौतिक अवस्था, क्षेत्र, अवस्थिति, भू-स्वरूप, नदीनाला, वातावरणीय अवस्था आदिको विश्लेषण गरिएको छ । यसैगरी भौगोलिक अवस्थाको परिणाम स्वरूप उत्पन्न सम्भावना र चुनौतीहरूलाई पनि विश्लेषण गरिएको छ । साथै विश्लेषण गर्ने क्रममा भौगोलिक अवस्थितिले विकासमा पारेको चुनौती, वास्तविकता समेतलाई कसरी योजनागत हिसाबमा समेट्न सकिन्छ, कुन कुन क्षेत्रगत योजनालाई प्राथमिकता दिदै विकास आयोजनाहरू सञ्चालन गरिनुपर्दछ भन्ने कुरालाई ख्याल गरिएको छ । यसले गर्दा क्षेत्रगत विशिष्टताका आयोजनाहरू तथा रणनीतिक दीर्घकालीन आयोजनाहरूको छनौटमा समेत मद्दत पुगेको छ ।

ख) सामाजिक तथा सांस्कृतिक अवस्थाको विश्लेषण:

जनसंख्याको बनावट, जनसंख्या वृद्धि, भाषा, धर्म संस्कृति, रीतिरिवाज, परम्परा, बसाइँसराइ, जनसंख्याको प्रक्षेपण आदि सामाजिक तथा सांस्कृतिक अवस्थाको विश्लेषण गरिएको छ । यी तथ्याङ्कले भविष्यमा गाउँपालिकाका कार्य कस्तो किसिमको रूपमा विकास गराउने भन्ने कुराको मूल्याङ्कन र प्रक्षेपण गर्न मद्दत पुग्नेछ । त्यसैगरी अध्ययन क्षेत्रको सामाजिक अवस्था थाहा पाउनका लागि शिक्षा, स्वास्थ्य, सुरक्षा, वातावरणीय अवस्था आदिको विश्लेषण गरिएको छ । यसैगरी भविष्यको लागि विकास निर्माणमा प्राथमिकता दिनुपर्ने क्षेत्र, सामाजिक रूपमा समावेशीकरणको सिद्धान्त अवलम्बन गर्नु पर्ने पक्षहरू, शिक्षा, स्वास्थ्य र सामाजिक पूर्वाधारमा गर्नुपर्ने लगानी जस्ता विषयमा समेत यसले महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउने छ ।

ग) आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण:

आवधिक योजना तर्जुमाको क्रममा गाउँपालिकाको विद्यमान आर्थिक अवस्था र भविष्यको आर्थिक अवस्थाको प्रकृतिलाई समेत विश्लेषण गरिएको छ । गाउँपालिकाको भविष्यमा कस्तो र कुन रूपमा विकास गर्ने, मुख्य आर्थिक गतिविधि के हुने ? यस्ता आर्थिक गतिविधिबाट गाउँपालिकाको विकासको लागि कस्तो फाइदा पुग्ने ? भन्ने सन्दर्भमा लेखाजोखा गरिएको छ । मानव बस्तीलाई भविष्यमा कति क्षेत्रमा विस्तार गर्न सकिने, कुन क्षेत्रमा विस्तार गर्न सकिने, छरिएर रहेको कुन कुन बस्तीलाई कहाँ र कसरी एकीकृत गर्ने साथै कस्तो प्रकारको आर्थिक क्रियाकलापमा ध्यान केन्द्रित गर्ने भन्ने विषयमा विश्लेषण गरिएको छ । दिगो योजनाका लागि गाउँपालिकाले खेलेको भूमिका, आर्थिक आम्दानीका स्रोतहरू, बसाँइसराईको प्रभाव आदि कुराहरूमा समेत समीक्षा गरिएको छ । यसका साथै गाउँपालिकाको विगत ५ वर्षको आय व्यय अभिलेखको आधारमा आगामी ५ वर्षको आम्दानीलाई प्रक्षेपण गरी सोको आधारमा आगामी ५ वर्षको गाउँपालिकाको व्ययको योजना तयार गरी गाउँपालिकाको आयोजना छनौट तथा योजना तर्जुमामा समेत यसको विश्लेषण गरिएको छ ।

घ) भौतिक र वातावरणीय अवस्थाको विश्लेषण:

भौतिक विकासका पूर्वाधार मध्ये सडक तथा ढल, यातायात, सञ्चार, नदी नियन्त्रण, पिउनेपानीको उपलब्धता, विद्युत् आदिको अवस्थाको अध्ययन तथा विश्लेषण गरिएको छ । गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रको व्यवस्थित विकास गर्न आवश्यक पर्ने भौतिक पूर्वाधारहरूको विकासमा जोड दिनु पर्दछ । यस क्रममा दिगो विकास र विस्तारको लागि वातावरणीय पक्षको पनि अध्ययन गरिएको छ । विद्यमान वातावरणीय अवस्थालाई विशेष ध्यान दिई वातावरणीय व्यवस्थापनमा खास गरी भू-क्षय, नदीखोला नियन्त्रण तथा प्रदूषण, जलवायु परिवर्तन, फोहरमैला व्यवस्थापन आदिको अध्ययन तथा त्यसको समाधानका लागि विभिन्न विषयमा विश्लेषण गरिएको छ ।

ङ) संस्थागत विकासको विश्लेषण:

यस अन्तर्गत गाउँपालिकाको सेवा प्रवाहको सहजता, स्वच्छ र प्रभावकारी सेवा, असल शासन प्रवर्द्धन, लेखा र अभिलेखहरूको प्रभावकारी व्यवस्थापन, स्थानीय स्रोत तथा साधनको प्रभावकारी उपयोग, अन्य संस्थाहरूसँगको साभेदारी र सञ्जाल (Networking), कर्मचारी र जनशक्ति व्यवस्थापन, अभिप्रेरणा र सुदृढीकरण, विकास प्रशासनको ढाँचा र कार्यविधिको विकास आदिको अध्ययन तथा त्यसको समाधानका लागि विभिन्न विषयमा विश्लेषण गरिएको छ ।

१.८ योजना तर्जुमाको प्रकृया

क) त्रिवेणी गाउँपालिकाको अग्रणी क्षेत्र पहिचान र विश्लेषण

प्रत्येक गाउँ वा सहरको भविष्यमा हुने विकासका आ-आफ्नै विशेष सम्भावनाहरू हुन्छन् र यिनै सम्भावनाहरूले बस्तीहरूको विकासको खाका कोर्ने गरेको हुन्छ । यही विशेष सम्भावनालाई अग्रणी क्षेत्र भनिन्छ, जुन उक्त क्षेत्रको विकासका लागि महत्वपूर्ण हुन्छ साथै बस्तीको विकास र विस्तारलाई निर्देशित गर्दछ । आवधिक योजना तयारीको सन्दर्भमा बस्तीको सम्भावित विस्तार र विकासका लागि त्रिवेणी गाउँपालिकाका अग्रणी क्षेत्रको पहिचान गरिएको छ । त्रिवेणी गाउँपालिकाको मुख्य अग्रणी क्षेत्रहरूमा: कृषि, जलस्रोत, पूर्वाधार, सामाजिक विकास, उद्योग, पर्यटन, वातावरण तथा आर्थिक क्रियाकलाप रहेका छन् । तसर्थ यसै दृष्टिकोणमा गाउँपालिकाको अग्रणी क्षेत्र पहिचान गरिएको छ र सोही आधारमा योजनाहरू समेत तयार पारिएको छ ।

ख) अपेक्षा पहिचान

विकास योजना तर्जुमा र विकास निर्माणको क्रममा समस्याहरूलाई पहिचान गर्दै क्रमबद्ध रूपमा विश्लेषण गरिएको छ। त्रिवेणी गाउँपालिकाको समस्या पहिचान गर्दा स्थलगत अध्ययनका क्रममा बस्तीहरूमा देखिएका मुख्य समस्याहरू अवलोकन तथा मुख्य सूचनादाताहरूको छलफलबाट जानकारी प्राप्त गरिएको छ। छलफल तथा अन्तर्क्रियाको क्रममा गाउँपालिकाका प्रतिनिधिहरू, विज्ञ समूहहरू लगायत अन्य निकायका प्रतिनिधिहरू तथा स्थानीय तहका विभिन्न पेशा, वर्ग र समूहहरूसँग आबद्ध विद्वान्, समाजसेवी, शिक्षक, सामाजिक कार्यकर्ता, महिला, सम्बन्धित क्षेत्रका सर्वसाधारणहरूसँग बैठक आयोजना गरी मुख्य समस्याहरू पहिचान गरिएको छ। यस्तो सहभागितामूलक छलफलमा धेरै भन्दा धेरै मानिसको सहभागिता गराउने प्रयास गरिएको थियो। यसले गर्दा वास्तविक आवश्यकता पहिचान सहित योजना तर्जुमा गर्न सहयोग पुगेको महशुस गरिएको छ। यस्तो छलफलबाट एकातिर सम्बन्धित क्षेत्रको प्रमुख समस्या पहिचान गर्न मद्दत पुग्यो भने अर्कोतिर गाउँपालिकाका सम्भावना समेत पहिल्याउन सहयोग पुगेको छ। अपेक्षा पहिचान गर्दा वडागत तहमा देखिएका मुख्य समस्याहरू समेत पहिचान गरिएको थियो। यसले वडागत आयोजना तथा रणनीतिक योजना तर्जुमामा महत्वपूर्ण सहयोग पुगी गाउँपालिकाको ५ वर्षे आवधिक योजना तर्जुमा गर्दा प्राथमिकीकरण गर्न तथा अग्रणी क्षेत्र सहितको कार्ययोजना बनाउन समेत विशेष सहयोग पुगेको छ।

ग) रणनीतिक योजना तयारी

रणनीतिक योजनाहरूले गाउँपालिकाको दीर्घकालीन समस्या समाधान गर्न मद्दत पुऱ्याउँछ भने यसैका आधारमा गाउँपालिकालाई भविष्यमा कुन दिशातर्फ विस्तार र विकास गर्न सकिन्छ भन्ने कुराको निर्धारण गर्दछ। तसर्थ रणनीतिक योजनाले गाउँपालिकाको अग्रणी स्रोतहरूको आधारमा योजना तर्जुमा गर्न सहयोग पुऱ्याउदछ भने भू-उपयोग नीतिलाई कार्यान्वयन गरी भविष्यको विकासलाई मार्ग निर्देश गर्न सहयोग गर्दछ। दीर्घकालीन रूपमा गाउँपालिकाको विकासको लागि दीर्घकालीन रणनीतिक योजनाको आवश्यकता पर्दछ जसले गाउँपालिकाको समस्या समाधान तथा विद्यमान मुख्य सम्भावनालाई सम्बोधन गर्न सक्दछ। त्यसैले यस अन्तर्गत गाउँपालिकाको दीर्घकालीन विकासको लागि स्थानीय, प्रादेशिक तथा राष्ट्रिय महत्व भएका रणनीतिक योजनाहरू प्रस्ताव गरिएको छ। उक्त योजना अनुसारको विकास योजना सञ्चालन गरिने कार्ययोजनाहरू प्रस्ताव गरिएको छ। गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोच निर्धारण गरी सोही अनुसार क्षेत्रगत योजना तर्जुमा गरी मुख्य आयोजनाहरूलाई तर्कबद्ध प्रणाली (Logical Framework Analysis) मा समेत राखिएको छ। यस्ता योजना र कार्यक्रमहरूलाई स्थानीय तहका प्रमुख लगानीकर्ताहरू, छिमेकी नगरपालिका तथा गाउँपालिकासँग सम्बन्धित वाणिज्य संघसंस्थाहरू, सम्बन्धित सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरू र स्थानीय राजनैतिक दलहरूसँग छलफल गरी अन्तिम निर्णयमा पुगिएको छ भने उनीहरूको भूमिका र योगदानमा समेत जोड दिइएको छ। यी रणनीतिक योजनाहरूले विद्यमान समस्याहरूलाई सम्बोधन गर्नुका साथै भविष्यमा अग्रणी क्षेत्रहरूलाई ग्रहण गर्दै निरन्तर रूपमा विकास दिगो भै अघि बढाउन मद्दत गर्ने छ। गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोचले निर्धारण गरेको लक्ष्य हाँसिल गर्न समेत मद्दत पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ।

घ) नक्सांकन तथा विश्लेषण

यस कार्यमा नक्सा तयारी र अद्यावधिकलाई विशेष प्राथमिकता दिई नक्साङ्कनको कार्य सम्पन्न गरिएको छ। गाउँपालिकाको भौतिक पूर्वाधारहरू जस्तै सडक, ढल, खानेपानी, विद्युत्, संचार लगायत पूर्वाधारहरू नक्साङ्कनद्वारा प्रस्तुत गरिएको छ भने सामाजिक पूर्वाधारहरू जस्तै शिक्षा, स्वास्थ्य, खेलकुद, धार्मिक मठमन्दिर लगायतलाई नक्सांकन गरिएको छ। साथै भौगोलिक तथा प्राकृतिक स्रोतहरूको पहिचानको नक्सांकन र वर्तमान भू-उपयोगको स्थिति र प्रस्तावित भू-उपयोगको समेत नक्सांकन सहितको विश्लेषण गरिएको छ। नक्सांकन कार्य गर्दा सभै विभागको टोपोसिट, Landsat Image 2022 का तस्वीरहरू, Google

Earth Pro, Open street map बाट तथ्याङ्क प्राप्त गरिएको छ । उक्त तथ्याङ्कलाई GIS Software प्रयोगबाट तथ्याङ्क विश्लेषण गरी निम्नानुसारका नक्सा तयार गरिएको छ:

- राजनैतिक तथा प्रशासनिक नक्साङ्कन
- भूचित्र नक्साङ्कन
- नदी प्रवाह प्रणाली नक्साङ्कन
- जलाधार प्रणाली नक्साङ्कन
- जनघनत्व नक्साङ्कन
- सडक पहुँचको नक्साङ्कन
- वर्तमान तथा प्रस्तावित भू-उपयोग नक्साङ्कन
- वनस्पति तथा पर्यावरणीय नक्साङ्कन
- माटो तथा खनिजको नक्साङ्कन
- प्राकृतिक प्रकोप जोखिमका सम्भावित क्षेत्रहरूको पहिचान र नक्साङ्कन

ड) विषयगत विकास योजनाहरूको तर्जुमा

विकास योजना भनेको अर्थतन्त्रको सबै विषयगत वा क्षेत्रगत योजनाहरूको समग्रता हो । यस अन्तर्गत भौतिक विकास, आर्थिक विकास, सामाजिक विकास, वातावरण संरक्षण र व्यवस्थापन, विपद् तथा प्रकोप व्यवस्थापन, संस्थागत विकास र वित्तीय विकास योजनाहरू समेटिएका हुन्छन् । गाउँपालिकाको यस आवधिक योजनामा उपरोक्त सबै क्षेत्रगत योजनाहरूलाई वस्तुगत रूपमा विश्लेषण गरी ५ वर्षका लागि विभिन्न लक्ष्यहरू राखी कार्यक्रमहरू प्रस्ताव गरिएको छ । सबै योजनाहरूको कार्यक्रमका उपलब्धिका सूचकहरू, आधारहरू र मान्यताहरू समेटेर तर्कवद्ध ढाँचामा सबै विषयगत योजनाहरू निर्धारण गरिएको छ ।

च) योजना कार्यान्वयन रणनीति

योजना तर्जुमा जति महत्वपूर्ण छ, त्यत्तिकै कार्यान्वयन रणनीति पनि महत्वपूर्ण मानिन्छ । प्रायः योजनाहरू बनाइन्छन् तर सही रूपमा कार्यान्वयन हुन नसकेको परिप्रेक्ष्यमा कार्यान्वयन र अनुगमन पक्ष बलियो बनाउनु जरूरी हुन्छ । गाउँपालिकाको आवधिक योजना कार्यान्वयनका लागि सम्बन्धित सरोकारवाला निकायहरूलाई सजग गराउँदै सम्बद्ध निकायहरूलाई सक्रिय बनाउनु पर्दछ । यसका लागि सबै सरोकारवाला निकायसँग अन्तर्क्रिया गरी कार्यान्वयनमा संलग्न गराउन जोड दिनु पर्दछ भने आयोजनाको लगानीका लागि बहुपक्षीय छलफल गरी बहुक्षेत्रगत लगानी योजनालाई समेत यस योजनामा समावेश गरिएको छ । यस्ता बहुक्षेत्रगत लगानी कार्ययोजनाले कुन निकायले कुन वर्ष कति लगानी गर्ने भन्ने कुराको समेत जानकारी दिन्छ भने सम्बद्ध निकायलाई बढी उत्तरदायी बनाउन मद्दत गर्दछ ।

१.९ प्रारम्भिक मस्यौदा योजना लेखन, प्रस्तुति तथा छलफल

गाउँकार्यपालिकाको मिति २०८०/०१/..... गते गाउँपालिकाको हलमा बसेको त्रिवेणी गाउँपालिका सभा तथा अधिवेशनमा गाउँपालिकाको आवधिक योजनाको मस्यौदा प्रतिवेदन प्रस्तुत गरी गाउँसभाका सदस्यहरूबाट राय, सुझाव संकलन समेत गरिएको थियो । प्रस्तुतीकरणका क्रममा सहभागीहरूबाट आएका सुझावहरूलाई समेत संकलन गरिएको थियो । प्राप्त राय तथा सुझावहरूलाई मस्यौदा प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ । त्यसैगरी मिति २०८० गते गाउँपालिका विषयगत समितिका सदस्यहरू, राजनैतिक दलका प्रतिनिधिहरू, विभिन्न कार्यालयका विज्ञहरूको अन्तर्क्रिया कार्यक्रममा मस्यौदा प्रतिवेदन प्रस्तुतीबाट प्राप्त सुझावहरूलाई समेत समावेश गरी परिमार्जित मस्यौदा प्रतिवेदन मिति २०८०..... गते प्रदेश सभासद, छिमेकी नगरपालिका तथा गाउँपालिकाका अध्यक्षहरू, जिल्ला

समन्वय समितिका प्रमुख तथा गाउँपालिका कार्यसमिति समक्ष प्रस्तुत गरिएको थियो उक्त प्रस्तुतीकरणमा प्राप्त सुझावहरूलाई समावेश गरी योजनाको अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।

१.१० आवधिक योजनाको अन्तिम प्रतिवेदन प्रस्तुति :

विभिन्न अन्तर्क्रिया तथा छलफल कार्यक्रमबाट प्राप्त सुझावहरूलाई पुनः आवधिक योजनामा समावेश गरी त्रिवेणी गाउँपालिकाको ५ वर्षे आवधिक विकास योजना (२०८०/०८१ देखि २०८४/०८५) अन्तिम प्रतिवेदन २०८०..... गते गाउँपालिकाको कार्यालय गाउँ सभा हलमा प्रस्तुत गरी अनुमोदनका लागि गाउँसभा समक्ष पेश गरिएकोमा सभाले सर्वसम्मत अनुमोदन गरी पारित गरेको छ ।

१.११ प्रतिवेदनको संगठन

यस आवधिक योजनाको प्रतिवेदनलाई ११ भागमा विभाजन गरिएको छ । पहिलो भागमा आवधिक योजनाको परिचय र विधिलाई समावेश गरिएको छ । दोस्रो भागमा गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण, तेस्रो भागमा गाउँवासीको अपेक्षाको विश्लेषण गरिएको छ । त्यसैगरी चौथो भागमा गाउँपालिकाको सम्भावना, अवसर, समस्या र चुनौतीको विश्लेषण र पाँचौ भागमा सोच, समग्र लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति र परिमाणात्मक लक्ष्यहरू समावेश गरिएको छ । छैटौ भागमा पालिकाको आर्थिक विकास योजना, सातौ भागमा सामाजिक विकास योजना, आठौ भागमा भौतिक विकास योजना, नवौ भागमा वन तथा वातावरण संरक्षण र विपद् व्यवस्थापन तथा दिगो विकास योजना, दशौ भागमा संस्थागत विकास योजना र वित्तीय विकास योजना, एघारौ भागमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कनलाई समेटिएका छन् ।

परिच्छेद दुई

त्रिवेणी गाउँपालिकाको विद्यमान स्थिति

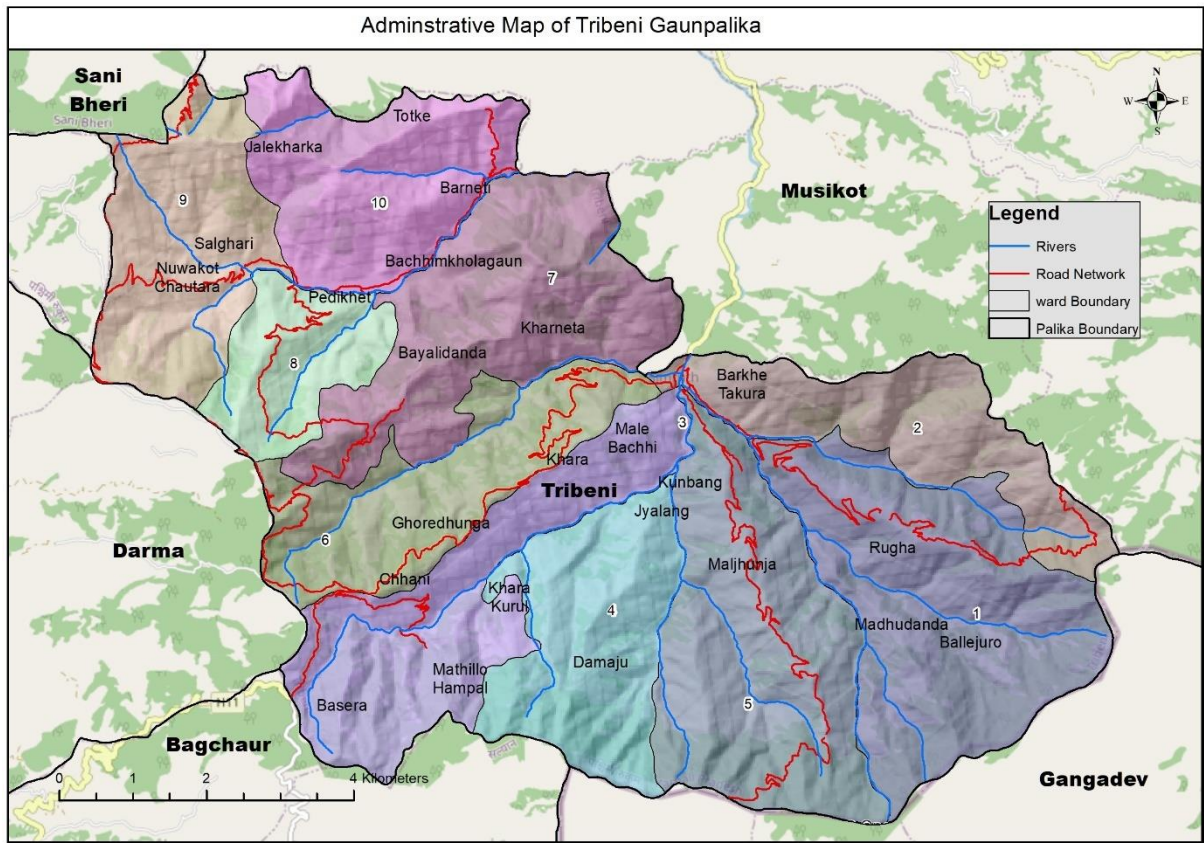
२.१. परिचय

त्रिवेणी गाउँपालिका रुकुम पश्चिम जिल्लाको दक्षिणी पश्चिम क्षेत्रमा अवस्थित छ। यो गाउँपालिका साविक रुकुम जिल्लाका रूघाँ, खारा, मुरू, पेउघा र नुवाकोट गा.वि.स को ३ नम्बर वडा गरी जम्मा ५ वटा गाउँ विकास समितिहरूलाई समावेश गरेर वि.सं २०७३ फागुण २७ गते स्थानीय सरकारका रूपमा स्थापना गरिएको हो। जम्मा १० वटा वडाबाट सार्वजनिक सेवा प्रवाह गरिरहेको यस गाउँपालिकाको मुख्य प्रशासनिक केन्द्र सिम्रुतु बजारको खारानेटामा रहेको छ। रुकुम पश्चिमको सदरमुकाम मुसीकोटदेखि ३६ किलोमिटर दक्षिण पश्चिममा पर्ने त्रिवेणी गाउँपालिकामा उच्च लेकाली क्षेत्र डल्सिडे लेक, सुकीदह, खौला, भुल्लेटा, बादने लेक, नुवाकोट डाँडा जस्ता टाकुरा, रूघाँ, खारा, खुम्चेरी, मुरुडाँडा, टोट्के जस्ता होचा, अग्ला पहाडी बस्तीहरू र साना तथा ठुला खोलाका तटीय क्षेत्र पेदीखोला, काँगेखोला, सिम्रुतु खोला जस्ता साना फाँट र जिउलाका बस्तीहरू अवस्थित रहेका छन्। यस गाउँपालिका अन्तर्गतका अधिकांश भूभाग समेटने क्षेत्रहरू रूघाँ, खारा र मुरूबाट बग्ने सबै खोला तथा खहरेहरू सिम्रुतुमा मिलन हुने र यस स्थानलाई त्रिवेणी भन्ने गरिएकोले यस गाउँपालिकाको नाम पनि त्रिवेणी नामकरण गरिएको छ। यसको कुल क्षेत्रफल ८५.४९ वर्ग किलोमिटर रहेको छ। यस गाउँपालिकाको पूर्वी दक्षिणी मोहडामा रोल्पा जिल्लाको गंगादेव गाउँपालिका, पश्चिम दक्षिणी मोहडामा सल्यान जिल्लाको बागचौर नगरपालिका, पश्चिम मोहडामा सल्यान जिल्लाको दामा गाउँपालिका र रुकुम पश्चिमको चौरजहारी नगरपालिका, पश्चिम उत्तरी मोहडामा सानीभेरी गाउँपालिका र उत्तर पूर्वी मोहडामा मुसीकोट नगरपालिका पर्दछन्। यो गाउँपालिका प्राकृतिक, धार्मिक, ऐतिहासिक र पर्यटकीय दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण रहेको छ। एउटा संघीय र दुईवटा प्रादेशिक निर्वाचन क्षेत्र रहेको रुकुम पश्चिम जिल्लामा त्रिवेणी गाउँपालिका प्रदेश निर्वाचन क्षेत्र नम्बर 'ख' मा पर्दछ।

२.२ भौगोलिक स्थिति

२.२.१ अवस्थिति

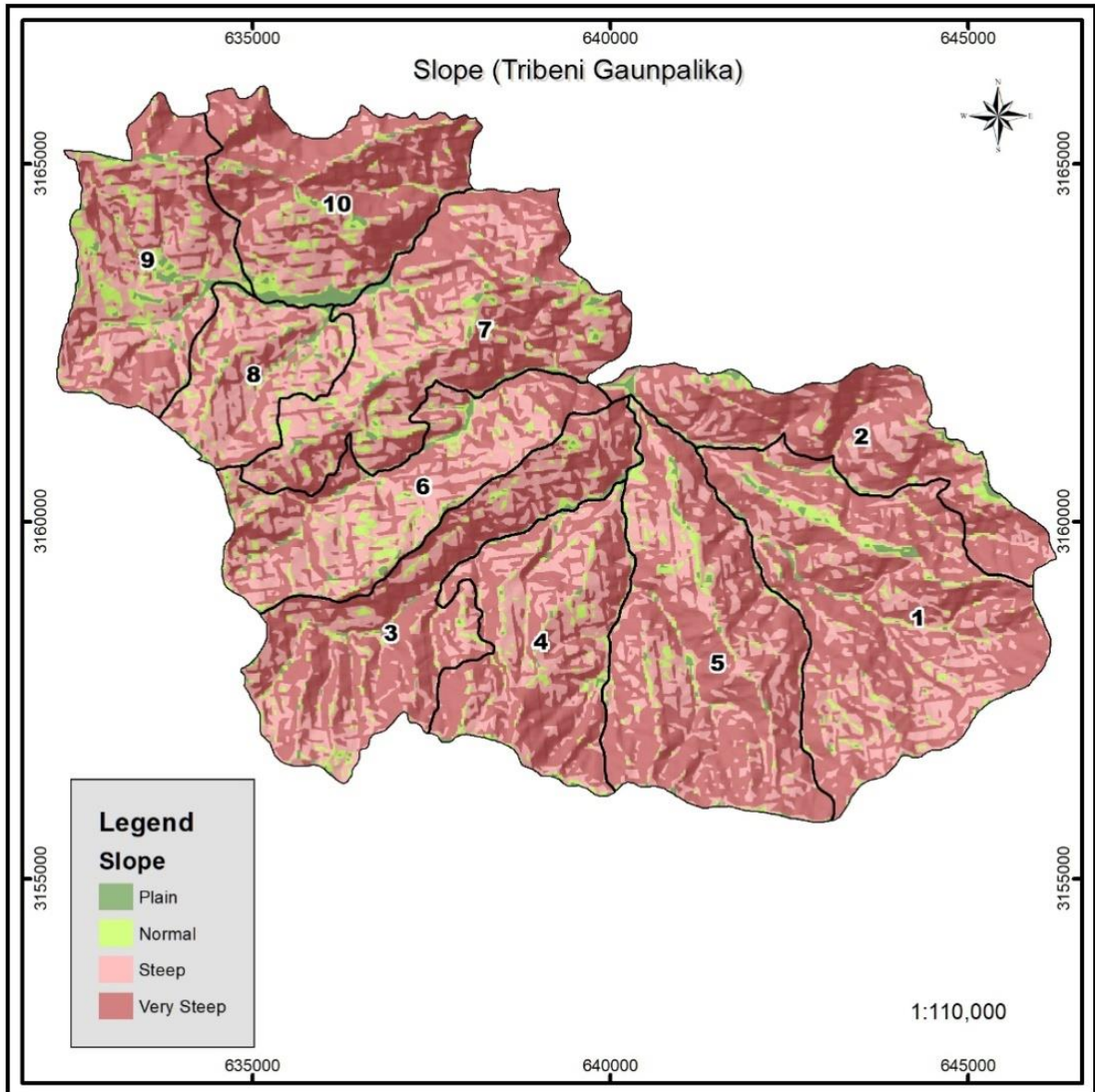
त्रिवेणी गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति २८ डिग्री ३१ मिनेट उत्तरी अक्षांशदेखि २८ डिग्री ३७ मिनेट उत्तरी अक्षांशसम्म र ८२ डिग्री २१ मिनेट पूर्वी देशान्तरदेखि ८२ डिग्री ३० मिनेट पूर्वी देशान्तरसम्म फैलिएको छ। भौगोलिक रूपमा रूघाँडाँडाको डल्सिडे लेक, सुकीदह, खौलाडाँडा, बादने लेक, नुवाकोटडाँडा हुँदै टोट्केदेखि भलाक्चासम्मका श्रृङ्खलाहरूले घेरिएको त्रिवेणी गाउँपालिकाको जम्मा क्षेत्रफल ८५.४९ वर्ग कि.मि. अर्थात् ८५.४९ हेक्टर जमिन ओगटेको छ। जुन रुकुम पश्चिम जिल्लाको जम्मा क्षेत्रफल १२१३.४९ वर्ग कि.मि. को भण्डै ७.०४ प्रतिशत भू-भाग हुन आउँछ। यस गाउँपालिका समुद्र सतहदेखि करिब ११२५ मिटरदेखि २६८२ मिटरसम्मको उचाइमा अवस्थित रहेको छ। यो गाउँपालिका भौगोलिक हिसाबले भिरालो, पहाडहरूले घेरिएको, थोरै भाग फाँट ज्यूला तथा वेशी रहेको छ। सडक तथा हवाई यातायातको पहुँचका कारण भने यो गाउँपालिका सुगम रहेको छ। संघीय राजधानी काठमाडौँदेखि ५७६.५ कि.मि. पश्चिम र कर्णाली प्रदेशको राजधानी वीरेन्द्रनगरदेखि करिब १६७.६ कि. मि. पूर्व तर्फ रहेको छ।

नक्सा १: त्रिवेणी गाउँपालिकाको भौगोलिक तथा प्रशासनिक नक्सा

२.२.२ भू-बनोट

भूबनोटका दृष्टिले त्रिवेणी गाउँपालिकाको अधिकांश भूभाग भिरालो क्षेत्र ६९९८ हेक्टर अर्थात ८१.९ प्रतिशत रहेको छ। त्यसैगरी समथर फाँट १००४ हेक्टर अर्थात ११.७५ प्रतिशत, हिमाली क्षेत्र ३२१ हेक्टर अर्थात ३.७६ प्रतिशत, टाकुरा क्षेत्र २०८ हेक्टर अर्थात २.४४ प्रतिशत र चट्टानी क्षेत्र १३ हेक्टर अर्थात ०.१५ प्रतिशत रहेको छ। यस गाउँपालिकाका अधिकांश अग्ला भूभागबाट चाखुन्या लेक, सिस्नेदेखि धौलागिरि हिमालसम्मको हिमाली श्रृङ्खला दृष्यावलोकन गर्न सकिने भएकाले यो क्षेत्र आफैमा प्राकृतिक भ्यूटावरका रूपमा अवस्थित रहेको छ। गाउँपालिकाको क्षेत्रफलका आधारमा यहाँको धरातलीय स्वरूपलाई निम्नानुसार वर्गीकरण गरिएको छ।

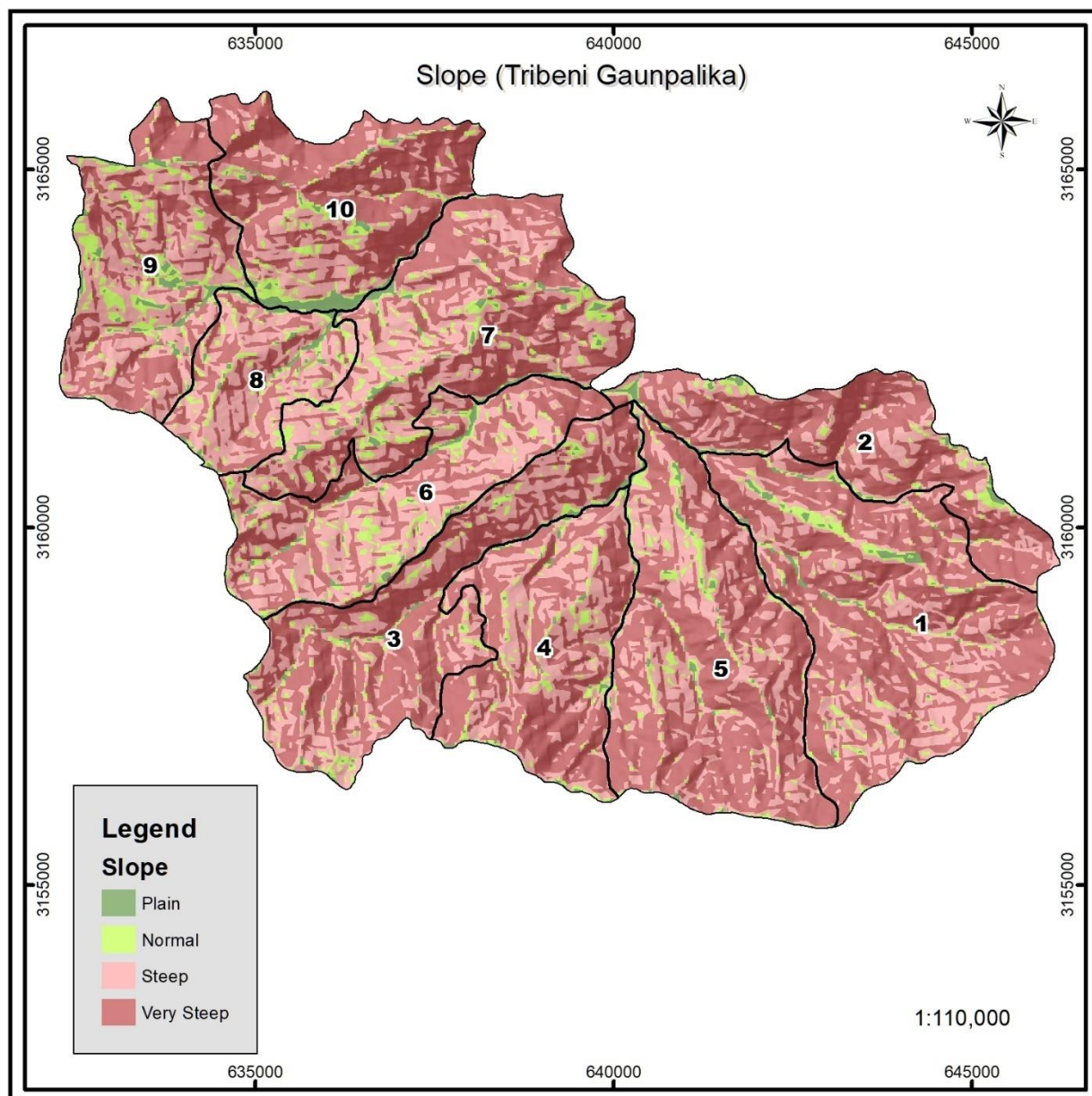
नक्सा २: त्रिवेणी गाउँपालिकाको भू-बनोट

तालिका १: त्रिवेणी गाउँपालिकाको भूबनोटको अवस्था

क्र.सं.	भू-बनोटको प्रकार	क्षेत्रफल (हे.)	प्रतिशत
१	भिरालो क्षेत्र	६९९८	८१.९०
२	समथर क्षेत्र	१००४	११.७५
३	हिमाली क्षेत्र	३२१	३.७६
४	टाकुरा क्षेत्र	२०८	२.४४
५	चट्टान क्षेत्र	१३	०.१५
	जम्मा	८५४४	१००.००

२.२.३ धरातलीय स्वरूप :

त्रिवेणी गाउँपालिकाको धरातलीय स्वरूपलाई विश्लेषण गर्दा समथर भूभाग २६२ हेक्टर अर्थात ३.०६ प्रतिशत, सामान्य भूभाग ७३४ हेक्टर अर्थात ८.५९ प्रतिशत, भिरालो भूभाग ३०२१ हेक्टर अर्थात ३५.३६ प्रतिशत र धेरै भिरालो भूभाग ४५२८ अर्थात ५२.९९ प्रतिशत रहेको छ । जुन तलको भौगर्भिक नक्सामा देखाइएको छ ।

नक्सा ३: त्रिवेणी गाउँपालिकाको धरातलीय स्वरूप

तालिका २: त्रिवेणी गाउँपालिकाको धरातलीय भिरालोपनाको विवरण

भिरालोपन	क्षेत्रफल (हेक्टर)	प्रतिशत
समथर	२६२	३.०६
सामान्य	७३४	८.५९
भिरालो	३०२१	३५.३६
धेरै भिरालो	४५२८	५२.९९
जम्मा	८५४४	१००

२.२.४ हावापानी

त्रिवेणी गाउँपालिकामा विविधतायुक्त हावापानी पाइन्छ । लसुने, डल्लिसे, सुकीदह, खौला, बादनेलेक जस्ता क्षेत्रमा उच्च लेकाली चिसो हावापानी पाइन्छ । रुघाँ, खारा, खुम्चेरी, मुरु, पेउघा, पेदी, नुवाकोटडाँडा, टोट्केको लेक जस्ता होचा, अग्ला पहाडी बस्तीहरूमा समशितोष्ण हावापानी पाइन्छ । खारा खोला, मुरुखोला, रुघाँखोला मिसिएर बगेको सिम्रुतु खोला र काँड्गे खोलाको तल्लो तटीय क्षेत्रमा न्यानो हावापानी पाइन्छ । त्यसैले यस गाउँपालिकामा मध्य तथा उच्च पहाडसम्मको हावापानीको अनुभूति गर्न पाइन्छ । यस गाउँपालिकाको औसत अधिकतम तापक्रम 25°C र न्यूनतम 9°C रहेको छ भने औषत वर्षा ११५४.७ मि.मि. रहेको छ । सामान्यतः यहाँका होचा बेंसीहरूमा अर्धउष्ण मनसुनी जलवायु (Sub-Tropical Monsoon Climate) पाइन्छ भने क्रमशः उचाइ बढ्दै जाँदा न्यानो समशितोष्ण, ठण्डा समशितोष्ण हावापानी पाइन्छ ।

२.३ प्राकृतिक स्रोत सम्पदा

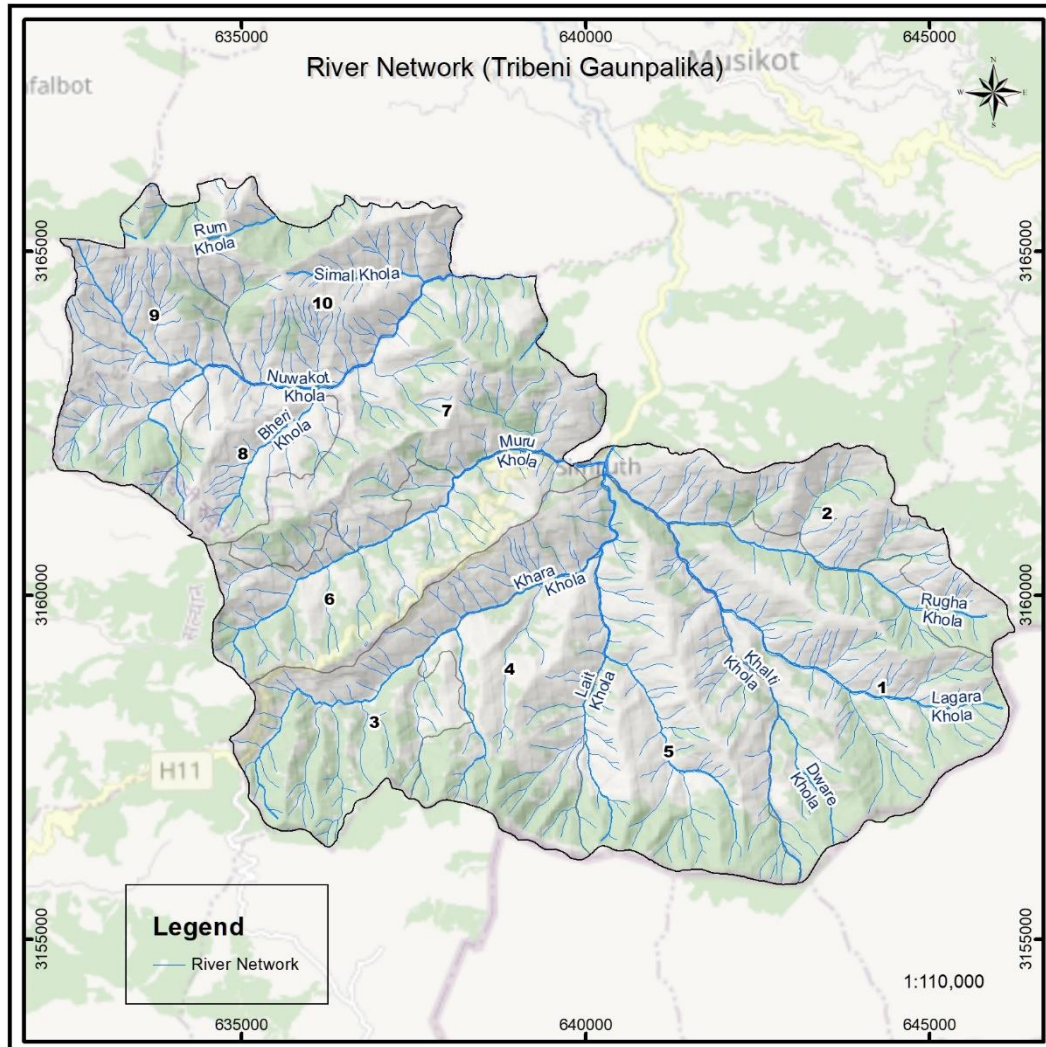
२.३.१ जल प्रवाह प्रणाली

त्रिवेणी गाउँपालिकाको प्रमुख जलस्रोतको रूपमा काँड्गे खोला रहेको छ । यो खोला वडा नं. ९ नुवाकोट डाँडाको काखबाट मुहान भएर पालिकाका वडाहरू ८, १०, ७, का विभिन्न समथर भूभाग सिंचित गर्दै लहुँ खोलामा गएर मिसिन्छ । गाउँपालिकाभित्रका सहायक खोलाहरू रुघाँ - १८ कि.मि., खारा खोला - १९ कि.मि., मुरु खोला - १६ कि.मि., पेउघा खोला - १९ कि.मि. आदि रहेका छन् । मुख्य रूपमा यी खोलाहरू बाहेक थुप्रै पानीका मुहान तथा साना खोलाहरू प्रायः सबै भूभागमा रहेका छन् । यस क्षेत्रमा वहने नदीको प्रवाह प्रणाली (Drainage Pattern) लाई वृक्षाकार प्रवाह प्रणाली (Dendritic Drainage Pattern) मान्न सकिन्छ । यस क्षेत्रका नदीका शाखा तथा उपशाखाहरू रुखको हाँगाविंगा जस्तै चारैतर्फ स्वतन्त्र रूपले फैलिएका छन् । यी खोलाहरू सिम्रुतु खोला हुँदै अन्ततः लहुँ खोलामा मिसिन्छन् । यी खोलाहरूबाट विभिन्न क्षमताका साना तथा मझौला विद्युत्को उत्पादनका साथै सिंचाइ समेत गर्न सकिन्छ । व्यावसायिक तरकारीको वीउ विजन उत्पादन र तरकारी खेतीका साथै पर्याप्त खाद्यान्न उत्पादनका लागि जलस्रोतको उपयोग भैरहेको छ । गाउँपालिका भित्र रहेका पानीका स्रोतहरूलाई बैज्ञानिक व्यवस्थापन र दिगो सदुपयोगको नीति अवलम्बन गरी कृषिका लागि सिंचाइ र खानेपानी तथा सरसफाइका लागि उपयोग गर्न सकिने प्रशस्त सम्भावना रहेको छ । नदी प्रवाह प्रणाली र मुख्य खोलाहरूको विवरण तपसिल अनुसार रहेको छ ।

तालिका ३: त्रिवेणी गाउँपालिका भित्र रहेका मुख्य नदी तथा खोलाहरू

खोला	लम्बाई (कि.मि)
रुँघा खोला	१८ कि.मि.
जिवाड खोला	१७ कि.मि.
कोरवाड खोला	६ कि.मि.
खाल्टी खोला	७ कि.मि.
खारा खोला	१९ कि.मि.
हम्पाल खोला	१० कि.मि.
मुरुखोला	१६ कि.मि.
पेउघा खोला	१९ कि.मि.
नुवाकोट खोला	९ कि.मि.
सिम्रुतु खोला	५ कि.मि.
लाइत खोला	७ कि.मि.

काँइया खोला	९ कि.मि.
ढल्लर खोला	५ कि.मि.
जम्मा	१४७ कि.मि.

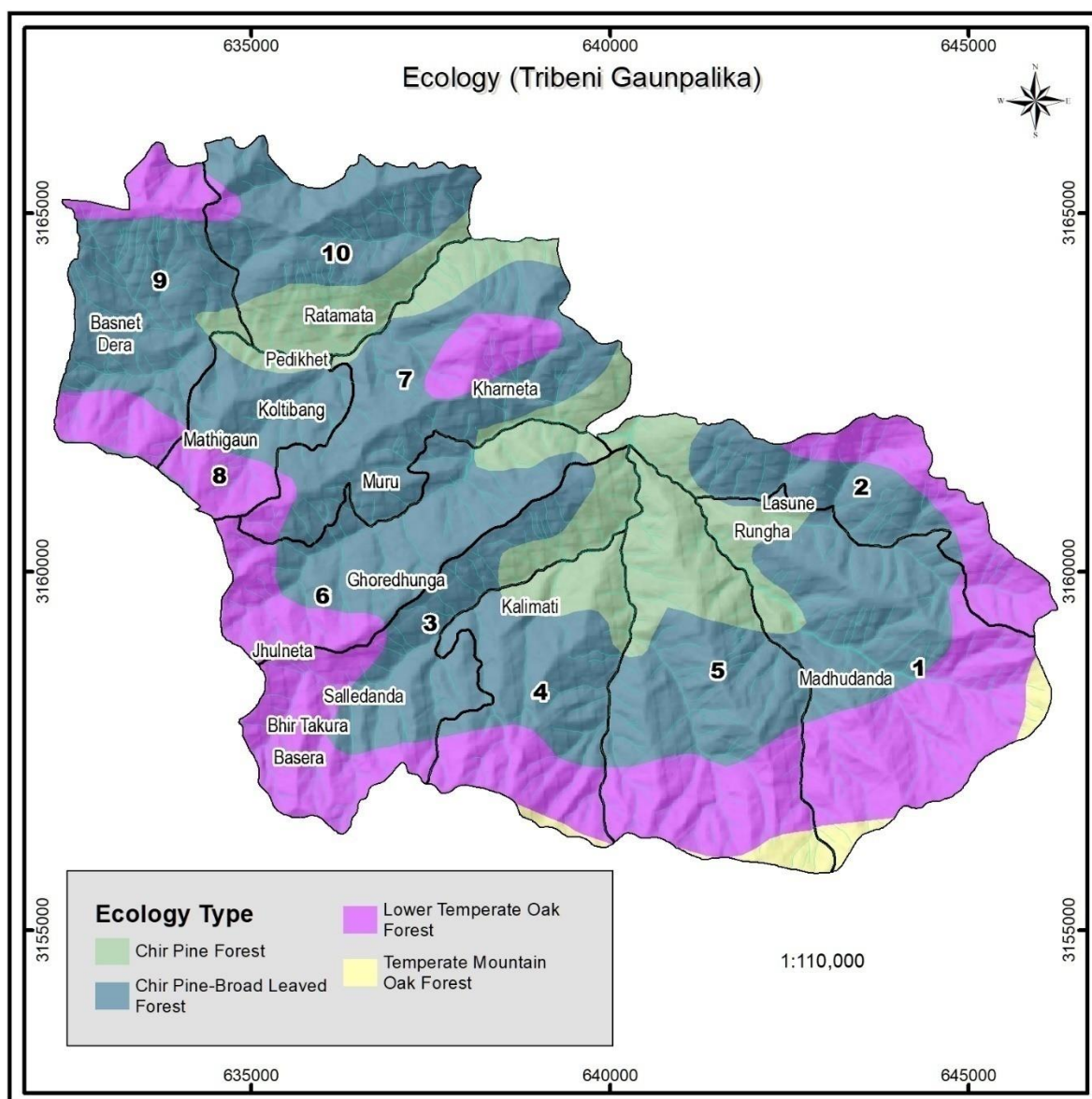

नक्सा ४: त्रिवेणी गाउँपालिकाको जलप्रवाह प्रणाली

२.३.२ प्राकृतिक वनस्पति तथा वन्यजन्तु

धरातलीय भू-वनोट, माटोको प्रकृति र हावापानीको अवस्थामा प्राकृतिक वनस्पति तथा वन्यजन्तुको जीवनचक्र निर्भर रहेको हुन्छ। त्रिवेणी गाउँपालिकामा मध्य तथा उच्च पहाडमा हुने वनस्पति तथा वन्यजन्तु पाइन्छन्। यस गाउँपालिकाको तल्लो नदी तटीय क्षेत्रमा साल, उत्तीस, साज, वयर, दाँते जातका झाडी जस्ता प्रजातिका वनस्पति पाइन्छन्। तल्लो लेकाली क्षेत्रमा पाइने खसु, बाँझ, अंगोर, रएज, गुँरास, क्रमशः तल्लो भागमा साल, सल्ला, उत्तीस, भिमल, वर, पीपल, कोठीमारो, जामुन आदि यहाँका मुख्य वनस्पतिहरू रहेका छन्। वन्यजन्तु अन्तर्गत मृग, निगाले बाघ, बदेल्, स्याल, वन विरालो, सर्प, भ्यागुतो, छेपारो, दुम्सी, च्याखुरा, चितुवा, बाँदर, स्याल, खरायो, मलस्याब्रो, रतुवा आदि यस क्षेत्रमा पाइने वन्यजन्तुहरू हुन्। त्यसैगरी चराचुरुङ्गीहरूमा कोइली, काग, चिल, गिद्ध, गौथली, न्याउली चरा, मलेवा, तित्रा, ढुकुर, कालिज, काग, गिद्ध, सारस, सुँगा आदि पाइन्छन्। तालिका अनुसार चौधै पाते खोटे सल्लाको जङ्गल पाइने परिस्थितिकीले

पालिको कुल क्षेत्रफल ८५४४ हेक्टर मध्ये ४५४४ हेक्टर (५३.१९ प्रतिशत) क्षेत्रफल ओगतेको छ । समशीतोष्ण हिमाली खसुको जङ्गल पाइने परिस्थितिकीले क्रमशः २५४० हेक्टर (२९.७२ प्रतिशत), १३२६ हेक्टर (१५.५२ प्रतिशत) र १३४ हेक्टर (१.५७ प्रतिशत) क्षेत्रफल ओगतेको छ ।

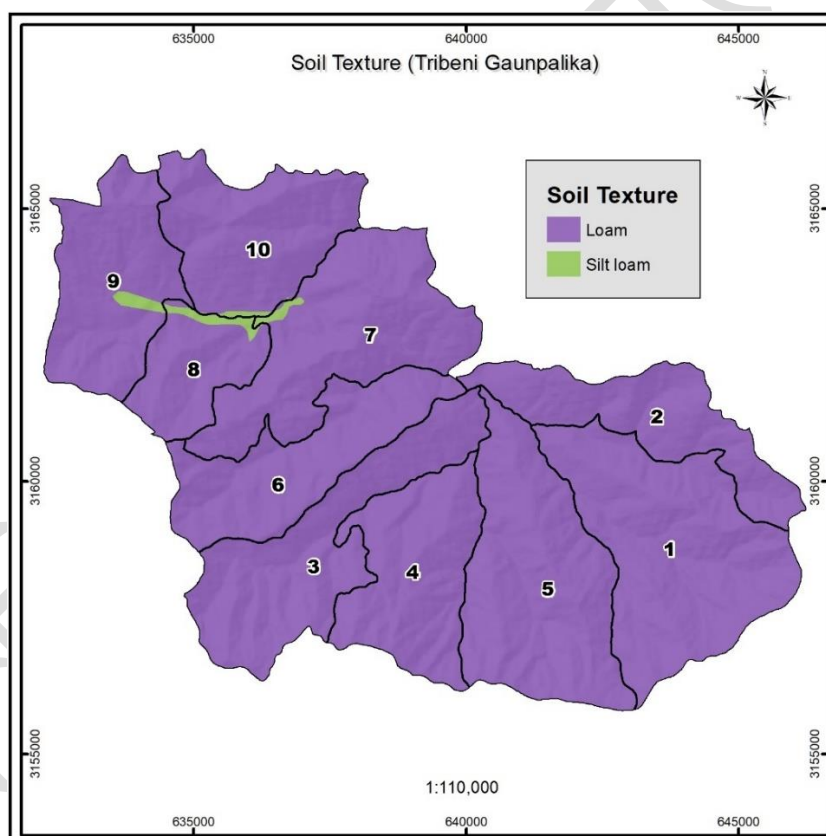
नक्सा ५: त्रिवेणी गाउँपालिकाको परिस्थितिकीय नक्सा

तालिका ४: त्रिवेणी गाउँपालिकाको परिस्थितिकी

क्र.सं.	परिस्थितिकीको प्रकार	क्षेत्रफल (हे.)	प्रतिशत
१	चौडा पाते खोटे सल्लाको जङ्गल	४५४४	५३.१९
२	तल्लो समशीतोष्ण खसुको जङ्गल	२५४०	२९.७२
३	खोटे सल्लाको जङ्गल	१३२६	१५.५२
४	समशीतोष्ण हिमाली खसुको जङ्गल	१३४	१.५७
	जम्मा	८५४४	१००.००

२.३.३ माटोको बनावट

नेपालमा पाँचो, बलौटे पत्थरिलो, रातो फुस्रो, तलैया र हिमाली गरी जम्मा पाँच प्रकारका माटो पाइन्छन् : यी मध्ये त्रिवेणी गाउँपालिकाको अधिकांश पहाडी भिरालो भूभागमा कालो र रातो रङको फुस्रो प्राङ्गारिक उर्वरायुक्त माटो महाभारतका ठाडा भीरहरूमा ऋतु अपक्षयबाट टुक्रिएका चट्टानमा सडेका भारपात मिलेर बनेको माटो पाइन्छ । यस प्रकारको माटोमा चुन, नाइट्रोजन जस्ता तत्व कम हुने र माटोको गहिराई पनि कम हुनाले फलफूल, बेसार, अदुवा, चिया, आलु, कोदो, मकैका लागि उपयुक्त मानिन्छ । यस प्रकारको माटोमा अम्ल, फलामजस्ता खनिज तत्व पाइन्छ । रुघाँ, खारा, खुम्चेरी, खारानेटा, मुरुडाँडा जस्ता मानव वस्ती र खेती योग्य जमिनमा ओसिलोपना पाइन्छ । नुवाकोट डाँडा, पेउघा ठारलेक टोट्के जस्ता जमिनहरू पारिलो भूवनोटमा रहेका छन् । त्रिवेणी खोलाका मुहानहरू र त्रिवेणीदेखि बैरागी ठाँटीसम्मको तटीय क्षेत्रमा बलौटे पत्थरिला माटो पाइन्छ । बलौटे पत्थरिलो माटो पहाडबाट झरेका नदीले ल्याएका बालुवा, कंकड, पत्थर आदि मिलि बनेको हुन्छ । यस प्रकारको माटोमा पानी नअडिने र उब्जाउ कम हुन्छ । यो माटोमा साल, सिसौजस्ता महत्वपूर्ण रूख-बिरूवा सप्रने हुँदा यस्तो माटो पाइने अधिकांश भाग जंगलले ढाकिएको हुन्छ । प्राकृतिक स्रोतहरू मध्ये माटो एक प्रमुख स्रोत हो । धरातलीय र हावापानीको विविधता अनुसार माटो पनि विभिन्न प्रकारको हुन्छ ।

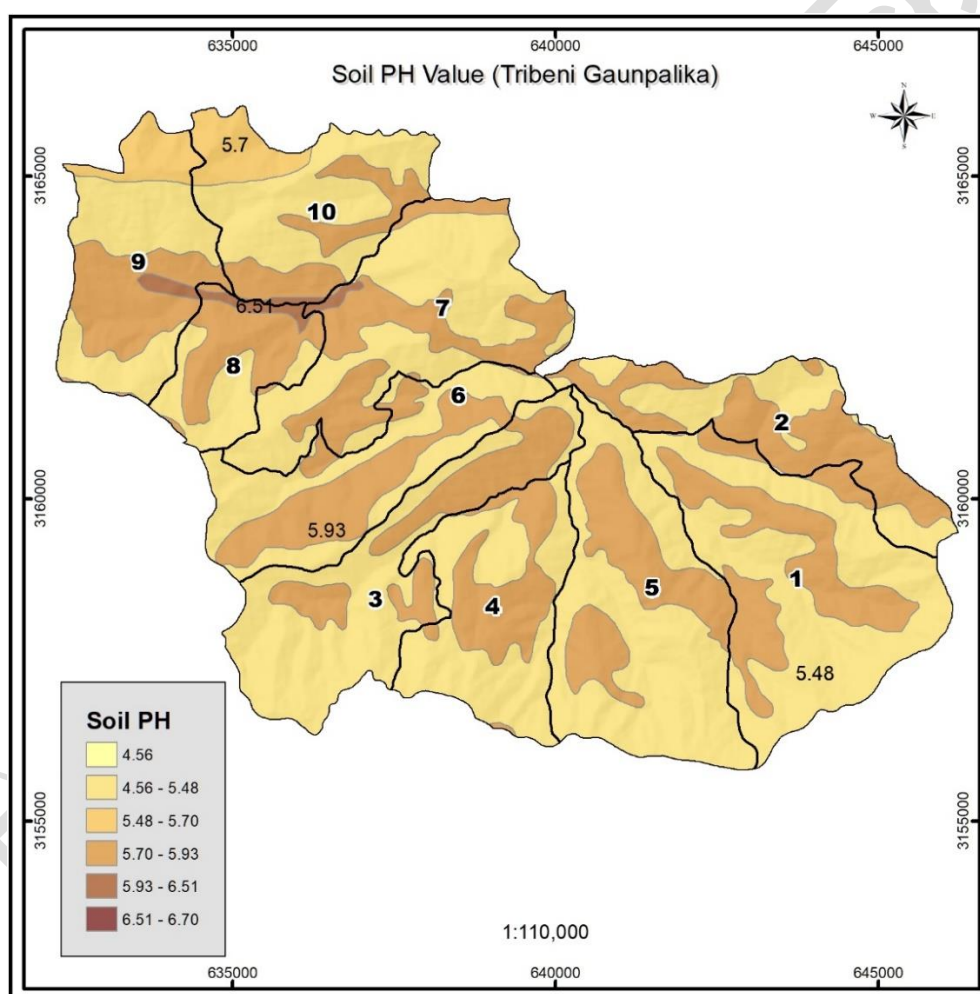
नक्सा ६: त्रिवेणी गाउँपालिकाको माटोको बनावट

तालिका ५: त्रिवेणी गाउँपालिकाको माटोको बनावट

माटोको बोट	क्षेत्रफल (हेक्टर)	क्षेत्रफल प्रतिशत
दोमट माटो	८४६९	९९.९२
पाङ्गो माटो	७५	०.८८
जम्मा क्षेत्रफल	८५४४	१००

२.३.४ माटोको अम्लियताको स्थिति

त्रिवेणी गाउँपालिकाको जम्मा जमिनको क्षेत्रफल ८५४४ हेक्टर मध्ये ५०६१ हे. अर्थात ५९.२३ प्रतिशत जमिनको माटोको अम्लियताको श्रेणी ५.४८ देखि ५.७०, २५१ हेक्टर अर्थात २.९४ प्रतिशतमा माटोको अम्लियताको श्रेणी ५.७० देखि ५.९३, ३१५८ हेक्टर अर्थात ३६.९६ प्रतिशतमा माटोको अम्लियताको श्रेणी ५.९३ देखि ६.५१, ७५ हेक्टर अर्थात ०.८८ प्रतिशतमा माटोको अम्लियताको श्रेणी ६.५१ देखि ६.७० सम्म रहेको पाइन्छ। यसका आधारमा यो गाउँपालिकाको माटोको अम्लियताका दृष्टिले उर्वरायुक्त रहेको देखिन्छ। कृषि अनुसन्धान केन्द्रको अध्ययनले ५.५ देखि ६.५ अम्लियता भएको माटो खेतीका लागि सबैभन्दा उपयुक्त हुने देखाएको छ। तसर्थ, त्रिवेणी गाउँपालिकामा खेतीपातिको एकदम धेरै सम्भावना रहेको छ। यहाँको माटोमा धान, गहुँ, मकै, कोदो, अदुवा, वेसार, सुन्तला, कागती, निवुवा, भोगटे, अलैची, नास्पाती, आलु, फर्सी, बन्दा, काउली, प्याज, मुला, साग, तोरी, गोडागुडी, टमाटर, गोलभेडा आदि फल्ने राम्रो सम्भावना रहेको छ।

नक्सा ७: त्रिवेणी गाउँपालिकाको माटोको अम्लियताको स्थिति

तालिका ६: माटोको अम्लियताको स्थिति

क्र.सं.	माटोको अम्लियता श्रेणी	क्षेत्रफल (हे.)	प्रतिशत
१	५.४८ - ५.७०	५०६१	५९.२३
२	५.७० - ५.९३	२५१	२.९४

३	५.९३ - ६.५१	३१५८	३६.९६
४	६.५१ - ६.७०	७५	०.८८
	जम्मा	८५४४	१००.००

२.४ भू-उपयोग तथा मानव बसोबास

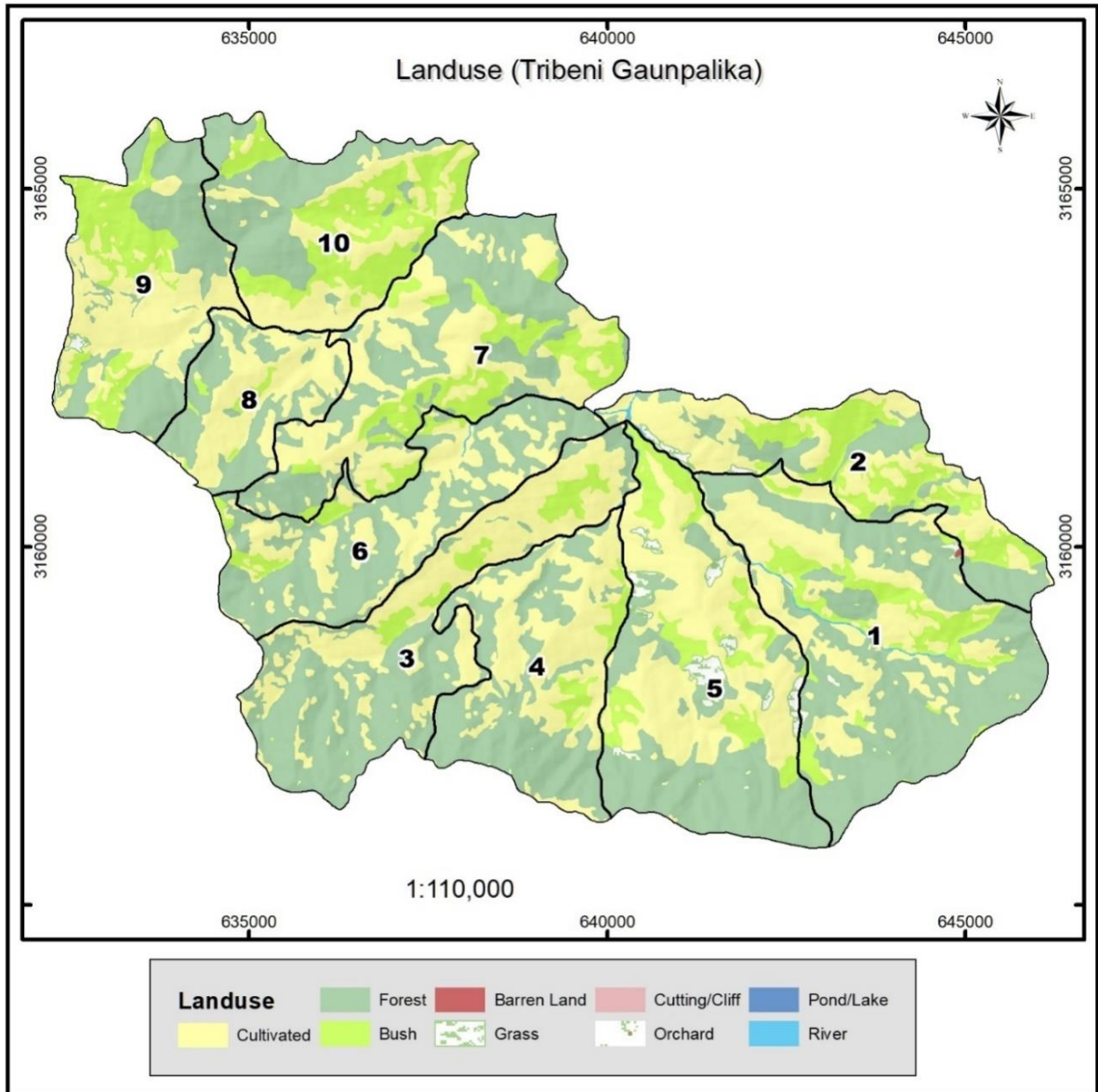
२.४.१ भू-उपयोग

त्रिवेणी गाउँपालिका भू-उपयोग तथा मानव बसोबासका दृष्टिले उपयुक्त रहेको छ। यहाँको भू-भागलाई कृषि, मानव बस्ती, वन जंगल, घाँसे मैदान तथा चरण क्षेत्र, जलाधार क्षेत्र र खनिजजन्य पदार्थका लागि उपयोग भइरहेको छ। भू-धरातल, उचाइ, माटोको प्रकृति, हावापानी, वनस्पति आदिका दृष्टिकोणले भू-उपयोगको सम्भावना विविधतायुक्त रहेको छ। यसले गर्दा यहाँको भू-उपयोगलाई मानवहित, पर्यावरण सन्तुलन, जैविक विविधता आदिका लागि उपयोग गर्न सकिन्छ।

गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल ८५४४ हेक्टर जमिन मध्ये कृषि तथा बस्तीले ओगटेको क्षेत्रफल ३३२०.६ हेक्टर अर्थात् ३८.८५ प्रतिशत रहेको छ। गाउँपालिकाको रुघाँ, खारा खुम्चेरी, खारानेटा, मुरु, पेउघा, नुवाकोट डाँडा, पेदीखेत, गोठवाड आसपासका क्षेत्रमा कृषि तथा मानव बसोबास योग्य जमिन रहेको छ।

यस गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल मध्ये वन जंगलले ओगटेको क्षेत्रफल ३७४२.७ हेक्टर अर्थात् ४३.७९ प्रतिशत रहेको छ। गाउँपालिकामा वन जंगलको विस्तार पालिकाको केन्द्र भागदेखि पूर्वी क्षेत्रबाट विस्तार भई दक्षिण पश्चिमी मोहडासम्मको माथिल्लो भूभागमा घना वनजंगल रहेको छ। बाँकी भूभागमा मानव बस्ती र खेतीयोग्य जमिनको आसपासमा विभिन्न प्रजातीका डाले घाँसका वनस्पतिहरू र छिटफुट रुपमा साना तथा ठुला जंगली क्षेत्रहरू रहेको पाइन्छ। यहाँका जंगलमा सल्ला, बाँझ, खसु, साज, भिमल, वर, पीपल, पैयु, गुंरास, मेहेल, कोठीमारो, जामुना आदि जातका रुखहरू पाइन्छन्। त्यसैगरी भाडी क्षेत्रले ओगटेको क्षेत्रफल १३२८ हेक्टर अर्थात् १५.५५ प्रतिशत रहेको छ। घाँसे मैदान क्षेत्रले ओगटेको क्षेत्रफल १०४.५ हेक्टर अर्थात् १.२२ प्रतिशत, नदी तथा जलवहावले ओगटेको क्षेत्रफल ४८.८ हेक्टर अर्थात् ०.५७ प्रतिशत र अन्य (व्यारेन, बगैँचा, चट्टान, ताल/पोखरी) आदिले ओगटेको क्षेत्रफल १ हेक्टर अर्थात् ०.०२ प्रतिशत रहेको छ।

वन क्षेत्रको बाहुल्यता भएको कारण यस गाउँपालिकामा कार्बोन उत्सर्जनको मात्रा निकै कम छ भने यसले गर्दा गाउँपालिकाको शून्य हरित गृह ग्यास उत्सर्जनको लक्ष्य पूरा भइरहेको छ। पालिका भित्र नाङ्गो भूमि भने निकै कम भएको तथ्यले यहाँको अधिकतम भू-भागको उपयोग भएको देखिन्छ। खेती गरिएको भूमि पनि प्रचुर मात्रामा रहेकाले विभिन्न अन्नबाली, तरकारी तथा फलफूलको राम्रो उत्पादन भइरहेको छ।

नक्सा ८: त्रिवेणी गाउँपालिकामा भू-उपयोगको स्थिति

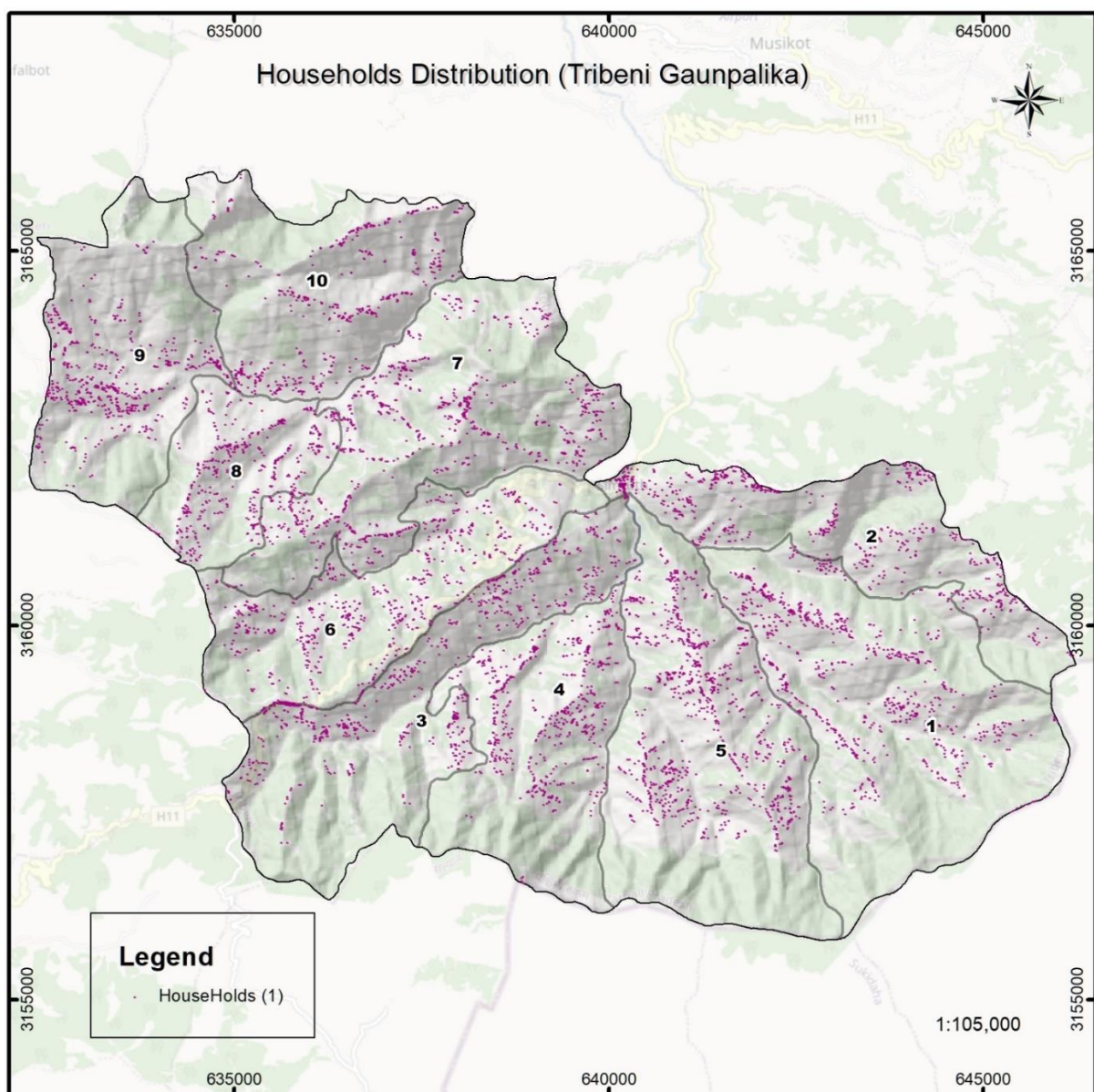
तालिका ७: भू-उपयोगको स्थिति

क्र.सं.	भू-उपयोगको किसिम	क्षेत्रफल (हे.)	प्रतिशत
१	वन क्षेत्र	३७४२.७	४३.७९
२	खेती गरिएको भूमि	३३२०.६	३८.८५
३	भाडी क्षेत्र	१३२८.८	१५.५५
४	घाँसे मैदान क्षेत्र	१०४.५	१.२२
५	नदी क्षेत्र	४८.८	०.५७
६	नाङ्गो भूमि	०.८	०.०१
७	ताल/तलैया	०.२	०.००२
	जम्मा	८५४६.३	१००.००

२.४.२ मानव बसोबास

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को प्रतिवेदन अनुसार त्रिवेणी गाउँपालिकामा ४३०८ परिवारले बसोबास गरिरहेका छन् । भू उपग्रहीय तस्वीर २०२१ को आधारमा यस गाउँपालिकाभित्र घर, गोठ तथा कार्यालयहरूको संख्या लगभग ६६९९ घर प्रयोग गरिरहेका छन् । त्रिवेणी गाउँपालिकाको २.६० हेक्टर समथर जमिनमा ४८४ घर संख्या, ८.१८ हेक्टर सामान्य जमिनमा १६०७ घर संख्या, १६.४७ हेक्टर भिरालो जमिनमा ३३४८ घर संख्या र ६.२२ अति भिरालो जमिनमा १२६० घर संख्या रहेको देखिन्छ । यो तथ्याङ्कलाई हेर्दा अति भिरालो जमिनमा बनेका घरमा बसोबास गर्ने परिवारलाई राज्यले यथाशीघ्र सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार यहाँका अधिकांश बस्तीका घरहरू ढुङ्गा र माटोको गान्धो र खरका छानाले बनेका छन् । यस गाउँपालिकाका घरहरूका पर्खालको प्रकारका आधारमा ढुङ्गा र माटो भएका ८८.५ प्रतिशत, सिमेन्ट र ढुङ्गाका ११.३ प्रतिशत, काँचो ईट्टाका ०.१ प्रतिशत र अन्य (बसोबासका लागि जोखिमयुक्त) ०.१ प्रतिशत रहेका छन् । छानाका आधारमा हेर्दा जस्ता पाताले छाएका ५९.७ प्रतिशत, स्लेट/ढुङ्गाले छाएका ३३.४ प्रतिशत, आरसीसी भवन ४.२ प्रतिशत, खरले छाएका २.६ प्रतिशत, र अन्यले छाएका ०.१ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को तथ्याङ्कलाई विश्लेषण गर्दा भवन (घर)हरू निर्माण गर्दा भूकम्प प्रतिरोधी हुनुपर्दछ । यहाँ भूकम्प प्रतिरोधी घरहरू जम्मा ०.०८ प्रतिशत मात्र बनेको देखिन्छ । यहाँको मानव बस्तीको बसोबास ढाँचालाई हेर्दा विभिन्न स्थानहरूमा छरिएर रहेका छन् । जनघनत्व २४० प्रति वर्ग किलोमिटर रहेको छ । यहाँका बस्तीहरू मध्ये कुनै साना छन् भने कुनै बस्तीमा जनसंख्या पनि अत्याधिक रहेको छ । यसका साथै कतिपय बस्तीहरू छरिएर रहेका छन् । छरिएर रहेका घर बस्तीहरूलाई एकत्रित गर्न सकेको खण्डमा बाटो, खानेपानी, विद्युत्, शिक्षा, स्वास्थ्य लगायत विभिन्न सेवा सुविधाहरूको पहुँच वृद्धि गर्न सकिन्छ । गाउँपालिकाको बसोबासको अवस्थालाई तपसिलको नक्सामा देखाइएको छ ।

नक्सा ९: त्रिवेणी गाउँपालिकाको बसोबासको स्थिति

तालिका ८: त्रिवेणी गाउँपालिकाको बसोबासको विवरण

जमिनको भिरालो पन	घर संख्या	क्षेत्रफल हेक्टर	क्षेत्रफल प्रतिशत
समथर जमिन	४८४	२.६०	७.७८
सामान्य जमिन	१६०७	८.१८	२४.४४
भिरालो जमिन	३३४८	१६.४७	४९.२०
अति भिरालो जमिन	१२६०	६.२२	१८.५८
जम्मा	६६९९	३३.४७	१००

२.४.३. भू-स्वामित्वको अवस्था

त्रिवेणी गाउँपालिकाको कृषि क्षेत्रको सम्भाव्यता अध्ययन २०७८ का अनुसार गाउँपालिकाभित्रका ९९.५ प्रतिशत घरधुरीको जग्गा जमिन आफ्नो स्वामित्वमा रहेको र ०.५ प्रतिशत घरधुरीको जग्गा जमिन आफ्नो स्वामित्वमा नरहेको देखिन्छ। जग्गा जमिनको प्रयोग मानिसले विभिन्न कार्यका लागि गरेका छन्। आवास, खाद्यान्न उत्पादन, फलफूल तथा तरकारी खेती, घाँस तथा चरण क्षेत्र, काठ, जडिवुटी तथा वनपैदावार, पशुपालन लगायत विभिन्न आर्थिक क्रियाकलापसँग सम्बन्धित क्षेत्रमा भू-स्वामित्वको उपयोग गरिएको छ।

२.५ सामाजिक तथा सांस्कृतिक अवस्था

त्रिवेणी गाउँपालिकाको सामाजिक तथा सांस्कृतिक अवस्था अन्तर्गत जनसंख्या, बसाइँसराइँ, जातजाति, भाषाभाषी, चाडपर्व, धर्म, संस्कृति, साक्षरता तथा शैक्षिक स्थिति एवं स्वास्थ्य सम्बन्धी विवरण समावेश गरिएको छ।

२.५.१ जनसंख्या संरचना तथा वितरण

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार त्रिवेणी गाउँपालिकाको जम्मा जनसंख्या २०,५२५ रहेको छ र जनघनत्व २४० प्रति वर्ग किलोमिटर रहेको छ। जसमा महिलाको संख्या १०७०४ अर्थात् ५२.२ प्रतिशत र पुरुषको संख्या ९८२१ अर्थात् ४७.८ प्रतिशत रहेको छ। परिवार संख्या जम्मा ४३०८ रहेका छन्। गाउँपालिकाको औसत परिवार संख्या ४.७६ व्यक्ति प्रति परिवार रहेको छ। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार जनसंख्याको वितरणलाई हेर्दा गाउँपालिका भित्र सबैभन्दा धेरै जनसंख्या जम्मा २,५२१ भएको वडा ३ मा रहेको छ, दोस्रोमा वडा नं ५ मा २३०९ जनसंख्या रहेको छ भने तेस्रोमा वडा नं २ मा २२५९ जनसंख्या रहेको छ। त्यसैगरी वडा नं ४ मा सबैभन्दा कम १७२६ जनसंख्या रहेको छ।

२.५.२ जातजातिगत अवस्था

त्रिवेणी गाउँपालिकामा सबै प्रकारका जातजातिहरूको बसोबास रहेको पाइन्छ। गाउँपालिकाको अभिलेख अनुसार यस पालिकामा जातीय आधारमा सबैभन्दा बढी क्षेत्री/ब्राह्मण ७३ प्रतिशत, दलित १४ प्रतिशत, मगर १२ प्रतिशत र अन्य १ प्रतिशत जनसंख्या रहेको छ। यस गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने समुदायहरू बहुभाषिक र बहुजातीय भएको हुँदा, भाषिक, जातिगत र धार्मिक विविधता समेत रहेको छ।

२.५.३ धार्मिक अवस्था

गाउँपालिकाका कृषि क्षेत्रको सम्भाव्यता अध्ययनका आधारमा त्रिवेणी गाउँपालिकामा हिन्दु, बौद्ध, क्रिश्चियन, मुस्लिम आदि धर्मावलम्बीहरूको बसोबास रहेको पाइन्छ। यी मध्ये सबैभन्दा बढी हिन्दु ९९.०३ प्रतिशत, बौद्ध ०.०५ प्रतिशत, क्रिश्चियन ०.५३ प्रतिशत, मुस्लिम ०.०२ प्रतिशत र अन्य ०.३७ प्रतिशत धर्मावलम्बीहरू रहेका छन्। धार्मिक विविधतामा आपसी सहिष्णुताका साथ जीवन निर्वाह गर्नु यस पालिकाको धार्मिक विशेषता हो।

२.५.४ जनशक्तिको संरचना

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार त्रिवेणी गाउँपालिकामा सरदर परिवारको आकार ४.७६ रहेको छ। गाउँपालिकामा शारीरिक रुपमा अशक्त जनसंख्या ३.४ प्रतिशत रहेको छ। गाउँपालिकामा आर्थिक रुपमा सक्रिय जनसंख्या ८४.७ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। यी आर्थिक रुपमा सक्रिय जनसंख्या मध्ये ८६.६ प्रतिशत रोजगार र १३.४ प्रतिशत बेरोजगार रहेको देखिन्छ। पेशाको आधारमा करिब ७९ प्रतिशत जनसंख्या कृषि पेशासँग सम्बन्धित रहेका छन्। त्यसैगरी रोजगारीको प्रमुख क्षेत्रहरूमा करिब ४ प्रतिशत सरकारी,

११.६ प्रतिशत अन्य संगठित संघसंस्थामा कार्यरत छन् भने ८४.३ प्रतिशत घरायसी काममा संलग्न रहेका छन् ।

२.५.५ बसाइँसराइको वर्तमान अवस्था

बदलिँदो विश्व परिवेश र मानिसको जीवन शैलीमा आएको परिवर्तनसँगै हरेक मानिसले दिनानुदिन सुखको खोजी गरिरहेका छन् । विकटबाट सुगम स्थानको खोजी गरी सुविधायुक्त जीवन विताउने क्रममा मानिसले बसाइँसराइ गर्ने गर्दछन् । यो प्रवृत्तिले त्रिवेणी गाउँपालिकालाई पनि प्रभावित पारेको छ । भौगोलिक विकटता, यातायातका साधनको सहज पहुँचको अभाव, शिक्षा, स्वास्थ्य, सुरक्षित आवासको अभावबाट मुक्त भइ सुविधायुक्त जीवन ज्यूँका लागि यस पालिकाबाट दाङ, नेपालगञ्ज, बुटवल, काठमाडौँ लगायत देशका विभिन्न स्थानमा बसाइँसराइ गर्ने गरेका छन् । साठीको दशकदेखि बसाइँसराइ गर्ने प्रवृत्तिमा परिवर्तन आइ आफ्नो पुख्रौँउली थलोमा नबस्ने तर त्यहाँको राजनीतिक, सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक, धार्मिक आदि अधिकारहरुको उपयोग गर्ने प्रचलनका कारण कानुनी रूपमा बसाइँसराइको अवस्थालाई एकिन गर्न गाह्रो रहेको छ । त्रिवेणी गाउँपालिकाको विगत पाँच वर्ष देखिको अभिलेख हेर्दा त्रिवेणी गाउँपालिकामा अन्य स्थानबाट बसाइँसराइ गरी आएको देखिँदैन । यस पालिकाबाट अन्यत्र बसाइँसराइ गरी गएको जम्मा जनसंख्या ५२१ रहेको देखिन्छ ।

२.५.६ वैदेशिक रोजगारीमा रहेको जनशक्ति

विकास उन्मुख देशका युवा जनशक्तिको रोजगारीको मुल आधार वैदेशिक रोजगारी रहिआएको छ । त्रिवेणी गाउँपालिकाका युवा जनशक्तिको सोचमा आएको परिवर्तन, अस्वस्थ आर्थिक प्रतिस्पर्धा, गुणस्तरीय जीवन निर्वाहका लागि आवश्यक रोजगारीको अभाव, सीप, क्षमता र दक्षता अनुसारको रोजगारीको अभाव, युवा मानसिकतामा बढेको वैदेशिक रोजगार प्रतिको मोहका कारण युवा शक्ति वैदेशिक रोजगारमा जाने चलन रहेको छ । यस पालिकाबाट सबैभन्दा बढी वैदेशिक रोजगारीमा भारत, मलेशिया, कतार, साउदी अरब गएको देखिन्छ । अस्ट्रेलिया, अमेरिका, दक्षिण कोरिया, ओमन, पोल्याण्ड जस्ता मुलुकमा पनि पछिल्लो चरणमा जानेको संख्या क्रमशः बढिरहेको छ ।

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार त्रिवेणी गाउँपालिका भित्र करिब १३.१ प्रतिशत व्यक्ति रोजगारीका लागि नेपालको विभिन्न स्थानमा कार्यरत रहेका छन् भने करिब १९.४ प्रतिशत व्यक्ति विभिन्न देशमा वैदेशिक रोजगारीका सिलसिलामा कार्यरत रहेका छन् । लैगिंक आधारमा हेर्दा ८३.६ प्रतिशत पुरुष र १६.४ प्रतिशत महिला वैदेशिक रोजगारीका सिलसिलामा विभिन्न देशमा कार्यरत छन् ।

२.५.७ चाडपर्व तथा जात्रा

सांस्कृतिक विविधतामा आपसी एकतामा रमिरहेको नेपाली समाजमा चाडपर्व तथा जात्राले मनोरञ्जन दिनुका साथै आपसी भातृत्व र सहिष्णुता कायम गरेको हुन्छ । त्रिवेणी गाउँपालिका चाडपर्व, स्थानीय मेला तथा जात्राका दृष्टिकोणले सुसम्पन्न रहेको छ । जसमा मुख्यगरी दशैं, तिहार, माघे संक्रान्ति, चैते दशैं, असार संक्रान्ति, श्रीकृष्ण जन्माष्टमी, हरितालिका तीज, साउने संक्रान्ति, जनै पूर्णिमा, शिवरात्री, नाग पञ्चमी, श्रीपञ्चमी, फागु पूर्णिमा आदि रहेका छन् । यस पालिकाका मुख्य मेला तथा पर्वहरूमा पाँच पूर्णिमाको मेला नुवाकोट, भदौ १२ र २० छेलो खेल्ने पर्व, मंसिरे पूर्णिमाको मेला पेदीखोला, देउसी भैलो पर्व, साउने पूर्णिमा सुकीदह मेला, माघे संक्रातिको सिस्नु खेल्ने मेला आदि मेला तथा पर्वहरू हुन् ।

मयूर, सिगाँरु, पैसेरी, तीज, देउसी, टप्पा, भ्याउरे आदि नाँच विशेष पर्व तथा उत्सवमा मनोरञ्जनका लागि नाचिन्छ । मादल, पञ्चेबाजा, बाँसुरी, तथा अन्य बाजागाजाहरू बजाएर मनोरञ्जन गर्ने गरिन्छ ।

२.५.८ भाषाभाषी तथा भेषभूषा

त्रिवेणी गाउँपालिकामा जातीय विविधता भए पनि भाषा तथा पहिरणमा तात्त्विक विन्नता पाइदैन । बाहुन, क्षेत्री, जनजाति, दलित र ठकुरीको भाषा तथा पहिरणमा एकरूपता रहेको छ । गाउँपालिका भित्र बसोबास गर्ने मानिसमा जातजातिगत भिन्नता पाइएपनि कुनै खास जातजातिले मातृ भाषाका रूपमा नेपाली बाहेक अन्य कुनै भाषाको प्रयोग गरेको पाइदैन ।

२.५.९ शैक्षिक अवस्था

क) शैक्षिक अवस्था

शैक्षिक विकास देश विकासको मूल आधार हो । दिगो, गुणस्तरीय र समयसापेक्ष रूपमा शिक्षा क्षेत्रको विकास भएमा देश विकास सहि ढंगले हुन सक्छ । त्रिवेणी गाउँपालिकाको दीर्घकालिन विकासका लागि शिक्षा क्षेत्रको विकास कोशे ढुंगा सावित हुन्छ । यस परिप्रेक्ष्यमा यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र जम्मा ४१ वटा विद्यालय रहेका छन् जसमध्ये ४० वटा सरकारी, १ वटा संस्थागत निजी स्वामित्वका विद्यालय रहेका छन् ।

त्रिवेणी गाउँपालिका शिक्षा शाखाको अभिलेख अनुसार हाल गाउँपालिका भित्र रहेका विद्यालयहरूमा आधारभूत तहमा छात्रहरू २५७० र छात्राहरू २३८९ तथा माध्यमिक तहमा छात्र ११३० र छात्रा १२८४ गरी जम्मा ८३६० जना विद्यार्थीहरू अध्ययनरत रहेको देखिन्छ । जसमा जम्मा ४२१८ (५०.५ प्रतिशत) छात्र र ४१४२ (४९.५ प्रतिशत) छात्रा रहेका छन् ।

त्रिवेणी गाउँपालिकाको शैक्षिक गुणस्तर सुधारका लागि सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन २०७७ अनुसार जातिगत पृष्ठभूमिबाट विश्लेषण गर्दा जम्मा ७२.६ प्रतिशत अन्य जातिको जनसंख्या रहेकोमा, ६८ प्रतिशत विद्यार्थी, १५ प्रतिशत दलित जनसंख्या रहेकोमा दलित समुदायबाट १९ प्रतिशत १५८० जना (७५.७ छात्र र ८२३ छात्रा) विद्यार्थी र जनजातिको जनसंख्या जम्मा ११.७ प्रतिशत रहेकोमा १३ प्रतिशत (विद्यार्थी संख्या ११४२) विद्यार्थी जनजाति समुदायबाट (५६४ छात्र र ५७८ छात्रा) विद्यार्थीहरूको उपस्थिति रहेको देखियो । ५५ जना अपाङ्गता भएका विद्यार्थी अध्ययनरत रहेको देखियो । जनजाति र अन्य जातिका जनसंख्याको अनुपातमा कम विद्यार्थी संख्या भएको तथ्यलाई विश्लेषण गर्दा अन्य र जनजातिको बच्चाहरू गाउँपालिका बाहिर पठनपाठनका लागि गएको यथार्थलाई चित्रण गर्दछ भने उक्त कार्यले गर्दा दलित विद्यार्थीको प्रतिशत बढेको देखिन्छ । अपाङ्ग विद्यार्थीको अनुपात जनसंख्याको अनुपात भन्दा कम हुनुमा विद्यालयका भौतिक संरचना पठनपाठन विधि र वातावरण अपाङ्ग मैत्री नरहेको प्रस्ट हुन्छ ।

गाउँपालिका भित्र रहेका विद्यालयहरूको पठनपाठन क्रियाकलापलाई अगाडि बढाउनका लागि जम्मा २२० शिक्षक तथा ११६ शिक्षिका गरी जम्मा ३३६ जना कार्यरत रहेका छन् । जसमध्ये स्नातकोत्तर तह वा सो भन्दा माथि ६५ जना, स्नातक तह गरेका १५५, प्रमाणपत्र तह गरेका १०९ जना र एसएलसी मात्र गरेका ७ जना शैक्षिक योग्यता भएको जनशक्ति देखिन्छ । कूल कार्यरत शिक्षक मध्ये स्थायी दरबन्दी ३१ प्रतिशत, अस्थायी १८ प्रतिशत, राहत ३९ प्रतिशत र निजीको १२ प्रतिशत छन् । जसलाई शिक्षक विद्यार्थी अनुपातमा हेर्दा एकजना शिक्षकलाई २५.२७ विद्यार्थी पर्ने देखिन्छ । जुन नेपाल सरकारको नीतिको मापदण्ड अनुसार छ । यस अर्थमा गाउँपालिकाले अवका दिनमा शिक्षक दरबन्दी तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने विषयमा दीर्घकालिन सोच बनाउनुपर्ने देखिन्छ ।

विद्यालयको भौतिक अवस्थाको विश्लेषण गर्दा महत्वपूर्ण सुधार गर्नुपर्ने तथ्य तथ्याङ्कहरूले प्रस्ट पारेको छ । ९३ प्रतिशत विद्यालयमा प्रधानाध्यापकलाई छुट्टै कोठाको व्यवस्था नभएको, ८० प्रतिशत विद्यालयमा पुस्तकालयका लागि छुट्टै कोठाको व्यवस्था नभएको, ९६ प्रतिशतमा मात्र खानेपानीको स्रोतको रूपमा पाइपधारा रहेको, २ प्रतिशतमा कुवा वा मूलको पानी प्रयोग भएको, २ प्रतिशतमा खोलाको पानीको प्रयोग

भएको, ७८ प्रतिशतमा छुट्टै कम्प्युटर कोठा नभएको, ४८ प्रतिशत विद्यालयहरूमा छात्र छात्राहरूको लागि छुट्टा छुट्टै शौचालयको व्यवस्था नभएको, ६७ प्रतिशत विद्यालयहरूमा शिक्षक र विद्यार्थीहरूको लागि छुट्टा छुट्टै शौचालयको व्यवस्था नभएको, ९६ प्रतिशत विद्यालयहरूमा विज्ञान प्रयोगशालाको लागि छुट्टै कोठा नभएको अवस्था छ ।

विद्यार्थीको सर्वाङ्गीण विकासका लागि आवश्यक खेलकुद सामग्रीलाई विश्लेषण गर्दा विद्यालयहरूलाई अतिरिक्त क्रियाकलाप संचालन गर्न थप सहयोग र सबलीकरण गर्नुपर्ने देखिन्छ । यस सन्दर्भमा अधिकांश विद्यालयमा खेल मैदानको उपलब्ध रहेको देखिन्छ । केहि विद्यालयमा भने खेल मैदानको व्यवस्था गर्नु पर्ने देखिन्छ । खेल मैदान भएका अधिकांश विद्यालयहरूमा भलिबल ग्राउन्ड रहेको देखिन्छ भने अत्यन्त न्यून विद्यालयमा फुटबल, बास्केटबल र क्रिकेट ग्राउन्ड रहेको देखिन्छ । अधिकांश विद्यालयहरूमा कुनै न कुनै प्रकारका खेलकुदका सामग्रीहरू रहेको देखिन्छ । तर, विद्यालयमा पर्याप्त खेलकुद सामग्रीहरू भने रहेको देखिदैन । आधारभूत विद्यालयमा खेलकुद सामग्रीहरूको उपलब्धता अत्यन्त न्यून रहेको देखिन्छ । माध्यमिक विद्यालयमा भने त्यस्ता सामग्रीहरूको उपलब्धता आधारभूत विद्यालयहरूमा भन्दा केहि बढी देखिन्छ ।

२.५.१० स्वास्थ्य सेवा तथा सुविधाको अवस्था

त्रिवेणी गाउँपालिकामा १२ वटा स्वास्थ्य संस्थाहरू रहेका छन् । जसमध्ये १ वटा स्वास्थ्य केन्द्र, ४ वटा स्वास्थ्य चौकी, २ वटा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई र ५ वटा प्रसुती सेवा (Birthing center) को सुविधा भएको स्वास्थ्य संस्थाहरू रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा सरकारी स्वास्थ्य संस्था, निजी स्तरका क्लिनिक तथा मेडिकलहरूले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरिरहेका छन् । सामान्यतः यस गाउँपालिकाका मानिसहरू बिरामी हुँदा सर्वप्रथम सरकारी अस्पताल र स्वास्थ्य चौकी जाने गरेका छन् । तथापी अझैपनि स्वास्थ्य केन्द्र पुग्न २ ३ घण्टा हिड्नुपर्ने बाध्यता रहेको छ । गाउँपालिकाको स्वास्थ्य शाखाको अभिलेख अनुसार ४८० जना गर्भवती महिलाले टि.टी. खोप लिएको देखिन्छ ।

त्रिवेणी गाउँपालिकाका सार्वजनिक स्वास्थ्य संस्थामा जम्मा ३३ जना स्वास्थ्यकर्मीको दरबन्दी रहेको छ । त्रिवेणी गाउँपालिकाका स्वास्थ्य संस्था मध्ये ५ वटा स्वास्थ्य संस्था (गाउँपालिका अस्पताल पेउघा, मुरु, सिम्रुतु, खारा स्वास्थ्य चौकी)मा प्रसुती सेवा (Birthing center) को सुविधा उपलब्ध रहेको छ भने सबै स्वास्थ्य केन्द्रबाट आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गरिरहेको छ । गाउँपालिका भित्रका सबै स्वास्थ्य संस्थामा सुरक्षित मातृत्व सेवा, परामर्श सेवा, स्वास्थ्य सेवा र जनचेतना सेवा उपलब्ध छ तथापि कुनै पनि स्वास्थ्य संस्थामा रक्तसंचार सेवा र आँखा उपचार सेवाको उपलब्धता छैन । गाउँपालिकाभित्र शीघ्र स्वास्थ्य उद्धारका लागि एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालनमा रहेको छ । प्रसुती सेवा केन्द्रमा १३ जना कुशल जन्म परिचर र ३७ जना महिला स्वयं सेविका कार्यरत छन् ।

त्रिवेणी गाउँपालिका स्वास्थ्य शाखाको तथ्याङ्क अनुसार त्रिवेणी गाउँपालिका भित्र १ वर्ष मुनिका ३९५ जना बालबालिका, ५ वर्ष भित्रका बालबालिकाको संख्या १९३५ र किशोरकिशोरीहरू १० देखि १९ वर्ष संख्या ४०१२, प्रजनन उमेरका महिलाहरू १५ देखि ४९ वर्ष संख्या ६३५२ रहेका छन् । गाउँपालिका भित्र विसिजी, डि.पि.टी, हेपटाइटिस बि, पोलियो, दादुरा रोग विरुद्ध खोप लिने बालबालिकाको संख्या शत प्रतिशत देखिन्छ । गाउँपालिकाको स्वास्थ्य शाखाको तथ्याङ्क अनुसार सबैभन्दा बढी ग्यास्ट्रिक वा अल्सरका दीर्घ रोगीहरू र सबैभन्दा कम मलेरियाका दीर्घ रोगीहरू रहेको देखिएको छ । विगत ५ वर्ष भित्रमा त्रिवेणी गाउँपालिकामा बाल स्वास्थ्य तथा मातृस्वास्थ्यको अवस्था निकै सन्तोषजनक रहेको छ । जसअनुसार गत १ वर्षमा मातृमृत्यु र बालमृत्यु दर नरहेको र शिशु मृत्यु ३ जना रहेको देखिन्छ ।

२.६ आर्थिक अवस्था

त्रिवेणी गाउँपालिकाको आर्थिक अवस्थाको मुख्य मेरुदण्डका रूपमा कृषि व्यवसाय रहेको छ। तथापि अधिकांश कृषकहरू निर्वाहमुखी कृषिमा निर्भर रहेका छन्। यस पालिकाको कृषिलाई व्यावसायिक र आधुनिक कृषि प्रणालीमा जोड दिनुपर्ने देखिन्छ। कृषि क्षेत्रलाई व्यावसायिक र उत्पादनमुखी बनाउन सकेमा आर्थिक समृद्धिका आधारहरू तय हुने, स्वदेशमै रोजगारी सृजना हुने र पालिकाले आर्थिक समृद्धिको आधार निर्माण हुने देखिन्छ। मध्य पहाडी क्षेत्रमा उत्पादन गर्न सकिने तरकारी, फलफूल, खाद्यान्न, दलहन तथा नगदे बाली र पशुपंक्षीजन्य उद्यमहरू संचालन गर्नका लागि उपयुक्त भौगोलिक बनावट रहेको पाइन्छ।

ऐतिहासिक, धार्मिक, प्राकृतिक ताल, तलैया, भरणा, लेकाली घाँसे मैदान, तटीय क्षेत्र, तथा युद्ध कालीन महत्वपूर्ण स्मारकहरूले गाउँपालिकाको पर्यटन प्रवर्द्धनमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याएका छन्। गाउँपालिकाको विभिन्न भूभाग भएर बग्ने पेउघा खोला, मुरु खोला, रुघाँ खोला तथा खारा खोला यिनका सहायक खोलाहरूको जल उपयोग गरी सिंचाइ, जलविहार, जलविद्युत् जस्ता क्षेत्रमा दिगो उपयोग गर्न सके पालिकाको आर्थिक समृद्धिको आधार निर्माण हुने देखिन्छ। लसुनेको लेक, सुकीदह जस्ता पर्यापर्यटनका क्षेत्रहरूको संरक्षण, प्रवर्द्धन र प्रचार प्रचार गरी पर्यटकका लागि आकर्षकको केन्द्र बनाउन सकिने देखिन्छ। प्राकृतिक, सामाजिक, सांस्कृतिक र पर्यटन क्षेत्रको विकास र विस्तार गर्न सके पालिका भित्रै रोजगारीको सृजना हुनुको साथै समृद्धिका आधारहरू निर्माण हुन सक्ने देखिन्छ। ठुला तथा साना र परम्परागत घरेलु उद्योग संचालन तथा व्यवस्थापन गरी पालिकाको आर्थिक क्रियाकलाप संचालन गर्न राप्ती राजमार्गले यस पालिकालाई राष्ट्रिय सञ्जालमा जोडी व्यापार व्यावसायको ढोका खोलेको छ।

२.६.१ कृषि

त्रिवेणी गाउँपालिका भित्रको जम्मा जमिन ८५४४ हेक्टर मध्ये कृषि तथा मानव बसोबासका लागि ३३२०.६ हेक्टर अर्थात् ३८.८५ प्रतिशत रहेको छ। उक्त जमिनमा बसोबास गर्ने जनसंख्याको आफ्नो स्वामित्वमा भएको जग्गालाई खेत, पाखो बारी, आवासीय, औद्योगिक, व्यापारिक र अन्य गरी उपयोग गरिएको छ। खेतीयोग्य जमिन मध्ये गाउँपालिकामा २२.५ प्रतिशत जमिन खेत, ८७.५ प्रतिशत जमिन पाखो बारी रहेको छ। गाउँपालिकाका रुघाँ, खारा, खुम्चेरी, खारानेटा, पेउघा, मुरु, चौतारा, पेदीखेत ज्यूला लगायतका स्थानहरू खाद्यान्न उत्पादनका दृष्टिले महत्वपूर्ण मानिन्छन्।

त्रिवेणी गाउँपालिकाको कृषि क्षेत्रको व्यावसायीकरण तथा आधुनिकीकरणका लागि सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन २०७८ अनुसार यस गाउँपालिकामा करिब ९७ प्रतिशत परिवारको केही मात्रामा आफ्नो खेतीयोग्य जमिन रहेको छ। करिब २२.५ प्रतिशतसँग जम्मा खेत रहेकोमा २१ प्रतिशतसँग सिंचित र १.५ प्रतिशतसँग असिंचित खेत रहेको छ। सरदर खेतको क्षेत्रफल ०.७३ रोपनी प्रति परिवार रहेको छ र सरदर धानको उत्पादन १४५ के.जी. प्रति परिवार र उत्पादकत्व २५६६ के.जी प्रति हेक्टर रहेको छ। करिब २२ प्रतिशतसँग सिंचित पाखो बारी, ७८ प्रतिशतसँग असिंचित पाखो बारी रहेको छ। करिब ९३ प्रतिशत परिवारसँग खेतीयोग्य जमिनका अतिरिक्त बाँझो खरबारी समेत रहेको छ। यस गाउँपालिकामा १.४ प्रतिशत परिवारहरूले आफ्नो जमिन अरुलाई कमाउन दिएका छन् भने करिब ८.५ प्रतिशत परिवारले केहि मात्रामा अरुको जमिन पनि कमाएका छन्।

गाउँपालिका भित्रका २१ प्रतिशत किसान परिवारहरूसँग औषत ०.८१ रोपनी खेत रहेको र सरदर ५२ केजी प्रति परिवार खेतमा गहुँ उत्पादन गर्ने गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी ८४ प्रतिशत घरपरिवारले ५.६१ रोपनी पाखो बारीमा खेती गरी करिब २७९ केजी प्रति परिवार गहुँ उत्पादन गरिरहेका छन्। गहुँको उत्पादकत्व खेतमा १३४४ र पाखोबारीमा ११३२ के.जी. प्रति हेक्टर रहेको यस गाउँपालिकाका किसान परिवार मध्ये करिब ९३ प्रतिशतले मकै र १ प्रतिशत भन्दा कम परिवारले कोदो खेती गर्ने गरेको देखिन्छ। मकै खेती गर्ने

परिवारहरूले सरदर करिब ५.४१ रोपनी पाखोबारीमा मकै लगाई सरदर ५३५ के.जी. प्रति परिवार उत्पादन गर्ने गरेको देखिन्छ। मकैको उत्पादकत्व २३२७ के. जी. प्रति हेक्टर रहेको छ। सरदर कोदो लगाउने क्षेत्रफल ०.१५ रोपनी रहेको छ र उत्पादन करिब ६ के.जी. प्रति परिवार रहेको छ। ६५.८ प्रतिशत किसान परिवारले सरदर ०.८७ रोपनी जमिनमा विभिन्न किसिमका हिउँदे तरकारी खेती गरी वार्षिक करिब ८८ के.जी. प्रतिपरिवार उत्पादन गरेकोमा बिक्री ५० के.जी. प्रति परिवार गरेका छन्। त्यस्तै ८५.०४ प्रतिशत किसान परिवारले करिब ०.९७ रोपनी जमिनमा विभिन्न किसिमका वर्षे तरकारी खेती गरी वार्षिक सरदर उत्पादन करिब ६९ के.जी. र बिक्री २५ के.जी. प्रति परिवार गर्ने गरेको देखिन्छ।

खेतीयोग्य जमिन भएका किसान मध्ये ४४ प्रतिशतले केही मात्रामा फलफूल खेती पनि गर्ने गरेका छन् भने बाँकी किसानले परम्परागत खाद्यान्न बाली मात्र लगाउने गरेका छन्। स्थलगत अध्ययन अनुसार ६७.७० प्रतिशत किसान परिवारले विभिन्न किसिमका मौसमी फलफूल खेती गर्ने गरेको बताएका छन्। सरदरमा विभिन्न जातका ६८ वटा फलफूल लगाएका छन् र वार्षिक सरदर उत्पादन करिब ८१ के. जी. र बिक्री ५८ के.जी. प्रति परिवार रहेको छ। बदलिदो समयसँगै फलफूल उपभोग गर्ने उपभोक्तामा आएको वृद्धि र बजारीकरणसँगै पछिल्लो समय फलफूल खेती प्रति क्रमशः आकर्षण बढ्दै गइरहेको छ।

९१.६९ प्रतिशत किसान परिवारले सरदर १.१९ रोपनी जमिनमा विभिन्न किसिमका मसलाबालीको खेती गरी वार्षिक सरदर करिब ५१४ के. जी. प्रति परिवार मसला बाली उत्पादन गर्ने गरेको पाइन्छ। जसमध्ये ४३८ के.जी. प्रति परिवार बिक्री गर्ने गरेको पाइन्छ। यस पालिकाका विभिन्न खेतीयोग्य बस्तीहरूमा अदुवा, अलैची आलु, भटमास तोरी, प्याज, लसुन, सुन्तला, मौसम, कागती आदि मसला तथा फलफूलजन्य खेती प्रसस्त मात्रामा हुने भएकाले मसलाजन्य तथा फलफूलजन्य खेती गर्ने परिवार संख्या र उत्पादनको अवस्था सन्तोषजनक रहेको देखिन्छ।

यो गाउँपालिकाका केहि स्थानहरूमा तरकारी तथा तरकारीजन्य वीउ विजनको उत्पादनका लागि समेत राम्रा रहेका छन्। उत्पादित वीउविजनको बिक्री वितरणका लागि भरपर्दो बजार व्यवस्थाको सुनिश्चितताको अभावमा वीउ उत्पादन कार्यमा ह्रास आइरहेको छ, भने परम्परागत कृषि प्रणालीमा आधारित रहेकाले कृषि पेशा केवल जीविकोपार्जनमा मात्र सीमित हुन पुगेको छ। परम्परागत कृषि प्रणालीमा प्रविधिकरण गरी कृषकहरूलाई व्यावसायिक बनाई आधुनिक कृषि प्रणालीमा जोड दिएमा गाउँपालिकालाई आत्मनिर्भर बनाउन सकिने सम्भावना रहेको छ।

२.६.२ पशुपंक्षी पालनको अवस्था

त्रिवेणी गाउँपालिकामा पशुपालनको रूपमा गाई, भैँसी, भेडा, बाखा, कुखुरा, हाँस, सुँगुर, बँगुर आदि पालन गर्ने प्रचलन रहेको छ। पशु पालनको यो परम्परागत प्रचलनलाई व्यावसायिक बनाउन नसक्दा कृषकहरूले अपेक्षित लाभ लिन सकिरहेका छैनन्। पशुपालनका लागि हावापानी, चरण क्षेत्र, खर तथा डाले घाँसको स्रोत, पानीको पर्याप्तता र परम्परादेखि पशुपालनप्रति स्थानीय कृषकहरूको लगावलाई हेर्दा यो गाउँपालिका पशुपालनका दृष्टिले राम्रो सम्भावना रहेको छ। व्यावसायिक पशुपालन गरी आर्थिक उपार्जनका माध्यमबाट जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन कृषकहरूको क्षमता विकास गरी वितीय लगानी सुनिश्चित गर्नुपर्ने देखिन्छ।

त्रिवेणी गाउँपालिकाको कृषि क्षेत्रको व्यावसायीकरण तथा आधुनिकीकरणका लागि सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन २०७८ अनुसार यस गाउँपालिकामा ८५.१ प्रतिशत परिवारले गाई-भैँसी पालिरहेको पाइन्छ पालिका भित्रका पशुपालक परिवारले सरदरमा १.७८ वटा भैँसी, ०.३३ वटा गाई, १.२९ वटा गोरु, ५.१७ वटा बाखा, ०.१० वटा बँगुर, ११.४ वटा कुखुरा, र ०.२१ वटा हाँस पालिरहेको देखिन्छ। यसमध्ये ५३.६८ परिवारले

कम्तिमा एउटा दुहुँनो गाई भैंसी पालन गरी दैनिक सरदर ४.२९ लिटर दुध उत्पादन गरी सरदर दैनिक १.१ लिटर प्रति परिवार दुध बिक्री गर्ने गरेको पाइएको छ ।

त्रिवेणी गाउँपालिकाका जम्मा घरपरिवार मध्ये ९४.४१ प्रतिशतले पशुपालन गर्ने गरेका छन् । ती मध्ये ७७.७६ प्रतिशत परिवारले बाख्रापालन गरिरहेका छन् । बाख्रा पालन गर्ने किसान परिवारले सरदर १२.४४ वटा बाख्रा पालिरहेका छन् जसमध्ये ५.०२ माउ, २.८० पाठी, २.४७ पाठा/बोका र २.१५ खसी रहेको पाइन्छ । त्यसै गरी १२.७१ परिवारले मात्र भेंडापालन गरिरहेको पाइन्छ । भेंडापालक परिवारले सरदरमा १०.८० भेंडा प्रति परिवार पालिरहेको पाइयो । कूल १०.०८ भेंडामध्ये ५.४४ माउ, २.९१ पाठी र १.७३ पाठा/भाले रहेको पाइयो ।

बंगुर तथा सुँगुर नेपालको अधिकांश ग्रामीण क्षेत्रमा सीमित केही जातजातिका परिवारले मात्र परम्परागत रूपमा पाल्ने गरेको पाइन्छ । यस गाउँपालिकामा पनि अन्य पशुपंक्षी पालक कृषक परिवारको संख्याको तुलनामा बंगुर तथा सुँगुर पालन गर्ने किसान परिवारको संख्या अत्यन्त न्यून पाइएको छ ।

यस गाउँपालिकाका घर परिवारमध्ये पशुपंक्षी पालक किसान परिवारको संख्या ९८.८१ प्रतिशत रहेको छ । त्यस मध्ये ७५.२९ प्रतिशत परिवारले मात्र केहि संख्यामा स्थानीय जातका कुखुरा पालन गरिरहेको पाइएको छ । कुखुरा पालन गर्ने किसान परिवारले सरदरमा ११.४० वटा कुखुरा पालेको देखिन्छ ।

२.६.३ खाद्यान्न उत्पादन र आमनिर्भरता

त्रिवेणी गाउँपालिकाको अभिलेख अनुसार वार्षिक रूपमा सबै भन्दा बढी ६०२० मेट्रिक टन मकै उत्पादन हुने गरेको देखिन्छ । दोस्रोमा गहुँ ४३२० मेट्रिक टन, तेस्रोमा धान १७५ मेट्रिक टन उत्पादन हुने गरेको देखिन्छ । त्यसैगरी सबैभन्दा कम कोदो ६.५ मेट्रिक टन, दलहन १० मेट्रिक टन तथा तरकारी ३०० मेट्रिक टन उत्पादन हुने गरेको पाइएको छ । गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका अधिकांश बस्तीहरु उत्तरी तथा पूर्वी मोहडामा अवस्थित रहेका छन् । पारिलो भूबनोट, उर्वरायुक्त पाङ्गो माटो, साना तथा घना जंगलले घेरिएको ठाउँ भएकाले पायः माटोमा ओसिलोपना भइराख्ने भूबनोटको विशेषताका कारण खाद्यान्न उत्पादनका हिसाबले यो गाउँपालिकाको खेतीयोग्य जमिनको उर्वराशक्ति उच्च रहेको छ । यस गाउँपालिकामा मकै, गहुँ, धान, दलहन तथा ताजा तरकारी उत्पादनले आर्थिक क्षेत्रमा योगदान कायम राखेको छ ।

यस गाउँपालिकाको १० वटै वडाहरूमा गरिएका ४२१ नमुना घरधुरी सर्वेक्षण अनुसार त्रिवेणी गाउँपालिकाका घर परिवारले वार्षिक सरदर १७४ के.जी. प्रतिव्यक्ति खाद्यान्न उत्पादन गर्ने गरेको देखिन्छ । २०.६७ प्रतिशत परिवारलाई वर्षेभरी खान पुग्ने खाद्यान्न आफैँ उत्पादन गर्ने गरेको बताएका छन् । त्यसै १२.३५ प्रतिशत परिवारले १०-१२ महिनासम्म, १५.४४ प्रतिशतले ७-९ महिनासम्म, २०.१९ प्रतिशतले ४-६ महिनासम्म र ३१.३५ प्रतिशतको आफ्नो उत्पादनले तीन महिना भन्दा कम खान पुग्ने बताएका छन् । समग्रमा यस गाउँपालिकाका किसान परिवारहरूलाई आफ्नो परिवारले उत्पादन गरेको खाद्यान्नले करिब ८ महिनासम्मलाई मात्र पर्याप्त हुने देखिन्छ ।

२.६.४ उद्योग तथा वाणिज्य

त्रिवेणी गाउँपालिका भौगोलिक, यातायात सञ्जालको पहुँच र अन्तरजिल्ला व्यावसायिक पहुँचका दृष्टिकोणले औद्योगिकीकरणका लागि उपयुक्त स्थान रहेको छ । साविक रुकुम जिल्लाको उत्तरी तथा पूर्वी क्षेत्रको समेत पुरानो बजार भएकाले उद्योग व्यापार तथा वाणिज्य क्षेत्रको विकासका लागि यो पालिका महत्वपूर्ण केन्द्र रहेको छ । उच्च तथा वातावरणीय स्वच्छतायुक्त बस्तीहरूमा पर्यावरण मैत्री उद्योगहरु संचालन गर्नु उपयुक्त मानिन्छ । उद्योग तथा व्यापार व्यवसायको सोच भएका युवाहरू र परम्परागत रूपमा घरेलु तथा कृषि उद्योग चलाएका व्यक्तिहरूलाई आधुनिक औद्योगिक ज्ञानको विकास गराई स्थानीय स्रोत, साधन, सीप,

बजारको माग र संभावित उद्यमीको चाहनालाई एकीकृत गर्न सकेमा नयाँ व्यवसायहरू सञ्चालन गरी आर्थिकार्जनमा वृद्धि गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ । उद्यम विकासका लागि पूर्व तयारी कार्य, स्रोत साधनको सर्भेक्षण, लक्षित समूह पहिचान, बजारको माग अध्यावधिक गर्न सके साना तथा कुटिर उद्योग सञ्चालन गर्नसक्ने सम्भावना छ । युवा पुस्तालाई स्वरोजगारमूलक बनाउन साना तथा मझौला उद्योगहरूलाई प्रविधिकरण, वित्तीय सेवामा पहुँच विस्तार र उत्पादित वस्तुको बजारीकरण गर्न आवश्यक उद्यमशील ज्ञान तथा सीपको विकास गराउन सकिने सम्भावना रहेको छ । भूवनोटको अवस्था, परम्परागत रूपमा उत्पादित वस्तु तथा वातावरणीय अवस्थालाई विश्लेषण गर्दा दुग्धजन्य वस्तु प्रशोधन उद्योग, अदुवा तथा वेसार प्रशोधन उद्योग, बागबाणी उद्योग, स्वच्छ पिउने पानी उद्योग, मकै तथा गहुँमा आधारित खाद्यजन्य वस्तुको प्रशोधन उद्योग आदि संचालन गर्न सकिने देखिन्छ । यद्यपी यस गाउँपालिकामा सीमित मात्रामा मात्र उद्योग तथा बाणिज्यको विकास भएको छ । गाउँपालिकाको अभिलेख अनुसार विभिन्न प्रकारका स्थापित उद्योग २१ र बाणिज्य ५ गरी जम्मा २६ उद्योग बाणिज्यको संख्या रहेको छ । यसले सरदर ४३७ जति रोजगारी सिर्जना गरेको अवस्था छ ।

२.६.५ पर्यटन क्षेत्रको अवस्था

त्रिवेणी गाउँपालिका रुकुम पश्चिमको पश्चिम दक्षिणी मोहडामा अवस्थित रहेको छ । राप्ती राजमार्ग यस पालिकाको मध्य भागमा पर्दछ । भौगोलिक रूपमा नेपालगञ्ज, दाङ र बुटवलजस्ता मुख्य शहरबाट नजिक पर्ने, स्थल यातायातले छोएको, नेपालगञ्ज चौरजहारी, नेपालगञ्ज सल्ले र काठमाडौँ सल्ले सिधा यातायातको सुविधा भएको र स्थल तथा हवाई यातायातका दृष्टिले सुगम भएकाले यो पालिका पर्यटकीय दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण रहेको छ । पश्चिम नेपालका मुख्य शहरबाट पर्वतीय पर्यटकको यात्रा यही पालिका भएर हुने गर्दछ । चाखुया लेक, गोतामकोट, स्यापु ताल, डिग्रे शाङ्कुमारीको मन्दिर, कमलदह, सिस्ने हिमाल, सुनदह, तोरी द्वारीको लेक, लालपाटन, पूर्वी रुकुमको मगर सभ्यता, सानी भेरी नदीको जल विहार, धवलागिरी हिमालको दृश्यावलोकन, ढोरपाटन शीकार आरक्षण, डोल्पाको से फोक्सन्डो, उपल्लो डोल्पो आदि पर्यटकीय स्थललाई गन्तव्य बनाइ आउने स्वदेशी तथा विदेशी पर्यटकहरूका लागि त्रिवेणी गाउँपालिका एक मुलद्वार हो ।

त्रिवेणी गाउँपालिका होचा, अग्ला, चुच्चे डाडाँकाँडा तथा खोच र ती खोच भएर बग्ने साना ठुला खोलाहरू, उपल्ला पहाडी बस्तीहरू, घनघोर जंगल सहितका अग्ला पहाडहरू ती पहाडी बस्तीको स्वच्छ हावा पानी तथा निश्चल पहाडी जीवन शैली यस पालिकाका पर्यटकीय आकर्षणका मुख्य आधारहरू हुन् । त्रिवेणी गाउँपालिका प्रवेशद्वार खौलादेखि भुल्लेटासम्म उच्च भागमा रहेको त्यसभागबाट सिस्ने हिमालको मुस्कान, धवलागिरीको आनन्दता, उत्तरतिर देखिने होचा अग्ला पर्वतीय संखलाहरू, दलाखेत भुल्लेखेतलाई आधार मानि फैलिएको साँख लेकसम्म फैलिने सप्तरंगी इन्द्रेनीको माला, निश्चलता र आनन्दताका साथ मुस्काराइ रहेको रुघाँको पहाडी बस्ती चुरे पर्वत श्रृंखलाजस्तो चल्ने मुरु, पेउघा, टोट्के, खाराका डाँडाहरूको सिसिरे हावा र त्यहाँको ग्रामीण जीवनशैलीका प्राकृतिक स्वरूप साँच्चिकै रमणीय रहेको छ ।

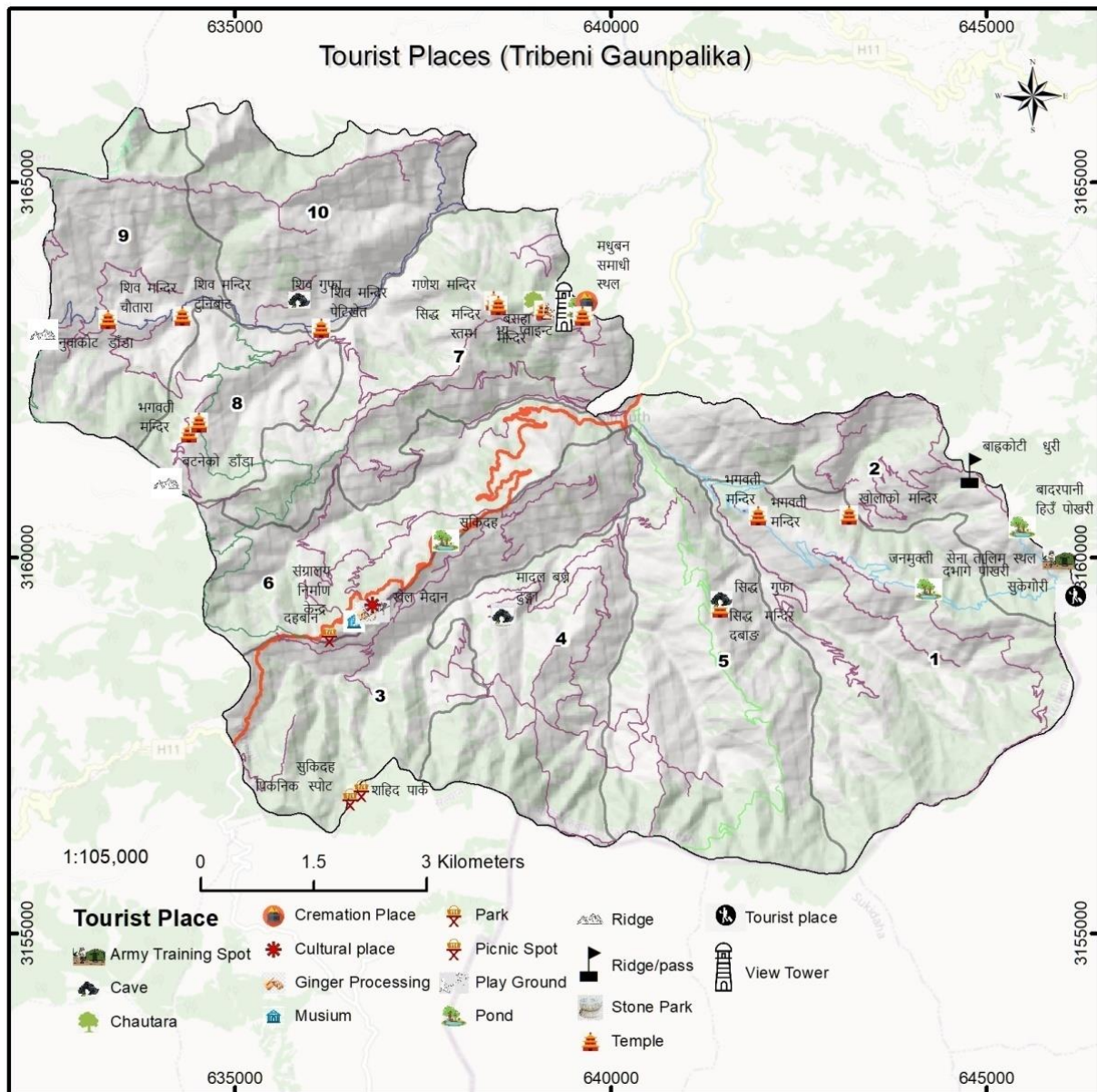
माथि चर्चा गरिएका पर्यटकीय स्थलहरूलाई गन्तव्य बनाएर भित्रिने पर्यटकहरूलाई यस पालिकाका ऐतिहासिक, धार्मिक, प्राकृतिक र पुरातात्विक महत्वका पर्यटकीय स्थलहरूले आकर्षित गर्ने गरेको छ । बदलिँदो जीवन शैलीसँगै प्राकृतिक जीवनबाट कृतिम जीवन बिताइरहेका मानिसहरूलाई आन्तरिक पर्यटकको रूपमा र बाह्य पर्यटकहरू समेत यस पालिकामा विभिन्न पर्यटकीय उद्देश्यले भित्रिरहेका छन् । व्यवस्थित रूपमा पर्यटक आगमनको अभिलेखीकरण नहुँदा वास्तविक तथ्याङ्कको अभाव देखिन्छ । राप्ती राजमार्गमा पर्ने बजारहरू भुल्लेटा, खारा तथा सिम्रुतु बासीहरूको मुख्य पेशा होटेल, स्थानीय उत्पादन बिक्री वितरण

र अन्य व्यवसायबाट लाभ लिइरहेका छन् । त्यसैले त्रिवेणी गाउँपालिकाको मुख्य आयस्रोत पर्यटन क्षेत्र रहेको छ ।

त्रिवेणी गाउँपालिका ऐतिहासिक, धार्मिक, सांस्कृतिक, प्राकृतिक दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण मानिन्छ । जातीय रूपमा बाहुन क्षेत्री, जनजाति र दलित समुदायको मिश्रित बसोबास रहे तापनि धार्मिक रूपमा हिन्दू धर्मावलम्बीहरूको बाहुल्यता रहेको छ । यहाँ विभिन्न किसिमका सम्पदाहरू रहेका छन् । ऐतिहासिक तथा धार्मिक आकर्षणका रूपमा त्रिवेणी धाम, सामुहिक घटना स्थल पदमार्ग, युद्ध कालीन चर्चित खारा घटना स्थल तथा नेपाली सेनाको व्यारेक, जनयुद्ध संग्रहालय, दहवाड पर्यटकीय क्षेत्र, भगवती मन्दिर, शिव मन्दिर, सिद्ध मन्दिर, देउती बजु, राजकोट मन्दिर, राजकोट जरेलठाना किल्ला, राजकोट मन्दिर, पुवार खड्काको उत्पत्ति स्थल तथा पितर मष्टको थान, गंगवीर खड्काले बनाएको दरवार, बराह क्षेत्र मन्दिर आदि रहेका छन् । प्राकृतिक सौन्दर्य र जैविक विविधता अवलोकन तथा मनोरञ्जनका रूपमा कालापोखरा कृषि क्षेत्र, दहवाड पोखरी, बाढकोटे धुरी, बादरपानी पोखरी, त्रिवेणी धाम, सुकीदह पार्क, भानखानी पार्क, युद्ध संग्रहालय, ऐतिहासिक खारा युद्ध स्थल तथा व्यारेक, भेरीपोखरा बात्ने लडाइ स्थल आदि रहेका छन् । सांस्कृतिक आकर्षणका रूपमा जातीय परम्परा अनुसार चाडबाड, पूजाआजा, धार्मिक विश्वास परम्परागत नाँच, गाँन र मौलिक सांस्कृतिक मुल्य र पञ्चेबाजा संरक्षण संग्रालय र मान्यताहरू रहेका छन् । पदयात्राको रूपमा सामुहिक घटना स्थल पदमार्ग, सुकीदह तथा पदमार्ग, सुकीदह जंगल पैदलमार्ग रहेका छन् । यहाँ आउने पर्यटकका लागि आरामदायी सुविधायुक्त स्थानीय मौलिकतामा आधारित होम स्टेको व्यवस्था गर्न सकेमा पर्यटन क्षेत्रको राम्रो विकास हुने देखिन्छ । यी पर्यटकीय स्रोतहरूको व्यवस्थित रूपमा मर्मत सम्भार, संरक्षण, सम्बर्द्धन र विकास गरी प्रचार प्रसार गर्न आवश्यक छ ।

तालिका ९: त्रिवेणी गाउँपालिकाका पर्यटकीय स्थलहरूको नाम

वडा नं	पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	स्थलको महत्व
१	डलसिंगे	त्रिवेणी गाउँपालिका, रोल्पा जिल्ला सिमाना रहेको उक्त स्थान गुरिल्ला टूयाक, व्यापारिक तथा मनोरञ्जनका दृष्टिले महत्वपूर्ण ठाउँ रहेको ।
२	सुकीदह	धार्मिक तथा वातावरणीय हिसाबले महत्वपूर्ण स्थानको रूपमा रहेको ।
३	कालापोखरा	गुफा, वनजंगल, गुरिल्ला टूयाक, विभिन्न स्थानको दृश्यावलोकन गर्न सकिने ।
४	धुरीलेख	त्रिवेणी गाउँपालिकाको सबै भन्दा अग्लो भाग
५	राजकोट	प्रसिद्ध धार्मिक स्थल, मनोरम स्थान
६	युद्ध संग्रहालय	त्रिवेणी गाउँपालिकाको वडा नम्बर ३ र ६ को सीमाना दहवाडमा जनयुद्धको सम्झना स्वरूप संग्रहालयको रूपमा भौतिक संरचनाहरू निर्माण भैरहेको, पर्यटकिय हिसाबले एक महत्वपूर्ण स्थानको रूपमा रहेको
७	दहवाड खेल मैदान	त्रिवेणी गाउँपालिकाको वडा नम्बर ६ मा रहेको खेल मैदान पर्यटकिय हिसाबले महत्वपूर्ण रहेको छ । विभिन्न प्रकारका खेलकुदको आयोजना गरेर पर्यटकहरूलाई आकर्षित गर्न सकिने सम्भावना बोकेको स्थानको रूपमा रहेको छ ।
८	बाकोटेधुरी	त्रिवेणी गाउँपालिकाको वडा नम्बर २ मा रहेको बाकोटेधुरीबाट रुकुम पश्चिम जिल्लाको अधिकांश भागको दृश्यावलोकन गर्न सकिन्छ ।

नक्सा १०: त्रिवेणी गाउँपालिकाका पर्यटकीय स्थलहरू

२.६.६ वित्तीय संस्थाहरू र सहकारी

वित्तीय संस्थाहरू बैंक, सहकारी र लघुवित्त आर्थिक क्षेत्रको गतिशिलताका लागि महत्वपूर्ण पक्षहरू हुन् । त्रिवेणी गाउँपालिकामा सरकारी तथा वाणिज्य बैंक, लघुवित्त र सहकारी संस्थाहरू संचालनमा रहेका छन् । लक्ष्मी बैंक, लघुवित्त विकास बैंक, आरम्भ चौतारी लघु वित्तीय संस्था, मिर्मिरे लघुवित्तीय संस्था, NADEP लघु वित्तीय संस्था, सिटिजन लाईफ इन्सुरेन्स कम्पनी, प्रभु लाईफ इन्सुरेन्स आदि वित्तीय तथा वाणिज्य संस्थाहरूले कार्य गरिरहेका छन् । यसका अतिरिक्त ग्रामीण अर्थतन्त्रको सहयात्रीको रूपमा थुप्रै कृषि तथा बचत सहकारीहरू दर्ता भै संचालनमा रहेका छन् ।

तालिका १०: त्रिवेणी गाउँपालिकाका वित्तीय संस्थाहरूको नाम

क्र.सं.	वित्तीय संस्थाहरूको नाम	संस्थाका क्रियाकलापहरू
१	लक्ष्मी बैंक	त्रिवेणी गाउँपालिकाको आर्थिक कारोबार लगायत व्यापारिक कारोबार
२	प्रभु बैंक	त्रिवेणी गाउँपालिकाको आर्थिक कारोबार लगायत व्यापारिक कारोबार
३	मिरमिरे लघुवित्त	बचत परिचालन
४	डिग्रे शाइकुमारी ऋण तथा बचत सहकारी	ऋण लगानी तथा बचत परिचालन
५	NMB लघु वित्त	बचत परिचालन

२.६.७ पारिवारिक आय व्ययको अवस्था

त्रिवेणी गाउँबासीका आम्दानीका प्रमुख स्रोतहरू कृषि तथा पशुपालन, व्यापार तथा उद्योग, नोकरी तथा पेन्सन, वैदेशिक रोजगारी र ज्याला/मजदुरी रहेका छन् ।

त्रिवेणी गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजना निर्माणका सन्दर्भमा पालिका स्तर, वडा स्तर तथा बस्ती स्तरीय सरोकारवाला जानकार व्यक्तिहरूसँगको समूह छलफलका आधारमा गाउँबासीका औषत आम्दानीका स्रोतहरू तपशिल अनुसार देखाइएको छ ।

तालिका ११: त्रिवेणी गाउँबासीहरूका औषत वार्षिक आम्दानीका स्रोतहरू (रु. हजारमा)

क्र.सं.	आम्दानीका स्रोतहरू	घरधुरी	वार्षिक औषत प्रति परिवार आम्दानी रकम (रु)	वार्षिक औषत आम्दानी रकम (रु)
१	कृषि	१७३०	१६५०००	२८५४५००००
२	व्यापार व्यवसाय	४१५	५०००००	२०७५०००००
३	सेवा नोकरी	६५०	३६००००	२३४००००००
४	ज्याला मजदुरी	२५०	२६४०००	६६००००००
५	विप्रेषण (विदेशबाट पठाएको रकम)	३५०	६०००००	२१०००००००
६	घर भाडा वापत प्राप्त रकम	१५०	२४०००	३६०००००
७	उद्योग	५	३०००००	१५०००००
८	व्याज	६५३	१०००००	६५३०००००
९	पेन्सन	८५	२४००००	२०४०००००
१०	सवारी साधन	२०	६०००००	१२००००००
	जम्मा	४३०८		११०५७५००००

त्यसैगरी त्रिवेणी गाउँपालिकाका परिवारको वार्षिक खर्चका क्षेत्रहरू खानपान, लत्ताकपडा, औषधी, बच्चाहरूको पठनपाठन, इन्धन, यातायात, चाडपर्व, मनोरन्जन आदि रहेका छन् । उल्लेखित शीर्षकहरूमध्ये सबैभन्दा बढी खानपानमा भएको पाइन्छ, भने सबैभन्दा कम घरभाडा खर्च शीर्षकमा भएको पाइन्छ ।

तालिका १२: परिवारको वार्षिक खर्चका क्षेत्रहरू (रु. हजारमा)

क्र.म	खर्च विवरण	घरधुरी	औषत वार्षिक खर्च प्रति परिवार रकम (रु)	पालिकाको औषत वार्षिक खर्च रकम (रु)
१	खाना खर्च	४३०८	१२००००	५१६९६००००
२	पहिरन (लत्ताकपडा) खर्च	४३०८	३००००	१२९२४००००
३	औषधी खर्च	४३०८	१००००	४३०८००००
४	पढाइ (बालबालिकाहरूको) खर्च	४३०८	२००००	८६१६००००
५	ईन्धन खर्च	४३०८	५०००	२१५४००००
६	मनोरञ्जन खर्च	४३०८	५०००	२१५४००००
७	यातायात खर्च	४३०८	१००००	४३०८००००
८	चाडपर्व खर्च	४३०८	१००००	४३०८००००
९	घरभाडा खर्च		६०००	०
१०	कृषि सामग्री खर्च		५०००	०
११	अन्य खर्च		४०००	०
	जम्मा			९०४६८००००

२.७ खानेपानी तथा सरसफाइको अवस्था

संविधानको भाग ३ धारा ३५ को उपधारा ४ मा प्रत्येक नागरिकलाई स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाइमा पहुँचको हक हुने व्यवस्था गरेर खानेपानी तथा सरसफाइलाई नेपालको संविधानले मौलिक हकका रूपमा सुनिश्चित गरेको छ। खानेपानी तथा सरसफाइ सेवाले मानव जीवनमा बहुआयामिक प्रभाव पार्दछ। त्रिवेणी गाउँपालिकाले स्वच्छ खानेपानी उपलब्ध गराउन दीर्घकालीन तथा अल्पकालीन योजना बनाइ कार्यान्वयन गरिरहेको छ। यद्यपि पूर्णरूपमा गाउँबासीका प्रत्येक घरमा स्वच्छ र शुद्ध खानेपानीको व्यवस्था हुन सकेको छैन। गाउँपालिकाले खानेपानी तथा सरसफाइ क्षेत्रलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी स्वच्छ खानेपानी तथा ढलनिकास सहितको शौचालय व्यवस्था गर्नु पर्ने देखिन्छ।

गाउँबासीहरूले विभिन्न खोला र मुहानको पानी दैनिक उपभोगका लागि प्रयोग गर्दै आएका भएपनि ती खोला र मुहानका पानी सुरक्षित र सफा छैनन् जसको प्रयोगले विभिन्न सरुवा रोग लाग्न सक्छ। त्रिवेणी गाउँपालिकामा प्रशस्त पिउने पानीको स्रोत रहेको भएता पनि व्यवस्थित रूपमा सबै घरघरमा पुगेको छैन। कतिपय गाउँमा स्रोत तल र बस्ती अग्लो ठाउँमा भएकोले पनि खानेपानीको समस्या निम्तिएको छ। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार त्रिवेणी गाउँपालिकामा पानी प्रयोगको स्रोत अनुसार पाइपबाट ९३.१ प्रतिशत, ढुङ्गेधारा/मूलको पानी ५.५ प्रतिशत, ढाकिएको कुवाबाट ०.१ प्रतिशत, नढाकिएको कुवाबाट १.२ प्रतिशत, नदी/खोलाबाट ०.१ प्रतिशत र अन्य स्रोतबाट ०.०५ प्रतिशत घर परिवार रहेका छन्। पाइपबाट पानी पुगेको संख्या धेरै देखिए पनि व्यवस्थित रूपमा घरमा पानी पुगेको छैन। गाउँपालिका भौतिक पूर्वाधार शाखाले उपलब्ध गराएको तथ्याङ्क अनुसार खानेपानी ल्याउन लाग्ने समय अनुसार ०-५ मिनेट सम्मको दूरीमा १४३८, ५-१५ मिनेट सम्मको दूरीमा २१००, १५-३० मिनेटसम्म २००, ३०-६० मिनेटसम्म ४५० र ६० मिनेट भन्दा बढि समय लाग्ने १२० घर परिवार रहेका छन्। यस तथ्याङ्कलाई हेर्दा अहिले पनि विशेष गरी महिलाहरू एक गाग्री पानी थाप्न लामो दूरीसम्म हिड्न बाध्य छन्। त्यसैगरी पानी थाप्न लामो दुरी हिड्नु पर्ने समस्याले गर्दा बालबालिकाको स्कूल पढाइमा पनि यसले प्रभाव पार्ने देखिन्छ।

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार गाउँपालिकाभित्र रहेका जम्मा ४,३०८ घर परिवार मध्ये फलस् सुविधा भएको र सार्वजनिक ढल निकासमा जडान भएका शौचालय २.१ प्रतिशत, आधुनिक फलस् सुविधा भएको सेप्टिक ट्याङ्की सहितको शौचालय ८०.३ प्रतिशत, खाडल शौचालय १६.४ प्रतिशत र सार्वजनिक शौचालय ०.०२ प्रतिशत परिवारले प्रयोग गरिरहेका छन् भने १.१ प्रतिशत घरपरिवारको घरमा शौचालयको सुविधा छैन ।

२.८ इन्धन तथा बत्तीको स्रोत र प्रयोगको अवस्था

त्रिवेणी गाउँपालिकामा मुख्यतः इन्धनको स्रोत दाउरा रहेको छ । मुख्य इन्धनको रूपमा प्रयोग गर्ने दाउराको स्रोत सामुदायिक, संरक्षित तथा निजी वन रहेका छन् । राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार दाउरा प्रयोग गर्ने ९२.५ प्रतिशत, एलपि ग्याँस प्रयोग गर्ने ७.४ प्रतिशत, मट्टितेल प्रयोग गर्ने ०.०२ प्रतिशत, वायोग्याँस प्रयोग गर्ने ०.०२ प्रतिशत र बिजुली प्रयोग गर्ने ०.१ प्रतिशत घर परिवार रहेका छन् । यसैगरी गाउँपालिकाका केहि घरहरु केन्द्रीय प्रसारण तथा साना लघु जल विद्युत आयोजना मार्फत विद्युत जोडिएका छन् । यसैगरी उर्जाका लागि विद्युत् प्रयोग गर्ने ८२.६ प्रतिशत, सोलार प्रयोग गर्ने १५.७ प्रतिशत, मट्टितेल प्रयोग गर्ने ०.३ प्रतिशत, र अन्य उर्जाको स्रोत प्रयोग गर्ने १.४ प्रतिशत घर परिवार रहेका छन् ।

२.९ वन वातावरण तथा प्राकृतिक प्रकोपको अवस्था

वन सम्पदाको संरक्षण, सम्बर्द्धन तथा दिगो उपयोग गर्ने र गाउँपालिकाको आर्थिक, सामाजिक तथा वातावरणीय क्षेत्रमा योगदान अभिवृद्धि गर्न आवश्यक रहेको छ । स्थानीय स्तरमा विकास निर्माणका क्रममा वातावरण प्रदुषण जस्ता समस्या टड्कारो रूपमा देखिएको छ । वायु र जल प्रदुषणले मानिसमा विभिन्न रोगहरु समेत निम्त्याएको छ । प्राकृतिक स्रोत साधनको अनियन्त्रित प्रयोगलाई नियन्त्रण गर्न, विकासका क्रियाकलाप सञ्चालन गर्दा वातावरणीय प्रभावको पूर्व मूल्याङ्कन हुन आवश्यक छ । स्थानीय तहमा मानव अनुकूलको वातावरण निर्माणमा सहयोग जुटाउनु पर्ने आवश्यकता रहेको छ । फोहोर मैला व्यवस्थापन, वृक्षारोपण र संरक्षण, प्राकृतिक स्रोत साधनको समुचित प्रयोग, वातावरण प्रदुषण सम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रम स्थानीय स्तरबाट सञ्चालन गनुपर्दछ ।

वन क्षेत्रको स्थानीय अर्थतन्त्रमा उल्लेख्य रूपमा योगदान पुग्ने गरी व्यावसायिक वन व्यवस्थापन र उपयोग गर्न नसक्नु, पूर्वाधार विकास र पर्यावरणीय प्रणाली बीच योजनाबद्ध तरिकाले सन्तुलन कायम गर्न नसक्नु, वन अतिक्रमण, वन पैदावारको चोरी निकासी, नदी कटान, भू-क्षय, वन डढेलो, अनियन्त्रित चरिचरन, अनियन्त्रित ढुंगा/गिट्टी/बालुवा संकलन तथा निकासी हुनु, बढ्दो जनसंख्या, शहरीकरण, भू-उपयोगमा आएको परिवर्तन, विस्तारित सडक सञ्जाल, बढ्दो सवारी यातायात र डिजेल पेट्रोलको खपत, फोहोरमैला उत्सर्जन, प्लाष्टिकजन्य फोहोर निष्कासन र अव्यवस्थित भौतिक पूर्वाधार निर्माणका कारण वायु र पानीजन्य प्रदुषण, बाह्य मिचाहा भार (Invasive plant species) को प्रकोप, विभिन्न सरोकारवाला तथा नियमनकारी निकायसँग समन्वय हुन नसक्नु, नागरिक सचेतना कम हुनु, वन जंगलको अतिक्रमण तथा ह्रास हुनु, विषादीको प्रयोग, वातावरण संरक्षण र पूर्वाधार विकास बीच सामन्जस्यता स्थापित हुन नसक्नु आदि प्रमुख समस्याहरु रहेका छन् ।

त्रिवेणी गाउँपालिका बाढी, पहिरो र भूक्षयको उच्च जोखिममा रहेको छ । वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन बिना नै विकासको काम गर्दा विपद्को जोखिम निम्तिने गरेको छ । गाउँपालिका अभिलेख अनुसार त्रिवेणी गाउँपालिकामा प्राकृतिक प्रकोपका कारण विभिन्न समयमा विभिन्न विपद्हरुको सामना गर्नु परेको छ । विगत ३ वर्ष भित्रमा सबैभन्दा बढी बाढी पहिरोबाट करिब ५० लाख साथै असिनावाट करिब २० लाख रूपैयाँको क्षति भएको अनुमान गरिएको छ । साथै विभिन्न वडामा आगलागीबाट प्रभावित हुने घर परिवार

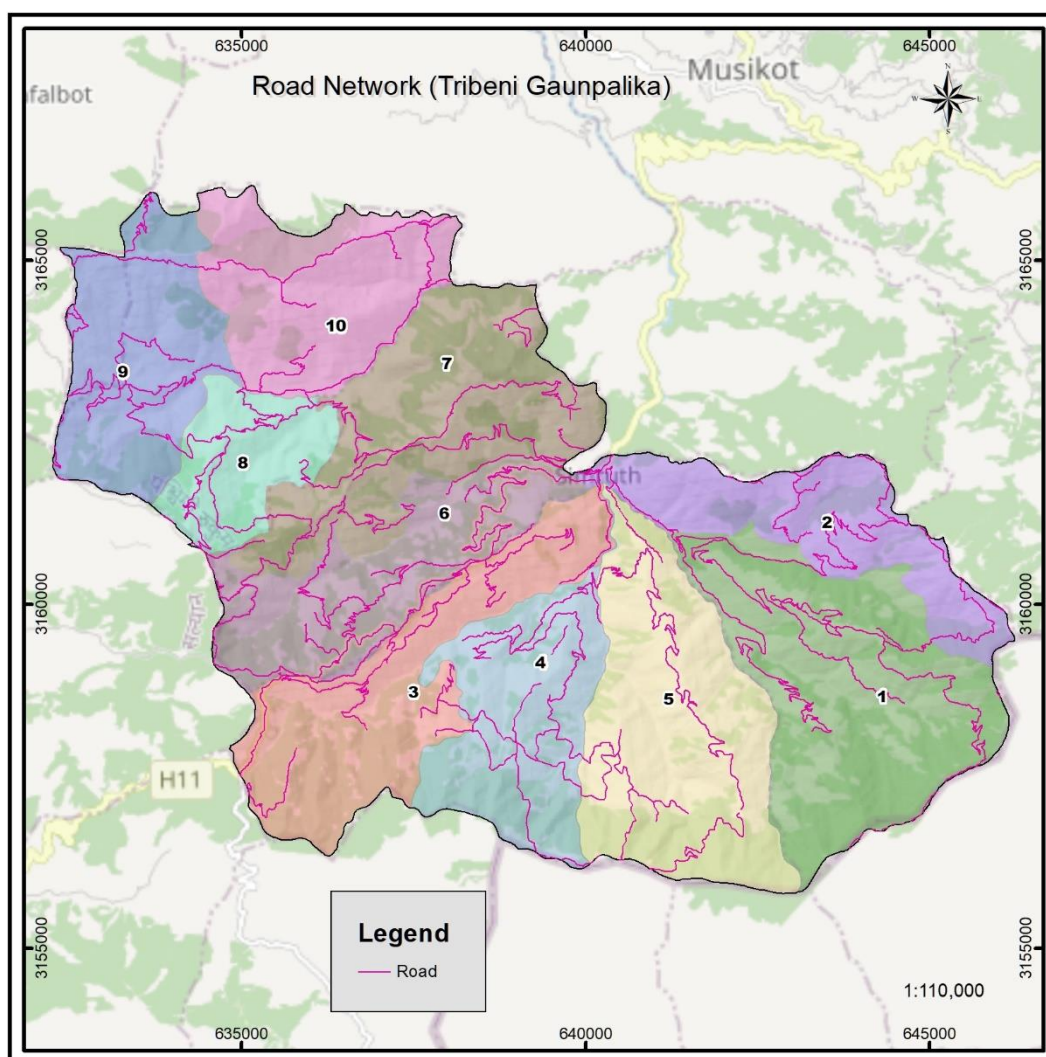
संख्या करिव १० लाख रूपैयाँको क्षति भएको अनुमान गरिएको छ । पहिरोबाट १५० घर परिवार, सर्पको टोकाईबाट २० जना, जंगली जनावरको आक्रमणबाट ३० जना पीडित भएका छन् ।

त्रिवेणी गाउँपालिकाका विभिन्न ठाउँहरूमा भूक्षय तथा बाढी पहिरोको प्रभाव परेको छ । त्रिवेणी गाउँपालिकाका केही वडाहरूमा बाँदरको समस्या समेत रहेको छ । बाँदरले लगाएको अन्नबाली, तथा फलफूल नाश पारिदिने हुनाले यसको उचित व्यवस्थापन गर्ने तर्फ ध्यान जानु जरुरी छ ।

२.१० यातायात तथा परिवहन सुविधाको अवस्था

त्रिवेणी गाउँपालिकामा सडक सञ्जालको सेवा सुविधा विस्तार क्रमिक रूपमा भइरहेको भएता पनि पूर्णरूपमा सहज हुन सकेको छैन । त्रिवेणी गाउँपालिकाका प्रायः सबै वडापालिकाको केन्द्रमा बाटो पुगिसकेको छ । २ वटा वडालाई छोडेर गाउँपालिकाका सबै वडालाई ग्रामीण सडकले छोएको छ । ग्रामीण सडक कच्ची भएकाले वर्षामा सवारी चलन कठिन छ । गाउँपालिकाको अभिलेख अनुसार घरसम्म जाने सडकको अवस्थालाई हेर्दा प्रायः २६०० घर परिवारको घरसम्म जाने बाटो कच्ची रहेको छ । त्यसैगरी जम्मा १५० घर परिवारको घरसम्म जाने बाटो कालोपत्रे रहेको पाइएको छ भने १८०० घर परिवारको घरसम्म जाने सडक यातायातको पहुँच नपुगेको देखिन्छ । गाउँपालिकामा भएका बाँकी सडकहरू पनि धुले कच्ची बाटोहरू छन् । यी बाटोहरू सञ्चालनमा रहे पनि बाढी महिना चलन सकिरहेका छैनन् ।

त्रिवेणी गाउँपालिका भौतिक पूर्वाधार शाखाको अभिलेख अनुसार हालसम्म जम्मा १७९ कि.मी. बाटो बनाएको देखिन्छ । जसमध्ये सबैभन्दा बढी ट्रयाक खोलेको वर्षात बाहेकको समयमा चलने सडक १०५ कि.मी., ट्रयाक मात्रै खोलेको गाडि हिडन नमिल्ने सडक ५० कि.मी., ग्राभेल गरेको बाढी महिना चलने सडक ७ कि.मी. र पिच तथा ढलान भएको सडक १७ कि.मी. रहेको देखिन्छ । यी विभिन्न सडकहरूमा नियमित सार्वजनिक बस सेवा तथा अन्य मोटर, ट्रयाक्टर, ट्रक, मोटरसाईकल, अटो आदि यातायातका साधनहरू सञ्चालनमा रहेका छन् । वर्षातको समयमा बाढी पहिरोको कारणले यातायात नियमित रूपमा सञ्चालन गर्न कठिनाई हुने गरेको छ ।

नक्सा ११: त्रिवेणी गाउँपालिकाको सडक सञ्जाल

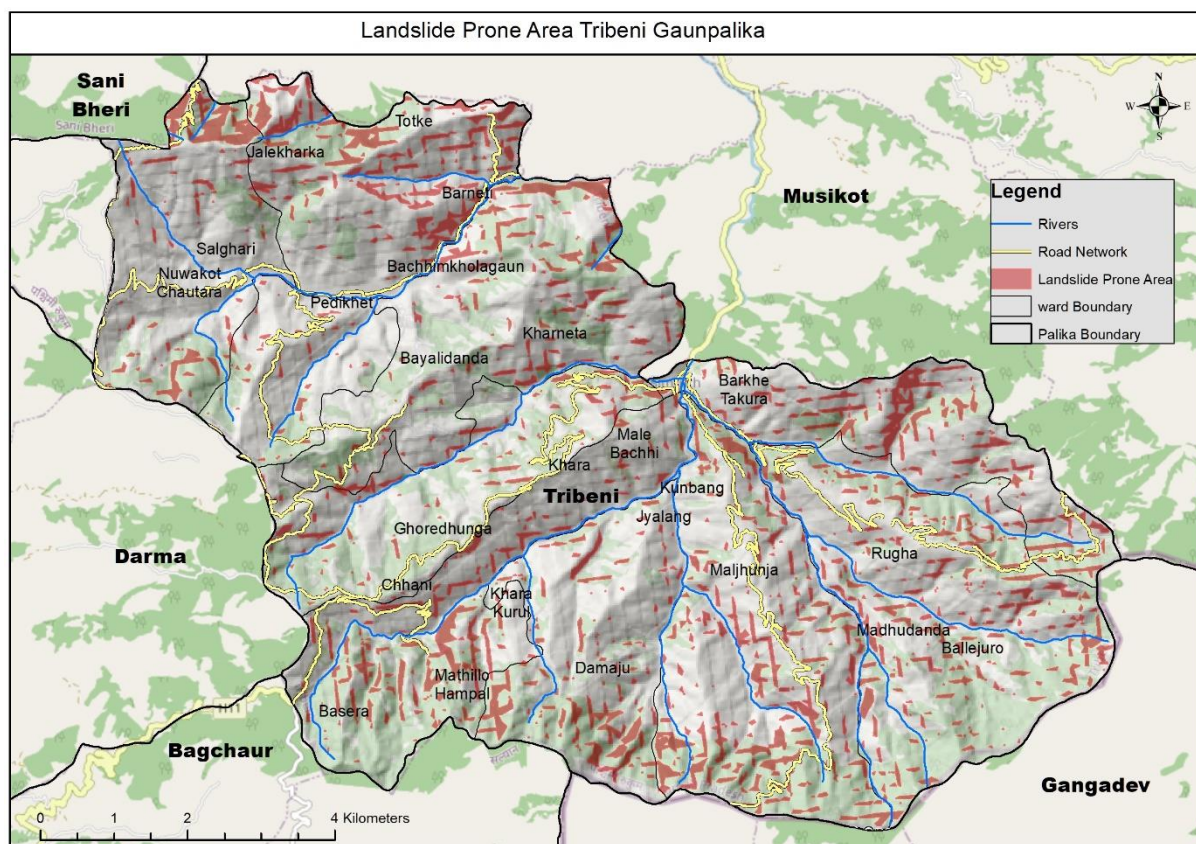
तालिका १३: त्रिवेणी गाउँपालिकाको सडकका प्रकार

सडकका प्रकार	लम्बाई (कि.मि)	प्रतिशत
पिच तथा ढलान भएको सडक	१७	९.५०
ग्रावेल गरेको बाह्रै महिना चल्ने सडक	७	३.९१
ट्रयाक खोलेको वर्षात बाहेकको समयमा चल्ने सडक	१०५	५८.६६
ट्रयाक मात्रै खोलेको गाडि हिड्न नमिल्ने सडक	५०	२७.९३
जम्मा	१७९	१००

२.११ प्राकृतिक प्रकोप जोखिमका सम्भावित क्षेत्रहरू

त्रिवेणी गाउँपालिकामा विशेष गरी पहिरोको जोखिम अत्यधिक रहेको छ। भू-बनोट र मोहडाको दृष्टिकोणले पनि यहाँका भू-भाग भिर पाखाले ओगटेको छ। यस्ता भिरपाखामा विशेषतः पहिरो जाने धेरै सम्भावना रहेका छन्। सबैभन्दा धेरै वडा नै ५ मा पहिरो जाने जोखिमका सम्भावित क्षेत्रहरू छन् भने सबैभन्दा कम वडा नै ८ मा जोखिमका क्षेत्रहरू छन्। यो अन्तर वडा नं ५ मा धेरै भिरपाखा र वडा नं ८ मा धेरै सम्म भाग हुनाले भएको हो। तसर्थ, यस्ता जोखिमपूर्ण क्षेत्रहरू भने बसोबासका निम्ति उपयुक्त नभएको भन्न सकिन्छ र यी बस्तीहरूलाई स्थानान्तरण गर्नु पर्ने आवश्यक देखिन्छ।

पालिकाको क्षेत्रहरु ३५ डिग्री भन्दा माथि रहेका भिराला क्षेत्रहरु सम्बेदनशिल हुने भएको हुँदा त्यस्ता क्षेत्रहरुमा खेती पाती तथा बस्ती रहँदा पहिरो जाने सम्भावना बढी देखिने हुँदा त्यस्ता क्षेत्रलाई पहिरो जोखिम क्षेत्रका रुपमा परिभाषित गरिएको छ जुन तल नक्सामा देखाइएको छ ।

नक्सा १२: त्रिवेणी गाउँपालिकाका पहिरो जोखिमका सम्भावित क्षेत्रहरु

तालिका १४: त्रिवेणी गाउँपालिकाका पहिरो जोखिमका सम्भावित क्षेत्रहरु

क्र.सं.	वडा नं	क्षेत्रफल (हे.)	प्रतिशत
१	१	११९.३	१४.९४
२	२	८६.४	१०.८१
३	३	८८.६	११.०९
४	४	६८.६	८.५९
५	५	१३७.८	१७.२५
६	६	३३.५	४.२०
७	७	८२.९	१०.३८
८	८	९.७	१.२१
९	९	५९.८	७.४९
१०	१०	११२.१	१४.०४
	जम्मा	७९८.७	१००.००

२.१२ सूचना तथा सञ्चारको पहुँच

त्रिवेणी गाउँपालिकामा कुनै पनि घरायसी सुविधाहरू नभएको घरपरिवार १६३ अर्थात् ३.८ प्रतिशत रहेको छ भने कुनै एक घरायसी सुविधाहरू भएको घरपरिवार ४१४५ अर्थात् ९६.२ प्रतिशत रहेको छ । राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार गाउँपालिकामा सञ्चारका साधनको प्रयोग सबैभन्दा बढि साधारण मोबाइल ३९५९ अर्थात् ९१.९ प्रतिशत घर परिवारले र स्मार्ट मोबाइल २८०२ अर्थात् ६५ प्रतिशत घर परिवारले प्रयोग गरेका छन् । त्यसै गरी सञ्चार सेवाका रूपमा विभिन्न ठाउँमा रेडियो, टेलिफोन, एफएम, पत्रपत्रिका, इन्टरनेट, अतिरिक्त हुलाक कार्यालय, टेलिभिजन आदिको व्यवस्था रहेको छ । तर यी सुविधाहरू पर्याप्त, भरपर्दो र गुणस्तरीय छैनन् ।

परिच्छेद तीन

गाउँवासीको अपेक्षा र विद्यमान अवस्थाको विश्लेषण

त्रिवेणी गाउँपालिकाका समस्या र गाउँवासीको अपेक्षालाई वडागत रूपमा पहिचान गरी विश्लेषण गरिएको छ। यस अन्तर्गत स्थलगत अध्ययन, अवलोकन र सर्वेक्षण गरी सम्बन्धित निकायहरूसँगको छलफल, विभिन्न राजनैतिक दलसँग छलफल, विषयगत विज्ञहरूसँगको अन्तर्क्रिया तथा गाउँपालिकाको प्रोफाइल र गाउँपालिकाको वार्षिक नीति कार्यक्रम तथा बजेट र गाउँपालिकाका विभिन्न दस्तावेजहरूमा आधारित भै गरिएको छ। यस सम्बन्धी विस्तृत विश्लेषण तल प्रस्तुत गरिएको छ।

३.१ गाउँपालिकाका प्रमुख समस्याहरू

त्रिवेणी गाउँपालिकाबाट प्राप्त तथ्याङ्कहरू, विज्ञ समूहको स्थलगत अध्ययन, छलफल तथा गोष्ठीबाट गाउँपालिकाका विद्यमान समस्याहरू पहिचान गरिएको छ। यस अध्ययनमा विभिन्न चरणमा विषयगत उपसमितिको छलफल, वडा भेला, स्थलगत अध्ययन भ्रमणबाट प्राप्त सूचनाका आधारमा गाउँपालिकाका प्रमुख समस्याहरू पहिचान गरिएको छ। ती समस्याहरूलाई विषयगत शीर्षक अनुसार वर्गीकरण गरिएको छ। साथसाथै समस्याहरू समाधानको लागि गरिनुपर्ने अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन योजना र कार्यक्रम समेत पहिचान गरी आवधिक योजनामा प्रस्ताव गरिएको छ।

३.१.१ आर्थिक तथा वित्तीय विकाससँग सम्बन्धित समस्याहरू

क) कृषि तथा पशु सेवा केन्द्रहरूको उचित व्यवस्थापन हुन नसकेकोले कृषकहरूले प्राविधिक सेवाहरू समयमा पाउन नसकेको,

ख) कृषि तथा पशुपालन व्यवसायलाई प्रविधिसँग जोडि व्यावसायिक तथा औद्योगीकरण गर्न नसकेको,

ग) बाली संरक्षण र भण्डारणको उचित व्यवस्था हुन नसकेकोले खाद्य सुरक्षामा समस्या देखिएको,

घ) कृषि र वनमा आधारित उत्पादित वस्तुहरूले उचित बजार पाउन नसकेको,

ङ) कृषि व्यावसायिकरणका लागि एकीकृत कृषि प्रवर्द्धन कार्यक्रमहरू संचालन हुन नसकेको,

च) खाद्यान्न तथा अन्य उपभोग्य सामग्रीहरूको आयातमा निर्भरता बढ्दै गएको तर गाउँपालिकाबाट निर्यात हुने वस्तुहरूको पहिचान र उत्पादन हुन नसकेको,

छ) भूबनोटको जटिलता र पर्याप्त स्रोतको अभावका कारण कृषि योग्य जमिनमा सिँचाईको सुविधा सहज हुन नसकेको,

ज) पर्यटन उद्योगका विषयमा व्यावहारिक ज्ञानको अभाव, पर्यटन मैत्री संस्कारको अभाव, पर्यटकीय स्थलहरूको मौलिकपनाको जगेर्ना, संरक्षण, सम्बर्द्धन र प्रचार प्रचार हुन नसकेको,

झ) सांस्कृतिक रूपमा गाउँबस्तीमा रहेका सिंगारू, लहरे नाच, टप्पा (वनगारी), मयुर नाच, पञ्चे बाजा, लोक दोहरी आदिको संस्थागत संरक्षण नभएको,

ञ) पर्यटकीय सम्भावना भएका मालिका लेक मन्दिर, सिद्ध गुफा मन्दिर, तातोपानी धारा लगायत कतिपय पर्यटकीय क्षेत्रहरूको पहिचान र संरक्षण हुन नसकेको,

ट) सांस्कृतिक सम्पदा र पर्यटकीय पूर्वाधारहरूको व्यवस्थापन हुन नसकेको,

ठ) आन्तरिक तथा वाह्य पर्यटकहरूलाई घरायसी वातावरणमा रमाउनका लागि आवश्यक होमस्टे (घरबास)हरू सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्न नसकेको,

- ड) आर्थिक तथा वित्तीय क्रियाकलापसँग सम्बन्धित साना तथा घरेलु र कुटीर उद्योगहरूको विकास हुन नसकेको,
- ढ) आर्थिक गतिविधिलाई प्रोत्साहित गर्ने खालका सेवामूलक उद्योगहरू सञ्चालन नभएकाले रोजगारीका अवसरहरू उपलब्ध हुन नसकेको,
- ण) गाउँपालिकाको आयआर्जनमा चुस्त, दुरुस्त गर्न आफ्नो क्षेत्रभित्र व्यवसाय कर, उद्योग कर, सम्पत्ति कर तथा सेवाशूलक कर आदिको उचित व्यवस्थापन हुन नसकेको,
- त) व्यापारिक केन्द्रहरूको समुचित व्यवस्थापन हुन नसकेको,
- थ) गाउँपालिकाको समग्र विकास गर्नको लागि वित्तीय श्रोत व्यवस्थापन उचित किसिमले हुन नसकेको,
- द) सार्वजनिक साभेदारी तथा निजी क्षेत्रसँगको समन्वय गरी कर तथा गैरकरबाट प्राप्त हुने वित्तीय श्रोतको प्रभावकारी परिचालन हुन नसकेको,
- ध) वित्तीय संस्थाहरूको अभाव र सरकारको सहयोग नभएकोले कृषि र पशुपालन क्षेत्रको आधुनिकीकरण र व्यावसायिकीकरण हुन नसकेको,
- न) गरिब तथा सीमान्तकृत परिवारहरूको पहिचान र उनीहरूको समस्याको उचित सम्बोधन हुन नसकेको,
- प) गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका उल्लेख्य प्राकृतिक स्रोत तथा सम्पदाहरूको समुचित उपयोग हुन नसकेको ।

३.१.२ सामाजिक विकाससँग सम्बन्धित समस्याहरू

- क) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सरकारी विद्यालयहरूको कमजोर व्यवस्थापन, पाठ्य सामग्रीको अभाव, विषयगत शिक्षकको अभाव, आधुनिक प्रविधिमा पहुँचको अभाव, प्रभावकारी अनुगमनको अभावका कारण विद्यालय शिक्षाको गुणस्तर कमजोर हुँदै गएको,
- ख) प्राविधिक र जीवन उपयोगी शिक्षाको व्यवस्था हुन नसकेको,
- ग) स्वास्थ्य संस्थाहरूमा औषधी, आवश्यक प्रयोगशाला, गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा तथा अपांगमैत्री सुविधाको अभाव रहेको,
- घ) असहाय, अशक्त, बालबालिका, जनजाति, दलित, महिला, अपाङ्ग, ज्येष्ठ नागरिक आदिलाई उचित समयमा सेवा सुविधा दिन नसकेको,
- ड) दलित, उत्पडित, असहाय वर्ग एवं महिलाको शसक्तीकरण हुन नसकेको,
- च) स्थानीय विकासमा युवाहरूको संलग्नतालाई परिचालन गर्न तथा सीप तथा तालिमको व्यवस्था गर्न नसकेको,
- छ) साहित्य, कला र संस्कृतिको प्रवर्द्धन तथा संरक्षण गर्न नसकेको,
- ज) कृषि भूमिहीन परिवारलाई उचित व्यवस्थापन गर्न नसकेको,
- झ) विकास आयोजनाहरूमा अशक्त, दलित, जनजाति, महिला, बालबालिका, अपाङ्ग, उत्पडित समुदायको प्रतिनिधित्व कम रहेकाले उनीहरूको सहभागिता सुनिश्चित हुन नसकेको,
- ञ) निर्माण संरचनाहरूमा अपाङ्ग, अशक्त तथा बालमैत्री हुन नसकेको,
- ट) नीतिगत तहमा पीछडिएका समुदायको पहुँच नभएको,

- ठ) जनचेतना कार्यक्रमहरू पर्याप्त नभएको,
- ड) वृद्धवृद्धा तथा असहायका लागि आश्रय स्थलको व्यवस्थापन नभएको,
- ढ) स्थानीय स्तरमा रहेका धार्मिक, सांस्कृतिक, प्राकृतिक र ऐतिहासिक सम्पदाहरूको उचित संरक्षण हुन नसकेको,
- ण) स्वच्छ पिउने पानीको अवधारणा अनुसार एक घर एक धाराको व्यवस्था हुन नसकेको,
- त) बढ्दै गइरहेको शहरीकरणको प्रभावबाट सचेत र सजग भै प्राकृतिक वातावरणीय स्वच्छता कायम गर्न नसकेको,
- थ) युवाहरूको संर्वाङ्गण विकास र शारीरिक स्वच्छताका लागि पर्यावरण मैत्री खेलकुद र खेल संरचनाको विकास हुन नसकेको,

३.१.३ भौतिक पूर्वाधार विकाससँग सम्बन्धित समस्याहरू

यस गाउँपालिकामा विद्यमान भौतिक पूर्वाधारसँग सम्बन्धित समस्याहरू निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

- क) गाउँपालिकामा योजनाबद्ध विकासको प्रारम्भ नभएकोले यससँग सम्बन्धित अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन योजनाहरू छनौट गरी योजनाबद्ध रूपमा सञ्चालन हुन नसकेको,
- ख) भौतिक पूर्वाधार अन्तर्गत सडकहरू विना योजना खोलिएका, खोलिएका सडकहरू पनि साँघुरा, धुले, हिले र कच्ची भएका सडक नाली नहुनुका साथै आवश्यक स्थानमा हिम पाइप नभएकाले वर्षा याममा यातायात आवतजावतमा कठिनाई भएको,
- ग) ट्रयाक खोलिएका सडकहरूमा ढलको उचित व्यवस्था नभएकोले वर्षा यामको पानीले सडकहरूको अवस्था दयनीय रहेको र नियमित यातायात सञ्चालन हुन नसकेको,
- घ) जोखिमयुक्त तथा छरिएर रहेका बस्तीहरूमा सुरक्षित आवास र आधारभूत सेवाको पहुँच विस्तार हुन नसकेको,
- ड) वडा कार्यालय र सम्बन्धित शाखा भवनहरूको उचित निर्माण तथा व्यवस्थापन हुन नसकेको,
- च) विद्यालय भवन र स्वास्थ्य चौकीहरूको स्तरोन्नति, मर्मत तथा सम्भार गर्नुपर्ने,
- छ) गाउँपालिकाको अधिकांश स्थानहरूमा विद्युत् सुविधा नपुगेको,
- ज) स्थानीय रूपमा साना जलविद्युत् केन्द्रहरूको स्थापना र उत्पादन पर्याप्त गर्न नसकिएको,
- झ) सिंचाइका लागि प्रशस्त पानी हुँदापनि यसको दीर्घकालीन व्यवस्थापन हुन नसकेकोले खेतीयोग्य जमिन वाँझो रहेको र वर्षाको पानीमा निर्भर हुनु परेको,
- ञ) सार्वजनिक भवन, सभासम्मेलन र सामुदायिक अन्तर्क्रिया गर्ने व्यवस्थित सामुदायिक भवनहरूको अभाव रहेको,
- ट) गाउँपालिकाभित्रका सबै बस्तीहरूमा प्रभावकारी सञ्चार सेवा पुग्न नसकेको र कतिपय सेवामूलक सार्वजनिक स्थलमा इन्टरनेट सेवा पुग्न नसकेको,

३.१.४ वातावरणीय तथा प्रकोप सम्बन्धी समस्याहरू

- क) गाउँपालिका भित्र रहेका सार्वजनिक सम्पत्तिहरू (वनजंगल, वन्यजन्तु, जडिवुटी, खोलानाला, मठमन्दिर, गुम्बा, पाटीपौवा) आदिको अभिलेख तयार नभएको,

- ख) बस्तीहरूबाट निस्कने फोहोरमैलाको उचित व्यवस्थापन हुन नसकेको,
- ग) जलवायु परिवर्तनको कारणले पोखरी लोप हुँदै गैरहेका, मुलहरू सुक्दै गैरहेका, वन्यजन्तुहरूको बासस्थान परिवर्तन भैरहेको, केही जंगली फलफूल, कन्दमूल तथा जडिबुटीहरू हराउँदै गइरहेको,
- घ) बाढीपहिरो, खोला कटान, भूक्षय जस्ता प्राकृतिक प्रकोपको समस्या भैरहेको,
- ङ) डढेलो, असिना, आँधिबेरी, भूकम्प, अतिवृष्टि, अनावृष्टि, बाँदर जस्ता प्रकोप भैरहेको,
- च) सार्वजनिक तथा निजी भवनहरूको संरचना जोखिम प्रतिरोधात्मक नभएको,
- छ) प्राकृतिक विपत्तिका बेला आवश्यक जनशक्ति, सामग्री तथा राहतको उचित व्यवस्थापन नभएको ।
- ज) जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्यक्रमहरू ठूलो स्तरमा संचालन हुन नसकेको,

३.१.५ सुशासन तथा संस्थागत विकाससँग सम्बन्धित समस्याहरू

- क) गाउँपालिकाका सबै शाखा कार्यालयहरू व्यवस्थित हुन नसक्दा सेवा प्रवाहमा समस्या भएको,
- ख) गाउँपालिकाका कतिपय वडाका कार्यालयमा सेवा प्रवाहका लागि आवश्यक प्रविधिमैत्री पूर्वाधारहरू व्यवस्थित नभएकाले सेवासुविधा प्रवाहमा सहज हुन नसकेको,
- ग) गाउँपालिका केन्द्र र वडाहरूमा सुविधा सम्पन्न सामुदायिक हल नभएकाले सभा, गोष्ठी, तालिम, अन्तर्क्रिया आदि जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन गर्न असहज भएको,
- घ) प्रभावकारी स्वास्थ्य सेवा प्रवाहका लागि आवश्यक दक्ष जनशक्ति, भौतिक पूर्वाधार र स्रोत साधनको अभाव भएको ।
- ङ) प्रविधिमैत्री सेवा प्रवाहको व्यवस्था गर्न नसकेको,
- च) संघीय तथा प्रदेश कानूनको अभावमा कतिपय जनसरोकारका सेवामूलक नीति, नियम र कानूनको निर्माण हुन नसकेको,

३.२ गाउँपालिकाको सवलता, दुर्बलता, अवसर र चुनौतीको विश्लेषण

उल्लेखित अपेक्षा तथा समस्याहरूको पहिचानका आधारमा त्रिवेणी गाउँपालिकाका सम्भावना, अवसर समस्या र चुनौतीहरूलाई तपसिल अनुसार विश्लेषण गरिएको छ ।

सबलता	दुर्बलता
● प्रदेश राजधानी सुर्खेत तथा प्रमुख व्यवसायिक केन्द्रका रूपमा रहेका दाङ, नेपालगञ्ज, बुटवल जस्ता प्रमुख शहरहरूसँगको यातायात पहुँच, ● शुद्ध पिउने पानी तथा सिँचाइका लागि आवश्यक जलश्रोतको उपलब्धता, ● हावापानी, वनस्पति तथा जैविक विविधतामा एकरूपता, ● विविधतायुक्त तर सहअस्तित्व र सद्भावयुक्त सापेक्षिक रूपमा साक्षर र सचेत जनसमुदाय,	● परम्परागत र निर्वाहमुखी कृषि प्रणाली तथा पशुपालनमा उल्लेख्य निर्भरता, ● बढ्दो बसाइँसराइ र जनशक्ति पलायन, ● खेतीयोग्य जमिन बाँझो भूमिमा रूपान्तरण र बढ्दो खण्डीकरण, अपर्याप्त सिँचाइ, उत्पादनमा ह्रास, आयातित खाद्यवस्तुमा बढ्दो निर्भरता, ● वन्यजन्तु र प्राकृतिक प्रकोपबाट बाली नालीहरूको असुरक्षा, बाली संरक्षण सुविधाको अभाव तथा शीतगृहको अभाव,

● जनता र नेतृत्वको विकासप्रतिको उच्च सकारात्मक लगाव र प्रतिबद्धता, ● तलबाट उठेको (Bottom up) योजना निर्माण प्रक्रिया र यसमा स्थानीय जनताको प्रत्यक्ष सहभागिता, ● योजना तथा कार्यक्रमहरूको निरन्तर स्थानीय स्तरको सरोकार अनुगमन र खबरदारीको संभावना, ● जननिर्वाचित संवैधानिक अधिकार प्राप्त स्थानीय सरकार ।	● युवा वर्गमा जीवन उपयोगी सीप, उच्चमशीलता र दक्षताको कमी हुनु, ● गैरकृषि क्षेत्रमा उल्लेख्य रोजगारीका अवसरहरूको सिर्जना हुन नसक्नु, ● गाउँपालिका कार्यालयमा पर्याप्त संस्थागत तथा प्राविधिक क्षमताको अभाव, प्रक्रियामुखी सार्वजनिक सेवा प्रवाह, ● प्राकृतिक प्रकोप र जोखिम व्यवस्थापनमा संरचना, सुविधा र सक्षमताको अभाव, ● विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनमा सुस्पष्ट संरचना, कार्यविधि र दृढ इच्छाशक्तिको अभाव, ● विकास, योजना र कार्यक्रमहरूको अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने परिपाटीको अभाव ।
अवसर	चुनौतीहरू
● जलश्रोतको प्रभावकारी उपयोगबाट ऊर्जा, सिंचाई, खानेपानी र सरसफाइको विकास गर्न सकिने, ● भूमिको बहुआयामिक उपयोग मार्फत स्थानीय अर्थतन्त्रको सुदृढीकरण गर्न सकिने, ● उच्च लेकहरूमा उपलब्ध वन, चरन, जडिबुटी र जैविक विविधताको समुचित उपयोग गर्न सकिने, ● उच्च प्रतिफल दिने आधुनिक पशुपालन र नगदे वालीको विस्तार गर्न सकिने, ● वन तथा कृषि पैदावारमा आधारित प्रशोधन उद्योगको विकास गर्न सकिने, ● आकर्षक पर्यटकीय स्थल र क्रियाकलापहरूको विकास र सम्बर्द्धन मार्फत जनताको आयआर्जनमा वृद्धि गर्न सकिने, ● परम्परागत सीप र ज्ञानमा आधारित घरेलु तथा साना उद्योगको प्रवर्द्धन र यसको पर्यटन व्यवसायसँगको आबद्धतामा विस्तार गर्न सकिने, ● युवा शक्तिलाई रोजगारमूलक र उच्चमशीलताको तालिम प्रदान गरी स्वरोजगारको प्रवर्द्धन गर्न सकिने,	● बाह्य (स्वदेश तथा विदेश) बसाइँसराइको परिणाम स्वरूप वित्तीय स्रोत र श्रमशक्तिको पलायन, ● विकासमा जनसहभागिता वृद्धि गर्न कठिनाइ, ● जनताका आकांक्षामा तीव्र वृद्धि र स्रोतसाधनको सीमितताका कारण परिपूर्ति गर्न चुनौती, ● कृषिमा आधुनिकीकरणका लागि पुजी, प्रविधि, गुणस्तरीय बीउ विजन, मल तथा प्राविधिज्ञ सेवाको अभाव, ● ठूला आयोजनाहरूको निर्माण र कार्यान्वयनमा पर्याप्त पुजी, प्रविधि र जनशक्तिको अभाव, ● बढ्दो अव्यवस्थित बसोबास वेंसी तथा सुगम स्थानमा बसोबासको केन्द्रीकरण, ● सम्भाव्य पर्यटकीय स्थलहरूमा पूर्वाधार निर्माणका लागि वित्तीय स्रोतको व्यवस्थाको अभाव, ● गुणस्तरीय स्वास्थ्य र शिक्षा सेवाको पहुँच पुऱ्याउने, ● फोहोर मैला प्रदूषण र भूःस्खलन नियन्त्रण र व्यवस्थापन,

● विकास निर्माणमा स्थानीय स्रोत, साधन र जनशक्तिको उपयोग गर्न सकिने, ● संघ तथा प्रदेश सरकारको महत्वपूर्ण सहयोग र सद्भाव प्राप्त गरी विकासका कार्यक्रममा सहकार्य गर्न सकिने, ● परियोजनाहरूको विकासमा स्वदेशी तथा विदेशी दातृ निकाय र लगानी कर्तालाई आकर्षण गर्न सकिने, ● आधुनिक प्रविधि र सीपयुक्त नयाँ जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्न सकिने ।	● स्थानीय तहमा संविधानले प्रदान गरेको अधिकार सूचीको प्रभावकारी कार्यान्वयन, ● गाउँपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवाको सरलीकरण तथा आधुनिकीकरण, बडास्तरमा जनशक्तिको सबलीकरण ।

उपयुक्त विश्लेषणको आधारमा के निष्कर्षमा पुग्न सकिन्छ भने त्रिवेणी गाउँपालिकाले योजनावद्ध विकास प्रकृया अवलम्बन गर्न सक्छ यसका लागि पर्याप्त भौतिक, आर्थिक, सामाजिक, संस्थागत सम्भावना रहेका छन् । राज्यको पुनर्संरचनाबाट स्थानीय तहको विकास स्थानीय स्तरमै हुने वातावरण निर्माण भएको सन्दर्भ, राजनैतिक प्रतिबद्धता र उच्च इच्छाशक्ति भएको नेतृत्वले योजनाको सफल कार्यान्वयन समयबद्ध रूपमा गर्न सक्छ ।

३.३ जनसंख्याको प्रक्षेपण तथा विश्लेषण

त्रिवेणी गाउँपालिकाको जनसंख्या राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार जम्मा १९४०४ थियो भने २०७८ अनुसार जनसंख्या २०५२५ देखिएको छ । जनसंख्या प्रक्षेपण गर्दा रुकुम (पश्चिम) जिल्लाको जनसंख्या वृद्धिलाई आधार मानि २०७९ देखि २०८४ सम्म प्रक्षेपण गरिएको छ ।

तालिका १५: त्रिवेणी गाउँपालिकाको जनसंख्या वृद्धि तथा प्रक्षेपण

साल	महिला	पुरुष	जम्मा जनसंख्या	वार्षिक वृद्धि दर (प्रतिशत)
२०६८	१०५६५	८८३९	१९४०४	
२०७८	१०७०४	९८२१	२०५२५	०.६८
२०७९	१०७७७	९८८८	२०६६५	०.६८
२०८०	१०८५०	९९५५	२०८०५	०.६८
२०८१	१०९२४	१००२३	२०९४७	०.६८
२०८२	१०९९८	१००९१	२१०८९	०.६८
२०८३	११०७३	१०१५९	२१२३२	०.६८
२०८४	१११४८	१०२२९	२१३७७	०.६८

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार त्रिवेणी गाउँपालिकामा प्रति घरपरिवार औसत सदस्य संख्या ४.७६ जना रहेको छ । यस गाउँपालिकाको जनघनत्व २४० जना प्रति वर्ग कि.मि. छ । लैंगिक आधारमा जनसंख्याको विश्लेषण गर्दा महिला पुरुष अनुपात ९१.७५ पुरुष प्रति १०० महिला रहेको छ । यस पालिकाको महिला पुरुषको जनसांख्यिकी अनुपात पुरुषको तुलनामा महिलाको बढी रहेको देखिन्छ ।

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार १५ वर्ष मुनिका बालबालिकाको जनसंख्या ६४१६ अर्थात् ३१.२६ प्रतिशत, १५ देखि ५९ वर्षसम्मको सक्रिय जनसंख्या १२२६६ अर्थात् ५९.७६ प्रतिशत र ६० वर्ष माथिका वृद्ध वृद्धाको

संख्या १८४३ अर्थात् ८.९८ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । गाउँपालिकाको अभिलेख अनुसार यस पालिकामा जातीय आधारमा सबैभन्दा बढी क्षेत्री/ब्राह्मण ७३ प्रतिशत, दलित १४ प्रतिशत, मगर १२ प्रतिशत र अन्य १ प्रतिशत जनसंख्या रहेको छ ।

३.४ यातायात सुविधाहरूको विश्लेषण

भौतिक तथा यातायात स्थिति विश्लेषण गर्दा गाउँपालिकाको भौतिक पक्षको स्थिति र विद्यमानको अवस्थामा विश्लेषण गरिएको छ । खासगरी बाह्रै महिना यातायातका साधनहरू चल्ने सडक, पुल पुलेसाको निर्माण, सबै गाउँहरूमा सञ्चार, खानेपानी, विद्युत् पुर्‍याउनुका साथै सार्वजनिक भवनहरूको अवस्था र निर्माणको विश्लेषण गरिएको छ ।

त्रिवेणी गाउँपालिकाका केन्द्र तथा वडाकेन्द्रहरूसम्म पुग्नको लागि प्रारम्भिक सडकको कच्ची मोटर बाटोको पहुँच विस्तार गरिएको छ । यहाँका कुनै पनि सडकमा ढल तथा नालाको निर्माण भएको छैन । सडकहरू कच्ची एवं भत्किएका कारणबाट धुलो उड्ने भएकाले जनताको स्वास्थ्यमा समेत प्रत्यक्ष असर परेको देखिन्छ । यस क्षेत्रमा हिउँदको समयमा केही सहज तरिकाबाट यातायातका साधनहरू चलेका भएता पनि वर्षादको समयमा बाढी तथा पहिरो र सडक पुल तथा कल्भर्टको निर्माण नभएको कारणले यातायातका साधनहरू नचल्दा वर्षेनी यहाँका जनताले दुख भोगिरहनु परेको छ । यस गाउँपालिकाका मुख्य सडकहरू मध्ये सर्वप्रथम भुलेनेटा देखि नुवाकोट डाँडा, बैरागेठाँटी देखि पेदिखोला हुँदै नुवाकोट डाँडा, भुलेनेटा खारा खम्चेरी हुँदै रुघाँसम्मको सहिद मार्ग, डाँगीमोडदेखि मुरुडाँडाहुँदै पेदिखोलासम्म, सिम्रुतुदेखि रुघाँहुँदै डलसिंगे लेकसम्म, भुलेनेटा देखि पेउघाहुँदै नुवाकोट डाँडासम्मका गरी जम्मा ६ वटा सडक खण्डलाई बाह्रै महिना यातायातका साधन चल्ने सडक बनाउन जरूरी देखिन्छ ।

तालिका १६: त्रिवेणी गाउँपालिकामा विस्तारित पालिका स्तरिय सडक सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	सडकको नाम	सडकले छुने वस्तीहरूको नाम	सडक (कि.मि..)
१.	त्रिवेणी चक्रपथ	भुलेनेटा, कुरल, खुम्चेरी, लाइत, जिवाड, मजाउ, बल्लेजुरा, बल्ले, माथिगाउँ, दहभागे, बाँदरपानी, गैरिनेटा, विमैचा, सिम्रुतु, रिठ्याड, कुरल, बारधारने, पेदिखेत, मान्दुरा, भुम्के, वरनेटा, टोटके, भानीपोले, नुवाकोट डाँडा, भेरिपोखरा, बाघखोर, भुलेनेटा	५५

तालिका १७: त्रिवेणी गाउँपालिकामा विस्तारित वडा स्तरिय सडक सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	सडकको नाम	सडकले छुने वस्तीहरूको नाम	सडक (कि.मि..)
१.	सिम्रुतु, रुँघा, माथिगाउँ, कालापोखरा सडक	सिम्रुतु, रुँघा, माथिगाउँ, बोक्सीथला, बल्ले	१८
२.	सिम्रुतु, विमैचा, बाँदरपानी	सिम्रुतु, बर्खेटाकुरा, विमैचा, नुन्थला, बाँदरपानी, चिन्छरे, गैरिनेटा	१७
३.	भुलेनेटा, हाइवाड, हरलेखारा, खारानेटा, चिउरीगन्टा, धैरेनी, लिवाड सडक	भुलेनेटा, हाइवाड, हरलेखारा, खारानेटा, पूर्णगाउँ, धैरेनी, लिवाड	१६
४.	सिम्रुतु, ज्यालङ्गा, खुम्चेरी, डलसिंगे सडक	सिम्रुतु, ज्यालङ्गा, खुम्चेरी, दम्दु, डलसिंगे बजार	१५.५

५.	सिम्रुतु, लामाखेत, जिवाड, हाइरु, भारसादी, लाममेला सडक	सिम्रुतु, लामाखेत, जिवाड तलिगाउँ, माथिगाउँ, हाइरु, तमाकछरे, भारसादी, लाममेला,	१६
६.	खारानेटा, भ्यामखोला, बारिखा, तलिगाउँ, दुरपति, मुरुखोला, डाँगीमोड सडक	खारानेटा, घोरेढुंगा, विता, धौलावाड, भ्यामखोला, बारिखा, तलिगाउँ, दुरपति, मुरुखोला, भिग्री	११
७.	सिम्रुतु, मेलपोखरी, मुरुडाँडा, बाँठाकोट, भुलेटा सडक	सिम्रुतु, रिठ्याड, खरनेटा, जथावाड, मेलपोखरी, मुरुडाँडा, बाँठाकोट, भुलेटा	१८.५
८.	भुलेटा, पैराटा, गाठवाड, ठारालेख, पेउघा, मान्दुरा, पेदिखेत सडक	भुलेटा, बाँठाकोट, गोठवाड, ठारालेख, पेउघा, मान्दुरा, पेदिखेत	१९
९.	भुलेटा, भेरिपोखरा, नुवाकोट, चौतारा, टुनिवोट सडक	भुलेटा, भेरिपोखरा, नुवाकोट, चौतारा, नुवाकोट, टुनिवोट	२०
१०.	बैरागी ठाँटी, पेदिखेत, मान्दुरा, नुवाकोट सडक	बैरागी ठाँटी, पेदिखेत, मान्दुरा, टुनिवोट, चौतारा, नुवाकोट	१६

३.५ आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण

वर्तमान अवस्थामा त्रिवेणी गाउँपालिकाको आर्थिक आधार कृषि हो । यहाँका प्रमुख कृषि बालीमा मकै, गहुँ, धान, कोदो, दलहनमा मास, सिमी, भट्ट, तोरी, तरकारीमा आलु, बन्दा, काउली बोडी, काँक्रा आदि, फलफूलमा केरा, सुन्तला, अम्बा आदि, नगदेबालीमा अलैंची, उखु आदिको उत्पादन हुन्छ । यसबाहेक गाउँपालिकामा औषधीजन्य बहुमूल्य जडिबुटिहरू जस्तै टिमुर, अदुवा, बेसार, हाडे लसुन आदि जडिबुटिहरू पाइन्छन् । यी जडीबुटीहरू प्रशोधन गरी विक्रीवितरण गर्न सकेमा त्रिवेणी गाउँपालिकाको आर्थिक अवस्था मजबुत हुने देखिन्छ ।

त्रिवेणी गाउँपालिकाको आर्थिक अवस्थाको मुख्य मेरुदण्डका रूपमा कृषि व्यवसाय रहेको छ । तथापि अधिकांश कृषकहरू निर्वाहमुखी कृषिमा निर्भर रहेका छन् । यस पालिकाको कृषिलाई व्यावसायिक र आधुनिक कृषि प्रणालीमा जोड दिनुपर्ने देखिन्छ । कृषि क्षेत्रलाई व्यावसायिक र उत्पादनमुखी बनाउन सकेमा आर्थिक समृद्धिका आधारहरू तय हुने, स्वदेशमै रोजगारी सृजना हुने र गाउँपालिकाले आर्थिक समृद्धिको आधार निर्माण हुने देखिन्छ । मध्य पहाडी क्षेत्रमा उत्पादन गर्न सकिने तरकारी, फलफूल, खाद्यान्न, दलहन तथा नगदे बाली र पशुपक्षीजन्य उद्यमहरू संचालन गर्नका लागि उपयुक्त भौगोलिक बनावट रहेको पाइन्छ ।

पर्यटन व्यवसाय त्रिवेणीको समृद्धिको आधार हो । ऐतिहासिक, धार्मिक, प्राकृतिक ताल, तलैया, झरना, लेकाली घाँसे मैदान, तटीय क्षेत्र, तथा युद्ध कालीन महत्वपूर्ण स्मारकहरूले गाउँपालिकाको पर्यटन प्रवर्द्धनमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याएका छन् । गाउँपालिकाका भएर बग्ने काँगे खोला, सिम्रुतु खोला र त्यसका सहायक खोलाहरूको दिगो व्यवस्थापन र पर्यटकीय सुन्दरता ल्याउने संरचनाहरू निर्माण गरी जल उपयोग, सिंचाइ, जलविहार, जलविद्युत् जस्ता क्षेत्रमा दिगो उपयोग गर्न सके गाउँपालिकाको आर्थिक समृद्धिको आधार निर्माण हुने देखिन्छ । डल्सिङ्गे लेक, सुकीदह र गसिद्ध गणेश मन्दिर जस्ता पर्यापर्यटनका क्षेत्रहरूको संरक्षण, प्रवर्द्धन र प्रचार प्रचार गरी पर्यटकका लागि आकर्षकको केन्द्र बनाउन सकिने देखिन्छ । प्राकृतिक, सामाजिक,

सांस्कृतिक र पर्यटन क्षेत्रको विकास र विस्तार गर्न सके पालिका भित्रै रोजगारीको सृजना हुनुको साथै समृद्धिका आधारहरू निर्माण हुन सक्ने देखिन्छ ।

ठुला तथा साना र परम्परागत घरेलु उद्योग संचालन तथा व्यवस्थापन गरी गाउँपालिकाको आर्थिक क्रियाकलाप संचालन गर्न मध्य पहाडी लोकमार्ग र राप्ती राजमार्गले यस गाउँपालिकालाई राष्ट्रिय सञ्जालमा जोडी व्यापार व्यावसायको ढोका खोलेको छ ।

३.६ प्रकोप तथा वातावरणीय अवस्थाको विश्लेषण

वातावरणीय हिसाबले त्रिवेणी गाउँपालिका स्वच्छ र हराभरा छ । तापनि बढ्दो बजारीकरणसँगै यहाँ वातावरणसँग सम्बन्धित विभिन्न समस्याहरू रहेका छन् । जनचेतनाको अभावले गर्दा फोहोर मैलाको उचित व्यवस्थापन हुन सकेको छैन । त्रिवेणी गाउँपालिकामा वातावरण, प्राकृतिक प्रकोप तथा विपद्का घटनाहरू सबै वडाहरूमा हुने गरेको देखिन्छ । वन सम्पदाको संरक्षण, सम्बर्द्धन तथा दिगो उपयोग गर्ने र गाउँपालिकाको आर्थिक, सामाजिक तथा वातावरणीय क्षेत्रमा योगदान अभिवृद्धि गर्न आवश्यक रहेको छ । स्थानीय स्तरमा विकास निर्माणका क्रममा वातावरण प्रदुषण जस्ता समस्या टड्कारो रूपमा देखिएको छ । वायु र जल प्रदुषणले मानिसमा विभिन्न रोगहरू समेत निम्त्याएको छ । प्राकृतिक स्रोत साधनको अनियन्त्रित प्रयोगलाई नियन्त्रण गर्न, विकासका क्रियाकलाप सञ्चालन गर्दा वातावरणीय प्रभावको पूर्व मूल्याङ्कन हुन आवश्यक छ । स्थानीय तहमा मानव अनुकूलको वातावरण निर्माणमा सहयोग जुटाउनु पर्ने आवश्यकता रहेको छ । फोहोर मैला व्यवस्थापन, वृक्षारोपण र संरक्षण, प्राकृतिक स्रोत साधनको समुचित प्रयोग, वातावरण प्रदुषण सम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रम स्थानीय स्तरबाट सञ्चालन गनुपर्दछ ।

वन क्षेत्रको स्थानीय अर्थतन्त्रमा उल्लेख्य रूपमा योगदान पुग्ने गरी व्यावसायिक वन व्यवस्थापन र उपयोग गर्न नसक्नु, पूर्वाधार विकास र पर्यावरणीय प्रणाली बीच योजनाबद्ध तरिकाले सन्तुलन कायम गर्न नसक्नु, वन अतिक्रमण, वन पैदावारको चोरी निकासी, खोला कटान, भू-क्षय, वन डढेलो, अनियन्त्रित चरिचरन, अनियन्त्रित ढुंगा/गिट्टी/वालुवा संकलन तथा निकासी हुनु, बढ्दो जनसंख्या, शहरीकरण, भू-उपयोगमा आएको परिवर्तन, विस्तारित सडक सञ्जाल, बढ्दो सवारी यातायात र डिजेल पेट्रोलको खपत, फोहोरमैला उत्सर्जन, प्लाष्टिकजन्य फोहोर निष्कासन र अव्यवस्थित भौतिक पूर्वाधार निर्माणका कारण वायु र पानीजन्य प्रदुषण, बाह्य मिचाहा झार (Invasive plant species) को प्रकोप, विभिन्न सरोकारवाला तथा नियमनकारी निकायसँग समन्वय हुन नसक्नु, नागरिक सचेतना कम हुनु, वन जंगलको अतिक्रमण तथा ह्रास हुनु, विषादीको प्रयोग, वातावरण संरक्षण र पूर्वाधार विकास बीच सामन्जस्यता स्थापित हुन नसक्नु आदि प्रमुख समस्याहरू रहेका छन् ।

गाउँपालिका रेकर्ड अनुसार त्रिवेणी गाउँपालिकामा प्राकृतिक प्रकोपका कारण विभिन्न समयमा विभिन्न विपद्हरूको सामना गर्नुपरेको छ । विगत ३ वर्ष भित्रमा सबैभन्दा बढी बाढी पहिरोबाट करिब ५० लाख साथै असिनावाट करिब २० लाख रूपैयाँको क्षति भएको अनुमान गरिएको छ । साथै विभिन्न वडामा आगलागीबाट प्रभावित हुने घर परिवार संख्या करिब १० लाख रूपैयाँको क्षति भएको अनुमान गरिएको छ । पहिरोबाट १५० घर परिवार, सर्पको टोकाईबाट २० जना, जंगली जनावरको आक्रमणबाट ३० जना पीडित भएका छन् ।

गाउँपालिका स्तरीय जानकार व्यक्तिहरूसँगको समूहगत छलफल अनुसार यस पालिकाका १० वटा वडामा भएका जोखिमयुक्त स्थानहरूलाई तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १८: त्रिवेणी गाउँपालिकाका जोखिमयुक्त स्थानहरूको नाम

क्र.सं.	वडा नं.	स्थानको नाम	क्षेत्रफल (हे.)
१	१	सिन्तुवाङ, बल्ले, कालापोखरा	२.५
२	२	बर्खेटाकुरा, चिन्छुरे	२
३	३	भुल्लेटा ढरिगैरा	३
४	४	डलसिंगे	३.५
५	५	लाइत गाउँ	२.१
६	६	ठूलागैरा, पाल्लो भिङ्ग्री, तल्लो विताडाँडा, घोरेढुंगा, रुँघा कोर्वाङखोला,	३.६
७	७	रिठ्याङ, बारधाने, दाङवाङ, कोचेरीखोला, लुचिवाङ, नयाँवस्ती	४.१
८	८	अमोली डेरा, पेउघा स्कूल	१.५
९	९	पातुखानी, रातामाटा	३.५
१०	१०	जलेखर्क, भयाराथान	१.५

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार गाउँपालिकाभित्र रहेका जम्मा ४३०८ घर परिवार मध्ये आधुनिक प्लस् सुविधा भएको ढल सहितको शौचालय २.१ प्रतिशत, आधुनिक प्लस् सुविधा भएको सेप्टिक ट्याङ्की सहितको शौचालय ८०.३ प्रतिशत, खाडल शौचालय १६.४ प्रतिशत, सार्वजनिक शौचालय ०.०२ प्रतिशत र शौचालय नभएको १.१ प्रतिशत परिवार रहेका छन् ।

त्रिवेणी मध्य पहाडी क्षेत्रको स्वच्छ प्राकृतिक हावापानीमा अवस्थित गाउँपालिका हो । परम्परागत कृषि पेशा, पशुपालन र छरिएर रहेको बस्तीका कारण फोहोर मैला विर्सजनको ठूलो समस्या रहेको छैन । तथापि राष्टी राजमार्ग अन्तर्गत सिम्रुतु, भुल्लेटा लगायतका स्थानहरूमा क्रमशः आधुनिक बजारको विकास र विस्तार भइरहेको छ । बजारीकरणसँगै पेशा व्यवसायमा आएको परिवर्तन र प्लाष्टिकजन्य वस्तुको उपयोग र उपभोगमा आएको वृद्धिका कारण फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी दीर्घकालीन योजना बनाउन आवश्यक रहेको छ । तत्काल बस्तीहरूबाट निस्कने फोहोरमैलालाई टोलविकास संस्था मार्फत व्यवस्थापन गर्न वडा कार्यालयले पहल गर्नु पर्ने देखिन्छ । सार्वजनिक तथा व्यक्तिगत भवनहरू निर्माण गर्दा भूकम्प प्रतिरोधात्मक विधि अपनाउनु आवश्यक छ । सडक दायँबायाँमा सुरक्षित ढलनिकास सहित वृक्षारोपण, भू-क्षय, पहिरो तथा नदी कटान क्षेत्रमा चेक ड्याम निर्माण र वृक्षारोपण गर्न अपरिहार्य छ ।

३.७ प्रमुख परिसूचकहरूको प्रवृत्ति विश्लेषण

त्रिवेणी गाउँपालिकाको विकास र समृद्धिको परिसूचक तथा प्रवृत्ति विश्लेषण गर्दा विगतको तथ्याङ्कगत अवस्थाबाट आएको परिवर्तनले विद्यमान वस्तुस्थितिबाट भविष्यमा के कस्ता योजना तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनमा दिगो विकास गर्न सकिन्छ भन्ने पक्षलाई विशेष जोड दिइएको छ । वर्तमान अवस्थामा त्रिवेणी गाउँपालिकाका मुख्य समस्या तथा आवश्यकतामा सामाजिक सेवा तथा सुविधाको विकास र विस्तार, भौतिक पूर्वाधार विकास, विस्तार र स्तरोन्नती, वातावरण संरक्षण र प्रवर्द्धन तथा विपद् व्यवस्थापन तयारी आदि छन् । यस गाउँपालिकाका प्रवृत्तिगत विश्लेषणलाई निम्नअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

३.७.१ भौतिक पूर्वाधार

क) सडक :

पूर्वाधार अन्तर्गत सडक, पुल, खानेपानी, विद्युत् आदिको विगत र वर्तमान स्थितीको विश्लेषण गरिएको छ । यस गाउँपालिकाको सडक पूर्वाधारको प्रवृत्तिलाई २०७४ र २०७९ सालको सडकलाई आधार मानेर निम्नानुसार विश्लेषण गरिएको छ :

तालिका १९: त्रिवेणी गाउँपालिकामा सडक निर्माणको स्थिति

सडक निर्माणको स्थिति वडा नं.	सडक कि.मि. (२०७४)	सडक कि.मि. (२०७९)	वृद्धि (प्रतिशत)
१	५	१८	२६०
२	७	१७	१४३
३	३	१६	४३३
४	५	१५.५	२१०
५	६	१६	१६७
६	४	११	१७५
७	१०	१८.५	८५
८	१०	१९	९०
९	१०	२०	१००
१०	६	१६	१६७
जम्मा	६६	१६७	१५३

स्रोत : त्रिवेणी गाउँपालिकाको भौतिक पूर्वाधार शाखाको अभिलेख २०७९ अनुसार

त्रिवेणी गाउँपालिकामा विगत चार वर्षको अन्तरालमा कच्ची सडकको रूपमा मात्रै विस्तार भएको पाइन्छ । समग्र गाउँपालिकाको सडक २०७४ सालमा ६६ कि.मि. लम्बाइमा थियो भने २०७९ मा १६७ कि.मि. अर्थात् १५३ प्रतिशतले सडकको वृद्धि भएको छ ।

ख) खानेपानी

त्रिवेणी गाउँपालिकामा खानेपानी लिनजाने समय १५ मिनेट दूरीसम्मका लाई ध्यानमा राखेर खानेपानी सुविधालाई विश्लेषण गरिएको छ । वि.सं. २०७४ सालमा प्रतिशत घरधुरीलाई खानेपानी सुविधा उपलब्ध भएको थियो भने २०७८ सालमा करिब ९३.१ प्रतिशत घरधुरीलाई खानेपानी सुविधा उपलब्ध भएको देखिन्छ । वडा नं. र .. का प्राय सबै घरहरूमा खानेपानी धारा उपलब्ध भएको र वडा नं. र ... का घरहरूमा प्रतिशतभन्दा बढी घरहरूमा धारा जडान गरिएको छ । वडा नं. का घरमा नै धारा जडान भएका घरहरू ज्यादै कम रहेका छन् ।

तालिका २०: त्रिवेणी गाउँपालिकामा खानेपानी सुविधाको स्थिति

वडा नं.	खानेपानी सुविधा (२०७४) (१५ मिनेटसम्म दूरी) घरधुरी संख्या	खानेपानी सुविधा (२०७८) (१५ मिनेटसम्म दूरी) घरधुरी संख्या	परिवर्तन (प्रतिशत)
१	५०४	५४६	७.७४
२	४३६	४७२	७.७४
३	४३७	४७४	७.७४

४	३५२	३८१	७.७४
५	४६४	५०३	७.७४
६	२९९	३२४	७.७४
७	४८४	५२५	७.७४
८	३२७	३५४	७.७४
९	४२१	४५६	७.७४
१०	३३७	३६५	७.७४
जम्मा			

स्रोत : गाउँपालिकाले उपलब्ध गराएको अभिलेखमा आधारित, २०७९

ग) विद्युत्:

समग्र त्रिवेणी गाउँपालिकाको स्थितिलाई सबै घरधुरीमा विद्युत् सुविधा पुगेको छैन । विगत २०७४ सालमा यस गाउँपालिकाका प्रतिशत घरहरूमा विद्युत् सेवा उपलब्ध हुन सकेको थियो भने उक्त सेवा २०७८ मा ८२.६ प्रतिशत घरहरूमा विद्युत् सेवा उपलब्ध भएको छ । गाउँपालिकाको केही घरहरूमा विद्युत् सेवा उपलब्ध छैन विद्युत् सेवा पुगेका घरधुरीमा पनि नियमितता र गुणस्तरमा ध्यान दिनुपर्ने अवस्था रहेको छ ।

तालिका २१: त्रिवेणी गाउँपालिकामा विद्युत् सुविधाको स्थिति

वडा नं.	विद्युत् सुविधा पुगेको घर (प्रतिशत) (२०७४)	विद्युत् सुविधा पुगेको घर (प्रतिशत) (२०७८)
१	१	८७
२	१०	९०
३	१५	९५
४	१	९९
५	१	५५
६	१०	९९
७	५	५७
८	०	९५
९	०	९५
१०	०	८५

स्रोत : गाउँपालिकाले उपलब्ध गराएको अभिलेखमा आधारित, २०७९

३.७.२ शैक्षिक स्थिति

त्रिवेणी गाउँपालिका शिक्षा शाखाको अभिलेख अनुसार गाउँपालिकाभित्र ३१ वटा आधारभूत र १० वटा माध्यमिक विद्यालय गरी जम्मा ४१ वटा (४० वटा सार्वजनिक र १ वटा निजी) विद्यालयहरू रहेका छन् । विद्यालय क्षेत्र सुधार कार्यक्रमले कक्षा १ देखि ८ सम्मलाई आधारभूत तह र कक्षा ९ देखि १२ सम्मलाई माध्यमिक तहको रूपमा परिभाषित गरेको छ । यस गाउँपालिकाको विद्यमान अवस्थालाई हेर्दा आधारभूत तहमा क्रमशः कक्षा १ देखि ५ र कक्षा १ देखि ८ को संरचना रहेको देखिन्छ । जसमा कक्षागत आधारमा विद्यालयको संरचना हेर्दा १-५ कक्षा भएका विद्यालयहरू २० वटा अर्थात् ५० प्रतिशत, १-८ कक्षा भएका विद्यालयहरू १० वटा अर्थात् २५ प्रतिशत रहेका छन् भने माध्यमिक तह अन्तर्गत कक्षा १-१० सम्म २ वटा अर्थात् ५ प्रतिशत र कक्षा १-१२ सम्म ८ वटा अर्थात् २० प्रतिशत विद्यालयहरू रहेका छन् ।

गाउँपालिका बाट हालै प्राप्त रेकर्ड अनुसार प्रारम्भिक बाल विकासमा कूल भर्नादर १०२.४५ प्रतिशत छ भने खुद भर्ना दर ९७.५२ प्रतिशत छ । त्यसै गरी आधारभूत तहमा कूल भर्नादर १२१.३४ प्रतिशत तथा खुद भर्ना दर ९२.२५ प्रतिशत रहेको छ भने माध्यमिक तहको कूल भर्ना दर ६५.३० प्रतिशत तथा खुद भर्ना दर ४८.२१ प्रतिशत रहेको छ ।

गाउँपालिका भित्रका विद्यालयमा जम्मा ३३६ शिक्षकको संख्या रहेको छ । जसमा माध्यमिक तहमा सबै प्रकारका शिक्षक दरबन्दीमा जम्मा १५४ जना र आधारभूत तहमा १८२ शिक्षक कार्यरत रहेका छन् ।

तालिका २२: त्रिवेणी गाउँपालिकाको शैक्षिक संस्थाको स्थिति

२०७४				२०७९			
प्रा.वि. तह	आधारभूत तह	माध्यमिक तह	जम्मा	प्रा.वि. तह	आधारभूत तह	माध्यमिक तह	जम्मा
२०	१०	१०	४०	२०	१०	१०	४०

स्रोत: गाउँपालिका अभिलेख २०७९ अनुसार

त्रिवेणी गाउँपालिकामा राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार कुल जनसंख्या २०५२५ को १५७८४ अर्थात ७६.९ प्रतिशत जनसंख्या साक्षर रहेको देखिन्छ । यसमध्ये पुरुष साक्षरता दर ८३.९ प्रतिशत र महिला साक्षरता दर ७०.७ प्रतिशत रहेको छ ।

३.७.३ स्वास्थ्य सेवा तथा सुविधाको अवस्था

त्रिवेणी गाउँपालिकामा १२ वटा स्वास्थ्य संस्थाहरू रहेका छन् । त्रिवेणीमा सरकारी स्वास्थ्य संस्था, प्राकृतिक चिकित्सा/आयुर्वेदिक, निजी स्तरका क्लिनिक तथा मेडिकलहरू र अन्य सेवा केन्द्रले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरिरहेका छन् । सामान्यतः यस गाउँपालिकाका मानिसहरू विरामी हुँदा सर्वप्रथम सरकारी अस्पताल तथा स्वास्थ्य चौकी जाने गरेका छन् ।

त्रिवेणी गाउँपालिकाका सार्वजनिक स्वास्थ्य संस्थामा जम्मा ३३ जना स्वास्थ्य कर्मीको दरबन्दी रहेको छ । त्रिवेणी गाउँपालिकाका स्वास्थ्य संस्था मध्ये जम्मा ५ वटा स्वास्थ्य संस्था (४ स्वास्थ्य चौकी, १ गाउँपालिका स्तरिय अस्पताल) मा प्रसूती सेवा (Birthing center) को सुविधा उपलब्ध रहेको छ भने सबै स्वास्थ्य केन्द्रबाट आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गरिरहेको छ ।

गाउँपालिका भित्रका सबै स्वास्थ्य संस्थामा सुरक्षित मातृत्व सेवा, परामर्श सेवा, स्वास्थ्य सेवा र जनचेतना सेवा उपलब्ध छ तथापि कुनै पनि स्वास्थ्य संस्थामा रक्तसंचार सेवा र आँखा उपचार सेवाको उपलब्धता छैन । गाउँपालिकाभित्र शीघ्र स्वास्थ्य उद्धारका लागि एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालनमा रहेको छ । प्रसूती सेवा केन्द्रमा १२ जना कुशल जन्म परिचर र २२ जना महिला स्वयं सेविका कार्यरत छन् ।

त्रिवेणी गाउँपालिका स्वास्थ्य शाखाको तथ्याङ्क २०७९ अनुसार त्रिवेणी गाउँपालिका भित्र ५ वर्ष भित्रका बालबालिकाको संख्या १९३५ र १ वर्ष मुनिका ३९५ जना बालबालिका रहेका छन् । गाउँपालिका भित्र विसिजी, डि.पि.टी, हेपटाइटिस बि, पोलियो, दादुरा रोग विरुद्ध खोप लिने बालबालिकाको संख्या उल्लेख्य देखिन्छ ।

त्रिवेणी गाउँपालिका स्वास्थ्य शाखाको तथ्याङ्क २०७९ अनुसार सबैभन्दा बढी ग्यास्ट्रोईटिसका दीर्घ रोगीहरू र सबैभन्दा कम टन्सिलाईटिसका दीर्घ रोगीहरू रहेको देखिएको छ ।

३.७.४ प्राथमिकताका मुख्य विषयहरू

त्रिवेणी गाउँपालिकाको विभिन्न विषयगत क्षेत्रहरूको विगत र वर्तमान अवस्थाको विश्लेषण, प्रवृत्तिहरूको विश्लेषण र त्रिवेणी बासी जनताको विकास प्रतिको आकांक्षा समेतको विश्लेषणका आधारमा यस आवधिक योजनामा देहायबमोजिमका विकासका प्राथमिकता क्रम निर्धारण गरिएको छ ।

तालिका २३: त्रिवेणी गाउँपालिकाको योजनाका प्राथमिकताका क्षेत्र

योजनाका क्षेत्रहरू	प्राथमिकता
● शिक्षा	पहिलो
● पूर्वाधार	दोस्रो
● स्वास्थ्य	तेस्रो
● कृषि	चौथो
● रोजगार (उद्योग, धन्दा)	पाँचौं
● सामाजिक न्याय र समानता	छैठौं

परिच्छेद चार

सोंच, समग्र लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति र कार्यक्रम

४.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान, राष्ट्रिय दीर्घकालीन लक्ष्य, दिगो विकास लक्ष्य, पन्ध्रौं योजनाले राखेका लक्ष्य र कर्णाली प्रदेश आवधिक योजनाका तीव्र आर्थिक विकासका लक्ष्यहरू समेतलाई मध्यनजर गर्दै परिच्छेद २ र ३ मा चित्रण गरिएको त्रिवेणीको विद्यमान मानचित्रलाई समृद्धिको मानचित्रमा रूपान्तरण गर्ने सोच तथा दीर्घकालीन परिमाणात्मक लक्ष्य र मार्गचित्र सहित त्रिवेणी गाउँपालिकाको सोंच २१०० अगाडि सारिएको छ। समग्रमा, सामाजिक न्यायमा आधारित र समाजवाद उन्मुख समतामूलक समाज निर्माण गर्नेतर्फ दीर्घकालीन सोंच लक्षित रहेको छ। गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोंच तयार गर्दा संघीय सरकार र प्रदेश सरकारका दीर्घकालीन सोंच २१००, लक्ष्य, उद्देश्य, कार्यनीति तथा रणनीतिहरू र कार्यक्रमसँगको तादात्म्यता सुनिश्चित गर्ने प्रयास गरिएको छ।

४.२ राष्ट्रिय पन्ध्रौं योजनाको सोंच, लक्ष्य र रणनीतिहरू

राष्ट्रिय योजना आयोगले तयार पारेको पन्ध्रौं योजनाले अगाडि सारेको राष्ट्रिय सोंच, लक्ष्य र रणनीतिहरू देहाय अनुसार रहेका छन्।

४.२.१ राष्ट्रिय सोंच

“समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली”

नेपाल एक समुन्नत, स्वाधीन र समाजवाद उन्मुख अर्थतन्त्र सहितको समान अवसर प्राप्त, स्वस्थ, शिक्षित, मर्यादित र उच्च जीवनस्तर भएका सुखी नागरिकहरू बसोबास गर्ने मुलुक हुनेछ।

तालिका २४: राष्ट्रिय दीर्घकालीन लक्ष्य

समृद्धि	सुख
१.१ सर्वसुलभ आधुनिक पूर्वाधार एवम् सघन अन्तर आवद्धता	२.१ परिष्कृत तथा मर्यादित जीवन
१.२ मानव पुँजी निर्माण तथा सम्भावनाको पूर्ण उपयोग	२.२ सुरक्षित, सभ्य र न्यायपूर्ण समाज
१.३ उच्च र दिगो उत्पादन तथा उत्पादकत्व	२.३ स्वस्थ र सन्तुलित पर्यावरण
१.४ उच्च र समतामूलक राष्ट्रिय आय	२.४ सुशासन
	२.५ सबल लोकतन्त्र
	२.६ राष्ट्रिय एकता, सुरक्षा र सम्मान

४.२.२ राष्ट्रिय दीर्घकालीन रणनीति

१. तीव्र, दिगो र रोजगारमूलक आर्थिक वृद्धि गर्ने,
२. सर्वसुलभ तथा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा र शिक्षाको सुनिश्चित गर्ने,
३. आन्तरिक तथा अन्तरदेशीय अन्तरआवद्धता एवम् शहर/बस्ती विकास गर्ने,
४. उत्पादन र उत्पादकत्व अभिवृद्धि गर्ने,
५. पूर्ण, दिगो र उत्पादनशील सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण गर्ने,
६. गरिबी निवारण र आर्थिक, सामाजिक समानता सहितको न्यायपूर्ण समाज निर्माण गर्ने,
७. प्राकृतिक स्रोतको संरक्षण र परिचालन तथा उत्थानशीलता विकास गर्ने,
८. सार्वजनिक सेवाको सुदृढीकरण, प्रादेशिक सन्तुलन र राष्ट्रिय एकता सम्वर्द्धन गर्ने।

४.३ कर्णाली प्रदेशको दीर्घकालीन सोंच

“समृद्ध कर्णाली, सुखारी कर्णालीबासी”

उच्च आर्थिक वृद्धि, आधारभूत भौतिक सुविधा, सबैलाई सम्मानजनक रोजगारीसहित सुरक्षित र स्वच्छ वातावरणमा बसोबास गर्ने सुखी नागरिकहरूको प्रदेश ।

४.३.१ प्रदेशको दीर्घकालीन लक्ष्य

सामाजिक न्यायमा आधारित समावेशी, सन्तुलित र दिगो विकास गर्दै तीव्र आर्थिक वृद्धि दर हासिल गरी समृद्ध कर्णाली र सुखारी कर्णालीबासीको दीर्घकालीन सोचलाई व्यवहारमा उतार्ने दीर्घकालीन लक्ष्य रहेको छ । यसका लागि समृद्धि र सुखारीका देहाय बमोजिम लक्ष्यहरू निर्धारण गरिएको छ :

तालिका २५: प्रदेशको दीर्घकालीन लक्ष्य

समृद्धि	सुखारी
१.सम्भाव्य आर्थिक क्षेत्रको पहिचान र परिचालन	१.आधारभूत आवश्यकता परिपूर्तिका लागि न्यायपूर्ण वितरण
२.सर्वसुलभ आधुनिक पूर्वाधार एवम् सघन अन्तर आवद्धता	२.परिष्कृत तथा मर्यादित जीवन
३.मानव पुँजी निर्माण तथा सम्भावनाको पूर्ण उपयोग	३.सुरक्षित, सभ्य र न्यायपूर्ण समाज
४.हरित अर्थतन्त्रमा आधारित उच्च र दिगो उत्पादन तथा उत्पादकत्व	४.स्वस्थ र सन्तुलित पर्यावरण
५.उच्च र समतामूलक प्रदेश आय	५.सुशासन
	६. सबल लोकतन्त्र
	७. प्रदेश एकता, राष्ट्रिय एकता, सुरक्षा र सम्मान

४.४ त्रिवेणी गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोंच, ध्येय, लक्ष्य तथा उद्देश्य

आवधिक योजना तयार गर्दा दीर्घकालीन सोंच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति र कार्यक्रमहरू निर्धारण गर्न जरुरी हुन्छ । यस आवधिक योजनाको तयारीका क्रममा यससँग सम्बन्धित पक्षहरूको अन्तरक्रियाका आधारमा विज्ञहरूको समेत राय लिई त्रिवेणी गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोंच, लक्ष्य र उद्देश्यहरू देहायबमोजिम निर्धारण गरिएको छ ।

४.४.१ त्रिवेणी गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोंच

त्रिवेणी गाउँपालिका जमिन, जंगल, जल सम्पदा, वनपैदावर, कृषि उपज, बजारीकरण, औद्योगिकीकरण, सडक यातायात तथा पर्यापर्यटनका दृष्टिले सम्पन्न रहेको छ । समाजवाद उन्मुख समृद्ध पालिका निर्माणका लागि आवश्यक दक्ष मानव संसाधनका दृष्टिकोणले समेत गाउँपालिका सम्पन्न रहेको छ । तथापि यी सम्पदा र संसाधनको समुचित सदुपयोग गरी पालिकाले निर्धारण गरेका समृद्धिका लक्ष्यहरू हासिल गर्नका लागि आवधिक योजना निर्माण गरिएको छ । नेपालको संविधानको व्यवस्था अनुसार संघीय संरचना अनुरूप स्थानीय सरकारका रूपमा गाउँपालिकाको समृद्धिको यात्रामा रणनीतिक योजना बनाई अगाडि बढिरहेको छ । आवधिक योजना निर्माणका आधारका सन्दर्भमा गाउँवासीको आवश्यकता, चाहना, यथार्थताका आधार र योजना तर्जुमा गोष्ठीमा सहभागी सरोकारवालाहरू बीच भएको छलफल, विचार विमर्ष र मस्तिष्क मन्थनका

आधारमा सबै सहभागीहरूको एकमतका साथ त्रिवेणी गाउँपालिकाको ५ वर्षे दीर्घकालीन सोच निम्न अनुसार निर्धारण गरिएको छ :

“समृद्ध त्रिवेणी: सुखी र सम्मानित त्रिवेणीबासी ”

तालिका २६: त्रिवेणी गाउँपालिकाले निर्धारण गरेका सोच पुरा गर्ने प्रमुख आधारहरू

समृद्धिका आधारहरू	सुखीका आधारहरू	सम्मानितका आधारहरू
१.स्थानीय आर्थिक विकास (LED-Local Economic Development) क्षेत्रको पहिचान र परिचालन	१. पूर्ण लोकतान्त्रिक शासन व्यवस्था	१.संवैधानिक, कानुनी तथा व्यवहारगत रुपमा समानताको सुनिश्चितता
२. मानव संसाधनको विकास तथा उपयोग	२.सबैका लागि सरल, सहज, सदाचारयुक्त सार्वजनिक सेवा	२. आधारभूत आवश्यकता (गास, बास र कपास)को राज्यद्वारा सुनिश्चितता
३.उत्पादन र बजारीकरणमा केन्द्रित भौतिक पूर्वाधार निर्माण	३.आधारभूत आवश्यकता परिपूर्तिको सुनिश्चितताका साथै दिगो जीविकोपार्जनको उपलब्धता र न्यायपूर्ण वितरण	२. योग्यता र क्षमता अनुसारको रोजगारीको सुनिश्चितता
४.आर्थिक उपार्जनमा सामाजिक न्याय सहितको समतामूलक सहभागिता र समानता	४.सुरक्षित, सभ्य, स्तरीय र सम्मानित जीवनका लागि न्यायपूर्ण समाज	४. स्वस्थ, शिक्षित, सीपयुक्त, सभ्य, सुसंस्कृत र सदाचारयुक्त मानव पूँजीको विकास
५.स्वच्छ वातावरण र स्वस्थ जीवन	५. स्वस्थ र सन्तुलित पर्यावरण	५. सामाजिक सुरक्षाको प्रत्याभूति

४.४.२ लक्ष्य

आर्थिक, भौतिक, सामाजिक तथा समग्र पक्षको विकास गरी समृद्ध त्रिवेणी सुखी र सम्मानित त्रिवेणी बासीको गन्तव्यमा पुग्न उत्पादन र रोजगारीलाई प्राथमिकतामा राखी नगर उन्मुख पूर्वाधार तयार गर्ने ।

४.४.३ उद्देश्यहरू

उल्लेखित दीर्घकालीन सोच र लक्ष्यलाई मध्यनजर राखी त्रिवेणी गाउँपालिकाको आवधिक योजनाका उद्देश्यहरू देहाय बमोजिम रहेका छन् :

उद्देश्य १: गाउँपालिकामा विद्यमान जमिन, जङ्गल, जल, जडिवुटी तथा खनिजको समुचित उपयोगको वातावरण निर्माण गर्दै कृषि तथा पशुपालन, पर्यटन, ऊर्जा, उद्योग र व्यवसायको क्षेत्रगत विकासको माध्यमबाट उत्पादन, रोजगारी र आयमा समतामूलक, गुणात्मक र दिगो अभिवृद्धि गर्ने,

उद्देश्य २: गाउँपालिकामा शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, रोजगार र सामाजिक सुरक्षा जस्ता आधारभूत सेवाहरू समावेशी र समन्यायिक प्राप्तिका लागि उपयुक्त वातावरण निर्माण गरी असहाय, विपन्न, सीमान्तकृत वर्ग तथा समुदायहरूको सामाजिक विकास तथा सशक्तीकरण गर्ने र गाउँपालिका भित्रका भाषा, कला, संस्कृति एवं ऐतिहासिक तथा पुरातात्विक धरोहरहरूको संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गर्दै मौलिकतामा आधारित त्रिवेणी गाउँपालिकाको सर्वाङ्गीण विकास गर्ने,

उद्देश्य ३: गाउँपालिका क्षेत्रमा सर्वसुलभ, आधुनिक र अन्तर पालिका, अन्तर जिल्ला तथा अन्तर प्रदेशसँग जोड्ने प्रविधि र वातावरण मैत्री आधुनिक भौतिक पूर्वाधारहरूको विकासका माध्यमबाट जनताको आर्थिक, सामाजिक क्रियाकलापहरूमा सहज पहुँच सुनिश्चित गर्ने,

उद्देश्य ४: गाउँपालिकाको प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक, वातावरणीय धरोहरहरूको संरक्षण तथा संवर्द्धन गर्दै हरियाली, जैविक विविधता, जमिन र जलस्रोतको समुचित व्यवस्थापन, वातावरण मैत्री विकास तथा जलवायु परिवर्तन र विपद् उत्थानशीलताका साथै प्राकृतिक एवं सामाजिक जोखिमहरूबाट उत्पन्न विपद्हरूको समुचित व्यवस्थापन गर्ने,

उद्देश्य ५: स्थानीय जनताले प्राप्त गर्ने सार्वजनिक सेवा प्रवाह तथा अवसर सहज, गुणस्तरीय, प्रभावकारी, निष्पक्ष रूपमा समयमै उपलब्ध हुने वातावरण सुनिश्चित गरी संस्थागत विकासका प्रयासहरूलाई पारदर्शी, जवाफदेही, न्यायपूर्ण र परिणाममुखी बनाउनु ।

४.४.४ समग्र रणनीति तथा कार्यनीतिहरू

उद्देश्य १ सँग सम्बन्धित रणनीति तथा कार्यनीतिहरू	
उद्देश्य १: गाउँपालिकामा विद्यमान जमिन, जङ्गल, जल, जडिवुटी तथा खनिजको समुचित उपयोगको वातावरण निर्माण गर्दै कृषि तथा पशुपालन, पर्यटन, ऊर्जा, उद्योग र व्यवसायको क्षेत्रगत विकासको माध्यमबाट उत्पादन, रोजगारी र आयमा समतामूलक, गुणात्मक र दिगो अभिवृद्धि गर्ने,	
रणनीतिहरू	कार्यनीतिहरू
स्थानीय आर्थिक विकासका क्षेत्रको सम्भावना र अवसरको पहिचान गर्ने	- स्थानीय स्रोतको पहिचान र उपयोगको लागि विस्तृत स्रोत सर्भेक्षण र नक्सांकन गर्ने, - विषयगत रूपमा कृषि, पशुपालन, पर्यटन, जलस्रोत आदिका सम्भावनाहरूको पहिचान गरी सदुपयोग गर्न अनुसन्धान गर्ने, - खाद्यान्न वालीको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्न माटोको प्रकार र हावापानी अनुसार पकेट क्षेत्र पहिचान तथा निर्धारण गर्ने, - निरपेक्ष गरिवीको रेखामुनि रहेका परिवारहरूको पहिचान गर्ने, - कृषि तथा उद्योग संकलन, प्रशोधन र व्यवस्थापनका लागि प्रविधि मैत्री प्रणाली (Agriculture App) को निर्माण गर्ने, - सम्भावित ऊर्जाका स्रोतहरूको पहिचानका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ।
कृषि तथा पशु क्षेत्रको प्रविधीकरण, व्यावसायिकीकरण र आधुनिकीकरण गर्ने	- व्यावसायिक कृषि, पशु फर्म र कृषक समूह दर्ता तथा नियमनका लागि व्यवहारिक र कृषि मैत्री नीतिगत व्यवस्था गर्ने, - कृषि तथा पशु व्यवसायलाई निर्वाहमुखीबाट कृषि उद्यमको रूपमा विकास (Agriculture and Livestock as Enterprise) गर्नका लागि लक्षित कृषकहरूलाई व्यावसायिक तालिमका कार्यक्रम संचालन गर्ने, - त्रिवेणी गाउँवासीको आवश्यकतालाई परिपूर्ति गर्न आवश्यक वस्तुहरूको उत्पादनका लागि हाम्रा लागि हाम्रै उत्पादन अभियान संचालन गरी गाउँपालिकालाई आत्मनिर्भर बनाउन खाद्यान्न, फलफूल तथा तरकारीजन्य उपजको उत्पादनका लागि प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम संचालन गर्ने,

	● पशुपंक्षीजन्य उत्पादन दुध, दही, घ्यू, पनिर, चिज, खुवा र मासुमा पालिकालाई आत्मनिर्भर बनाउनका लागि भैंसी, बाखा, गाई, भेंडा, कालिज, कुखुरा, माछा, बँगुर, बदेल्, खरायो, टर्की, बट्इ, जस्ता पशुपंक्षी उत्पादन कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● तरकारी तथा तरकारीजन्य वीउ उत्पादनलाई प्याकेजिङ्, लेबलिङ् र ब्रान्डिङ् गरी भरपर्दो बजारीकरणको सुनिश्चितता गर्ने, ● कृषि तथा पशु विकासका लागि पकेट क्षेत्रहरू निर्धारण गर्ने र गाउँपालिकाबाट सम्बद्ध पकेट क्षेत्रहरूमा आवश्यक प्रविधि र प्राविधिक सेवा पालिकाबाट उपलब्ध गराउने र कृषकको वित्तीय क्षेत्रमा पहुँच विस्तारका लागि सहजीकरण गर्ने, ● कृषि तथा पशु पकेट क्षेत्रहरूको विकास गरी आधुनिक व्यावसायिक खेती र पशु व्यवसाय सञ्चालन गर्नका लागि गाउँपालिकाले उद्यमशील किसानहरूलाई प्रोत्साहन गरी प्राविधिक तथा वित्तीय सहयोग उपलब्ध गराउने, ● प्रत्येक वडामा कृषि तथा पशु सम्बन्धी प्राविधिक सेवा र सुविधा उपलब्ध गराउने, ● कृषि तथा पशु उत्पादनमा पकेट क्षेत्रको अवधारणा अनुसार व्यावसायीकरण गर्नका लागि तालिम, लागत सहभागिता, बीउ पूँजी, उत्पादन तथा बाली संरक्षणमा आधारित अनुदान प्रदान गर्ने, ● तरकारी तथा तरकारीजन्य वीउ उत्पादनका लागि कृषकहरूलाई प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग गरी उत्पादन बढाउने, ● कृषि तथा पशु क्षेत्रको व्यावसायीकरण र यान्त्रिकीकरण गर्नका लागि कृषकहरूलाई आवश्यक पुँजी र पूर्वाधारमा सहयोग गर्ने, किसान तथा व्यावसायीहरूलाई सरल कर्जामा पहुँच वृद्धि गर्न वित्तीय संस्थाहरूसँग सहजीकरण गर्ने, ● प्राङ्गारिक कृषि क्षेत्रको वर्गीकरण र नमुना कृषि गाउँको पहिचान गरी एकल तथा सामुहिक प्राङ्गारिक खेती प्रणालीको विकासका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● कृषि क्षेत्रको विकास र विस्तार गर्दै प्राङ्गारिक कृषि प्रणालीको विकास गर्ने, ● कृषि क्षेत्रको व्यावसायिकरण र यान्त्रीकरण गर्नका लागि कृषकहरूलाई आवश्यक पुजी र पूर्वाधारमा सहयोग गर्ने, ● गाउँपालिकाभित्रको बेरोजगारी समस्याको न्यूनीकरण गर्न गाउँपालिकाले कृषि तथा पशुपालनमा आधारित स्वरोजगार कार्यक्रम संचालन गरी १००० युवाहरूलाई विभिन्न किसिमका उद्यम संचालन गराउने, ● किसानका उत्पादनहरूलाई गाउँपालिकाका मुख्य उत्पादन क्षेत्रदेखि नजिकका ठूला बजार दाङ, बुटवल, भालुवाङ, नेपालगञ्ज जस्ता सहरहरूसँग जोड्नका लागि आपूर्ति संजाल निर्माण गर्ने

	● समान उद्देश्य भएका सहकारीहरूलाई मर्ज गरी पुजी र सीपलाई एकीकृत गरी परिचालन गर्ने, ● पशुहरूको गोठ/खोर सुधार र मूत्र संकलन तथा प्राङ्गारिक मल जैविक विषादीका रूपमा उपयोग गर्न कृषकहरूलाई सहजीकरण गर्ने, ● लसुने, डल्लिडे, डाँडा, सुकीदह, खारानेटा, मुरुडाँडा, पेउघा ठारलेक, नुवाकोटडाँडा, टोट्के लेक लगायतका पालिकाकाको उपल्लो स्थानहरूमा व्यवसायिक मासुजन्यपशुवस्तु तथा जडिबुटी खेतीको सम्भाव्यता अध्ययन गरी फर्महरू स्थापना गर्ने, ● रुघाँ, खारा, गोठवाड, पेउघा, चौतारा, पेदीखेत लगायतका ठाउँहरूमा मकै, गहुँ, कोदो, फापर, जौ आदि खाद्यजन्य वस्तुको उत्पादनमा वृद्धि गर्न प्राविधिक सहयोग तथा प्रोत्साहनका कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● रुघाँ, खारा, गोठवाड, पेउघा, चौतारा, पेदीखेत लगायतका विभिन्न ठाउँमा फलफूलका प्रकृति अनुरूपको स्थान छनोट गरी किवी, सुन्तला, कागती, जुनार, एभोकाडो, ड्रागन फ्रुट, नास्पती, पलम, आदि फलफूलको व्यावसायिक खेती प्रवर्द्धन गर्नका लागि विरुवा, मल, औषधिजन्य विषादीमा अनुदान तथा प्राविधिक सेवा र बजारको सुनिश्चितता गर्ने, ● गाउँपालिकाभित्रका मसलाजन्य उत्पादन क्षेत्रहरूको पहिचान गरी अदुवा, बेसार, लसुन, प्याज, टिमुर्, अलैची जस्ता खेतीको प्रवर्द्धनका लागि प्राविधिक सेवा र बजारको सुनिश्चितता गर्ने, ● गाउँपालिकाभित्रका आर्थिक रूपमा विपन्न र पर्याप्त जमिन नभएका परिवारहरूको पहिचान गरी माहुरी पालन व्यवसायको संचालनका लागि आवश्यक प्राविधिक तालिम र वीउ पूजीको व्यवस्था गर्ने, ● पालिकाभित्रका साना तथा ठुला खोला तटीय क्षेत्र, खोल्सा तथा सिमसार युक्त चिस्यान क्षेत्रहरूमा खोल्साको सुनको उपाधि प्राप्त अलैची खेतीको व्यावसायिक प्रवर्द्धनका लागि विरुवा वितरण तथा प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराउने, ● ग्रामीण श्रमको उपयोग वृद्धि गरी कृषि तथा पशु सेवा कार्यकर्ता तयारी र परिचालन गर्ने, ● कृषि तथा पशु बीमा कार्यक्रम संचालन गरी कृषकको लगानी जोखिम न्यूनीकरण गर्ने, ● कृषि उपजजन्य वस्तुको दिगो सुरक्षा र भण्डारणका लागि शीतगृह निर्माण गर्ने, ● कृषिको व्यावसायीकरणलाई मद्दत पुग्ने गरी विभिन्न विकल्पबाट सिंचाइ सुविधा वृद्धि गरी हाल सिंचाइ सुविधा भएको जमिनको प्रतिशत बढाउने, ● उत्पादित वस्तुको बजारीकरणका लागि त्यस स्थानबाट बजारसम्मको सहज पहुँचका लागि ग्रामीण कृषि सडकको निर्माण गर्ने,

● पर्यटन क्षेत्रको विकास र विस्तार गर्ने	● पर्यटन क्षेत्रको विकासका लागि त्रिवेणी गाउँपालिकाले निर्माण गरेको पर्यटन गुरुयोजनाले औल्याएका विद्यमान सामाजिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाहरूको अधिकतम उपयोग गर्ने, ● पर्यटन गुरुयोजनाले पहिचान गरेका पर्यटकीय स्थलहरूको ऐतिहासिक, सांस्कृतिक, पुरातात्विक, प्राकृतिक, जलसम्पदा, पर्यावरणीय सुन्दरता र प्राचीन संस्कृति तथा सम्पदाहरूको संरक्षण, सम्बर्द्धन र आवश्यक भौतिक पूर्वाधारको निर्माण गरी पर्यटन क्षेत्रको विकास र विस्तार गर्ने, ● प्रमुख पर्यटकीय पदमार्गहरूको निर्माण, स्तरोन्नति र नक्शाङ्कन गरी प्रमुख पहाडी चुचुराहरूमा पर्यटकीय दृष्यावलोकन स्थलहरू निर्माण तथा होमस्टेको व्यवस्था सहित त्रिवेणीका कम्तिमा २ वटा बस्ती रुघाँ र मूरुलाई नमुना पर्यटकीय गाउँको रूपमा विकास गर्ने, ● पर्यटन क्षेत्रको विकास, विस्तारका लागि दीर्घकालीन गुरुयोजनाका आधारमा निजी क्षेत्रसँग सहकार्य गर्ने, ● पर्यटन गुरुयोजनाले पहिचान गरेका सम्भावित दातृनिकायहरूसँग सर्म्पर्क, समन्वय गरी आर्थिक स्रोतको सुनिश्चित गर्ने ।
● स्थानीय स्रोतसाधनमा आधारित उद्योग तथा व्यवसायहरूको विकास र विस्तार गर्ने	● गाउँपालिकाभित्र उद्योग ग्राम स्थापना गरी स्थानीय स्रोतमा आधारित उद्योगहरू सञ्चालन गर्ने, ● स्थानीय औद्योगिक उत्पादनहरू स्थानीय तथा बाह्य बजार प्रवर्द्धन गर्न संकलन केन्द्रहरूको स्थापना गर्ने, ● गाउँपालिकाभित्र छरिएर रहेका स्थानीय स्रोतसाधनहरूको पहिचान गरी उद्योग तथा व्यवसाय स्थापनाका लागि भौतिक तथा संस्थागत संरचनाको निर्माण गर्ने, ● सरकारी, निजी र सहकारीको सयुक्त साभेदारीमा अदुवा, बेसार कागति सुन्तला लगाएतका फलफूल तथा मसलाजन्य वस्तुको प्रशोधन उद्योगहरूको स्थापना गर्ने, ● बेरोजगार जनशक्तिलाई स्थानीय, प्रादेशिक तथा राष्ट्रिय बजारको मागमा आधारित सीप विकास गराइ स्वरोजगार बनाउने, ● स्थानीय स्तरमा रहेका साना तथा घरेलु उद्योगको व्यावसायिक संचालन गरी आधारभूत आवश्यकताका लागि विदेश जाने वातावरणको न्यूनीकरण गर्ने,
● सार्वजनिक, निजी र सहकारी साभेदारी कार्यक्रम संचालन गर्ने	● कृषि, पर्यटन र उर्जा जस्ता क्षेत्रहरूको विकासका लागि कम्पनी मोडेलमा सार्वजनिक, निजी र सहकारीको सयुक्त लगानीमा साना तथा मझौला उद्योगहरूको स्थापना गर्ने,
● श्रम तथा रोजगारी र मानव संसाधन विकास गर्ने	● त्रिवेणी गाउँपालिकाको समृद्धिका लागि मानव पूजीलाई दक्ष बनाउनका लागि सरकारी सेवा प्रवेशका कक्षाहरू, छोटो तथा लामो अवधिका व्यावसायिक

	तालिमहरु, स्थानीय आवश्यकतामा आधारित रोजगार कार्यक्रमहरु, व्यवसायिक काउन्सिलिङ कक्षाहरु आदि संचालन गर्ने, ● बजार तथा रोजगारदाताको माग र बेरोजगार जनशक्तिको आपसी तादाम्यता मिलाउनका लागि समुदायमा छरिएर रहेका श्रम, सीप, प्रविधि र पूजीलाई गाउँपालिकाले प्रविधिमा आधारित सूचीकृत गरी एकापसमा सामाजिकस्यता कायम गरिदिने, ● उत्पादन, उत्पादकत्व र रोजगारीका अवसरहरु वृद्धि गर्ने,
● प्राकृतिक स्रोतहरु जल, जमिन, जंगल, जडिवुटी, खनिजको समुचित उपयोग गर्ने	● स्थानीय स्तरमा उपलब्ध जलस्रोतको सिंचाई, जलविद्युत् र पर्यावरण सन्तुलनमा उपयोग गर्ने, ● प्राकृतिक रूपमा संरक्षित वनजंगलको वैज्ञानिक सदुपयोग गरी जडिवुटी र खनिजजन्य उत्पादनको सदुपयोग गरी आर्थिकार्जनमा वृद्धि गर्ने, ● गाउँपालिका भित्र रहेका बहुमूल्य खनिज तथा जडिवुटीको पहिचान गरी व्यापार प्रवर्द्धनका लागि प्रचार प्रचार गर्ने,
उद्देश्य २ सँग सम्बन्धित रणनीति तथा कार्यनीतिहरू उद्देश्य २: गाउँपालिकामा शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, रोजगार र सामाजिक सुरक्षा जस्ता आधारभूत सेवाहरु समावेशी र समन्यायिक प्राप्तिका लागि उपयुक्त वातावरण निर्माण गरी असहाय, विपन्न, सीमान्तकृत वर्ग तथा समुदायहरुको सामाजिक विकास तथा सशक्तीकरण गर्ने र गाउँपालिका भित्रका भाषा, कला, संस्कृति एवं ऐतिहासिक तथा पुरातात्विक धरोहरहरुको संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गर्दै मौलिकतामा आधारित त्रिवेणी गाउँपालिकाको सर्वाङ्गीण विकास गर्ने ।	
रणनीति	कार्यनीतिहरू
● सामाजिक सुसम्पन्नता कायम गर्ने,	● गाउँपालिकाको मानव विकास सूचकाङ्क राष्ट्रिय सूचकाङ्कको हाराहारीमा पुऱ्याउने, ● गाउँबासीको आर्थिक र सामाजिक पक्षलाई सबलीकरण गर्दै सुसम्पन्नताको विकासलाई सँगसँगै लग्ने, ● गाउँबासीको सुसम्पन्नताका लागि आर्थिक क्षेत्रको विकास, सांस्कृतिक सचेतनाको जागरण, चेतनाको अभिवृद्धि, शिक्षा, स्वास्थ्य, आवास, खानेपानी, आयआर्जन जस्ता आधारभूत क्षेत्रहरुको ग्यारेण्टी गरी नागरिकलाई त्रिवेणी बासी हुनुमा स्वाभिमान र आत्मगौरवको अनुभूति गराउने ।
● शिक्षा गुणस्तरीय र पहुँचयोग्य बनाउने,	● विद्यालय शिक्षालाई गुणस्तरीय बनाउन विद्यालयहरुको आधुनिक भौतिक पूर्वाधार, सुविधायुक्त डेस्कवेञ्च, स्मार्ट बोर्ड, विषयगत प्रयोगशालाहरु निर्माण, दक्ष शिक्षक व्यवस्थापन, शैक्षिक सामग्रीहरुको उपलब्धता मूल्याङ्कन प्रकृत्यामा सुधार र गाउँपालिकाबाट निरन्तर अनुगमन गर्ने, ● आधारभूत र माध्यमिक शिक्षाको गुणस्तर सुधार र सीमान्तकृत, अशक्त र अभिभावक विहीन बालबालिकाको शिक्षामा पहुँच सुनिश्चित गर्न पालिकामा कम्तिमा १ वटा आवासीय नमूना विद्यालय सञ्चालन गर्ने, ● निरक्षरता उन्मूलन गर्न साक्षरता कार्यक्रम अभियानका रूपमा सञ्चालन गर्ने,

	● शैक्षिक क्षेत्रको गुणस्तर सुधारका लागि स्थानीय जनता, गैरसरकारी संस्था र शिक्षा प्रेमीहरूसँग सहकार्य गर्ने, ● दिगो विकास लक्ष्य अनुसारको शतप्रतिशत साक्षरता वृद्धि गर्न विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकाहरूलाई विद्यालय शिक्षा कार्यक्रममा समाहित गर्ने, विद्यालय शिक्षाको उमेर पार गरेका व्यक्तिलाई व्यावसायिक सीपसहितको अनौपचारिक कक्षाहरू संचालन गर्ने, ● साक्षरता दरको वृद्धि, शैक्षिक गुणस्तरमा सुधार तथा पहुँचमा वृद्धि गर्नका लागि सार्वजनिक विद्यालय प्रतिको दृष्टिकोण र व्यवहारमा परिवर्तन गरी जिम्मेवार अभिभावक बनाउनका लागि समुदाय परिचालनका कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।
● उच्च तथा प्राविधिक शिक्षाको अवसरहरू अभिवृद्धि गर्ने,	● बहुउद्देश्यीय प्राविधिक शिक्षालयको स्थापना गरी विभिन्न कारणले साधारण विद्यालय छोडेका बेरोजगार किशोर किशोरीहरूलाई जीवन उपयोगी सीपयुक्त मानव पूजीमा रुपान्तरण गर्ने, ● उच्च शिक्षा प्रदायक चालु शैक्षिक संस्थाको भौतिक पूर्वाधार विकास, प्रविधिमैत्री शैक्षिक सामग्री, दक्ष, अनुभवी र नवप्रवर्द्धनात्मक सोच भएका जनशक्तिको व्यवस्था गरी गुणात्मक शिक्षाको ग्यारेण्टी गर्ने, ● शिक्षण क्षेत्रमा कार्यरत शिक्षकलाई पेशागत वृत्ति विकासका लागि अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन प्राज्ञिक अध्ययन, भ्रमण र तालिमको व्यवस्था गर्ने,
● स्वस्थ गाउँपालिका निर्माण गर्ने	● गाउँपालिकामा संचालित स्वास्थ्य संस्थाहरूको भौतिक पूर्वाधारहरूलाई स्तरोन्नति गरी आधुनिक प्रविधि मैत्री बनाउने, ● नेपाल सरकारको मापदण्ड अनुसारको दरबन्दी नभएका स्थानमा यथाशीघ्र दरबन्दी बमोजिमका स्वास्थ्य कर्मीको व्यवस्था गर्ने, ● स्वास्थ्य क्षेत्रमा हाल कार्यरत जनशक्तिलाई पेशागत दक्षता वृद्धिका लागि समयानुकूलका तालिमहरू संचालन गर्ने, ● संघीय सरकारको स्वास्थ्य सेवा नीतिअनुसारको आधारभूत सेवा निशुल्क र गुणस्तरीय गर्नका लागि आधुनिक प्रविधियुक्त औजारको व्यवस्था गर्ने, ● पालिका स्तरको अस्पतालमा विशेषज्ञ सेवा सहितको भौतिक पूर्वाधार, स्वास्थ्य औजार, प्रयोगशाला र चिकित्सकको व्यवस्था गर्ने, ● प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थामा Birth Centre र आधारभूत प्रयोगशालाको सेवा उपलब्ध गराउने, ● गाउँपालिका भित्र प्राकृतिक तथा मानवीय कारणले हुने आकस्मिक दुर्घटनामा परेका नागरिकको यथाशीघ्र उपचारको लागि स्रोत साधन सहित गाउँपालिका स्तरको दुर्घटना कोषको स्थापना गर्ने, ● नागरिकको स्वास्थ्यलाई स्वस्थ राख्न स्वास्थ्य तथा सरसफाई मापदण्डको सचेतना पूर्वक परिपालना गराउनका लागि समुदायमा जनचेतना अभिवृद्धिका कार्यक्रम संचालन गर्ने,

	● प्राकृतिक तथा मानवीय प्रकोप पश्चात उत्पन्न हुनसक्ने महामारीको नियन्त्रण र व्यवस्थापनका लागि पूर्वतयारी कार्यहरु गर्ने, ● मातृशिशु मृत्युदरमा उल्लेख्य कमी ल्याउने, ● पोषणको अवस्था सुधार गर्न एक घर एक घरबारी कार्यक्रम संचालन गर्ने,
● युवाहरुलाई खेलकुदको माध्यमबाट गाउँपालिकाको गौरव वृद्धिमा सरिक गराउने,	● विद्यालय उमेरदेखि नै बालबालिकालाई खेलकुदमा लगाउन खेलकुद शिक्षकको व्यवस्थापन गरी विभिन्न समयमा खेलकुद प्रतियोगिताहरुको आयोजना गर्ने, ● खेलकुदलाई विद्यालय शिक्षाको अभिन्न अंग बनाइ गाउँपालिका भित्रका युवा क्लबहरु र उनीहरुका खेलकुद क्रियाकलापहरुलाई भौतिक तथा वित्तीय सहयोग मार्फत सुदृढ गर्ने, ● खेलकुदको विकासलाई जोड दिन एक वार्ड एक भलिबल मैदान र एक वार्ड एक कभर्डहल निर्माण र त्रिवेणीमा समग्र खेलकुदका लागि भौतिक पूर्वाधार खेल मैदान निर्माण गर्ने,
● सामाजिक सुरक्षा र न्याय प्रवर्द्धन गर्ने,	● दलित तथा विपन्नहरुको आवास र जनजीविका सुनिश्चित गर्न आवश्यक सहयोग गर्ने, ● महिला तथा घरेलु हिंसामा उल्लेख्य रूपमा कमी ल्याउन कानूनको प्रभावकारी कार्यान्वयन र महिला जागरण तथा सशक्तीकरण कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● वृद्ध, अपाङ्ग, असक्त र असहायहरुको आत्म सम्मानका लागि उनीहरुको प्रकृतिअनुरूपका आयआर्जनका कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने र कानुनी रूपमा तोकिएको सामाजिक सुरक्षा सुनिश्चित गर्ने, ● सामाजिक, लैंगिक तथा जातीय विभेद अन्त्य गर्न सो अनुकूलका योजना र गतिविधिहरु अगाडि बढाउने,
● परम्परागत मौलिक कला संस्कृति, भाषा र परम्पराको जगेर्ना गर्ने,	● विभिन्न जातजातिहरुको भाषा, कला र संस्कृतिको संरक्षण र प्रवर्द्धनमा निरन्तर सहयोग गर्ने, ● त्रिवेणी गाउँपालिकाभित्र हुने कार्यक्रमहरुमा स्थानीय मौलिक संस्कृति र साधनहरुको उपयोग गर्ने,
● स्वच्छ खानेपानीको उपलब्धता सुनिश्चित गर्ने,	● स्वच्छ र शुद्ध खानेपानीको व्यवस्था गर्न एक घर एक खानेपानी धारा कार्यक्रमलाई अभियानका रूपमा सञ्चालन गर्न संघ, प्रदेश र गैरसरकारी संस्थाहरूसँग साभेदारी गरी हरेक घरमा स्वच्छ र शुद्ध खानेपानी (१ घर १ धारा) को सुविधा सुनिश्चित गर्ने, ● सरसफाइलाई जनताको बानीको रूपमा विकास गर्ने,
● सेवा, सुविधा र अवसर वितरणमा समावेशीकरण र समन्यायिक सिद्धान्त अवलम्बन गर्ने ।	● लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण व्यावहारिक बनाउन नीतिगत र कार्यक्रम कार्यान्वयनका प्रत्येक चरणमा ध्यान दिने,

	● विभिन्न जातजातिका भाषा, कला, संस्कृति, भेषभूषा, साहित्य र संस्कारको संरक्षण गरी जात, धर्म, लिङ्ग, वर्ग र वर्णका आधारमा हुने भेदभाव अन्त्य गर्दै सबैले सामाजिक सम्मान पाउने वातावरण निर्माण गर्ने, ● गाउँपालिकाको समग्र क्षेत्रको विकासमा सामाजिक रूपमा पछि परेका र पारिएका बहिस्कृत तथा सीमान्तकृत समुदायलाई केन्द्रबिन्दुमा राख्ने ।
उद्देश्य ३ सँग सम्बन्धित रणनीतिहरू उद्देश्य ३: बसोवास, बजार शहरी सुविधा र अन्तरआवद्धतालाई सहज, सुरक्षित र व्यवस्थित बनाउन प्रविधि र वातावरण मैत्री आधुनिक भौतिक पूर्वाधारको विकास गर्नु,	
रणनीतिहरू	कार्यनीतिहरू
● प्रमुख तथा सहायक सडकहरूलाई राष्ट्रिय मापदण्ड अनुसार निर्माण गर्ने, ● पुल तथा सामुदायिक भवन निर्माण गर्न प्रदेश तथा केन्द्र सरकारसँग साभेदारी गर्ने,	● त्रिवेणी गाउँबासीलाई बाह्रै महिना भरपर्दो र सुरक्षित यात्रा सुनिश्चित गर्न गाउँपालिकाभित्रका प्रमुख सडकहरूमा प्राकृतिक विपत्तिका कारण हुने अवरोधलाई तत्काल हटाउनका लागि पूर्वाधार एम्बुलेन्सको व्यवस्था गर्ने, ● खौलादेखि बैरागी ठाँटीसम्मको राप्ती राजमार्ग अन्तर्गतको सडक खण्ड, राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक सडकमा प्राकृतिक विपत्तिबाट हुने अवरोधको तत्काल हटाइ सम्बन्धित निकायमा संस्थागत पहल गर्ने ● बैरागीठाँटीदेखि पेदिखोला हुँदै नुवाकोट डाँडा, भुल्लेटादेखि नुवाकोट डाँडा, भुल्लेटा खारा खुम्चेरी हुँदै रुघाँसम्मको सहिद मार्ग, डाँगीमोडदेखि मुरुडाँडाहुँदै पेदिखोलासम्म, सिम्लुदेखि रुघाँहुँदै डल्सिगे लेकसम्म, भुल्लेटा देखि पेउघाहुँदै नुवाकोट डाँडासम्मका पालिका स्तरका प्रमुख सडक खण्डलाई बाह्रै महिना संचालन गर्नका लागि राष्ट्रिय मापदण्ड अनुसारका बनाई कालोपत्रे गर्ने, ● मुख्य सडकबाट वडापालिका केन्द्र र सबै वस्तीहरूमा जोड्ने ग्रामीण कृषि सडकहरूलाई ग्राभेल गरी बाह्रै महिना चल्ने बनाउने, ● आवश्यक स्थानहरूमा मोटरबल पुल, भोलुङ्गे पुल र सामुदायिक भवनहरू निर्माण गर्ने, ● सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई गुणस्तरीय बनाउनका लागि गाउँपालिका र वडा भवनहरू निर्माण गर्ने,
● विद्युत्, टेलिफोन र इन्टरनेटको गुणस्तरीय सेवाको सुनिश्चितताको लागि निजी क्षेत्रसँग साभेदारी गर्ने,	● राष्ट्रिय प्रसारण लाइन विस्तारका लागि विद्युत् प्रसारण सब स्टेशनको निर्माण गरी विद्युत् नपुगेका वडा र वस्तीहरूमा विद्युत् पुऱ्याउने, ● गुणस्तरीय इन्टरनेट तथा टेलिफोन सेवाका लागि आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्ने,
● भौतिक पूर्वाधारहरूको विकासको	● भौतिक पूर्वाधार विकासको दीर्घकालीन गुरुयोजना तयार गर्ने, ● सार्वजनिक सेवा प्रवाहका लागि गाउँ तथा वडाहरूमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधारहरूको निर्माण गर्न प्रदेश र संघीय सरकारको पर्याप्त लगानी सुनिश्चित गर्ने,

दीर्घकालीन नीति अवलम्बन गर्ने,	● आकस्मिक विपद् जोखिमलाई उद्धार तथा राहतका लागि पालिकाको केन्द्र भागमा हेलिप्याड निर्माण गर्ने, ● सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई सहज, सरल र गुणस्तरीय बनाउन आवश्यक भौतिक पूर्वाधारहरू अत्याधुनिक निर्माण गर्ने, ● निर्माण पूर्वाधारहरूको आकस्मिक क्षति पुग्दाको अवस्थामा मर्मत सम्भार गर्न निर्माण लागतको २ प्रतिशतका दरले जम्मा गर्ने गरी मर्मत सम्भार कोषको स्थापना गर्ने,
● भू-उपयोगको योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्दै जाने,	● भू-उपयोग योजना अनुसार बस्ती विकासको सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने र स्थानीय जनतासँग सहकार्य गर्ने, ● त्रिवेणीका खोला वेंशीहरूमा बाह्रै महिना सिंचाइ सुविधा उपलब्ध गराउने, ● पूर्वाधार निर्माण गर्दा बोटविरूवामा हुने क्षतिको परिपूर्तिको लागि सडकको दायाँबायाँ तथा तलमाथि वृक्षारोपण (बायोइन्जिनियरिङ्ग) गर्ने,
उद्देश्य ४ सँग सम्बन्धित रणनीतिहरू उद्देश्य ४: हरियाली, जैविक विविधता, जमिन र जलस्रोतको समुचित व्यवस्थापन, वातावरण मैत्री विकास तथा जलवायु र विपद् उत्थानशीलता सुनिश्चित गर्नु,	
रणनीतिहरू	कार्यनीतिहरू
● प्राकृतिक, वातावरणीय र सांस्कृतिक स्रोतहरूको सूची (Inventory) अद्यावधिक गर्ने,	● प्राकृतिक, वातावरणीय र सांस्कृतिक स्रोतहरूको अध्ययन गरी स्रोत नक्सांकन र व्यावसायिक प्रवर्द्धन गर्ने, ● हराभरा त्रिवेणी बनाउन सडक किनारामा वृक्षारोपण गर्नुका साथै सार्वजनिक खाली जमिनमा वृक्षारोपण गरी वनको क्षेत्र बढाउने, ● खाली रहेका सार्वजनिक स्थानहरूको संरक्षण, सम्बर्द्धन र दिगो उपयोगको नीति निर्माण गर्ने,
● पर्यटन लगायत आर्थिक विकासका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दा दिगो विकासको मान्यतालाई अवलम्बन गर्ने,	● प्राकृतिक र सांस्कृतिक सम्पदाहरू चाखुन्त्याको लेक, सिस्ने हिमाल र धवलागिरी हिमश्रृङ्खलाहरूको दृष्यावलोकन, डल्सिडे लेक, सुकीदहसम्मको पर्यावरणीय पदमार्ग, मन्दिरहरू, युद्ध सङ्ग्रहालय, मयूर नाँच, टप्पा, सिंगारु नाँच, लहरे नाँच, आदिलाई पर्यटन र आर्थिक विकास कार्यक्रमहरूसँग आबद्ध गर्ने, ● दिगो विकासको अवधारणा अनुसार प्राकृतिक र सांस्कृतिक स्रोतहरूको संरक्षण गर्ने,
● प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक मौलिकतालाई संरक्षण गर्न स्थानीय रैथाने प्रचलन, प्रविधिको अधिकतम उपयोग गर्ने,	● मौलिक संस्कृति, परम्परा, खानपान, पहिरन, चाडपर्वहरूलाई पवर्द्धन गरी पर्यटन विकास गर्ने । ● स्थानीय जडिबुटी, परम्परागत रैथाने अन्नबाली धान, मकै, गहुँ, सीमी, कालो भटमास, मास, गहत, जौ आदिको उत्पादन र उत्पादकत्व बढाई अर्थोपार्जनको साधनको रूपमा विकास गर्ने, ● परम्परागत प्रविधि पानीघट्टट, काठे कोल, जाँतो, ढिकी जस्ता साधनको संरक्षण गरी पर्यटन उद्योगसँग जोड्ने र कपडा सिलाउने, घरेलु प्रयोजनार्थ आवश्यक फलामका हतियार बनाउने, छालाजन्य वस्तुको उत्पादन, डकर्मी,

	सीकमी आदि सीप तथा प्रविधिमा परम्परादेखि आवद्ध समुदायहरुको चेतनाको विकास र आत्मसम्मानको ग्यारेण्टी गर्दै पेशाको सुरक्षासहित सीप तथा क्षमतामा समयानुकूल प्रविधिकरण गरेर उद्यमीका रुपमा विकास गर्ने, ● आर्थिक विकासका कार्यक्रमहरुमा स्थानीय स्रोत साधन, प्रविधि र ज्ञानको अधिकतम प्रयोग गर्ने,
● प्राकृतिक तथा मानवीय विपत्तीको व्यवस्थापनका लागि पूर्वतयारी गर्ने,	● गाउँपालिकाभित्र हुनसक्ने प्राकृतिक तथा मानवीय जोखिमको अध्ययन तथा अनुसन्धान र मूल्याङ्कन गर्ने, ● आपतकालीन उद्धारका लागि यथाशीघ्र उद्धार, चिकित्सा सहायता र संचारको सम्प्रेषणका लागि स्पष्ट खाका र प्रोटोकलहरु निर्धारण गर्ने, ● आपतकालीन प्रतिक्रिया र पुनः प्राप्तिका लागि आवश्यक सीपयुक्त मानव जनशक्ति, उपकरण, तोकिएका अधिकारी, आर्थिक स्रोत, साधनको आपूर्ति जस्ता संसाधन व्यवस्थापन गर्ने, ● आपतकालीन प्रतिक्रियाका लागि जिम्मेवार अधिकारी तथा निकाय, आपतकालीन प्रतिक्रिया कर्ताहरु र जनतासँग प्रकोप अधि, समयमा र पछि सञ्चार गर्ने योजनाको विकास गर्ने, ● विपतबाट पुगेको भौतिक तथा मानवीय क्षतिबाट पुनर्स्थापनाका लागि आवास तथा भोजन, चिकित्सा र मनोवैज्ञानिक परामर्श, विशेष आवश्यकता भएका व्यक्तिका लागि थप सेवा तथा सुविधाको व्यवस्थाका साथै आर्थिक गतिविधिसहित पुनर्स्थापनाका लागि कार्यक्रम गर्ने, ● विपत जोखिम न्यूनीकरणका लागि तोकिएका अधिकारीहरुले आफ्नो भूमिका र जिम्मेवारीहरु बुझ्ने र आपतकालिन अवस्थामा प्रतिक्रिया दिन तयार छन् भनी सुनिश्चित गर्न नियमित प्रशिक्षण र अभ्यासहरु सञ्चालन गर्ने, ● विपत जोखिम न्यूनीकरणका नवीनतम आयाम र प्रविधिका बारेमा पुर्न ताजकी तालिम तथा अभ्यासका कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने, ● भूकम्प, आगलागी, चट्याङ, बाढी पहिरो, जस्ता प्राकृतिक विपद्का बारे जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने, ● विद्यालय स्तरमा प्राकृतिक विपत्ती र मानवीय विपद्बारे नियमित कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने, ● विपद् पूर्व सूचना प्रणालीको विकास गर्ने, ● जलवायु अनुकूलनका उपायहरु अवलम्बन गर्ने, ● प्राकृतिक प्रकोपका घटनाको न्यूनीकरणका लागि वन तथा प्राकृतिक वातावरणको उचित संरक्षण गरी वातावरणमा सन्तुलन कायम गर्ने, ● मानव सिर्जित कारणहरुबाट हुने मानवीय र स्वास्थ्य सम्बन्धी विपद्हरुमा कमी ल्याउने,

● विपद् व्यवस्थापनमा संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्न सम्बद्ध संस्थाहरूसँग सहकार्य गर्ने,	● विपद् व्यवस्थापनका लागि काम गर्दै आएका सरकारी निकाय तथा त्यसका शाखाहरु, रेडक्रस लगायत अन्य गैरसरकारी संस्थाहरूसँग आपसी समन्वय र सहकार्य गर्ने, ● विपद् व्यवस्थापनको लागि वडा स्तरमा विपद् कोष खडा गर्ने र कोषको परिचालन मार्फत स्थानीय स्तरमा आइपर्ने विपद्को सामना गर्न भौतिक क्षमता विकास गर्ने, ● विपद् पछिको पुर्नस्थापनाको लागि आवश्यक संस्थागत, भौतिक र कानुनी संरचनाको विकास गर्ने, ● विपद् व्यवस्थापन तथा उद्धारका लागि क्षमता अभिवृद्धि गर्ने, ● जोखिमयुक्त पहिरो भू-क्षय र नदी कटान भएका क्षेत्रहरूको पहिचान गरी समुचित व्यवस्थापन गर्ने,

उद्देश्य ५ सँग सम्बन्धित रणनीति तथा कार्यनीतिहरू

उद्देश्य ५: स्थानीय जनताले प्राप्त गर्ने सार्वजनिक सेवा प्रवाह तथा अवसर सरल, सहज, गुणस्तरीय, प्रभावकारी, निष्पक्ष रूपमा समयमै उपलब्ध हुने वातावरण सुनिश्चित गरी संस्थागत विकासका प्रयासहरूलाई पारदर्शी, जवाफदेही, न्यायपूर्ण र परिणाममुखी बनाउनु,

रणनीतिहरू	कार्यनीतिहरू
● मानव संसाधनको विकास, परिचालन र सुशासन सहितको चुस्त सेवा प्रवाह गर्ने	● संघीय तथा प्रादेशिक कानूनको मर्म र स्थानीय आवश्यकतालाई मध्यनजर गरी अधिकार प्रदत्त जनमुखी कानूनहरूको निर्माण र मौजुदा कानूनहरूलाई समयसापेक्ष संशोधन गरी प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने, ● गाउँपालिकाका जननिर्वाचित प्रतिनिधिहरूलाई देशको शासकीय स्वरूप, विद्यमान कानून, ऐन, नियम, विकासका नविनतम् आयाम, विकास, सुशासन र सेवा प्रवाहका नमुनायोग्य राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यासका बारेमा अध्ययन, भ्रमण, तालिम तथा गोष्ठीका माध्यमबाट क्षमताको विकास गर्ने, ● गाउँपालिकाको सेवा प्रवाहलाई सरल, सहज र गुणस्तरीय बनाउनका लागि आवश्यक पर्ने मानव संसाधनको व्यवस्थापन गर्न कर्मचारी संगठन र व्यवस्थापन (O & M) सर्वे गर्ने, ● जनमुखी नीति, नियम र कानून निर्माण गरी कार्यान्वयनका लागि दक्ष, सीपयुक्त, जवाफदेही र पारदर्शी संसाधनको व्यवस्था गर्ने, ● संस्थागत क्षमता विकासका माध्यमबाट सेवा प्रवाहलाई जनअपेक्षा र आवश्यकता अनुसार बनाउनका लागि गाउँपालिका र सबै वडा केन्द्रहरूमा सरल, सहज, पहुँचयोग्य र प्रविधियुक्त आधुनिक पूर्वाधार तथा औजारहरूको निर्माण गर्ने, ● स्थानीय सरकारबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधालाई छिटो, छरितो र प्रभावकारी बनाउन नीति, नियम र कानूनका बारेमा जनतालाई सुसूचित गर्ने,

	● न्याय सम्पादन र विधेयकहरू तयार गर्न सहजताका लागि कानून विज्ञको सेवा प्राप्तिको व्यवस्था गर्ने, ● गाउँपालिकाका सेवाहरूलाई वडास्तरमा विकेन्द्रीकरण गर्न संस्थागत संरचनाको निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने, ● गाउँपालिकाबाट प्रवाह गरिने सामाजिक विकासका क्षेत्र कृषि, पशुपालन, स्वास्थ्य, शिक्षा र वातावरण संरक्षणलाई घरदैलोमा नै सेवा प्रवाह गर्न संस्थागत संरचनाको व्यवस्था गर्ने, ● गाउँ तथा वडा पालिकाले गर्ने निर्णयहरूमा सबै पक्षको सहभागिता, पारदर्शीता, जवाफदेहिता तथा दिगोपनाका लागि संस्थागत संरचना तयार गर्ने, ● गाउँपालिकाले प्रदान गर्ने सेवा प्रवाह सम्बन्धी आवश्यक जानकारी भएको वडापत्र तयार गरी सार्वजनिक स्थानमा राख्ने, यो वडापत्रलाई पाँच वर्षभित्रमा जनतासँग त्रिवेणी गाउँपालिका नामक Digital Apps बनाइ प्रयोगमा ल्याउने, ● गाउँपालिकाका विकास निर्माण कार्यहरूको वार्षिक कार्यतालिका बनाउने र तदनुसार कार्यान्वयन गर्ने, ● स्पष्ट जिम्मेवारी तोक्ने र मापदण्ड सहित कार्यान्वयनको अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने, ● गाउँपालिकाबाट सञ्चालन हुने विकास निर्माणका प्रमुख परियोजनाहरूको विवरण भएको सूचना बोर्ड सम्बन्धित स्थानमा टाँस्ने, ● गाउँपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवाहरूको स्पष्ट, समयबद्ध र कति दिनमा के के हुने खाका सार्वजनिक गर्ने र तदनुसार नभएमा कारणसहित स्पष्टीकरण दिनुपर्ने परिपाटीको विकास गर्ने, ● गाउँपालिकाको कर्मचारी संरचनालाई समावेशी बनाउन नियुक्ति, जिम्मेवारी बाँडफाँड, लैङ्गिक, जातीय, वर्गीय, क्षेत्रीय समावेशीकरणको मान्यतालाई कडाइकासाथ लागू गर्ने, ● गाउँपालिका र वडास्तरका विकास निर्माणका क्रियाकलापहरूमा समावेशी ढाँचा र सहभागितामूलक पद्धति अवलम्बन गर्ने, योजना छनौट, कार्यान्वयन, व्यवस्थापन, अनुगमन, मूल्यांकनका संयन्त्रहरूमा महिलाको सहभागिता कम्तिमा ३३ प्रतिशत, सीमान्तकृत वर्गको २० प्रतिशत सहभागिता सुनिश्चित गर्ने, ● विकास निर्माणका आयोजनाहरूको वाँडफाँड र बजेट विनियोजन क्षेत्रीय (भेगीय) सन्तुलन कायम गर्ने, ● सेवा प्रवाहलाई डिजिटल प्रणालीमा रूपान्तरण गर्ने, ● Digital Apps मार्फत सूचना दिनेलिने सिफारिस गर्ने साथै कर तथा अन्य शुल्कहरूको भूक्तानी दिनेलिने समेत गर्ने,

	● गाउँपालिका र वडा स्तरमा तथ्याङ्कहरूको आय व्ययको लेखा अभिलेखीकरण Digital Apps प्रणालीमा ल्याउने, ● गाउँपालिकाका विभिन्न विषयगत शाखाहरूबाट हुने कामहरूको समन्वय गर्ने र सेवा प्रवाहमा एकद्वार प्रणाली लागू गर्ने, ● प्रत्येक वडाकेन्द्र र बजार उन्मुख स्थानमा कम्तिमा एक बैंक वा वित्तीय संस्था स्थापनाको लागि वित्तीय संस्थाहरूसँग पहल गर्ने, ● गाउँपालिकामा प्राप्त हुने भुक्तानी कारोवारहरू बैकिङ्ग प्रणाली मार्फत गर्ने व्यवस्था मिलाउने, ● विकास निर्माणका क्षेत्रमा हुने कारोवार तथा राजश्व संकलन सम्बन्धित आय तथा भुक्तानी समेत बैकिङ्ग प्रणालीमा आबद्ध गर्ने, ● गाउँपालिका तथा वडाहरूमा प्रयोग हुने कार्यालय व्यवस्थापन वा कार्यक्रम संचालनका साधनहरू सम्भव भएसम्म स्थानीय साधन/श्रोतमा (खाजा, भोला, अतिथि सत्कार सामग्रीहरू लगायतका अन्य सम्भाव्य सामग्रीहरू) आधारित गराउदै लैजाने, ● विकास निर्माणका काममा संभव भएसम्म स्थानीय श्रोत सामग्रीहरू र जनशक्तिको प्रयोग गर्ने (काठ, दाउरा, ढुङ्गा, माटो, वालुवा आदि) ● गाउँपालिकाबाट सञ्चालित कार्यक्रमहरूमा समन्वय गरी दोहोरो प्रणालीको अन्त्य गर्ने, ● गाउँपालिका क्षेत्रमा क्रियाशील सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरूको कार्यक्रमहरूमा समन्वय गर्ने र संस्थागत जिम्मेवारीको परिपाटी वसाउने, ● जनतामा प्रवाहित हुने सेवा एकीकृत गर्न हरेक क्रियाकलापमा गाउँपालिका वा वडाको स्वीकृति र समन्वयमा सञ्चालन गर्ने, ● गाउँपालिका तथा यसका वडाहरू सुविधा सम्पन्न कार्यालय भवनहरू निर्माण गरी तिनीहरूमा Opticle Fibre जडान गर्न प्रदेशसँग समन्वय गर्ने, ● गाउँपालिकाका हरेक विषयगत कार्यालयहरू र वडा कार्यालयहरूको भौतिक विकास तथा जनशक्ति व्यवस्थापन गरी संस्थागत क्षमता बढाउने, ● प्रत्येक विषयगत कार्यालयहरूमा प्राविधिक जनशक्ति (जस्तै, इन्जिनियर, स्वास्थ्यकर्मी, पशु चिकित्सक, कृषि विज्ञ, निरीक्षक आदि) को व्यवस्था गर्ने, ● कर्मचारीहरू नियुक्ति गर्दा आवश्यक प्राविधिक सीप र दक्षतालाई आधार बनाउने, ● कर्मचारीको पेशागत सीप तथा क्षमता अभिवृद्धिका लागि नियमित तालिमहरूको व्यवस्था मिलाउने, ● जन प्रतिनिधिहरूलाई योजना निर्माण, बजेट निर्माण, लेखा तथा विकास प्रशासन, नेतृत्व विकास र कार्यान्वयनको क्षेत्रहरूमा समयबद्ध अभिलेखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,

	● गाउँपालिका तथा वडाहरूका महत्वपूर्ण सार्वजनिक स्थानहरूमा स्वच्छ खानेपानी तथा व्यवस्थित शौचालयहरूको व्यवस्था गर्ने, ● गाउँपालिकाका कर्मचारीहरू तथा जनप्रतिनिधिहरूको क्षमता अभिवृद्धिको लागि अवलोकन अध्ययन भ्रमण कार्यक्रम आवश्यकता अनुसार सञ्चालन गर्ने, ● गाउँपालिकाको केन्द्रमा कर्मचारी आवासगृहका साथै जन प्रतिनिधि तथा अतिथिहरूका लागि सुविधा सम्पन्न अतिथिगृहको निर्माण गर्ने, ● गाउँपालिकामा हुने विकास निर्माणका कामहरूमा स्थानीय भौतिक तथा मानवीय स्रोतहरूको अधिकतम् उपयोग गर्ने, ● प्रभावकारी सेवा प्रवाहको वातावरण निर्माण गरी उच्च मनोबलका साथ काम गर्नका लागि कर्मचारीको सेवा सुविधामा वृद्धि गर्ने, ● कृषि क्षेत्रको विकासका लागि ग्रामीण कृषि तथा पशु सेवा कार्यकर्ता तयार गरी परिचालन गरेर सेवा प्रवाहमा सहजता ल्याउने, ● खानेपानी आपूर्तिलाई चुस्त बनाउन प्रत्येक वडामा खानेपानी उपभोक्ता समूहबाट दुई जना ग्रामीण खानेपानी मर्मत संभार कार्यकर्ता छनौट गरी परिचालन गर्ने,
● गाउँपालिकाको आन्तरिक राजश्व वृद्धि गर्ने उपायहरू खोजी गर्दै वित्तीय आत्म निर्भरतातर्फ अघि बढाउने,	● गाउँपालिकाको आन्तरिक वित्तीय स्रोतको वृद्धिका लागि विभिन्न विकल्पहरूको खोजी गरी क्रमशः लागू गर्ने, ● कर तथा शुल्कहरू वृद्धि गर्दा न्यायपूर्ण र दिगो वृद्धिलाई आधार बनाउने, ● गाउँपालिकाको आन्तरिक वित्तीय स्रोत वार्षिक बजेटको कम्तिमा १० प्रतिशत पुऱ्याउने,
● केन्द्र र प्रदेश तथा अन्य स्रोतहरूबाट प्राप्त वित्तीय स्रोतको मितव्ययी र परिणाममुखी सदुपयोग गर्ने,	● वित्तीय जवाफदेहिता र मितव्ययिता कायम गरी वित्तीय अनुशासनलाई कडाइका साथ पालना गर्ने, ● वार्षिक बजेटमा आधारित पुजीगत विकास खर्च शतप्रतिशत गर्ने,
● विकेन्द्रीकरणको अवधारणाअनुसार गाउँपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवा र विकास कार्यलाई वडास्तरमा सञ्चालन हुने अवस्था सिर्जना गर्ने,	● गाउँपालिकाबाट हुने सेवा प्रवाहका कार्यहरूलाई क्रमशः वडा केन्द्रहरूमा विकेन्द्रीकरण गर्ने, ● गाउँपालिकामा हुने विकास निर्माणमा दोहोरोपन र पक्षपातरहित बनाउन गाउँपालिका कार्यालयले सहभागितात्मक योजनावद्ध विकास गर्ने र योजना बैंक बनाउने, ● गाउँपालिका अन्तर्गतका कार्यालय तथा शाखाहरू र वडा कार्यालय निर्माण गरी सेवा प्रवाहलाई सहज बनाउने,

जनसहभागिता र समावेशीतामा आधारित विकास प्रकृया अवलम्बन गर्ने,	- गाउँपालिकाबाट बनाइने ऐन नियमहरू जनमुखी र समावेशी प्रकृतिका बनाउने, - विकास कार्यहरूलाई सहभागितामूलक र समावेशी आधारहरूमा अगाडि बढाउने,
निर्णय प्रक्रिया र सेवा प्रवाहमा पारदर्शीता जवाफदेहिता तथा समयबद्धतालाई अवलम्बन गर्ने,	- आधुनिक डिजिटल प्रविधिको प्रयोगबाट गाउँपालिकालाई सुसज्जित गर्दै सेवा प्रवाहमा सरलीकरण र प्रभावकारिता ल्याउने, - योजना निर्माण, कार्यक्रम कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कनमा जनताको सहभागिता वृद्धि गर्ने, - गाउँपालिकाको आयव्ययको कारोबार पूर्ण रूपमा बैकिङ्ग प्रणालीबाट सञ्चालन गर्ने, - Digital Apps मार्फत गाउँपालिकाका सेवा, सुविधाहरू र प्रकृयाहरूको जानकारी सर्वसाधारणलाई गराउने, - गाउँपालिकाबाट प्रदान गरिने नागरिक सेवाहरूमा चुस्तता ल्याउन कर्मचारीहरूको पेशागत दक्षतामा वृद्धि गर्ने,
सार्वजनिक खर्चमा मितव्ययिता, पारदर्शीता र जवाफदेहितालाई अवलम्बन गर्ने,	- विकास निर्माण कार्यहरूको सार्वजनिक लेखा परीक्षण (Public Auditing) गर्ने, - हरेक विकास आयोजनाको सार्वजनिक सुनुवाइ कार्यक्रमको आयोजना गर्ने - लेखा परीक्षण गर्ने, - आय व्ययको सार्वजनिक गर्ने,
जनताको जीउधनको सुरक्षालाई उच्चतम प्राथमिकता दिने ।	- जीउधनको सुरक्षाको लागि सुरक्षा व्यवस्था मिलाउने, - जनताको जीउधनको सुरक्षाको प्रत्याभूति गर्न देवानी तथा फौजदारी अपराध कार्यमा कमी ल्याउन कानूनको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने,

४.५ राष्ट्रिय र प्रदेशका दीर्घकालीन अपेक्षित नतिजा/उपलब्धिहरू

तालिका २७: राष्ट्रिय र प्रदेशका दीर्घकालीन परिमाणात्मक लक्ष्यहरू

क्र.स.	नतिजा सूचकहरू	राष्ट्रिय लक्ष्य		कर्णाली प्रदेशको लक्ष्य	
		२०७५/०७६	२०८०/०८१	२०७५/०७६	२०८०/०८१
१	प्रतिव्यक्ति आय अमेरिकी डलर	१०४७	१५९५	६०६	११४७
२	निरपेक्ष गरिवीको रेखामुनी रहेको जनसंख्या प्रतिशत	१८.७	९.५	२८.९	१८
३	मानव विकास सूचकाङ्क	०.५७९	०.६२४	०.४२७	०.५८८
४	लैंगिक विकास सूचकाङ्क	०.८९७	०.९६३	-	०.९३०
५	अपेक्षित आयु (जन्म हुँदाको)	६९.७	७२	६७	७५
६	मातृ मृत्युदर (प्रतिलाख जीवित जन्ममा)	२३९	९९	-	१२५

७	पाँच वर्ष मुनिका बाल मृत्युदर (प्रतिहजार जीवित जन्ममा)	३९	२४	५८	३५
८	५ वर्ष मुनिका कम तौल भएका बालबालिकाको प्रतिशत	२७	१५	३५.५	२०
९	साक्षरता दर	६५.९	९६	६६	९५
१०	प्रारम्भिक बाल शिक्षा विकास/पूर्व प्राथमिक शिक्षामा कूल भर्नादर	८५	१००	७५	९९
११	आधारभूत तह १ देखि ८ सम्मको खुद भर्नादर प्रतिशत	९३	९९	९३.२	९८
१२	माध्यमिक तह ९ देखि १२ मा खुद भर्नादर प्रतिशत	४६	६५	५९.४	६५
१३	उच्च शिक्षामा कूल भर्नादर प्रतिशत	१२	२२	६.१	१९
१४	आधारभूत तह १ देखि ८ सम्मको विद्यालय छाड्ने दर	३.८	१.०	४.५	०.५
१५	आधारभूत तह ९ देखि १२ सम्मको विद्यालय छाड्ने दर	२.६	०.५	३.९	०.५
१६	विद्युत् उत्पादन मेगावाट	१२५०	५८२०	८.२५	२००
१७	विद्युत्मा पहुँच प्राप्त जनसंख्या प्रतिशत	८८	१००	६७.५	९०
१८	इन्टरनेट प्रयोगकर्ताको कुल जनसंख्या प्रतिशत	६५.९	८०	४०	६५
१९	वेरोजगार दर प्रतिशत	४.४४	२	९.७	६
२०	आधारभूत सामाजिक सुरक्षामा आवद्ध जनसंख्या प्रतिशत	१७	६०	५	४८
२१	३० मिनेट सम्मको दुरीमा यातायातको पहुँच भएको परिवारको संख्या	८२	९५	-	७५
२२	३० मिनेट सम्मको दुरीमा स्वास्थ्य संस्थामा पहुँच भएको घरपरिवार प्रतिशत	४९.३	८०	२३.६	६०

४.६ त्रिवेणी गाउँपालिकाका अपेक्षित नतिजा/उपलब्धिहरू

तालिका २८: आर्थिक विकासको लक्ष्य तथा गन्तव्यका सूचकहरू

नतिजा तहहरू	आर्थिक उपलब्धिका सूचकहरू	आधार वर्ष २०७९/२०८० को अवस्था	२०८४/२०८५ सम्मको लक्ष्य
प्रभाव	दुई वर्ष मुनिका बालबालिका कुपोषित संख्या	९ जना, (गाउँपालिका स्वास्थ्य शाखाको रेकर्ड)	३ जनामा झर्ने
	वार्षिक न्यून आय सरदर रु ४०,००० भन्दा कम भएका परिवारको संख्या	६२० परिवार गाउँपालिका स्वास्थ्य शाखाको रेकर्ड)	१०० मा झर्ने
	वार्षिक सरदर आय रु ४० हजारदेखि १,००,००० सम्म आय भएका परिवारको संख्या	२२५० परिवार गाउँपालिका स्वास्थ्य शाखाको रेकर्ड)	७०० पुर्याउने
	बेरोजगारको संख्या	२३०० (त्रिवेणी गाउँपालिका प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम)	१५०० मा झर्ने
असर	आफ्नो उत्पादनले ० देखि ३ महिनासम्म मात्र खान पुग्ने परिवार संख्या	२६२८ (गाउँपालिकाको कृषि सम्भाव्यता अध्ययन २०७८को रेकर्ड)	१३१४ झर्ने
	आफ्नो उत्पादनले ४ देखि ६ महिनासम्म मात्र खान पुग्ने परिवार संख्या	१३१३ (गाउँपालिकाको कृषि सम्भाव्यता अध्ययन २०७८को रेकर्ड)	२०१४ पुर्याउने
	आफ्नो उत्पादनले ७ देखि ९ महिनासम्म मात्र खान पुग्ने परिवार संख्या	२८० (गाउँपालिकाको कृषि सम्भाव्यता अध्ययन २०७८को रेकर्ड)	७०० पुर्याउने
	आफ्नो उत्पादनले १० देखि १२ महिनासम्म मात्र खान पुग्ने परिवार संख्या	१७९ (गाउँपालिकाको कृषि सम्भाव्यता अध्ययन २०७८को रेकर्ड)	५०० पुर्याउने
	समग्रमा आफ्नो उत्पादनले १२ महिना खान र बेच्न पुग्ने परिवारको संख्या	० (गाउँपालिकाको कृषि सम्भाव्यता अध्ययन २०७८को रेकर्ड)	१०० पुर्याउने
	वैदेशिक रोजगारीमा जानेको संख्या	१७११ (गाउँपालिकाको कृषि सम्भाव्यता अध्ययन २०७८को रेकर्ड)	१३०० मा झर्ने
सि.नं	आर्थिक उत्पादनका लक्ष्य तथा गन्तव्यका सूचकहरू	आधार वर्ष २०७९/२०८०को अवस्था	२०८४/२०८५ सम्मको लक्ष्य

१	माछा तथा मासु उत्पादन	मे.टन ०.२५ (गोष्ठिको आंकलन)	थप मे.टन समेत मे.टन पुर्‍याउने
२	मासु उत्पादन	मे.टन २५ (गोष्ठिको आंकलन)	थप ४३ मे.टन समेत मे.टन पुर्‍याउने
२	खसी, बाखा तथा भेडाको संख्या	२७००० (गोष्ठिको आंकलन)	४०००० पुर्‍याउने
३	कूल चरा प्रजाति मध्ये कुखुरा, हाँस, कालिज तथा बटुइको संख्या	८२००० (गोष्ठिको आंकलन)	१५०००० पुर्‍याउने
४	बंगुरको संख्या	८०० (गाउँपालिकाको कृषि सम्भाव्यता अध्ययन २०७८को रेकर्ड)	१५०० पुर्‍याउने
५	वार्षिक दुध उत्पादन	९९०००० गोष्ठिको आंकलन	११००००० लिटर पुर्‍याउने
६	गाई भैसीको संख्या मध्ये दुध दिने गाई भैसीको संख्या	११०० गोष्ठिको आंकलन	१३०० संख्या पुर्‍याउने
७	अण्डा उत्पादन	८६१६०० गोठ गोष्ठिको आंकलन	१३००००० पुर्‍याउने
८	आलु उत्पादन	५६९२ मे.टन गाउँपालिका कृषि शाखाको रेकर्ड)	८५१३ मे.टन
९	फलफूल उत्पादन	१६२४ मे.टन गाउँपालिका कृषि शाखाको रेकर्ड)	४१५६ मे.टन
१०	तरकारी उत्पादन	३९३ मे.टन गाउँपालिका कृषि शाखाको रेकर्ड)	६६७ मे.टन
११	मकै, भटमास तथा तरकारीको बीउ उत्पादन	०.६ मे.टन	१ मे.टन
१२	खाद्यान्न उत्पादन	१७२०० मे.टन	१९२५४ मे. टन उत्पादन
१३	उद्यम स्थापना	२१ वटा (गाउँपालिका रेकर्ड)	५१ पुर्‍याउने
१४	सहकारीमा आवद्ध हुनेको संख्या	१५७८ (गाउँपालिका अभिलेख)	२३६७ पुर्‍याउने
१५	उद्यम व्यवसाय श्रम बजारबाट रोजगारी सिर्जना	४३७ पालिकाको अभिलेख	१०५६ नयाँ रोजगारी सिर्जना हुने
१६	सिंचाई हुने जमिनको क्षेत्रफल	१४४ हेक्टर (गाउँपालिकाको जानकारी)	२०५ हेक्टर
१७	बाढी महिना सिंचाई पाउने कृषियोग्य जमिन	५३ हेक्टर गाउँपालिका कृषि शाखाको रेकर्ड)	१२३ हेक्टर

तालिका २९: सामाजिक विकासका लक्ष्य तथा गन्तव्यका सूचकहरू

नतिजा तहहरू	सामाजिक विकासका उपलब्धिका सूचकहरू	आधार वर्ष २०७९/२०८०को अवस्था	२०८३/२०८४ सम्मको लक्ष्य
प्रभाव	साक्षरता दर	७६.८७ प्रतिशत (गाउँपालिका)	९० प्रतिशत पुर्याउने
	शिशु मृत्यु दर वा संख्या	०.७५	शून्यमा झर्ने
	बाल मृत्यु दर वा संख्या	०	यथावत कायम राख्ने
	मातृ मृत्यु दर वा संख्या	०	यथावत कायम राख्ने
असर	प्रारम्भिक बालविकास कुल भर्नादर	१०० प्रतिशत (गाउँपालिका)	सत प्रतिशत कायम राख्ने
	प्रारम्भिक बालविकास खुद भर्ना दर	९७.५२ प्रतिशत (गाउँपालिका)	१०० प्रतिशत पुर्याउने
	आधारभूत तहमा कुल भर्ना दर	१२९.३४ प्रतिशत (गाउँपालिका)	सत प्रतिशत पुर्याउने
	आधारभूत तहमा खुद भर्ना दर	९२.२५ प्रतिशत (गाउँपालिका)	सत प्रतिशत पुर्याउने
	माध्यमिक तहमा कुल भर्ना दर	६५.३९ प्रतिशत (गाउँपालिका)	७० प्रतिशत पुर्याउने
	माध्यमिक तहमा खुद भर्ना दर	४८.२९ प्रतिशत (गाउँपालिका)	७० प्रतिशत पुर्याउने
	हिंसामा परेका महिलाको संख्या	२६ (गाउँपालिकाको न्यायिक समितिको संख्या)	शून्यमा झर्ने
	वार्षिक बाल विवाहको अवस्था	३६ जना (गोष्ठीको आकलन)	शून्यमा झर्ने
	सुरक्षित पिउने पानीमा पहुँच भएका परिवार संख्या	४२०६ (गाउँपालिका अभिलेख)	शत प्रतिशत पुर्याउने
	घरमै प्रसूति हुनेको संख्या	०	यथावत कायम राख्ने
सि.नं	सामाजिक विकासका लक्ष्य तथा गन्तव्य र सूचकहरू	आधार वर्ष २०७९/२०८० को अवस्था	२०८४/२०८५ सम्मको लक्ष्य
१	१५ वर्ष माथिको निरक्षर जनसंख्या	० (गाउँपालिका अभिलेख)	यथावत कायम राख्ने
२	विभिन्न कारणले विद्यालय छाड्ने बालबालिकाको प्रतिशत	२४ प्रतिशत (गाउँपालिका अभिलेख)	शून्यमा झर्ने
३	विद्यालय जाने उमेर समूहका बालबालिका मध्ये ३ देखि ४ वर्ष उमेर समूहकाको भर्ना दर	शत प्रतिशत (पालिका)	यथावत कायम राख्ने
४	५ देखि ९ वर्ष समूहका विद्यालय नगएका बालबालिकाको संख्या	१३५ जना	शून्यमा झर्ने

५	१० देखि १२ वर्ष समूहका विद्यालय नगएका बालबालिकाको संख्या	१४३ जना	शून्यमा भर्ने
६	१३ देखि १६ वर्ष समूहका विद्यालय नगएका बालबालिकाको संख्या	१४९ जना	शून्यमा भर्ने
७	खुल्ला क्षेत्रमा शौचालय बस्नेको संख्या	१ प्रतिशत	शून्यमा भर्ने
८	घरेलु फोहर जथाभावी नदी तथा खोल्सामा फाल्ने परिवारको संख्या	१२ प्रतिशत	शून्यमा भर्ने
९	घरबाट निस्केको पानीलाई करेसा बारी वा घरबारी व्यवस्थापनमा उपयोग गर्ने परिवारको संख्या	१७०८ परिवार	२५२७ पुर्याउने
१०	सडक तथा सार्वजनिक स्थानमा फोहर फाल्ने परिवारको संख्या	८ प्रतिशत	शून्यमा भर्ने
११	दलित तथा विपन्न वर्गको सामाजिक सहभागिता	५० प्रतिशत (गाउँपालिका)	९० प्रतिशत पुर्याउने
१२	परिचयपत्रका आधारमा फरक क्षमता भएका व्यक्तिहरूले सेवा सुविधा पाउनेको संख्या	२०७ जना (गाउँपालिका)	सत प्रतिशत
१३	वृद्ध चौतारीका माध्यमबाट जेष्ठ नागरिकको जीवन यापन उत्साहप्रद बनाउन वृद्ध चौतारी स्थापना	०	प्रत्येक वडामा कम्तिमा एउटा निर्माण गर्ने
१४	परम्परागत सांस्कृतिक मूल्य, मान्यता र संस्कारको संरक्षण, सम्बर्द्धन र प्रवर्द्धनको अवस्था	परम्परागत रूपमा संचालनमा रहेको	संरक्षण, सम्बर्द्धन र प्रवर्द्धनका कार्यक्रम संचालन गर्ने

तालिका ३०: शहरी तथा पूर्वाधार विकासका लक्ष्य तथा गन्तव्यका सूचकहरू

नतिजा तहहरू	सूचकहरू	आधार वर्ष २०७९/२०८० को अवस्था	२०८४/२०८५ सम्मको लक्ष्य
प्रभाव	भरपर्दो र सुरक्षित यात्राका लागि योजना अवधिमा कि.मि. सडक निर्माण तथा स्तरोन्नति गर्ने	१६७	२९८
असर	१२ महिना भरपर्दो र सुरक्षित सडक यातायात किलोमिटर	१७ (गोष्ठीको अनुमान)	१६७
	कालोपत्रे सडक	१७ किलोमिटर	६५ किलोमिटर
सि. न.	लक्ष्य तथा गन्तव्य र सूचकहरू	आधार वर्ष २०७९/२०८० सम्मको अवस्था	२०८४/२०८५ सम्मको लक्ष्य
१	कच्ची सडकको जम्मा लम्बाइ (कि.मि.)	४०० (गाउँपालिकाको रेकर्ड)	५०० किलो मिटर

२	ग्राभेल तथा सोलिङ्ग सडक जम्मा लम्बाइ (कि.मि.)	२१ किलो मिटर (गाउँपालिकाको रेकर्ड)	१६७ किलो मिटर
३	नाला सहित कालोपत्रे सडकको जम्मा लम्बाइ (कि.मि.)	१७ किलो मिटर (गाउँपालिकाको रेकर्ड)	६५ किलो मिटर
४	भरपर्दो विद्युत् तथा वैकल्पिक उर्जामा पहुँच सुनिश्चितता भएको परिवारको संख्या	३५६० (गाउँपालिकाको रेकर्ड)	शत प्रतिशत
५	सार्वजनिक सेवा प्रवाहका लागि गाउँपालिका तथा वडा भवन र सामुदायिक संरचनाहरू स्थापनाको अवस्था	५ वडा कार्यालय भवन, ११ वडा स्वास्थ्य चौकी भवन, ० कृषि उपज हाट बजार १ वटा कोल्ड स्टोर	• ५ वटा वडा कार्यालय निर्माण गर्ने • १ वटा स्वास्थ्य चौकी भवन निर्माण बनाउने • कम्तिमा ३ वटा कृषि उपज हाट बजार निर्माण गर्ने विकास, • १० शैयाको अस्पताल भवन • १ वटा आयुर्वेदिक भवन

तालिका ३१: विपद् व्यवस्थापन तथा वातावरण संरक्षणका लक्ष्य तथा गन्तव्यका सूचकहरू

नतिजा तहहरू	सूचकहरू	आधार वर्ष २०७९/२०८० सम्मको अवस्था	२०८४/२०८५ सम्मको लक्ष्य
प्रभाव	• विपद् सम्बोधन भएको अवस्था • जलवायु परिवर्तनको असर न्यूनीकरणका लागि प्रतिकार्यहरू भएका		
असर	• खाली तथा प्रति जमिनमा वृक्षारोपण गरी व्यवस्थित वनले ओगटेको क्षेफलमा वृद्धि भएको • जोखिम क्षेत्रका नदी खहरे, खोला तथा पहिरोहरू नियन्त्रण भएका हुनेछन् । • महामारी विरुद्ध लड्ने तयारी भएको अवस्था		
सि.नं	विपद् व्यवस्थापन तथा वातावरण संरक्षणका लक्ष्य तथा गन्तव्य र सूचकहरू	आधार वर्ष २०७९/२०८० सम्मको अवस्था	२०८४/२०८५ सम्मको लक्ष्य
१	गाउँपालिका तहमा विपद् कोषको व्यवस्था भएको वा नभएको	११ लाख भएको	रु ५० लाख पुर्‍याउने
२	विपद् प्रतिकार्यका लागि स्वयंसेवक तयार भए नभएको	० जना	प्रत्येक वडामा १० जनाका दरले जम्मा १००

३	खाली प्रति जमिन, सामुदायिक वन तथा नदी र सडक किनारामा वृक्षारोपणको अवस्था	१० प्रतिशत	४० प्रतिशत
४	जलवायु परिवर्तन अनुकूलका उपायहरू अवलम्बनको अवस्था	कार्यक्रमहरू सञ्चालनमा रहेको	निरन्तरता दिने
५	खाना पकाउन दाउरा प्रयोग गर्ने परिवारको संख्या	९२.५ प्रतिशत	७० प्रतिशतमा भर्ने
६	विपद्मा प्रत्येक वडामा प्रतिकार्यको अवस्था	प्रतिशत	योजना निर्माण गर्ने
७	खर र परालले छाएका असुरक्षित र जोखिमयुक्त आवासको संख्या	४०० (पालिका अभिलेख)	शून्यमा भर्ने
८	वनले ढाकेको क्षेत्रफल	४३ प्रतिशत	यथावत राख्ने

तालिका ३२: संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सुशासनका लक्ष्य तथा गन्तव्यका सूचकहरू

नतिजा तहहरू	सूचकहरू	आधार वर्ष २०७९/२०८० सम्मको अवस्था	२०८४/२०८५ सम्मको लक्ष्य
प्रभाव	योजना अवधिको अन्त्यमा गाउँपालिकाको सेवा प्रवाह र विकास निर्माणमा प्रभावकारिता वृद्धि गरी आम जनताले समावेशी र सहभागितामूलक असल शासनको अनुभूति गरेका हुनेछन् ।		
असर	- मूल संविधानको अधिनमा रही सेवामुखी आवश्यक कानून निर्माण, समयसापेक्ष संशोधन र कार्यान्वयन गरिएको हुनेछ । - एकीकृत सेवा प्रवाहका लागि प्रविधि मैत्री भौतिक पूर्वाधारहरूको निर्माण र निरन्तर मर्मत सम्भार गर्ने परिपाटीको विकास भएको हुनेछ । - समयानुकूल सेवा प्रवाहका लागि दक्ष मानव संसाधनको व्यवस्था भएको हुनेछ । - सेवा बजारहरूको विकास, विस्तार र परिचालन गरिएका हुनेछन् । - वित्तीय व्यवस्थापनलाई चुस्त, दुरुस्त, पारदर्शी र जवाफदेही बनाउनका लागि माग पक्ष र आपूर्ति पक्ष दुवै सचेत, इमान्दार र प्रतिवद्ध भएका हुनेछन् ।		
सि.नं.	लक्ष्य तथा गन्तव्य र सूचकहरू	आधार वर्ष २०७९/२०८० सम्मको अवस्था	जम्मा
१	सेवा बजारका रूपमा दक्ष जनशक्ति उत्पादनको अवस्था	१५००	२००० पुर्याउने
२	सूचना तथा सञ्चार र इन्टरनेटको पहुँच भएका परिवारको संख्या प्रतिशत	७०	९०
३	गाउँपालिका तथा वडामा वेभ वेस तथ्याङ्क प्रणाली स्थापनाको अवस्था	राजश्व पञ्जीकरण स्वास्थ्य	सबै सेवा क्षेत्रमा स्थापना गर्ने

		लेखा शिक्षा रोजगार	
४	गाउँपालिकाको आय व्यय विवरण वेवमा आधारित बनाइ लेखा परीक्षण गर्ने परिपाटी	लागु भएको	निरन्तरता दिने
५	भू-उपयोग योजना निर्माणको अवस्था	भएको	कार्यान्वयन गर्ने
६	राजश्व सुधार योजना निर्माणको अवस्था	भएको	कार्यान्वयन गर्ने
७	कर्मचारी, जन प्रतिनिधि र सरोकारवाला संस्थाहरूको क्षमता विकास योजना निर्माण	निर्माण भएको	कार्यान्वयन गर्ने
८	हाल सम्म तयार भएका ऐन, नियम, कार्यविधि तथा मापदण्डहरूको संख्या	६४	आवश्यकता अनुसार तयार गर्दै जाने
९	संगठन र संरचना सभै भए / नभएको अवस्था	नभएको	सभै गर्ने
१०	गाउँपालिका तथा वडाहरूबाट प्रवाह हुने सेवा सुविधाको विस्तृत विवरण नागरिक वडापत्र (होडिङ बोर्ड) को राखेको / नराखेको अवस्था	राखिएको	निरन्तरता दिने
११	गाउँपालिका तथा वडाहरूमा सुभाव पेटिका राखेको / नराखेको अवस्था	राखिएको	निरन्तरता दिने
१२	गाउँपालिकाका गुनासो सुनुवाई गर्ने अधिकारी तोकिएको / नतोकिएको अवस्था	तोकिएको	क्षमता विकास गरी थप जनमैत्री बनाउने
१३	गाउँपालिकाको कार्य विवरण सार्वजनिक गर्ने गरेको / नगरेको	गरेको	निरन्तरता दिने
१४	गाउँपालिकाको आन्तरिक राजश्वको अवस्था	आन्तरिक राजस्व रु. ६५०००००	रु १००००००० पुऱ्याउने
१५	करदाताको लगत संकलन गरी अभिलेखिकरण गरे / नगरेको अवस्था	५० प्रतिशत भएको	करदाताको प्रकार अनुरूप दुरुस्त राख्ने
१६	गाउँपालिकाको राजश्व शाखा छुट्टै व्यवस्था भए / नभएको अवस्था	भएको	निरन्तरता दिने
१७	सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोगको अवस्था (सफ्टवेयर, एसएमएस, इमेल, टेलिफोन आदि)	८० प्रतिशत भएको	वडाहरू र पालिकामा दुरुस्त राख्ने
१८	नतिजामुखी अनुगमन प्रणालीको स्थापना भए / नभएको अवस्था	आंशिक रुपमा भएको	पुर्णरुपमा कार्यान्वयन गर्ने

१९	आर्थिक विकास र निजी क्षेत्रसँगको साभेदारी नीति तयारी भए/नभएको अवस्था	भएको	निरन्तरता दिने
२०	बेरुजुको अवस्था	३.५ प्रतिशत	शून्य प्रतिशतमा झर्ने
२१	परियोजना तथा कार्यक्रम बीच सहकार्य र समन्वय गर्ने गरेको/नगरेको अवस्था	गरेको	निरन्तरता दिदै अर्थपूर्ण बनाउने
२२	अन्तर सरकारी योजना, बजेट, नीति नियम तथा कार्यगत तालमेल र एकता बारे संघ, प्रदेश र गाउँपालिका बीच समन्वय गर्ने गरेको/नगरेको अवस्था	आंशिक रुपमा हुने गरेको	पूर्ण रुपमा गर्ने

४.७ आय-व्ययको प्रवृत्ति र प्रक्षेपण

गाउँपालिकाको आवधिक योजना अवधिको आयव्ययको वित्तीय विश्लेषण गर्नको लागि २०७७/०७८ देखि २०७९/०८० सम्मको आयव्ययको तथ्याङ्क संकलन विभिन्न स्रोतबाट गरिएको र त्यसका आधारमा आगामी २०८०/०८१ देखि २०८४/०८५ गरी जम्मा ५ वर्षको लागि आयव्ययको वित्तीय विश्लेषण र प्रक्षेपण गरिएको छ । आयव्ययको वित्तीय विश्लेषण र प्रक्षेपण क्रमशः तालिका ३३, ३४ र ३५ मा राखिएको छ ।

तालिका ३३: त्रिवेणी गाउँपालिकाको योजना अवधिको आय र लगानीको अनुमान र प्रक्षेपण (रु. मा) आयका स्रोतहरू

आय तर्फ				५ वर्षको आय प्रक्षेपण					
शीर्षक/स्रोत	आ.व. २०७७/०७८ को यथार्थ	आ.व. २०७८/०७९ को यथार्थ	आ.व. २०७९/०८० को अनुमान	आ.व. २०८०/०८१ को प्रक्षेपण	आ.व. २०८१/०८२ को प्रक्षेपण	आ.व. २०८२/०८३ को प्रक्षेपण	आ.व. २०८३/०८४ को प्रक्षेपण	आ.व. २०८४/०८५ को प्रक्षेपण	५ वर्षको जम्मा
नेपाल सरकार									
समानिकरण अनुदान	८५८०००००	९०१०००००	९५६०००००	१०५१६००००	११५६७६०००	१२७२४३६००	१३९९६७९६०	१५३९६४७५६	६४२०१२३१६
सशर्त अनुदान	२५३०६८०८०	३११९४१०००	३१००७५०००	३४१०८२५००	३७५१९०७५०	४१२७०९८२५	४५३९८०८०८	४९९३७८८८८	२०८२३४२७७
समपुरक अनुदान	१०६०००००	१०९०००००	१०००००००	११००००००	१२१०००००	१३३१००००	१४६४१०००	१६१०५१००	६७५६१००
विशेष अनुदान	२२००००००	२८५०००००	१०००००००	११००००००	१२१०००००	१३३१००००	१४६४१०००	१६१०५१००	६७५६१००
प्रदेश सरकार									
समानिकरण अनुदान	९९८६०००	९२२१०००	९२२१०००	१०१४३१००	१११५७४१०	१२२७३१५१	१३५००४६६	१४८५०५१३	६१९२४६४०
सशर्त अनुदान	५००००००	३५३७७०००	२७५५००००	३०३०५०००	३३३३५५००	३६६६९०५०	४०३३५९५५	४४३६९५५१	१८५०१५०५६
समपुरक अनुदान	१८८३२०००	१७००००००	१०००००००	११००००००	१२१०००००	१३३१००००	१४६४१०००	१६१०५१००	६७५६१००
विशेष अनुदान	३५०००००	६००००००	८००००००	८८०००००	९६८००००	१०६४८०००	११७१२८००	१२८८४०८०	५३७२४८८०
राजश्व बाँडफाँट									
नेपाल सरकार	६६०५९४२०	६६५२५०००	८०५८७०००	८८६४५७००	९७५१०२७०	१०७२६१२९७	११७९८७४२७	१२९७८६१६९	५४११९०८६३
प्रदेश सरकार	४३३०००	४११०००	५०७४२२	५५८१६४	६१३९८१	६७५३७९	७४२९१७	८१७२०८	३४०७६४८
आन्तरिक स्रोत	६४९३३६१०	३०७३७९९६	२३२०००००	२५५२००००	२८०७२०००	३०८७९२००	३३९६७१२०	३७३६३८३२	१५५८०२१५२
संचित कोष									
राजश्व									
जम्मा आय रु. मा	५४०२१२११०	६०६७१२९९६	५८४७४०४२२	६४३२१४४६४	७०७५३५९११	७७८२८९५०२	८५६११८४५२	९४१७३०२९७	३९२६८८६२५

तालिका ३४: त्रिवेणी गाउँपालिकाको योजना अवधिको व्ययको अनुमान र प्रक्षेपण (रु. मा)

व्यय तर्फ				५ वर्षको व्यय प्रक्षेपण					
खर्च शीर्षक	आ.व. २०७७/०७८ यथार्थ	आधार वर्ष २०७८/०७९ को यथार्थ	आ.व. २०७९/०८० को अनुमान	आ.व. २०८०/०८१ को प्रक्षेपण	आ.व. २०८१/०८२ को प्रक्षेपण	आ.व. २०८२/०८३ को प्रक्षेपण	आ.व. २०८३/०८४ को प्रक्षेपण	आ.व. २०८४/०८५ को प्रक्षेपण	जम्मा
क. चालु खर्च तर्फ	३३९७८७०२५	३८६६०४७९३	१९८८१६०००	२१८६९७६००	२४०५६७३६०	२६४६२४०९६	२९१०८६५०६	३२०१९५१५६	१,३३५,१७०,७१८
ख. पुँजीगत खर्च तर्फ	१६१४२८२६८	१६१५७२७७१	६५६५६२८४	१३२५८६२०७०	१३०३९९२३१०	१२७९९३५५७४	१२५३४७३१६४	१२२४३६४५१४	६३८७६२७६३२
क. आर्थिक विकास	२५९५३२७५	१९४७८३३८	३३३४५३०	३१६८२००००	३१६८२००००	३१६८२००००	३१६८२००००	३१६८२००००	१५८४१०००००
ख. सामाजिक विकास	२१९५४६७७८	२९११६५६५१	१२८०७९००५	८६४०५८५७०	८६४०५८५७०	८६४०५८५७०	८६४०५८५७०	८६४०५८५७०	४३२०२९२८५०
ग. शहरी विकास तथा पूर्वाधार	१४१३००५३३	८२३९५८०९	४००२८२५२	३३०४६९१००	३३०४६९१००	३३०४६९१००	३३०४६९१००	३३०४६९१००	१६५२३४५५००
घ. वन, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन	४९९४५८९	३१८०१९३	८९७३२५६	१८१२२०००	१८१२२०००	१८१२२०००	१८१२२०००	१८१२२०००	९०६१००००
ड. संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सुशासन	१०९४२०२१७	१५१९५७४९५	८४०५७२४८	१५०९००००	१५०९००००	१५०९००००	१५०९००००	१५०९००००	७५४५००००
जम्मा व्यय रु. (क र ख को योग)	५०१२१५२९३	५४८१७७४८७	२६४४७२२९१	१५४४५५९६७०	१५४४५५९६७०	१५४४५५९६७०	१५४४५५९६७०	१५४४५५९६७०	७,७२२,७९८,३५०
पुग तथा अपुग बजेट				-९,०१३४५२०६	-८३७०२३७५९	-७६६२७०१६८	-६८८४४१२१८	-६०२८२९३७३	-३७९५९०९७२५

माथिको तालिकामा त्रिवेणी गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ देखि २०७९/०८० सम्मको यथार्थ आय व्ययको वित्तीय विश्लेषण गरिएको छ । यस अन्तर्गत संघ तथा प्रदेश सरकारले वित्तीय हस्तान्तरण मार्फत् प्राप्त समानीकरण, सशर्त, समपुरक, विशेष अनुदान, राजश्व बाँडफाँड, गाउँपालिकाको आन्तरिक स्रोत, संचित कोष, संघीय सरकारका गौरवका परियोजनामा गरिएको बजेट विनियोजन र खर्चको आधारमा आगामी आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ देखि २०८४/०८५ सम्मको अनुमानित बजेटको प्रक्षेपण गरिएको छ ।

गाउँपालिका भित्र सामाजिक, आर्थिक, भौतिक, वन तथा वातावरण र संस्थागत विकासका विभिन्न क्षेत्रको विकासका लागि गैरसरकारी संस्था, निजी क्षेत्र, दातृ निकाय, वित्तीय संस्था, चन्दादाता र स्थानीय विकास साभेदारबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रमहरूको अनुमानित बजेट, विकास निर्माणमा उनीहरूको नगद तथा अन्य सहभागितालाई ध्यानमा राखी आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को लागि प्राप्त हुन सक्ने राजश्व र आयको अनुमान गरिएको छ । निजी क्षेत्रबाट जलविद्युत्, पर्यटन व्यवसाय, उद्योगधन्दा, कृषि तथा पशुपालनमा गाउँपालिका क्षेत्रभित्र भैरहेको र हुन सक्ने लगानी समेतलाई मध्यनजर राखी आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ का लागि निजी क्षेत्रको कूल लगानीको अनुमान गरिएको छ । यस्तो लगानीका हकमा आगामी चार वर्षका लागि समेत समान लगानीको प्रक्षेपण गरिएको छ । तर योजना अवधिमा हुने गाउँपालिकाको आन्तरिक आय, संघ र प्रदेशबाट हुने वित्तीय हस्तान्तरण गैरसरकारी संस्थाबाट अपेक्षित कार्यक्रममा हुने खर्च र जनसहभागिताबाट हुने योगदान शीर्षकहरूमा प्रत्येक अधिल्ला वर्षहरूका लागि राजश्व र आम्दानीको प्रक्षेपण १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ । निजी लगानीकर्ताले योजना अवधिभर प्रत्येक वर्ष १० प्रतिशतका दरले लगानी वृद्धि गर्ने अनुमान र प्रक्षेपण गरिएको छ । निजी क्षेत्रको लगानी अनुमान गर्दा निजी क्षेत्रका लगानी कर्ताहरूबाट हाल गाउँपालिका क्षेत्रमा भइरहेको लगानी र भविष्यमा हुन सक्ने लगानीबारे सम्बन्धित व्यवसायीहरूसँगको छलफल र अन्तर्क्रियाबाट आएका तथ्य र सुझावहरूलाई समेत आधार मानिएको छ ।

यस आवधिक योजनामा कूल ७ अर्ब ७२ करोड २७ लाख ९८ हजार लगानीको अनुमान गरिएको छ जस्मा प्रक्षेपित आयले रु ३ अर्ब ९२ करोड ६८ लाख ८८ हजार (५१ प्रतिशत) धान्ने देखिन्छ भने बाँकी अपुग रु.३,७९,५९,०९,७२५ को हकमा,

- निजी क्षेत्रका आयोजना प्रवर्द्धकहरू, व्यावसायिक लगानीकर्ताहरू र त्रिवेणीबासी जनताले सम्बन्धित परियोजनाहरूमा गर्ने लागत सहभागिताबाट करिब ९४ करोड ८९ लाख लगानी (२५ प्रतिशत) हुने अनुमान गरिएको छ ।
- यस बाहेक संघ र प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने विभिन्न प्रकारका अनुदान र तिनीहरूले सञ्चालन गर्ने विभिन्न कार्यक्रम र आयोजनाहरूमा २ अर्ब ८३ करोड ७४ लाख (७४.७५ प्रतिशत) प्राप्त हुने अनुमान गरिएको छ ।
- त्यसैगरी योजना अवधि भरिमा गैरसरकारी संस्थाहरू र जनसहभागिता मार्फत् परिचालन हुने कूल आय ९४ लाख ८९ हजार (०.२५ प्रतिशत) अनुमान र प्रक्षेपण गरिएको छ ।

उल्लिखित आय र लगानीको प्रक्षेपण गर्दा गाउँपालिकामा विगत आर्थिक वर्षमा भएको यथार्थ आय मार्फत भएको विकास खर्चको परिचालनको स्थितिलाई विश्लेषण गरिएको छ । गाउँपालिकाको वर्तमान नेतृत्वको दीर्घकालीन सोच, क्रियाशीलता संघ र प्रदेशले आफ्ना नीति, कार्यक्रम र बजेट मार्फत देखाएको मार्गदर्शन जनताका अपेक्षा र विकासमा सहभागिता राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरूको प्रभावकारी परिचालन समेतलाई दृष्टिगत गर्दा योजना अवधिका लागि अनुमानित आय तथा लगानीको अनुमान र त्यसलाई पूर्ति गर्ने स्रोतहरू अपेक्षा गरे अनुरूप परिचालन हुने विश्वास गरिएको छ ।

गाउँपालिकाको योजना अवधिमा हुने कूल खर्च ७ अर्ब ७२ करोड २७ लाख ९८ हजार मध्ये नियमित चालु खर्चमा १ अर्ब ३३ करोड ५१ लाख ७० हजार (१७ प्रतिशत) र पुँजीगत खर्च ६ अर्ब ३८ करोड ७६ लाख २७ हजार (८३ प्रतिशत) विनियोजन गरिएको छ। विनियोजित पुँजीगत खर्चमध्ये विकासका पाँचवटा क्षेत्रमा निम्न अनुसार प्रक्षेपण गरिएको छ :

- आर्थिक विकासमा रु. १५८४१००००० (२१ प्रतिशत)
- सामाजिक विकासमा रु. ४३२०२९२८५० (५६ प्रतिशत)
- पूर्वाधार विकासमा रु. १६५२३४५५०० (२१ प्रतिशत)
- वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापनमा रु. ९०६१०००० (१ प्रतिशत)
- संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सुशासनमा रु. ७५४५०००० (१ प्रतिशत)

विगत ३ आ.व.हरूको आन्तरिक राजश्वको हिसाब गर्दा आ.व. २०७८/७९ मा रु. ६०,६७,१२,९९६ भएकोमा आ.व. २०७९/८० को अनुमान रु ५८,४७,४०,४२२ भएको हुँदा यसको सरदर वृद्धि तथा न्यूनले एकरूपता नपाएको हुँदा चालु आ.व. आ.व. २०७९/८० कै अनुमानलाई राजश्व सुधार कार्य योजना बनाएको खण्डमा औषत १० प्रतिशत वृद्धिका दरले आन्तरिक राजश्वबाट हुने आयलाई पनि सोहि अनुपातमा प्रक्षेपण गरिएको छ।

तालिका ३५: आय प्रक्षेपण

१. चालु आ.व. मा विभिन्न स्रोतको आयमा प्रति वर्ष १० प्रतिशत वृद्धिका आधारमा	
प्रथम वर्ष रु	६४,३२,१४,४६४
दोस्रो वर्ष रु	७०,७५,३५,९१०
तेस्रो वर्ष रु	७७,८२,८९,५०१
चौथो वर्ष रु	८५,६१,१८,४५१
पाचौ वर्ष रु	९४,१७,३०,२९७
५ वर्षमा जम्मा रु	३,९२,६८,८८,६२५

४.८ लगानीको स्रोत र व्यवस्था

४.८.१ लगानीको आवश्यकता र स्रोत

यो योजना कार्यान्वयन गर्न ५ वर्षका लागि चालु खर्चका अतिरिक्त आर्थिक, सामाजिक, शहरी तथा पूर्वाधार विकास, वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन र संस्थागत विकास तथा सुशासन र अन्तर सम्बन्धित गरी कुल जम्मा रु ७,७२,२७,९८,३५० आवश्यक पर्ने र ५ वर्षमा हुने अनुमानित आय रु ३,९२,६८,८८,६२५ को अनुपातमा रु ३,७९,५९,०९,७२५ अपुग हुने देखिन्छ। अपुग स्रोतको परिपूर्तिका लागि निम्न विकल्प अनुसार व्यवस्थापन गरिनेछ:

विकल्प १: आवधिक योजनालाई संघ र प्रदेश सरकार समक्ष पेश गरी गौरवका योजनाहरूमा लगानी गर्न पहल गरेर,

विकल्प २: चालु खर्च नियन्त्रण तथा पुँजीगत खर्च गर्दा न्यूनतम खर्चमा बढी उपलब्धि हुने ढंगबाट खर्च गरेर,

विकल्प ३: आन्तरिक राजश्वका स्रोत पहिचान र वृद्धि गरेर,

विकल्प ४: अन्य दातृ निकायसँग विकास आयोजनामा साभेदारी गरेर,

विकल्प ५: कार्यरत संघ संस्थाहरूसँग सहकार्य बढाएर,

विकल्प ६: लाभग्राहीहरू तथा स्थानीय सहकारीसँग लागत सहभागिता बढाएर,

विकल्प ७: कम जरूरी र कम महत्वपूर्ण आयोजनालाई वार्षिक योजनामा पुर्न विचार गरेर ।

स्रोत आँकलनका विविध उपायहरू मध्ये बढी सरदर ५ वर्षका लागि उपलब्ध हुने भनि आ.व. २०७९/०८० को सिलिङ्का आधारमा सामान्यतः प्रति वर्ष १० प्रतिशतका दरले सबै क्षेत्रबाट उपलब्ध हुने आय र अनुदान तथा राजश्व बाँडफाँटमा वृद्धि हुने अपेक्षाका आधारमा ५ वर्षका लागि आय प्रक्षेपण गरिएको छ। आयको आधार र प्रक्षेपण गरिएका प्रतिफलहरूको प्राप्तिका प्रत्येक नतिजा र सो अन्तर्गतका कार्यहरूको अनुमानित सरदर लागत हिसाबका आधारमा ५ वर्षको खर्च प्रक्षेपण गरिएको छ । यसरी हिसाब गर्दा केहि भिन्नता आउने बजेट तल तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । यसरी अपुग बजेटलाई गाउँपालिकाले माथि दिइएका विकल्पहरूको उपयोग गरेर घाटा पूर्ति गर्ने देखिन्छ ।

४.८.२ आन्तरिक स्रोतको व्यवस्था र परिचालन नीति

यस गाउँपालिकाको राजश्व परामर्श समितिको सिफारिसमा गाउँ परिषदले तोकेको दरमा गाउँपालिकाले राजश्व संकलन गर्दछ । सामान्यतः त्रिवेणी गाउँपालिका अन्तर्गत कर तथा गैर कर अन्तर्गत विभिन्न सिफारिस, व्यक्तिगत घटना दर्ता, व्यवसाय दर्ता, नवीकरण शुल्क, एकीकृत सम्पत्ति कर, घर बहाल कर, विज्ञापन कर, मालपोत तथा भूमि कर, व्यवसाय कर, औद्योगिक कर, निकासी कर जस्ता शीर्षकबाट प्राप्त आम्दानी गाउँपालिकाको आन्तरिक स्रोतहरू हुन् । यसरी प्राप्त स्रोतलाई यसै आवधिक योजनामा निर्दिष्ट गरिएका योजना तथा कार्यक्रमहरूमा परिचालन गरिनेछ ।

४.८.३ अन्तर सरकारी स्रोत परिचालन

सामान्यतः संघीय तथा प्रदेश सरकारबाट विभिन्न शीर्षकमा गाउँपालिकाले बजेट प्राप्त गर्ने प्रावधान रहेको छ । राजश्व बाँडफाँडका अतिरिक्त अन्तर सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गत नेपाल सरकारबाट सशर्त अनुदान, वित्तीय समानीकरण अनुदान, समपूरक अनुदान, विशेष अनुदान, अन्तर स्थानीय तहबाट प्राप्त रकम, सामाजिक सुरक्षा भत्ता तथा संस्थागत सहभागिताबाट बजेट प्राप्त हुन्छ भने प्रदेश सरकारबाट पनि सवारी करको राजश्व बाँडफाँड तथा सशर्त अनुदान, वित्तीय समानीकरण अनुदान, समपूरक अनुदान, विशेष अनुदान प्राप्त हुन्छ । यसरी प्राप्त स्रोतलाई पनि यसै आवधिक योजनामा निर्दिष्ट गरिएका योजना तथा कार्यक्रमहरूमा परिचालन गरिनेछ ।

४.८.४ जनसहभागिता परिचालन

गाउँपालिकाको विकासका लागि जनसहभागिता एक महत्वपूर्ण पक्ष हो । यो गाउँपालिका नागरिक र गाउँपालिका सँगसँगै भन्ने मान्यतामा काम गर्ने र जनताको विकासमा स्वामित्व बोध गराउन पनि जनताले ध्यान सक्ने हृदयसम्मका उत्पादन तथा उत्पादकत्व बढाउने र रोजगारी सिर्जना गर्ने प्रकारका योजनाहरू लागत सहभागितामा पहिलो प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गर्ने तर्फ उन्मुख हुने छन् ।

५.८.५ निजी तथा वित्तीय क्षेत्रको स्रोत परिचालन

निजी तथा वित्तीय क्षेत्र गाउँपालिकाको विकास योजनाहरूका लागि अर्को महत्वपूर्ण विकास साभेदार पक्ष हुन् । खास गरी वित्तीय क्षेत्र ग्रामीण अर्थतन्त्र चलायमान बनाउन महत्वपूर्ण अंग हुन् । नेपाल सरकारको तीन खम्बे अर्थ नीति अन्तर्गत सहकारी र निजी क्षेत्र एक महत्वपूर्ण अंग हुन् । तसर्थ गाउँको आर्थतन्त्र मजबुत बनाउन निजी क्षेत्र र सहकारीसँगको सहकार्य बढाइने छ ।

४.८.६ संघ संस्थाको स्रोत परिचालन

स्थानीय स्तरमा कार्यरत संघ, संस्था र दातृ निकाय तथा अन्य संघसंस्थाहरू गाउँपालिकाको विकासका महत्वपूर्ण साभेदार पात्रहरू हुने छन् । विकास साभेदार तथा लागत साभेदारीमा यस्ता संघ संस्थाहरू सँगको सहकार्यलाई तीव्रता दिइने छ ।

४.८.७ अन्य स्रोत परिचालन

यो आवधिक विकास योजना कार्यान्वयन गर्न आवश्यकताका आधारमा योजनाको लक्ष्य प्राप्तमा सहयोग गर्न चाहने र असल नियतबाट आउने जुनसुकै स्रोतलाई पनि स्वागत गरिनेछ ।

४.८.८ स्रोत साधनको बाँडफाँट तथा परिचालनका आधारहरू

स्रोत बाँडफाँटको मूल आधार वित्तीय व्यवस्थापनका न्यूनतम आधारहरू जस्तै:

क. जनताको साधन जनताकै हितमा: जनताबाट माग भै आएका योजनालाई प्राथमिकीकरण गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।

ख. वित्तीय जवाफदेहिता: स्रोतहरूको परिचालन जनताले महशुस गर्ने गरी पारदर्शी र जवाफदेहि भएर गरिनेछ ।

ग. नीतिगत व्यवस्था प्रति अडिग: राजश्व संकलन, लक्ष्य निर्धारण र खर्च निर्धारण स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४, स्थानीय तहमा बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, आर्थिक व्यवस्थापन तथा सम्पत्ति हस्तान्तरण सम्बन्धी निर्देशिका, २०७४ र स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४ (परिमार्जित) का प्रावधान अनुसार गरिनेछ ।

घ. प्राथमिकता केन्द्रित: योजनाहरूको प्राथमिकतामा खर्च गरिने छ ।

ङ. कार्य संचालनका लागि क्षमता विकास: स्थानीय सरकारको संस्थागत र मानव संसाधनको क्षमताले कार्यलाई असर पार्ने हुँदा यस तर्फ पनि ध्यान दिइने छ । कार्यान्वयन कार्य योजना, कार्य जिम्मेवारी निर्धारण, नतिजा र सूचकहरूको निर्माण प्रष्ट पारिने छ ।

च. जवाफदेहिता मापन: आय व्ययको लेखा परीक्षण, आय व्ययको सार्वजनिकीकरण तथा सार्वजनिक सुनुवाइका माध्यमबाट जवाफदेहिता मापनको व्यवस्था गरिनेछ ।

प्रस्तुत गरिएका योजनाहरूमा लाग्ने अनुमानित लागत नै हो । खास गरी कृषिको यान्त्रिकीकरणका माध्यमबाट व्यावसायीकरण, पशु पालनमा व्यावसायीकरण, स्थानीय स्रोत साधनमा आधारित उद्यम व्यवसायको स्थापना, सम्पदामैत्री पर्यटन विकास, सामाजिक क्षेत्रमा शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाइ, दिगो पूर्वाधार विकास, वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन, अन्तर सम्बन्धित विषयहरू, सेवा प्रवाह र सुशासन जस्ता विषयहरूको एकीकृत विकास गर्ने लक्ष्य तथा प्रतिफल प्राप्तिका लागि तयार गरिएको खर्च योजना नै स्रोत साधनको बाँडफाँटका मूल आधारहरू हुन् ।

स्रोत साधनहरूको बाँडफाँटलाई निम्न संवैधानिक, कानुनी र नीतिगत आधार समेतलाई ख्याल गरिएको छ,

- नेपालको संविधानको अनुसूची ८ र ९ मा उल्लिखित स्थानीय तहको एकल तथा साभ्भा अधिकारको सूची,
- नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट आ.व. २०७९/०८० को लागि प्रस्तुत भएको नीति तथा कार्यक्रम,
- नेपाल सरकारबाट स्वीकृत संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कार्य विस्तृतीकरणको प्रतिवेदन,

- संघीय सरकारले अंगिकार गरेको आवधिक योजनाले लिएका नीति तथा प्राथमिकताहरू,
- संघीय, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारले अवलम्बन गरेका आर्थिक तथा वित्तीय नीतिहरू,
- स्थानीय तहको आवधिक योजनाले तय गरेका प्राथमिकताहरू,
- नेपाल सरकारको पन्ध्रौँ योजना (२०७६/२०७७-२०८०/२०८१)
- दिगो विकास लक्ष्य २०३०

४.९ सार्वजनिक खर्च र राजश्व परिचालन नीति:

४.९.१ सार्वजनिक खर्च नीति

त्रिवेणी गाउँपालिकाको सार्वजनिक खर्चको मूल नीति भनेको गाउँबासीको वृहत्तर हित र उनीहरूकै सरोकारका योजनाहरूमा पारदर्शी ढंगबाट खर्च गरिने नीति लिइने छ। थोरै लागतमा धेरै प्रतिफल प्राप्त हुने प्रकारका गतिविधिहरूमा खर्च गरी लेखा परीक्षण तथा सार्वजनिक सुनुवाइको माध्यमबाट पारदर्शी बनाइने नीति लिइएको छ।

४.९.२ राजश्व नीति

आन्तरिक राजश्व गाउँपालिकाको अभिन्न अंग हो र विकासका लागि ज्यादै महत्वपूर्ण अंश हो। सम्भावित र वर्तमानमा उपलब्ध राजश्वलाई व्यवस्थित रूपमा नियन्त्रण, व्यवस्थापन गर्नु आवश्यक छ। गाउँपालिकाको आफ्नो सार्वजनिक खर्च नियमावली तयार गरिएको छ र सोको मातहतमा रहेर राजश्व खर्च गरिने छ।

४.१० निजी क्षेत्रको स्रोत परिचालन नीति

योजनाका कतिपय गतिविधिहरू लागत साभेदारीमा संचालन गरिने छन्। खास गरी व्यावसायिक कृषि तथा पशुपालन, सिंचाइका लागि पोखरी निर्माण, होम स्टे र ऊर्जा क्षेत्रको विकास गरिने छ। यस्ता प्रकारका गतिविधिहरूमा निजी क्षेत्रको स्रोत परिचालनलाई प्राथमिकतामा राखिएको छ।

४.११ सहकारी क्षेत्रको स्रोत परिचालन नीति

ग्रामीण अर्थतन्त्रलाई चलायमान बनाउन सहकारीको निकै ठूलो भूमिका छ। सहकारीमा जनताको पहुँच वृद्धिका साथै आय आर्जनका क्षेत्रमा सहकारीबाट व्यवसाय विकास र ऋण प्रवाहलाई जोडिने छ।

४.१२ जनसहभागिता परिचालन नीति

जनताले धान्न सक्ने हद सम्मका उत्पादन तथा उत्पादकत्व बढाउने र रोजगारी सिर्जना गर्ने प्रकारका योजनाहरू लागत सहभागितामा पहिलो प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गर्ने नीति लिइने छ।

४.१३ संघ संस्थाको स्रोत परिचालन नीति

योजनामा अनुमान गरिएका अपुग स्रोत जुटाउन र लागत साभेदारीमा कार्य गर्न स्थानीय संघ संस्थासँगको सहकार्य बढाइने छ।

परिच्छेद पाँच

आर्थिक क्षेत्रगत विकास योजना

पृष्ठभूमि

यस अध्यायमा त्रिवेणी गाउँपालिकाको दीर्घकालीन योजनाको प्रारूपलाई मध्यनजर गरी Terms of Reference (TOR) मा उल्लिखित विषयगत क्षेत्र आर्थिक विकास योजना अन्तर्गतका कृषि, पशुपंक्षी, सिंचाइ, उद्योग तथा वाणिज्य, पर्यटन, सार्वजनिक, निजी र सहकारी साभेदारी, श्रम तथा रोजगारी र मानव संसाधन विकास जस्ता आर्थिक उत्पादनका उपक्षेत्रलाई समेटिएको छ । आर्थिक विकास योजना अन्तर्गत गाउँपालिकाबासीको आर्थिक स्तर सुधारका लागि गरिने विकास कार्यक्रमहरू समावेश गरिएको छ । आर्थिक विकास योजना वडागत तथा गाउँपालिका स्तरीय आयोजनाहरूको रूपमा समेत प्रस्ताव गरिएको छ । यसका लक्ष्य, उद्देश्य, कार्यक्रमहरू र उपलब्धि देहाय बमोजिम रहेका छन् ।

५.१ कृषि

त्रिवेणी गाउँपालिका भित्रको जम्मा जमिन ८५४४ हेक्टर मध्ये कृषि तथा मानव बसोबासका लागि ३३२०.६ हेक्टर अर्थात् ३८.८५ प्रतिशत रहेको छ । उक्त जमिनमा बसोबास गर्ने जनसंख्याको आफ्नो स्वामित्वमा भएको जग्गालाई खेत, पाखो बारी, आवासीय, औद्योगिक, व्यापारिक र अन्य गरी उपयोग गरिएको छ । खेतीयोग्य जमिन मध्ये गाउँपालिकामा २२.५ प्रतिशत जमिन खेत, ८७.५ प्रतिशत जमिन पाखो बारी रहेको छ । गाउँपालिकाका रुघाँ, खारा, खुम्चेरी, खारानेटा, पेउघा, मुरु, चौतारा, पेदीखेत ज्यूला लगायतका स्थानहरू खाद्यान्न उत्पादनका दृष्टिले महत्वपूर्ण मानिन्छन् ।

यस गाउँपालिकामा करिब ९७ प्रतिशत परिवारको केही मात्रामा आफ्नो खेतीयोग्य जमिन रहेको छ । करिब २२.५ प्रतिशतसँग जम्मा खेत रहेकोमा २१ प्रतिशतसँग सिंचित र १.५ प्रतिशतसँग असिंचित खेत रहेको छ । सरदर खेतको क्षेत्रफल ०.७३ रोपनी प्रति परिवार रहेको छ र सरदर धानको उत्पादन १४५ के.जी. प्रति परिवार र उत्पादकत्व २५६६ के.जी प्रति हेक्टर रहेको छ । करिब २२ प्रतिशतसँग सिंचित पाखो बारी, ७८ प्रतिशतसँग असिंचित पाखो बारी रहेको छ । करिब ९३ प्रतिशत परिवारसँग खेतीयोग्य जमिनका अतिरिक्त बाभो खरबारी समेत रहेको छ । यस गाउँपालिकामा १.४ प्रतिशत परिवारहरूले आफ्नो जमिन अरुलाई कमाउन दिएका छन् भने करिब ८.५ प्रतिशत परिवारले केहि मात्रामा अरुको जमिन पनि कमाएका छन् ।

गाउँपालिका भित्रका २१ प्रतिशत किसान परिवारहरूसँग औषत ०.८१ रोपनी खेत रहेको र सरदर ५२ केजी प्रति परिवार खेतमा गहुँ उत्पादन गर्ने गरेको देखिन्छ । त्यसैगरी ८४ प्रतिशत घरपरिवारले ५.६१ रोपनी पाखो बारीमा खेती गरी करिब २७९ केजी प्रति परिवार गहुँ उत्पादन गरिरहेका छन् । गहुँको उत्पादकत्व खेतमा १३४४ र पाखोबारीमा ११३२ के.जी. प्रति हेक्टर रहेको यस गाउँपालिकाका किसान परिवार मध्ये करिब ९३ प्रतिशतले मकै र १ प्रतिशत भन्दा कम परिवारले कोदो खेती गर्ने गरेको देखिन्छ । मकै खेती गर्ने परिवारहरूले सरदर करिब ५.४१ रोपनी पाखोबारीमा मकै लगाई सरदर ५३५ के.जी. प्रति परिवार उत्पादन गर्ने गरेको देखिन्छ । मकैको उत्पादकत्व २३२७ के. जी. प्रति हेक्टर रहेको छ । सरदर कोदो लगाउने क्षेत्रफल ०.१५ रोपनी रहेको छ र उत्पादन करिब ६ के.जी. प्रति परिवार रहेको छ । ६५.८ प्रतिशत किसान परिवारले सरदर ०.८७ रोपनी जमिनमा विभिन्न किसिमका हिउँदे तरकारी खेती गरी वार्षिक करिब ८८ के.जी. प्रतिपरिवार उत्पादन गरेकोमा बिक्री ५० के.जी. प्रति परिवार गरेका छन् । त्यस्तै ८५.०४ प्रतिशत किसान परिवारले करिब ०.९७ रोपनी जमिनमा विभिन्न किसिमका वर्षे तरकारी खेती गरी वार्षिक सरदर उत्पादन करिब ६९ के.जी. र बिक्री २५ के.जी. प्रति परिवार गर्ने गरेको देखिन्छ ।

खेतीयोग्य जमिन भएका किसान मध्ये ४४ प्रतिशतले केही मात्रामा फलफूल खेती पनि गर्ने गरेका छन् भने बाँकी किसानले परम्परागत खाद्यान्न बाली मात्र लगाउने गरेका छन् । स्थलगत अध्ययन अनुसार ६७.७० प्रतिशत किसान परिवारले विभिन्न किसिमका मौसमी फलफूल खेती गर्ने गरेको बताएका छन् । सरदरमा विभिन्न जातका ६८ वटा फलफूल लगाएका छन् र वार्षिक सरदर उत्पादन करिब ८१ के. जी. र बिक्री ५८ के.जी. प्रति परिवार रहेको छ । बदलिदो समयसँगै फलफूल उपभोग गर्ने उपभोक्तामा आएको वृद्धि र बजारीकरणसँगै पछिल्लो समय फलफूल खेती प्रति क्रमशः आकर्षण बढदै गइरहेको छ ।

९१.६९ प्रतिशत किसान परिवारले सरदर १.१९ रोपनी जमिनमा विभिन्न किसिमका मसलाबालीको खेती गरी वार्षिक सरदर करिब ५१४ के. जी. प्रति परिवार मसला बाली उत्पादन गर्ने गरेको पाइन्छ । जसमध्ये ४३८ के.जी. प्रति परिवार बिक्री गर्ने गरेको पाइन्छ । यस पालिकाका विभिन्न खेतीयोग्य बस्तीहरूमा अदुवा, अलैंची आलु, भटमास तोरी, प्याज, लसुन, सुन्तला, मौसम, कागती आदि मसला तथा फलफूलजन्य खेती प्रसस्त मात्रामा हुने भएकाले मसलाजन्य तथा फलफूलजन्य खेती गर्ने परिवार संख्या र उत्पादनको अवस्था सन्तोषजनक रहेको देखिन्छ ।

यो गाउँपालिकाका केहि स्थानहरूमा तरकारी तथा तरकारीजन्य वीउ विजनको उत्पादनका लागि समेत राम्रा रहेका छन् । उत्पादित वीउविजनको बिक्री वितरणका लागि भरपर्दो बजार व्यवस्थाको सुनिश्चितताको अभावमा वीउ उत्पादन कार्यमा ह्रास आइरहेको छ, भने परम्परागत कृषि प्रणालीमा आधारित रहेकाले कृषि पेशा केवल जीविकोपार्जनमा मात्र सीमित हुन पुगेको छ । परम्परागत कृषि प्रणालीमा प्रविधिकरण गरी कृषकहरूलाई व्यावसायिक बनाई आधुनिक कृषि प्रणालीमा जोड दिएमा गाउँपालिकालाई आत्मनिर्भर बनाउन सकिने सम्भावना रहेको छ ।

संभावना र अवसर

त्रिवेणी गाउँपालिकाको भूबनोट कृषि उत्पादनका दृष्टिले उर्वरायुक्त पाङ्गो माटो धेरैजसो भूभागमा रहेको छ । कूल खेतीयोग्य जमिन ३३२०.६ हेक्टर अर्थात ३८.८५ प्रतिशत जमिनमा खेती गरिएको छ । पालिकाभित्रको जग्गाको स्वरूपलाई हेर्दा जम्मा ८५४४ हेक्टर मध्ये समथर जमिन २६२ हेक्टर, सामान्य (पाखोबारी) जमिन ७३४ हेक्टर, भिरालो जमिन ३०२१ हेक्टर र अति भिरालो ४५२८ हेक्टर क्षेत्रफल रहेको छ । भिराला पहाडहरूबाट बनेको भए पनि करिब ३८.८५ प्रतिशत भागमा मात्र खेती हुने गरेको छ । नुवाकोटडाँडाको फेदीदेखि बैरागे ठाँटी भएर बग्ने काङ्गे खोला किनारको दुवैतिरका फाँट सिञ्चित, समथर, उर्वर र उत्पादनशील जग्गाहरू रहेका छन् । समृद्धिको यात्रा कृषिको व्यावसायीकरण तथा आधुनिकीकरणबाट गर्न सकिने, खेतीपातीका सुविधा वृद्धिका साथै उच्च मूल्यका वालीनालीको छनौट गरी खेती विस्तार गर्न सकिने संभावना देखिन्छ । गाउँपालिका आवधिक योजना कार्यशाला गोष्ठीका अनुसार आर्थिक रूपले सक्रिय जनसंख्याको (१५ देखि ५९ वर्ष) १२,२६६ मध्ये यस पालिकाका मानिसहरूले अपनाउँदै आएका पेशाहरूमा १०,९५० जनसंख्याले मुख्य पेशाको रूपमा कृषि, पशुपालन तथा फलफूल खेती गर्दै आएका छन् । यस पालिकाभित्र खाद्यान्न उत्पादन १७२०० मेट्रिक टनमध्ये सबै भन्दा बढी ६०२० मेट्रिक टन मकै उत्पादन हुने गरेको देखिन्छ । दोस्रोमा गहुँ ४३२० मेट्रिक टन, तेस्रोमा धान १७५ मेट्रिक टन उत्पादन हुने गरेको देखिन्छ । त्यसैगरी सबैभन्दा कम कोदो ६.५ मेट्रिक टन, दलहन १० मेट्रिक टन तथा तरकारी ३९३ मेट्रिक टन उत्पादन हुने गरेको पाइएको छ । कृषिको आधुनिकीकरण, व्यावसायीकरण र औद्योगिकीकरण गर्न दक्ष जनशक्ति, सिंचाइ सुविधा, सडक पहुँच, कृषि बजारको स्थापना, शीतभण्डारको व्यवस्था, गोदाम घर तथा संकलन केन्द्रको स्थापना, विजुलीको पर्याप्तता, व्यावसायिक उत्पादनका लागि यान्त्रीकीकरण तथा बजारीकरणको प्रयास गर्दा उत्पादन बढाउन सक्ने संभावना प्रशस्तै छ । भिरालो तथा पाखोबारीमा फलफूल लहरे तथा कोशे बाली लगाई माटोको संरक्षण र कृषि क्षेत्रको विकास गर्ने सम्भावना रहेको छ ।

समस्या तथा चुनौती

- त्रिवेणी गाउँपालिका भित्रका सबै स्थानहरूमा माटो र हावापानी सुहाउँदो खेती गर्ने चलनको कमी रहेको छ,
- सबै खेतीयोग्य जमिनमा खेती नगर्नु, भिरालो पाखाहरूमा भूवनेट अनुसारको व्यावसायिक फलफूल तथा लहरे खेती गर्न नसक्नु,
- उर्वरायुक्त पाखोबारी भएता पनि व्यवस्थित सिंचाइ नहुनु, जल र जमिनको सदुपयोग गर्न नसक्नु, व्यावसायीकरणका लागि दिगो योजना नभएकाले उत्पादकत्व वृद्धिमा समस्या हुनु,
- कृषिको उत्पादनमा वृद्धि गर्नका लागि उन्नत जातका बीउविजनहरू प्रयोग तथा उपयोग नहुनु नयाँ बीउविजन र नवीनतम प्रविधिको प्रयोगको ज्ञान नहुनु,
- कृषि प्राविधिक जनशक्तिको अभाव र परिचालन गर्न नसक्नु,
- कृषि उपजको विक्री वितरणका लागि सडक पहुँच, बजारीकरण, संकलन केन्द्र र मूल्य स्थिरताको समस्या हुनु,
- साना तथा मझौला स्तरमा रहेका कृषकको दक्षता वृद्धि गरी व्यावसायिक बनाउनु चुनौती रहेको छ ।
- प्राकृतिक प्रकोप विभिन्न किसिमका कृषिजन्य रोग र कतिपय जंगली जनावर तथा पक्षीबाट बाली बालीनाली जोगाउनु चुनौती रहेको छ ।
- उत्पादकत्व बढाउने प्रयास नहुनु, परम्परागत बालीहरू लोप हुँदै जानु, कृषिमा व्यवसायिक तथा उत्पादनको बजारीकरणबारे ज्ञान कम हुनु, उत्पादन पकेट क्षेत्रहरूमा १२ महिना यातायात चल्ने सडक नहुनु, आवश्यक मात्रामा सिंचाइको व्यवस्था नहुनु,
- कृषिमा यान्त्रीकरण र आधुनिकीकरण नहुनु, आपूर्ति श्रृंखलाको दिगो व्यवस्थापन नहुनु,
- परम्परागत कृषि प्रणालीमा मात्र भर पर्नु, उच्च मूल्यका बाली छनौट गरी न्यूनतम लगानीमा अधिकतम लाभ लिन नसक्नु, स्थानीय रैथाने जातका खाद्यान्न बालीको महत्व बुझाउन र संरक्षण गर्न नसक्नु,
- माटोको नियमित परीक्षण नहुनु, आवश्यक श्रमशक्तिको अभाव हुनु, बजार संजालको निर्माण नहुनु, प्राविधिक जनशक्तिको अभाव हुनुजस्ता समस्याहरू रहेका छन्,
- व्यावसायिक ज्ञान तथा सूचनाको कमी, कृषि बजारको अभाव, कृषि विमाको अभ्यासको कमी, संकलन केन्द्रको अभाव मुख्य चुनौतीको रूपमा रहेका छन्,
- स्थानीय हावापानी सुहाउँदो र बढी उत्पादन दिने खालका विभिन्न प्रजातीका बीउविजन उत्पादन गर्ने नर्सरी नहुँदा कृषकहरूले माग र आवश्यकता अनुसारको बोटविरूवा प्राप्त गर्न सकेका छैनन्,
- वाह्य तथा आनुवांशिक जातीय शुद्धता र गुणस्तर कम हुने बीउविजनको परीक्षण विना जथाभावी प्रयोग गर्नु,
- जलवायु परिवर्तनको असरका कारण बालीमा देखापर्ने समस्या र त्यसले पुर्‍याउने क्षतिको बारेमा यथेष्ट जानकारी नहुनु र रोकथाम तथा न्यूनीकरणका लागि पहल नहुनु समस्याका रूपमा रहेको छ ।

सोच:

“त्रिवेणी गाउँपालिकाको आत्मनिर्भरताका लागि कृषिको व्यावसायीकरण”

लक्ष्य:

- कृषिको यान्त्रिकीकरण, व्यावसायीकरण र औद्योगिकीकरणका माध्यमबाट उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि गरी निर्यात वृद्धि गर्ने,

उद्देश्य:

- कृषि पेशालाई सम्मानित पेशाको रूपमा विकास गर्नु,
- दक्ष कृषि जनशक्तिको उत्पादन गरी आधुनिक कृषि पेशामा जोड्नु,
- उत्पादन र उत्पादकत्व हासिल गरी कृषि उपजमा आत्मनिर्भर गाउँपालिका बनाउनु,
- कृषिलाई नाफामूलक, गुणस्तरीय, दिगो एवं व्यावसायिक प्रणालीमा रूपान्तरण गर्नु,
- कृषि उद्यमी तथा उद्योगको विकास गरी आय तथा रोजगारी वृद्धि गर्नु र
- कृषि उपजको बजारीकरण तथा निर्यातको लागि व्यावसायिक कृषि उत्पादनलाई बजार संजालमा जोड्नु ।

रणनीति तथा कार्यनीति:

रणनीति	कार्यनीति
● कृषि क्षेत्रको व्यावसायीकरण गरी समग्र कृषि उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने र आत्मनिर्भर कृषि प्रणालीको विकास गर्ने,	● व्यावसायिक कृषि, पशु फर्म र कृषक समूह दर्ता तथा नियमनका लागि व्यावहारिक र कृषि मैत्री नीतिको व्यवस्था गर्ने, ● कृषि तथ्याङ्क संकलन, प्रशोधन र व्यवस्थापनका लागि प्रविधि मैत्री प्रणाली (Agriculture App) को निर्माण गर्ने, ● कृषि तथा पशु व्यवसायलाई निर्वाहमुखीबाट कृषि उद्यमको रूपमा विकास (Agriculture and Livestock as Enterprise) गर्नका लागि लक्षित कृषकहरूलाई व्यावसायिक तालिमका कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● त्रिवेणी गाउँवासीको आवश्यकतालाई परिपूर्ति गर्न आवश्यक वस्तुहरूको उत्पादनका लागि हाम्रा लागि हाम्रै उत्पादन अभियान संचालन गरी गाउँपालिकालाई आत्मनिर्भर बनाउन खाद्यान्न, फलफूल तथा तरकारीजन्य उपजको उत्पादनका लागि प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● पशुपंक्षीजन्य उत्पादन दुध, दही, घ्यू, पनिर, चिज, खुवा र मासुमा पालिकालाई आत्मनिर्भर बनाउनका लागि भैंसी, बाख्रा, गाई, भेंडा, कालिज, कुखुरा, माछा, बंगुर, बदेल, खरायो, टर्की, बटुटइ, जस्ता पशुपंक्षी उत्पादन कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● तरकारी तथा तरकारीजन्य वीउ उत्पादनलाई प्याकेजिङ्, लेबलिङ् र ब्रान्डिङ् गरी भरपर्दो बजारीकरणको सुनिश्चितता गर्ने, ● कृषि तथा पशु विकासका लागि पकेट क्षेत्रहरू निर्धारण गर्ने र गाउँपालिकाबाट सम्बद्ध पकेट क्षेत्रहरूमा आवश्यक प्रविधि र प्राविधिक सेवा पालिकाबाट उपलब्ध गराउने र कृषकको वित्तीय क्षेत्रमा पहुँच विस्तारका लागि सहजीकरण गर्ने, ● कृषि तथा पशु पकेट क्षेत्रहरूको विकास गरी आधुनिक व्यावसायिक खेती र पशु व्यवसाय सञ्चालन गर्नका लागि गाउँपालिकाले उद्यमशील किसानहरूलाई प्रोत्साहन गरी प्राविधिक तथा वित्तीय सहयोग उपलब्ध गराउने,

	● प्रत्येक वडामा कृषि तथा पशु सम्बन्धी प्राविधिक सेवा र सुविधा उपलब्ध गराउने, ● कृषि तथा पशु उत्पादनमा पकेट क्षेत्रको अवधारणा अनुसार व्यावसायीकरण गर्नका लागि तालिम, लागत सहभागिता, बीउ पूँजी, उत्पादन तथा बाली संरक्षणमा आधारित अनुदान प्रदान गर्ने, ● तरकारी तथा तरकारीजन्य बीउ उत्पादनका लागि कृषकहरूलाई प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग गरी उत्पादन बढाउने, ● कृषि तथा पशु क्षेत्रको व्यावसायीकरण र यान्त्रिकीकरण गर्नका लागि कृषकहरूलाई आवश्यक पूँजी र पूर्वाधारमा सहयोग गर्ने, किसान तथा व्यावसायीहरूलाई सरल कर्जामा पहुँच वृद्धि गर्न वित्तीय संस्थाहरूसँग सहजीकरण गर्ने, ● प्राङ्गारिक कृषि क्षेत्रको वर्गीकरण र नमुना कृषि गाउँको पहिचान गरी एकल तथा सामुहिक प्राङ्गारिक खेती प्रणालीको विकासका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● कृषि क्षेत्रको विकास र विस्तार गर्दै प्राङ्गारिक कृषि प्रणालीको विकास गर्ने, ● कृषि क्षेत्रको व्यावसायीकरण र यान्त्रीकरण गर्नका लागि कृषकहरूलाई आवश्यक पूँजी र पूर्वाधारमा सहयोग गर्ने, ● गाउँपालिकाभित्रको बेरोजगारी समस्याको न्यूनीकरण गर्न गाउँपालिकाले कृषि तथा पशुपालनमा आधारित स्वरोजगार कार्यक्रम संचालन गरी १००० युवाहरूलाई विभिन्न किसिमका उद्यम संचालन गराउने, ● समान उद्देश्य भएका सहकारीहरूलाई मर्ज गरी पूँजी र सीपलाई एकीकृत गरी परिचालन गर्ने, ● पशुहरूको गोठ/खोर सुधार र मूत्र संकलन तथा प्राङ्गारिक मल जैविक विषादीका रूपमा उपयोग गर्न कृषकहरूलाई सहजीकरण गर्ने, ● लसुने, डल्लिडे, डाँडा, सुकीदह, खारानेटा, मुरुडाँडा, पेउघा ठारलेक, नुवाकोटडाँडा, टोटके लेक लगायतका पालिकाकाको उपल्लो स्थानहरूमा व्यावसायिक मासुजन्य पशुवस्तु तथा जडिबुटी खेतीको सम्भाव्यता अध्ययन गरी फर्महरू स्थापना गर्ने, ● रुघाँ, खारा, गोठवाड, पेउघा, चौतारा, पेदीखेत लगायतका ठाउँहरूमा मकै, गहुँ, कोदो, फापर, जौ आदि खाद्यजन्य वस्तुको उत्पादनमा वृद्धि गर्न प्राविधिक सहयोग तथा प्रोत्साहनका कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● रुघाँ, खारा, गोठवाड, पेउघा, चौतारा, पेदीखेत लगायतका विभिन्न ठाउँमा फलफूलका प्रकृति अनुरूपको स्थान छनोट गरी किवी, सुन्तला, कागती, जुनार, एभोकाडो, ड्रागन फ्रुट, नास्पती, पलम, आदि फलफूलको व्यावसायिक खेती प्रवर्द्धन गर्नका लागि विरुवा, मल, औषधिजन्य विषादीमा अनुदान तथा प्राविधिक सेवा र बजारको सुनिश्चितता गर्ने,

	● गाउँपालिकाभित्रका मसलाजन्य उत्पादन क्षेत्रहरुको पहिचान गरी अदुवा, बेसार, लसुन, प्याज, टिमुर, अलैंची जस्ता खेतीको प्रवर्द्धनका लागि प्राविधिक सेवा र बजारको सुनिश्चितता गर्ने, ● गाउँपालिकाभित्रका आर्थिक रुपमा विपन्न र पर्याप्त जमिन नभएका परिवारहरुको पहिचान गरी माहुरी पालन व्यवसायको संचालनका लागि आवश्यक प्राविधिक तालिम र बीउ पूजीको व्यवस्था गर्ने, ● पालिकाभित्रका साना तथा ठुला खोला तटीय क्षेत्र, खोल्सा तथा सिमसार युक्त चिस्यान क्षेत्रहरुमा खोल्साको सुनको उपाधि प्राप्त अलैंची खेतीको व्यावसायिक प्रवर्द्धनका लागि विरुवा वितरण तथा प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराउने, ● ग्रामीण श्रमको उपयोग वृद्धि गरी कृषि तथा पशु सेवा कार्यकर्ता तयारी र परिचालन गर्ने, ● कृषि तथा पशु बीमा कार्यक्रम संचालन गरी कृषकको लगानी जोखिम न्यूनीकरण गर्ने, ● कृषि उपजजन्य वस्तुको दिगो सुरक्षा र भण्डारणका लागि शीतगृह निर्माण गर्ने, ● कृषिको व्यावसायीकरणलाई मद्दत पुग्ने गरी विभिन्न विकल्पबाट सिंचाइ सुविधा वृद्धि गरी हाल सिंचाइ सुविधा भएको जमिनको प्रतिशत बढाउने, ● उत्पादित वस्तुको बजारीकरणका लागि त्यस स्थानबाट बजारसम्मको सहज पहुँचका लागि ग्रामीण कृषि सडकको निर्माण ● कृषि क्षेत्रको विकास र प्रवर्द्धनका लागि कृषि प्रसार तथा विस्तारमा जोड दिने, ● खाद्यान्न बालीको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्न माटोको प्रकार र हावापानी अनुसार पकेट क्षेत्र पहिचान गर्ने, ● व्यावसायिक बन्न इच्छुक कृषकलाई आवश्यक प्राविधिक तथा बीउ पुँजीका लागि वित्तीय संस्थामा पहुँच वृद्धिका लागि सहयोग गर्ने, ● सम्भावनाका आधारमा कृषकले छनौट गरेका उच्च मूल्यका बालीहरुमा व्यावसायिक उत्पादन गर्नका लागि व्यावसायिक योजना निर्माण गर्न सहजीकरण गर्ने, ● गाउँपालिका भित्रका साना लगानी कर्ताहरुको लगत अद्यावधिक गरी व्यावसायिक क्षमताको विकास गर्न व्यावसाय विकास सेवा प्रदायकहरुको सहयोग लिई कृषकहरुलाई आवश्यक सीप प्रदान गर्ने, ● आयात प्रतिस्थापन हुने तथा निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने प्रकारका आय मूलक कृषि व्यवसाय छनौट र संचालन गर्न ऋणमा पहुँच वृद्धि र प्रविधिसँग जोड्न सहयोग गर्ने, ● कृषकहरुको हौसलाका लागि कृषक सम्मान तथा प्रोत्साहन कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,

	● जीविकोपार्जनका लागि कृषिमा आधारित विपन्न वर्गलाई लक्षित गरी आर्थिकार्जनका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने, ● पाखो जमिन र खेती नगरिएको बाँझो जमिनमा वैकल्पिक बालीहरूको प्रवर्द्धन गर्ने, ● जलवायु परिवर्तनको असरका कारण बालीमा देखापर्ने समस्या र त्यसले पुऱ्याउने क्षतिका बारेमा यथेष्ट जानकारी गराइ रोकथाम तथा न्यूनीकरणका लागि पहल गर्ने, ● वाह्य तथा आनुवांशिक जातीय शुद्धता र गुणस्तर कम हुने बीउविजनको परीक्षण गरी सस्तो मूल्यमा कृषकलाई बीउ वितरण गर्ने, ● स्थानीय हावापानी सुहाउँदो र बढी उत्पादन हुने खालका विभिन्न प्रजातिका बीउविजन उत्पादन गर्ने नर्सरीको व्यवस्था गरी कृषकहरूको माग र आवश्यकताका आधारमा बोटविरूवा सुलभ मूल्यमा वितरण गर्ने, ● प्राकृतिक प्रकोप विभिन्न किसिमका कृषिजन्य रोग र कतिपय जंगली जनावर तथा पक्षीबाट बाली बालीनाली जोगाउन आवश्यक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● कृषि प्राविधिक जनशक्तिको पर्याप्त व्यवस्था गरी परिचालन गर्ने ।
● कृषि उपजको बजारीकरणका लागि कृषकलाई बजार सञ्जालमा जोड्न सहयोग गर्ने,	● किसानका उत्पादनहरूलाई गाउँपालिकाका मुख्य उत्पादन क्षेत्रदेखि नजिकका ठूला बजार दाङ, बुटवल, भालुवाङ, नेपालगञ्ज जस्ता सहरहरूसँग जोड्नका लागि आपूर्ति संजाल निर्माण गर्ने, ● व्यावसायीकरणमा सहयोग गरिएका साना किसानहरूको उत्पादनको बजारीकरण गर्न आवश्यक संकलन केन्द्रको निर्माण गर्ने, ● बजार सञ्जालमा आवद्ध गराउन थोक खरिद कर्ताहरूको पहिचान गरी उत्पादक र थोक खरिद कर्ताबीच समन्वय गराइ उत्पादक र थोक बिक्रेताहरू बीच खरिद विक्री सम्भौताको लागि सहजीकरण गर्ने, ● विशेष उत्पादन क्षेत्रमा पायक पर्ने गरी संकलन तथा निर्यात केन्द्रको निर्माण गर्ने र ● उत्पादन कर्तालाई बजारीकरणको सीप प्रदान गर्ने ।
● बाली बीमामा जोड,	● किसानको हितका लागि बाली बीमाको महत्व, आवश्यकता र बीमा प्रक्रियाबारे जनचेतनामूलक प्रचार प्रसार कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● विमा प्रदायक संस्थाहरू र किसान समूहबीच समन्वय गराई जोखिम न्यूनीकरणका लागि कृषकहरूलाई बाली विमा गर्न प्रोत्साहन गर्ने, ● कृषि विमा, आकस्मिक बाली संरक्षण कोष, विमाले नसमेटिएका बाली नालीमा राहत तथा क्षतिपूर्तिको व्यवस्था गर्ने, ● न्यूनतम समर्थन मूल्यको सुरुवात गर्ने, ● जलवायु परिवर्तन अनुकूलका अभ्यासको विस्तार तथा प्रसार गर्ने, ● बीमा सहजकर्ताको सेवा धरदैलोमा नै उपलब्ध गराउने ।

● कृषिमा यान्त्रिकीकरण मार्फत लागत घटाइ युवा जनशक्तिलाई आकर्षित गर्ने,	● सम्भावना र आवश्यकताका आधारमा कृषि क्षेत्रको यान्त्रिकीकरण गर्न सहयोग गर्ने, ● युवा जनशक्तिलाई कृषि पेशामा आकर्षित गरी व्यावसायीकरण गर्न प्रविधि हस्तान्तरण तथा कृषि अनुदानको व्यवस्था गर्ने, ● विपन्न वर्ग र सामाजिक रूपमा पछाडि पारिएका वर्गलाई लागत सहभागिताको प्रतिशतमा अन्यको तुलनामा २० प्रतिशत कम गराइ यान्त्रिकीकरण गर्न सहयोग गर्ने,

त्रिवेणी गाउँपालिका

प्रमुख कार्यक्रम

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रमको नाम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	५ वर्षको लक्ष					५ वर्षको लक्ष्य जम्मा	अनुमानित लागत रु.	लागत सहभागिता
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५			
	त्रिवेणी पालिका स्तरीय कार्यक्रम										
१	कृषकहरूलाई व्यावसायिक तालिम संचालन गरी कृषि व्यावसायिकरण अभियान संचालन गर्ने (गाउँपालिका स्तरीय तालिम)	पटक	पालिका स्तर	२	२	२	२	२	१०	१,०००,०००	गाउँपालिका
२	कृषकहरूलाई व्यावसायिक तालिम संचालन गरी कृषि व्यावसायिकरण अभियान संचालन गर्ने (स्थलगत तालिम)	पटक	वडास्तर	२०	२०	२०	२०	२०	१००	१,५००,०००	गाउँपालिका
३	कृषि उपकरण वितरण कार्यक्रम ५० प्रतिशत अनुदान	पटक	पालिका स्तर	१	१	१	१	१	५	२०,०००,०००	गाउँपालिका र कृषक
४	बाली संरक्षण कार्यक्रम कीटनाशक, दुसीनाशक विषादी वितरण शत प्रतिशत अनुदान	पटक	पालिका स्तर	२	२	२	२	२	१०	१०,०००,०००	गाउँपालिका र कृषक
५	कृषकहरूलाई कृषि जानकारी गराउनका लागि Agriculture app निर्माण गर्ने	थान	पालिका स्तर	१	०	०	०	०	१	१,०००,०००	गाउँपालिका
६	एक घर एक करेसावारी कार्यक्रम तरकारीको बीउ वितरण शत प्रतिशत अनुदान	पटक	पालिका स्तर	२	२	२	२	२	१०	१०,०००,०००	गाउँपालिका
७	पालिकामा निर्माण भएको सीत भण्डार (cold store) लाई	वटा	पालिका स्तर	१	०	०	०	०	१	२,०००,०००	गाउँपालिका र कृषक

	संचालनमा ल्याउन मर्मत सम्भार गर्ने										
८	माटोको नमुना संकलन गरी माटो जाँच शिविर संचालन गरी उत्पादन पकेट क्षेत्रको प्राथमिकरण गरी सोही अनुसारका बाली लगाउने व्यवस्था मिलाउने	पटक	पालिका स्तर	१	०	०	०	०	१	१,०००,०००	गाउँपालिका र कृषक
९	व्यावसायिक अगुवा किसानहरुलाई अवलोकन भ्रमणको व्यवस्था गर्ने	पटक	पालिका स्तर	१	१	१	१	१	५	३,०००,०००	गाउँपालिका र कृषक
१०	उत्पादनका आधारमा कृषक प्रोत्साहन कार्यक्रम संचालन गर्नका लागि कृषि मेला प्रदर्शनी र उत्कृष्टलाई पुरस्कार	पटक	पालिका स्तर	२	२	२	२	२	१०	१,०००,०००	गाउँपालिका र कृषक
११	जैविक मल तथा विषादी व्यवस्थापनका लागि सहजीकरण	पटक	पालिका स्तर	२	२	२	२	२	१०	२,०००,०००	गाउँपालिका र कृषक
१२	फलफूल खेतीको प्रवर्द्धन गर्न पालिका स्तरमा ५ वटा नसरी स्थापनाका लागि सहयोग गर्ने	पटक	पालिका स्तर	१	१	१	१	१	५	१,५००,०००	गाउँपालिका र कृषक
१३	खाद्यान्न बालीको बीउ वितरण ५० प्रतिशत अनुदान मुल बीउ, उन्नत बीउ	पटक	पालिका स्तर	२	२	२	२	२	१०	१०,०००,०००	गाउँपालिका र कृषक
१४	च्याउ खेती तथा मौरीपालन व्यवसाय विस्तारका लागि सहयोग गर्ने	पटक	पालिका स्तर	१	१	१	१	१	५	१०,०००,०००	गाउँपालिका र कृषक
१५	कृषक प्रोत्साहन कार्यक्रम	पटक	पालिका स्तर	१	१	१	१	१	५	१०,०००,०००	गाउँपालिका

१६	विभिन्न बालीको खेती प्रविधि सम्बन्धी बुकलेट, लिफलेट, पोष्टर, पम्पलेट छपाई तथा वितरण	पटक	पालिका स्तर								
१७	तरकारी बीउ उत्पादन, ताजा तरकारी उत्पादन, मसलाबाली उत्पादन र फलफुल बाली उत्पादन पकेट क्षेत्र स्थापना तथा विस्तार	पटक	पालिका स्तर	१०	१०	१०	१०	१०	५०	२०,०००,०००	गाउँपालिका र कृषक
१८	बाली कटानी रेकर्ड कार्यक्रम	पटक	पालिका स्तर	२	२	२	२	२	१०	१,०००,०००	गाउँपालिका र कृषक
१९	व्यवसायिक फलफुल खेती गर्न चाहने किसानहरूको पहिचान गरी ५० प्रतिशत अनुदानमा विरुवा वितरण तथा आवश्यक प्राविधिक सहयोग गर्ने	पटक	पालिका स्तर	२	२	२	२	२	१०	१०,०००,०००	गाउँपालिका र कृषक
२०	कृषि सामग्री वितरण ५० प्रतिशत अनुदान	पटक	पालिका स्तर	१	१	१	१	१	५	१०,०००,०००	गाउँपालिका र कृषक
वडा नं. १											
१	व्यावसायिक आलु खेती प्रवर्द्धनका लागि किसानलाई उन्नत जातको बिउ तथा प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराउने	घरघुरी	दहभारे, लग्न वोक्सी थला, वल्लेजुरा, भेडा खेक सिन्तुवाड	१००	१००	१००	१००	१००	५००	२५०,०००	
२	अदुवा, बेसार, लसुन खेती प्रवर्द्धनका लागि विषादी तथा प्राविधिक सहयोग	घरघुरी	तलिगाउँ माथिगाउँ, खलटाकुरा,	१००	१००	१००	१००	१००	५००	५००,०००	

			वल्ले, सिन्तुवाड भेडाखेक, लग्न, वल्ले, दहभागो								
३	एक घर एक करेसा बारी निर्माणका लागि बस्तीहरुमा अभियान संचालन गर्ने	घरधुरी	लग्न, वल्ले, दहभागो	५००	५००	५००	५००	५००	२५००	२५०,०००	
४	किसानहरुको जीविकोपार्जनका लागि व्यावसायिक अलैची खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	घरधुरी	वल्ले, दाङ्चुङ खल्टाकुरा, भेडाखेत	१००	१००	१००	१००	१००	५००	१,०००,०००	
५	हाइटेक टनेल सहितको व्यावसायिक बेमौसमी तरकारी खेति गर्ने किसानलाई सहयोग	घरधुरी	भेडा खेक सिन्तुवाड, तलिगाउँ	१०	१०	१०	१०	१०	५०	५००,०००	
६	व्यावसायिक सुन्तला, जुनार, कागति खेति	घरधुरी	डाराणा र, काफलगौरा, दाङ्चुङ	१०	१०	१०	१०	१०	५०	१००,०००	
७	व्यावसायिक केरा खेति प्रवर्द्धन गर्ने	घरधुरी	सिन्तुवाड, वल्ले	१०	१०	१०	१०	१०	५०	१००,०००	
८	उन्नत जातको खाद्यान्न बाली उत्पादनका लागि बीउ वितरण गर्ने	घरधुरी	सिन्तुवाड, वल्ले	१००	१००	१००	१००	१००	५००	५०,०००	
९	व्यावसायिक टिमुर खेति प्रवर्द्धनका लागि १०० घरधुरीलाई विरुवा वितरण तथा प्राविधिक सहयोग	विरुवा	वल्ले, दाङ्चुङ, भेडाखेक, तलिगाउँ	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००	१२५,०००	

१०	व्यावसायिक दाँते ओखर खेती प्रवर्द्धनका लागि १०० घरधुरीलाई विरुवा वितरण तथा प्राविधिक सहयोग	विरुवा	वल्ले लग्न, दाडचुड, वल्लेगुराँ	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००	१२५,०००	
वडा नं. २											
१	व्यावसायिक पशुपालन प्रवर्द्धन गर्न घाँसखेती पकेट क्षेत्र निर्माण गर्ने	सवै परिवार	वडा नम्बर २ का सवै सम्भावित क्षेत्रमा	४५०	४५०	४५०	४५०	४५०	२२५०	१००,०००	
२	विमैचा, स्थानाखर्क, डन्याचौर, चिनछरे, डाडा बर्खेडाकुरा अदुवा तथा वेसार पकेट क्षेत्र निर्माण	वर्ष	विमैचा, स्थानाखर्क, डन्याचौर, चिनछरे, डाडा बर्खेडाकटा	१	१	१	१	१	५	१,०००,०००	
३	कागती, सुन्तला केरा, अम्बा, मेवा, फलफुल पकेट क्षेत्र निर्माणका लागि विरुवा वितरण र प्राविधिक सहयोग	घरधुरी	डाडा कटेरी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	२००,०००	
४	व्यावसायिक माछापालन गर्नका लागि पहिलो पटकका लागि भूरा र प्राविधिक सहयोग	घरधुरी	कोरवाड खोला	५	५	५	५	५	२५	२,५००,०००	
५	वडास्तरका व्यावसायिक कृषकहरु उत्पादन गर्नका लागि छनोट गरिएको विषयमा कृषि पाठशाला तालिम सञ्चालन गर्ने	समुह	वडाका सवै समुहहरुमा	५	५	५	५	५	२५	६२५,०००	
६	उत्पादित कृषि उपजको बजारीकरणका लागि	मासिक	सिम्रुत	१२	१२	१२	१२	१२	६०	५००,०००	

	हाटबजारको व्यवस्थापन तथा संचालन गर्ने										
७	ताजा तरकारी तथा विउ उत्पादन पकेट क्षेत्रको विकास गर्ने	स्थान	सिमुत देखि बर्खेटाखुरा	१	१	१	१	१	५	५००,०००	
८	व्यावसायिक लसुन खेती प्रवर्द्धनका लागि उन्नत जातको विउ र प्राविधिक सहयोग	घरधुरी	पानीगैरा करिलीखोरिया	२०	२०	२०	२०	२०	१००	५००,०००	
९	व्यावसायिक ओखर खेती विस्तार र विकासका लागि विरुवा वितरण तथा प्राविधिक सहयोग	वर्ष	वाहरपानी वेनखोला	२०	२०	२०	२०	२०	१००	५००,०००	
१०	व्यावसायिक स्याउ खेती विकास र विस्तारका लागि विरुवा वितरण र प्राविधिक सहयोग	विरुवा	गैरिनेटा वादरपानी	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००	५००,०००	
११	व्यावसायिक अलैची खेतीको विकास र विस्तारका लागि विरुवा वितरण तथा प्राविधिक सहयोग	वर्ष	कोरवाड खोला लसुने	२०००	२०००	२०००	२०००	२०००	१००००	१००,०००	
१२	तरकारी तथा फलफूल संकलन केन्द्र निर्माण र संचालन	स्थान	सिमुतु	१	०	०	०	०	१	५००,०००	
बडा नं. ३											
१	खाद्यान उत्पादन गर्ने किसानहरुलाई उन्नत जातको मकै विउ वितरण	घरपरिवार	त्रिवेणी ३	३००	३००	३००	३००	३००	१५००	७५०,०००	
२	खाद्यान उत्पादन गर्ने किसानहरुलाई गहुँ, धानको विउ वितरण	घरपरिवार	त्रिवेणी ३	३००	३००	३००	३००	३००	१५००	७५०,०००	

३	व्यावसायिक फलफुल खेती प्रवर्द्धनका लागि विरुवा वितरण	विरुवा	त्रिवेणी ३	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००	२५०,०००	
४	व्यावसायिक अलैची, अदुवा वेसार, मेथि, धनिया, जिरा खेती प्रवर्द्धनका लागि विउ वितरण	घरपरि वार	त्रिवेणी ३	५०	५०	५०	५०	५०	२५०	१,२५०,०००	
५	अगार्निक कोदो, जौ, फापरको उत्पादनलाई वृद्धि गर्न प्रोत्साहन गर्न	घरपरि वार	त्रिवेणी ३	५०	५०	५०	५०	५०	२५०	१,२५०,०००	
६	प्याज, आलु, भटमास, सिमी, मुसुरो	घरपरि वार	त्रिवेणी ३	५०	५०	५०	५०	५०	२५०	१,२५०,०००	
७	व्यावसायिक च्याउ खेतीका लागि तालिम तथा पहिलो पटकका लागि विउ वितरण र प्राविधिक सहयोग	घरपरि वार	त्रिवेणी ३	१०	१०	१०	१०	१०	५०	५००,०००	
८	रोजमेरी, टिमुर आदिको व्यावसायिक उत्पादन गर्न विरुवा वितरण तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने	घरपरि वार	त्रिवेणी ३	५०	५०	५०	५०	५०	२५०	१,२५०,०००	
९	हलो ट्र्याक्टर वितरण	बस्ती	त्रिवेणी ३	३	३	३	३	३	१५	७५,०००	
वडा नं. ४											
१	व्यावसायिक खाद्यान्न उत्पादन गर्ने किसानहरूलाई उन्नत जातको मकै, गहुँ, जौ, कोदो, फापर, आदिको बीउ वितरण तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने	घरधुरी	वडाभरी	१००	१००	१००	१००	१००	५००	३००,०००	
२	उत्पादनयोग्य जमिन भएका विपन्न किसानहरूलाई अदुवा, वेसार, टिमुर, अलैची आदिको	घरधुरी	खुम्चेरी	३०	३०	३०	३०	३०	१५०	३००,०००	

	विउ वितरण गर्ने र व्यावसायिक किसानको उत्पादित मसलाजन्य वस्तुहरुलाई बजारीकरणका लागि सहजीकरण गर्ने										
३	व्यावसायिक रुपमा मौसमी तथा वेमौसमी तरकारी खेती गर्ने कृषकहरुलाई लागि वीउविजन, टनेलका लागि आवश्यक सामग्री र प्राविधिक सहयोगको गर्ने गर्ने	घरधुरी	दम्दु पोखरी, खुम्चेरी, छोटेकाडा पोखरी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	१००,०००	
४	फलफूल खेतीको उत्पादन र प्रवर्द्धनका लागि वडापालिका भित्र एकवटा नर्सरी स्थापनाका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग गर्ने	घरधुरी	छोटेकाँडा, ज्यालाड, खुम्चेरी, पूर्णाखारा	१					१	१००,०००	
५	सुन्तला, मौसम, कागती, स्टावेरी, रोजमेरी, टिमुआदिको व्यावसायिक उत्पादन गर्न विरुवा वितरण तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने	विरुवा	वडाका सबै बस्ती	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००	१२५,०००	
६	कृषि बिमा कार्यक्रम सञ्चालन	घरधुरी	वडाका सबै बस्ती						४५०	२२५,०००	
७	तरकारी संकलन केन्द्र	स्थान	वडाको केन्द्र भागमा	१						३००,०००	
वडा नं. ५											
१	व्यावसायिक खाद्यान्न उत्पादन गर्ने किसानहरुलाई उन्नत जातको मकै, गहुँ, जौ, कोदो, फापर, आदिको वीउ वितरण गर्ने	परिवार	वडा ५	२०	२०	२०	२०	२०	१००	१५०,०००	

२	उत्पादन योग्य जमिन भएका विपन्न किसानहरुलाई अदुवा तथा वेसारको विउ वितरण गर्ने	पटक	वडा ५	२०	२०	२०	२०	२०	१००	२००,०००	
३	व्यावसायिक रुपमा वेमौसमी तरकारी खेती गर्ने कृषकहरुलाई लागि टनेलका लागि आवश्यक सामग्री वितरण गर्ने	पटक	वडा ५	२०	२०	२०	२०	२०	१००	३००,०००	
४	फलफूल खेतीको उत्पादन र प्रवर्द्धनका लागि वडापालिका भित्र एकवटा नर्सरी स्थापनाका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग गर्ने	पटक	वडा ५	१					१	३००,०००	
५	सुन्तला, मौसम, कागती, अंगुर, स्ट्रावेरी, रोजमेरी, टिमुर, अलैची, आदिको व्यावसायिक उत्पादन गर्न विरुवा वितरण तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने	विरुवा	वडा ५	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००	१२५,०००	
६	कृषि विमा कार्यक्रम सञ्चालन	पटक	वडा ५	५००	५००	५००	५००	५००	२५००	७५०,०००	
७	कृषकहरुको पायक पर्ने र व्यापारिक सञ्जालसँग सहज रुपमा जोड्नका लागि तरकारी संकलन केन्द्रको स्थापना गर्ने	पटक	वडा ५	१					१	३००,०००	
८	रैथाने बाली फापर, कोदो उत्पादनका लागि प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम संचालन गर्ने	पटक	वडा ५	१	१	१	१	१	५	५०,०००	
९	सिमी, वोडी, चना, केराउ, भटमास उत्पादनका लागि विउ	परिवार	वडाका सबै परिवारलाई करेसा बारी	४००	२००	१००			७००	७०,०००	

	विजन तथा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने		निर्माणका लागि आवश्यक विउ								
१०	खोला तथा खोल्साको ओसिलो क्षेत्रहरूमा अलैची खेती प्रवर्द्धन गर्नका लागि किसानहरूलाई विउ विजन तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने	विरुवा	वडा ५	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००	५०,०००	
११	वडाका अगुवा व्यावसायिक किसानलाई कृषि प्राविधिक तालिम दिने	संख्या	सबै बस्तीको प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गर्ने		२०				२०	४००,०००	
वडा नं. ६											
१	उत्पादन योग्य जमिन भएका विपन्न किसानहरूलाई अदुवा तथा वेसारको विउ वितरण गर्ने	पटक	वडाभर	२०	२०	२०	२०	२०	१००	१,०००,०००	
२	सुन्तला, मौसम, कागती, अंगुर, स्ट्रावेरी, रोजमेरी, टिमुर, अलैची, आदिको व्यावसायिक उत्पादन गर्न विरुवा वितरण तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने	विरुवा	वडाभर	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००	१२५,०००	
३	व्यावसायिक खाद्यान्न उत्पादन गर्ने किसानहरूलाई उन्नत जातको मकै, गहुँ, जौ, कोदो, फापर, आदिको बीउ वितरण गर्ने	परिवार	वडाभर	२००	२००	२००	२००	२००	१०००	१,०००,०००	

४	व्यवसायिक च्याउ खेती	पटक	वडाभर	१०	१०	१०	१०	१०	५०	२५,०००	
५	खोला तथा खोल्साको ओसिलो क्षेत्रहरुमा अलैची खेती प्रवर्द्धन गर्नका लागि किसानहरुलाई विउ विजन तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने	विरुवा	वडा ५	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००	५०,०००	
६	सिमी, वोडी, चना, केराउ, भटमास उत्पादनका लागि विउ विजन तथा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने	परिवार	वडाका सबै परिवारलाई करेसा बारी निर्माणका लागि आवश्यक विउ	४००	२००	१००			७००	७०,०००	
७	कृषि विमा कार्यक्रम सञ्चालन	परिवार	वडाभर	४००	४००	४००	४००	४००	२०००	६००,०००	
८	वडाका अगुवा व्यावसायिक किसानहरुको पेशागत दक्षता वृद्धिका लागि प्रत्येक वर्ष २० जनालाई कृषि भ्रमण कार्यक्रम संचालन गर्ने	पटक	वडाका सबै परिवारलाई करेसा बारी निर्माणका लागि आवश्यक विउ	२०	२०	२०	२०	२०	१००	१,०००,०००	
९	घाँस खेती (उन्नत जातको) प्रवर्द्धनका लागि बीउ विजनको वितरण	परिवार	वडाभर	५००					५००	५०,०००	
१०	प्राङ्गारिक मल उत्पादन र प्रवर्द्धनका लागि निरन्तर प्रचार प्रचार गर्ने	पटक	वडाभर	१	१	१	१	१	५	५०,०००	

११	ड्राइगन खेती	परिवार	सबै बस्तीको प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गर्ने	५	५	५	५	५	२५	१,०००,०००	
१२	कृषि प्राविधिक तालिम	संख्या	वडाभर	१०	१०	१०	१०	१०	४०	६००,०००	
१३	नर्सरी व्यवस्थापन तथा स्थापना	पटक	वडाभर	१					१	३००,०००	
१४	तरकारीको विउ विजन खेती प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक बजारिकरण र विउ विजनको सहजीकरण गर्ने	पटक	वडाभर	१	१	१	१	१	५	५००,०००	
१५	सिचाईका लागि पानी संकलन केन्द्र निर्माण	स्थान	वडाभर						०	३००,०००,०००	
वडा नं. ७											
१	उत्पादन योग्य जमिन भएका विपन्न किसानहरुलाई अदुवा तथा वेसारको विउ वितरण गर्ने	पटक	वडाभर	२०	२०	२०	२०	२०	१००	५००,०००	
२	सुन्तला, मौसम, कागती, अंगुर, स्टवेरी, रोजमेरी, टिमुर, अलैची, आदिको व्यावसायिक उत्पादन गर्न विरुवा वितरण तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने	विरुवा	वडाभर	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००	१२५,०००	
३	व्यावसायिक खाद्यान्न उत्पादन गर्ने किसानहरुलाई उन्नत जातको मकै, गहुँ, जौ, कोदो,	परिवार	वडाभर	४०	४०	४०	४०	४०	२००	२००,०००	

	फापर, आदिको बीउ वितरण गर्ने										
४	व्यवसायिक च्याउ खेती	पटक	वडाभर	१०	१०	१०	१०	१०	५०	२५,०००	
५	खोला तथा खोल्साको ओसिलो क्षेत्रहरुमा अलैची खेती प्रवर्द्धन गर्नका लागि किसानहरुलाई विउ विजन तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने	विरुवा	वडा ५	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००	५०,०००	
६	सिमी, वोडी, चना, केराउ, भटमास, आलु, प्याज, लुसुन आदि उत्पादनका लागि विउ विजन तथा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने	परिवार	वडाका सबै परिवारलाई करेसा बारी निर्माणका लागि आवश्यक विउ	४००	२००	१००			७००	७०,०००	
७	वडाका अगुवा व्यावसायिक किसानहरुको पेशागत दक्षता वृद्धिका लागि प्रत्येक वर्ष २० जनालाई कृषि भ्रमण कार्यक्रम संचालन गर्ने	पटक	वडाका अगुवा किसानहरुलाई	२०	२०	२०	२०	२०	१००	१,०००,०००	
८	घाँस खेती (उन्नत जातको) प्रवर्द्धनका लागि बीउ विजनको वितरण	परिवार	वडाभर	५००					५००	५०,०००	
९	प्राङ्गारिक मल उत्पादन र प्रवर्द्धनका लागि निरन्तर प्रचार प्रचार गर्ने	पटक	वडाभर	१	१	१	१	१	५	५०,०००	
१०	कृषि प्राविधिक तालिम	संख्या	वडाभर	१०	१०	१०	१०		४०	८००,०००	

११	नर्सरी व्यवस्थापन तथा स्थापना	पटक	वडाभर	१					१	३००,०००	
	वडा नं. ८										
१	उत्पादन योग्य जमिन भएका विपन्न किसानहरुलाई अदुवा तथा वेसारको विउ वितरण गर्ने	पटक	वडाभर	२०	२०	२०	२०	२०	१००	५००,०००	
२	सुन्तला, मौसम, कागती, अंगुर, स्ट्रावेरी, किवी, रोजमेरी, टिमु, अलैची, आदिको व्यावसायिक उत्पादन गर्न विरुवा वितरण तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने	विरुवा	वडाभर	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००	१२५,०००	
३	व्यावसायिक खाद्यान्न उत्पादन गर्ने किसानहरुलाई उन्नत जातको मकै, गहुँ, जौ, कोदो, फापर, आदिको बीउ वितरण गर्ने	परिवार	वडाभर	२००	२००	२००	२००	२००	१०००	१,०००,०००	
४	व्यावसायिक च्याउ खेती	पटक	वडाभर	१०	१०	१०	१०	१०	५०	२५,०००	
५	खोला तथा खोल्साको ओसिलो क्षेत्रहरुमा अलैची खेती प्रवर्द्धन गर्नका लागि किसानहरुलाई विउ विजन तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने	विरुवा	वडा ५	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००	५०,०००	
६	सिमी, वोडी, चना, केराउ, भटमास उत्पादनका लागि विउ विजन तथा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने	परिवार	वडाका सबै परिवारलाई करेसा बारी निर्माणका लागि	४००	२००	१००			७००	७०,०००	

			आवश्यक विउ								
७	कृषि बिमा कार्यक्रम सञ्चालन	परिवार	वडाभर	४००	४००	४००	४००	४००	२०००	६००,०००	
८	वडाका अगुवा व्यावसायिक किसानहरुको पेशागत दक्षता वृद्धिका लागि प्रत्येक वर्ष २० जनालाई कृषि भ्रमण कार्यक्रम संचालन गर्ने	पटक	सबै बस्तीको प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गर्ने	२०	२०	२०	२०	२०	१००	१,०००,०००	
९	उन्नत जातको घाँस खेती प्रवर्द्धनका लागि बीउ विजनको वितरण	परिवार	वडाभर	५००					५००	५०,०००	
१०	प्राङ्गारिक मल उत्पादन र प्रवर्द्धनका लागि निरन्तर प्रचार प्रचार गर्ने	पटक	वडाभर	१	१	१	१	१	५	५०,०००	
११	ड्राइगन खेती	परिवार	प्राविधिक रुपमा तयार भएका परिवारलाई	५	५	५	५	५	२५	१,०००,०००	
१२	वेरोजगार युवा युवतीहरुलाई कृषि प्राविधिक तालिमको व्यवस्था गर्ने	संख्या	वडाभर	१०	१०	१०	१०		४०	८००,०००	
१३	नर्सरी व्यवस्थापन तथा स्थापना	पटक	वडाभर	१					१	३००,०००	
	वडा नं. ९										
१	उत्पादन योग्य जमिन भएका विपन्न किसानहरुलाई अदुवा तथा बेसारको विउ वितरण गर्ने	पटक	वडाभर	२०	२०	२०	२०	२०	१००	५००,०००	

२	सुन्तला, मौसम, कागती, अंगुर स्टावेरी, रोजमेरी, टिमुर, अलैची, आदिको व्यावसायिक उत्पादन गर्न विरुवा वितरण तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने	पटक	वडाभर	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००	१२५,०००	
३	व्यावसायिक खाद्यान उत्पादन गर्ने किसानहरुलाई उन्नत जातको मकै, गहुँ, जौ, कोदो, फापर, आदिको बीउ वितरण गर्ने	पटक	वडाभर	२००	२००	२००	२००	२००	१०००	१,०००,०००	
४	व्यावसायिक च्याउ खेती	पटक	वडाभर	१०	१०	१०	१०	१०	५०	२५,०००	
५	खोला तथा खोल्साको ओसिलो क्षेत्रहरुमा अलैची खेती प्रवर्द्धन गर्नका लागि किसानहरुलाई विउ विजन तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने	विरुवा	वडा ५	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००	५०,०००	
६	सिमी, वोडी, चना, केराउ, भटमास उत्पादनका लागि विउ विजन तथा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने	परिवार	वडाका सबै परिवारलाई करेसा बारी निर्माणका लागि आवश्यक विउ	४००	२००	१००			७००	७०,०००	
७	कृषि बिमा कार्यक्रम सञ्चालन	परिवार	वडाभर	४००	४००	४००	४००	४००	२०००	६००,०००	
८	वडाका अगुवा व्यावसायिक किसानहरुको पेशागत दक्षता वृद्धिका लागि प्रत्येक वर्ष २०	पटक	वडाका सबै परिवारलाई करेसा बारी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	१,०००,०००	

	जनालाई कृषि भ्रमण कार्यक्रम संचालन गर्ने		निर्माणका लागि आवश्यक विउ								
९	घाँस खेती (उन्नत जातको) प्रवर्द्धनका लागि बीउ विजनको वितरण	परिवार	वडाभर	५००					५००	५०,०००	
१०	प्राङ्गारिक मल उत्पादन र प्रवर्द्धनका लागि निरन्तर प्रचार प्रचार गर्ने	पटक	वडाभर	१	१	१	१	१	५	५०,०००	
११	ड्राइगन खेती	परिवार	सबै बस्तीको प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गर्ने	५	५	५	५	५	२५	१,२५०,०००	
१२	नर्सरी व्यवस्थापन तथा स्थापना	पटक	वडाभर	१					१	३००,०००	
१३	व्यावसायिक माछापालनका लागि भौतिक पूर्वाधार तयार गरेका कृषकहरूलाई एक पटकका लागि माछाका भूरा वितरण र नियमित रुपमा प्राविधिक सहयोग	परिवार	वडाका सम्भाव्य बस्तीका परिवारहरूलाई	२	२	२	२	२	१०	५००,०००	
१४	व्यावसायिक मौरीपालक किसानहरूलाई आधुनिक घर र नियमित प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने	परिवार	त्रिवेणी ९	२०	२०	२०	२०	२०	१००	१,०००,०००	
	वडा नं. १०										

१	उत्पादन योग्य जमिन भएका विपन्न किसानहरुलाई अदुवा तथा वेसारको विउ वितरण गर्ने	पटक	वडाभर	२०	२०	२०	२०	२०	१००	५००,०००	
२	सुन्तला, मौसम, कागती, अंगुर, स्टावेरी, रोजमेरी, टिमुर, अलैची, आदिको व्यावसायिक उत्पादन गर्न विरुवा वितरण तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने	पटक	वडाभर	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००	१२५,०००	
३	व्यावसायिक खाद्यान्न उत्पादन गर्ने किसानहरुलाई उन्नत जातको मकै, गहुँ, जौ, कोदो, फापर, आदिको बीउ वितरण गर्ने	पटक	वडाभर	२००	२००	२००	२००	२००	१०००	१,०००,०००	
४	व्यावसायिक च्याउ खेती	पटक	वडाभर	१०	१०	१०	१०	१०	५०	२५,०००	
५	खोला तथा खोल्साको ओसिलो क्षेत्रहरुमा अलैची खेती प्रवर्द्धन गर्नका लागि किसानहरुलाई विउ विजन तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने	विरुवा	वडा ५	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००	५०,०००	
६	सिमी, वोडी, चना, केराउ, भटमास उत्पादनका लागि विउ विजन तथा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने	परिवार	वडाका सबै परिवारलाई करेसा बारी निर्माणका लागि आवश्यक विउ	४००	२००	१००			७००	७०,०००	
७	कृषि बिमा कार्यक्रम सञ्चालन	परिवार	वडाभर	४००	४००	४००	४००	४००	२०००	६००,०००	

८	वडाका अगुवा व्यावसायिक किसानहरुको पेशागत दक्षता वृद्धिका लागि प्रत्येक वर्ष २० जनालाई कृषि भ्रमण कार्यक्रम संचालन गर्ने	पटक	वडाका सबै परिवारलाई करेसा बारी निर्माणका लागि आवश्यक विउ	२०	२०	२०	२०	२०	१००	१,०००,०००	
९	घाँस खेती (उन्नत जातको) प्रवर्द्धनका लागि बीउ विजनको वितरण	परिवार	वडाभर	५००					५००	५०,०००	
१०	प्राङ्गारिक मल उत्पादन र प्रवर्द्धनका लागि निरन्तर प्रचार प्रचार गर्ने	पटक	वडाभर	१	१	१	१	१	५	५०,०००	
११	ड्राइगन खेती	परिवार	सबै बस्तीको प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गर्ने	३	३	३	३	३	१५	७५०,०००	
१२	नर्सरी व्यवस्थापन तथा स्थापना	पटक	वडाभर	१					१	३००,०००	
१३	व्यावसायिक माछापालनका लागि भौतिक पूर्वाधार तयार गरेका कृषकहरुलाई एक पटकका लागि माछाका भूरा वितरण र नियमित रुपमा प्राविधिक सहयोग	परिवार	वडाका सम्भाव्य बस्तीका परिवारहरुलाई	२	२	२	२	२	१०	५००,०००	
१४	व्यावसायिक मौरीपालक किसानहरुलाई आधुनिक घर र	परिवार	त्रिवेणी ९	२०	२०	२०	२०	२०	१००	१,०००,०००	

	नियमित प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने										
	व्यावसायिक रूपले तरकारी बीउ विजनको उत्पादन गर्ने किसानहरुका लागि मुला, प्याज, काउली, चम्चुर, रायो आदिको बीउ तथा विषादीजन्य औषधिको आवश्यक सहजीकरण गर्ने	परिवार	पेदिखेत, सालभाडी आदि तरकारीको विउ उत्पादन हुने क्षेत्रका बासिन्दाहरु	१००	१००	१००	१००	१००	५००	२,५००,०००	
	जम्मा									४७६,२२०,०००	

अपेक्षित उपलब्धि

कृषि पेशामा समाजका दक्ष र शिक्षित युवा, ख्यातिप्राप्त लब्ध प्रतिष्ठित व्यक्तिहरु आवद्ध भई सम्मानित पेशाको रूपमा विकास भएको हुनेछ। कृषिमा उत्पादन र उत्पादकत्व हासिल गरी कृषि उपजमा आत्मनिर्भर गाउँपालिका भएको हुनेछ। कृषिलाई नाफामूलक, गुणस्तरीय, दिगो एवं व्यावसायिक प्रणालीमा रूपान्तरण गरी उद्योगको रूपमा विकास भएको हुनेछ। कृषि उद्यमी तथा उद्योगको विकास गरी आय तथा रोजगारी वृद्धि भएको हुनेछ। कृषि उपजको बजारीकरण तथा निर्यातको लागि व्यावसायिक कृषि उत्पादनलाई बजार संजालमा जाडिएको हुनेछ। कृषि क्षेत्रको यान्त्रिकीकरण, व्यावसायीकरण र औद्योगिकीकरणका माध्यमबाट उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि गरी आयातमा कमी र निर्यातमा प्रवर्द्धन गर्दै कृषि क्षेत्रले त्रिवेणी गाउँपालिकाको आर्थिक समृद्धिमा महत्वपूर्ण योगदान गरेको हुनेछ।

५.२ पशुपंक्षी विकास

त्रिवेणी गाउँपालिकामा कुल कृषि ग्राहस्थ उत्पादनमा खाद्यान्नपछि पशुपंक्षीको योगदान महत्वपूर्ण रहेको छ। यस गाउँपालिकामा पशुपंक्षी पालनको रूपमा गाई, भैँसी, भेडा, बाख्रा, सुँगुर, बंगुर, कुखुरा, माछा आदि पाल्ने चलन रहेको छ। पशु पालनको यो परम्परागत प्रचलनलाई व्यावसायिक बनाउन नसक्दा कृषकहरूले अपेक्षित लाभ लिन सकिरहेका छैनन्। पशुपालनका लागि हावापानी, चरण क्षेत्र, खर तथा डाले घाँसको स्रोत, पानीको पर्याप्तता र परम्परादेखि पशुपालनप्रति स्थानीय कृषकहरूको लगावलाई हेर्दा यो गाउँपालिका पशुपालनका दृष्टिले राम्रो सम्भावना रहेको छ। व्यावसायिक पशुपालन गरी आर्थिक उपार्जनका माध्यमबाट जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन कृषकहरूको क्षमता विकास गरी वितीय लगानी सुनिश्चित गर्नुपर्ने देखिन्छ।

त्रिवेणी गाउँपालिकाको कृषि क्षेत्रको सम्भाव्यता अध्ययन २०७८ अनुसार त्रिवेणी गाउँपालिकामा ८५.१ प्रतिशत परिवारले गाई-भैँसी पालिरहेको पाइन्छ। गाउँपालिका भित्रका पशुपालक परिवारले सरदरमा १.७८ वटा भैँसी, ०.३३ वटा गाई, १.२९ वटा गोरु, ५.१७ वटा बाख्रा, ०.१० वटा बंगुर, ११.४ वटा कुखुरा, र ०.२१ वटा हाँस पालिरहेको देखिन्छ। यसमध्ये ५३.६८ परिवारले कम्तिमा एउटा दुहुँनो गाई भैँसी पालन गरी दैनिक सरदर ४.२९ लिटर दुध उत्पादन गरी सरदर दैनिक १.१ लिटर प्रति परिवार दुध बिक्री गर्ने गरेको पाइएको छ।

त्रिवेणी गाउँपालिकाका जम्मा घरपरिवार मध्ये ९४.४१ प्रतिशतले पशुपालन गर्ने गरेका छन्। ती मध्ये ७७.७६ प्रतिशत परिवारले बाख्रापालन गरिरहेका छन्। बाख्रा पालन गर्ने किसान परिवारले सरदर १२.४४ वटा बाख्रा पालिरहेका छन् जसमध्ये ५.०२ माउ, २.८० पाठी, २.४७ पाठा/बोका र २.१५ खसी रहेको पाइन्छ। त्यसै गरी १२.७१ परिवारले मात्र भेडापालन गरिरहेको पाइन्छ। भेडापालक परिवारले सरदरमा १०.८० भेडा प्रति परिवार पालिरहेको पाइयो। कूल १०.०८ भेडामध्ये ५.४४ माउ, २.९१ पाठी र १.७३ पाठा/भाले रहेको पाइयो।

बंगुर तथा सुँगुर नेपालको अधिकांश ग्रामीण क्षेत्रमा सीमित केही जातजातिका परिवारले मात्र परम्परागत रूपमा पाल्ने गरेको पाइन्छ। यस गाउँपालिकामा पनि अन्य पशुपंक्षी पालक कृषक परिवारको संख्याको तुलनामा बंगुर तथा सुँगुर पालन गर्ने किसान परिवारको संख्या अत्यन्त न्यून पाइएको छ।

यस गाउँपालिकाका घर परिवारमध्ये पंक्षी पालक किसान परिवारको संख्या ९८.८१ प्रतिशत रहेको छ। त्यस मध्ये ७५.२९ प्रतिशत परिवारले मात्र केहि संख्यामा स्थानीय जातका कुखुरा पालन गरिरहेको पाइएको छ। कुखुरा पालन गर्ने किसान परिवारले सरदरमा ११.४० वटा कुखुरा पालेको देखिन्छ।

गाउँपालिकाको पार्श्वचित्र अनुसार पशुपंक्षी उपक्षेत्रमा साना तथा मझौला किसानहरूको बाहुल्यता रहेको छ। गाउँपालिकाको गोष्ठिको आँकलन अनुसार गाउँपालिकामा २७००० खसी, बाख्रा तथा भेडा, ८२०००

कुखुरा, हाँस, कालिज तथा बट्टाइजस्ता कूल चरा प्रजाति, ८०० बंगुर र ११०० गाई भैंसी रहेका छन् । मूलतः निर्वाहमुखी पशुपंक्षी पालन भएको र उन्नत प्रविधि तथा उत्पादन सामग्रीहरूको यथोचित उपलब्धता नभएकाले त्रिवेणी गाउँपालिकामा पशुपंक्षी विकासतर्फ आशातित उपलब्धि हुन सकेको छैन । साथै वित्तीय पहुँच नहुनु, बजार पूर्वाधारको विकास नहुनु जस्ता कारणहरू पनि अवरोधका रूपमा रहेका छन् । आम उपभोक्ताहरूको क्रयशक्तिमा आएको वृद्धि र गाउँपालिकाका विभिन्न स्थानहरूमा प्रवर्द्धन हुँदै गरेको पर्यटन व्यवसायले पशुपंक्षीजन्य उत्पादनहरूको बढ्दो माग पूर्तिका लागि यस क्षेत्रको उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गर्न जरुरी छ । पशुपंक्षी क्षेत्रको व्यावसायीकरण तथा बजारीकरणबाट स्थानीय स्तरमै रोजगारी सिर्जना र आयआर्जन गर्न सकिने हुँदा यस क्षेत्रको विकास गरिनु जरुरी छ ।

सम्भावना र अवसर

- त्रिवेणी गाउँपालिकाका टोटके, पेउघा, मुरुको माथिल्लो भाग, खारा, खुम्चेरी आदि उच्च पहाडी भूभागमा परम्परागत पशुपंक्षीहरूमा नश्ल सुधार गरी व्यावसायिक उद्देश्यका साथ पशुपालन गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ । साथै परिवर्तित समय सन्दर्भसँगै कानूनको दायरामा रही कतिपय वन्यजन्तु कालिज, बट्टाइ, बदेल तथा घरपालुवा भेंडा, बाखाको व्यावसायिक फार्महरू संचालन गर्ने राम्रो सम्भावना रहेको छ । यसले आयआर्जन, रोजगारी र मासुमा आत्मनिर्भरता प्रदान गर्दछ ।
- गाउँपालिकाको मध्य पहाडी भाग पेदीखेत, सालगारी, चौतारा, पेउघा, गोठवाडजस्ता स्थानहरूमा गाई, भैंसी, नश्ल सुधार गरिएका बाखा र कालिज जस्ता पशुपंक्षीहरूको व्यावसायिक फार्महरू सञ्चालन गरी दुध तथा दुग्धजन्य उत्पादन र मासुको समेत निर्यात गरी आयआर्जनमा वृद्धि गर्ने सम्भावना रहेको छ । साथै माहुरीको परम्परागत घरमा सुधार गरी व्यावसायिक मौरी पालन गर्ने प्रचुर सम्भावना रहेको छ ।
- भौगोलिक बनोट, हावापानी र बजारीकरणको सहजता भएको यस गाउँपालिकाको तल्लो क्षेत्रमा रहेका समर्थर स्थानहरूमा गाँस खेती र भण्डारण गरी पशुपंक्षी पालन र निर्यात गर्न सक्ने सम्भावना रहेको छ ।

समस्या र चुनौती

- परम्परागत कृषि प्रणालीमा सीमित हुनु, व्यावसायिक प्रयोजनका लागि आधुनिकीकरण गरी पशुपंक्षीको पालन नगर्नु, परम्परागत प्राकृतिक घाँसमा मात्रै निर्भर हुनाले सुक्खा, खडेरी, अस्वाभाविक प्राकृतिक वातावरणमा हुने परिवर्तन र प्राकृतिक विपत्तीका कारण पशुपंक्षीको व्यावसायिक पालन हुन नसक्नु,
- दक्ष प्राविधिक सेवा नहुँदा पोसिलो घाँस तथा कुडो पराल, गोठ, भकारा र खोरहरू पशुपंक्षी मैत्री नहुनाले दुध, मासु र प्रजनन स्वास्थ्यमा समस्या उत्पन्न भई अपेक्षित लाभ दिन नसक्नु,
- विपन्न, साना तथा मध्यम आय भएका कृषकहरूका लागि सरल कर्जाको व्यवस्था नभएकाले निर्वाहमुखी पशुपंक्षी पालनमा मात्र सीमित रहनु,
- सीमित स्रोतसाधन, परम्परागत ज्ञान र अनुभवबाट उत्पादित दुग्धजन्य तथा मासुजन्य वस्तुले उचित मूल्य र सहज बजार पाउन नसक्दा कृषकहरू व्यावसायिक पशुपंक्षी पालनप्रति उत्साहित नहुनु,
- आफ्नै पुँजी, सीप र अनुभवका आधारमा पशुपंक्षीजन्य उत्पादनमा संलग्न किसानहरूको व्यावसायिक दक्षता अभिवृद्धिमा संस्थागत ध्यान नजानु,

- गाउँपालिका भित्रका सबै स्थानमा दक्ष जनशक्तिको पहुँच नहुनु, विभिन्न रोग प्रतिरोधात्मक औषधीको अभाव, पशु स्वास्थ्य उपकरणको अभाव, नश्ल सुधार सेवाको कमी, भेट्नरी प्रसार सेवाको कमी हुनु,

सोच:

“पशुपंक्षी क्षेत्रको व्यावसायिक विकास आर्थिक सबलताको आधार”

लक्ष्य:

- स्वच्छ एवम् गुणस्तरीय पशुपंक्षी उत्पादनमा व्यावसायीकरण गरी खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा गाउँपालिकालाई आत्मनिर्भर गराउनुका साथै जनताको आय स्तरमा सुधार ल्याउने ।

उद्देश्य:

- गाउँपालिका सम्भाव्य वडाहरूमा उन्नत पशुपंक्षीमा विविधीकरण र व्यावसायीकरण गरी गाई र भैँसीको दुध उत्पादनमा वृद्धि गर्न नश्ल सुधार, पशु आहार व्यवस्थापन, गोठ सुधार, पशु स्वास्थ्य सेवामा सुधार गर्नु,
- गाउँपालिकाका सम्भाव्य वडाहरूमा व्यावसायिक भेंडा, बाखा, सुँगुर, बँगुर, कुखुरा, हाँस, जस्ता मासुजन्य पशुपंक्षी पालन व्यवसायलाई व्यावसायीकरण गर्न आवश्यक नश्ल सुधार, गोठ तथा खोर सुधार, पशु आहारा र पशु स्वास्थ्य सेवामा सुधार गरी उत्पादकत्व र उत्पादनमा वृद्धि गर्नु,
- व्यावसायिक जोखिमको न्यूनीकरणका लागि पशुपंक्षी बीमा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्नु,
- पशु तथा पशुपंक्षीजन्य उत्पादन (दुध, दही, घ्यू र मासु)को बजार व्यवस्था गर्नु र
- गाउँपालिको भौगोलिक अवस्थिति, हावापानी तथा प्रचलित कृषि प्रणालीमा व्यावसायिक मौरीपालनको संभावना निकै राम्रो देखिएकोले सम्भाव्य स्थानहरूमा मौरीपालन कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु ।

रणनीति तथा कार्यनीति:

रणनीति	कार्यनीति
पशुपंक्षी पालनमा व्यावसायीकरण गरी समग्र पशुपंक्षी उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्ने,	- गाउँपालिका भित्र व्यावसायिक पशुपंक्षी पालनका लागि पकेट क्षेत्र पहिचान गर्ने, - साना तथा विपन्न किसानलाई पशुपंक्षीको व्यावसायिक पालनमा आकर्षित गर्न आवश्यक व्यावसायिक योजना सहित प्राविधिक र बिउ पुँजीको व्यवस्था गर्ने, - पशुपंक्षीजन्य उत्पादन दुध, दही, घ्यू, पनिर, चिज, खुवा र मासुमा पालिकालाई आत्मनिर्भर बनाउनका लागि भैँसी, बाखा, गाई, भेंडा, कालिज, कुखुरा, माछा, बँगुर, बढेल, खरायो, टर्की, बट्इ, जस्ता पशुपंक्षी उत्पादन कार्यक्रम संचालन गर्ने, - प्रत्येक वडामा पशुपंक्षी सम्बन्धी प्राविधिक सेवा र सुविधा उपलब्ध गराउने,

	● पशुपंक्षी उत्पादनमा पकेट क्षेत्रको अवधारणा अनुसार व्यावसायीकरण गर्नका लागि तालिम, लागत सहभागिता, बीउ पूँजी, उत्पादन तथा बाली संरक्षणमा आधारित अनुदान प्रदान गर्ने, ● पशुपंक्षी क्षेत्रको व्यावसायीकरण र यान्त्रिकीकरण गर्नका लागि कृषकहरूलाई आवश्यक पुँजी र पूर्वाधारमा सहयोग गर्ने, किसान तथा व्यावसायीहरूलाई सरल कर्जामा पहुँच वृद्धि गर्न वित्तीय संस्थाहरूसँग सहजीकरण गर्ने, ● गाउँपालिकाभित्रको बेरोजगारी समस्याको न्यूनीकरण गर्न गाउँपालिकाले पशुपंक्षी पालनमा आधारित स्वरोजगार कार्यक्रम संचालन गरी ५०० युवाहरूलाई पशुपंक्षी सम्बन्धी उद्यम संचालन गराउने, ● पशुहरूको गोठ/खोर सुधार र मूत्र संकलन तथा प्राङ्गारिक मल जैविक विषादीका रूपमा उपयोग गर्न कृषकहरूलाई सहजीकरण गर्ने, ● लसुने, डल्सिडे, डाँडा, सुकीदह, खारानेटा, मुरुडाँडा, पेउघा ठारलेक, नुवाकोटडाँडा, टोटके लेक लगायतका पालिकाकाको उपल्लो स्थानहरूमा व्यवसायिक मासुजन्यपशुवस्तु तथा जडिबुटी खेतीको सम्भाव्यता अध्ययन गरी फर्महरू स्थापना गर्ने, ● गाउँपालिकाभित्रका आर्थिक रूपमा विपन्न र पर्याप्त जमिन नभएका परिवारहरूको पहिचान गरी माहुरी पालन व्यवसायको संचालनका लागि आवश्यक प्राविधिक तालिम र बीउ पूँजीको व्यवस्था गर्ने, ● पशुपंक्षी बीमा कार्यक्रम संचालन गरी कृषकको लगानी जोखिम न्यूनीकरण गर्ने, ● व्यावसायिक बन्न इच्छुक कृषकलाई पशुपंक्षी पालनमा व्यावसायीकरण गर्ने योजना, आवश्यक पूर्वाधार विकास, बीउ पूँजी, प्राविधिक ज्ञान, राज्यले अंगीकार गरेका नीति, नियम, बारे सचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● पशुपंक्षी पालक किसानले छनौट गरेका पशु पैदावारको व्यावसायिक योजना बनाउन सहजीकरण गर्ने, ● लगानी सुनिश्चितताका लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूसँग समन्वय गराउने, ● साना लगानी कर्ता किसानहरूको लागत अद्यावधिक गरी उनीहरूको व्यावसायिक क्षमताको विकास गर्न व्यवसाय विकास सेवा प्रदायकहरूको सहयोग लिई आवश्यक सीप प्रदान गर्ने, ● गाउँपालिकाका सबै वडाहरूमा पशु स्वास्थ्य सेवाको विस्तार गरी आय मूलक पशु व्यवसाय छनौट र प्रविधिसँग जोड्न सहयोग गर्ने, ● दुध उत्पादनका लागि पालिएका गाई र भैँसीको नश्ल सुधारको लागि सम्भावित व्यावसायिक गाई र भैँसी पालक समूहमा मुरा क्रस राँगा र जर्सी क्रस साँढे वितरण गर्ने,

	● व्यावसायिक गाई भैंसी पालन पकेट क्षेत्रका पशु पालक कृषकहरूको गोठ सुधारमा सहयोग गर्ने, ● गाउँपालिकाका सम्भावित वडाहरूमा बारीको ढिल, बाँझो बारी, तथा खरबारीमा उन्नत भुईँ घाँस तथा ढाले घाँसका विरुवा रोप्ने कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● गाई भैंसीको नश्ल सुधार, पशु आहारा विकास, पशु स्वास्थ्य सेवा र पशु बीमा सेवाको भरपर्दो व्यवस्था गर्ने, ● गाउँपालिकाका दुग्ध उत्पादन पकेट क्षेत्रमा दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्था मार्फत् दुग्ध संकलन केन्द्र सञ्चालन गर्ने, ● गाउँपालिका भित्रका स्थानीय बजारहरूमा दुध तथा दुग्धजन्य पदार्थ (दहि, पनिर, मखन र घ्यू) को उत्पादन गरी विक्रीका लागि बजारको व्यवस्था गर्ने, ● गाउँपालिकाका सम्भावित व्यावसायिक बाख्रा उत्पादन पकेट क्षेत्रमा स्थानीय बाख्रामा नश्ल सुधारका लागि क्रस ब्रुयर् बोका वितरण गर्ने, ● व्यावसायिक बाख्रा पालन पकेट क्षेत्रका किसानको बाख्राको खोर सुधार कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● गाउँपालिकाका सम्भावित बाख्रा उत्पादन पकेट क्षेत्रमा उन्नत भुईँ घाँस र ढाले घाँस उत्पादनको लागि हावापानी सुहाउँदा घाँस तथा ढाले घाँसका वीउ र वेर्ना वितरण गर्ने, ● व्यावसायिक बाख्रा पालक किसान परिवारलाई आ-आफ्नो बारी र खरबारीमा उन्नत घाँस र ढाले घाँसका विरुवा रोप्नका लागि प्रेरित गर्ने, ● गाउँपालिकाका सबै व्यावसायिक बाख्रा पालक किसानहरूलाई न्यूनतम प्राविधिक पशु स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने, ● गाउँपालिकामा उत्पादित बाख्राको बजार व्यवस्थापनको लागि मोबाइल एप्सको निर्माण गरी आन्तरिक र वाह्य बजारमा विक्री वितरणको व्यवस्था गर्ने, ● गाउँपालिकाका सम्भाव्य व्यावसायिक बाख्रापालन पकेट क्षेत्रमा चरी चरणको समस्या रहेकाले स्थानीय सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह र सम्बन्धित वन डिभिजन कार्यालयसँग समन्वय गरी बाख्रा चरण क्षेत्रमा चरण संरक्षण तथा विकासका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● बाख्राको ऊन काट्ने तथा धागो काट्ने मेसिन औजार उपलब्ध गराउने, ● गाउँपालिकाका सम्भावित क्षेत्रहरूमा व्यावसायिक सँगुर, वंगुरका पाठा पाठी उत्पादन गर्ने र सँगुर तथा वंगुर पालनका लागि छनोट भएका किसान परिवारलाई आवश्यक पोथी र भाले सँगुर तथा वंगुरका पाठा उपलब्ध गराउने, ● व्यावसायिक सँगुर तथा वंगुरपालक किसानहरूको न्यूनतम पशु स्वास्थ्य सेवामा पहुँचमा वृद्धि गर्ने,

	● स्थानीय जातका कुखुराको व्यावसायिक उत्पादन गर्न आवश्यक खोर तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने, ● स्थानीय जातका कुखुराको व्यावसायिक उत्पादन गर्ने सबै किसानहरूलाई आवश्यक तालिमको व्यवस्था गर्ने ।
● उत्पादित पशुपंछीको बजारीकरणका लागि पशुपालक कृषकहरूलाई बजार सञ्जालमा जोड्न सहयोग गरिनेछ ।	● विशेष उत्पादन क्षेत्रमा पायक पर्ने गरी संकलन तथा निर्यात केन्द्रको निर्माण गर्ने, ● उत्पादकहरूलाई बजारीकरणको सीप प्रदान गर्ने, ● पशुपालक किसानहरूलाई बजार सञ्जालमा आवद्ध गराउन थोक खरिदकर्ताहरूको पहिचान गरी उत्पादक र थोक खरिद कर्ता माझ समन्वय गराउने, ● उत्पादकहरू र थोक बिक्रेताहरू बिच समन्वय गराई उत्पादकहरू र थोक बिक्रेताहरू बिच खरिद बिक्री सम्भौता गराउन सहजीकरण गर्ने ।
● पशुपंक्षी पालक किसान व्यावसायहरूमा आउने जोखिम कम गर्नका लागि पशु बिमा कार्यक्रम लागु गरिनेछ ।	● किसानको व्यावसायिक हितका लागि बिमाको महत्व, आवश्यकता र बिमा प्रक्रियाबारे जनचेतनामूलक प्रचार प्रसार कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● बिमा प्रदायक संस्थाहरू र किसान समूहबीच समन्वय गराई जोखिम न्यूनीकरणका लागि कृषकहरूलाई पशुपंक्षी बिमा गर्न प्रोत्साहन कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● बिमा सहजकर्ताको सेवा धरदैलोमा नै उपलब्ध गराउने ।

प्रमुख कार्यक्रम

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत सहभागिता
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	पालिका स्तरीय कार्यक्रम										
१	पशु वस्तु पालन गर्ने कृषकहरुको लगानी सुरक्षित राख्नका लागि पहिलो पटक पालिकाले नै एकमुस्त पशु विमा गरिदिने र अरु वर्षका लागि आवश्यक सहजीकरण गर्ने	परिवार	पालिका भरी	४०००					४०००	१,२००,०००	
	वडा नं. १										
१	व्यावसायिक रुपमा बाख्रापालन गर्न इच्छुक विपन्न परिवारलाई पहिलो पटकका लागि पाँचवटा माउ बाख्रा वितरण गर्ने र उन्नत जातका बोका वडाभरिका लागि चारवटा वितरण	घरधुरी	वल्ले, दाङ्चुङ, भेडाखेक, तलिगाउँ	२०	२०	२०	२०	२०	१००	२,२००,०००	
२	व्यावसायिक रुपमा बाख्रापालन गर्न इच्छुक परिवारलाई पहिलो पटकका लागि गोठ सुधार तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने	घरधुरी	वडा भरी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	१,०००,०००	
३	व्यावसायिक रुपमा भैसीपालन गर्न इच्छुक विपन्न परिवारलाई पहिलो पटकका लागि भैसी वितरण गर्ने	घरधुरी	सबै टोल	५	५	५	५	५	२५	१,५००,०००	
४	व्यावसायिक लोकल कुखुरा पालनका लागि खोर सुधार तथा प्राविधिक सहयोग	घरधुरी	तलिगाउँ, माथिगाउँ, खलटाकुरा, वल्ले	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	

५	अति विपन्न परिवारको आय आर्जनका लागि मौरी पालन व्यवसायको सुरुवात गरिदिने	घरधुरी	सिन्तुवाड, खल्टीखेल	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	
६	वडा भित्र उत्पादित कृषिजन्य वस्तुको संकलन तथा ढुवानीका लागि गाडीको व्यवस्था गर्ने	संख्या	माथिगाउँ, तलिगाउँ	१					१	२,५००,०००	
वडा नं. २											
१	व्यावसायिक रुपमा बाख्रापालन गर्न इच्छुक विपन्न परिवारलाई पहिलो पटकका लागि पाँचवटा माउ बाख्रा वितरण गर्ने र उन्नत जातका बोका वडाभरिका लागि चारवटा वितरण	घरधुरी	वडा भरी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	२,२००,०००	
२	व्यावसायिक रुपमा बाख्रापालन गर्न इच्छुक परिवारलाई पहिलो पटकका लागि गोठ सुधार तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने	घरधुरी	वडा भरी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	१,०००,०००	
३	व्यावसायिक रुपमा भैसीपालन गर्न इच्छुक विपन्न परिवारलाई पहिलो पटकका लागि भैसी वितरण गर्ने	घरधुरी	सबै टोल	५	५	५	५	५	२५	१,५००,०००	
४	व्यावसायिक लोकल कुखुरा तथा हाँस, बटुई, पालनका लागि खोर सुधार तथा प्राविधिक सहयोग	घरधुरी	वडा भरी	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	
५	व्यावसायिक रुपमा बड्गुर पालन गर्न इच्छुक परिवारहरूलाई पाठा वितरण तथा प्राविधिक सहयोग	परिवार	सिम्रुत	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	
६	व्यावसायिक रुपमा कालिज, टर्की पालनका लागि इच्छुक परिवारहरूलाई एक पटकका लागि फर्म निर्माण तथा प्राविधिक सहयोग	परिवार	वडा भरी	२	२	२	२	२	१०	५००,०००	

वडा नं. ३											
१	व्यावसायिक रुपमा बाख्रापालन गर्न इच्छुक विपन्न परिवारलाई पहिलो पटकका लागि पाँचवटा माउ बाख्रा वितरण गर्ने र उन्नत जातका बोका वडाभरिका लागि चारवटा वितरण	घरधुरी	वडा भरी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	२,२००,०००	
२	व्यावसायिक रुपमा बाख्रापालन गर्न इच्छुक परिवारलाई पहिलो पटकका लागि गोठ सुधार तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने	घरधुरी	वडा भरी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	१,०००,०००	
३	व्यावसायिक रुपमा भैसीपालन गर्न इच्छुक विपन्न परिवारलाई पहिलो पटकका लागि भैसी वितरण गर्ने	घरधुरी	सबै टोल	५	५	५	५	५	२५	१,५००,०००	
४	व्यावसायिक लोकल कुखुरा तथा हाँस, बटुई, पालनका लागि खोर सुधार तथा प्राविधिक सहयोग	घरधुरी	वडा भरी	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	
५	व्यावसायिक रुपमा बड्गुर पालन गर्न इच्छुक परिवारहरूलाई पाठा वितरण तथा प्राविधिक सहयोग	परिवार	सिमुत	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	
६	व्यावसायिक रुपमा कालिज, टर्की पालनका लागि इच्छुक परिवारहरूलाई एक पटकका लागि फर्म निर्माण तथा प्राविधिक सहयोग	परिवार	वडा भरी	२	२	२	२	२	१०	५००,०००	
७	अति विपन्न परिवारको आय आर्जनका लागि मौरी पालन व्यवसायको सुरुवात गरिदिने	घरधुरी	त्रिवेणी ३	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	
८	व्यावसायिक माछा पालन गर्नका लागि भौतिक पूर्वाधार निर्माण गरेका परिवारलाई पहिलो पटकका लागि	घरधुरी	त्रिवेणी ३	१	१	१	१	१	५	२५०,०००	

	माछाको भुरा उपलब्ध गराउने तथा निरन्तर प्राविधिक सहयोग गर्ने										
	वडा नं. ४										
१	व्यावसायिक रुपमा बाखापालन गर्न इच्छुक विपन्न परिवारलाई पहिलो पटकका लागि पाँचवटा माउ बाखा वितरण गर्ने र उन्नत जातका बोका वडाभरिका लागि चारवटा वितरण	घरधुरी	वडा भरी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	२,२००,०००	
२	वडा भित्रका भैसीको नश्ल सुधारका लागि वडा भरिका लागि एक वटा उन्नत जातको राँगा वितरण गर्ने	घरधुरी	वडाभरी	१					१	२००,०००	
३	व्यावसायिक रुपमा भैसी पालन गर्न इच्छुक परिवारलाई उन्नत खालको भैसी वितरण	घरधुरी	वडाभरी	५	५	५	५	५	२५	१,५००,०००	
४	व्यावसायिक रुपमा बड्गुर पालन गर्न इच्छुक परिवारहरूलाई पाठा वितरण तथा प्राविधिक सहयोग	परिवार	वडाभरी	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	
५	व्यावसायिक लोकल कुखुरा तथा हाँस, बटुई, पालनका लागि खोर सुधार तथा प्राविधिक सहयोग	घरधुरी	वडा भरी	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	
६	पशु वस्तु पालन प्रवर्द्धनका लागि भकारो सुधार कार्यक्रम संचालन	घरधुरी	वडाभरी						४००	२,२००,०००	
७	मौरी पालन गर्न इच्छुक घरपरिवारलाई आधुनिक घरको व्यवस्था गर्ने	घरधुरी	वडाभरी	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	
८	दुध संकलन केन्द्र	घरधुरी	खुम्चेरी, पुर्णखारा						४००	५,०००,०००	
९	बघशाला निर्माण	घरधुरी	खुम्चेरी						४००	५००,०००	

१०	व्यावसायिक रुपमा कालिज, टर्की पालनका लागि इच्छुक परिवारहरुलाई एक पटकका लागि फर्म निर्माण तथा प्राविधिक सहयोग	परिवार	वडा भरी	२	२	२	२	२	१०	५००,०००	
११	पशुको औषधी तथा खोप वितरण	घरधुरी							४००		
वडा नं. ५											
१	व्यावसायिक रुपमा बाखापालन गर्न इच्छुक विपन्न परिवारलाई पहिलो पटकका लागि पाँचवटा माउ बाखा वितरण गर्ने र उन्नत जातका बोका वडाभरिका लागि चारवटा वितरण	घरधुरी	वडा भरी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	२,२००,०००	
२	वडा भित्रका भैसीको नश्ल सुधारका लागि वडा भरिका लागि एक वटा उन्नत जातको राँगा वितरण गर्ने	घरधुरी	वडाभरी	१					१	२००,०००	
३	व्यावसायिक रुपमा भैसी पालन गर्न इच्छुक परिवारलाई उन्नत खालको भैसी वितरण	घरधुरी	वडाभरी	५	५	५	५	५	२५	१,५००,०००	
४	व्यावसायिक रुपमा बङ्गुर पालन गर्न इच्छुक परिवारहरुलाई पाठा वितरण तथा प्राविधिक सहयोग	परिवार	वडाभरी	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	
५	व्यावसायिक लोकल कुखुरा तथा हाँस, बटुई, पालनका लागि खोर सुधार तथा प्राविधिक सहयोग	घरधुरी	वडा भरी	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	
६	मौरी पालन गर्न इच्छुक घरपरिवारलाई आधुनिक घरको व्यवस्था गर्ने	घरधुरी	वडाभरी	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	
७	व्यावसायिक रुपमा कालिज, टर्की पालनका लागि इच्छुक परिवारहरुलाई एक पटकका लागि फर्म निर्माण तथा प्राविधिक सहयोग	परिवार	वडा भरी	२	२	२	२	२	१०	५००,०००	

८	व्यवसायिक गाईपालन	पटक	वडा ५						५	२०,०००,०००	
९	व्यावसायिक माछा पालन गर्नका लागि भौतिक पूर्वाधार निर्माण गरेका परिवारलाई पहिलो पटकका लागि माछाको भुरा उपलब्ध गराउने तथा निरन्तर प्राविधिक सहयोग गर्ने	घरधुरी	त्रिवेणी ३	१	१	१	१	१	५	२५०,०००	
१०	भ्रमण	पटक	वडा ५						५	१,५००,०००	
११	प्राविधिक तालिम	पटक	वडा ५						५	१०,०००,०००	
१२	औषधी खरिद	पटक	वडा ५						५	२०,०००,०००	
१३	कृत्रिम गर्भधारन	पटक	वडा ५						५	१०,०००,०००	
१४	पशु प्रयोगशाला स्थापना	पटक	वडा ५						५	१०,०००,०००	
वडा नं. ६											
१	व्यावसायिक रुपमा बाख्रापालन गर्न इच्छुक विपन्न परिवारलाई पहिलो पटकका लागि पाँचवटा माउ बाख्रा वितरण गर्ने र उन्नत जातका बोका वडाभरिका लागि चारवटा वितरण	घरधुरी	वडा भरी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	२,२००,०००	
२	वडा भित्रका भैसीको नश्ल सुधारका लागि वडा भरिका लागि एक वटा उन्नत जातको राँगा वितरण गर्ने	घरधुरी	वडाभरी	१					१	२००,०००	
३	व्यावसायिक रुपमा भैसी पालन गर्न इच्छुक परिवारलाई उन्नत खालको भैसी वितरण	घरधुरी	वडाभरी	५	५	५	५	५	२५	१,५००,०००	

४	व्यावसायिक रुपमा बङ्गुर पालन गर्न इच्छुक परिवारहरुलाई पाठा वितरण तथा प्राविधिक सहयोग	परिवार	वडाभरी	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	
५	व्यावसायिक लोकल कुखुरा तथा हाँस, बटुई, पालनका लागि खोर सुधार तथा प्राविधिक सहयोग	घरधुरी	वडा भरी	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	
६	मौरी पालन गर्न इच्छुक घरपरिवारलाई आधुनिक घरको व्यवस्था गर्ने	घरधुरी	वडाभरी	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	
७	व्यावसायिक रुपमा कालिज, टर्की पालनका लागि इच्छुक परिवारहरुलाई एक पटकका लागि फर्म निर्माण तथा प्राविधिक सहयोग	परिवार	वडा भरी	२	२	२	२	२	१०	५००,०००	
८	व्यवसायिक गाईपालन	पटक	वडा ५						५	२०,०००,०००	
९	व्यावसायिक माछा पालन गर्नका लागि भौतिक पूर्वाधार निर्माण गरेका परिवारलाई पहिलो पटकका लागि माछाको भुरा उपलब्ध गराउने तथा निरन्तर प्राविधिक सहयोग गर्ने	घरधुरी	त्रिवेणी ३	१	१	१	१	१	५	२५०,०००	
१०	वडा भित्रका भैसीको नश्ल सुधारका लागि वडा भरिका लागि एक वटा उन्नत जातको राँगा वितरण गर्ने	घरधुरी	वडाभरी	१					१	२००,०००	
११	बेरोजगार युवा युवतीहरुलाई पशु पालन व्यवसायमा आकर्षण गर्न प्राविधिक तालिम संचालन गर्ने	संख्या	वडाभर	१०	१०	१०	१०	१०	५०	१,०००,०००	
१२	व्यावसायिक रुपमा पशुवस्तु पालनको प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक औषधीको व्यवस्था गर्ने	पटक	वडाभर	१	१	१	१	१	५	३००,०००	
वडा नं. ७											

१	व्यावसायिक रुपमा बाख्रापालन गर्न इच्छुक विपन्न परिवारलाई पहिलो पटकका लागि पाँचवटा माउ बाख्रा वितरण गर्ने र उन्नत जातका बोका वडाभरिका लागि चारवटा वितरण	घरधुरी	वडा भरी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	२,२००,०००	
२	वडा भित्रका भैसीको नश्ल सुधारका लागि वडा भरिका लागि एक वटा उन्नत जातको राँगा वितरण गर्ने	घरधुरी	वडाभरी	१					१	२००,०००	
३	व्यावसायिक रुपमा भैसी पालन गर्न इच्छुक परिवारलाई उन्नत खालको भैसी वितरण	घरधुरी	वडाभरी	५	५	५	५	५	२५	१,५००,०००	
४	व्यावसायिक रुपमा बड्गुर पालन गर्न इच्छुक परिवारहरूलाई पाठा वितरण तथा प्राविधिक सहयोग	परिवार	वडाभरी	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	
५	व्यावसायिक लोकल कुखुरा तथा हाँस, बटुई, पालनका लागि खोर सुधार तथा प्राविधिक सहयोग	घरधुरी	वडा भरी	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	
६	व्यावसायिक रुपमा पशुवस्तु पालनको प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक औषधीको व्यवस्था गर्ने	पटक	वडाभर	१	१	१	१	१	५	३००,०००	
वडा नं. ८											
१	व्यावसायिक रुपमा बाख्रापालन गर्न इच्छुक विपन्न परिवारलाई पहिलो पटकका लागि पाँचवटा माउ बाख्रा वितरण गर्ने र उन्नत जातका बोका वडाभरिका लागि चारवटा वितरण	घरधुरी	वडा भरी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	२,२००,०००	
२	वडा भित्रका भैसीको नश्ल सुधारका लागि वडा भरिका लागि एक वटा उन्नत जातको राँगा वितरण गर्ने	घरधुरी	वडाभरी	१					१	२००,०००	

३	व्यावसायिक रुपमा भैसी पालन गर्न इच्छुक परिवारलाई उन्नत खालको भैसी वितरण	घरधुरी	वडाभरी	५	५	५	५	५	२५	१,५००,०००	
४	व्यावसायिक रुपमा बङ्गुर पालन गर्न इच्छुक परिवारहरूलाई पाठा वितरण तथा प्राविधिक सहयोग	परिवार	वडाभरी	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	
५	व्यावसायिक लोकल कुखुरा तथा हाँस, बटुई, पालनका लागि खोर सुधार तथा प्राविधिक सहयोग	घरधुरी	वडा भरी	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	
६	व्यावसायिक रुपमा पशुवस्तु पालनको प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक औषधीको व्यवस्था गर्ने	पटक	वडाभर	१	१	१	१	१	५	३००,०००	
७	वडा भित्र संचालित कृषि तथा पशुपन्छी विकास फार्महरूको संस्थागत विकासका लागि प्राविधिक सहयोग गर्ने	पटक	त्रिवेणी ८	१	१	१	१	१	५	५००,०००	
वडा नं. ९											
१	व्यावसायिक रुपमा बाखापालन गर्न इच्छुक विपन्न परिवारलाई पहिलो पटकका लागि पाँचवटा माउ बाखा वितरण गर्ने र उन्नत जातका बोका वडाभरिका लागि चारवटा वितरण	घरधुरी	वडा भरी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	२,२००,०००	
२	वडा भित्रका भैसीको नश्ल सुधारका लागि वडा भरिका लागि एक वटा उन्नत जातको राँगा वितरण गर्ने	घरधुरी	वडाभरी	१					१	२००,०००	
३	व्यावसायिक रुपमा भैसी पालन गर्न इच्छुक परिवारलाई उन्नत खालको भैसी वितरण	घरधुरी	वडाभरी	५	५	५	५	५	२५	१,५००,०००	

४	व्यावसायिक रुपमा बङ्गुर पालन गर्न इच्छुक परिवारहरुलाई पाठा वितरण तथा प्राविधिक सहयोग	परिवार	वडाभरी	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	
५	व्यावसायिक लोकल कुखुरा तथा हाँस, बटुई, पालनका लागि खोर सुधार तथा प्राविधिक सहयोग	घरधुरी	वडा भरी	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	
६	व्यावसायिक रुपमा पशुवस्तु पालनको प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक औषधीको व्यवस्था गर्ने	पटक	वडाभर	१	१	१	१	१	५	३००,०००	
७	वडा भित्र संचालित कृषि तथा पशुपन्छी विकास फार्महरुको संस्थागत विकासका लागि प्राविधिक सहयोग गर्ने	पटक	त्रिवेणी ८	१	१	१	१	१	५	५००,०००	
वडा नं. १०											
१	व्यावसायिक रुपमा बाख्रापालन गर्न इच्छुक विपन्न परिवारलाई पहिलो पटकका लागि पाँचवटा माउ बाख्रा वितरण गर्ने र उन्नत जातका बोका वडाभरिका लागि चारवटा वितरण	घरधुरी	वडा भरी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	२,२००,०००	
२	वडा भित्रका भैसीको नश्ल सुधारका लागि वडा भरिका लागि एक वटा उन्नत जातको राँगा वितरण गर्ने	घरधुरी	वडाभरी	१					१	२००,०००	
३	व्यावसायिक रुपमा भैसी पालन गर्न इच्छुक परिवारलाई उन्नत खालको भैसी वितरण	घरधुरी	वडाभरी	५	५	५	५	५	२५	१,५००,०००	
४	व्यावसायिक रुपमा बङ्गुर पालन गर्न इच्छुक परिवारहरुलाई पाठा वितरण तथा प्राविधिक सहयोग	परिवार	वडाभरी	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	

५	व्यावसायिक लोकल कुखुरा तथा हाँस, बटुई, पालनका लागि खोर सुधार तथा प्राविधिक सहयोग	घरधुरी	वडा भरी	५	५	५	५	५	२५	५००,०००	
६	व्यावसायिक रुपमा पशुवस्तु पालनको प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक औषधीको व्यवस्था गर्ने	पटक	वडाभर	१	१	१	१	१	५	३००,०००	
७	वडा भित्र संचालित कृषि तथा पशुपन्छी विकास फार्महरुको संस्थागत विकासका लागि प्राविधिक सहयोग गर्ने	पटक	त्रिवेणी ८	१	१	१	१	१	५	५००,०००	
जम्मा										१६३,७५०,०००	

अपेक्षित उपलब्धि:

गाउँपालिकाका सम्भाव्य वडाहरूमा उन्नत पशुपंक्षीमा विविधीकरण र व्यावसायीकरण गरी गाई र भैसीको दुध उत्पादनमा वृद्धि गर्न नश्ल सुधार, पशु आहार व्यवस्थापन, गोठ सुधार, पशु स्वास्थ्य सेवामा सुधार गरिएको हुनेछ । मासुजन्य पशुपंक्षी पालन व्यवसायलाई व्यावसायीकरण गर्न गाउँपालिकाका सम्भाव्य वडाहरूमा व्यावसायिक भेडा, बाख्रा, सुँगुर, बँगुर, कुखुरा, हाँस, जस्ता पशुपंक्षीमा आवश्यक नश्ल सुधार, गोठ तथा खोर सुधार, पशु आहारा र पशु स्वास्थ्य सेवामा सुधार गरी उत्पादकत्व र उत्पादनमा वृद्धि भएको हुनेछ । व्यावसायिक जोखिमको न्यूनीकरणका लागि पशुपंक्षी बीमा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिएको हुनेछ । पशु तथा पशुपंक्षीजन्य उत्पादन (दुध, दही, घ्यू र मासु)को बजार व्यवस्था गर्नका लागि संकलन केन्द्र तथा कृषकहरूलाई बजार सञ्जालमा जोडिएको हुनेछ । गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति, हावापानी तथा प्रचलित कृषि प्रणालीमा व्यावसायिक मौरीपालनको संभावना निकै राम्रो देखिएकोले सम्भाव्य स्थानहरूमा मौरीपालन कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको हुनेछ । स्वच्छ एवम् गुणस्तरीय पशुपंक्षी उत्पादनमा व्यावसायीकरण भइ खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा गाउँपालिकाले आयातमा कमी र निर्यातमा वृद्धि गरी आत्मनिर्भर भएको हुनेछ । पशुपंक्षी क्षेत्रको विकास विस्तार र व्यावसायीकरणका माध्यमबाट कृषकको आर्यआर्जनमा वृद्धि भई त्रिवेणी गाउँपालिकाको आर्थिक समृद्धिमा महत्वपूर्ण योगदान गरेको हुनेछ ।

५.३ सिंचाइ

नेपाल परम्परागत कृषिबाट विस्तारै आधुनिक कृषि प्रणालीतर्फ रूपान्तरण हुँदै गैरहेको छ । कृषिको आधुनिकीकरणका लागि वैज्ञानिक कृषि प्रणालीको आवश्यकता पर्दछ । कृषियोग्य भूमिमा बाह्र महिना सिंचाइ सुविधा पुऱ्याई कृषिको उत्पादकत्व बढाउन सिंचाइको दिगो व्यवस्थापन गर्न आवश्यक छ । त्रिवेणी गाउँपालिकाको भूवनोटको प्रकृति र पानीका स्रोतको अवस्थालाई हेर्दा सीमित मात्रामा परम्परागत सिंचाइ भएको र खोला तटीय क्षेत्रमा साना सिंचाइका कार्यक्रमहरू संचालन भएका छन् । यस पालिकाका प्रायः ठुला बस्तीहरू उच्च स्थानमा रहेका र बस्तीसँगै कृषिजन्य जमिन रहेकाले सिंचाइ आयोजना संचालन गर्न तुलनात्मक रूपमा जटिल रहेको छ । भूवनोट, हावापानी र माटोको प्रकृतिलाई हेर्दा खाद्यान्नजन्य उपज भन्दा फलफूल तथा नगदेवालीका लागि उपयुक्त रहेको छ । त्रिवेणी गाउँपालिकाको विभिन्न वडाहरूमा विभिन्न साना तथा परम्परागत सिंचाइ आयोजनाहरू सञ्चालित रहे तापनि गाउँपालिकाका अधिकांश भूभागमा सिंचाइ सुविधा पुगी रहेको अवस्था छैन ।

त्रिवेणी गाउँपालिका भित्र रहेका घरपरिवार जम्मा मध्ये घरपरिवार खेतबारीमा सिंचाइको लागि वर्षातको समय पर्खिनु पर्ने अवस्था छ भने केवल जम्मा घरपरिवारलाई मात्र बाह्र महिना सिंचाइ सुविधा पुग्ने गरेको पाइएको छ । हालसम्म खेती गरिएको ३३२०.६ हेक्टर जमिन मध्ये ५३ हेक्टरमा मात्र १२ महिना सिंचाइ पुगेको अवस्था छ ।

सम्भावना र अवसर

- यस गाउँपालिकाको काङ्गे र सिम्रुतु खोलाको तटीय क्षेत्रमा बाह्र महिना सिंचाइ गरी कृषिमा व्यावसायीकरण गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ ।
- गाउँपालिकाको मध्य पहाडी भाग सामान्य भिरालो कृषि योग्य जमिनमा लिफ्ट पद्धतिबाट सिंचाइ सुविधा विस्तार गरी फलफूल तथा खाद्य बालीहरूको उत्पादनमा मनग्य वृद्धि गर्न सक्ने सम्भावना रहेको छ ।
- सिंचाइ विकास र व्यवस्थापनमा कृषक उपभोक्ताको पहुँच बढ्दै जानु, नयाँ सङ्गठनात्मक परिवर्तनबाट सबै जिल्लामा सिंचाइ कार्यालयको स्थापना भई सेवा प्रवाहमा सुधार हुनु, कृषि क्षेत्रको

उत्पादन र उत्पादकत्व बढाई कृषि उपजमा आत्मनिर्भर बनाउन सिंचाइको भरपर्दो र दिगो व्यवस्था गर्नेपर्ने अवस्था सिर्जना हुनु यस क्षेत्रका अवसरका रूपमा रहेका छन् ।

समस्या र चुनौती

- खोला तटीय फाँटहरूमा सिंचाइका लागि परम्परागत कुलोलाई जोखिम रहित नहरमा रूपान्तरण गरी सिंचाइको दिगो व्यवस्थापन गर्न नसक्नु,
- परम्परागत कुलोको मर्मत संभार र संरक्षण नगर्नु तथा सार्वजनिक जवाफदेहीको कमी हुनु,
- सिंचाइका श्रोतहरूको संरक्षण नहुनु,
- सिंचाइ सुविधाबाट वञ्चित रहेका पाखावारीका लागि लिफ्ट पद्धतिबाट सिंचाइ सुविधा पुर्याउन नसक्नु
- अधिकांश सिंचाइ योजना प्राकृतिक नदी प्रणाली (Run off river) मा आधारित भएकाले बाढे महिना एकैनासले सिंचाइको भरपर्दो सेवा पुर्याउन नसक्नु,
- प्राकृतिक मुहानहरू सुक्दै जानु, उपलब्ध पानीको स्रोतमाथि चाप बढ्नु, सिंचाइ तथा जल उपयोग क्षमता न्यून हुनु, आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याका रूपमा रहेका छन् ।
- गाउँपालिकाको सम्पूर्ण कृषियोग्य भूमिमा नवीनतम् प्रविधिको छनोट गरी वर्षेभरि भरपर्दो सिंचाइ सुविधा उपलब्ध गराउन साना सिंचाइ प्रणाली निर्माण गर्न नसक्नु,
- सिंचाइ सुविधा उपलब्ध भएका एवम् हुने जमिन कृषिका लागि सुरक्षित नराख्नु र जलवायु परिवर्तनबाट सिर्जित असरका कारण पानीको उपलब्धतामा आएको जोखिम व्यवस्थापन नगर्नु यस क्षेत्रका चुनौती हुन् ।

सोच:

“सिंचाइमा नवीनतम् प्रविधिको प्रयोग-उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिमा उपयोग”

लक्ष्य

नवीनतम् प्रविधिको उपयोग मार्फत कृषि योग्य भूमिमा दिगो एवं भरपर्दो सिंचाइ सुविधा उपलब्ध गराउने,

उद्देश्य

- सवै कृषि योग्य भूमिमा सिंचाइ सेवा विस्तार गरी वर्षेभरि भरपर्दो सिंचाइ सुविधा उपलब्ध गराउनु,
- उपलब्ध सिंचाइको बहुउद्देश्यीय उपयोगमा जोड दिनु र
- परम्परागत रूपमा सञ्चालित सिंचाइका क्षेत्रहरूको नियमित मर्मत सम्भार र स्तरोन्नती गर्नु ।

रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
● गाउँपालिकाभित्रका सिंचाइयोग्य जलस्रोतको पहिचान, संरक्षण र दिगो व्यवस्थापन गर्ने	● गाउँपालिकाभित्र रहेका साना तथा ठुला पानीका स्रोतहरूको पहिचान, संरक्षण र दिगो व्यवस्थापनका लागि विस्तृत परियोजना रिपोर्ट तयार गर्ने, ● मुहान एवं पोखरी, ताल तलैयाहरूको संरक्षण तथा सुदृढीकरण गर्ने,

	● जलवायु परिवर्तन अनुकूलन हुने गरी सिंचाइ योजनाहरूको विकास एवं विस्तार गर्ने, ● बाह्रै महिना सिंचाइ सेवा उपलब्ध गराउनको लागि नयाँ सिंचाइ आयोजनाहरू निर्माण गर्ने,
● परम्परागत रूपमा संचालित सिंचाइ प्रणालीको मर्मत सम्भार र क्षमता विकास गर्ने	● कृषियोग्य भूमिमा व्यावसायिक कृषिलाई प्रोत्साहन गर्न भरपर्दो सिंचाइ प्रणालीको विकास गर्ने, ● संचालित सिंचाइ आयोजनाहरूलाई सुदृढ तुल्याइ दिगोपना बढाउन सिंचाइ प्रणालीको मर्मत सम्भार एवं दिगो व्यवस्थापनका लागि स्रोत सहित उपभोक्ताको सहभागिता सुनिश्चित गर्ने,
● सिंचाइमा नवीनतम् प्रविधिको उपयोग गरी कृषि योग्य जमिनमा सिंचाइ सुविधा विस्तार गर्ने,	● असिंचित कृषियोग्य जमिनमा सिंचाइ विस्तार गर्न सिंचाइका लागि प्राकृतिक बहावको स्रोत नभएका स्थानमा नयाँ प्रविधिमा आधारित लिफ्ट प्रविधिबाट सिंचाइ व्यवस्था गर्ने, ● पानीको स्रोत न्यून हुने तथा वर्षैभरि सिंचाइ उपलब्ध हुन नसक्ने क्षेत्रमा सिंचाइ सेवा पुर्याउन आकाशे पानीको संकलन, पोखरी तथा जलाशयमा भण्डारण गरी थोपा तथा फोहोरा सिंचाइ प्रविधि समेतको व्यवस्था गर्ने, ● बाह्रै महिना सिंचाइ सेवा उपलब्ध गराउनको लागि बहुउद्देश्यीय, अन्तर जलाधार र जलाशययुक्त आयोजनालाई प्राथमिकताका साथ अधि बढाउने,

प्रमुख कार्यक्रम

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	बजेट व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	वडा नं. १										
१	दोमोद खोला तलिगाउँ सिचाइ आयोजना	मिटर	सिन्तुवाड, डारागाउँ, तलिगाउँ	१					७००		
२	वल्लेखोला सिन्तुवाड सिचाइ आयोजना	मिटर	सिन्तुवाड, खलटाकुरा, काठीडेरा, कल्लेरी				१		१	१,५००,०००	
३	दवारे खोला दाङ्चुड सिचाइ आयोजना	मिटर	वल्लेजुरा, दाङ्चुड						१	१,०००,०००	
४	रिसम्जा खोला किमुगैरा वल्ले सिचाइ	मिटर	रिसम्जा, वल्ले, बाटोमुनिको टोल						१	१,०००,०००	
५	वल्ले दहभागे लिपुटीड सिचाइ	मिटर	दहभागे टोल						१	२,०००,०००	
६	वोकसिथला लिपुटीड सिचाइ	मिटर	वोकसिथला						१	२,५००,०००	
७	भोटेमूल माथिगाउँ सिचाइ	मिटर	माथिगाउँ, बाहुपडेरा						१	१,०००,०००	
८	लसुने खोला सिचाइ	मिटर	लसुने						१	१,०००,०००	
९	कोरवाड खोला ठुला कम्द सिचाइ	मिटर	भेडाखेक						१	१,०००,०००	
१०	तन्ना थारे सिचाइ	मिटर	भेडाखेक						१	१,०००,०००	
	वडा नं. २										
१	मेलारुख घुयाल चौर लिटर सिचाईका लागि अनुदान माग	मिटर	बाँदरपानी देखि वेतखोला						१	३,०००,०००	

२	वेतुखोला, बर्खेटाकुरा सिचाई आयोजना निर्माणका लागि अनुदान माग	मिटर	डाँडा, वेतुखोला, बर्खेटाकुरा						१	१,०००,०००	
३	भेडाखर्क, कल्लेरी, जुम्लेपोखरी सिचाई आयोजना निर्माणका लागि अनुदान माग	मिटर	भेडाखर्क, कल्लेरी, जुम्लेपोखरी						१	१,५००,०००	
४	लसुने खोला, कत्तरकाटे, उत्प्याचोरे सिचाई आयोजना निर्माणका लागि अनुदान माग	मिटर	लसुने खोला, कत्तरकाटे, उत्प्याचोरे						१	२,०००,०००	
५	लसुनेखोला, वेरवोट, बाँसठाना, डाडा सिचाई आयोजना निर्माणका लागि अनुदान माग	मिटर	लसुनेखोला, वेरवोट, बाँसठाना, डाडा						१	१,०००,०००	
६	कोर्वाङखोला घट्टवोट सिचाई आयोजना निर्माणका लागि अनुदान माग	मिटर	कोर्वाङखोला						१	२,५००,०००	
७	रातापहर देखि सिम्रुतु सिचाई आयोजना निर्माणका लागि अनुदान माग	मिटर	सिम्रुतु						१	२,०००,०००	
८	सिम्रुतु रातापहर सिचाई आयोजना निर्माणका लागि अनुदान माग	मिटर	रातापहर देखि सिम्रुतु						१	२,०००,०००	
९	नयाँ प्रविधिद्वारा कोर्वाङखोला विमैचा सिद्धाथान लिफ्ट सिचाई आयोजना निर्माणका लागि अनुदान मागकोर्वाङखोला विमैचा	मिटर	कोर्वाङखोला विमैचा						१	१,५००,०००	
१०	नयाँ प्रविधिद्वारा लसुनेखोला, बाँदरपानी, गैरीनेटा, चिनछरे,	मिटर	लसुनेखोला, बाँदरपानी,						१	१,५००,०००	

	वेतखोला लिफ्ट सिचाई आयोजना निर्माणका लागि अनुदान माग		गैरीनेटा, चिनछरे, वेतखोला								
	वडा नं. ३										
१	पिपलबोट देखि घैरनीकाउल सम्म	मिटर	त्रिवेणी ३						१	२,५००,०००	
२	चौरीला देखि डाँडा सम्म	मिटर	त्रिवेणी ३						१	१,५००,०००	
३	जङ्गारा सुन खानी लिण्ट सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ३						१	२००,०००	
४	कुन खोली दबाङ्ग लिण्ट सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ३						१	२,५००,०००	
५	लाटाछरा देवी सरदेखोला सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ३						१	१,०००,०००	
६	दयाँ खोला लिण्ट	मिटर	त्रिवेणी ३						१	३,०००,०००	
७	ज्यामतारा देखि सतिपोले लिण्ट	मिटर	त्रिवेणी ३						१	२,०००,०००	
८	पुतलीबास देखि रिठाबोट सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ३						१	२,०००,०००	
९	किमेरी पानी देखि डाण्का सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ३						१	२,५००,०००	
१०	बलनेटा रिठाबोट सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ३						१	१,५००,०००	
११	छम्पाल देखि डाँडा सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ३						१	२,०००,०००	
१२	पिपलबोट बोरा टाकुरा लिण्ट	मिटर	त्रिवेणी ३						१	१,०००,०००	

१३	माथिल्लो पधेरादेखि खिरावाह सम्म	मिटर	त्रिवेणी ३						१	१,५००,०००	
१४	गरुलीरुख सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ३						१	१,५००,०००	
१५	मुलेमारे ज्यामिरे लिण्ट सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ३						१	२,५००,०००	
१६	छरा खोला देखि सले डाँडा सम्म सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ३						१	२,०००,०००	
१७	बर्खेपानी सडकलन थोपा सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ३						१	२,५००,०००	
१८	चोखेदेखि मागेनेत लिण्ट सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ३						१	२,०००,०००	
१९	खलवोट देखि खिखाट सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ३						१	२००,०००	
२०	कुल्सीवाड सिचाई पोखरी	मिटर	त्रिवेणी ३						१	५०,०००	
२१	खारानेटा सिचाई पोखरी	मिटर	त्रिवेणी ३						१	२००,०००	
२२	गतेरा सिचाई पोखरी	मिटर	त्रिवेणी ३						१	५००,०००	
२३	हरले खाटा सिचाई पोखरी	मिटर	त्रिवेणी ३						१	५००,०००	
२४	पुतलीवास खिरिया	मिटर	त्रिवेणी ३						१	१,०००,०००	
२५	खाराखोला	मिटर	त्रिवेणी ३						१	१,०००,०००	
२६	लाखुरीडाडा सिचाई पोखरी	मिटर	त्रिवेणी ३						१	५००,०००	

२७	ज्यामिरे सिचाई पोखरी	मिटर	त्रिवेणी ३						१	५००,०००	
	वडा नं. ४										
१	खुम्चेरी विद्यालयदेखि तल्लो खुम्चेरीसम्म हिलट्याङ्की वितरण तथा व्यवस्थापन	मिटर	खुम्चेरी, गाउँटोल, खड्का टोल, तल्ली खुम्चेरी						६५	६५०,०००	
२	जुपरुङ खोलादेखि वलीडेरा सम्म हिलट्याङ्की वितरण तथा व्यवस्थापन	मिटर	जुपरुङ खोलादेखि वलीडेरा						२२	२२०,०००	
३	दम्दु देखि साउनेपानी सम्म हिलट्याङ्की वितरण तथा व्यवस्थापन	मिटर	दम्दु देखि साउनेपानी						६०	६००,०००	
४	थोपा सिचाई योजना सञ्चालन	मिटर	वडाभरी						५	५००,०००	
५	लिफ्टिङ सिचाई योजना सञ्चालन	मिटर	भारबाड, दम्दु						२००	२,०००,०००	
६	लामाखेट सिचाई योजना सञ्चालन	मिटर	ज्यालङ्गा, लामाखेट						२५	१,०००,०००	
७	हल्टाकुरी सिचाई योजना सञ्चालन	मिटर	छाटेडाँडा देखि हल्टाकुरा						४०	१,०००,०००	
८	मुसिपाखा तल्लोखुम्चेरी हुदै वलीडेरा सिचाई योजना सञ्चालन	मिटर	मुसिपाखा तल्लोखुम्चेरी						६५	१,५००,०००	
९	तरा सिचाई योजना सञ्चालन	मिटर	भारबाड						२५	१,०००,०००	
१०	हाइरुगरबाड लिफ्ट सिचाई योजना सञ्चालन	मिटर	हाइरु, वलीडेरा, हारबाङ्ग						४९	२,०००,०००	
११	पोखरी कालीमाटी सिचाई योजना सञ्चालन	मिटर	पोखरी कालीमाटी						१००	७००,०००	

१२	थारेघर छोटैकाज सिचाई योजना सञ्चालन	मिटर	थारेघर छोटैकाज						१५०	८००,०००	
१३	दल्लुतरा पुर्नाखारा सिचाई योजना सञ्चालन	मिटर	दल्लुतरा पुर्नाखारा						१२०	८००,०००	
वडा नं. ५											
१	नौधारी सिचाई आयोजना	मिटर	मौरीवास, अग्लाढुंगा, बाघखारे						१	१,५००,०००	
२	पारेगोठ सिचाई आयोजना	मिटर	भारसाधी, तमाकछरे						१	१,०००,०००	
३	डाँगीपानी सिचाई आयोजना	मिटर							१	२,०००,०००	
४	उल्टेमूल सिचाई आयोजना	मिटर							१	१,५००,०००	
५	वासुखोला सिचाई आयोजना	मिटर	भुल्का, दवाड, तलिगाउँ						१	१,०००,०००	
६	नौलामुल सिचाई आयोजना	मिटर	तलिगाउँ, कुनवाड						१	२,०००,०००	
७	सिम सिचाई आयोजना	मिटर	खाली माल्जुड						१	१,५००,०००	
८	पाखेपानी सिचाई आयोजना	मिटर	त्रिवेणी ५						१	१,०००,०००	
९	दवारेखोला सिचाई आयोजना	मिटर	त्रिवेणी ५						१	२,०००,०००	
१०	भारसाधी खोला सिचाई आयोजना	मिटर	त्रिवेणी ५						१	१,५००,०००	
११	गेलमाधी सिचाई आयोजना	मिटर	त्रिवेणी ५						१	१,०००,०००	

१२	गेलमुनी सिचाई आयोजना	मिटर	त्रिवेणी ५						१	२,०००,०००	
१३	दुबैखोला सिचाई आयोजना	मिटर	त्रिवेणी ५						१	१,५००,०००	
१४	कागतेखारा सिचाई आयोजना	मिटर	त्रिवेणी ५						१	१,०००,०००	
१५	भाल्जुला सिचाई आयोजना	मिटर	त्रिवेणी ५						१	२,०००,०००	
१६	भारवाड, चखेरी, पिपलबोट सिचाई आयोजना	मिटर	त्रिवेणी ५						१	१,५००,०००	
१७	पाईपबाट सिचाई आयोजना निर्माण	मिटर	सल्लीपाखा							३,०००,०००	
१८	पाईपबाट सिचाई आयोजना निर्माण	मिटर	लाईत							४,०००,०००	
१९	पाईपबाट सिचाई आयोजना निर्माण	मिटर	हाईरु							६,०००,०००	
२०	पाईपबाट सिचाई आयोजना निर्माण	मिटर	लाईत खोला							१,०००,०००	
वडा नं. ६											
१	थोपा सिचाई आयोजना	मिटर							१	१,०००,०००	
२	स्यारुबास सुंगुर पोखरा सिचाई आयोजना	मिटर	सुंगुर पोखरा						१	२,०००,०००	
३	लमारु बाँठाकोट सिचाई आयोजना	मिटर	बाँठाकोट						१	५,०००,०००	
४	धौलावाड भ्यामखोला सिचाई आयोजना	मिटर	धौलावाड						१	३,०००,०००	
५	चितुपानी भिडग्रीखोला सिचाई आयोजना	मिटर	भिडग्रीडाँडा						१	३,०००,०००	

६	नउराखोला मेलटाकुरी सिचाई आयोनजा	मिटर	मेलटाकुरी						१	१,०००,०००	
७	करागजाखोला सिचाई आयोनजा	मिटर	करागजाखोला						१	१,०००,०००	
८	धर्मखोला वारिखा सिचाई आयोनजा	मिटर	वारिखा						१	१,०००,०००	
९	खोरिया खोला सिचाई आयोनजा	मिटर	धौलावाड						१	२,०००,०००	
१०	विताखोला सिचाई आयोनजा	मिटर	विताडाँडा						१	२,०००,०००	
११	चाख्लीवाड सिचाई आयोनजा	मिटर	चाख्लीवाड						१	१,०००,०००	
१२	छानीखोला सिचाई आयोनजा	मिटर	छानीडाँडा						१	१,०००,०००	
१३	भयाउखोला सिचाई आयोनजा	मिटर	वाँठाकोट						१	२,०००,०००	
१७	दहखोला लमारु पाइप सिचाई निर्माण	मिटर	वाँठाकोट						५	५००,०००	
१८	चिसापानी मुरुखोला सिचाई योजना निर्माण	मिटर	मुरुखोला						५	६००,०००	
१९	नौवरखोला मेलटाकुरी सिचाई योजना निर्माण	मिटर	नौवरखोला						५	५००,०००	
२०	खोरेखोला धौलावाङ्ग सिचाई योजना निर्माण	मिटर	धौलावाङ्ग						५	५००,०००	
वडा नं. ७											
१	गैरीमुलदेखि गफुसम्म पाईप सिचाई	मिटर	करल गफु						१	१,०००,०००	
२	भक्कीने मुल खरनेटा पाईप सिचाई	मिटर	खरनेटा						१	८००,०००	

३	भक्कीने मुल रिटेड पालना घर सम्म पाईप सिचाई	मिटर	कुरल						१	१,०००,०००	
४	बल्लेजुरी भुर्तिवाड पाईप सिचाई	मिटर	भुर्तिवाड						१	१,०००,०००	
५	ठुलीखोरे राउटेधारा पाईप सिचाई	मिटर	राउटेधारा						१	१,५००,०००	
६	ठुलीखोर भुर्तिवाड पाईप सिचाई	मिटर	भुर्तिवाड						१	१,५००,०००	
७	एकले मुल तल्लो भुर्तिवाड पाईप सिचाई	मिटर	भुर्तिवाड						१	१,०००,०००	
८	पेदीखेत स्पला जन्माड पम्की नहर	मिटर	वडाभर						१	७००,०००	
९	कागतेखारा तलिगाउँ पाईप सिचाई	मिटर	तलिगाउँ						१	२,५००,०००	
वडा नं. ८											
१	ग्याङ्नाखोला सुनारडेरा सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ८						१	२,०००,०००	
२	पैराखोला पाथरकोट सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ८						१	१,०००,०००	
३	राउँमारे कोल्टीवाड सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ८						१	१,०००,०००	
४	भेरीखोला चनाला धैरेनी गरेना	मिटर	त्रिवेणी ८						१	२,०००,०००	
५	ग्याङ्नाखोला माथि लेख लिपट सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ८						१	१,०००,०००	
६	भेरीखोला वयाखेत सम्म सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ८						१	२,५००,०००	
७	भेरीखोल खपनगार	मिटर	त्रिवेणी ८						१	१,५००,०००	

८	ठाराखोला डुलखोला	मिटर	त्रिवेणी ८						१	१,०००,०००	
९	गरेना पूर्णगाउँ माथि लिपट सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ८						१	१,०००,०००	
१०	गुरगुरे पेउघाडाँडा सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ८						१	१,०००,०००	
११	ग्याङ्नाखोला भालखोलाडेरा	मिटर	त्रिवेणी ८						१	१,०००,०००	
१२	भेरीखोला ढाँरखोला सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ८						१	२,०००,०००	
१३	भेरीखोला राएमारे डुलखोला सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ८						१	१,५००,०००	
वडा नं. ९											
१	नालेचौर लिफ्टड सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ९						१	१,०००,०००	
२	ठाराखोला चौतारा र बाघमारे चौतारा सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ९						१	२,५००,०००	
३	बाघमारे, कोल्डारा, हरलावोट, सालघारी, मान्दुरा, कैयनखोला सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ९						१	२,५००,०००	
४	भरेटा टुनीवोट ठाराखोला टुनीवोट सिचाई	मिटर	त्रिवेणी ९						१	१,०००,०००	
वडा नं. १०											
१	टुनीगैरा लाम्पाटा पिउरेखोला सिचाई	मिटर	लाम्पाटा						१	५००,०००	
२	कालाडुङ्गा, गैरिखेत, पिपलवोट, भालडुङ्गा सिचाई	मिटर	गैरिखेत, पिपलवोट, भालडुङ्गा						१	१००,०००	

३	कल्लेरीखोला, डलसिटाकुरा सिचाई	मिटर	डलसिटाकुरा						१	१,५००,०००	
४	कलमवोर, लाम्पाटा सिचाई	मिटर	लाम्पाटा, रोजदेर						१	१,०००,०००	
५	मौवाडा लिफ्ट सिचाई	मिटर	भिउरेखोला						१	१,५००,०००	
६	लाम्पाटा कलमवोट सिचाई	मिटर	लाम्पाटा						१	२,५००,०००	
७	वरानेटी लिफ्ट सिचाई	मिटर	वरानेटी						१	२,०००,०००	
८	भुमर्कखोला रातामाटा सिचाई	मिटर	भुमर्के, रातामाटा						१	८००,०००	
९	रातामाटा खोला देखि जुम्लेवस्ने सिचाई	मिटर	रातामाटा						१	१,०००,०००	
१०	सिमतारे खोला सिचाई	मिटर	टोट्के						१	१,५००,०००	
११	भमर्के सिचाई	मिटर	वैटावाड						१	५००,०००	
१२	समैजा भालेढुङगा सिचाई	मिटर	भालेढुङगा						१	७००,०००	
	जम्मा									१९६,१२०,०००	

उपलब्धि

खोला तटीय क्षेत्रका फाँटहरूमा सिंचाइका लागि परम्परागत कुलोलाई जोखिम रहित नहरमा रूपान्तरण गरी सिंचाइको दिगो व्यवस्थापन गरिएको हुनेछ । परम्परागत कुलोको मर्मत संभार र संरक्षण गर्नका लागि सार्वजनिक जवाफदेहीताको विकास भएको हुनेछ । सिंचाइ सुविधाबाट वञ्चित रहेका पाखावारीका लागि नवीनतम प्रविधि लिफ्ट पद्धतिबाट सिंचाइ सुविधा पुऱ्याइएको हुनेछ । जलवायु परिवर्तनका कारण प्राकृतिक मुहानहरू सुक्दै गैरहेको अवस्थामा उपलब्ध पानीको स्रोतमाथि चाप बढेकाले सिंचाइ तथा जल उपयोग क्षमता न्यून भइरहेको सन्दर्भमा अधिकांश सिंचाइ योजना प्राकृतिक नदी प्रणाली (Run off river) मा आधारित भएकाले बाह्रै महिना एकैनासले सिंचाइको भरपर्दो सेवा पुऱ्याउन ठूला तथा बहुउद्देश्यीय आयोजनामा पर्याप्त लगानी गरिएको हुनेछ ।

५.४ उद्योग तथा वाणिज्य

नेपालको संविधानले सार्वजनिक, सहकारी र निजी गरी तीन खम्बे अर्थ नीति अवलम्बन गरेको छ । अर्थतन्त्रको विकासका लागि उद्योग धन्दा, कलकारखाना र विकासका ठुला परियोजनाहरू संचालन गर्नुपर्दछ । प्राकृतिक तथा मानवीय स्रोत साधनको संरक्षण, सम्वर्द्धन र प्रवर्द्धन गरी नेपाली श्रम, सीप र कच्चा पदार्थमा आधारित स्वदेशी लगानीलाई प्राथमिकता दिनुपर्दछ । औद्योगिक क्षेत्रमा निजी, स्वदेशी तथा वैदेशिक लगानी आकर्षित गर्नको लागि औद्योगिक पूर्वाधार निर्माण गर्नुपर्दछ । निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन र परिचालन गर्ने नीति लिनुपर्दछ । औद्योगिक लगानीले औद्योगिक उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि, रोजगारी सिर्जना, स्थानीय सीपको प्रयोग, स्रोत साधनको उपयोग, आयात प्रतिस्थापन तथा निर्यात प्रवर्द्धनको मार्ग प्रशस्त गर्दछ । निर्यात प्रवर्द्धनमा जोड दिन विशेष आर्थिक क्षेत्रको निर्माण तथा सञ्चालन गर्ने र लघु, घरेलु तथा साना उद्योगहरूको प्रवर्द्धनको माध्यमबाट गरिबी न्यूनीकरण गर्नेतर्फ यस योजनाले जोड दिएको छ । उत्पादनका मुख्य तत्वहरू जमिन, पुँजी र श्रम हुन । उद्यमशीलता उत्पादन प्राप्त गर्ने सीप हो । परनिर्भर अर्थतन्त्रबाट सानो स्तरमा भए पनि आत्मनिर्भर बन्न उद्यमशीलताले मद्दत पुऱ्याउँछ । सिर्जनशील सोच, उपयुक्त वातावरण र सामुहिकताबाट उद्यमशीलताको विकास गर्न सकिन्छ । उद्यमशीलता सामान्य जस्तो लागे पनि यसले देशको अर्थतन्त्रलाई मजबुत बनाउन सहयोग गर्दछ । खासमा उद्यमशीलता स्वरोजगार हुने एक सोच र कार्य हो ।

सम्भावना र अवसर

- त्रिवेणी गाउँपालिका भौगोलिक, यातायात सञ्जालको पहुँच र अन्तरजिल्ला व्यावसायिक पहुँचका दृष्टिकोणले कृषि, पर्यटन, वनपैदावार र घरेलु उत्पादनका साना तथा मझौला उद्योगको लागि उपयुक्त स्थान रहेको छ । स्थल यातायातको पहिलो प्रवेश द्वार भुल्लेनेटा बजार साविक रुकुम जिल्लाको प्रमुख व्यापारिक केन्द्रका रूपमा समेत पुरानो बजार भएकाले यहाँका व्यापारीहरूको ज्ञान, सीप र अनुभवलाई अध्यावधिक गरी व्यावसायिक तथा औद्योगिककरणमा जोड्न सके उद्योग तथा वाणिज्य क्षेत्रको विकास गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ ।
- उद्योग तथा व्यापार व्यवसायको सोच भएका युवाहरू र परम्परागत रूपमा घरेलु तथा कुटिर उद्योग चलाएका व्यक्तिहरूलाई आधुनिक औद्योगिक ज्ञानको विकास गराई स्थानीय स्रोत, साधन, सीप, बजारको माग र संभावित उद्यमीको चाहनालाई एकीकृत गर्न सकेमा नयाँ व्यवसायहरू सञ्चालन गरी आयआर्जनमा वृद्धि गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ ।
- उद्यम विकासका लागि पूर्व तयारी कार्य, स्रोत साधनको सर्भेक्षण, लक्षित समूह पहिचान, बजारको माग अध्यावधिक गर्न सके साना तथा कुटिर उद्योग सञ्चालन गर्नसक्ने सम्भावना छ ।

- युवा पुस्तालाई स्वरोजगारमूलक बनाउन साना तथा मझौला उद्योगहरूलाई प्रविधिकरण, वित्तीय सेवामा पहुँच विस्तार र उत्पादित वस्तुको बजारीकरण गर्न आवश्यक उद्यमशील ज्ञान तथा सीपको विकास गराउन सकिने सम्भावना रहेको छ ।

समस्या र चुनौती

- स्थल यातायातको पहुँच विस्तारसँगै स्थापित भएको भुल्लनेटा बजारका व्यापारीहरूको ज्ञान, सीप, पूजी र अनुभवलाई अध्यावधिक गरी व्यावसायिक तथा औद्योगिककरणमा जोड्न नसक्नु,
- उद्योग तथा व्यापार व्यवसायको सोच भएका युवाहरू र परम्परागत रूपमा घरेलु तथा कुटिर उद्योग चलाएका व्यक्तिहरूलाई आधुनिक औद्योगिक ज्ञानको विकास गराइ स्थानीय स्रोत, साधन, सीप, बजारको माग र संभावित उद्यमीको चाहनालाई एकीकृत गरी व्यावसायिक बनाउन पोत्साहन गर्न नसक्नु,
- उद्यम विकासका लागि पूर्व तयारी कार्य, स्रोत साधनको सर्भेक्षण, लक्षित समूह पहिचान, बजारको माग अध्यावधिक गर्न नसक्नु,
- साना तथा मझौला उद्योग सिर्जना, विकास र विस्तार सम्बन्धी स्पष्ट नीतिको अभाव र लगानी मैत्री वातावरण नहुनु,
- परम्परागत व्यवसायलाई आधुनिकीकरण गर्न नसक्नु,
- युवा पुस्तालाई स्वरोजगारमूलक बनाउन साना तथा मझौला उद्योगहरूलाई प्रविधिकरण, सर्वसुलभ वित्तीय सेवामा पहुँच विस्तार र उत्पादित वस्तुको बजारीकरण गर्न आवश्यक उद्यमशील ज्ञान तथा सीपको विकास गराउन नसक्नु,
- पालिकामा भित्रिने विप्रेषण (रेमिट्यान्स)लाई नीतिगत रूपमा सम्बोधन गरी उत्पादनमूलक कार्यमा लगाउन नसक्नु,

सोच

“उद्यमशीलताको विकास, दिगो अर्थतन्त्र निर्माणको आधार”

लक्ष्य

- त्रिवेणी गाउँपालिकाबासीको उद्यमशीलताको विकास, विस्तार र प्रविधिकरण गरी उद्योग क्षेत्रको स्थापना माफत आय तथा रोजगारी वृद्धि गर्ने ।

उद्देश्य

- नागरिकमा उद्यमशीलताको विकास गरी स्थानीय तहमा औद्योगिकीकरण गर्नु,
- उद्योगहरूको स्थापना र उत्पादन वृद्धि गरी कुल ग्राहस्थ्य उत्पादन बढाउनु,
- उद्योग क्षेत्रमा लगानी वृद्धि गरी रोजगारीका अवसर सृजना गर्नु र
- आन्तरिक उत्पादन वृद्धि गरी आयात प्रतिस्थापनमा योगदान पुऱ्याउनु ।

रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
स्थानीय स्रोत, साधन र सीप तथा बजार मागमा आधारित उद्यम व्यवसायको स्थापना गर्न एकीकृत सेवाहरू प्रदान गर्ने,	- गाउँपालिकाभित्र छरिएर रहेका स्थानीय स्रोतसाधनहरूको पहिचान गरी उद्योग तथा व्यवसाय स्थापनाका लागि भौतिक तथा संस्थागत संरचनाको निर्माण गर्ने, - लक्षित समूहलाई उद्यमशीलता विकास तालिम प्रदान गरी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालनका लागि प्रोत्साहन गर्न आवश्यकतामा आधारित प्रविधिको हस्तान्तरण गर्ने, - उद्योग संचालनमा पर्यावरण मैत्री प्रविधिको प्रयोग गर्न प्रोत्साहन गर्ने, - उद्योग व्यवसाय संचालनका लागि आवश्यक लगानीको सुनिश्चितताका लागि वित्तीय संस्थाहरूसँग समन्वय गराइ पहुँच वृद्धि गराउने, - उत्पादित वस्तुहरूको स्थानीय तथा बाह्य बजार प्रवर्द्धन गर्न स्थानीय औद्योगिक संकलन केन्द्रहरूको स्थापना गरी उद्यमी व्यावसायीहरूलाई बजार सञ्जालमा जोड्ने, - गाउँपालिकाभित्र उद्योग ग्राम स्थापना गरी स्थानीय स्रोत वन पैदावार, जडिवुटी, खनिज, जल, कृषि आदिमा आधारित उद्योगहरूको स्थापनामा गर्ने, - सरकारी, निजी र सहकारीको सयुक्त साभेदारीमा अदुवा, बेसार कागती सुन्तला लगाएतका फलफूल तथा मसलाजन्य वस्तुको प्रशोधन उद्योगहरूको स्थापना गर्ने, - बेरोजगार जनशक्तिलाई स्थानीय, प्रादेशिक तथा राष्ट्रिय बजारको मागमा आधारित सीप विकास गराइ स्वरोजगार बनाउने, - स्थानीय स्तरमा रहेका साना तथा घरेलु उद्योगको व्यावसायिक संचालन गरी आधारभूत आवश्यकताका लागि विदेश जाने वातावरणको न्यूनीकरण गर्ने,
सार्वजनिक, निजी र सहकारी साभेदारी कार्यक्रम संचालन गर्ने	कृषि, पर्यटन र उर्जा जस्ता क्षेत्रहरूको विकासका लागि कम्पनी मोडेलमा सार्वजनिक, निजी र सहकारीको सयुक्त लगानीमा साना तथा मझौला उद्योगहरूको स्थापना गर्ने,
श्रम तथा रोजगारी र माव संसाधनको विकास गर्ने,	- त्रिवेणी गाउँपालिकाको समृद्धिका लागि मानव पूँजीलाई दक्ष बनाउनका लागि सरकारी सेवा प्रवेशका कक्षाहरू, छोटो तथा लामो अवधिका व्यावसायिक तालिमहरू, स्थानीय आवश्यकतामा आधारित रोजगार कार्यक्रमहरू, व्यवसायिक काउन्सिलिङ कक्षाहरू आदि संचालन गर्ने, - बजार तथा रोजगारदाताको माग र बेरोजगार जनशक्तिको आपसी तादात्म्यता मिलाउनका लागि समुदायमा छरिएर रहेका श्रम, सीप, प्रविधि र पूँजीलाई गाउँपालिकाले प्रविधिमा आधारित सूचीकृत गरी एकआपसमा सामाजिकस्यता कायम गरिदिने,

	● उत्पादन, उत्पादकत्व र रोजगारीका अवसरहरु वृद्धि गनश्रम तथा रोजगारी र मानव संसाधन विकास गर्ने
● परम्परागत सीपहरूको आधुनिकीकरण गर्ने,	● लोपोन्मुख परम्परागत शिल्पीहरूको सीपलाई बजार मैत्री र सम्मानित बनाउन त्यस्ता सीपहरूको स्तरोन्नती गरी उन्नत प्रविधिसँग जोड्ने, ● सीप र शिल्पीहरूको तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने, ● बजारमैत्री प्रविधियुक्त सीप प्रदान गर्ने, ● मान्यता प्राप्त संस्थाबाट व्यावसायिक सीप परीक्षणको व्यवस्था गर्ने, ● आय आर्जनका गतिविधिहरू सुरु गर्न बीऊ पुँजीका लागि घुम्तिकोषको व्यवस्था गरी विपन्नहरूको पहुँच वृद्धि गर्ने ।
● प्राकृतिक स्रोतहरू जल, जमिन, जंगल, जडिवुटी, खनिजको समुचित उपयोग गर्ने,	● स्थानीय स्तरमा उपलब्ध जलस्रोतको सिंचाई, जलविद्युत् र पर्यावरण सन्तुलनमा उपयोग गर्ने, ● प्राकृतिक रूपमा संरचित वनजंगलको वैज्ञानिक सदुपयोग गरी जडिवुटी र खनिजजन्य उत्पादनको सदुपयोग गरी आर्थिकार्जनमा वृद्धि गर्ने, ● गाउँपालिका भित्र रहेका बहुमूल्य खनिज तथा जडिवुटीको पहिचान गरी व्यापार प्रवर्द्धनका लागि प्रचार प्रचार गर्ने,
● वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका विप्रेषण प्राप्त परिवारलाई उच्चम स्थापनामा सहजीकरण गर्ने र सुरक्षित आप्रवासको सुनिश्चितता गर्ने,	● वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका युवा तथा विप्रेषण पाउने परिवारको लागत तयार गर्ने । ● उनीहरूलाई पायक पर्ने स्थानमा व्यावसायिक सचेतना कार्य संचालन गर्ने र उपयुक्त उच्चम तथा व्यवसाय छनौट गर्न सहजीकरण गर्ने । ● व्यावसायिक कृषि तथा अन्य गैर कृषि व्यवसायमा लगाउन सहजीकरण गर्ने, ● सुरक्षित वैदेशिक रोजगारका लागि सूचना प्रवाह गर्ने, ● वैदेशिक रोजगारका कारण उत्पन्न मानसिक समस्याहरूमा मनोसामाजिक परामर्श सेवा प्रदान गर्ने ।
● वाणिज्य तथा व्यापार प्रवर्द्धन गर्ने,	● उत्पादित वस्तुको सहज निर्यातका लागि बजार सञ्जालको विकास र विस्तार गर्ने, ● कृषि तथा पशु उत्पादनहरूको संकलन केन्द्र स्थापना गर्ने,

प्रमुख कार्यक्रम

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत सहभागी गता
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	पालिका स्तरीय										
१	अदुवा, बेसार, टिमुर प्रशोधन केन्द्र	घरधुरी	खुम्चेरी पोखरी पूर्वखारा						१०	१,६००,०००	
२	दुध सङ्कलन तथा प्रशोधन उद्योग	संख्या	त्रिवेणी ८						५	५००,०००,०००	
३	स्वच्छ पिउने पानी उत्पादन उद्योग स्थापनाका लागि भौतिक पूर्वाधार निर्माण गरेको उद्योगको प्रवर्द्धनका लागि सहयोग	संख्या	त्रिवेणी ८						१	३००,०००	
४	दाना उद्योग	संख्या	त्रिवेणी ८						१	१००,०००,०००	
	वडा नं. १										
१	परम्परागत पेशाका रूपमा आरण व्यवसाय संचालन गर्ने परिवारहरूलाई उद्यमी बनाउनका लागि ग्रिल उद्योगको स्थापना र उनीहरूको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम संचालन गर्ने	परिवार	माथिगाउँ, तलिगाउँ	१					१	३००,०००	
२	सिकर्मी पेशामा आवद्ध व्यक्तिहरूलाई उद्यमी बनाउन काष्ठ उद्योगको स्थापनामा सहयोग गर्ने	संख्या	बल्ले, माथिगाउँ, दहभागे	१	१	१	१	१	५	१,०००,०००	
	वडा नं. २										
१	आलु चिप्स उद्योग स्थापनाका लागि पहिलो पटकका लागि मेसिन खरिदमा पचास प्रतिशत अनुदान	संख्या	सिम्रुतु	१					१	३००,०००	

२	सिस्नो पाउडर उद्योग स्थापनाका लागि पहिलो पटकका लागि मेसिन खरिदमा पचास प्रतिशत अनुदान	संख्या	सिम्पुतु	१					१	३००,०००	
३	मसला उद्योग स्थापनाका लागि पहिलो पटकका लागि मेसिन खरिदमा पचास प्रतिशत अनुदान	संख्या	सिम्पुतु	१					१	३००,०००	
४	मुडा उद्योग स्थापनाका लागि तालिमको संचालन	संख्या	डाँडा, बर्खेटाकुरा		१०			१०	२०	६००,०००	
५	गलैचा तथा साना उद्योग सञ्चालनका लागि तालिमको संचालन	संख्या	विम्रैचा		१०			१०	२०	६००,०००	
बडा नं. ३											
१	लुगाधुने सरफ उद्योग स्थापना	संख्या	त्रिवेणी ३						१	३००,०००	
२	कुटानी पिसानी पेल्ले मिल	संख्या	त्रिवेणी ३						१	३००,०००	
३	मकै चिउरा उद्योग	संख्या	त्रिवेणी ३						१	३००,०००	
बडा नं. ४											
१	पानी घट्ट निर्माण	संख्या	कुरल खोला देखि गुरगुरे खोला						२०	१००,०००	
२	कुटानी पिसानी पेल्ले मिल	संख्या	सल्लाडा, खुम्चेरी पोखरी						२५	३००,०००	
३	जुस उत्पादन केन्द्र	संख्या	वडाभरी						१०	१,०००,०००	
बडा नं. ५											
१	विजुली घट्ट मिल	संख्या	त्रिवेणी ५							१००,०००	

२	नेपाली काजग उत्पादनका लागि सहयोग	संख्या	त्रिवेणी ५							१००,०००	
३	डेरी स्थापनाका लागि सहयोग	संख्या	त्रिवेणी ५							१००,०००	
४	साबुन उद्योग स्थापनाका लागि सहयोग	संख्या	त्रिवेणी ५							३००,०००	
५	परम्परागत पेशाका रुपमा आरण व्यवसाय संचालन गर्ने परिवारहरुलाई उद्यमी बनाउनका लागि ग्रिड उद्योगको स्थापना र उनीहरुको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम संचालन गर्ने	संख्या	त्रिवेणी ५							३००,०००	
६	सिकर्मी पेशामा आवद्ध व्यक्तिहरुलाई उद्यमी बनाउन काष्ठ उद्योगको स्थापनामा सहयोग गर्ने	संख्या	त्रिवेणी ५							३००,०००	
७	गार्मेन्ट उद्योग स्थापनाका लागि सहयोग	संख्या	त्रिवेणी ५							३००,०००	
वडा नं. ६											
१	फलफुल तरकारी सङ्कलन केन्द्र	संख्या	वडा ६						१	५०,०००,०००	
२	विजुली घट्ट	संख्या	वडा ६						१	१००,०००	
३	डेरी स्थापना	संख्या	वडा ६						१	१००,०००	
४	अलैची भट्टी	संख्या	वडा ६						१	३००,०००	
५	जुस उद्योग	संख्या	वडा ६						१	१०,०००,०००	
वडा नं. ७											
१	विजुली घट्ट	संख्या	भेलपोखरी, लाछीकोट,							१००,०००	

			तलिगाउँ, कुरल								
२	दुध डेरी	संख्या	लाछीकोट							१००,०००	
३	कुटानी पिसानी पेल्ने मिल	संख्या								३००,०००	
वडा नं. ८											
१	आरण उद्योग (दलित बस्ती) स्तर उन्नती	संख्या	त्रिवेणी ८	५					५	५००,०००	
२	गारमेन्ट उद्योग (दलित बस्ती)	संख्या	त्रिवेणी ८	२	२	२	२	२	१०	५००,०००	
३	सिस्नो पाउडर उद्योगका लागि भौतिक पूर्वाधार तयार गरेका उद्योग प्रवर्द्धनका लागि सहयोग	संख्या	त्रिवेणी ८	१					१	३००,०००	
४	मसला उद्योग स्थापनाका लागि पहिलो पटकका लागि मेसिन खरिदमा पचास प्रतिशत अनुदान	संख्या	त्रिवेणी ८						१	३००,०००	
५	मादल उद्योग (वादी समुदाय)	संख्या	त्रिवेणी ८						१	१००,०००	
६	फर्निचर उद्योग	संख्या	त्रिवेणी ८						१	३००,०००	
७	ग्रिल उद्योग स्थापना	संख्या	त्रिवेणी ८						१	३००,०००	
८	रेशम गारमेन्ट उद्योग अनुदान रकम	संख्या	त्रिवेणी ८						१	३००,०००	
९	लुगाधुने सरफ उद्योग स्थापना	संख्या	त्रिवेणी ८						१	३००,०००	
१०	साबुन उद्योग स्थापना	संख्या	त्रिवेणी ८						१	३००,०००	
वडा नं. ९											

१	गारमेन्ट उद्योग	संख्या	नुवाकोटडाँड I, टुनीवोट						५	३००,०००	
२	परम्परागत पेशाका रुपमा आरण व्यवसाय संचालन गर्ने परिवारहरुलाई उद्यमी बनाउनका लागि ग्लिल उद्योगको स्थापना र उनीहरुको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम संचालन गर्ने	संख्या	पनेरीखोला, माभगाउँ						१	३००,०००	
३	सिकर्मी पेशामा आवद्ध व्यक्तिहरुलाई उद्यमी बनाउन काष्ठ उद्योगको स्थापनामा सहयोग गर्ने	संख्या	नुवाकोटडाँड I, चौतारा, टुनीवोट						१	३००,०००	
४	साबुन उद्योगका लागि भौतिक पूर्वाधार निर्माण गरिएको उद्योगलाई मेसिन खरिदका लागि सहयोग	संख्या	चौतारा						५	३००,०००	
५	खोटो सैकलन तथा संरक्षण केन्द्र निर्माण	संख्या	चौतारा, टुनीवोट						५	३००,०००	
बडा नं. १०											
१	मकै चिउरा उत्पादन उद्योग स्थापनाका लागि भौतिक पूर्वाधारको निर्माण गरेको उद्योगको प्रवर्द्धनका लागि सहयोग	संख्या	गैरिखेत							३००,०००	
२	आलु चिप्स उत्पादन उद्योग स्थापनाका लागि भौतिक पूर्वाधारको निर्माण गरेको उद्योगको प्रवर्द्धनका लागि सहयोग	संख्या	रातामाटा							१००,०००	
३	साबुन र सरफ उद्योग स्थापनाका लागि भौतिक पूर्वाधारको निर्माण गरेको उद्योगको प्रवर्द्धनका लागि सहयोग	संख्या	मानटुरा, जिउला							१००,०००	
४	विउ लेबलिङ र प्याकिङको ब्राण्ड निर्माणका लागि आवश्यक सहजीकरण	संख्या	सारथी सहकारी							५००,०००	
५	सिकर्मी पेशामा आवद्ध व्यक्तिहरुलाई उद्यमी बनाउन काष्ठ उद्योगको स्थापनामा सहयोग गर्ने	संख्या	गैरिखेत							३००,०००	

६	परम्परागत पेशाका रूपमा आरण व्यवसाय संचालन गर्ने परिवारहरूलाई उद्यमी बनाउनका लागि ग्रिल उद्योगको स्थापना र उनीहरूको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम संचालन गर्ने	संख्या	वडाभर	२	२	२	२	२	१०	३००,०००	
७	मादल उद्योग	संख्या	वडाभर						२	१००,०००	
८	टपरी उद्योग स्थापनाका लागि मेसिन खरिद तथा वितरण	संख्या	वडाभर						५०	३००,०००	
	जम्मा									६७६,०००,०००	

अपेक्षित उपलब्धि

उद्यमशील जनशक्तिको विकास भई उद्योगहरूको स्थापना तथा विस्तारमा वृद्धि र बजार सम्बन्धको विस्तार भएको हुनेछ । स्थानीय स्तरका सम्भाव्य क्षेत्रहरूमा लघु, घरेलु, साना, तथा मझौला उद्योगको स्थापना र सञ्चालन मार्फत आयात प्रतिस्थापन भै निर्यात प्रवर्द्धन भएको हुनेछ । गाउँपालिकाको अर्थतन्त्र विकासमा उद्यमशील जनशक्तिको योगदान वृद्धि भएको हुनेछ । बैंक, वित्तीय संस्था तथा सहकारीले उद्यमशीलता विकास कर्जा प्रवाह गर्ने दरमा वृद्धि भएको हुनेछ । घरेलु सीपको संरक्षण तथा नवीनतम् प्रविधिको उपयोग उद्यमीहरूले गरेका हुनेछन् । वैदेशिक रोजगारीमा जाने युवाहरूको संख्यामा कमी आई स्वदेशमै रोजगारी गर्ने युवाहरूको संख्यामा वृद्धि भएको हुनेछ ।

५.५ पर्यटन

रुकुम पश्चिम जिल्लामा रहेको त्रिवेणी गाउँपालिका ऐतिहासिक, धार्मिक, सांस्कृतिक, प्राकृतिक सुन्दरताको साथै पर्यटकीय दृष्टिकोणबाट अति महत्वपूर्ण रहेको छ । पर्यटकीय क्षेत्रको विकास र प्रचार प्रचारले आयआर्जनमा वृद्धि गर्नुका साथै पालिकाको पहिचानलाई समेत उच्च बनाउदछ । गाउँपालिका असीमित पर्यटकीय संभावनाहरूको खोजी गरी विकास गर्न सकेमा आर्थिक उपार्जनमा समेत टेवा पुग्ने देखिन्छ । यहाँ धार्मिक, सांस्कृतिक, प्राकृतिक, वन्यजन्तु, कृषि पर्यटन, साहसिक पर्यापर्यटन प्रवर्द्धनको प्रसस्त संभावना रहेको छ । समावेशी, सेवामूलक र रोजगारमूलक क्षेत्रको रूपमा अपेक्षा गरिएको पर्यटन क्षेत्रमा यस गाउँपालिकाले समृद्धिको एक प्रमुख सम्वाहकका रूपमा विकास गर्न सक्ने सम्भावना रहेको छ । यस गाउँपालिकामा रहेका जैविक, भौगोलिक, प्राकृतिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, ऐतिहासिक र धार्मिक विविधताले पालिकाको पर्यटनमा अहम् भूमिका खेलेका छन् । यहाँ रहेका पर्यटकीय गन्तव्यहरूको विविधीकरण गर्दै नयाँ पर्यटकीय स्थल र उपजहरूको पहिचान, विकास तथा पर्यटकीय पूर्वाधारहरूको विकास गरी पर्यटन प्रवर्द्धनको माध्यमबाट रोजगारीका अवसरमा वृद्धि गरी गरिवी न्यूनीकरण गर्दै जनताको जीवनस्तरमा सुधार गर्नु आवश्यक छ । पर्यटकहरूको आकर्षणको केन्द्र रहेको हुँदा पर्यटन क्षेत्रको दिगो विकास र व्यवस्थापन मार्फत स्थानीय अर्थतन्त्रको आधारशीला तयार पार्न त्रिवेणी गाउँपालिकाले पर्यटन गुरु योजना निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ ।

सम्भावना र अवसर

- ऐतिहासिक तथा धार्मिक आकर्षणका रूपमा त्रिवेणी धाम, सामुहिक घटना स्थल पदमार्ग, युद्ध कालीन चर्चित खारा घटना स्थल तथा नेपाली सेनाको व्यारेक, जनयुद्ध संग्रहालय, दहबाड पर्यटकीय क्षेत्र, भगवती मन्दिर, शिव मन्दिर, सिद्ध मन्दिर, देउती बजु, राजकोट मन्दिर, राजकोट जरेलठाना किल्ला, राजकोट मन्दिर, पुवार खड्काको उत्पत्ति स्थल तथा पितर मष्टको थान, गंगवीर खड्काले बनाएको दरवार, बराह क्षेत्र मन्दिर आदि रहेका छन् ।
- प्राकृतिक सौन्दर्य र जैविक विविधता अवलोकन तथा मनोरञ्जनका रूपमा कालापोखरा कृषि क्षेत्र, दहबाड पोखरी, बाह्रकोटे धुरी, बादरपानी पोखरी, त्रिवेणी धाम, सुकीदह पार्क, भानखानी पार्क, युद्ध संग्रहालय, ऐतिहासिक खारा युद्ध स्थल तथा व्यारेक, भेरीपोखरा बाल्ते लडाइ स्थल आदि रहेका छन् ।
- सांस्कृतिक आकर्षणका रूपमा जातीय परम्परा अनुसार चाडबाड, पूजाआजा, धार्मिक विश्वास परम्परागत नाँच, गान र मौलिक सांस्कृतिक मूल्य, पञ्चेबाजा संरक्षण संग्रालय र मान्यताहरू रहेका छन् । पदयात्राको रूपमा सामुहिक घटना स्थल पदमार्ग, सुकीदह पदमार्ग, सुकीदह जंगल सफारी रहेका छन् ।

- यहाँ आउने पर्यटकका लागि आरामदायी सुविधायुक्त स्थानीय मौलिकतामा आधारित होम स्टेको व्यवस्था गर्न सकेमा पर्यटन क्षेत्रको राम्रो विकास हुने देखिन्छ। यी पर्यटकीय स्रोतहरूको व्यवस्थित रूपमा मर्मत सम्भार, संरक्षण, सम्बर्द्धन र विकास गरी प्रचार प्रसार गर्ने,
- पर्यटन क्षेत्रको विकासका लागि त्रिवेणी गाउँपालिकाले निर्माण गरेको पर्यटन गुरुयोजनाले औल्याएका विद्यमान सामाजिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाहरूको अधिकतम उपयोग गर्ने,
- पर्यटन गुरुयोजनाले पहिचान गरेका पर्यटकीय स्थलहरूको ऐतिहासिक, सांस्कृतिक, पुरातात्विक, प्राकृतिक, जलसम्पदा, पर्यावरणीय सुन्दरता र प्राचीन संस्कृति तथा सम्पदाहरूको संरक्षण, सम्बर्द्धन र आवश्यक भौतिक पूर्वाधारको निर्माण गरी पर्यटन क्षेत्रको विकास र विस्तार गर्ने,
- प्रमुख पर्यटकीय पदमार्गहरूको निर्माण, स्तरोन्नति र नक्शाङ्कन गरी प्रमुख पहाडी चुचुराहरूमा पर्यटकीय दृष्यावलोकन स्थलहरू निर्माण तथा होमस्टेको व्यवस्था सहित त्रिवेणीका कम्तिमा २ वटा बस्ती रुघाँ र मुरुलाई नमुना पर्यटकीय गाउँको रूपमा विकास गर्ने,
- डोल्पाको से फोक्सन्डो ताल, उपल्लो डोल्पो, शहर तारा, ढोरपाटन शिकार आरक्ष, पुपाल, पुथा, सिस्ने, जस्ता धार्मिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक र हिमालय सभ्यतालाई गन्तव्य बनाएर नेपालगञ्ज नाका भएर भित्रिने पर्यटकहरूका लागि मुख्य केन्द्रको रूपमा त्रिवेणी गाउँपालिकालाई विकास गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ।

समस्या र चुनौती

- पालिकाभित्रका ऐतिहासिक, धार्मिक, सामाजिक, सांस्कृतिक र पर्यापर्यटकीय क्षेत्रको संरक्षण, सम्बर्द्धन, विकास, विस्तार र प्रचार प्रचार गर्न नसक्नु मुख्य समस्या रहेको छ।
- पर्यटन विकासका लागि आकर्षक पूर्वाधार, पर्यटन मैत्री मानवीय व्यवहार र संस्कारको विकास गर्न नसक्नु,
- डोल्पाको से फोक्सन्डो ताल, उपल्लो डोल्पो, शहर तारा, ढोरपाटन शिकार आरक्ष, पुपाल, पुथा तथा सिस्ने हिमाल जस्ता सांस्कृतिक तथा हिमालय सभ्यता बोकेका, प्राकृतिक सुन्दरताले भरिएका र जैविक विविधताले सजिएका स्थानलाई गन्तव्य बनाएर नेपालगञ्ज, कृष्णनगर तथा वुटवल लगायतका नाकाहरूबाट नेपाल भित्रिने बाह्य तथा त्यस आसपासका आन्तरिक पर्यटकहरूका लागि सुरक्षित र भरपर्दो भौतिक पूर्वाधार, आवास र पर्यटन मैत्री संस्कारको विकास गर्न नसक्नु,
- पर्यटन क्षेत्रको मुख्य केन्द्र त्रिवेणी गाउँपालिकालाई बनाउनका लागि सोही अनुसारका पर्यटकीय क्षेत्रको आकर्षणका मुख्य तत्वहरू : जलविहारका पूर्वाधार, पर्यावरणीय स्वच्छता, होटेल, रेष्टुरेण्ट तथा मौलिक र घरायसी वातावरणमा सञ्चालित होमस्टे, मनोरञ्जनका लागि मौलिकतामा आधारित कला, संस्कृति, पर्यावरणमैत्री विश्राम स्थल आदिको संरचनागत विकास गर्नु चुनौतिका रूपमा रहेको छ।

सोच:

“पर्यटन मैत्री भौतिक पूर्वाधार र संस्कारको विकास, त्रिवेणीबासीको समृद्धिको मुख्य आधार”

लक्ष्य

- दिगो पर्यटन विकासबाट उत्पादन र रोजगारीमा वृद्धि गरी गाउँपालिकाको अर्थतन्त्र सुदृढ गर्ने,

उद्देश्य

- पर्यावरण मैत्री मौलिकतामा आधारित पूर्वाधारको विकास मार्फत पर्यटन क्षेत्रको विकास गर्नु,

- सम्पदा तथा संस्कृतिहरूको संरक्षण, सम्वर्द्धन र प्रवर्द्धन गर्दै उच्च मानवीय संस्कारको विकास गर्नु,
- प्राकृतिक सम्पदाहरूको जगेर्ना गर्दै पर्यटन पूर्वाधार र पर्यटकीय उपजको विकास र प्रवर्द्धन गर्नु,
- पर्यटन मार्फत् जनताको आय र रोजगारीमा उल्लेखनीय वृद्धि गर्नु र
- पर्यटन क्षेत्र र स्थानीय कृषि उत्पादन बीच सघन सहकार्य स्थापित गर्नु ।

रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
● आकर्षक पर्यटकीय गन्तव्यहरूमा पूर्वाधारको स्तरोन्नति गरी बाह्र महिना पर्यटक जान सक्ने पूर्वाधार निर्माण गर्ने, ● पर्यटकीय बस्तु तथा उपजहरूको व्यापक प्रवर्द्धन तथा प्रचार प्रसार गर्ने, ● पर्यटकको बसाई अवधि लम्ब्याउने र खर्च बढाउने वातावरणको निर्माण गर्ने, ● पर्यटन क्षेत्रबाट प्राप्त हुने आय र रोजगारीको लाभलाई न्यायोचित वितरण गर्न ग्रामीण पर्यटकीय गन्तव्यहरूको पहिचान गरी विकास तथा व्यवस्थापन गर्ने, ● जनताको आर्थिक आयआर्जनको माध्यमका रूपमा पर्यटन क्षेत्रको विकास र विस्तार गर्ने ।	● गाउँपालिकाले निर्माण गरेको पर्यटन गुरुयोजनालाई कार्यान्वयन गर्ने, ● गाउँपालिका क्षेत्रका पर्यटकीय स्थलहरूलाई जोड्ने सडक तथा पदमार्गलाई पर्यावरण मैत्री, भरपर्दो र सुरक्षित बनाउने, ● पर्यटक आकर्षित गर्न पर्यटनका पूर्वाधारहरूको विकासका साथै खास गरी होटलहरूको सुधार तथा होमस्टे प्रणालीको स्थापना गरी पर्यटन मैत्री बनाउन स्थानीय व्यवसायीहरूलाई रैथाने, सीप, कला र क्षमताको विकास गर्ने, ● गाउँपालिका भित्र विद्यमान प्राकृतिक, धार्मिक, ऐतिहासिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाहरूको संरक्षण, सम्वर्द्धन, प्रवर्द्धन गरी प्रचार प्रचारमा गर्ने, ● शान्ति स्तम्भ तथा भ्यू टावरहरूको निर्माण गर्ने, ● पर्यटन सूचना केन्द्रको स्थापना गर्ने, ● पदमार्गलाई नक्शाङ्कन गरी पर्यटकहरूको लागि गाइड (पथ प्रदर्शकहरू) तयार गर्न जनशक्ति विकास गर्ने, ● मुख्य पर्यटक स्थलहरूको प्रचार प्रसारका लागि परिचय पुस्तिका (Brochure) तथा भिडियोहरू (Documentry Film) तयार गर्ने, ● सांगीतिक सांस्कृतिक समूहहरूलाई तालिम दिने, ● राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा त्रिवेणी गाउँपालिकाको पर्यटन क्षेत्रको प्रवर्द्धनका लागि Website बनाई सामग्रीहरू अपडेट गर्ने, ● ट्रेकिङ रूटमा सूचना प्रवाह गर्न होर्डिङ बोर्ड राख्ने, ● साहसिक पर्यटन अन्तरगत पर्वतारोहण, बन्जि जम्पिङ्, रक क्लाइम्बिङ्, कायाकिङ्, र्याफ्टिङ्, प्याराग्लाइडिङ्, क्यानोनिङ्, हनी हन्टिङ् आदिको सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने, ● उच्च पर्वतीय खेलकुद तथा पर्वतारोहण तालिम केन्द्रको संभाव्यता अध्ययन गरी निर्माण गर्ने, ● फिल्म सुटिङ् स्थलको रूपमा विकास गर्ने, ● प्रमुख सांस्कृतिक ग्रामको वरिपरि आधुनिक सुविधा सम्पन्न होटल, स्वास्थ्य केन्द्र र पर्यटकले खरिद गर्ने सामान सम्वन्धि घरेलु उद्योग सञ्चालन गर्ने,

	● जाति जनजातिका संस्कृति भल्काउने सांस्कृतिक संग्रहालय बनाउने, ● प्राकृतिक वन्यजन्तु उद्यानको रूपमा विकास गरी पर्यटकहरूलाई आकर्षित गर्ने, ● त्रिवेणी गाउँपालिका भित्रका अग्ला चुचुराहरूमा दृश्यावलोकन स्थल र पार्कको विकास गरी उक्त स्थानहरू पुग्नको लागि आवश्यक पदमार्ग र भौतिक पूर्वाधारको विकास गर्ने, ● पर्यटकहरूको स्वागतमा प्रयोग हुने सामान र खानपिनका वस्तुहरूको उत्पादन स्थानीय स्तरमा गर्ने, ● पर्यटन वजारीकरणका लागि पोखरा लगायत अन्य ठाउँमा रहेका पर्यटनसँग सम्बन्धित संघ, संस्थासँग समन्वय गर्ने,

प्रमुख कार्यक्रम

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत सहभागिता
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	पालिका स्तरीय										
१	पालिकाको पर्यटन क्षेत्रको विकास, विस्तार र प्रचारप्रसारका लागि गाउँपालिकाका पर्यटकीय क्षेत्रहरू समेटिएको वृत्तचित्र निर्माण	पटक		१					१	१,०००,०००	
	वडा नं. १										
१	जिल्ला धुरी कालापोखरी पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	स्थान	कालापोखरी, जिल्लाधुरी						१	५००,०००	
२	सिद्धगुफा मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	मन्दिर	वल्लेजुरा, दाङचुङ, माथिगाउँ						१	१००,०००	
३	शिवमन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	मन्दिर	वाहुहेरा, भेडाखेक						१	१००,०००	
४	देवीभगवती मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	मन्दिर	तलिगाउँ						१	१००,०००	
	वडा नं. २										
१	बारकोटेधुरीमा शहिद बाटिका पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	बाटिका	गैरिनेटा						१	५००,०००	
२	सिम्रुतु र सुवेगैरीमा शहिद गेट पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	गेट	सिम्रुतु र सुवेगैरी						१	३००,०००	

३	गैरिनेटा शिव मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	मन्दिर	गैरिनेटा						१	१००,०००	
वडा नं. ३											
१	सुकिदह ब्रह्माथान पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	स्थान	त्रिवेणी ३						१	३००,०००	
२	भुनखानी धार्मिक पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	स्थान	त्रिवेणी ३						१	३००,०००	
३	शहिद पार्क भुनखानी	पार्क	त्रिवेणी ३						१	५००,०००	
४	शहिदगेट कुरल	गेट	त्रिवेणी ३						१	३००,०००	
५	खारानेटा देवति मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	मन्दिर	त्रिवेणी ३						१	१००,०००	
६	मोस्ताकुल पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	मन्दिर	गाउँघरटोल						१	१००,०००	
७	गाइने गैरा वरालान पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	मन्दिर	गाइनेगैरा						१	१००,०००	
८	कुलदेवता मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	मन्दिर	हाइवाङ्भिता						१	१००,०००	
वडा नं. ४											

१	सिद्ध मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	मन्दिर	दम्दु						१	१००,०००	
२	थारेघर गुफा केन्द्र पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	गुफा	थारेघर						१	५००,०००	
३	पूर्णखारा मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	मन्दिर	पूर्णाखारा						१	१००,०००	
४	चुल्डासे, सिद्धथान सिढी पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	सिढी	दम्दु						१	५००,०००	
५	शहिदपार्क पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	पार्क	दम्दु						१	५००,०००	
६	शहिदहरुको शालिक पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	स्थान	खुम्चेरी						१	५००,०००	
७	युद्ध संग्राहलय पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	स्थान	डल्सिङ्गे, टावर						१	५००,०००	
८	होम स्टे क्षेत्र पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	स्थान	खुम्चेरी						१	५००,०००	
९	भेडारा मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	मन्दिर	भेरीखोला						१	१००,०००	
१०	धनीखोरीया तल्लोखुम्चेरी मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक	मन्दिर	तल्ली खुम्चेरी						१	१००,०००	

	पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने										
११	गिरीगाउँ बर्मथान मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	मन्दिर	गिरीगाउँ						१	१००,०००	
१२	धर्मस्थल चर्चको निर्माण		खुम्चेरी						१	१००,०००	
१३	साइकुमारी मन्दिर निर्माण		पोखरी						१	१००,०००	
१४	साइकुमारी मन्दिर निर्माण		दम्दु						१	१००,०००	
१५	कुलदेवताथान निर्माण		ओलीडेरा						१	१००,०००	
१६	पुर्णखारा कुलदेवताथान निर्माण		पुर्णखारा						१	१००,०००	
वडा नं. ५											
१	सिद्ध मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	मन्दिर	त्रिवेणी ५						१	१००,०००	
२	बिदु गुफा पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	गुफा	त्रिवेणी ५						१	२००,०००	
३	सिद्ध गुफा धार्मिक स्थल पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	गुफा	त्रिवेणी ५						१	२००,०००	
४	घोरनेटी डोप्का केवलकार आयोजना	स्थान	त्रिवेणी ५						१	५००,०००	

५	गेल भुतास्थान पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	स्थान	त्रिवेणी ५						१	५००,०००	
६	बराह मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	मन्दिर	त्रिवेणी ५						१	१००,०००	
७	सिम्रुतु जुमल्याह धुपी पैदल मार्ग	स्थान	त्रिवेणी ५						१	५००,०००	
८	प्रतिक्षालय	स्थान	त्रिवेणी ५						१	५००,०००	
९	पुरातात्विक वस्तुहरुको संग्राहलय	स्थान	त्रिवेणी ५						१	५००,०००	
१०	चावललारी गुफा पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	गुफा	त्रिवेणी ५						१	२००,०००	
वडा नं. ६											
१	दहवाड जनयुद्ध सङ्ग्रहालय पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	पटक	धुमभिर						१	२,५००,०००	
२	सिद्धगुफा पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	पटक	दहवाड						१	२००,०००	
३	भनखानी भ्यू टावर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	पटक	भनखानी						१	१००,०००	
४	वागरवोट खुखुरी पार्क पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	पटक	वागरवोट						१	१००,०००	

५	मोष्टाथान पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	पटक	मजागेटो						१	१००,०००	
६	माइका देवी मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	पटक	पैथाचौर, बाँठाकोट						१	१००,०००	
७	देउतीबज्यै पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	पटक	खारा						१	१००,०००	
८	होमस्टे तथा होटल सञ्चालन व्यवस्थापन	पटक							१	३००,०००	
९	यूद्धसमाधी पार्क पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	पटक	सतिपोले						१	१००,०००	
१०	प्रतिक्षालय निर्माण	पटक	भुलेटा, खाटा						१	५०,०००	
११	साँस्कृतिक सङ्ग्रहालय पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	पटक	भुलेटा, खाटा						१	१००,०००	
१२	दहवाङ देखि गाउँपालिका जिपलाईन भौतिक पूर्वाधार निर्माण	पटक	खारानेटा						१	२,५००,०००	
वडा नं. ७											
१	गणेश मन्दिर, सिद्ध मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	पटक	राजकोट						१	५००,०००	
२	भगवति, शिव मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	पटक	जरेलथान						१	१००,०००	

३	रोटेड कुम्भ मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	पटक	कुरल						१	१००,०००	
४	मितेरी संग्राहलय पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	पटक	तलिगाउँ						१	१००,०००	
५	वागिश्वरी मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	पटक	भुर्तिवाड, वारधारने						१	१००,०००	
६	युद्ध पर्यटन तथा खेलमैदान पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	पटक	मेलपोखरी						१	१००,०००	
७	मर्बु टाकुरा भगवती मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	पटक	मर्बु टाकुर						१	१००,०००	
८	स्कूलमा सरस्वती मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	पटक	दुरपतिडाँडा, मुरुडाँडा, लाछिकोट, कुरल, बाघधार						१	१००,०००	
९	स्काउट स्पोर्ट निर्माण	पटक	राजकोट						१	१००,०००	
१०	पतेरी चुल्हो लगाउने पर्यटन क्षेत्र निर्माण	पटक	माथिगाउँ						१	१००,०००	
वडा नं. ८											
१	भेरीपोखरा बादते पार्क स्थापना तथा व्यवस्थित पोखरी निर्माण	पटक	भेरीपोखरा						१	१००,०००	
२	शहिद पार्क तथा गेट स्थापना	पटक	भेरीपोखरा						१	१००,०००	

३	शहिद गेट तथा स्तम्भ निर्माण	पटक	पेदिखेत						१	१००,०००	
वडा नं. ९											
१	भारपोखरी पार्क व्यवस्थापन र भ्यूटावर	पटक	भारपोखरी						१	१००,०००	
२	शहिद स्तम्भ निर्माण	पटक	सालघारी						१	१००,०००	
३	चौतारा बागेश्वरी, शिव मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	पटक	टुनीवोट, चौतारा, सालघारी						१	१००,०००	
४	नुवाकोटडाँडा भगवती मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	पटक	नुवाकोटडाँडा						१	३००,०००	
वडा नं. १०											
१	सिद्धगुफा पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	मन्दिर	भुम्के						१	१००,०००	
२	शिवमन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	मन्दिर	वैरावाड						१	१००,०००	
३	माईभगवती मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	मन्दिर	वरानेटी						१	१००,०००	
४	कुमाखेत मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	मन्दिर	चिसापानी						१	१००,०००	
५	बन्चरेडाँडा मन्दिर पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा संरक्षण प्रवर्द्धन गर्ने	मन्दिर	भानिपोले						१	१००,०००	

	जम्मा									२०,८५०,०००	

त्रिवेणी गाउँपालिका

अपेक्षित उपलब्धि :

गाउँपालिकाका सम्पदा तथा संस्कृतिहरूको संरक्षण, सम्बर्द्धन र प्रवर्द्धन गरिएको हुनेछ । प्राकृतिक सम्पदाहरूको जगेर्ना गर्दै पर्यटन पूर्वाधार र पर्यटकीय उपजको विकास र प्रवर्द्धन भएको हुनेछ । पर्यटन मार्फत् जनताको आय र रोजगारीमा उल्लेखनीय वृद्धि गरिएको हुनेछ । पर्यटन क्षेत्र र स्थानीय कृषि उत्पादन बीच सघन सहकार्य स्थापित गरिएको हुनेछ । पर्यटन क्षेत्रको दिगो विकासबाट उत्पादन र रोजगारीमा वृद्धि गरी गाउँपालिकाको अर्थतन्त्र सुदृढमा पर्यटन क्षेत्रको उल्लेखनीय योगदान पुगेको हुनेछ ।

५.६ सार्वजनिक, निजी र सहकारी साभेदारी

संघ, प्रदेश र स्थानीय तीन वटै तह मार्फत हुने विकासका गतिविधिहरूमा सार्वजनिक, निजी र सहकारी क्षेत्रको प्रत्यक्ष संलग्नता अपरिहार्य छ । विकासको लागि निजी क्षेत्रको अग्रणी भूमिका हुने भएकोले निजी क्षेत्रका समस्या, समाधानका उपाय र निजी क्षेत्रको विकासमा स्थानीय सरकारले गर्नुपर्ने सहयोगको समेत विश्लेषण गरी कार्य गर्न सक्नु पर्दछ । त्यसैगरी आर्थिक विकासमा सहकारी क्षेत्रको योगदान बढ्दै गएको वर्तमान परिवेशमा समुदायमा छरिएर रहेका श्रम, सीप, प्रविधि र पुँजीलाई एकत्रित गरी उत्पादन, उत्पादकत्व र रोजगारीका अवसरहरू वृद्धि गरी स्थानीय तहको आर्थिक वृद्धि गर्न निजी र सहकारी क्षेत्रको सहकार्य आवश्यक छ ।

त्रिवेणी गाउँपालिकामा जम्मा जम्मी वटा सहकारी स्थापना भई संचालनमा रहेका छन् । सहकारीमा आवद्धता हेर्दा जम्मा १५७८ जना आवद्ध रहेका छन् । जस मध्ये महिलाको संख्या प्रतिशत र पुरुषको संख्या रहेको छ ।

सम्भावना र अवसर

- राज्यले अंगिकार गरेको सरकारी, सहकारी र निजी साभेदारीको तीन खम्बे अर्थनीतिले सहकारीको आवश्यकता र औचित्यलाई थप बलियो बनाएको सन्दर्भमा स्थानीय स्तरमा छरिएर रहेको सानो पुँजीलाई एकीकृत गरी सहकारीका माध्यमबाट ठुला आर्थिक क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्न सक्ने सम्भावना रहेको छ ।
- त्रिवेणी गाउँपालिकामा खासगरी कृषि, वित्तीय, श्रम, सानाकिसान आदि सहकारीहरूको सञ्चालन र व्यवस्थापनका माध्यमबाट ग्रामीण पूँजीको एकीकृत रूपमा परिचालन गरी गाउँबासीको पूँजी परिचालनको क्षमता विकास, गुणस्तरमा सुधार, रोजगारीको सृजना जस्ता कार्यहरू गर्ने सम्भावना रहेको छ ।
- सहकारीलाई व्यवस्थित, मर्यादित, सुशासनयुक्त र समुदायमुखी बनाइ उत्पादन, बजारीकरण र प्रविधिमैत्री वातावरण निर्माण गर्ने वातावरण बनाउनका लागि स्थानीय सरकारलाई अधिकार हुनु यस क्षेत्रका अवसरहरू रहेका छन् ।

समस्या र चुनौती

- सहकारी शिक्षा र यस सम्बन्धि जनचेतनाको कमी हुनु,
- सहकारी सञ्चालन सम्बन्धि ज्ञान, सीप र क्षमताको अभाव हुनु,
- सञ्चालित सहकारीमा साँवा पूँजीको कमी हुनु,
- पूँजी परिचालन सम्बन्धि सहकारीको मर्म अनुसारको व्यावसायिक ज्ञानको अभाव हुनु,
- सहकारीको मूल्य, मान्यता र मर्म बमोजिम सञ्चालन नहुनु,

- वित्तीय संस्थाबाट लिइने ऋणको सदुपयोग हुन नसक्नु एवं व्यवसायको लागि ऋणको जोखिम उठाउने क्षमतामा कमी हुनु,
- स्थानीयहरूमा आम्दानी र बचतको सन्तुलन कायम गर्न नसक्नु,
- सहकारीहरूको नियमित एवं प्रभावकारी अनुगमन नहुनु,
- सार्वजनिक, निजी र सहकारी क्षेत्र बीच समन्वयात्मक वातावरण निर्माण गर्न नसक्नु,
- पर्याप्त विकासमैत्री तथा उत्तरदायी निजी क्षेत्रको विकास गर्न नसक्नु,
- सर्वसाधारणमा सहकारी क्षेत्रको सही ज्ञानको अभाव हुनु,
- सहकारीमा आवद्धता पश्चात् पनि भरपुर फाइदा लिन नसक्नु,
- निजी क्षेत्र प्रतिस्पर्धी, उद्यमशील र नवप्रवर्तनीय हुन नसक्नु
- प्रतिस्पर्धी निजी क्षेत्रको विकासका लागि सरकारले सहज कर्ता र निर्णयकारी भूमिका प्रभावकारी नहुनु,
- लगानी मैत्री वातावरण सिर्जना गरी सहकारीको योगदानमा वृद्धि गर्न नसक्नु
- सहकारीलाई उचित नियमन गर्दै सहकारीको गुणस्तर वृद्धि र विकासमा योगदान पुर्याउन नसक्नु,

सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति र कार्यनीति

सोच

“सार्वजनिक, निजी र सहकारी क्षेत्रको सहयात्रामा गुणात्मक साभेदारी”

लक्ष्य

- सार्वजनिक, निजी तथा सहकारी क्षेत्रको साभेदारीको वातावरणको निर्माण माफत आर्थिक वृद्धि र रोजगारीमा योगदान गर्ने,

उद्देश्य

- सहकारीहरूलाई पारदर्शी र व्यवस्थितरूपले सञ्चालन गरी उत्पादन र रोजगारी सिर्जनामा योगदान गर्नु,
- निजी क्षेत्रलाई उत्पादन क्षेत्रमा लगानी गर्ने वातावरण बनाइ समग्र विकासमा योगदान गर्नु,
- सार्वजनिक, निजी तथा सहकारी क्षेत्रको साभेदारीमा पुँजीलाई केन्द्रीकृत गरी उत्पादनमा लगानी गर्नु,
- संचालनमा रहेका सहकारीहरूको संस्थागत विकास गरी स्तरोन्नती गर्नु,
- सहकारीका आम सदस्यहरूलाई सहकारी शिक्षा प्रदान गर्नु,

रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
● निजी क्षेत्रलाई पुँजी सिर्जना र उत्पादनशील क्षेत्रमा लगानी गर्न प्रोत्साहन गर्ने, ● सहकारी क्षेत्रलाई उत्पादनमुखी बनाउने,	● सहकारीलाई उत्पादन, प्रशोधन, भण्डारण, वजारीकरण र विविधिकरणका आयोजनाहरूमा सहयोग गर्ने, ● कृषि सहकारी आयोजनाहरूमा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराइने,

● सहकारी व्यवस्थापनका लागि स्थानीय तहले सहज सरल र जनमुखी नीति निर्देशिका तयार गर्ने, ● सहकारीका माध्यमबाट नगरवासीहरूलाई सशक्तीकरण गरी लगानी मैत्री वातावरण निर्माण गर्ने, ● सहकारी व्यवस्थापन, संचालन, पुँजी परिचालन र उत्पादन गरी आर्थिक समृद्धिमा संस्थागत विकास गर्ने, ● सहकारीका सञ्चयकर्ता, व्यवस्थापक र कर्मचारीलाई सहकारी शिक्षा दिने, ● निजी क्षेत्र र सहकारीका गतिविधिहरूको अनुगमन तथा मूल्यांकनका लागि गाउँपालिकाले संयन्त्र तयार गर्ने ● सहकारीलाई नियमित रूपमा नियमन गर्ने,	● नमूना सहकारी निर्माणका लागि दस्तावेजीकरण, लेखा व्यवस्थापन, योजना निर्माण र सहकारी व्यवस्थापनका क्षेत्रमा सीपमुलक क्षमता अभिवृद्धि तालिम सञ्चालन गर्ने, ● सहकारी भित्रको सुशासन, जवाफदेहिता, पारदर्शीता कायम गर्नका लागि गाउँपालिका र सहकारी बीच नियमित अन्तर्क्रियात्मक छलफलको आयोजना गर्ने, ● नियमित सहकारी अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रणालीको व्यवस्था गर्ने, ● राम्रो र प्रभावकारी सेवा व्यवस्थापनको क्षेत्रमा सफल कार्य गर्ने सहकारीलाई पुरस्कृत गर्ने प्रणालीको विकास गर्ने, ● निजी क्षेत्रलाई आवश्यक सेवा तथा सुविधाको व्यवस्था मिलाउन सहजीकरण गर्ने, ● संभाव्यता अध्ययन गरी निजी क्षेत्रसँग सहकार्यको लागि आयोजना बैंक निर्माण गर्ने, ● गाउँपालिकाभित्रका आयोजनाहरूको विकासको लागि निजी क्षेत्रहरूसँग नियमित छलफल तथा समन्वय गर्ने, ● निजी क्षेत्रमार्फत विभिन्न आयोजना कार्यान्वयन गर्न आवश्यक पर्ने भौतिक पूर्वाधारको विकास र भौतिक सुरक्षाको प्रबन्ध मिलाउने, ● निजी क्षेत्रको लगानीको उपयोग कृषि, पशुपंक्षी पालन, पर्यटन, ऊर्जा, उद्योग र भौतिक पूर्वाधारको क्षेत्रमा गर्ने,

प्रमुख कार्यक्रम

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत सहभागिता
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	वडा नं. १										
१	त्रिवेणी श्रम सहकारी संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	त्रिवेणी	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
२	साना किसान कृषि सहकारी संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	त्रिवेणी	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
३	तलिगाउँ अदुवा उत्पादन कृषक समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	तलिगाउँ	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
४	शान्ति सुन्दर महिला समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	त्रिवेणी	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
	वडा नं. २										
१	बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	सिम्रुतु	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
२	श्रम सहकारी संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	सिम्रुतु	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
३	साना किसान सहकारी संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	सिम्रुतु	१	१	१	१	१	५	२००,०००	

४	कृषि सहकारी संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	सबै	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
५	उद्यमशील सहकारी संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	सबै	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
६	महिला सहकारी संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	विमैचा	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
बडा नं. ३											
१	कृषि सहकारी संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	त्रिवेणी ३	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
२	डेरी उद्योग संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	त्रिवेणी ३	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
३	डेरी उद्योग भुल्लेटा खारा संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	त्रिवेणी ३	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
४	भुल्लेटा बजार सरसफाई संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	त्रिवेणी ३	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
बडा नं. ४											
१	सहकारीको भवन योजना निर्माण	पटक	खुम्चेरी						१	२,५००,०००	
२	सहकारी भवन नजिक शौचालय र धारा	पटक	खुम्चेरी						१	७००,०००	

३	सहकारी संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	खुम्चेरी	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
	वडा नं. ५										
१	ज्ञान परिवर्तन सहकारी समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	त्रिवेणी ५	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
२	मिरमिरे कृषक समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	त्रिवेणी ५	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
३	मुनलाईट कृषक समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	त्रिवेणी ५	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
४	उजेली कृषक समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	त्रिवेणी ५	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
५	उर्जाशिल किसान सहकारी समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	त्रिवेणी ५	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
६	जिलाधुरी कृषक समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	त्रिवेणी ५	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
७	सिर्जनशील कृषक समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	त्रिवेणी ५	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
८	सिस्ने कृषक समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	त्रिवेणी ५	१	१	१	१	१	५	२००,०००	

९	मनकामना कृषक समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	त्रिवेणी ५	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
१०	सुन्दरवस्ती कृषक समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	त्रिवेणी ५	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
११	दलित उत्थान बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	त्रिवेणी ५	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
वडा नं. ६											
१	लालीगुराँस सहकारी संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	भुल्लेटा	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
२	महिला समुह तथा संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक		१	१	१	१	१	५	२००,०००	
३	दहवाङ साना किसान सहकारी संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	भुल्लेटा	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
४	आमा समूहलाई संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	वडाभर	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
५	कृषि समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	वडाभर	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
६	श्रम सहकारी संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	वडाभर	१	१	१	१	१	५	२००,०००	

वडा नं. ७											
१	नमुना सहकारी संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक		१	१	१	१	१	५	२००,०००	
२	सिस्ने महिला बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	मेलपोखरी	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
३	मिलिजुली कृषक समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	भुर्तिवाड	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
४	एकता कृषक समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	मेलपोखरी	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
५	चोतावारी कृषक समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	चोतावारी	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
६	हातमालो कृषक समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	खरनेटन	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
७	सामुदायिक कृषक समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	तलिगाउँ	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
८	दुरपति सामुदायिक कृषक समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	दुरपति	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
९	फुलबारी कृषक समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	रिठ्याड	१	१	१	१	१	५	२००,०००	

१०	तल्लो भुर्तिवाड कृषक समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	भुर्तिवाड	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
११	हरियाली कृषक समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	रिठ्याड	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
१२	जुनेली कृषक समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	दाडवाड	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
१३	जनहित कृषक समूह संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	कुरल	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
वडा नं. ८											
१	जनआधार बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	त्रिवेणी ८	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
२	पृतिकोट श्रम सहकारी संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	त्रिवेणी ८	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
वडा नं. ९											
१	सहकारी भवन निर्माण	पटक	नुवाकोटडाँडा, टुनीवोट, चौतारा, सालघारी						१	५,०००,०००	
२	वडा भित्र रहेका सम्पूर्ण सहकारी संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	त्रिवेणी ९	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
३	बैंकको शाखा विस्तारका लागि अनुरोध गर्ने	पटक	नुवाकोटडाँडा						५		

वडा नं. १०											
१	लाम्पाटा विउरेखोला सहकारी संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	लाम्पाटा	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
२	बचत तथा ऋण कारोवार सहकारी संस्थाको संस्थागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री समाग्री वितरण तथा तालिमको व्यवस्था	पटक	वडाभर	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
३	बैंकको शाखा विस्तारका लागि अनुरोध गर्ने	पटक	गैरीखेत						५		
जम्मा										१८,२००,०००	

अपेक्षित उपलब्धि

सहकारी र निजी क्षेत्रको विकासका लागि सामान्य नागरिकका जिम्मेवारी, काम कर्तव्य र अधिकारका विषयमा स्पष्टता आएको हुनेछ । सहकारीहरूको व्यवस्थापकीय क्षमतामा सुधार आई सहकारीमा आवद्ध जनशक्तिले सहकारीको माध्यमबाट ऋण परिचालन, आफ्ना व्यवसाय व्यवस्थापन गर्ने कार्यमा सफलता प्राप्त गरेका हुनेछन् । निजी क्षेत्रको सहकार्य र सह-लगानीमा आयोजनाहरू सञ्चालन भएका हुनेछन् । निजी क्षेत्रबाट संचालित आयोजनाहरूमा स्थानीय जनताको लागि उल्लेख्य मात्रामा रोजगारी सिर्जना भएको हुनेछ । सहकारीहरूलाई विभिन्न प्रकारका सीप तथा प्रविधि हस्तान्तरण गरिएको हुनेछ । सार्वजनिक, निजी तथा सहकारी क्षेत्रमा साभेदारी वातावरणको निर्माण मार्फत आर्थिक वृद्धि र रोजगारीमा योगदान पुगेको हुनेछ ।

५.७ श्रम तथा रोजगारी र मानव संसाधन विकास

गरिबी निवारण र आर्थिक विकासमा उल्लेख्य प्रगति गर्न सकिने तथ्यलाई मध्यनजर गरी श्रम बजारको आवश्यकता अनुरूप सीपमूलक श्रमशक्तिको विकास गर्नु आजको आवश्यकता हो । गुणस्तरीय जनशक्तिको विकास मार्फत् श्रमको उत्पादकत्व अभिवृद्धि गरी स्थानीय अर्थतन्त्रलाई सबल बनाउन उत्पादनको क्रियाशील साधनको रूपमा श्रमको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । संविधानले रोजगारी र श्रमको हकलाई मौलिक हकको रूपमा स्थापित गरेको छ । दक्ष र व्यावसायिक श्रमशक्तिको विकास गर्ने, श्रमिक र उद्यमीबीच सुसम्बन्ध कायम गर्ने, वैदेशिक रोजगारीबाट आर्जित सीप, पुँजी तथा प्रविधि र अनुभवको स्वदेशमा उपयोग गर्ने र सबैका लागि मर्यादित कामको अवसर उपलब्ध गराउनु आवश्यक छ । स्थानीय स्तरमा विद्यमान बढ्दो बेरोजगारी न्यूनीकरण गर्नु आवश्यकता छ । उत्पादनमुखी, आत्मनिर्भर र समृद्ध गाउँपालिका निर्माणको प्रमुख साधन मानव संसाधन हो । शिक्षालाई सीपसँग, सीपलाई उत्पादन सँग, उत्पादनलाई बजारसँग, बजारलाई रोजगारीका अवसर र आर्थिक विकाससँग जोड्न सक्ने जनशक्ति विकास गर्नु त्रिवेणी गाउँपालिकाको आवश्यकता हो । युवा जनशक्तिलाई प्रविधियुक्त सीप विकास गरी प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने बनाउन जरूरी देखिन्छ । गाउँपालिकाभित्र रोजगारीको अवसर सिर्जना गर्ने तथा स्वरोजगार हुन सक्ने वातावरण निर्माण गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

सम्भावना र अवसर

- त्रिवेणी गाउँपालिकामा बेरोजगारी श्रम शक्ति १,३७२ जना रहेका छन् (राष्ट्रिय जनगणना, २०७८) । बेरोजगारीको प्रतिशतलाई रोजगारी सिर्जना गर्नका लागि स्थानीय सरकारले नीति कार्यक्रम र बजेटका माध्यमबाट सम्वोधन गरी श्रम बजारका विभिन्न किसिमका रोजगारीका सीपमूलक अवसरहरू प्रदान गर्न सक्ने सम्भावना रहेको छ ।
- त्रिवेणी गाउँपालिकाको जम्मा बजेट मध्ये भण्डै ४० प्रतिशत रकम पूर्वाधार विकासमा खर्च हुने गर्दछ । यो रकम मध्ये ३० देखि ६० प्रतिशत सम्मको रकम कामदार खर्चमा हुने गर्दछ । प्रधानमन्त्री, मुख्यमन्त्री र अध्यक्ष जस्ता रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत सञ्चालित विकासे आयोजनाहरूमा अत्यावश्यक बाहेक आधुनिक औजारको प्रयोगमा कमी ल्याई मानव शक्तिलाई उपयोग गर्न सके अधिक मात्रामा रोजगारीका अवसरहरू सृजना गर्ने सम्भावना रहेको छ ।
- श्रम बजारको बदलिँदो आवश्यकता अनुसार सीपमूलक जनशक्ति उत्पादन गर्नका लागि पालिकाले बजेटको व्यवस्था गरी बेरोजगार युवा युवतीलाई रोजगारमूलक सीप विकास तालिम दिएर पनि रोजगारी सिर्जना गर्न सकिने संभावना रहेको छ ।

- विकास आयोजनाहरूमा श्रमिक उपयोग गर्दा तुलनात्मक रूपमा मंहगो भएता पनि स्रोतको वितरण गरिब तथा विपन्न वर्गसम्म पुग्न सक्ने भएकाले यसलाई अवसरको रूपमा उपयोग गरी स्वदेशमै रोजगारी सृजना गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिन सकिन्छ ।
- श्रममैत्री ऐन कानूनहरू निर्माण हुनु, श्रम तथा रोजगार सम्बन्धी संस्थागत संरचनाहरू स्थापना तथा सञ्चालन हुनु, सामाजिक तथा संस्थाहरू श्रम तथा रोजगारका क्षेत्रमा क्रियाशील रहनु, सरकारको शिक्षालाई बजारसँग जोड्ने प्राथमिकता रहनु, शिक्षा क्षेत्रमा सीपलाई आबद्ध गर्दै लैजानु, रोजगार तथा सीपमूलक क्षेत्रमा सरकारी तथा निजी क्षेत्रको लगानी बढ्दै जानु, रोजगारमूलक क्षेत्रको विकास तथा विस्तार हुँदै जानु, वैदेशिक रोजगारबाट फर्केको युवाशक्ति यही नै रही स्वरोजगारको क्षेत्रमा आकर्षित हुनु जस्ता अवसरहरू रहेका छन् ।

समस्या र चुनौती

- स्थानीय श्रम बजारमा श्रमिक बन्ने र आफ्नो गाउँघरको विकासमा आफै सहभागी हुने मानसिकताको अभाव रहेकाले युवा युवतीलाई स्थानीय रोजगारीका अवसरहरूमा जोड्न चुनौती देखिएको छ ।
- उपलब्ध श्रम शक्तिमा पनि आवश्यकता अनुसारको सीप र ज्ञानको अभाव रहेकाले त्यस्तो श्रमशक्तिलाई रोजगारीमा जोड्न लागत र प्रतिफलका हिसावले चुनौतीपूर्ण रहेको छ ।
- निर्माण कार्यमा जथाभावी आधुनिक उपकरणको प्रयोग गर्ने प्रवृत्तिले प्राकृतिक भूवनोट र पर्यावरणीय सुन्दरतामा क्षयीकरण गर्नुका साथै लागत पुँजीको पलायन भएको छ ।
- श्रमप्रतिको सम्मानको कमी हुनु, उद्यमशीलताको विकास, स्वरोजगार प्रवर्द्धन र उत्पादन कमजोर रहनु, युवा विदेश पलायन हुनु, वैदेशिक रोजगार सुरक्षित र भरपर्दो हुन नसक्नु, वैदेशिक रोजगारीका नाममा हुने मानव तस्करी नरोकिनु, स्थानीय तहमा रोजगारीको सृजना पर्याप्त हुन नसक्नु, वैदेशिक रोजगारीको सीप र पुँजीलाई उत्पादनमा जोड्न नसक्नु, निजी क्षेत्रलाई रोजगार मैत्री लगानीमा प्रोत्साहन गर्न नसक्नु, श्रमबजार सूचना प्रणाली र श्रम प्रशासन चुस्त हुन नसक्नु, स्थानीय स्तरमा आवश्यक जनशक्तिको प्रक्षेपण गर्ने र सोही अनुसार जनशक्तिको उत्पादन नहुनु, उत्पादित जनशक्ति र तिनको बजार व्यवस्थापन हुन नसक्नु, उत्पादित जनशक्तिलाई टिकाइ राख्न नसक्नु आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याहरू हुन् ।
- स्थानीय स्तरमा श्रमलाई सीप, प्रविधि, उत्पादन र बजारसँग जोड्न नसक्नु, उत्पादनशील क्षेत्रको पहिचान र रोजगारीका अवसरहरू सिर्जना गर्न नसक्नु, अनौपचारिक क्षेत्रका रोजगारीलाई औपचारिक क्षेत्रको दायरामा ल्याई उद्यमशीलता विकास गर्न नसक्नु, असल श्रम सम्बन्धको विकास र श्रमको उत्पादकत्व वृद्धि मार्फत् आर्थिक विकासका सम्भावनाहरूलाई फराकिलो बनाउन नसक्नु, नयाँ श्रम क्षेत्रको पहिचान मार्फत जनशक्ति विकास योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्न नसक्नु, वैदेशिक रोजगारमा जाने ब्यक्तिलाई दक्ष बनाउन नसक्नु र विदेशबाट फर्केर आउने ब्यक्तिको सीप र दक्षतालाई उपयोग गर्न नसक्नु, छोटो, मध्यम तथा लामो अवधिका सीपमूलक तालिम संचालन गरी रोजगारीको क्षेत्रमा जोड्न नसक्नु ।

क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति सोच

“दक्ष जनशक्ति उत्पादन मार्फत रोजगारी सिर्जना”

लक्ष्य

- त्रिवेणी गाउँपालिका भित्रको मानव पुँजीलाई दक्ष श्रमशक्तिमा रूपान्तरण गरी उत्पादनशील क्षेत्रमा लगाइ बेरोजगारी समस्या न्यूनीकरण गर्ने,

उद्देश्य

- बेरोजगार तथा अर्धबेरोजगारलाई रोजगारीका अवसरहरू सिर्जना गर्नु,
- वैदेशिक रोजगारीलाई व्यवस्थित बनाउनु,
- आवश्यक जनशक्ति प्रक्षेपण र उत्पादन गर्ने व्यवस्था गर्नु,
- प्रतिस्पर्धी, सक्षम र गुणस्तरीय जनशक्तिको आपूर्ति गर्नु ।

रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
● श्रम सम्बन्ध सुदृढ गरी रोजगार सृजना गर्ने, ● श्रमिकको दक्षता वृद्धि गरी प्रतिस्पर्धी बनाउने, ● स्थानीय तहको निम्ति आवश्यक पर्ने दक्ष तथा अर्धदक्ष जनशक्तिको प्रक्षेपण गर्ने, ● शिक्षालाई बजारको माग र सीपसँग आवद्ध गर्ने, ● स्थानीय सरकार तथा निजी क्षेत्रबीच साभेदारी गर्ने, ● जनशक्ति उत्पादन गर्दा प्राविधिक तथा व्यावसायिक सीप विकासमा जोड दिने,	● रोजगार सूचना केन्द्र स्थापना गरी श्रम बजारको माग अनुसार श्रमशक्तिको आपूर्ति गर्ने, ● श्रम र ज्याला बीचको सन्तुलन कायम गर्ने, ● बेरोजगारलाई प्राविधिक, सीपमूलक तथा व्यावसायिक तालिम दिइ दक्ष जनशक्ति निर्माण गर्ने, ● वैदेशिक रोजगारीमा जानेहरूको अभिलेख राखी त्यसलाई सुरक्षित व्यवस्थित एवं मर्यादित बनाउन आवश्यक समन्वय गर्ने, ● वैदेशिक रोजगारीबाट प्राप्त ज्ञान, सीप, अनुभव र पुँजीलाई उत्पादनमा लगाउन प्रोत्साहन गर्ने, ● स्थानीय तह र निजी क्षेत्रलाई आवश्यक पर्ने जनशक्तिको प्रक्षेपण गर्ने, ● शैक्षिक संस्थासँग सहकार्य गरी आवश्यक जनशक्ति उत्पादन गर्ने व्यवस्था गर्ने, ● उत्पादन क्षेत्रलाई चाहिने मध्यम खाले जनशक्ति उत्पादनलाई प्राथमिकता दिने, ● युवाहरूलाई माग तथा आवश्यकताका आधारमा अल्प, मध्यम तथा लामो अवधिका व्यावसायिक तालिम संचालन गर्ने, ● विदेशबाट फर्केका व्यक्तिको सीपको प्रयोग गरी स्वरोजगार हुन तथा रोजगारी सिर्जना गर्न प्रोत्साहन गर्ने, ● नयाँ रोजगारका क्षेत्र पहिचान गरी कार्यान्वयन गर्न निजी क्षेत्रसँग सहकार्य गर्ने, ● आर्थिक तथा सामाजिक हिसाबले पछि परेका समूहको क्षमता विकासका लागि प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षाको अवसरमा छात्रवृत्ति लगायत सुविधाहरू प्रदान गर्ने, ● युवाहरूलाई स्वरोजगारतर्फ आकर्षित गर्न अध्यक्षसँग युवा स्वरोजगार कार्यक्रम सञ्चालन गरी १०० जना बेरोजगारलाई प्रति वर्ष स्वरोजगार

	बनाउन व्यवसायमा बिउ पुँजीको रूपमा अनुदान दिने र अन्य आवश्यक सहयोग गर्ने, ● निर्माण दलको गठन र परिचालन: स्थानीय बेरोजगार युवाहरूलाई विकास निर्माणका कार्यहरूको जिम्मेवारी दिने गरी वडाध्यक्षहरूको प्रत्यक्ष निगरानीमा रहने १० देखि १५ जनाको एक निर्माण दल गठन गर्ने र निश्चित र समयबद्ध जिम्मेवारी दिने, आवश्यक तालिम दिने, निर्माण दलका सदस्यहरूको क्षमता पहिचान गरी जिम्मेवारी दिने, कामका आधारमा पारिश्रमिक र मूल्याङ्कन गर्ने र सीप प्रमाणीकरण गरी प्रमाणपत्र उपलब्ध गराउने । ● महिलाहरूको घरयासी कामको मूल्यांकन प्रमाणीकरण गरी प्रमाणपत्र उपलब्ध गराउने, आयमूलक सीपको तालिम दिने र महिला स्वरोजगार प्रवर्द्धन गर्ने, ● विभिन्न सीपमूलक तालिम जस्तै: विद्युत् जडान, सिकर्मी, डकर्मी, सिलाई बुनाई, इलेक्ट्रोनिक्स, प्लम्बिङ्ग, कम्प्युटर आदि छोटो तथा लामो अवधिका तालिम सञ्चालन गरी उद्यमशीलता र रोजगारी अभिवृद्धि गर्ने, ● गरिवी मापन र नक्सांकन गरी निरपेक्ष गरिवीको रेखामुनि रहेका घर परिवारको पहिचान गर्ने, ● गरिवीको रेखामुनि रहेका घर परिवारको सदस्यलाई कम्तिमा १०० दिनको रोजगारी सुनिश्चित गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाउने (जस्तै: गाउँपालिकाबाट सञ्चालित विकास निर्माण कार्यहरूमा गरिव परिवारका सदस्यहरूलाई प्राथमिकता दिने, स्थानीय विकास निर्माणका कार्यहरूमा श्रममूलक प्रविधिलाई प्राथमिकता दिने), ● कृषिमा आधुनिकीकरण र उन्नत पशुपालन कार्यक्रमहरूलाई गरिव लक्षित गर्दै आयस्तरमा वृद्धि गर्ने, ● गरिव परिवारका महिलाहरूलाई केन्द्रित गरी स्वरोजगार सीप प्रदान गर्ने तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● स-साना व्यवसाय सञ्चालन गर्न लघुवित्त संस्था मार्फत वीउ पुँजी उपलब्ध गराउन गाउँपालिकाले आवश्यक समन्वय र सहयोग गर्ने, ● गरिव घर परिवारलाई सहकारी मार्फत सामुहिक खेती, पशुपालन, स-साना व्यवसाय सञ्चालन गर्न गाउँपालिकाले आवश्यक समन्वय र सहयोग गर्ने (जस्तै भूमि बैंक मार्फत जमिन उपलब्ध गराउने), ● गरिव परिचय पत्र प्राप्त परिवारलाई सुपथ मूल्यमा खाद्यान्न तथा अन्य सेवा उपलब्ध गराउने, ● गरिव व्यक्तिसँग भएको परम्परागत सीप तथा ज्ञानको पहिचान गरी तदनुसारको कार्यक्रमतर्फ उन्मुख गराउन उत्प्रेरित गराउने,

	● गरिब परिवारको शिक्षा स्वास्थ्य र आय आर्जनको क्षेत्रमा पहुँच बढाउन वडास्तरमा १ वर्षमा २ पटक परामर्श सेवा (Counselling) अभियान सञ्चालन गर्ने ।

त्रिवेणी गाउँपालिका

प्रमुख कार्यक्रम

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत सहभागिता
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	पालिका स्तरीय										
१	बेरोजगार व्यक्तिहरुको तथ्यांक सङ्कलन र सूचीकरणका लागि डिजिटल एप निर्माण	वटा	पालिका भर	१					१	५००,०००	
	वडा नं. १										
१	छोटो अवधिका सिपमुलक सिलाई बुनाई, प्लम्बर, हाउस वाइरिङ, स्काभेटर ड्राइभर, इलेक्ट्रोनिक मर्मत, कम्प्युटर तालिम आदि दिएर युवा युवतीलाई आत्मनिर्भर बनाउने	संख्या	त्रिवेणी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	३,०००,०००	
	वडा नं. २										
१	छोटो अवधिका सिपमुलक सिलाई बुनाई, प्लम्बर, हाउस वाइरिङ, स्काभेटर ड्राइभर, इलेक्ट्रोनिक मर्मत, कम्प्युटर तालिम आदि दिएर युवा युवतीलाई आत्मनिर्भर बनाउने	संख्या	वडाभरी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	३,०००,०००	
	वडा नं. ३										
१	छोटो अवधिका सिपमुलक सिलाई बुनाई, प्लम्बर, हाउस वाइरिङ, स्काभेटर ड्राइभर, इलेक्ट्रोनिक मर्मत, कम्प्युटर तालिम आदि दिएर युवा युवतीलाई आत्मनिर्भर बनाउने	संख्या	वडाभरी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	३,०००,०००	
	वडा नं. ४										
१	छोटो अवधिका सिपमुलक सिलाई बुनाई, प्लम्बर, हाउस वाइरिङ, स्काभेटर ड्राइभर, इलेक्ट्रोनिक मर्मत, कम्प्युटर तालिम आदि दिएर युवा युवतीलाई आत्मनिर्भर बनाउने	संख्या	वडाभरी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	३,०००,०००	

२	द्वन्द्व प्रभावित महिलाको लागि जीविकोपार्जन कार्यक्रम	द्वन्द्व प्रभावित व्यक्तिहरु	वडाभरी						१	५००,०००	
३	घरेलु तथा साना उद्योग सञ्चालन तथा व्यवस्थापन तालिम	संख्या	दम्पु, खुम्चेरी, पूर्णखारा						१०	३००,०००	
वडा नं. ५											
१	छोटो अवधिका सिपमुलक सिलाई बुनाई, प्लम्बर, हाउस वाइरिङ, स्काभेटर ड्राइभर, इलेक्ट्रोनिक मर्मत, कम्प्युटर तालिम आदि दिएर युवा युवतीलाई आत्मनिर्भर बनाउने	संख्या	वडाभरी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	३,०००,०००	
२	सुधारिएको चुलो निर्माण तालिम	संख्या	त्रिवेणी ५						२	६०,०००	
वडा नं. ६											
१	छोटो अवधिका सिपमुलक सिलाई बुनाई, प्लम्बर, हाउस वाइरिङ, स्काभेटर ड्राइभर, इलेक्ट्रोनिक मर्मत, कम्प्युटर तालिम आदि दिएर युवा युवतीलाई आत्मनिर्भर बनाउने	संख्या	वडाभरी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	३,०००,०००	
वडा नं. ७											
१	आरन सुधार		वडाभर							६००,०००	
२	छोटो अवधिका सिपमुलक सिलाई बुनाई, प्लम्बर, हाउस वाइरिङ, स्काभेटर ड्राइभर, इलेक्ट्रोनिक मर्मत, कम्प्युटर तालिम, गुडिया खेलौना बुन्ने, आदि दिएर युवा युवतीलाई आत्मनिर्भर बनाउने	संख्या	वडाभरी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	३,०००,०००	
वडा नं. ८											
१	छोटो अवधिका सिपमुलक सिलाई बुनाई, प्लम्बर, हाउस वाइरिङ, स्काभेटर ड्राइभर, इलेक्ट्रोनिक मर्मत,	संख्या	वडाभरी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	३,०००,०००	

	कम्प्युटर तालिम, गुडिया खेलोना बुन्ने, आदि दिएर युवा युवतीलाई आत्मनिर्भर बनाउने										
	वडा नं. ९										
१	छोटो अवधिका सिपमुलक सिलाई बुनाई, प्लम्बर, हाउस वाइरिङ, स्काभेटर ड्राइभर, इलेक्ट्रोनिक मर्मत, कम्प्युटर तालिम, गुडिया खेलोना बुन्ने, आदि दिएर युवा युवतीलाई आत्मनिर्भर बनाउने	संख्या	वडाभरी	२०	२०	२०	२०	२०	१००	३,०००,०००	
	वडा नं. १०										
१	मुडो, डोको नाम्लो उत्पादन	घरधुरी	वडाभर	२०					२०	६००,०००	
२	छोटो अवधिका सिपमुलक सिलाई बुनाई, प्लम्बर, हाउस वाइरिङ, स्काभेटर ड्राइभर, इलेक्ट्रोनिक मर्मत, कम्प्युटर तालिम, गुडिया खेलोना बुन्ने, आदि दिएर युवा युवतीलाई आत्मनिर्भर बनाउने	संख्या	वडाभरी		२०	२०	२०	२०	८०	२,४००,०००	
	जम्मा									३२,१६०,०००	

अपेक्षित उपलब्धि

योजनाको अन्तमा स्रोतको उपलब्धता, बजार र श्रमको अवस्था विश्लेषण भएको हुने, बजारको माग अनुसार प्राविधिक, सीपमूलक तथा व्यावसायिक तालिम सञ्चालन भएको हुने, उद्यमबाट उत्पादित वस्तुको बजार व्यवस्थापनमा सहयोग पुगेको हुने, वैदेशिक रोजगारीमा जानेको अभिलेख तयार भएको हुने र बेरोजगारहरूलाई उत्पादनमा लगाउन न्यून ब्याज दरको ऋण तथा अन्य सहयोग प्रवाह भएको हुनेछ । जनशक्ति प्रक्षेपण तथा उत्पादन योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन पश्चात् स्थानीय तहको आवश्यकता बमोजिम सीपयुक्त जनशक्ति उत्पादन भएको हुनेछ । श्रम बजारमा जनशक्तिको माग र आपूर्ति बीच सन्तुलन कायम भएको हुनेछ । जनशक्ति विकासमा स्थानीय तह तथा निजी क्षेत्रहरूबीच सहकार्य र समन्वय उन्नत अवस्थामा हुनेछ ।

त्रिवेणी गाउँपालिका

परिच्छेद छ सामाजिक क्षेत्र विकास योजना

पृष्ठभूमि

यस अध्यायमा त्रिवेणी गाउँपालिकाको दीर्घकालीन योजनाको प्रारूपलाई मध्यनजर गरी Terms of Reference (TOR) मा उल्लिखित सामाजिक विकास योजनाका उपक्षेत्रलाई समेटिएको छ। गाउँपालिकाको समृद्धिका लागि पूर्वाधार विकास र सामाजिक विकास एकअर्काका अभिन्न अंग हुन्। भौतिक विकासले वाह्य पक्षलाई देखाउँदछ भने सामाजिक विकासले नागरिकका शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाइ, युवा तथा खेलकुद, कला तथा संस्कृति र लक्षित समूहको विकास लगायतका उपक्षेत्रहरू पर्दछन्। यी उपक्षेत्रहरूको समुचित विकासका लागि गाउँपालिकाले लिएका सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति कार्यनीति प्रमुख कार्यक्रम र अपेक्षित उपलब्धिलाई निम्न अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ।

६.१ शिक्षा

गाउँपालिकाको शिक्षा क्षेत्रको सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन २०७७ अनुसार यस गाउँपालिकाभित्र ३० वटा आधारभूत र १० वटा माध्यमिक गरी जम्मा ४० वटा सार्वजनिक विद्यालय र १ वटा सामुदायिक क्याम्पस, ... वटा प्राविधिक शिक्षालय र वटा सामुदायिक बाल विकास केन्द्र गरी जम्मा वटा शैक्षिक संस्थाहरू रहेका छन्। गाउँपालिकाको जम्मा २०५२५ जनसंख्या मध्ये अधिकांश जनसंख्या १५८०८ साक्षर रहेको छ। जसमा ८२४० पुरुष र ७५६८ महिला रहेका छन्। घर मध्ये घरमा महिला पुरुष दुवै साक्षर रहेका छन्। तर कूल जनसंख्यामा ४७१७ जना भने निरक्षर रहेका छन्।

गाउँपालिका बाट हालै प्राप्त रेकर्ड अनुसार प्रारम्भिक बाल विकासमा कूल भर्नादर १०० प्रतिशत छ भने खुद भर्ना दर ९७.५२ प्रतिशत छ। त्यसै गरी आधारभूत तहमा कूल भर्नादर १२१.३४ प्रतिशत तथा खुद भर्ना दर ९२.२५ प्रतिशत रहेको छ भने माध्यमिक तहको कूल भर्ना दर ६५.३१ प्रतिशत तथा खुद भर्ना दर ४८.२१ प्रतिशत रहेको छ।

सम्भावना र अवसर

- स्थानीय सरकारको अभ्यास गरेसँगै शिक्षाले व्यावहारिक, जीवनउपयोगी, सीपमूलक, प्रतिस्पर्धी र समसामयिक चुनौतीको सामना गर्नसक्ने जनशक्ति उत्पादन गर्नका लागि संवैधानिक अधिकार क्षेत्रभित्र रही विभिन्न नीतिगत र आर्थिक कार्यक्रमको व्यवस्था गर्न सक्ने अधिकार नेपालको संविधान २०७२ ले गरेको छ।
- शिक्षा क्षेत्रको विकासका लागि आवश्यक पर्ने आधुनिक भौतिक पूर्वाधारको विकास अधिकांश विद्यालयमा भएकाले शैक्षिक क्षेत्रको विकासका लागि योजनावद्ध कार्यक्रम सञ्चालन गर्नका लागि आवश्यक आधार तयार भएको छ।
- पालिका भित्र भर्ना भएका जम्मा ८३६० विद्यार्थी संख्या र ३३६ शिक्षक संख्याको अनुपातलाई विश्लेषण गर्दा शिक्षक विद्यार्थी अनुपात १:२५ भएकाले शिक्षक संख्या पर्याप्त रहेको र यो जनशक्तिलाई शैक्षिक गुणस्तर विकासका लागि प्रभावकारी रूपमा परिचालन गर्न सकेमा पालिकाको शैक्षिक क्षेत्रको विकास हुने सम्भावना रहेको छ।
- पालिका भित्रका विद्यालयको संख्या र पालिका भित्रका विद्यालय जाने उमेर समूहका बालबालिकाको जनसंख्यालाई विश्लेषण गर्दा माध्यमिक तहमा १:२५ र आधारभूत तहमा १:१६ विद्यार्थी भएकाले यो अनुपातलाई हेर्दा विद्यालयको संख्या सरदर पालिकाको आवश्यकतालाई परिपूर्ति गर्न सक्ने रहेकाले यी विद्यालयमा आधुनिक शैक्षिक प्रविधि: कम्प्युटर ल्याब र विज्ञान प्रयोगशाला, ई-लाईब्रेरी तथा

ICT को व्यवस्था गर्न सकेमा गुणस्तरीय र प्रतिस्पर्धी जनशक्ति उत्पादन गर्न सक्ने सम्भावना रहेको छ ।

- **पालिकाको मा. वि सञ्चालित कृषि विज्ञान कार्यक्रमले** पालिकाभित्र मात्र नभइ छिमेकी पालिका र अन्तर जिल्लाका विद्यार्थीलाई समेत लाभान्वित गरी दक्ष जनशक्ति उत्पादनमा महत्वपूर्ण योगदान पुर्याएको छ । यस विद्यालयमा थप स्रोत साधनको व्यवस्था गरी कृषि क्षेत्रको उत्पादनमा आधारित संरचनागत व्यवस्था तथा प्रयोगशाला निर्माण गर्न सके उत्पादित जनशक्ति सीपयुक्त र स्वरोजगार बनाउन सकिने सम्भावना रहेको छ ।

समस्या र चुनौती

- सवैधानिक अधिकारको प्रयोग गरी शैक्षिक क्षेत्रको विकासका लागि गुरु योजना नबन्नु, प्राप्त अधिकार बमोजिमका जिम्मेवारी कार्यान्वयन गर्नका लागि पर्याप्त स्रोत साधनको अभाव हुनु,
- तुलनात्मक रूपमा भौतिक पूर्वाधार भएपनि गुणस्तरीय सिकाइका लागि आवश्यक प्रविधिमैत्री भौतिक पूर्वाधारको अभाव हुनु, विज्ञान प्रयोगशाला नहुनु, बालबालिका मैत्री पूर्वाधार नहुनु,
- प्राविधिक शिक्षालयको अभावका कारण प्राविधिक शिक्षा विकास चुनौतीको रूपमा रहेको छ ।
- पालिका भित्रका विद्यालयमा विद्यालय छाड्ने दरमा अपेक्षित सुधार नहुनु, दलित तथा न्यून आय भएका परिवारका बालबालिकाहरूको भर्नादरमा कम हुनु, विद्यालयहरू आर्थिक रूपले सबल हुन नसक्नु, विषयगत शिक्षक दरबन्दी कम हुनु, शिक्षामा राजनीतिकरण हुनु, शिक्षण पेशाप्रति प्रतिवद्धताको कमी, आधुनिक प्रविधिको प्रयोग नहुनु जस्ता समस्याहरू विद्यमान छन् ।
- शिक्षाको गुणस्तर सुधारका लागि विषयगत दरबन्दी मिलान, विद्यालय समायोजन, पाठयोजना सहितको शिक्षणमा जोड, स्थानीय पाठ्यक्रमको निर्माण तथा प्रयोग र प्रविधिमैत्री शिक्षण सिकाइमा जोड दिन नसक्नु,
- शारीरिक, मानसिक तथा संम्बेगात्मक रूपमा समस्यामा परेका बालबालिकाहरूका लागि विद्यालय पहुँच सहज नहुनु, बालमैत्री वातावरणको अभावमा पठनपाठन सञ्चालन हुनु ।
- सार्वजनिक विद्यालयहरूलाई आत्मनिर्भर बनाउन आवश्यक योजना, बजेट, कार्यक्रम र सवल नेतृत्व क्षमताको अभाव हुनु,

क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति

सोच

"सीपयुक्त मानव पुँजीको विकास, पालिका निर्माणको मुख्य आधार"

लक्ष्य

- विश्व बजारका सबै क्षेत्रमा स्वस्थ प्रतिस्पर्धा गरी राष्ट्र निर्माणमा योगदान पुर्याउन सक्ने सीपयुक्त जनशक्ति उत्पादन गर्ने,

उद्देश्य

- त्रिवेणी गाउँपालिका अन्तर्गतका सबै वर्ग तथा क्षमताका बालबालिकालाई प्रारम्भिक बालशिक्षाको अनुभव सुनिश्चित गर्नु,
- विद्यालय उमेर समूहका बालबालिकाको आधारभूत तथा माध्यमिक तहको शिक्षामा पहुँच सुनिश्चित गर्नु,

- शिक्षालाई समावेशी, जीवनोपयोगी, व्यावहारिक, प्रविधिमैत्री र गुणस्तरीय बनाइ बालबालिकाको सिकाइलाई राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा प्रतिस्पर्धी बनाउनु,
- प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिममा जोडिदैं उच्च शिक्षालाई ज्ञान, सीप, प्रविधि र अनुसन्धानमा आधारित बनाउनु,
- शैक्षिक पूर्वाधारहरू आधुनिक, समावेशी, पर्यावरण मैत्री, सुरक्षित, र प्रविधि मैत्री बनाउनु र
- गुणस्तरीय शिक्षाका लागि योग्य, दक्ष र विषयगत शिक्षकको व्यवस्थापन गर्नु ।

रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
● प्रारम्भिक बालविकास उमेर समूहका बालबालिकालाई बालमैत्री वातावरणमा पठनपाठनको सुनिश्चित गर्ने,	● स्थानीय समुदायसँगको सहकार्यमा प्रत्येक वडा तथा वस्तीहरूमा सामुदायिक बालविकास केन्द्रको स्थापना गरी आवश्यक भौतिक, प्राविधिक एवं शैक्षिक जनशक्तिको प्रवन्ध मिलाउने, ● यस्ता केन्द्रहरूमा दिवा खाजा, पोशाक, शैक्षिक सामग्री र अन्य साधनहरू उपलब्ध गराउन गाउँपालिका/वडाले आवश्यक वित्तीय सहयोग गर्ने । ● बाल विकास केन्द्रको पहुँच नभएका बालबालिकाको बाहुल्यता भएको स्थानहरूको छनौट गरी थप बाल विकास केन्द्रहरूको स्थापना गर्ने,
● दक्ष जनशक्ति उत्पादनका लागि शिक्षण संस्थाहरूको आधुनिकीकरण गर्ने,	● पालिका भित्रका सबै सार्वजनिक विद्यालयहरूको भौतिक पूर्वाधार तथा शैक्षिक सामग्री, विषयगत प्रयोगशाला, सुरक्षित खेलमैदान, स्वच्छ र शुद्ध पिउने पानी तथा सरसफाइ आदिको राष्ट्रिय मापदण्ड अनुसार व्यवस्था गर्ने, ● आधुनिक प्रविधिमैत्री शैक्षिक कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● विद्यालयहरूमा विज्ञान प्रयोगशाला स्थापना गर्ने, ● ई. लाईब्ररीको व्यवस्था गर्ने, ● कक्षा कोठाहरू प्रविधियुक्त बनाउने
● साक्षरता दर शत प्रतिशत पुर्याउने,	● विद्यालय उमेर समूहका बालबालिकाका लागि आधारभूत शिक्षा अनिवार्य गर्ने, ● पौढहरूका लागि प्रौढ र अनौपचारिक शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● विद्यालय शिक्षा छोडेका बेरोजगार युवायुवतीहरूलाई सीपमूलक, जीवनउपयोगी र बजारको मागनुसारका शैक्षिक कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● निरक्षर जनसंख्याको पहिचान गरी सघन साक्षरता कार्यक्रम सञ्चालन गर्न प्रत्येक वस्तीमा आमा समूह, महिला समूहलाई परिचालन गरी साक्षरता अभियान सञ्चालन गर्ने, ● आगामी ४ वर्षमा त्रिवेणी गाउँपालिकालाई पूर्ण साक्षर घोषणा गर्ने ।
● प्राविधिक शिक्षामा जोड दिने,	● खेलकुद तथा तालिम सामग्री सहयोग गर्ने, ● विद्यालयहरूको स्तरोन्नति तथा अपुग दरबन्दी पुरा गर्ने, ● पालिकाभित्र कम्तिमा एक वटा नमूना विद्यालयहरूको स्थापना गर्ने, ● विद्यालय शिक्षालाई प्राविधिक शिक्षामा जोड्ने ।

	● आधारभूत तथा माध्यमिक तहको शिक्षालाई गुणस्तरीय र प्रभावकारी बनाउन हाम्रा विद्यालय हामी आफै चलाउछौं कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । ● आवश्यक जनशक्ति स्थानीय पाठ्यक्रम, शैक्षिक सामग्री तर्जुमा, शैक्षिक सामग्री तथा भौतिक सुविधाको विकासमा (कम्पाउन्ड वाल सहित) गाउँपालिकाले वडा मार्फत सहयोग गर्ने । ● सबै माध्यमिक विद्यालयहरूलाई प्रभावकारी व्यावसायिक शिक्षा प्रारम्भ गर्न आवश्यक सहयोग गर्ने । ● पाठ्यपुस्तक, पुस्तकालय तथा आधुनिक सञ्चार प्रविधि (ईन्टरनेट) माथिको पहुँच सबै विद्यालयहरूमा पुऱ्याउने, ● विषयगत शिक्षक व्यवस्थापन, शिक्षकहरूको नियमित विषयगत पुनर्ताजगी तालिम, नियमित पठनपाठनको अनुगमन उपलब्धिका आधारमा शिक्षकको कार्यदक्षता मूल्याङ्कन, वार्षिक शैक्षिक परीक्षण गर्ने र दण्ड एवं पुरस्कारको व्यवस्था लागू गर्ने । यस कामको लागि आवश्यक कानुनी र संस्थागत संयन्त्रको व्यवस्था गर्ने, ● विद्यालयको शैक्षिक स्तरको उन्नतिको लागि शैक्षिक नेतृत्वको आवश्यकता भएकोले प्रत्येक विद्यालयमा सक्षम व्यक्तिलाई प्रधानाध्यापक नियुक्त गर्ने र उनको निरन्तरता शैक्षिक उपलब्धिको मूल्याङ्कनमा निर्भर हुने व्यवस्था गर्ने, ● जेहेन्दार, गरिब, उत्पीडित, असहाय र महिला छात्राहरूका लागि आधारभूत तथा माध्यमिक विद्यालयमा छात्र, छात्रालाई छात्रवृत्ति प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउने, ● गाउँपालिका भित्रका सम्पूर्ण विद्यालयका विद्यार्थीहरूलाई दिवा खाजाको कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● सम्पूर्ण विद्यालयमा भौतिक सुविधा सहित खेलकुद (Indoor and Outdoor Games) को व्यवस्था गर्ने, ● आगामी ४ वर्ष भित्रमा CTEVT बाट सम्बन्धन लिई कार्यक्रम संचालन गर्न चाहने विद्यालयहरूलाई सहजीकरण गरी प्राविधिक शिक्षाको व्यवस्था गर्ने, ● शिक्षाको गुणस्तर सुधार तथा प्रविधिमैत्री भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्न आवश्यक योजना बनाई केन्द्र र प्रदेशवाट समपूरक वा विशेष अनुदान प्राप्त गर्न पहल कदमी गर्ने, ● प्राविधिक उच्च शिक्षा हासिल गर्न चाहने त्रिवेणी गाउँपालिकाभित्रका विद्यार्थीहरूलाई उच्च शिक्षामा आंशिक छात्रवृत्ति प्रदान गर्ने, ● शैक्षिक गुणस्तर सुधारका लागि प्रयोगात्मक शिक्षण, स्थानीय पाठ्यक्रम (व्यावसायिक शिक्षा) र अभिभावक सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● आगामी ४ वर्ष भित्रमा गाउँपालिकाका एक वडा एक नमुना विद्यालयको (सुविधा सम्पन्न छात्रावास सहितको) रूपमा व्यवस्थापन गर्ने,

	● शिक्षकलाई प्रविधिसँग परिचित हुन ICT तालिम एवं अभिमुखीकरण कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने, ● गाउँपालिका भित्रका विद्यालयहरूमा किशोरीहरूलाई निःशुल्क सेनिटरी प्याड वितरण गर्ने, ● गाउँपालिका भित्रका विद्यालयहरूमा किशोर किशोरीहरूलाई प्रजनन स्वास्थ्य तथा लैङ्गिक समानता सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● विद्यालयका भौतिक पूर्वाधारहरू बाल मैत्री, अपाङ्गता मैत्री र किशोरी मैत्री बनाउने, ● आधारभूत तहका प्राथमिक कक्षाहरूमा स्थानीय मातृभाषामा पठनपाठनको संभाव्यताको अध्ययन गरी क्रमशः लागू गर्दै जाने, ● गाउँपालिका भित्रका विद्यालयहरूको अनुगमन गरी विद्यालय समायोजन प्रकृयालाई अगाडि बढाउने, ● त्रिवेणी गाउँपालिकाको शैक्षिक गुणस्तर सुधार गर्न शिक्षा शाखाले स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण, शिक्षण सिकाई, शिक्षक तालिम, भौतिक सुविधा, अभिभावक सचेतना, विद्यालय समायोजन लगायत विद्यालयको समग्र व्यवस्थापनको लागि कार्य योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
● समावेशी शिक्षामा जोड दिने,	● दलित तथा पिछडा वर्गका किशोर किशोरीहरू मध्ये जेहेन्दार विद्यार्थीको छनौट गरी उच्च शिक्षा अध्ययनका लागि छात्रवृत्ति कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● अपाङ्गता भएका विद्यार्थी मध्ये जेहेन्दारहरूको छनौट गर्ने, ● जेहेन्दार विद्यार्थीलाई उच्च शिक्षाका लागि भर्ना शुल्कमा अनुदान दिने ।

प्रमुख कार्यक्रम

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	पालिका स्तरीय										
१	विद्यालय अनुगमन/सुपरीवेक्षण	४ पटक	४६ विद्यालयहरु	४६	४६	४६	४६	४६	२३०	६००,०००	गा.पा
२	शैक्षिक वुलेटीन प्रकाशन	५ पटक	शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा	१	१	१	१	१	५	५००,०००	गा.पा
३	शैक्षिक अभिमुखीकरण कार्यक्रम	५ पटक	शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा	१	१	१	१	१	५	१००,०००	गा.पा
४	वैठक तथा अन्तरक्रिया (क) गाउँशिक्षा समितिको वैठक (ख) प्र.ख वैठक (ग) परीषा समितिको वैठक	३० पटक	शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा	६	६	६	६	६	३०	७०,०००	गा.पा
५		संख्या	सवै विद्यालयहरु	१७	०	०	०	०	१७	३४,०००,०००	
६	पालिका भित्रका सवै सार्वजनिक विद्यालयमा शिक्षक, विद्यार्थीका लागि छुटाछुटै आधुनिक शौचालयको व्यवस्था गर्ने	संख्या	सवै विद्यालयहरु	५	०	०	०	०	५	३,५००,०००	
७	विद्यार्थीको शारीरिक तथा मानसिक तन्दुरुस्तीका लागि आधारभूत सामग्रीको व्यवस्था गर्ने		सवै विद्यालयहरु	१०	१०	१०	१०		४०	८०,०००,०००	

८	शिक्षकको पेशागत दक्षता अभिवृद्धि गर्न तालिमको व्यवस्था गर्ने		सबै विद्यालयहरु	५					५	१०,०००,०००	
९	सार्वजनिक विद्यालयका सबै प्रधानाध्यापकलाई नेतृत्व विकास सम्बन्धि तालिमको व्यवस्था गर्ने		सबै विद्यालयहरु	५					५	१०,०००,०००	
१०	विद्यालय हाताभिन्न जैविक तारवारको अनिवार्य व्यवस्था गर्ने		सबै विद्यालयहरु	५						-	
बडा नं. १											
१	शिक्षाको गुणस्तरका लागि शिक्षक तालिम	वर्ष	सबै विद्यालय						५	१०,०००	
२	शिक्षक, अविभावक भेला	वर्ष	सबै विद्यालय						५	१००,०००	
३	विद्यालय अनुगमन	वर्ष	सबै विद्यालय						५	५०,०००	
४	विषयगत शिक्षकको व्यवस्था	वर्ष	दि.च.मा.वि						५	५०,०००	
५	शिक्षकलाई स्केलबमोजिम तालिम	वर्ष							५	२००,०००	
६	प्रत्येक प्रा.वि.मा शैक्षिक सामग्री	वर्ष							५	५,०००,०००	
७	विद्यालय टाढा भएको स्थानमा बालविकासको स्थापना	वर्ष							५	३००,०००	
८	बाल विकास भएको ठाउँमा शैक्षिक सामग्री	वर्ष							५	१००,०००	

९	प्रत्येक विद्यालयमा बालमैत्री धारा र चर्पी	वर्ष	विद्यालय तथा बाल विकास केन्द्र						५	५००,०००	
१०	प्रत्येक विद्यालयमा नर्स तथा औषधीको व्यवस्था	वर्ष	विद्यालय तथा बाल विकास केन्द्र						५		
११	कृषि तथा पशु भेटेनरी कलेजको सञ्चालन	वर्ष	दि.च.मा.वि						५	१०,०००,०००	
१२	प्रविधि, सामग्री र प्रयोगशाला माग	वर्ष	सबै विद्यालय						५	१०,०००,०००	
वडा नं. २											
१	बालशिक्षा आधारभूत विद्यालयमा बालमैत्री तथा किशोरी मैत्री शौचालयको लागि अनुदान माग	वर्ष	त्रिवेणी २ गैरीनेटा						२	२,५००,०००	
२	पिपलनाथ आधारभूत विद्यालयमा बालमैत्री तथा किशोरी मैत्री शौचालयको लागि अनुदान माग	वर्ष	विमैचा						२	२,५००,०००	
३	बालशिक्षा आधारभूत विद्यालयमा स्वच्छ खानेपानी ट्याङ्की तथा बालमैत्री धारा निर्माणको लागि अनुदान माग	वर्ष	गैरीनेटा						१	५००,०००	
४	पिपलनाथ आधारभूत विद्यालयमा स्वच्छ खानेपानी ट्याङ्की तथा बालमैत्री धारा निर्माणको लागि अनुदान माग	वर्ष	विमैचा						१	५००,०००	
५	बालविकास केन्द्र भवन निर्माणको लागि अनुदान माग	वर्ष	वेतखोला, उन्नेचौर,						१	६,०००,०००	

			विमैचा तलिगाउँ, बर्खेटाकुरा								
६	बालशिक्षा आधारभूत विद्यालयमा ८ कोठे आर.सी.सी भवन निर्माणको लागि अनुदान माग	वर्ष	गैरीनेटा						१	११,०००,०००	
७	पिपलनाथ आधारभूत विद्यालयमा ८ कोठे आर.सी.सी भवन निर्माणको लागि अनुदान माग	वर्ष	विमैचा						१	१०,०००,०००	
८	बालशिक्षा आधारभूत विद्यालयमा गुणस्तरीय प्रविधिमैत्री शिक्षाको लागि अर्इ.सी.टी को लागि अनुदान माग	वर्ष	गैरीनेटा						१	७५०,०००	
९	पिपलनाथ आधारभूत विद्यालयमा गुणस्तरीय प्रविधिमैत्री शिक्षाको लागि अर्इ.सी.टी को लागि अनुदान माग	वर्ष	विमैचा						१	७५०,०००	
१०	वडास्तरको सामुदायिक भवन निर्माणका लागि अनुदान माग	वर्ष	विमैचा माथिगाउँ						१	५००,०००	
११	बालशिक्षा आधारभूत विद्यालयमा शिशुकक्षा देखि ३ सम्मका लागि भूईबसाई र बाँकीका लागि फर्निचर निर्माणको लागि अनुदान माग	वर्ष	गैरीनेटा						३	९००,०००	

१२	बालशिक्षा आधारभूत विद्यालयमा कक्षाको लागि आवश्यक अनुदान माग	वर्ष	गैरीनेटा						२	१०,०००,०००	
१३	पिपलनाथ आधारभूत विद्यालयमा दिवाखाजाको व्यवस्थाको लागि अनुदान माग	वर्ष	गैरीनेटा						१	१,५००,०००	
१४	सिम्रुतु क्याम्पसमा आर.सी.सी भवन निर्माणको लागि अनुदान माग	वर्ष	सिम्रुतु						२	१०,०००,०००	
१५	सार्वजनिक पुस्तकालयको व्यवस्था	वर्ष	सिम्रुतु						५	१,०००,०००	
वडा नं. ३											
१	श्री युवा जनजागरण मा.वि. मा शौचालय	वर्ष	भुलेटा						१	२५०,०००	
२	श्री युवा जनजागरण आ.वि. मा ४ कोठे भवन	वर्ष	कुरल						१	५,०००,०००	
३	श्री सरस्वति बालविकास केन्द्रमा २ कोठे भवन	वर्ष	हरलेखारा						१	२,५००,०००	
४	श्री चन्द्रसूर्य आ.वि.मा ४ कोठे भवन	वर्ष	पूर्णगाउँ						३	५,०००,०००	
५	श्री युवा जनजागरण आ.वि. मा शौचालय	वर्ष	कुरल						२	२,५००,०००	
६	श्री सरस्वति बालविकास केन्द्रमा शौचालय	वर्ष	हरलेखारा						३	१,२००,०००	
७	श्री चन्द्रसूर्य आ.वि.मा २ कोठे शौचालय	वर्ष	पूर्णगाउँ						३	१,२००,०००	

८	श्री प्रस्तावित नवमान्जरी वालविकास केन्द्रमा २ कोठे भवन	वर्ष	लिवाङ्ग						१	२,५००,०००	
९	श्री युवा जनजागरण आ.वि. मा घेरावार	वर्ष	कुरल						२	१,०००,०००	
१०	श्री सरस्वति वालविकास केन्द्रमा घेरावार	वर्ष	हरलेखारा						२	१,०००,०००	
११	श्री युवा जनजागरण मा.वि. मा घेरावार	वर्ष	भुलेटा						४	१,०००,०००	
१२	श्री चन्द्रसूर्य आ.वि.मा घेरावार	वर्ष	पूर्णगाउँ						२	१,०००,०००	
१३	श्री युवा जनजागरण आ.वि. मा फर्निचर	वर्ष	कुरल						३	१,०००,०००	
१४	श्री चन्द्रसूर्य आ.वि.मा फर्निचर	वर्ष	पूर्णगाउँ						४	१,०००,०००	
१५	अविभावक शिक्षा	वर्ष	सबै विद्यालय						१	५००,०००	
१६	शिक्षक तालिम	वर्ष	सबै विद्यालय						२	२५०,०००	
१७	श्री युवा जनजागरण मा.वि. आइ.सि.टि. ल्याव	वर्ष	भुलेटा						२	६५०,०००	
१८	श्री युवा जनजागरण मा.वि.मा ४ कोठे भवन	वर्ष	भुलेटा						५	५,०००,०००	
१९	श्री युवा जनजागरण आ.वि.मा ४ कोठे भवन	वर्ष	कुरल						३	५,०००,०००	
२०	श्री प्रस्तावित नवमान्जरी वालविकास केन्द्रमा फर्निचर	वर्ष	लिवाङ्ग						५	१००,०००	
२१	दिवा खाजाको व्यवस्था	वर्ष	सबै विद्यालय						१	२५,०००,०००	

२२	श्री युवा जनजागरण मा.वि.मा गेट	वर्ष	भुल्लेटा						५	५००,०००	
२३	श्री युवा जनजागरण आ.वि.मा गेट	वर्ष	कुरल						३	५००,०००	
२४	कार्यालय व्यवस्थापन	वर्ष	सबै विद्यालय						४	२,५००,०००	
वडा नं. ४											
१	शिक्षकको क्षमता अभिवृद्धि गर्न तालिमको व्यवस्था	पटक	सबै विद्यालय						५	२००,०००	
२	विषयविज्ञ शिक्षकको व्यवस्थापन	जना	सबै विद्यालय						८		
३	विद्यालय व्यवस्थापन समितिको क्षमता अभिवृद्धिका साथै बौद्धिक क्षमता अभिवृद्धि	पटक	सबै विद्यालय						५	५०,०००	
४	विद्यालयमा शैक्षिक सामग्रीको उचित व्यवस्थापन र प्रयोग	पटक	सबै विद्यालय						५	१,०००,०००	
५	विज्ञान प्रयोगशालाको व्यवस्था र प्रयोगात्मक शिक्षा		सबै विद्यालय							२,०००,०००	
६	पूर्ण निशुल्क विद्यालयमा शिक्षा		सबै विद्यालय							५००,०००	
७	छात्रवृत्तिको व्यवस्था	जना	सबै विद्यालय						१००	१,०००,०००	
८	छात्रावासको व्यवस्था		सबै विद्यालय							२०,०००	
९	प्राथमिक उपचारको व्यवस्था		सबै विद्यालय							२००,०००	
१०	शिक्षक अभिभावक अन्तरक्रिया कार्यक्रमको व्यवस्था	पटक	सबै विद्यालय						४०	१,०००,०००	

११	बाल क्लबको व्यवस्था	पटक	सबै विद्यालय					४	४,०००,०००	
१२	बालमैत्री अपाङ्गमैत्री विद्यालयको व्यवस्था		सबै विद्यालय						१,२००,०००	
१३	खेलमैदानको व्यवस्था		सबै विद्यालय							
१४	कम्प्युटर शिक्षा र तालिम प्राप्त शिक्षकको व्यवस्था	जना	सबै विद्यालय					४		
१५	नर्सको व्यवस्था	जना	सबै विद्यालय					४	४०,०००	
१६	पूर्ण लैङ्गिक हिंसा रहित विद्यालय कार्यालयको व्यवस्था	पटक	सबै विद्यालय					८	२००,०००	
१७	स्यानिटरी प्याडको व्यवस्था र चेतनामुलक कार्यक्रम		सबै विद्यालय						२००,०००	
१८	बालमैत्री धारा र शुद्ध खानेपानीको व्यवस्था		सबै विद्यालय						२००,०००	
१९	डिजिटल हाजिरीको व्यवस्था		सबै विद्यालय						२००,०००	
वडा नं. ५										
१	विद्यालयमा डिजिटल प्रविधिबाट पठनपाठन सञ्चालन		त्रिवेणी ५					२	३०,०००,०००	
२	पोषणयुक्त खाजाको व्यवस्था		त्रिवेणी ५					१	६,०००,०००	
३	बालशिक्षामा मनोरञ्जनात्मक सामग्रीको व्यवस्थापन		त्रिवेणी ५					१	३००,०००	
४	विद्यार्थी, अभिभावक, शिक्षकबिच मैत्रीपूर्ण सम्बन्धको लागि तालिम र गोष्ठीको व्यवस्था		त्रिवेणी ५					१	३,६००,०००	

५	प्रत्येक विद्यालयमा नर्सको व्यवस्था		त्रिवेणी ५						२	९,०००,०००	
६	छात्रवृत्तिको व्यवस्था		त्रिवेणी ५							६००,०००	
७	पुस्तकालयको व्यवस्था		त्रिवेणी ५						३	५००,०००	
८	निशुल्क टेलिफोन		त्रिवेणी ५							८००,०००	
९	पोसाकको व्यवस्था		त्रिवेणी ५						१	२,१००,०००	
१०	प्रत्येक विद्यालयमा प्रयोगशाला निर्माण		त्रिवेणी ५							१,५००,०००	
११	प्रत्येक विद्यालयमा चमेनागृह निर्माण		त्रिवेणी ५							६००,०००	
१२	प्रत्येक विद्यालयमा गेटपालको व्यवस्था		त्रिवेणी ५							२००,०००	
१३	प्रत्येक विद्यालयमा खेलकूद सामाग्रीको व्यवस्था		त्रिवेणी ५							१,५००,०००	
१४	स्यानिटरी प्याडको व्यवस्था		त्रिवेणी ५							२,०००,०००	
१५	बालमैत्री शुद्ध खानेपानीको व्यवस्था		त्रिवेणी ५							५००,०००	
१६	शैक्षिक गुणस्तर सुधारको लागि तालिमको व्यवस्थापन		त्रिवेणी ५							३००,०००	
१७	विद्यालयमा घेरावार र पर्खालको माग		त्रिवेणी ५							५०,०००	
१८	विद्यालयमा उचित डस्टबिनको व्यवस्था		त्रिवेणी ५							२००,०००	

१९	विद्यालयमा योग व्यायामको लागि बजेट व्यवस्थापन		त्रिवेणी ५							५,०००,०००	
	वडा नं. ६										
१	प्रविधिमैत्री पठनपाठन सञ्चालन		सबै विद्यालय							५०,०००,०००	
२	बाल शिक्षामा मनोरञ्जनात्मक सामग्रीको व्यवस्थापन		सबै विद्यालय							२,४००,०००	
३	विद्यार्थी, अभिभावक, शिक्षकबिच अन्तरक्रिया कार्यक्रमको व्यवस्था		सबै विद्यालय							१,२००,०००	
४	नर्सको व्यवस्था		सबै विद्यालय							१,६००,०००	
५	छात्रवृत्तिको व्यवस्था		सबै विद्यालय							२,०००,०००	
६	पुस्तकालय र कम्प्यूटरको व्यवस्था		सबै विद्यालय							३,०००,०००	
७	नेटको व्यवस्था		सबै विद्यालय							१,२००,०००	
८	विज्ञान प्रयोगशालाको व्यवस्था		सबै विद्यालय							३,१००,०००	
९	खेलकूद सम्बन्धी सामग्रीको व्यवस्था		सबै विद्यालय							१,५००,०००	
१०	बालमैत्री शुद्ध खानेपानी र शौचालयको व्यवस्था		सबै विद्यालय							५,०००,०००	
११	शैक्षिक गुणस्तर सुधारको लागि तालिमको व्यवस्थापन		सबै विद्यालय							१,२००,०००	
१२	विद्यालयमा उचित डस्टबिनको व्यवस्था		सबै विद्यालय							४५०,०००	

१३	दक्ष जनशक्ति उत्पादनको लागि बजेट व्यवस्थापन		सबै विद्यालय							२,०००,०००	
१४	निरन्तर मूल्याङ्कन सम्बन्धी तालिमको व्यवस्था		सबै विद्यालय								
बडा नं. ७											
१	शिक्षक अभिमुखीकरण तालिम	वर्ष	सबै विद्यालय						५	७५०,०००	
२	अभिभावक शिक्षा तथा क्षमता वृद्धि	वर्ष	सबै विद्यालय						५	१,२५०,०००	
३	विद्यार्थी सचेतना तथा भर्ना अभियान	वर्ष	सबै विद्यालय						५	७२,०००	
४	विद्यार्थी प्रोत्साहन तथा उत्प्रेरणा	वर्ष	सबै विद्यालय						५	१,५००,०००	
५	शिक्षक प्रोत्साहन तथा सम्मान	वर्ष	सबै विद्यालय						५	५००,०००	
६	प्रविधिमैत्री पठनपाठन सञ्चालन	वर्ष	सबै विद्यालय						५	३,०००,०००	
७	पुस्तकालय र कम्प्यूटरको व्यवस्था	वर्ष	सबै विद्यालय						५	५००,०००	
८	पोषणयुक्त खाजाको व्यवस्था	वर्ष	सबै विद्यालय						५		
९	वि.व्य.स., शि.अ.सं., विद्यालय व्यवस्थापन	वर्ष	सबै विद्यालय						५		
१०	अनुगमन तथा प्रोत्साहन	वर्ष	सबै विद्यालय						५		
११	योजना समिक्षा	वर्ष	सबै विद्यालय						५	२५,०००	
बडा नं. ८											
१	शुभप्रभात आ.वि.पेउघाडाँडा		पेउघाडाँडा								
२	विद्यालय भवन ६ कोठे भवन निर्माण									७,५००,०००	

३	पक्की घेरावार तथा गेट									१५०,०००	
४	छात्रछात्रामैत्री शौचालय									१,५००,०००	
५	खेलमैदान निर्माण									१,०००,०००	
६	पुस्तकालय तथा विज्ञान प्रयोगशाला									१,०००,०००	
७	बालविकास कक्षाको व्यवस्थापन									५००,०००	
८	तटबन्ध निर्माण खोलामा									२,५००,०००	
९	आई.सि.टी. ल्याब निर्माण									३५०,०००	
१०	प्रगतिशिल आ.वि. माथिगाउँ		माथिगाउँ								
११	विद्यालय भवन ४ कोठे									५,०००,०००	
१२	खानेपानी टयांकी द्वारा पाइपलाइन निर्माण									१५०,०००	
१३	छात्रछात्रामैत्री शौचालय									५००,०००	
१४	पुस्तकालय निर्माण									६,५००,०००	
१५	बालविकास कक्षाको व्यवस्थापन									२,५००,०००	
१६	खेलमैदान निर्माण									१५०,०००	
१७	जनप्रिय मा.वि										

१८	विद्यालय भवन ४ र २ कोठे									५,०००,०००	
१९	छात्रछात्रामैत्री शौचालय									५००,०००	
२०	पर्खाल तथा गेट निर्माण									१,५००,०००	
२१	पानी टयांकी धारा निर्माण									१,०००,०००	
२२	पुस्तकालय निर्माण									१,५००,०००	
२३	बालविकास कक्षाको व्यवस्थापन									३५०,०००	
२४	खेलमैदान निर्माण									३,५००,०००	
२५	आवशिय विद्यालय स्थापना									२,८००,०००	
२६	कृषिधार अर्न्तगत बहुप्राविधिक शिक्षालय, स्थापना									२,५००,०००	
२७	विज्ञान प्रयोगशाला									१,८००,०००	
२८	नवज्ञानोदय आ.वि.		गोठवाड								
२९	घेरावार निर्माण									१२०,०००	
३०	शौचालय मर्मत									६५,०००	
३१	पानी टयांकी धारा निर्माण									५००,०००	
	वडा नं. ९										

१	भौतिक वातावरण तथा संरचना उपयुक्त हुनुपर्ने		त्रिवेणी ९								
२	शिक्षक, अभिभावक र स्थानिय सरकार अर्थात शिक्षासंग सरोकारवालासंग परस्पर सम्बन्ध छलफल		त्रिवेणी ९							१,०००,०००	
३	बालमैत्री, छात्रछात्रा तथा अपाङ्गमैत्री शौचालय, खानेपानी, खेलमैदान कक्षाकोठाको व्यवस्थापन		त्रिवेणी ९							१०,०००,०००	
४	प्रविधिमैत्री पठनपाठनको लागि प्रभावकारी शैक्षिक सामग्री, विज्ञान प्रयोगशाला, पुस्तकालयको व्यवस्था		त्रिवेणी ९							२०,०००,०००	
५	मा.वि. आर.सि.सि. भवन निर्माण ८ कोठे		नुवाकोटडाँडा							२०,०००,०००	
६	आ.वि. भवन निर्माण ८ कोठे		चौतारा							१०,०००,०००	
७	दिपज्योती प्रा.वि भवन निर्माण ८ कोठे		माभुगाउँ							१०,०००,०००	
८	वालवोध प्रा.वि		सालघारी							१०,०००,०००	
९	शिक्षकलाई तालिम, अनुगमन पुनरनलोकन शैक्षिक सुधारको लागि विषयवस्तु सान्दर्भिक शैक्षिक भ्रमण									५००,०००	
१०	विभिन्न किसिमका क्रियाकलाप तथा सम्मान पुरस्कार वितरण									२,०००,०००	

	तथा ज्ञानवर्द्धक कार्यक्रम सञ्चालन										
११	आवसिय भवन निर्माण र आई.सि.टि कक्षा सञ्चालन साथै ल्याव निर्माण		त्रिवेणी ९							४०,०००,०००	
वडा नं. १०											
१	खेलमैदान स्तर उन्नति		सबै विद्यालय							१००,०००	
२	विद्युतिय हाजिरी		सबै विद्यालय							२००,०००	
३	कम्पाउन्ड घेरावार निर्माण		सबै विद्यालय							२,०००,०००	
४	छात्रा छात्र शौचालय निर्माण		सबै विद्यालय							४,०००,०००	
५	भवन स्तरउन्नति		सालघारी र वरानेटी							३८०,०००	
६	बालविकास		लाम्पाटा							३,४००,०००	
७	आई.सि.टी ल्याव निर्माण		सबै विद्यालय							२,०००,०००	
जम्मा										६३६,६५२,०००	

त्रिवेणी गाउँपालिका शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा योजना तथा कार्यक्रम २०८०/८१ देखि २०८४/८५

क्र सं	योजना तथा कार्यक्रमको नाम	ईकाई	लक्ष्य	कार्यन्वयन हुने स्थान	बार्षिक अनुमानित लागत रकम रु बर्ष १	अनुमानित लागत रकम रु बर्ष ५	जम्मा अनुमानित लागत रकम रु
१	शिक्षक तलव भत्ता र पोशाक स्थायी दरवन्दि तर्फको	१	१	शिक्षक तथा बिद्यालयहरु	८३९२०१७६	५	४१९,६००,८८०
२	शिक्षक तलव भत्ता र पोशाक राहत दरवन्दि तर्फको	१	१	शिक्षक तथा बिद्यालयहरु	४१६०१६२४	५	२०८,००८,१२०
३	शिक्षक तलव भत्ता र पोशाक सिकाई अनुदान तर्फको	१	१	शिक्षक तथा बिद्यालयहरु	९३९३९२०	५	४६,९६९,६००
४	शिक्षक तलव भत्ता र पोशाक गा पा अनुदान तर्फको	१	१	शिक्षक तथा बिद्यालयहरु	५०८०१५९०	५	२५४,००७,९५०
५	तलव भत्ता र पोशाक बिद्यालय सहायक र सहयोगी तर्फको	१	१	शिक्षक तथा बिद्यालयहरु	२०५२५९६०	५	१०२,६२९,८००
६	शिक्षक तलव भत्ता र पोशाक वालविकास शिक्षक तर्फको	१	१	शिक्षक तथा बिद्यालयहरु	१०३५००००	५	५१,७५०,०००
७	नि शुल्क पाठ्यपुस्तक	१	१	शिक्षक तथा बिद्यालयहरु	६९९२५००	५	३४,९६२,५००
८	छात्रवृत्ति	१	१	शिक्षक तथा बिद्यालयहरु	५५१६००	५	२,७५८,०००
९	सामुदायीक सिकाई केन्द्र	१	१	शिक्षक तथा बिद्यालयहरु	६०००००	५	३,०००,०००
१०	शैक्षिक बुलेटिन प्रकाशित	१	१	शिक्षक तथा बिद्यालयहरु	३०००००	५	१,५००,०००
११	नमुना विद्यालय सञ्चालन	१	१	शिक्षक तथा बिद्यालयहरु	१००००००	५	५०,०००,०००

१२	वालविकास शिक्षण सिकाई सामाग्री अनुदान प्रति बिद्यार्थी ५००	१	१	शिक्षक/ बिद्यार्थी तथा बिद्यालयहरु	५००००००	५	२५,०००,०००
१३	निरन्तर मुल्याङ्कन सुधारात्मक शिक्षण प्रति बिद्यार्थी १००	१	१	शिक्षक/ बिद्यार्थी तथा बिद्यालयहरु	१९००००	५	९५०,०००
१४	वुक कर्णर शिक्षण सिकाई सामाग्री प्रति बिद्यार्थी १५० कक्षा १-५	१	१	शिक्षक/ बिद्यार्थी तथा बिद्यालयहरु	५६२०००	५	२,८१०,०००
१५	शिक्षण सिकाई सामाग्री प्रति विद्यार्थी २०० कक्षा ६-८	१	१	शिक्षक/ बिद्यार्थी तथा बिद्यालयहरु	४०९८००	५	२,०४९,०००
१६	शिक्षण सिकाई सामाग्री कक्षा ९-१० प्रति विद्यार्थी २००	१	१	शिक्षक/ बिद्यार्थी तथा बिद्यालयहरु	३०६०००	५	१,५३०,०००
१७	शिक्षण सिकाई सामाग्री कक्षा ११-१२ प्रति विद्यार्थी २५०	१	१	शिक्षक/ बिद्यार्थी तथा बिद्यालयहरु	२२५०००	५	१,१२५,०००
१८	कार्यालय सञ्चालन र व्यवस्थापन	१	१	शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा	५०००००	५	२,५००,०००
१९	बिद्यालय अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण	१	६	४६ बिद्यालय	४०००००	५	२,०००,०००
२०	गाँउ शिक्षा समिति बैठक	१	६ पटक	शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा	५०००००	५	२,५००,०००
२१	प्र अ बैठक सञ्चालन खर्च	१	६ पटक	शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा	३०००००	५	१,५००,०००
२२	परिक्षा समितिको बैठक सञ्चालन खर्च	१	५ पटक	शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा	३०००००	५	१,५००,०००
२३	अन्य बैठक/भेला तथा अन्तर्क्रिया कार्यक्रम	१	५ पटक	शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा	५०००००	५	२,५००,०००
२४	१-३ को बिद्यार्थी निरन्तर मुल्याङ्कन पुस्तिका छपाई	१	१		१००००००	५	५,०००,०००

२५	शैक्षिक क्यालेन्डर छपाई	१	१	शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा	२००००००	५	१०,०००,०००
२६	स्थानीय पाठ्यक्रम हाम्रो त्रिवेणीको अध्यावधिकरण	१	१	शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा	२०००००	५	१,०००,०००
२७	हाम्रो त्रिवेणी पाठ्यक्रमको स्रोत पुस्तिका निर्माण र छपाई	१	१		५००००००	५	२५,०००,०००
२८	अतिरिक्त क्रियाकलाप सञ्चालन र व्यवस्थापन	१	१	शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा	१००००००	५	५,०००,०००
२९	राष्ट्रपति रनिङ्ग सिल्ड सञ्चालन तथा व्यवस्थापन	१	१		२५०००००	५	१२,५००,०००
३०	बालमैत्री कक्षा व्यवस्थापन	१	४६	बिद्यालय बिद्यालयहरु	२०००००००	५	१००,०००,०००
३१	बिद्यालय भवण पक्कि	१	४६	बिद्यालय बिद्यालयहरु	६०००००००	५	३००,०००,०००
३२	खानेपानी र सौचालय	१	४६	बिद्यालय बिद्यालयहरु	२०००००००	५	१००,०००,०००
३३	बिद्यालय घेरावार	१	४६	बिद्यालयहरु	३०००००००	५	१५०,०००,०००
३४	इन्टरनेट / ई लाईब्रेरी	१	४६	बिद्यालयहरु	२१०००००	५	१०,५००,०००
३५	विद्यालय सुदृढिकरण तथा प्रोत्साहन कार्यक्रम	१	४६	बिद्यालयहरु	५०००००	५	२,५००,०००
३६	बिद्यालय करेसावारि/बृक्षारोपनमा साझेदारी कार्यक्रम	१	४६	बिद्यालयहरु	१००००००	५	५,०००,०००
३७	शैक्षिक भ्रमण तथा अवलोकण	१	१	अन्तर जिल्ला	१००००००	५	५,०००,०००

३८	विज्ञान प्रयोगशाला	१	२० बिद्यालय	बिद्यालयहरु	१००००००	५	५०,०००,०००
३९	पुस्तकालय	१	२० बिद्यालय	बिद्यालयहरु	४००००००	५	२०,०००,०००
४०	शैक्षिक सामाग्रीहरु निर्माण/खरिद	१	४६ बिद्यालय	बिद्यालयहरु	९२०००००	५	४६,०००,०००
४१	शिक्षक तालिम विषयगत	१	३५६ शिक्षक	बिद्यालयहरु	३००००००	५	१५,०००,०००
४२	पाठ्यक्रम प्रवधिकरण	१	५०० जना	बिद्यालय शिक्षक तथा सरोकारवाला	१००००००	५	५,०००,०००
४३	शिक्षक तालिम पुनर्ताजगि	१	३५६	शिक्षकहरु	१००००००	५	५,०००,०००
४४	वालविकास शिक्षकहरुलाई तालिम	१	४६	वालविकास शिक्षकहरु	८०००००	५	४,०००,०००
४५	लेखा तथा ब्यवस्थापन तालिम	१	२०० जना	शिक्षक तथा बि व्य सहरु	१००००००	५	५,०००,०००
	IEMIS को अध्यावधिकरण तथा अभिमुखिकरण	१	१	शिक्षकहरु	५००००००	५	२,५००,०००
४६	आई सि टि सम्बन्धि तालिम	१	२००	शिक्षकहरु	१००००००	५	५,०००,०००
४७	कक्षा १-५ का बिद्यार्थि लाई पोशाक	१	४००० बिद्यार्थि	बिद्यालयहरु	६००००००	५	३०,०००,०००
४८	दिवा खाजा	१	७७०० बिद्यार्थि	बिद्यालयहरु	१४६०००००	५	७३,०००,०००
४९	पढ्दै कमाउँदै कार्यक्रमको विस्तार	१	१० बिद्यालय	विद्यालयहरु	१०००००००	५	५०,०००,०००

५०	कार्यालय व्यवस्थापन	१	४६ बिद्यालय	बिद्यालयहरु	१५००००००	५	७५,०००,०००
५१	अभिभावक शिक्षा	१	४६ बिद्यालय	बिद्यालयहरु	४५००००००	५	२२,५००,०००
५२	ईनधन खर्च	१	३	शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा	१०००००	५	५००,०००
५३	सवारी साधन तथा मेसिनरि औजार मर्मत	१	३	शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा	१०००००	५	५००,०००
५४	बस सेवा	१	२ वटा बस	बिद्यालयहरु	१०००००००	५	५०,०००,०००
५५	गाउँ शिक्षा योजना निर्माण	१	१	शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा	५०००००	५	२,५००,०००
५६	विद्यालय सुधार योजना निर्माण र सामाजिक परिक्षण	१	४६ बिद्यालय	बिद्यालयहरु	४६००००००	५	२३,०००,०००
५७	स्यानिटरि प्याड खरिद तथा ढुवानि	१	२० बिद्यालय	बिद्यालयहरु	१२००००००	५	६,०००,०००
५८	आई सि टि ल्याव	१	२०	बिद्यालयहरु	९०००००००	५	४५,०००,०००
५९	ईलेक्टिक हाजिरी	१	४६ बिद्यालय	बिद्यालयहरु	९०००००००	५	४५,०००,०००
६०	वडा शिक्षा योजना निर्माण	१	१० वडा	वडा कार्यालय	१०००००००	५	५,०००,०००
६१	एक विद्यालय एक स्वास्थ्यकर्मी कार्यक्रम	१	११ विद्यालय	बिद्यालयहरु	३०००००००	५	१५,०००,०००
६२	प्राविधिक शिक्षा सञ्चालन	१	२ बिद्यालय	बिद्यालयहरु	८०००००००	५	४०,०००,०००
६३	आवासिय विद्यालय स्थापना	१	२ बिद्यालय	बिद्यालयहरु	१२०००००००	५	६०,०००,०००

६४	उच्च शिक्षाका लागि पुर्ण छात्रवृत्ति	१	१० जना	बिद्यार्थीहरु	१००००००	५	५०,०००,०००
६५	विशेष बिषयबस्तुमा भर्चुअल कक्षा सञ्चालन	१	५ बिद्यालय	बिद्यालयहरु	२००००००	५	१०,०००,०००
६६	कानून विषय सञ्चालन	१	१ बिद्यालय	बिद्यालयहरु	२००००००	५	१०,०००,०००
६७	व्यवस्थापन विषय सञ्चालन	१	१ बिद्यालय	बिद्यालयहरु	२००००००	५	१०,०००,०००
६८	विज्ञान बिषय सञ्चालन	१	१ बिद्यालय	बिद्यालयहरु	२००००००	५	१०,०००,०००
६९	सिप विकास केन्द्र स्थापना	१	१ स्थान	त्रिवेणी गाउँपालिका भित्र	५००००००	५	२५,०००,०००
७०	शिक्षक सेवा/ लोकसेवा तयारि कक्षा सञ्चालन	१	२	त्रिवेणी गाउँपालिका भित्र	२५०००००	५	१२,५००,०००
७१	शैक्षिक मेला तथा प्रदर्शनी	१	१	त्रिवेणी गाउँपालिका भित्र	५०००००	५	२,५००,०००
७२	बार्षिक समिक्षा तथा पृष्ठपोषन कार्यक्रम	१	१	त्रिवेणी गाउँपालिका भित्र	१००००००	५	५,०००,०००
जम्मा					५५७६३०१७०	५	२,७८८,१५०,८५०

उपलब्धि:

त्रिवेणी गाउँपालिका अन्तर्गतका सबै वर्ग तथा क्षमताका बालबालिकालाई प्रारम्भिक बालशिक्षाको अनुभव सुनिश्चित गरिएको हुनेछ । विद्यालय उमेर समूहका बालबालिकाको आधारभूत तथा माध्यमिक तहको शिक्षामा पहुँच सुनिश्चित गरिएको हुनेछ । शिक्षालाई समावेशी, जीवनोपयोगी, व्यावहारिक, प्रविधिमैत्री र गुणस्तरीय बनाइ बालबालिकाको सिकाइलाई राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा प्रतिस्पर्धी गर्न योग्य बनाइएको हुनेछ । प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिममा जोड दिँदै उच्च शिक्षालाई ज्ञान, सीप, प्रविधि र अनुसन्धानमा आधारित बनाएको हुनेछ । शैक्षिक पूर्वाधारहरू आधुनिक, समावेशी, पर्यावरण मैत्री, सुरक्षित, र प्रविधि मैत्री बनेका हुनेछन् । गुणस्तरीय शिक्षाका लागि योग्य, दक्ष र विषयगत शिक्षकको व्यवस्थापन गरी पेशागत दक्षता वृद्धि गरिएको हुनेछ । विश्व बजारका सबै क्षेत्रमा स्वस्थ प्रतिस्पर्धा गरी राष्ट्र निर्माणमा योगदान पुऱ्याउन सक्ने सीपयुक्त जनशक्ति उत्पादन गरिएको हुनेछ ।

६.२. स्वास्थ्य तथा पोषण

नेपालको संविधान २०७२ को भाग ३ को धारा ३५ मा प्रत्येक नागरिकलाई आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क प्राप्त गर्ने मौलिक हकको व्यवस्था गरेको छ । स्वस्थ र उत्पादनशील नागरिकको महत्वलाई दृष्टिगत गरी यस क्षेत्रमा लगानी वृद्धि मार्फत गुणस्तरीय तथा सर्वसुलभ स्वास्थ्य सेवामा समतामूलक पहुँच सुनिश्चित गर्नु राज्यको दायित्व हो । यसै संदर्भमा लोककल्याणकारी राज्यको अवधारणा अनुरूप स्वास्थ्य क्षेत्रलाई नाफामूलकबाट क्रमशः सेवामूलक क्षेत्रमा रूपान्तरण गर्दै लैजानु पर्ने आवश्यकता छ । संविधानको एकल तथा साभा अधिकार सूची अनुसार संघ, प्रदेश र स्थानीय तहलाई स्वास्थ्य सेवाको जिम्मेवारी दिएको छ । स्वास्थ्यसम्बन्धी उपरोक्त संवैधानिक व्यवस्था एवम् दिगो विकासका लक्ष्य हासिल गर्न योगदान गर्ने सोचका साथ स्वास्थ्य क्षेत्रको प्रवर्द्धन गर्न आवश्यक भएको छ । त्रिवेणी गाउँपालिकामा विभिन्न कारणले गर्दा स्वास्थ्य सेवा भरपर्दो र सर्वसुलभ हुन सकेको छैन । विगत केही वर्षदेखि विश्वव्यापी रूपमा आएको पर्यावरणीय परिवर्तनसँगै रोग तथा तिनको संक्रमणको लक्षण तथा संरचना बदलिएको छ । पहिले भ्रूणपखाला र सरुवा रोगबाट मृत्यु हुनेको संख्या बढी थियो भने हाल निको हुन गाह्रो हुने रोगहरू जस्तै क्यान्सर, श्वासप्रश्वास, मुटु रोग र मृगौला सम्बन्धी समस्याबाट मृत्यु हुनेको संख्या बढ्दै गएको पाइन्छ । यसले गाउँपालिकामा स्वास्थ्य सेवामा विशिष्टकृत सेवाहरूको माग बढ्दै गएको देखिन्छ । संविधानको मर्मानुसार मानव विकास सूचकाङ्कमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल गरी गाउँपालिकाले “स्वस्थ गाउँपालिका र निरोगी गाउँवासी” तयार गर्ने नीति तथा कार्यक्रमहरू संचालन गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

सम्भावना र अवसर

- नेपालको संविधानले गुणस्तरीय स्वास्थ्यमा सबैको सहज पहुँचलाई राज्यको निर्देशक सिद्धान्त तथा नीतिमा समावेश गरेको छ । संविधानतः स्वास्थ्य जस्तो आधारभूत विषय मौलिक हकको रूपमा स्थापित भइसकेको छ । दिगो विकास लक्ष्य सन् २०१६-२०३० सम्ममा सबै नेपालीलाई आधारभूत तथा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने लक्ष्य राखेको छ । स्वास्थ्य सेवाका क्षेत्रमा राज्यले व्यक्त गरेको प्रतिवद्धता सकारात्मक रहेको छ ।
- त्रिवेणी गाउँपालिका भित्र हस्पिटल, ... र शैयाका हस्पिटलको स्थापना हुनु र प्रत्येक वडामा स्वास्थ्य चौकी व्यवस्थापन हुनु स्वास्थ्य सेवाका क्षेत्रमा यस पालिकाको अवसर हो ।
- आधारभूत स्वास्थ्य उपचारका लागि प्रमुख अस्पतालदेखि सबै वडासम्म सडक सञ्जालको विस्तार हुनु अवसरका रूपमा रहेको छ ।

- आधारभूत स्वास्थ्य सेवाप्रति सबै नागरिक सचेत र सजग रहनु पनि स्वास्थ्य सेवा सुविधाका लागि एक अवसर हो ।

समस्या र चुनौती

- सबै नागरिकलाई निशुल्क र गुणस्तरीय आधारभूत स्वास्थ्य सेवा दिन नसक्नु, अति विपन्न र जोखिममा परेका नागरिकलाई निशुल्क स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी राज्यले भरपर्दो व्यवस्था गर्न नसक्नु,
- सेवा सुविधा र सहरी मानसिकताका कारण दक्ष जनशक्तिको अभाव हुनु,
- परम्परागत मूल्य, मान्यता, स्वास्थ्य सेवाप्रति सचेतनाको कमी र पर्याप्त मात्रामा बर्थिङ सेन्टरको व्यवस्था नहुँदा असुरक्षित सुत्केरी हुने अवस्थालाई पूर्ण रूपमा रोक्न नसक्नु,
- आधारभूत स्वास्थ्य सेवा तथा कुपोषणका कारण गाउँपालिकाको अभिलेख अनुसार २०७९/८० मा शिशु मृत्यु दर ०.७५ जना, बाल मृत्यु ० जना तथा मातृ मृत्यु ० **मै यथावत कायम राख्न चुनौतीपूर्ण** रहेको छ ।

यस पालिकाका जम्मा ४३०८ घरधुरी मध्ये ३९८४ घरधुरीले स्वास्थ्यका हिसावले हानीकारक रहेको काठडाउरावाट खाना पकाउने गरेका छन् (राष्ट्रिय जनगणना, २०७८) । २९७ परिवारले अझै कुवा तथा खोलाको पानी सोभै पिउनु, कतिपय विद्यालयमा अझै व्यवस्थित शौचालय नहुनु र यथेष्ट रूपमा सार्वजनिक शौचालयको अभाव पनि स्वास्थ्यसँग जोडिएका चुनौतीहरू हुन् ।

क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति

सोच

“स्वस्थ गाउँपालिका, निरोगी गाउँवासी”

लक्ष्य

- आधारभूत तथा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा सबै नागरिकको पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।

उद्देश्य

- आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क र पहुँच योग्य बनाउनु,
- विशिष्ट सेवा सर्वसुलभ, गुणस्तरीय र विश्वसनीय बनाउनु,
- स्वास्थ्य सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्नु,
- पोषण सुरक्षा सुनिश्चित गर्नु,
- सुरक्षित मातृत्वको सुनिश्चिता गर्दै बाल मृत्यु दर र मातृ मृत्यु दरमा कमी ल्याउनु,
- स्वास्थ्य सेवाको व्यवस्थापन सुदृढीकरण गर्नु र
- स्वास्थ्य विमालाई अनिवार्य गर्नु ।

रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
● जनस्वास्थ्य सम्बन्धी सेवाहरू जनमैत्री बनाइने,	● गाउँपालिका भित्र हाल संचालित स्वास्थ्य संस्थाहरूको स्तरोन्नति गर्ने, ● आवश्यकताका आधारमा थप स्वास्थ्य केन्द्र तथा चौकीहरूको निर्माण गर्ने, ● सबै वडामा सुविधा सम्पन्न बर्थिङ सेन्टर स्थापना गरी संचालन गर्ने,

	● स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूको क्षमता विकासका लागि योजनाबद्ध कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● निश्चित समयावधिमा विशेष किसिमका रोगको निदानका लागि विशेषज्ञ घुम्ती स्वास्थ्य सेवा तथा शिविर कार्यक्रमको सञ्चालन गर्ने, ● आधारभूत खोप र प्रसूति सेवालाई प्रभावकारी रूपमा संचालन गर्ने, ● स्वास्थ्य सेवालाई विपन्न, सीमान्तकृत, ज्येष्ठ नागरिक, दीर्घ रोगी, अपाङ्ग तथा अशक्तहरूका लागि विशेष कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● गाउँपालिका भित्रका स्वास्थ्य संस्थाहरूमा कार्यरत जनशक्तिको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने र थप विशेषज्ञ सुविधा सहितको दक्ष जनशक्तिको व्यवस्था गर्ने, ● स्वास्थ्य सेवाको पहुँच विस्तार गर्नका लागि वडा स्तरीय स्वास्थ्य केन्द्र तथा स्वास्थ्य चौकीहरूमा अतिरिक्त सुविधासहितको विस्तारित स्वास्थ्य सेवा कार्यान्वयन गर्ने, ● नयाँ प्रविधिजन्य स्वास्थ्य सामग्रीहरूका साथै औषधी तथा औषधीजन्य सामग्रीको आयात, भण्डारण, वितरण तथा प्रयोगको नियमन तथा व्यवस्थापन गर्ने, ● गाउँवासीको सुरक्षित र स्वस्थ जीवनको सुनिश्चितताका लागि स्वास्थ्य विमा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्ने, ● विशेषज्ञ स्वास्थ्य सेवा तथा आयुर्वेद लगायत अन्य स्वास्थ्य सेवालाई बीमा कार्यक्रम मार्फत् उपलब्ध गराउने, ● प्रजनन स्वास्थ्य, सुरक्षित मातृत्व एवम् बाल तथा शिशु स्वास्थ्य सेवाका बारेमा जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने, ● विपद् तथा महामारीको तत्काल सम्बोधन, एम्बुलेन्स सेवाको एकीकृत विकास, साधन सम्पन्न तालिम प्राप्त चिकित्सक र स्वास्थ्यकर्मीको टोलीलाई परिचालन गर्ने, ● फोहोर मैलाको उचित व्यवस्थापन गर्ने, ● जनस्वास्थ्य विपद् व्यवस्थापनका एकीकृत उपायहरू अवलम्बन गर्ने, ● स्वास्थ्यसम्बन्धी निर्णय प्रक्रियालाई तथ्यमा आधारित बनाउँदै लग्नका लागि अनुसन्धान तथा विकासमा जोड दिने र सबै विकास कार्यक्रममा स्वास्थ्यलाई एकीकृत गर्दै लैजाने, ● छोरा छोरी बीचको विभेद अन्त्य गर्न गर्भ पहिचान गरी गर्भपतन गर्ने प्रचलनलाई निरुत्साहित गर्न सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● कुपोषित गर्भवती तथा सुत्केरी आमा तथा बालबालिकाहरूका लागि विशेष पोषण कार्यक्रम संचालनका लागि गाउँपालिकाले विशेष पहल गर्ने, ● खोप, औषधी तथा उपकरणको भण्डारणका लागि आधुनिक सुविधा सम्पन्न Cold Storage भवनको निर्माण गर्ने र Blood Bank को समेत व्यवस्थापन गर्ने,

	● एम्बुलेन्स सेवा प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्नका लागि स्थानीय क्लब, समुदाय वा संस्थाहरूलाई व्यवस्थापनको जिम्मा दिने, ● स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई अतिरिक्त कामको आधारमा प्रोत्साहन सुविधा उपलब्ध गराउने र ● सूर्तिजन्य, मदिराजन्य र लागूऔषधजन्य पदार्थहरूका प्रयोगलाई निरुत्साहित पाउँने लिन ।
● बालबालिकाको पोषण स्थितिमा सुधार ल्याउने,	● रोग लागेर उपचार गर्नुभन्दा रोग लाग्न नदिनका लागि पोषणयुक्त आहारमा लगानी गर्ने बानीको विकास गर्न बालबालिकाको पोषण स्थितिमा सुधार ल्याउन जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने, ● आयातित वस्तुहरूको न्यूनीकरण गर्दै स्थानीय परिवेश अनुकूल उपलब्ध अर्गानिक खाद्य पदार्थ, फलफूल र हरियो तरकारी उत्पादन तथा उपभोग गर्ने बानीको विकास गराउने, ● कुपोषण न्यूनीकरण गर्न गुणस्तरीय एवं स्वास्थ्यवर्द्धक खाद्य पदार्थको पहुँच सुनिश्चित गरी उपभोग बढाउँदै स्वस्थ बानी र व्यवहारलाई प्रवर्द्धन गर्ने, ● प्राकृतिक तथा मानवीय विपद् र महामारीका कारण उत्पन्न हुने खाद्य संकट न्यूनीकरणलाई तत्काल सम्बोधन गर्न खाद्य बैंकको स्थापना गर्ने, ● 'सुनौला हजार दिन' सम्बन्धी जनजागरण अभियानलाई निरन्तरता दिने ।
● एक घर एक घरबारी (Home Garden)	● आगनमै पोषणयुक्त खाद्य वस्तुहरूको उत्पादनका लागि एक घर एक घरबारी कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● प्रत्येक घरको एक जनालाई घरबारी व्यवस्थापन तालिम दिई घरबारी स्थापना र स्तरोन्नतिका लागि लागत सहभागितामा सिंचाइका लागि पाइप र न्यूनतम औजार प्रदान गर्ने ।

प्रमुख कार्यक्रम

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
१	अस्पताल, स्वास्थ्य चौकी तथा स्वास्थ्य केन्द्रमा औषधीको नियमित व्यवस्था		पालिका भर	१२	१२	१२	१२	१२	६०	२०,०००,०००	
२	अन्धो अपाङ्गहरूको लागि निःशुल्क औषधी उपचार									५,०००,०००	
३	स्वास्थ्य शिविर		पालिका भर	५	५	५	५	५	२५	२,५००,०००	
४	एम्बुलेन्सको व्यवस्था		पालिका भर		१					५,०००,०००	
५	परिवार योजनाका पाँच वटै अस्थायी साधनको व्यवस्था		पालिका भर	१	१	१	१	१	५	५००,०००	
६	टेलिमेडिसिनको लागि पहल गर्ने		पालिका भर	१	१	१	१	१	५	२,०००,०००	
७	स्वास्थ्य संस्थाको स्तरोन्नतिको लागि अनुदान माग		चार वटा स्वास्थ्य संस्था		१	१	१	१	४	१०,०००,०००	संघ, प्रदेश
८	स्वास्थ्य चौकी सिम्रुतुको पर्खाल तथा घेरावार, मोटररेवल पुलका लागि अनुदान माग	वर्ष	सिम्रुतु						३	१०,०००,०००	
९	सिम्रुतु स्वास्थ्य चौकीको पुरानो भवन मर्मतको लागि अनुदान माग	वर्ष	सिम्रुतु						२	३,०००,०००	संघ प्रदेश
१०	सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूमा स्तनपान कक्ष निर्माण	वर्ष	बार वटा स्वास्थ्य संस्था		३	३	३	३	१२	१,५००,०००	संघ, पालिका
११	पोषणमैत्री टोल स्थापना गर्ने	वर्ष	पालिका भर	२	२	२	२	२	१०	२५,०००,०००	

१२	स्वास्थ्य प्रवधानात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, खोप, सुरक्षित मातृत्व, परिवार नियोजन आदि ।	वर्ष	पालिका भर						१	५००,०००	
१३	किशोर किशोरीमैत्रीको स्वास्थ्य सेवा व्यवस्थापनका लागि अनुदान माग	वर्ष	पाँच वटा स्वास्थ्य संस्था	५	५	५	५	५	२५	२,५००,०००	
१४	गाउँघर तथा खोप क्लिनिकको लागि २ कोठे भवन	वर्ष	कुरल, विमैचा, मुरुखोला, बाँठाकोट, लाइत, भुर्तीबाड						२	५,०००,०००	
१५	आधारभूत स्वास्थ्य सेवा	वर्ष	वडा नं.६						३	६,०००,०००	
१६	प्राथमिक उपचारको व्यवस्था	वर्ष	सबै विद्यालय	१	१	१	१	१	५	५,०००,०००	
१७	महिला स्वास्थ्य स्वयमसेविका र आमा समुहलाई तालिम	वर्ष	सबै आमा समुह	३७	३७	३७	३७	३७	१८५	५००,०००	
१८	स्वास्थ्य चौकीहरुमा प्रयोगशालाको व्यवस्था		वडा नं. ४, ७, र ९		१	१	१		३	१,५००,०००	
१९	सुत्केरीको लागि आवासको व्यवस्था		सबै वर्थिङ सेन्टरमा	५	५	५	५	५	२५	१,०००,०००	
२०	दक्ष प्रसुति कर्मीको तालिमको व्यवस्था		पालिका भर							५०,०००	
२१	स्वास्थ्य व्यवस्थापन समितिलाई तालिमको व्यवस्था		बार वटा स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन							६००,०००	

२२	डिजिटल हाजिरीको व्यवस्था		सबै स्वास्थ्य संस्था							५००,०००	
२३	बर्थिङ सेन्टरमा उपकरण र औषधीको व्यवस्था		सबै बर्थिङ सेन्टर	५	५	५	५	५	२५	५,०००,०००	
२४	बर्थिङ सेन्टरको भवन निर्माण र घेराबारको व्यवस्था		वडा नं. ९ र ७							१०,०००,०००	
२५	कुपोषित बालबालिकालाई उपचारको लागि OTC को विस्तार		वडा ४,७, ९			१	१	१	३	६००,०००	
२६	बहुक्षेत्रिय पोषण व्यवस्थापन समितिलाई तालिमको व्यवस्था	पटक	पालिका भर	१	१	१	१	१	५	४००,०००	
२७	गरिव तथा पिछडिएका र अनाथ बालबालिकालाई अण्डा वितरणको कार्यालय		पालिका भर	१००	१००	१००	१००	१००	५००	१००,०००	
२८	पोषणयुक्त खाना तथा सरसफाई सम्बन्धी जनचेतनामुलक कार्यक्रमहरुको व्यवस्था		पालिका भर							५००,०००	
२९	वडास्तरमा बालविवाह नियन्त्रण सम्बन्धी चेतनामुलक कार्यक्रम		पालिका भर							५००,०००	
३०	स्वास्थ्य संस्थाहरुमा विभिन्न सामाग्री तथा औषधीको व्यवस्था		पालिका भर	१२	१२	१२	१२	१२	६०	५,०००,०००	
३१	मानसिक स्वास्थ्य सेवा विस्तार		पालिका भर							१,०००,०००	
३२	स्वास्थ्य सम्बन्धी आकस्मिक कोषको स्थापना		पालिका भर	१						५००,०००	

३३	स्यानिटरी प्याडको व्यवस्था र वितरण तथा प्रयोग सम्बन्धी तालिम		पालिका भर	१	१				२	५००,०००	
३४	स्टेचरको व्यवस्था	वर्ष	पालिका भर	१२		१२			२४	१,२००,०००	
३५	विद्यालय स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम	वर्ष	पालिका भर						५	५००,०००	
३६	स्वास्थ्य केन्द्रको आन्तरिक खर्च	वर्ष	पालिका भर	१२	१२	१२	१२	१२	६०	१,५००,०००	
३७	स्वास्थ्य केन्द्रमा शौचालय अपाङ्ग तथा लैङ्गिक मैत्री	वर्ष	पालिका भर	१०	१०	१०	१०	१०	५०	५,०००,०००	
३८	प्रतिक्षालयको निर्माण	वर्ष	पालिका भर						५	२,४००,०००	
३९	प्लासेन्टर पिट	वर्ष	त्रिवेणी ३ र ९						२	३००,०००	
४०	गरिब, दलित, जनजाती, गर्भवती महिलाको लागि निशुल्क क्याल्सियम वितरण	वर्ष	पालिका भर						५	१,०००,०००	
४१	नेट जडान र कम्प्युटर ल्यावटप प्रिन्टर व्यवस्थापन	वर्ष	सबै स्वास्थ्य संस्था	१२					५	१,५००,०००	
४२	स्वास्थ्य केन्द्रमा ढल तथा पर्खाल निर्माण	वर्ष	त्रिवेणी ८						५	१२०,०००	
४३	सार्वजनिक शौचालय		टोटके र बजार यरीया							२,५००,०००	
४४	गाउँपालिका अस्पतालमा व्याकअप स्टेप्लाइजर र जेनेरेटरको व्यवस्था		अस्पताल	१						२,५००,०००	

४५	EHRIS सिस्टम सञ्चालन		अस्पताल र स्वास्थ्य चौकीमा							१,५००,०००	
४६	मर्मत सम्भार कोष स्थापना		पालिका भर	१						५०,०००,०००	
४७	शव वहान खरिद						१			४,०००,०००	
४८	डम्पिङ साइट निर्माण		वडा नं २,३ र ६	१	१					२,०००,०००	
	जम्मा									२०७,७७०,०००	

अपेक्षित उपलब्धि

गाउँवासीले आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निशुल्क र गुणस्तरीय प्राप्त गरेका हुनेछन् । अति विपन्न, असहाय र जोखिममा परेका नागरिकलाई गाउँपालिकाले निशुल्क स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराएको हुनेछ । त्रिवेणी गाउँपालिकाका स्वास्थ्य संस्थाहरूमा राज्यको मापदण्ड अनुसारका दक्ष जनशक्तिको व्यवस्था भएको हुनेछ । परम्परागत मूल्य, मान्यता र स्वास्थ्य सेवाप्रति सचेतनाको कमी तथा पर्याप्त मात्रामा बर्थिङ सेन्टरको अभावका कारण हुने असुरक्षित सुत्केरीको अवस्थालाई पूर्ण रूपमा रोकिएको हुनेछ । शिशु मृत्यु, बाल मृत्यु तथा मातृ मृत्यु दरमा न्यूनीकरण भएको हुनेछ । स्वच्छ, सफा र शुद्ध खानेपानीको व्यवस्था गरिएको हुनेछ । गाउँपालिका भित्रका सम्पूर्ण विद्यालयमा व्यवस्थित लैंगिक मैत्री शौचालयको व्यवस्था गरिएको हुनेछ । यथेष्ट रूपमा सार्वजनिक शौचालयको व्यवस्था गरिएको हुनेछ । त्रिवेणी गाउँपालिका भित्रका प्रत्येक घरले घरबारी निर्माण गरी पोषणयुक्त खानेकुरा उत्पादन तथा उपभोग गर्ने बानीको विकास भएको हुनेछ । गाउँवासीको सुरक्षित र स्वस्थ जीवनको सुनिश्चितताका लागि स्वास्थ्य विमा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गरिएको हुनेछ ।

६.३ खानेपानी तथा सरसफाइ

खानेपानी तथा सरसफाइ सेवाले मानव जीवनमा बहुआयामिक प्रभाव पार्दछ । त्यसैले यस सेवालाई नेपालको संविधानले मौलिक हकको रूपमा व्यवस्था गरेको छ । दिगो विकास लक्ष्य ६ मा खानेपानी तथा सरसफाइ सम्बन्धी ८ स्पष्ट लक्ष्यहरू निर्धारण गरेको छ । त्रिवेणी गाउँपालिकाले स्वच्छ खानेपानी उपलब्ध गराउन दीर्घकालीन तथा अल्पकालीन योजना बनाई कार्यान्वयन गरिरहेको छ । यद्यपि गाउँवासीका प्रत्येक घरमा स्वच्छ र शुद्ध खानेपानीको व्यवस्था गर्न सकेको छैन । स्वस्थ नागरिक उत्पादन र समग्र आर्थिक सामाजिक विकासको आधारशीला तयार गर्न स्वच्छ खानेपानी र सरसफाइ सुविधाको व्यवस्था गर्नु स्थानीय सरकारको दायित्व हो । गाउँपालिकाले खानेपानी तथा सरसफाइ क्षेत्रलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी स्वच्छ खानेपानी तथा ढलनिकास सहितको शौचालय व्यवस्था गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

गाउँपालिकामा सबैभन्दा बढी ९३.१ प्रतिशत घर परिवारले पाइप धाराको पानी प्रयोग गरेका छन् भने सबैभन्दा कम ०.०५ घरपरिवारले अन्य स्रोतको पानी प्रयोग गरेका छन् । ५.५ प्रतिशत परिवार मुलको पानी तथा ०.१ प्रतिशत परिवारले खोलाको पानी प्रयोग गर्दछन् ।

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार गाउँपालिकाभित्र रहेका जम्मा ४३०८ घर परिवार मध्ये फलस् सुविधा भएको र सार्वजनिक ढल निकासमा जडान भएका शौचालय २.१ प्रतिशत, आधुनिक फलस् सुविधा भएको सेप्टिक ट्याङ्की सहितको शौचालय ८०.३ प्रतिशत, खाडल शौचालय १६.४ प्रतिशत र सार्वजनिक शौचालय ०.०२ प्रतिशत परिवारले प्रयोग गरिरहेका छन् भने १.१ प्रतिशत घरपरिवारको घरमा शौचालयको सुविधा छैन ।

सम्भावना र अवसर

- संविधानको निर्देशक सिद्धान्त र नीतिगत व्यवस्थाले स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाइ सम्बन्धी व्यवस्था गर्ने अधिकार स्थानीय सरकारलाई दिएको छ ।
- यस पालिका अन्तर्गतका खोला आदि प्राकृतिक रूपमा बगिरहने खोला तथा नदीको पानीलाई आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरेर प्रत्येक घरधुरीलाई स्वच्छ पिउने पानीको व्यवस्था गर्न सक्ने सम्भावना रहेको छ ।

- सरसफाई तथा स्वच्छताका दृष्टिले खुल्ला दिशामुक्त पालिका घोषणा हुनु, भकारी सुधार कार्यक्रम लागू गर्नु, कोराना जस्ता महामारीका कारण सावुन पानी, मास्क, स्यानीटाइजर जस्ता सरसफाइका साधनको प्रयोगमा सचेतना हुनु ।

राप्ती राजमार्ग अन्तर्गत भुलनेटा तथा सिम्रुतु बजार सहरको रूपमा विकसित हुदै गइरहेकाले बजारमा उचित ढल निकासको व्यवस्था गर्न सके स्वच्छ हरित गाउँको पहिचान निर्माण गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ ।

समस्या र चुनौती

- भुलनेटा, सिम्रुतु बजार र केही अग्लो भूभागका वस्तीहरूमा आधारभूत स्वच्छ पिउने पानीको अभाव हुनु,
- पालिका भित्रका जलसम्पदाको परम्परागत तथा आधुनिक प्रविधिका माध्यमबाट पानीको अभाव रहेका वस्ती तथा घरहरूमा स्वच्छ पिउने पानीको व्यवस्था नहुनु,
- उपलब्ध रहेका पानीका मुहान, धारा तथा रिजर्भ ट्याङ्कीको मर्मत सम्भार र संरक्षण गर्न नसक्नु तथा तिनको उचित प्रकारको प्रयोग गर्न नसक्नु,
- प्रयोग भैइरहेको पानीलाई शद्धीकरण गरी प्रयोग नगर्नु,
- यातायात क्षेत्रको विकाससँगै बढ्दै गइरहेको शहरीकरणका कारण जथाभावी रूपमा बढीरहेको फोहोरमैलाको भरपर्दो व्यवस्थापन गर्न नसक्नु,
- अधिकांश घरपरिवारमा साधारण शौचालयको व्यवस्था भएता पनि केही घरपरिवारमा व्यवस्थित शौचालय नभएकाले वातावरण तथा सरसफाइ स्वच्छता कायम राख्न चुनौती देखिएको छ ।

क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति

सोच:

“स्वस्थ र निरोगी जीवनको मूल आधार, सुरक्षित खानेपानी तथा सरसफाइ व्यवस्थापनको पूर्वाधार”

लक्ष्य:

- सबैका लागि सहज रूपमा स्वच्छ, शुद्ध र सुरक्षित खानेपानी व्यवस्था गर्ने,

उद्देश्य:

- आधारभूत स्वच्छ, शुद्ध र सुरक्षित खानेपानी सुविधा शतप्रतिशत घर परिवारमा व्यवस्था गर्नु र
- आधारभूत सरसफाइ सुविधा शतप्रतिशत घर परिवारमा व्यवस्था गर्नु,

रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
● पानीका मुहानहरूको संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्ने	● पानीका मुहानहरूको पहिचान गरी तिनको संरक्षणका लागि योजना निर्माण गर्ने, ● मुहानका संरक्षण र जलवायु परिवर्तनका असरहरू बारेमा जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● मुहानको संरक्षणका लागि तारवार र पानीको स्रोतको दिगोपना तथा स्वच्छताका लागि वृक्षारोपन कार्यक्रम संचालन गर्ने,

	● ग्रामीण तथा शहरी खानेपानी आयोजनाहरूको जलाधारक्षेत्र तथा मुहान संरक्षण गर्ने, ● खानेपानी स्रोतहरूको अभिलेखन तथा संरक्षण गर्ने,
● गाउँवासीलाई स्वच्छ, शुद्ध र सुरक्षित खानेपानीको सुनिश्चितता गर्ने	● स्वच्छ, शुद्ध र सुरक्षित खानेपानी उपलब्ध नभएको परिवारलाई प्राथमिकता दिई विभिन्न नयाँ खानेपानी योजना निर्माण गर्ने, ● संचालनमा रहेका खानेपानीका योजनाहरूको मर्मत सम्भार तथा स्तरोन्नति गर्ने, ● खानेपानीको आपूर्तिलाई सहज बनाउन बहावको स्रोत नभएका ठाउँमा आधुनिक लिफ्ट प्रविधिको प्रयोग गरी शुद्ध पानीको व्यवस्था गर्ने, ● खानेपानी आयोजना निर्माण, मर्मत सम्भार तथा व्यवस्थापनमा वैकल्पिक वित्तीय स्रोत तथा जनशक्ति परिचालन गर्ने, ● खानेपानी आयोजना मर्मत सम्भार र व्यवस्थापन सम्बन्धी समुदाय लक्षित तालिम संचालन गर्ने, ● पुरातात्विक तथा ऐतिहासिक कुवा, मुल, धारा तथा पोखरीको संरक्षण गर्ने ।
● सरसफाइ कार्यक्रमबाट जनताको स्वास्थ्य स्थितिमा सुधार ल्याउने,	● घर, आगन, टोल, छिमेक र समाजमा सरसफाइ तथा शौचालयको पहुँचमा वृद्धि गर्ने, ● शहरोन्मुख तथा बजार क्षेत्रमा सरसफाइ सेवाको स्तरवृद्धि गर्ने, ● सरसफाइ सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● सुरक्षित खानेपानीका लागि संचालनमा रहेका खानेपानीका मुहान तथा आयोजनाहरूमा शुद्धीकरण प्रविधिको प्रयोग गर्ने, ● सरसफाइका माध्यमबाट वातावरण सुरक्षित बनाउने र जनताको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने, ● विद्यालय, घरपरिवार तथा समुदाय लक्षित सरसफाइ अभियान संचालन गर्ने, ● सार्वजनिक स्थलहरूमा शौचालय निर्माण गर्ने, ● शहरोन्मुख क्षेत्रको फोहोर तथा ढल व्यवस्थापन गर्न गुरुयोजना निर्माण गर्ने, ● शहरोन्मुख क्षेत्रहरूमा फोहोरमैला डम्पिङ साइटहरूको पहिचान र निर्माण गर्ने, ● बजार क्षेत्रमा ढल र डम्पिङ साइट थप व्यवस्थित गर्ने, ● घरायसी फोहर व्यवस्थापनमा जोड दिने ।

प्रमुख कार्यक्रम

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत वेहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	बडा नं. १										
१	खानेपानी	घरधुरी	सिन्तुवाड	१					२	२,०००,०००	गा.पा, प्रदेश र संघ
२	खानेपानी	घरधुरी	किमुगौरा	१					२	१,२००,०००	गा.पा ,प्रदेश र संघ
३	सरसफाइ	घरधुरी	तलिगाउँ					१	१	१,०००,०००	प्रदेश
४	खानेपानी	घरधुरी	घारीगाउँ				१		१	२,०००,०००	प्रदेश
५	खानेपानी	घरधुरी	वल्ले					१	१	१,५००,०००	प्रदेश, संघ
६	खानेपानी	घरधुरी	माथिगाउँ		१				५	५००,०००	प्रदेश, संघ
७	खानेपानी	घरधुरी	विद्यालयहरू		१				५	२,५००,०००	प्रदेश, संघ
८	खानेपानी	घरधुरी	भेडाखर्क, कल्लेरी		१				५	१,२००,०००	प्रदेश, संघ
९	खानेपानी	घरधुरी	नाकधारे , दहभागे					१		३,२००,०००	प्रदेश, संघ
१०	सिचाई	घरधुरी	माथिगाउँ, घारीगाउँ				१			२,०००,०००	संघ, प्रदेश
११	खानेपानी	घरधुरी	बोक्सीथला				१			१,२००,०००	प्रदेश
१२	खलटाकुरा खानेपानी आयोजना	घरधुरी	खलटाकुरा	१						२००,०००	प्रदेश

१३	खानेपानी आयोजना	घरधुरी	माथिगाउँ			१				३,०००,०००	प्रदेश
१४	खानेपानी	घरधुरी	लसुने	१						१,२००,०००	प्रदेश
१५	खानेपानी आयोजना	घरधुरी	बोक्सीथला			१			१	५००,०००	प्रदेश
१६	इज्र खानेपानी योजना		दाङ्चुङ	१						१,५००,०००	प्रदेश
१७	त्रिवेणी २ को चखलीको रुखको मुहानदेखि तलिगाउँ विमैचा १ घर १ धारा निर्माणको लागि अनुदान माग	वर्ष	विमैचा	१					२	६,०००,०००	संघ, प्रदेश
१८	त्रिवेणी २ को कागढले, उत्तिसेनी, बाँदरपानी, गैरीनेटा, चिनछरे, वेतखोलामा १ घर १ धारा निर्माणको लागि अनुदान माग	वर्ष	बाँदरपानी, गैरीनेटा					१	३	१०,०००,०००	प्रदेश, संघ
१९	त्रिवेणी २ को ड्यामखोला, रातापहर, घनाखोला, भकभकेबाट सिम्रुतु बजारको १ घर १ धारा निर्माणको लागि अनुदान माग	वर्ष	सिम्रुतु	१					२	८,०००,०००	प्रदेश, संघ
२०	कलचुडुङ्गा सिद्धाथान लिटर सिचाई तथा खानेपानी	वर्ष	माथिगाउँ				१			१२,०००,०००	संघ, प्रदेश
२१	बाँदरपानी भोटेमुल मुहान देखि दहचौर जोरपोखरी	वर्ष	बाँदरपानी, गैरीनेटा	१					३	१०,०००,०००	प्रदेश, संघ

	वेतखोला खानेपानी लिफ्ट सिचाई										
२२	कुहिने र नकुहिने फोहर व्यवस्थापनका लागि अनुदान माग	वर्ष	सबै	१						२,५००,०००	प्रदेश, संघ
२३	डाँडा, बर्खेटाकुरा, जुम्लेपोखरी, ठाकुरडेरामा १ घर १ धारा निर्माणको लागि अनुदान माग	वर्ष	डाँडा, बर्खेटाकुरा, जुम्लेपोखरी, ठाकुरडेरा				१		३	५,०००,०००	प्रदेश, संघ
२४	रातापहर देखि सिम्रुतुमा १ घर १ धारा निर्माणको लागि अनुदान माग	वर्ष	रातापहर देखि सिम्रुतु				१		२	४,०००,०००	प्रदेश, संघ
२५	दोखोली खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा	वर्ष	खारा					१	१	१०,०००,०००	प्रदेश, संघ
२६	आर.सि.सि. ट्याङ्की	वर्ष	खारा				१		२	२,०००,०००	संघ, प्रदेश
२७	जि.आई.पि. पाईप	वर्ष	खारा						३	२,०००,०००	प्रदेश, संघ
२८	ट्याङ्की मर्मत	वर्ष	हाइवाङ्ग					१	१	२००,०००	गा.पा
२९	खानेपानी योजना	वर्ष	कुल्सीवाङ्ग				१		१	२,०००,०००	प्रदेश, संघ
३०	खानेपानी योजना	वर्ष	मैनटाकुरा				१		३	२,०००,०००	प्रदेश, संघ
३१	पानी गहिरा मुहान संरक्षण	वर्ष	लाखुडाँडा		१				४	५००,०००	गा.पा
३२	माथिल्लो पधेरा मुल संरक्षण	वर्ष	लाखुडाँडा				१		१	३००,०००	गा.पा

३३	घिउकाफल जुगेपानी मुल संरक्षण	वर्ष	हाइवाङ्ग	१					१	१,०००,०००	गा.पा
३४	तामाधारा वैसारुख मुल संरक्षण	वर्ष	हाइवाङ्ग		१				२	१,०००,०००	
३५	वैसारुख मुल संरक्षण (मेलडारी)	वर्ष	हाइवाङ्ग	१					३	१,०००,०००	
३६	धैलागाठे मुल संरक्षण	वर्ष	कुल्सीवाङ्ग			१			२	५००,०००	गा.पा
३७	बसेराखोला राडचेबु खानेपानी योजना	वर्ष	राडचेबु		१				३	३,०००,०००	प्रदेश, संघ
३८	गाउँपालिका कार्यालय खारानेटा खानेपानी ट्याङ्की जि आई पाइप खरिद निर्माण			१						४,०००,०००	प्रदेश, संघ
३९	बलनेटा देखि डाफ्कासम्म खानेपानी योजना	वर्ष	डाफ्का लिवाङ्ग			१			१	५,०००,०००	प्रदेश, संघ
४०	माथिल्लो पधेरादेखि लिवाङ्ग खानेपानी योजना	वर्ष	लिवाङ्ग				१		३	२,०००,०००	प्रदेश, संघ
४१	तल्लो पधेरा देखि धैरेनीसम्म खानेपानी योजना	वर्ष	लिवाङ्ग			१			४	२,०००,०००	प्रदेश, संघ
४२	किमेरेपानी देखि कावलचौर खानेपानी योजना	वर्ष	लिवाङ्ग		१				५	२,०००,०००	प्रदेश, संघ
४३	ठुलापाङ्गरा रुखदेखि विद्यालयसम्म खानेपानी योजना	वर्ष	कुरल	१					१	१,०००,०००	गा.पा
४४	हम्पालखोला देखि कुरल सल्लेडाँडा सम्म खानेपानी योजना	वर्ष	कुरल				१		३	२,०००,०००	प्रदेश, संघ

४५	हम्पालखोला देखि हम्पालसम्म खानेपानी योजना	वर्ष	कुरल			१			४	१,०००,०००	गा.पा
४६	सरदेखोला देखि कुरलडाँडा सम्म खानेपानी योजना	वर्ष	कुरल		१			१	५	१,०००,०००	गा.पा
४७	साउनेपानी मुल संरक्षण	वर्ष	कुरल				१		१	५००,०००	गा.पा
४८	जुङगारा सलेरीडाँडा खानेपानी योजना	वर्ष	सल्लेडाँडा			१			२	२,०००,०००	
४९	ठुलीखोरिया हाइवाङ्ग जुङगार	वर्ष	ठुलीखोरिया		१				२	१,०००,०००	गा.पा
५०	मुलखोला दया खानेपानी योजना	वर्ष	दया			१			१	२,०००,०००	
५१	ठारी खोलाबाट सल्लेडाग ज्यामिरे	वर्ष	ज्यामिरे					१	१	१,०००,०००	
५२	पुतलीवास देखि वराधान लिफ्ट सिचाई	वर्ष	वराधान			१			१	२०,०००,०००	संघ
५३	पोखरी निर्माण सिचाई	वर्ष	डाफ्का					१	५	१,०००,०००	प्रदेश
५४	तल्लोपधेरी खालो मुल संरक्षण	वर्ष	तल्लोपधेरी खालो				१		५	५००,०००	गा.पा
५५	लोटेपानी मुहान संरक्षण	वर्ष	लोटेपानी			१			२	५००,०००	गा.पा
५६	वल्नेटादेखि रिनबोट खानेपानी	वर्ष	वल्नेटा						१	५००,०००	गा.पा
५७	खानेपानी मर्मत र पाइप खलाबोट	वर्ष	खलाबोट				१		१	५००,०००	गा.पा
५८	दहबाड सिचाई पोखरी निर्माण	वर्ष	दहबाङ्ग						१	५००,०००	गा.पा

५९	बल्नेटा वर्षेपानी जम्मा गर्ने पोखरी निर्माण	वर्ष	डाप्का					१	१	५००,०००	गा.पा
६०	पाना संकलन गर्ने पोखरी निर्माण	वर्ष	ढारेगौरा					१	१	५००,०००	प्रदेश, संघ
६१	तल्ली खुम्चेरी मुहानदेखि वलिडेरासम्म खानेपानीको ट्याङ्की निर्माण		खुम्चेरी			१				५००,०००	गा.पा
६२	ठूलाखोलादेखि काफल गेरा खानेपानी मर्मत		काफल गेरा		१					३५०,०००	गा.पा
६३	ज्यालङ्गा मुहान देखि लामाखेतसम्म धारा सहित ट्याङ्की निर्माण योजना		लामाखेत	१						१,०००,०००	प्रदेश, संघ
६४	दलतुरा मुहानदेखि कालिमाटी पाल्ता घर आटिघर बाटामाथि खानेपानी मुहान निर्माण र एक घर एक धाराको व्यवस्था		दलतुरा			१				१,०००,०००	प्रदेश, संघ
६५	हम्पाल खोला मुहानदेखि गैराती टोल हुदै आटिघर सहितको खानेपानीको व्यवस्था		गैराती टोल				१			१,०००,०००	प्रदेश, संघ
६६	कुला खोलादेखि ज्यालङ्गा खानेपानी मर्मत		ज्यालङ्गा				१			१,०००,०००	प्रदेश, संघ
६७	पोखरीमा १ ट्याङ्की निर्माण		पोखरी	१						२००,०००	गा.पा
६८	बेथिनीदेखि दम्दुसम्म खानेपानीको १ घर १ धाराको व्यवस्था		बेथिनी	१						२,५००,०००	प्रदेश, संघ

६९	पनेरा खोलादेखि तल्लो दम्दुसम्म खानेपानी		तल्लो दम्दु		१					५००,०००	गा.पा
७०	कलटाकुरा जुगेपानी लौटेपानीसम्म नयाँ निर्माण		लौटेपानी			१				५००,०००	गा.पा
७१	पाखेपानी मुल संरक्षण ट्याङ्की निर्माण		पाखेपानी					१		२००,०००	गा.पा
७२	साउटोल मुहानदेखि खानेपानी ट्याङ्की निर्माण		साउटोल					१		२००,०००	गा.पा
७३	दमाइधारा मुहान देखि पोखरी टोल सम्म मुहान संरक्षण र १ घर १ धराको व्यवस्था		दमाइधारा	१						५००,०००	गा.पा
७४	ओवा खोला मुहान देखि गैराती टोल हुदै साभेकम्द आटिघर कालिमाटी टोल खानेपानी		ओवा खोला				१			५००,०००	गा.पा
७५	हम्पाल खोलादेखि कालिमाटी टोल सम्म टि.पि.आर गर्ने		दम्पाल			१				५००,०००	गा.पा
७६	तल्ली खुम्चेरी मुहानदेखि जुवरुङ खोला सम्म खानेपानीको ट्याङ्की निर्माण		तल्ली खुम्चेरी					१		१,०००,०००	प्रदेश, संघ
७७	ओखरेनी खानेपानी ट्याङ्की निर्माण		ओखरेनी				१			३००,०००	गा.पा
७८	बुकुरी बाटा खानेपानी मुहान संरक्षण		बुकुरी					१		१,३००,०००	प्रदेश, संघ
७९	थपलाङ देखि गरवाङ ज्यालङ्गा सम्म खानेपानी निर्माण		थपलाङ				१	१		५,०००,०००	संघ, प्रदेश

८०	पुर्णखारा वलीडेरा तल्लो जुवरुङखोला खानेपानी आयोजना विस्तार तथा हिल ट्याङ्की निर्माण		पुर्णखारा			१				१,३००,०००	प्रदेश, संघ
८१	दलुतरा मुहान देखि पाल्लाघर हुदै थारेघरसम्मको खानेपानी सिचाई निर्माण		दलुतरा				१			४,०००,०००	संघ, प्रदेश
८२	कागतेखारा खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		लाइत	१					५	६,०००,०००	प्रदेश, संघ
८३	बाँसखोला खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		जिवाङ	१					३	२०,०००,०००	प्रदेश, संघ
८४	नौधारी खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		जिवाङ					१	२	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
८५	काप्रीवाङ खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		कुचिवाङ		१				१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
८६	गेलमुनि खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		लाइत	१					१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
८७	माथिल्लो बाटोगारे खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		जिवाङ		१				८	६,०००,०००	संघ, प्रदेश
८८	तल्लो बाटोगारे खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		जिवाङ		१				१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश

८९	ठुलागैरा तल्लो बाटोगारे खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		लाइत			१			१	५,०००,०००	संघ
९०	कइनकोट खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		सल्लीपाखा					१	८	२,०००,०००	प्रदेश
९१	खाली खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		गाउँ	१					३	२,०००,०००	प्रदेश
९२	कुचिवाड खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		भुल्का	१					४	१,५००,०००	प्रदेश
९३	भाल्दुला खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		लाइत			१			५	२,५००,०००	प्रदेश
९४	उल्टेमुल खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		हाइरु		१				१	३,०००,०००	संघ
९५	पारेगोठ खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		पारेगोठ				१		२	३,०००,०००	संघ
९६	पुर्णपानी खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		घोरनेटी					१	६	१,५००,०००	प्रदेश
९७	जुगेपानी खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		सल्लीपाखा			१			८	१,५००,०००	
९८	कमेरीछरा खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		लाइत खड्काडेरा		१				१	३,५००,०००	प्रदेश

९९	ओखरपानी खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		भारसादी			१			८	३,०००,०००	प्रदेश
१००	भेरीखोला खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		देउताथान लाइत				१		६	२,५००,०००	प्रदेश, संघ
१०१	भारसादी गलटाकुरा खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		गलगले		१				५	२,०००,०००	प्रदेश, संघ
१०२	पाखेपानी खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		मभौडाडा			१			१	१,५००,०००	प्रदेश, संघ
१०३	सिम खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		पल्लाडेरा			१			१	१,५००,०००	प्रदेश, संघ
१०४	कोरेखोली खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		कुनवाड					१	१	१,५००,०००	प्रदेश, संघ
१०५	नयाँपानी खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		वटनडाडा	१					१	१,५००,०००	
१०६	तल्लो कुचिवाड खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		भुल्का					१	१	१,०००,०००	प्रदेश, गाउँपालिका
१०७	पल्लो बाटोगोर खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		बागखोर			१			१	१,०००,०००	प्रदेश, गा.पा
१०८	बाटोगारे खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		जिवाड	१					१	२,०००,०००	प्रदेश, गा.पा

१०९	खोरेपानी खानेपानी आयोजना एक घर एक धारा		सल्लीपाखा					१	१	१,०००,०००	प्रदेश, गा.पा
११०	छुराखोला खानेपानी आयोजना		लाइत				१		१	१,५००,०००	प्रदेश, गा.पा
१११	बाटागारे खानेपानी आयोजना		दमाइटोल		१				१	२,५००,०००	प्रदेश, गा.पा
११२	प्रत्येक विद्यालयमा खानेपानी आयोजना		४ विद्यालय	१						५,०००,०००	प्रदेश
११३	सबै टोलमा खानेपानीको १ घर १ धाराको व्यवस्था		वडाभर					१		४०,०००,०००	संघ
११४	टरकने बाँठकोट लिटिङ खानेपानी निर्माण	वर्ष	बाँठकोट				१		५	२०,०००,०००	प्रदेश
११५	भिडग्री चिसापानी खा.पा. निर्माण	वर्ष	भिडग्री	१					५	५,०००,०००	संघ
११६	नौवरखोला खानेपानी मर्मत योजना निर्माण	वर्ष	नौवरखोला		१				५	३००,०००	गा.पा
११७	सेतामाटा लमारु खानेपानी मर्मत	वर्ष	बाँठाकोट					१	५	२००,०००	गा.पा
११८	खालीखोल गोठडाँडा खानेपानी मर्मत	वर्ष	बाँठाकोट			१			५	३००,०००	गा.पा
११९	बारिखा खानेपानी मर्मत	वर्ष	बारिखा	१					५	५००,०००	गा.पा
१२०	करागजाखोला खानेपानी मर्मत	वर्ष	करागजा				१		५	३००,०००	गा
१२१	खोरिपाखोला खानेपानी निर्माण	वर्ष	धौलावाड		१					३००,०००	
१२२	भालुखोला खानेपानी मुहान संरक्षण	वर्ष	धौलावाड	१						१००,०००	

१२३	गैरी मूल खानेपानी	वर्ष	वडा नं.७		१					४,०००,०००	प्रदेश
१२४	भकिने मुल खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७	१					५	५,०००,०००	प्रदेश, संघ
१२५	स्यारुषास देखि कुरल खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७			१			५	२,०००,०००	प्रदेश
१२६	भक्काने मुहान देखि खरनेटा खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७	१					५	३००,०००	गा.पा
१२७	माथिल्लो पटेरी देखि स्याला खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७			१			५	८००,०००	प्रदेश
१२८	थारमोर राजकोट खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७				१		५	१००,०००	गा.पा
१२९	सिस्नेरी साउनेपानी खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७					१	५	७५०,०००	गा.पा, र प्रदेश
१३०	घट्टतरा देखि पुरातापानी लिपट खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७		१				५	७५०,०००	गा.पा र प्रदेश
१३१	हरले देखि भुतिवाङ खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७					१	५	२००,०००	गा.पा
१३२	हिमखोरामा खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७					१	५	३००,०००	गा.पा
१३३	ठुलिखरिया देखि नयाँ बस्ती खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७					१	५	५००,०००	गा.पा
१३४	गोलखोला देखि जरेटठाना लिफ्ट खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७			१			५	५,५००,०००	प्रदेश, संघ
१३५	गोलखोला देखि राउतेवार सम्म खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७		१				५	८००,०००	प्रदेश, संघ

१३६	गोलखोला देखि तल्लो राउटेवार खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७	१					५	४००,०००	प्रदेश, संघ
१३७	जुगेपानी देखि भुतिवाड खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७					१	५	५००,०००	गा.पा
१३८	सिमपाखा देखि विसाउन सम्म खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७	१					५	५००,०००	गा.पा
१३९	मानकुमदेखि स्वास्थ्य चौकी लिफ्ट खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७		१				५	५,०००,०००	प्रदेश, संघ
१४०	ओखरवोट देखि राउटेवारासम्म खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७		१				५	१,०००,०००	प्रदेश, संघ
१४१	गोलखोलाबाट जरलेडाडा लिफ्ट खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७			१			५	१२,०००,०००	प्रदेश, संघ
१४२	गोलखोलाबाट माथिल्लो राउटेवारा खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७		१				५	१,५००,०००	प्रदेश, संघ
१४३	जोगिपानीदेखि लुक्छिवाङसम्म खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७	१					५	५००,०००	गा.पा
१४४	खोटियामुल देखि दुरतति डाडा खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७			१			५	२००,०००	गा.पा
१४५	गाजरम्म देखि सान्तेपाखा खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७				१		५	२,०००,०००	प्रदेश, संघ
१४६	तल्लो पत्तेर देखि दुरपतिडाडा खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७	१					५	१००,०००	गा.पा

१४७	ठुला पधेरा देखि लावाङ्ग खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७		१			५	८,०००,०००	प्रदेश, संघ
१४८	रयाजपाले खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७			१		५	५००,०००	गा.पा
१४९	वच्छिखोला देखि पाटलेखेत खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७		१			५	५५०,०००	गा.पा
१५०	लभ्खुखोलादेखि कोचिरिया खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७		१			५	५००,०००	गा.पा
१५१	सिस्नेखोली देखि लावाङ्ग खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७				१	५	१,०००,०००	प्रदेश, संघ
१५२	वच्छिखोला खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७	१				५	१००,०००	गा.पा
१५३	दहचौर खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७	१				५	१२०,०००	गा.पा
१५४	कोटभाउ हमालीवारा खानेपानी आयोजना	वर्ष	वडा ७		१			५	५००,०००	गा.पा
१५५	दुरपतिखोला मुहान संरक्षण	वर्ष	वडा ७			१		५	१००,०००	गा.पा
१५६	वारिया पानी मुहान संरक्षण	वर्ष	वडा ७				१	५	१,०००,०००	प्रदेश, संघ
१५७	सिस्नेरी बयलडारी खानेपानी		त्रिवेणी ८	१					७,५००,०००	प्रदेश, संघ
१५८	राउटेपानी ठारालेख दमदमे काउलाबोट खानेपानी		त्रिवेणी ८				१		१,५००,०००	प्रदेश, संघ
१५९	गराखोला डारा खानेपानी		त्रिवेणी ८		१				२,५००,०००	प्रदेश, संघ
१६०	कालाखोला भेरीपोखरा लिफ्ट खानेपानी मर्मत		त्रिवेणी ८				१		३,५००,०००	प्रदेश, संघ

१६१	जरेपानी कालावोट खानेपानी मर्मत		त्रिवेणी ढ			१				५००,०००	गा.पा
१६२	जरेपानी माझगाउँ खानेपानी मर्मत		त्रिवेणी ढ		१		१			१,५००,०००	प्रदेश, संघ
१६३	सागरखोला काउलावोट खानेपानी मर्मत		त्रिवेणी ढ			१				२५०,०००	गा.पा
१६४	खिरावोट कोलवोट माफगाउँ लिफ्ट खानेपानी		त्रिवेणी ढ		१					८,५००,०००	प्रदेश, संघ
१६५	बागलोटे वारदेगारे खानेपानी मर्मत		त्रिवेणी ढ	१						४,०००,०००	प्रदेश, संघ
१६६	कालाखोला अर्मलीडेरा खानेपानी मर्मत		त्रिवेणी ढ			१				३००,०००	गा.पा
१६७	कालीओराल घैरेनी चनाला खानेपानी मर्मत		त्रिवेणी ढ		१					३००,०००	गा.पा
१६८	पानीखोला गरेना खानेपानी		त्रिवेणी ढ					१		३००,०००	गा.पा
१६९	ताउलेरह डारपोखरी लिफ्ट खानेपानी		त्रिवेणी ढ				१			१५,०००,०००	प्रदेश, संघ
१७०	राउमारे पूर्णगाउ खानेपानी		त्रिवेणी ढ			१		१		३,०००,०००	प्रदेश, संघ
१७१	चिसापानी सेतिपोखरी नालेचार खानेपानी		त्रिवेणी ढ							१,२००,०००	प्रदेश, संघ
१७२	तल्लो ग्याङना खानेपानी		त्रिवेणी ढ						१	१,५००,०००	प्रदेश, संघ
१७३	जुगेपानी पधेरीखोला लिफ्ट खानेपानी मर्मत		त्रिवेणी ढ					१		७५०,०००	गा.पा
१७४	पनेरी खोला ईन्द्र खानेपानी		त्रिवेणी ढ			१				१,२००,०००	प्रदेश, संघ

१७५	सिरुगौरा ग्याङना खानेपानी मर्मत		त्रिवेणी ८				१	१		१५०,०००	गा.पा
१७६	कल्चेखोला पेउघाडाँडा खानेपानी मर्मत		त्रिवेणी ८				१			२,५००,०००	प्रदेश, संघ
१७७	रागोमरे खोका माफगाउँ पूर्णगाउँ लिफ्ट खानेपानी		त्रिवेणी ८			१				७,५००,०००	गा.पा
१७८	ताउलेरह बुगेरी घर्तिगाउँ कुरीपानी खानेपानी		त्रिवेणी ८				१			२५०,०००	गा.पा, प्रदेश
१७९	जोगिनी ओराल मुहान संरक्षण		त्रिवेणी ८			१				१५०,०००	गा.पा, प्रदेश
१८०	पुत्लीगाजा मुहान संरक्षण		त्रिवेणी ८		१		१			१५०,०००	प्रदेश
१८१	ठाकुरघर मुहान संरक्षण		त्रिवेणी ८					१		१५०,०००	प्रदेश
१८२	घण्ठाना मुहान संरक्षण		त्रिवेणी ८	१						१५०,०००	प्रदेश
१८३	खोबोट मुहान संरक्षण		त्रिवेणी ८		१					१५०,०००	प्रदेश
१८४	चोचीगारे मुहान संरक्षण		त्रिवेणी ८			१				१५०,०००	प्रदेश
१८५	ग्याङना खोला मुहान संरक्षण		त्रिवेणी ८				१			१५०,०००	प्रदेश
१८६	मुहान सुधार पेउघाडाँडा गुरगुरे		त्रिवेणी ८		१					२००,०००	प्रदेश
१८७	भीग खोला, गरेनखोला, निपाने, भारपोखरी,	वर्ष	त्रिवेणी ९	१						२,०००,०००	संघ, सरकार
१८८	नालेचौर, चिनाली, चिन्तु लिफ्ट खानीपानी निर्माण	वर्ष	त्रिवेणी ९	१					५	४०,०००,०००	प्रदेश, संघ

१८९	वागमारे, वडाडाँडा खानेपानी मर्मत	वर्ष	त्रिवेणी ९			१	१		१	३,०००,०००	प्रदेश, संघ
१९०	भाडडाडी, चिन्तु खानेपानी मर्मत	वर्ष	त्रिवेणी ९		१				१	१,५००,०००	प्रदेश, संघ
१९१	पहिराखोला मुहान संरक्षण	वर्ष	त्रिवेणी ९				१		१	१,०००,०००	प्रदेश, संघ
१९२	भोटेखोर्प मुहान संरक्षण	वर्ष	त्रिवेणी ९					१	१	१,०००,०००	प्रदेश, संघ
१९३	चिसापानी, सेतीपोखरी खानेपानी मर्मत	वर्ष	त्रिवेणी ९			१			१	२,०००,०००	प्रदेश, संघ
१९४	स्यानीपनेरी खानेपानी ट्याङ्की निर्माण	वर्ष	त्रिवेणी ९					१	१	१,५००,०००	प्रदेश, संघ
१९५	चापारुख मुहान संरक्षण	वर्ष	त्रिवेणी ९				१		१	१,०००,०००	प्रदेश, संघ
१९६	कालाखोला, धौलेगोर, नुवाकोट, नालेचौर खानेपानी मर्मत	वर्ष	त्रिवेणी ९			१			१	२,०००,०००	प्रदेश, संघ
१९७	कुरीपानी मुहान संरक्षण	वर्ष	त्रिवेणी ९					१	१	१,०००,०००	प्रदेश, संघ
१९८	भाँडारी मुहान संरक्षण	वर्ष	त्रिवेणी ९				१		१	५००,०००	गा.पा
१९९	ओखरती खोला खानेपानी	वर्ष	त्रिवेणी ९					१	१	५००,०००	गा.पा
२००	चौतारा खानेपानी मुहान संरक्षण	वर्ष	चौतारा	१					१	५०,०००	गा.पा
२०१	चिसापानी डाडागाउँ खानेपानी मर्मत	वर्ष	त्रिवेणी ९	१					१	५०,०००	गा.पा
२०२	निपाने खा.पा. टेकी निर्माण	वर्ष	निपान	१					१	५०,०००	गा.पा

२०३	साउनेपानी मुहान संरक्षण	वर्ष	त्रिवेणी ९		१				१	५०,०००	गा.पा
२०४	ठाराखोला जुगेटाकुरा खा.पा. निर्माण	वर्ष	जुगेटाकुरा				१		१	५०,०००	गा.पा
२०५	भुषकुरा भालेदुङ्गा खा.पा. मर्मत	वर्ष	भालेदुङ्गा					१	५	५००,०००	गा.पा
२०६	चोखाटो राउटेचउर खानेपानी निर्माण	वर्ष	राउटेचउर					१	१	२५०,०००	गा.पा
२०७	श्री हिमालय जनता मा.वि. खा. पा. निर्माण	वर्ष	नुवाकोट डाँडा					१	१	५००,०००	गा.पा
२०८	ग्राहाखोला चौतारा खानेपानी मर्मत	वर्ष	चौतारा					१	१	१,०००,०००	गा.पा
२०९	गदगदेसिङ ग्राहखोला तल्लो चौतारा खानेपानी मर्मत	वर्ष	त्रिवेणी ९				१		१	२,०००,०००	प्रदेश
२१०	दमाईघारा, हलीवोट, सालघारी, भरडेरा, मान्दुरा खानेपानी निर्माण	वर्ष	त्रिवेणी ९		१				१	२,५००,०००	प्रदेश
२११	चिसापानी सेतीपोखरी नालैचौर खानेपानी तथा टंकी निर्माण	वर्ष	त्रिवेणी ९	१					१	२,०००,०००	प्रदेश
२१२	ठुलाखोला नालेचौर खानेपानी निर्माण	वर्ष	त्रिवेणी ९				१		१	५००,०००	गा.पा
२१३	पैराखोला खानेपानी मर्मत	वर्ष	त्रिवेणी ९					१	१	५००,०००	गा.पा
२१४	धारापानी मूल संरक्षण खानेपानी	वर्ष	त्रिवेणी ९		१				१	१,०००,०००	प्रदेश
२१५	डम्फले खानेपानी टंकी निर्माण	वर्ष	त्रिवेणी ९			१			१	५००,०००	गा.पा

२१६	वराखोला खानेपानी मर्मत	वर्ष	त्रिवेणी ९	१					१	२००,०००	गा.पा
२१७	कुकुरडाँडा भइटाकुरा खानेपानी निर्माण	वर्ष	त्रिवेणी ९		१				१	१,५००,०००	प्रदेश
२१८	सबै विद्यालयमा ट्याङ्की निर्माण		त्रिवेणी १०							५००,०००	गा.पा
२१९	शौचालय निर्माण		गैरीखेत							३००,०००	गा.पा
२२०	ठुलापैरो लाम्पाटा खानेपानी निर्माण		त्रिवेणी १०							८००,०००	प्रदेश
२२१	घरिपानी खानेपानी निर्माण		त्रिवेणी १०							८००,०००	प्रदेश
२२२	कालमिवोट टाट्के खानेपानी निर्माण		त्रिवेणी १०							५००,०००	गा.पा
२२३	भुम्केखोला खानेपानी निर्माण		भुम्के							७००,०००	गा.पा
२२४	कागखोला खानेपानी निर्माण		त्रिवेणी १०							२००,०००	गा.पा
२२५	सिम लाम्पाटा खानेपानी निर्माण		त्रिवेणी १०							४००,०००	गा.पा
२२६	मुलपानी विउरे खानेपानी निर्माण		त्रिवेणी १०							३००,०००	गा.पा
२२७	सिमपानी मुहान संरक्षण		त्रिवेणी १०							३००,०००	गा.पा
२२८	कलमीकोट मुहान संरक्षण		त्रिवेणी १०							१५०,०००	गा.पा
२२९	बिउरेखोला मुहान संरक्षण		त्रिवेणी १०							३००,०००	गा.पा

२३०	सिमखेन मुहान संरक्षण		त्रिवेणी १०							२००,०००	गा.पा
२३१	साभा रुख मुहान संरक्षण		त्रिवेणी १०							३००,०००	गा.पा
२३२	प्रत्येक घरमा खानेपानी		त्रिवेणी १०							१०,०००,०००	प्रदेश, संघ
२३३	भोटेखोलादेखि त्रिशुले धुम लिफ्ट खानेपानी		त्रिशुले धुम							५,०००,०००	प्रदेश, संघ
२३४	धारोपानीदेखि खण्डारा खानेपानी		खण्डारा							५,०००,०००	प्रदेश, संघ
२३५	सोलारबाट लिफ्ट खानेपानी		डाप्का, टोट्के, वरानेटी, भानीपोले, दोमिल्ला							५०,०००,०००	
	जम्मा									६९६,५२०,०००	

अपेक्षित उपलब्धि:

गाउँपालिका अन्तर्गत रहेका सबै खानेपानीका श्रोतहरूको उचित संरक्षण गरिएको हुनेछ । खानेपानीको श्रोतको अभाव भएका वस्तीहरूमा खानेपानीको वैकल्पिक स्रोतहरूको पहिचान गरी समाधानका उपायहरू जस्तै : सौर्य शक्तिमा आधारित लिफ्ट प्रणालीबाट खानेपानी आपूर्ति, वर्षादको पानी जम्मा गरी उपयोग गरिएको हुनेछ । गाउँपालिकाका सबै वडा अन्तर्गत रहेका वस्तीहरूमा एक घर एक धारा शुद्ध खानेपानीको वितरणको व्यवस्था सुनिश्चित गरिएको हुनेछ । सरसफाइ तथा पानीजन्य रोगका कारण हुने रोगमा पनि कमी आएको हुनेछ । शत प्रतिशत घरधुरीमा स्वच्छ, शुद्ध र सुरक्षित पिउने पानीको व्यवस्था गरिएको हुनेछ ।

६.४. युवा तथा खेलकुद

स्थानीय विकासमा युवा सहभागिताको अभिवृद्धि गर्दै राजनैतिक, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक अधिकारको पूर्ण उपयोगको वातावरण तयार गरी युवाहरूको सशक्तीकरण र विकासका लागि शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी लगायतका क्षेत्रमा विशेष अवसर प्रदान गरिनु पर्दछ । नेपालमा १६ देखि ४० वर्ष उमेर समूहको जनसंख्या करिब ४३ प्रतिशत रहेको छ । जनसांख्यिकी पुँजीको रूपमा रहेका युवाहरूको विदेश पलायन रोक्यै स्थानीय विकासको हरेक क्षेत्रमा युवाहरूको पहुँच बढाउने र सामाजिक आर्थिक रूपान्तरणमा युवाहरूलाई मूलप्रवाहीकरण गर्दै शिक्षित, दक्ष, लगनशील, अनुशासित युवाहरूबाट स्थानीय विकासमा योगदानको वातावरण सिर्जना गर्नु आवश्यक छ । त्यसरी नै व्यक्तिको शारीरिक, मानसिक, सामाजिक र संवेगात्मक पक्षको सन्तुलित विकासमा खेलकुदको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । खेलकुद मानिसको सर्वाङ्गिन विकासका लागि महत्वपूर्ण पक्ष हो । वर्तमान सन्दर्भमा सबैका लागि खेलकुद भन्ने अभियान सञ्चालन गरी समाजमा रहेका खेलाडी, खेल प्रशिक्षक, बालबालिका, युवा, ज्येष्ठ नागरिक, फरक क्षमता भएका व्यक्तिहरू सबैलाई खेलकुदको माध्यमबाट निरोगी एवम् अनुशासित तुल्याई देश विकासको पथमा संलग्न गराउनु अहिलेको प्रमुख आवश्यकता हो । खेलकुदलाई मनोरञ्जनका रूपमा मात्र नलिई मानव विकासको सूचकाङ्कको रूपमा लिई यस क्षेत्रमा लगानी बढाउन सकेको खण्डमा स्थानीय विकासमा महत्वपूर्ण योगदान सावित हुन सक्दछ ।

सम्भावना र अवसर

- खेलकुद राष्ट्रको पहिचान र युवाको आकर्षणको क्षेत्र भएकाले यसको विकास र विस्तार गर्नु राज्यको दायित्व हो । खेलकुद क्षेत्रको विकासका माध्यमबाट राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय ख्याती प्राप्त गर्ने भएकाले यसका लागि आवश्यक पर्ने विभिन्न किसिमका खेल पूर्वाधार निर्माणका सम्भावनाहरू रहेको छ ।
- सार्वजनिक विद्यालयमा रहेका चवरहरू तथा पालिकाका विभिन्न क्षेत्रमा रहेका सार्वजनिक स्थानहरूमा विभिन्न किसिमका शारीरिक व्यामयुक्त खेल खेल्ने र विद्यालयमा रहेका खुल्ला चौवरहरूलाई प्रयोग गरी भलिबल, फुटबल, क्रिकेट, व्याडमिन्टन आदि खेल पूर्वाधारहरूको निर्माण गर्न सके खेलकुद क्षेत्रको विकास गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ ।

विद्यालय स्तरदेखि नै खेल प्रशिक्षकको व्यवस्था गरी दक्ष र उर्जावान खेलाडी उत्पादन गरी प्रतियोगितात्मक खेलकुदका माध्यमबाट क्षेत्रीय तथा राष्ट्रिय स्तरका खेलाडी उत्पादन गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ ।

समस्या र चुनौती

- खेलकुद क्षेत्र सामाजिक विकासको महत्वपूर्ण अंग हो भन्ने कुरालाई समाजमा बोध गराउन नसक्नु र युवा जनशक्तिको स्वास्थ्य शारीरिक विकासको लागि नभइ नहुने खेलकुदको क्षेत्रमा पर्याप्त लगानी नहुनु,
- पालिका भित्र निर्मित खेलकुदसम्बन्धी पूर्वाधारहरूको मर्मत सम्भार समयमा हुन नसक्नु,
- बालबालिकाको मानसिक तथा शारीरिक विकाससँगै खेलकुदको महत्व सम्बन्धि सकारात्मक धारणाको विकास गर्नका लागि खेल प्रशिक्षकको व्यवस्था नहुनु,
- राष्ट्रिय स्तरका भलिबल, फुटबल, व्याडमिन्टन, क्रिकेट, एथ्लेटिक्स जस्ता खास खेलहरूमा विशेष रुचि भएका खेलाडीहरूका लागि दक्ष प्रशिक्षक र राज्यको तर्फबाट प्रोत्साहित गर्ने वातावरणको निर्माण गर्न नसक्नु ।

क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति

सोच:

"आधुनिक खेल पूर्वाधारको निर्माण, सक्षम, सबल र गौरवशाली खेलाडीको विकास"

लक्ष्य:

- युवा जनशक्तिलाई गाउँपालिकाको सामाजिक र आर्थिक विकासमा मूल प्रवाहीकरण गर्ने र गाउँपालिकालाई खेलकुद केन्द्र (हब) का रूपमा विकास गर्ने ।

उद्देश्य

- युवाको जोश, जाँगर, सीप र नेतृत्व क्षमतालाई प्रस्फुटन गर्दै पालिकाको समग्र विकासमा युवाको सहभागिता वृद्धि गर्नु,
- युवालक्षित व्यावसायिक तथा प्राविधिक तालिमको व्यवस्था गर्नु,
- युवाहरूलाई उद्यमशील, स्वरोजगार र स्वावलम्बी बनाउनु,
- खेलकुदका माध्यमबाट युवा युवतीको शारीरिक विकासको सुनिश्चितता गर्नु,
- खेलकुद पूर्वाधारको विकास गर्नु,
- खेलाडीलाई स्वस्थ, अनुशासित, प्रतिस्पर्धी र व्यावसायिक बनाउनु र
- युवा युवतीलाई खेलकुदका पूर्वाधारमा पहुँच वृद्धि गर्दै खेलकुद सामग्री उपलब्ध गराउनु ।

रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
● युवा वर्गको शारीरिक, मानसिक तथा संवेगात्मक क्षमताको विकास गर्ने, ● युवालाई उद्यमशील, व्यावसायिक र आत्मनिर्भर बनाउन वित्तीय स्रोत साधनको पहुँचमा वृद्धि गर्ने, ● युवा केन्द्रित प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र सीप विकासका अवसरहरू विस्तार गरी उद्यमशील बनाउने,	● युवालक्षित व्यावसायिक तथा प्राविधिक तालिमको व्यवस्था गर्ने, ● रोजगार तथा स्वरोजगार सिर्जनाका लागि वित्तीय संस्थाहरू मार्फत् सहूलियत व्याज दरमा लगानीका लागि कर्जा प्रवाहको व्यवस्था गर्ने, ● युवाहरूमा नैतिकता, सदाचारको विकास गरी देश, समाज, र ज्येष्ठ नागरिक प्रतिको दायित्व बोध गराउने,

● युवामा सकारात्मक सोच, सिर्जनशीलता र नेतृत्व क्षमताको विकास गर्ने, ● खेलकुदको समुचित विकासका लागि आवश्यक पूर्वाधारको निर्माण, संरक्षण र स्तरोन्नति गर्ने ।	● खेलकुदको विकासका लागि खेल पूर्वाधारहरूको विकास र विस्तार गर्ने, ● स्थानीयस्तरमा खेलकुद प्रतियोगिता सञ्चालन गर्दै प्रतिभावान् खेलाडीहरूको पहिचान तथा विकास गर्ने, ● खेल मैदान नभएका वडाहरूमा पायक पर्ने गरी खेल मैदानहरू निर्माण गर्ने, ● सबै वडामा कम्तिमा पनि एक भलिबल मैदान र कभर्डहलको व्यवस्था गर्ने, ● वार्षिक रूपमा खेलकुद प्रतियोगिता आयोजना गरी ठूलो संख्यामा युवाहरूलाई सहभागी गराउने ।

प्रमुख कार्यक्रम

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत वेहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
१	लैङ्गिक हिंसा निवारण गर्न गोप्य उजुरी पेटिका	वटा	१० वटै वडा	१०						२००,०००	
२	छोराछोरीलाई वरावर अंश दिनेलाई सम्मान कार्यक्रम	पटक	पालिका		१०	१०			२०	५००,०००	
३	दाइजो प्रथाको न्यूनीकरणका लागि जनजागरण	वटा	१० वटै वडा	१	२	३	२	१	२	६००,०००	
४	बालविवाह, बहुविवाह र अनमेल विवाह न्यूनीकरणको लागि सडक नाटक र जनचेतना कार्यक्रम	पटक	पालिका	३		१		२		३००,०००	
५	बालविवाह मुक्त कार्यक्रम	पटक	१० वटै वडा	१	२	३	१	१	२	१,०००,०००	
६	महिला समुह आमा समुह, सशक्तिकरणको लागि अनुशिक्षण तालिम	पटक	१० वटै वडा	२	२	२	२	२	१०	५००,०००	
७	विपन्न, एकल महिलाहरुको लागि सिप विकास तालिम	जना	पालिका	१०		१०		१०	३०	१,०००,०००	
८	विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय दिवसहरु									४,०००,०००	
९	मनोपरामर्शको व्यवस्था	जना	सबै	१					१	३००,०००	
१०	सासु बुहारी प्रशिक्षण कार्यक्रम	पटक	१० वटै वडा	१	२	२	१	२	२	१,०००,०००	
११	महिला पुरुष (जोडी तालिम) लैङ्गिक हिंसा अन्त्यको लागि	जना	१० वटै वडा	२०	२०	२०	२०	२०	२०	५००,०००	

१२	अन्धविश्वास तथा जातीय विभेद सामाजिक गलत अभ्यास अन्त्यका लागि कार्यक्रम	पटक	१० वटै वडा	२	१	२	१	२	१	५००,०००	
१३	महिला तथा बालिका आत्मरक्षा तालिम	पटक	१० वटै वडा	२	२	१	२	१	२	५००,०००	
१४	किशोरी शिक्षा	जना	१० वटै वडा	२०	२०	२०	२०	२०	२०	५००,०००	
१५	बाल उद्धार कोषको स्थापना	पटक	१ पलिका	१						१००,०००	
१६	लैङ्गिक हिंसा कोषमा रकम थप	पटक	१ पलिका		१					५०,०००	
१७	क्षमता तथा नेतृत्व विकास कार्यक्रम	पटक	१० वटै वडा	२	१	२	२	१	२	५००,०००	
	जम्मा									१२,०५०,०००	

अपेक्षित उपलब्धि:

युवाशिक्षित व्यावसायिक तथा प्राविधिक तालिमको व्यवस्था भएको हुनेछ । त्रिवेणी गाउँपालिका भित्रका बेरोजगार युवा युवतीले साना तथा ठुला उद्योगहरू खोली स्वरोजगार बन्नका लागि वित्तीय संस्थाहरू मार्फत् सहूलियत व्याज दरमा कर्जा प्रवाहको व्यवस्था भएको हुनेछ । खेलकुदको विकासका लागि खेल पूर्वाधारहरूको विकास र विस्तार भएको हुनेछ । स्थानीय स्तरमा विभिन्न किसिमका खेलकुद प्रतियोगिताहरू सञ्चालन भई प्रतिभावान् खेलाडीहरूको पहिचान गरी प्रदेश तथा राष्ट्रिय स्तरका खेलाडीका रूपमा विकास भएका हुनेछन् । खेल मैदान नभएका वडा तथा वस्तीहरूमा खेल मैदानहरू निर्माण भएका हुनेछन् । सबै वडामा कम्तिमा पनि एक भलिबल मैदान र कभर्डहलको व्यवस्था भएको हुनेछ । वार्षिक रूपमा खेलकुद प्रतियोगिता आयोजना गरी ठूलो संख्यामा युवाहरूलाई सहभागी गराइएको हुनेछ । युवाहरू सदाचार, नैतिकवान् र व्यावसायिक भई समाज र देशलाई योगदान दिइरहेका हुनेछन् ।

६.५ कला तथा संस्कृति

कला तथा संस्कृति कुनै निश्चित भूगोल र त्यहाँ बसोबास गर्ने मानव जातिको पहिचान हो । हरेक कला र संस्कृति मानवीय मूल्य मान्यताको सम्पत्ति पनि हो । कला र संस्कृतिको जगेर्ना गर्नु मानव जातिको कर्तव्य पनि हो । नेपालको संविधान २०७२ ले स्थानीय कला, संस्कृति र सभ्यताको संरक्षण, प्रवर्द्धन र प्रचार प्रसार गर्ने जिम्मेवारी स्थानीय सरकारलाई प्रदान गरेको छ । यस सन्दर्भमा त्रिवेणी गाउँपालिकाले आफ्नो पालिका भित्रको कला र संस्कृतिलाई जगेर्ना गर्नु प्रमुख दायित्व रहेको छ । यो गाउँपालिका धार्मिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, ऐतिहासिक, पुरातात्विक आदि दृष्टिकोणले विविधतामा रमेको छ । एकले अर्काको कला र संस्कृतिको संरक्षण र सम्वर्द्धन गरी आपसी मित्रता र सदभावका साथ जीउने कुरामा पालिकाले अभिभावकको भूमिका निर्वाह गर्नुपर्दछ ।

धार्मिक रूपमा मुख्यतः हिन्दुहरूको बाहुल्यता रहेको यस पालिकामा सीमित मात्रामा बौद्ध र क्रिश्चियन समुदायको बसोबास रहेको छ । जातीय रूपमा क्षेत्री, बाहुन, मगर, दलित, ठकुरी आदि समुदायको बसोबास रहेको छ । हरेक धार्मिक विश्वास र आस्था तथा जातीय परम्परा र प्रचलन अनुसार आफ्ना मूल्य मान्यता कला संस्कृति र परम्परा फरक फरक रहेका छन् । तथापि एक आपसमा मिलेर बसोबास गरेका छन् । यस किसिमको सामाजिक सांस्कृतिक र धार्मिक परम्परालाई स्थानीय सरकारले संरक्षण गर्न आवश्यक छ ।

सम्भावना र अवसर

- सांस्कृतिक विविधता कायम राख्दै ऐतिहासिक, पुरातात्विक तथा सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण, संवर्द्धन र विकास गर्ने जिम्मेवारी स्थानीय सरकारलाई संविधानले दिएको सन्दर्भमा, त्रिवेणी गाउँपालिकामा रहेका ऐतिहासिक, धार्मिक, पौराणिक, सामाजिक र सांस्कृतिक सम्पदाहरूको संरक्षण, सम्वर्द्धन, विकास, विस्तार र प्रचार प्रसार गर्नका लागि गुरु योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्न सके कला संस्कृति क्षेत्रबाट त्रिवेणी गाउँपालिका लाभान्वित हुने राम्रो संभावना रहेको छ ।
- त्रिवेणी गाउँपालिकामा रहेका लहरे, टप्पा, सिँगारु, ठाडी भाका, दोहोरी भाका, खस तथा जनजातिको परम्परागत पहिरन र तिनका सामाजिक सांस्कृतिक मूल्य मान्यताको विकास र विस्तार गरी कला संस्कृतिको मौलिक पहिचान सहित गाउँपालिकालाई चिनाउने सम्भावना रहेको छ ।
- यस पालिकामा रहेका जस्ता प्राकृतिक, धार्मिक, सांस्कृतिक र ऐतिहासिक कला संस्कृतिका प्रतीकहरूको प्रचार प्रसार गरी पर्यटन क्षेत्रको विकास गर्न सक्ने सम्भावना रहेको छ ।

समस्या र चुनौती

- सांस्कृतिक विविधता कायम राख्दै ऐतिहासिक, पुरातात्विक तथा सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण, संवर्द्धन र विकास गर्ने जिम्मेवारी स्थानीय सरकारलाई संविधानले दिएको सन्दर्भमा, त्रिवेणी गाउँपालिकामा रहेका ऐतिहासिक, धार्मिक, पौराणिक, सामाजिक र सांस्कृतिक सम्पदाहरूको संरक्षण, संवर्द्धन, विकास, विस्तार र प्रचार प्रसार गर्नका लागि गुरु योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्न नसक्नु,
- त्रिवेणी गाउँपालिकामा रहेका लहरे, टप्पा, सिँगारु, ठाडी भाका, दोहोरी भाका, खस तथा मगर जातिको परम्परागत पहिरन र तिनका सामाजिक सांस्कृतिक मूल्य मान्यताको विकास र विस्तार गरी कला संस्कृतिको मौलिकतामा आधारित कला संस्कृतिको संरक्षण र प्रचार प्रसार गर्न यसको महत्वप्रति ध्यान नदिनु,
- यस पालिकामा रहेका जस्ता प्राकृतिक, धार्मिक, सांस्कृतिक र ऐतिहासिक कला संस्कृतिका प्रतीकहरूको प्रचार प्रचार गरी पर्यटन क्षेत्रको विकास गर्न नसक्नु,

सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति

सोच:

“सबै जातिको परम्परागत कला, संस्कृति र मूल्य मान्यताको संरक्षण,
सम्मानजनक त्रिवेणी निर्माणका लागि विविधताको प्रवर्द्धन”

लक्ष्य:

- स्थानीय कला, संस्कृति र सम्पदाको संरक्षण तथा संवर्द्धन गर्ने ।

उद्देश्य:

- स्थानीय कला, सांस्कृतिक तथा पुरातात्विक सम्पदाहरूको संरक्षण र संवर्द्धन गर्नु,
- स्थानीय लोक साहित्य, चाडबाड, रीतिरिवाज र परम्पराको संरक्षण गर्नु र
- ऐतिहासिक तथा पुरातात्विक सम्पदाहरूको खोज अनुसन्धान गरी प्रचार प्रसार गर्नु ।

रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
● स्थानीय ऐतिहासिक, धार्मिक र सांस्कृतिक सम्पदाहरूको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने,	● गाउँपालिकाभित्रका विभिन्न मठ, मन्दिर, गुम्बा र चर्चहरूको न्योचित संरक्षण गर्ने, ● ऐतिहासिक, पुरातात्विक र सांस्कृतिक सम्पदाहरूको पहिचान गरी तिनको महत्वका बारेमा प्रचार प्रसार गर्ने, ● सम्पदाहरूको मर्मत संभार तथा स्तरोन्नति गर्ने, ● परम्परागत कला, सीप, संस्कृति र बाजागाजा संरक्षण गर्ने, ● स्थानीय लोक साहित्य, मेला, चाडबाड र पर्वहरूको संरक्षण तथा संवर्द्धन गर्ने, ● त्रिवेणी गाउँपालिकाका ऐतिहासिक, पुरातात्विक, धार्मिक स्थलहरूको पहिचान गरी पुस्तिका प्रकाशन गर्ने साथै उक्त स्थलहरूको संरक्षण तथा संवर्द्धन गर्ने,

	● गाउँपालिकाभित्रका लोक संस्कृतिसँग सम्बन्धित (टप्पा, सिंगारु, पञ्चेवाजा, लहरे नाँच, ख्याली, भजन चुटुका) विभिन्न सांस्कृतिक गतिविधिहरूको उत्थान र संरक्षणका निम्ति उपयुक्त नीति निर्धारण गर्ने, ● गाउँपालिका अन्तर्गत साहित्य कलाको प्रवर्द्धनका लागि गाउँपालिका/वडा स्तरीय प्रतिस्पर्धा नियमित रूपमा आयोजना गर्ने, ● गाउँपालिका भित्र रहेका कवि, कलाकार, साहित्यकारहरूलाई आदर, सम्मान तथा पुरस्कारबाट उत्प्रेरित गर्ने, ● भाषा, लिपि, धर्म, साहित्य, कला तथा संस्कृतिको संरक्षणको लागि गाउँपालिका स्तरको एक प्रतिष्ठान स्थापना गर्ने ।

प्रमुख कार्यक्रम

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत वेहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	वडा नं. १										
१	मयूर नाच संरक्षण		पालिका भरी	१	१	१	१	१	५	५००,०००	
२	पञ्चेबाजा संरक्षण		पालिका भरी	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
३	गोसाइ थान, भगवती मन्दिर तथा विभिन्न मठमन्दिरहरु निर्माण र संरक्षण		पालिका भरी	१	१	१	१	१	५	५,०००,०००	
४	आमा समूहको लागि पोशाकको व्यवस्था		पालिका भरी	१०	१०	१०	१०	१०	५०	१,०००,०००	
५	पैसेरी नाच र गीत संरक्षण		पालिका भरी	१०	१०	१०	१०	१०	५०	२००,०००	
६	प्रचलित नाचहरु, दिवस, स्थानिय मेला, सँस्कृति आदिको निरन्तरताको लागि अनुदानको माग		पालिका भरी	१	१	१	१	१	५	५००,०००	
७	रुढिवादी संस्कृतिको अन्त्यको लागि प्रचारप्रसार अन्तरक्रिया कार्यक्रम सञ्चालनका लागि अनुदान		पालिका भरी	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
८	मगर पहिचान बचाउन भाषाको प्रशिक्षक र किताब तथा तालिमको व्यवस्थाको लागि अनुदान माग		सात वटा वडाहरुमा	१	१	१	१	१	५	३००,०००	
९	विद्यालयहरुमा सरस्वती मन्दिर		सबै विद्यालय							२,०००,०००	
१०	मादल, खैचडी, डौरी, बाँसुरी माइकको व्यवस्था		पालिका भरी	१	१	१	१	१	५	२००,०००	

११	साँकृतिक भवनको व्यवस्था		वडा ४						१	५००,०००	
१२	पौरानिक बैसरी नाच संरक्षण		त्रिवेणी ५							१,०००,०००	
१३	मयूर नाच संरक्षण तथा व्यवस्थापन		त्रिवेणी ५							१,०००,०००	
१४	पौरानिक कला संरक्षणको लागि संग्राहलय निर्माण		त्रिवेणी ५							२५,०००,०००	
१५	युवा प्रोत्साहन तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम		पालिका भरी							१,०००,०००	
१६	पन्च वर्षिय साहित्यमाला प्रकाशनको लागि बजेट व्यवस्थापन		पालिका भरी							५,०००,०००	
१७	साविकका वडास्तरिय खेल तथा अतिरिक्त क्रियाकलाप		पालिका भरी							५,०००,०००	
१८	कृषि तथा पशु मेला कार्यक्रम		१,३ र १०	३	३	३	३	३	१५	१,५००,०००	
१९	पालिकाको साँस्कृतिक धार्मिक तथा पर्यटकीय वृत्तचित्र निर्माण		पालिका भरी						१	१,०००,०००	
२०	विभिन्न काठ,भाटा कागजबाट निर्माण गरिएका विभिन्न मुर्ति चित्र प्रदर्शन पुरस्कार		पालिका भरी	१	१	१	१	१	५	१,०००,०००	
२१	तिज विशेष कार्यक्रम		पालिका भरी	१	१	१	१	१	५	५००,०००	
जम्मा										५२,४००,०००	

अपेक्षित उपलब्धि:

गाउँपालिकाभित्रका विभिन्न मठ, मन्दिर, गुम्बा र चर्चहरूको न्योचित ढंगले संरक्षण गरिएको हुनेछ । ऐतिहासिक, पुरातात्विक र सांस्कृतिक सम्पदाहरूको पहिचान गरी तिनको महत्वका बारेमा प्रचार पसार गरिएको हुनेछ । सम्पदाहरूको मर्मत संभार तथा स्तरोन्नति गरिएको हुनेछ । परम्परागत कला, सीप, संस्कृति र बाजागाजा संरक्षण गरिएका हुनेछन् । स्थानीय लोक साहित्य, मेला तथा चाडपर्वहरूको संरक्षण र सम्बर्द्धन गरिएका हुनेछन् ।

६.६ लक्षित समूह विकास

त्रिवेणी गाउँपालिका भित्र सीमान्तकृत तथा सुविधाबाट वञ्चितमा परेका दलित, जनजाति, असहाय, विपन्न समुदायहरूको उल्लेखनीय बसोबास रहेको छ । महिला, दलित, मुस्लिम समुदाय, पीछडिएका वर्ग, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, आर्थिक रूपले विपन्न व्यक्ति तथा परिवारहरू आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक र प्रशासनिक रूपमा वञ्चितीकरणमा परेका छन् । राज्यका विभिन्न संवैधानिक, कानुनी, नीतिगत व्यवस्था मार्फत् पछि परेका समुदायहरूको समावेशीकरणका लागि लक्षित कार्यक्रमहरू सञ्चालन हुँदै आएका छन् । कार्यक्रमको अपर्याप्तता, योजनाबद्ध विकासको अभाव र चालु विकासका आयोजनाको मन्द गति र विभिन्न जाति, वर्ग एवम् क्षेत्रबीच देखिएको असमानताको कारण अपेक्षित सुधार हुन सकेको छैन । आर्थिक रूपमा सीमान्तकृत, जातिगत रूपमा बहिष्कृत, भाषा, जाति तथा धार्मिक रूपमा अल्प संख्यक र उमेर, लिङ्ग तथा शारीरिक क्षमताका आधारमा फरक अवस्थाका समुदायलाई संरक्षण तथा विकास गरी राज्यको मुल प्रवाहमा ल्याउनका लागि स्थानीय सरकारले विशेष कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्दछ ।

यस सन्दर्भमा योजना अवधिमा कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यान्वयन र प्रतिफलमा प्रत्यक्ष सहभागिता र थप लक्षित कार्यक्रम मार्फत उल्लेखित समुदायहरूको अर्थपूर्ण सामाजिक समावेशीकरणलाई सुनिश्चित गर्नका लागि आवधिक योजनामा यस उपक्षेत्रको व्यवस्थित सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, कार्यनीति, रणनीति र उपलब्धिहरूको खाका प्रस्तुत गरिएको छ ।

सम्भावना र अवसर

- त्रिवेणी गाउँपालिकामा भौगोलिक, सामाजिक, राजनीतिक, आर्थिक, सांस्कृतिक, जातीय तथा वर्गीय रूपमा पछाडि पारिएका र समाजको मूल प्रवाहीकरणबाट वञ्चितीकरणमा परेका समुदायलाई राज्यको मूल प्रवाहमा ल्याउनका लागि स्थानीय सरकार जनताको घरदैलोको सरकार भएकाले तिनीहरूको पहिचान तथा आवश्यक कार्यक्रमको कार्यान्वयन गरी मुल प्रवाहमा ल्याउन सक्ने सम्भावना रहेको छ ।
- विपन्न समुदायका अन्य जातिहरूलाई समाजको मूल प्रवाहमा ल्याउन उच्च शिक्षासम्म छात्रवृत्तिको व्यवस्था गर्ने, रोजगारयुक्त श्रमशक्तिलाई स्थानीय स्तरमा रोजगारीको व्यवस्था गर्ने, फुसको छाना वा घरबार विहीनहरूलाई जनता आवास कार्यक्रम र सुकुम्बासी समस्या सामाधान आयोग जस्ता कार्यक्रमबाट सुरक्षित घरबासको व्यवस्था गर्नका लागि स्थानीय सरकारले नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्न सक्ने सम्भावना रहेको छ ।

समस्या र चुनौती

- त्रिवेणी गाउँपालिकामा भौगोलिक, सामाजिक, राजनीतिक, आर्थिक, सांस्कृतिक, जातीय तथा वर्गीय रूपमा पछाडि पारिएका र समाजको मूल प्रवाहीकरणबाट वञ्चितीकरणमा परेका समुदायलाई राज्यको मूल प्रवाहमा ल्याउनका लागि उनीहरूको बसाइका कारण फरक फरक आवश्यकता तथा

स्वतःस्फूर्त रूपमा अगाडि बढ्ने तत्परताको अभाव, विशेष कार्यक्रम सञ्चालनका लागि पर्याप्त आर्थिक स्रोत साधनको कमी हुनु जस्ता समस्याहरू रहेका छन् ।

सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, कार्यनीति, रणनीति र उपलब्धि

सोच:

“समाजको समग्र पक्षको रूपान्तरणका लागि सीमान्तकृत समुदायको मूल प्रवाहीकरण”

लक्ष्य:

- लक्षित समुदायको सम्मानजनक उपस्थिति तथा सामाजिक सम्मानको अनुभूति ।

उद्देश्य:

- महिला, बालबालिका तथा किशोर किशोरीहरूको विकास तथा सामाजिक सुरक्षाको सुनिश्चितता गरी भेदभाव मुक्त पालिका बनाउनु र
- सामाजिक रूपमा असुरक्षित महसुस गरेका समुदायलाई सुरक्षाको प्रत्याभूति प्रदान गर्नु ।

रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
● लैङ्गिक तथा जातीय विभेद न्यूनीकरणका लागि दलित एवं पीछडिएको वर्गको उत्थानका लागि कार्यक्रम संचालन गर्ने,	● लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण जनचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● गाउँपालिकाभित्र रहेका सबै दलित तथा उत्पीडितहरूका लागि शसक्तीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, शिक्षा, स्वास्थ्य, सीप तथा स्वरोजगारमूलक आयआर्जनका कार्यक्रमका माध्यमबाट सशक्त तुल्याउने, ● छुवाछुत र जातीय विभेद जस्ता कुरीतिको अन्त्य गर्न सचेतना कार्यक्रमहरू (पोष्टर, जनचेतना, गोष्ठी, सार्वजनिक सूचना) सञ्चालन गर्ने । ● दलित तथा विपन्न युवा युवतीलाई सीपमूलक व्यावसायिक तालिम प्रदान गर्ने । ● आधारभूत तथा माध्यमिक तहको शिक्षामा दलितहरूलाई छात्रवृत्तिको व्यवस्था गर्ने ।
● पीछडिएका वर्गका किशोर किशोरीको आर्थिक उत्थान गर्ने,	● अवसरबाट वञ्चितिकरणमा परेका किशोर किशोरीहरूमा अन्तरनिहित प्रतिभा पहिचानका लागि वडा स्तरीय प्रतिभा पहिचान कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● जोखिममा परेका र अवसर नपाएका युवा युवतीको पहिचान गरी उद्यशीलता विकास तालिमको व्यवस्था गर्ने, ● जोखिममा परेका र अवसर नपाएका युवा युवतीलाई उद्यम संचालन गर्नका लागि वीउ पुँजीको व्यवस्था गर्ने, ● जोखिममा परेका र अवसर नपाएका युवा युवतीहरूले संचालन गरेका उद्यमहरूलाई समयानुकूल प्रविधिकरण गर्न आवश्यक सहयोग गर्ने, ● विद्यालय छाडेका विपन्न वर्गका किशोर किशोरीहरूलाई उच्च शिक्षाको लागि सहयोग गर्ने,

	● कक्षा १२ पछि विद्यालय छाड्ने विपन्न वर्गका किशोरीहरूलाई ICT प्रयोगका लागि तालिमको व्यवस्था गर्ने,
● परम्परागत पेशाहरूको संरक्षण गर्ने,	● परम्परागत रूपमा चलिरहेको स्थानीय पेशाहरूलाई आधुनिक र प्रविधिकरण गर्न शिल्पीहरूको पहिचान गरी तिनलाई नवीनतम् पेशामा जोड्ने, ● समयानुकूलका प्रविधि, सीप तथा लगानीका लागि वित्तीय संस्थाहरूसँग समन्वय गर्ने,
● जेष्ठ नागरिकको सम्मान तथा सुरक्षाका लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,	● वृद्धवृद्धाहरूको भेला तथा भलाकुसारीका लागि विश्राम स्थल र मनोरञ्जनयुक्त सार्वजनिक स्थलको निर्माण गर्ने, ● वृद्धवृद्धाहरूलाई विभिन्न कार्यक्रमका माध्यमबाट सम्मान गर्ने र ● वार्षिक रूपमा पर्यटकीय तथा धार्मिक स्थलहरूको भ्रमणको व्यवस्था मिलाउने,
● अनाथ तथा जोखिममा परेका बालबालिकाहरूका लागि विशेष कार्यक्रम संचालन गर्ने,	● अनाथ तथा जोखिममा परेका बालबालिकाहरूको अवस्था अद्यावधिक गर्ने, ● पालिकाभित्र रहेका अनाथ तथा जोखिममा परेका बालबालिकाका लागि शिक्षा, स्वास्थ्य, आवास, लत्ताकपडाको सुनिश्चितता गर्ने, ● गाउँपालिकाभित्रका सबै वडाका वस्तीहरूमा बाल स्वास्थ्य सम्बन्धी जनचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● गाउँपालिकाभित्र संचालित बालविकास केन्द्रहरूको अनुगमन र सशक्तीकरणका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने तथा आवश्यक ठाउँमा बालविकास केन्द्रको स्थापना गरी सञ्चालन गर्ने, ● गाउँपालिका भित्रका पायक पर्ने ठाउँहरूमा बाल उद्यान एवं बाल क्लबको निर्माण गर्ने, ● गाउँपालिका भित्र बाल पुस्तकालय स्थापना तथा सञ्चालन सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● बालबालिकाको मानसिक स्वास्थ्यलाई ध्यान दिई मनोरञ्जनयुक्त बाल उद्यान निर्माण गर्ने, ● बाल शिक्षा सम्बन्धी प्रकाशनमा सहयोग गर्ने, ● गाउँपालिक स्तरीय बाल संजाल गठन गर्ने, ● प्रारम्भिक बाल विकासका लागि अभिभावक सचेतना तथा पोषण कार्यक्रम सञ्चालन गर्न गाउँपालिकाले सहयोग गर्ने र ● बालबालिकाको चौतर्फी विकासका लागि विभिन्न अतिरिक्त क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्न सहयोग गर्ने ।
● महिला विकास तथा लैङ्गिक समानतामा जोड दिने	● गाउँपालिका भित्र महिला सशक्तीकरणका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने, ● आगामी ५ वर्ष भित्रमा गाउँपालिकालाई महिला हिंसा मुक्त बनाउने, ● गाउँपालिका भित्र बाल विवाहलाई निरुत्साहित गर्न जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने,

	● महिला तथा विपन्न बालबालिकाहरूका लागि छात्रवृत्ति कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● हाल कार्यरत महिला स्वयंसेविका/सामाजिक परिचालकहरूलाई उत्प्रेरित गरी उनीहरूको कार्य क्षमता वृद्धि गर्ने खालका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने, ● गाउँपालिकाभित्र निर्माण हुने विकास निर्माणका परियोजनाहरूमा महिलाहरूको सहभागिता सुनिश्चित हुने खालका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने । ● गाउँपालिकाभित्र परम्परागत सीपमा आधारित भइ उत्पादन क्षेत्रमा लागेका महिलाहरूलाई उन्नत सिप, तथा क्षमता अभिवृद्धिका लागि आवश्यक तालिम एवं कार्यशालाको व्यवस्था गर्ने, ● महिलाद्वारा संचालित उद्योग तथा आर्थिक क्रियाकलापलाई सघाउन सहूलियत ऋण र अनुदानका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● गाउँपालिकाभित्र रहेका दलित, पीछडिएको वर्ग एवं गरिब महिलाहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने खालका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने, ● गाउँपालिकाभित्र विद्यालयको पहुँचभन्दा टाढा रहेका छोरीहरूलाई विद्यालय पठाउने कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने र आगामी ४ वर्षभित्र गाउँपालिकाका सबै छोरीहरूलाई विद्यालय पठाउन अभिप्रेरित गर्ने, ● गाउँपालिकाभित्र समूहमा उद्यम गर्न खोज्ने महिला समुह तथा क्लबहरूलाई सहूलियत दरमा ऋण उपलब्ध गराउने तथा अनुदानको कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● महिलाहरूको घरायसी कामको मूल्याङ्कन गरी प्रमाणपत्र प्रदान गर्ने र राष्ट्रिय आम्दानीमा त्यसको गणना गर्न पहल गर्ने, ● मुलुकी संहिता र अन्य कानुनी सचेतना सम्बन्धि कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
● जेष्ठ नागरिक सम्मान तथा हेरचाह कार्यक्रम संचालन गर्ने	● जेष्ठ नागरिकहरूको तथ्याङ्क संकलन तथा अद्यावधिक गर्ने, ● जेष्ठ नागरिकहरूका लागि बस्ती स्तरमा जेष्ठ नागरिक केन्द्र स्थापना गर्ने र उक्त केन्द्रमा योगा, मनोरञ्जन तथा अन्य अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● जेष्ठ नागरिकहरूको नियमित स्वास्थ्य परीक्षण सेवा उपलब्ध गराउने, ● सामाजिक सुरक्षा भत्ता नियमित रूपमा उपलब्ध गराउने, ● प्रदेश सरकारको कार्यक्रम अन्तर्गत एक स्थानीय तह एक जेष्ठ नागरिक आश्रय स्थलको छनोट गरी निर्माणका लागि प्रदेश सरकारसँग समन्वय गर्ने,
● असहाय तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि सम्मानित जीवन यापनका कार्यक्रम संचालन गर्ने	● पालिकाभित्र रहेका असहाय तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सूची तयार गर्ने, ● असहाय तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको फरक क्षमताको पहिचान गर्ने, ● शिक्षा, स्वास्थ्य, आवास तथा लताकपडामा सुनिश्चितताका लागि आवश्यक पहल गर्ने, ● फरक क्षमता भएका युवायुवतीका लागि स्व:रोजगारका कार्यक्रम संचालन गर्ने,

	● अपाङ्गताका प्रकृतिअनुसार सहज जीवनका लागि सहयोगी सामग्री उपलब्ध गराउने, ● अपाङ्गता भएकाहरूका लागि आयमूलक सीप प्रदान गर्ने, ● असहाय, द्वन्द्वपीडित बालबालिका तथा एकल महिलालाई संरक्षण गरी आयमूलक कार्यक्रमका माध्यमबाट आत्मनिर्भर बनाउन पहल गर्ने, ● अपाङ्गताको किसिम अनुसार वर्गीकरण गरी परिचय पत्र अनुरूप भत्ता उपब्ध गराउने, ● गाउँपालिकाभित्रका सार्वजनिक पूर्वाधारहरू लैङ्गिक तथा अपाङ्गमैत्री बनाउने ।
● जनजाति उत्थान कार्यक्रम संचालन गर्ने,	● गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने जनजातिहरूको तथ्याङ्क संकलन तथा अद्यावधिक गर्ने र उनीहरूको भाषा, संस्कृति, पुरातात्विक स्थलहरूको संरक्षण गर्ने, ● जातीय पहिचान र मौलिक परम्परा भत्किने किसिमका जातीय संग्रहालय निर्माण गर्ने, ● जनजातिको भाषा, कला, संस्कृति र मौलिक परम्पराको संरक्षण गर्न आधारभूत तहमा पाठ्यक्रम निर्माण गरी विद्यालय शिक्षा कार्यक्रम लागू गर्ने ।

प्रमुख कार्यक्रम

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत वेहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
१	अपांगता भएका व्यक्तीको लागि ह्वील चियर वितरण		पालिका	१०	५			५	१०	५००,०००	
२	सिलाई कटाई तालिम Level (2, 3)	जना	पालिका	१०			१५		२५	१,०००,०००	
३	आरण सुधार तालिम	जना	वडा	२	१	२	१	२	२	५००,०००	
४	सिकर्मी डकर्मी तालिम	जना	पालिका	१०		१०		१०	३०	२५०,०००	
५	पलम्बिड तालिम	जना	पालिका		१०		१०	१०	३०	३००,०००	
६	द्वन्द्व प्रभावित महिलाहरुको लागि जिविकोपार्जनको लागि कार्यक्रम	जना	पालिका	२०					५	४००,०००	
७	महिलाहरुको बैठक हल निर्माण		वडा						५	३००,०००	
८	आपतकालिन बाल उद्धार कोष स्थापना	पटक	पालिका						१	१००,०००	
९	बाल क्लव गठन गर्न तथा नियमन	पटक	वडा,विद्यालय (१०)	५		५			१०	५००,०००	
१०	अपाङ्गता भएका व्यक्तिको लागि सीपमुलक तथा रोजगारमुलक तालिम	जना	पालिका							४००,०००	
११	अपाङ्गता परिचयपत्र वितरण कार्यक्रम (बैठक तथा शिविर)		पालिका							५००,०००	
१२	ज्येष्ठ नागरिक परिचयपत्र (छुपाई) वितरण (शिविर)	पटक	पालिका	१						५००,०००	

१३	ज्येष्ठ नागरिक दिवा सेवा घर	पटक	पालिका	१						५००,०००	
१४	जिल्ला स्थित अल्पकालिन आवास गृह सञ्चालन सहयोग	पटक	पालिका	१	१	१	१	१	५	१,०००,०००	
	जम्मा									६,७५०,०००	

अपेक्षित उपलब्धि:

सामाजिक रूपमा असुरक्षित महसुस गरेका समुदायलाई सुरक्षाको प्रत्याभूति प्रदान गर्नका लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन भइरहेका हुनेछन् । महिला हिंसामा कमी, अनाथ तथा जोखिममा परेका बालबालिकाको सुरक्षा, फरक क्षमता भएका र जेष्ठ नागरिकको सम्मानजनक व्यवस्थापन गरी लक्षित समुदायको सम्मानजनक उपस्थिति तथा सामाजिक सम्मानको अनुभूति भएको हुनेछ । महिला, बालबालिका तथा किशोर किशोरीहरूको विकास तथा सामाजिक सुरक्षाको सुनिश्चितता गरी भेदभाव मुक्त गाउँपालिका घोषणा गरिएको हुनेछ ।

त्रिवेणी गाउँपालिका

परिच्छेद सात

पूर्वाधार क्षेत्र विकास योजना

पृष्ठभूमि

यस अध्यायमा त्रिवेणी गाउँपालिकाको दीर्घकालीन योजनाको प्रारूपलाई मध्यनजर गरी Terms of Reference (TOR) मा उल्लिखित विषयगत क्षेत्र पूर्वाधार विकास योजनाका उपक्षेत्रलाई समेटिएको छ। भौतिक विकास योजनाले गाउँपालिकाको विकास प्रकृत्यालाई योजनाबद्ध तरिकाले विकास गर्दै लैजान आवश्यक दिशानिर्देश गर्दछ। यस अन्तर्गत हाल निर्माणाधीन सडकहरूको स्तरोन्नति, मोटरेबल पुल निर्माण गर्ने, गाउँपालिका केन्द्र देखि वडाकेन्द्र र सम्पूर्ण बस्ती जोड्ने सडक निर्माण गर्ने, गाउँपालिका तथा वडा केन्द्रहरू तथा सेवा केन्द्रहरूको निर्माण तथा आधुनिकीकरण गर्ने कार्यक्रमहरू समावेश गरिएको छ। साथै भू-उपयोग क्षेत्रको सफल कार्यान्वयनका लागि पूर्वाधार विकास योजना तथा पूर्वाधार निर्माणका लागि गाउँपालिकाको लगानी रणनीति लगायतका कार्यक्रम तथा विनियमहरूको समेत पहिचान गरिएको छ। गाउँपालिकाको भौतिक योजनाको प्रस्ताव गर्दा विद्यमान वस्तुस्थितिको लेखाजोखा गरी एकीकृत बस्ती विकास गर्न आवश्यक छ। गाउँपालिकामा भौतिक विकास गर्नको लागि प्रशस्त खुला ठाउँ भएकाले उपयुक्त ठाउँहरू छनौट गरी भवन आचारसंहिता मापदण्डअनुसार विभिन्न प्रयोजनको लागि भवनहरू निर्माण गर्न जोड दिइएको छ। भौतिक विकास योजनाले गाउँपालिकाको विकासलाई निश्चित गर्न एक अवधारणागत मार्गचित्र प्रस्तुत गर्दछ। पूर्वाधार विकासको लागि वडागत र गाउँपालिका स्तरीय योजनाहरूमा बर्गीकरण गरी सोही आधारमा लगानी रणनीति तयार गर्नुपर्ने हुन्छ। यसै वास्तविकतालाई ध्यानमा राखेर गाउँपालिकाको भौतिक विकास योजना तयार गर्दा वडास्तरीय तथा गाउँपालिका स्तरीय योजनाहरू प्रस्ताव गरिएको छ।

७.१ सडक, ढल तथा पुल पुर्नेसा

आर्थिक-सामाजिक विकासलाई गतिशील बनाउन, सर्वसाधारणलाई पुर्‍याउने सेवा तथा सुविधालाई सहज तथा सरल पार्न र आर्थिक सामाजिक एकीकृत एवम् प्रादेशिक तथा भौगोलिक सन्तुलन कायम गरी सर्वाङ्गीण विकासमा टेवा पुर्‍याउन सडक यातायातको महत्वपूर्ण योगदान रहन्छ। नेपालको संविधानले यातायात सुविधामा नागरिकको सरल, सहज र समान पहुँच सुनिश्चित गर्न यातायात क्षेत्रमा लगानी अभिवृद्धि गर्ने र वातावरण अनुकूल प्रविधिलाई प्राथमिकता दिदै सार्वजनिक यातायातलाई प्रोत्साहन र निजी यातायातलाई नियमन गरी यातायात क्षेत्रलाई सुरक्षित, व्यवस्थित, समावेशी र अपाङ्गतामैत्री बनाउने परिकल्पना गरेको छ। आवश्यक पूर्वाधारको विकास केही हदसम्म भएता पनि यातायात सेवा दिगो र भरपर्दो हुन सकेको छैन। निजी क्षेत्रको प्रमुख लगानी रहेको सार्वजनिक यातायात सेवालाई व्यवस्थित र मर्यादित बनाइ सहज तरीकाबाट नागरिकले निर्वाध रूपमा आवतजावत गर्न पाउने हकको यथोचित उपयोग अभै गर्न नपाएको अवस्था छ। शहरीकरणको चाप र ग्रामीण भेकसम्म पनि सडक सञ्जाल विस्तार हुँदै गरेको सन्दर्भमा सबै नागरिकलाई किफायती, सुरक्षित, प्रदुषण रहित र सुविधा सम्पन्न यातायात सेवाको प्रत्याभूति गराउन यातायात व्यवस्थापन क्षेत्रलाई प्राथमिकतामा राखी कार्य गर्नुपर्ने आवश्यकता छ। स्थानीय यातायात पूर्वाधारको बढ्दो माग र आवश्यकतालाई दिगो विकास र व्यवस्थापन गर्दै लैजानु पर्ने आवश्यकता रहेको छ। त्रिवेणी गाउँपालिकाका अधिकांश गाउँ तथा बस्तीहरूमा सडक सञ्जालका लागि ट्र्याक खोलिएको भएता पनि सबै मौषममा संचालन हुन सक्ने अवस्था रहेको छैन। भने कतिपय स्थानमा प्रारम्भिक नक्साङ्कन समेत हुन सकेको छैन। कच्ची धुले सडकहरूको निर्माण भएता पनि ती सडकहरूमा ग्राभेल र कालोपत्रे गर्ने काम हुन सकिरहेको छैन।

त्रिवेणी गाउँपालिकामा विगत चार वर्षको अन्तरालमा कच्ची सडक मात्रै विस्तार भएको पाइन्छ । समग्र गाउँपालिकाको सडक २०७४ सालमा ६६ कि.मि. लम्बाइमा थियो भने २०७९ मा १६७ कि.मि. अर्थात् १५३ प्रतिशतले सडकको वृद्धि भएको छ । पालिका भित्रका प्रमुख बस्तीहरू यातायात सञ्जालमा जोडिएका छन् । यस पालिकाभित्र पर्ने राप्ती राजमार्ग अन्तर्गतको खौलादेखि बैरागी ठाँटीसम्मको १७ कि.मि मोटर बाटो मात्रै हालसम्म पक्की रहेको छ । त्रिवेणीदेखि नुवाकोट डाँडा खण्डको मोटरबाटो पक्की हुने अवस्थामा रहेको छ । गाउँपालिकाका सबै ठाउँ र बस्तीहरू कच्ची मोटर बाटोले जोडिएका छन् । हालको अवस्थामा यस गाउँपालिका भरीमा पिच तथा ढलान भएको सडक १७ कि.मि, ग्रावेल गरेको बाह्रै महिना चल्ने सडक ७ कि.मि, ट्रयाक खोलेको वर्षात् बाहेकको समयमा चल्ने सडक १०५ कि.मि र ट्रयाक मात्रै खोलेको गाडि हिड्न नमिल्ने सडक ५० कि.मि. रहेको छ ।

सम्भावना र अवसर

- त्रिवेणी गाउँपालिका सडक तथा पुल पूर्वाधारको दृष्टिले राप्ती राजमार्ग, नजिकैको मध्यपहाडी लोकमार्ग जस्ता राष्ट्रिय सडक सञ्जालमा जोडिएकाले स्थानीय सडक पूर्वाधारको निर्माण, विकास र विस्तार गरी राष्ट्रिय तथा क्षेत्रीय यातायात सञ्जालमा जोडिन सक्ने सम्भावना रहेको छ ।
- गाउँपालिकाका मुख्य सडकहरू बैरागीठाँटीदेखि पेदीखोला हुँदै नुवाकोट डाँडा, भुलेटादेखि खारा खुम्चेरी हुँदै रुघाँसम्मको सहिद मार्ग, डाँगीमोडदेखि मुरुडाँडाहुँदै पेदीखोलासम्म, सिम्रुतुदेखि रुघाँहुँदै डल्सिगे लेकसम्म, भुलेटादेखि पेउघाहुँदै नुवाकोट डाँडासम्मका गरी जम्मा ६ वटा सडक खण्डलाई बाह्रै महिना यातायातका साधन चल्न सक्ने गरी राष्ट्रिय मापदण्ड अनुसार स्तरोन्नति गरी आर्थिक तथा सेवाका क्षेत्रमा गाउँवासीलाई जोड्न सक्ने राम्रो सम्भावना रहेको छ ।
- वडास्तरमा सञ्चालनमा आएका सडकलाई मापदण्ड अनुसार सडक नाली र ढलको व्यवस्थापन गरी बाह्रै महिना चल्न सक्ने बनाउन सके गाउँवासीलाई गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ ।

समस्या र चुनौती

- त्रिवेणी गाउँपालिकाको अधिकांश भूभाग भिरालो पहाडी भूभाग र बाढी, पहिरो, खहरे, भूक्षय जस्ता कारणले सडक तथा पुल निर्माण तथा दिगो व्यवस्थापन गर्न चुनौतीपूर्ण रहेको छ ।
- भौगोलिक विकटता र जटिलताका कारण पनि अपेक्षित पूर्वाधार विकासका लागि श्रोत साधनको जोहो गर्न समस्या परेको छ ।

सोच:

“पहुँचयोग्य र गुणस्तरीय सडक सञ्जालको विकास मार्फत त्रिवेणीबासीको आर्थिक सम्वृद्धि”

लक्ष्य

- गाउँपालिकाका सबै वडा तथा बस्तीहरूमा सडक सञ्जालको विस्तार गरी यातायात प्रणालीको दिगो तथा वैज्ञानिक व्यवस्थापन गर्ने ।

उद्देश्य:

- प्रभावकारी, दिगो, भरपर्दो, र सुरक्षित यातायात सेवा मार्फत अन्तर वडा, अन्तर पालिका तथा जिल्ला र प्रदेश हुँदै राष्ट्रिय सडक सञ्जालमा जोडी आर्थिक क्षेत्रमा त्रिवेणीबासीलाई जोड्नु,
- गाउँपालिकामा हाल संचालनमा रहेका सम्पूर्ण सडकहरूलाई राष्ट्रिय मापदण्ड अनुसारका सडकमा रूपान्तरण गर्नु,
- गाउँपालिकामा हाल ट्रयाक मात्र खोलिएका सडकहरूको स्तरोन्नति गर्नु,
- गाउँपालिकाका सबै वडा तथा बस्तीहरूमा सडक सञ्जालको विस्तार गर्न नयाँ सडकहरूको निर्माण गर्नु,
- गाउँपालिकाकामा यातायात सेवालाई बाह्रै महिना संचालनका लागि आवश्यक स्थानमा मोटरबल पुलको निर्माण गर्नु ।

रणनीति तथा कार्यनीति:

रणनीति	कार्यनीति
● स्तरीय र भरपर्दो सडक यातायातको विकास गर्ने,	● गाउँपालिकामा हाल संचालनमा रहेका सम्पूर्ण सडकहरूको स्तरोन्नति गरी बाह्रै महिना संचालन योग्य बनाउने, ● ट्रयाक मात्र खोलेका वडा स्तरीय सडकहरूको स्तरोन्नति गरी सबै वडाका बस्तीहरूमा यातायात सेवालाई संचालन गर्ने, ● निर्माणाधिन तथा संचालित सडकहरूमा अनिवार्य रूपमा नालीको व्यवस्था गर्ने, ● सडक सञ्जाल निर्माण गर्दा कृषि, ऊर्जा, पर्यटन तथा उद्योग व्यवसाय लगायतका आर्थिक उपार्जनसँग सम्बन्धित पक्षको प्रवर्द्धन गर्ने, ● सडक संरक्षण, मर्मत सम्भार, पुनर्निर्माण एवम् व्यवस्थापन कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउने, ● गाउँपालिकाका विभिन्न वडाहरूमा बसपार्कको निर्माण गरी सञ्चालन गर्ने, ● यातायातका साधनको व्यावहारिक तथा वैज्ञानिक भाडा दर कायम गर्ने, ● सडक दुर्घटना सूचना व्यवस्थापन प्रणालीलाई सुदृढीकरण गर्ने, ● घना बस्ती र धार्मिक स्थलहरू एकीन गरी सवारी साधन निषेधित क्षेत्र तोक्ने, ● उर्जा रणनीतिसँग आवद्ध गरी विद्युतीय सवारी साधन प्रवर्द्धन गर्ने र पायक पर्ने स्थानहरूमा चार्जिङ्ग स्टेशनको स्थापना तथा सञ्चालन गर्ने, ● गाउँपालिकाबासीको पहुँच र आर्थिक वृद्धिलाई योगदान पुग्ने गरी सुरक्षित यातायात सुविधा विस्तार गर्ने,

	● सडक दुर्घटनालाई न्यूनीकरण प्रविधिमा आधारित जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● गाउँपालिकाका सडक सञ्जालमा जोड्न बाँकी वडा तथा बस्तीहरूमा तत्कालै नयाँ ग्रामीण सडकको निर्माण गर्ने, ● संघ तथा प्रदेश सरकारसँग आवश्यक समन्वय गरी पालिका भित्रका धुले सडकलाई स्तरोन्नति गरी ग्राभेलिङ्ग र ग्राभेलिङ्ग भइसकेका सडकहरूलाई कालोपत्रे गर्ने, ● यात्रुहरूका लागि सुरक्षित तथा पायक पर्ने स्थलहरूमा यात्रु प्रतीक्षालयको निर्माण गर्ने, ● पुराना सवारी साधनहरूको व्यवस्थापन गर्ने, ● जोखिमयुक्त सडक स्थलहरूमा सुरक्षाका लागि पर्खालको निर्माण गर्ने, ● सडकका दायाँबायाँ बायो इन्जिनियरिङ्ग गरी वृक्षारोपन गर्ने र ● प्रत्येक वडामा वसपार्कको निर्माण गर्ने,
● पालिका भित्रका सडकहरूलाई बाह्रै महिना संचालन गर्न आवश्यक स्थानहरूमा पुल निर्माण गर्ने,	● सडक सञ्जालको पहुँच र नागरिकको सुविधा, व्यावसायिक लाभ र रणनीतिक महत्व बोकेका पुल पुलेसा आवश्यक पर्ने स्थानहरूको पहिचान गर्ने, ● गाउँपालिका भित्रका सडकहरूमा आवश्यक स्थानमा पक्की पुलहरू निर्माण गर्ने, ● स्थानीय तथा रणनीतिक सडकका आवश्यक स्थानहरूमा पुल निर्माण गर्नुका साथै जीर्ण अवस्थामा रहेका पुलहरूको मर्मत गर्ने, ● निर्माण सम्पन्न पुलहरूको मर्मत सम्भार गर्ने ।
● शहर उन्मुख स्थानहरूमा ढल निकासको व्यवस्था गर्ने,	● मुख्य शहर तथा शहर उन्मुख बस्तीहरूमा स्थायी र भरपर्दो ढलको व्यवस्था गर्ने, ● ढल निर्माण कार्य गाउँपालिका र उपभोक्ताको साभेदारीमा सम्पन्न गर्ने,

प्रमुख कार्यक्रम

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	वडा नं. १										
१	दहभागे लेक अछिने सुपेगैरी (ट्रयाक ओपन)	कि.मी.	दहभागे लेकदेखि सुपेगैरी		५	५	३		१३	३,९००,०००	संघ, प्रदेश
२	माथिगाउँ पुलिखा लहसुने (ट्रयाक ओपन)	कि.मी.	वडा १ देखि २	४	३	२			९	२,७००,०००	संघ, प्रदेश
३	दाङचुड भेरीखोला हुँदै ५ न. वडा कार्यालय	कि.मी.	दाङचुड			३	३	१	७	२,१००,०००	संघ, प्रदेश
४	भेडाखर्क नुनथला रुथा तलिगाउँ (ट्रयाक ओपन)	कि.मी.	भेडाखर्कदेखि तलिगाउँ		४				४	१,२००,०००	संघ, प्रदेश
५	सानी वल्लेजुरा रातामाटे रिपिटर टावर (ट्रयाक ओपन)	कि.मी.	वल्लेजुरा रातामाता	२	२	३	२	२	११	३,३००,०००	संघ, प्रदेश
६	धर्मपानी मोडदेखि आगनबोट खलेचौर वडा कार्यालय (ट्रयाक ओपन)	कि.मी.	सिन्तुवाड			४			४	१,२००,०००	संघ, प्रदेश
७	सिम्रुतुको वोडखोला तलिगाउँ, दहभागे कालापोखरा सडक स्तर उन्नति	कि.मी.	तलिगाउँ, दहभागे	३	३	३	३	३	१५	७,५००,०००	संघ, प्रदेश
८	लाखुरीबोट सिन्तुवाड सानी वल्लेजुरा स्तरोन्नति	कि.मी.	सिन्तुवाड दाङचुड		३	३	३		९	४,५००,०००	संघ, प्रदेश
९	वेरसिडमोड वल्ले कालापोखरा	कि.मी.	वल्ले बोक्सीथला	२	२	२	३		९	४,५००,०००	संघ, प्रदेश

१०	मा.वि. रुघा खलटाकुरा दाङचुड स्तरोन्नति	कि.मी.	खलटाकुरा दाङचुड		३				३	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
११	विद्यालय भवन हुँदै कल्लेरी डाँडा कृषि सडक नयाँ टूयाक ओपन	कि.मी.	भेडाखर्क डाडा			५			५	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
१२	कोर्वाड खोला	कि.मी.	त्रिवेणी १	५०					५०	२५,०००,०००	संघ, प्रदेश
१३	खलेचौर	कि.मी.	दाङचुड		७५				७५	३७,५००,०००	संघ, प्रदेश
१४	भेडाखर्क १	कि.मी.	भेडाखर्क			९०			९०	४५,०००,०००	संघ, प्रदेश
१५	भेडाखर्क २	कि.मी.	भेडाखर्क				९०		९०	४५,०००,०००	संघ, प्रदेश
१६	वृतखोले खोला	कि.मी.	भेडाखर्क			५०			५०	२५,०००,०००	संघ, प्रदेश
१७	काफलगैरा	कि.मी.	रुघा दाङचुड		७५				७५	३७,५००,०००	संघ, प्रदेश
१८	कोर्केली खोला	कि.मी.	रुघा दाङचुड			५०			५०	२५,०००,०००	संघ, प्रदेश
१९	गुवा खोला	कि.मी.	लग्ना दहभागे				३०		३०	१५,०००,०००	संघ, प्रदेश
२०	लग्ना खोला	कि.मी.	लग्ना दहभागे		३०				३०	१५,०००,०००	संघ, प्रदेश
२१	गोरेटो बाटो	कि.मी.	तलिगाउँ दहभागे			३०		२	३२	१६,०००,०००	संघ, प्रदेश
२२	गोरेटो बाटो सिँढी सहित	कि.मी.	सिन्तुवाड		१				१	५००,०००	संघ, प्रदेश
२३	गोठाउनी खोला	मिटर	वल्ले, वोस्थला					२०	२०	१०,०००	गाउँपालिका

२४	रिसम्जा खोला	मिटर	वल्ले, वोस्थला			४०			४०	२०,०००	गाउँपालिका
२५	लग्न खोला	मिटर	वल्ले, वोस्थला				४०		४०	२०,०००	गाउँपालिका
वडा नं. २											
१	सिम्रुतु, विमैचा, वेतखोला, गैरीनेटा, सुपेगैरी स्तरोन्नति कालोपत्र	कि.मी.	त्रिवेणी २			५	५	५	१५	१२०,०००,०००	संघ, प्रदेश
२	कल्चुढुंगा, चिनछेरे, गैरीनेटा स्तरोन्नति	कि.मी.	त्रिवेणी २			१०			१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
३	दहभागो, पानीगैरा, बाँदरपानी स्तरोन्नति	कि.मी.	त्रिवेणी २		७				७	३,५००,०००	संघ, प्रदेश
४	ननुथला, भेडाखर्क, स्यानाखर्क, विमैचा स्तरोन्नति	कि.मी.	त्रिवेणी २					८	८	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
५	ओरालडाँडा, लसुने, बाँदरपानी नयाँ ट्याक	कि.मी.	त्रिवेणी २		१०				१०	३,०००,०००	संघ, प्रदेश
६	डाँडा, चिलढाले, घनाखोला, कल्लेरी नयाँ ट्याक	कि.मी.	त्रिवेणी २	५					५	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
७	सिम्रुतु, चन्द्रटोल, वर्षेटाकुरा नयाँ ट्याक	कि.मी.	त्रिवेणी २	५					५	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
८	सिम्रुतु मसानघाट देखि वोहरापोखरा सम्म नयाँ ट्याक पैदल	कि.मी.	त्रिवेणी २			०.५			०.५	१५०,०००	गाउँपालिका
९	रातापहर देखि सिम्रुतुसम्म पैदल मार्ग	कि.मी.	त्रिवेणी २		०.५				०.५	५७,५००	गाउँपालिका
१०	सिम्रुतु विमैचा पैदल मार्ग	कि.मी.	त्रिवेणी २	०.५					०.५	५७,५००	गाउँपालिका

११	वेदखोला कल्लेरी पैदल मार्ग	कि.मी.	त्रिवेणी २				०.५		०.५	५७,५००	गाउँपालिका
वडा नं. ३											
१	लिवाङदेखि धैरेनीसम्म	कि.मी	लिवाङ धैरेनी	४					४	२,०००,०००	संघ, प्रदेश
२	माथिल्लो गोरनेटादेखि साउनेपानी सम्म	कि.मी	साउनेपानी	२					२	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
३	खारानेटा देखि खलावोट सम्म	कि.मी	खलावोट	२.५					२.५	१,२५०,०००	संघ, प्रदेश
४	भुलेटादेखि दहवाङ गोरनेटा	कि.मी	दहवाङ	३					३	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
५	भुलेटादेखि रिठावोट घैरेनी	कि.मी	रिठावोट	५					५	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
६	कुनारवोली सल्लेडाँडादेखि सुकिदह	कि.मी	सल्लेडाँडा		१०				१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
७	कुरल विद्यालयदेखि पोखरीखोला	कि.मी	पोखरीखोला		२				२	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
८	पाङ्ग्राकुरीदेखि ठुलीखोरिया	कि.मी	ठुलीखोरिया		३				३	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
९	भिडडाँरीदेखि मैनटाकुरी	कि.मी	मैनटाकुरी		२.५				२.५	१,२५०,०००	संघ, प्रदेश
१०	सतिपोलेदेखि बराथानसम्म	कि.मी	बराथान		२				२	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
११	खोलादया मजाउ देखि हम्पाल	कि.मी	मजाउ			१५			१५	७,५००,०००	संघ, प्रदेश
१२	वडाकार्यालय देखि चौखे हुदै कुरल	कि.मी	चौख				१०		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
१३	इजरमोड हुदै चाउले गैरा छरिखोला	कि.मी	चाउले गैरा					१२	१२	६,०००,०००	संघ, प्रदेश

१४	घामतारा दल्लुवोट हुदै भनखानी शिवमन्दिर सडक	कि.मी	भनखानी			४		४	२,०००,०००	संघ, प्रदेश	
१५	पाथीहाला खोला गोठराउने	कि.मी	गोठराउने			३		३	१,५००,०००	संघ, प्रदेश	
१६	सल्लेरी पाखादेखि तल्लोडाप्का	कि.मी	तल्लोडाप्का			२		२	१,०००,०००	संघ, प्रदेश	
१७	चिसेन केन्द्रदेखि घैरेनी	कि.मी	घैरेनी			३		३	१,५००,०००	संघ, प्रदेश	
१८	डाँगीमोडदेखि लिवाङ ठुलापोखरी सडक स्तरोन्नति	कि.मी	लिवाङ				३	३	१,५००,०००	संघ, प्रदेश	
१९	खारानेटा जामीरे तामाधरा भुलेटा	कि.मी	तामाधरा		१२			१२	६,०००,०००	संघ, प्रदेश	
२०	भुलेटा दहवाङ कुरल	कि.मी	हाइवाङ				९	९	४,५००,०००	संघ, प्रदेश	
२१	दखारानेटादेखि लिवाङ	कि.मी	लिवाङ				७	७	३,५००,०००	संघ, प्रदेश	
२२	सतिपोलेदेखि हरलेखारा खोला	कि.मी	हरलेखारा				६	६	३,०००,०००	संघ, प्रदेश	
२३	सतिपोलेदेखि जामीरेसम्म	कि.मी	जामीरे			५		५	२,५००,०००	गाउँपालिका	
२४	माथिल्लो पधेरीखोलादेखि खारानेटा	कि.मी	पधेरीखोला					२	२	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
२५	दहवाङ जामिरे खाराखोला	कि.मी	खाराखोला					७	७	३,५००,०००	संघ, प्रदेश
२६	ठुलापोखरादेखि सिम्रुतु	कि.मी	ठुलापोखरा					५	५	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
२७	छरखोलादेखि सल्लेडाँडा सुकिदह	कि.मी	सल्लेडाँडा					९	९	४,५००,०००	संघ, प्रदेश

२८	खिरियाबाटोदेखि वडा कार्यालय	कि.मी	खिरियाबाटो					२	२	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
२९	हाइवाड खोला	कि.मी	हाइवाड			५०			५०	२५,०००,०००	संघ, प्रदेश
वडा नं. ४											
१	लामाखेत ज्यालाडगा पूर्णखारा ओलीडेरा खुम्चेरी हुदै दम्दु सम्म ग्राविलिङ र नाला	कि.मी	वडा ४		७	७	७		२१	१०,५००,०००	संघ, प्रदेश
२	छलिगारे, तल्लीखुम्चेरी, वस्नेखोला, मुसिपाखा तरा हुदै लाइतसम्म ग्राविलिङ र नाला सहित बाटो जोड्ने	कि.मी	वडा ४		५	५	५	५	२०	१०,०००,०००	संघ, प्रदेश
३	ज्यालाडगा हाइरु हुदै ओलीडेरा भयारनेटी जोड्ने सडक	कि.मी	वडा ४		२	२			४	२,०००,०००	संघ, प्रदेश
४	सेतटा मोडदेखि गिरीडेरा हुदै थारेघर जोड्ने बाटो	कि.मी	वडा ४		२	२	१		५	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
५	ठुलाखोला भालजुला थारेघर हुदै कालीमाटी जोड्ने सडक स्तर उन्नति	कि.मी	वडा ४	२					२	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
६	ज्यालाडगा जुगे पानीबाट लहल्टाकुरी जोड्ने सडक	कि.मी	वडा ४				५		५	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
७	भालजुला छरिखोला हुदै कुरल जोड्ने बाटो स्तर उन्नति	कि.मी	वडा ४			३			३	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
८	लाखुरीबोट पोखरी हम्पाल टिम्परबोट हुदै सल्यान जोड्ने बाटो स्तर उन्नति	कि.मी	वडा ४		२.५				२.५	१,२५०,०००	संघ, प्रदेश

९	बाटुलीखोया सलडाँडा तल्लो दम्दु हुदै डलसिङगे जोड्ने सडक	कि.मी	वडा ४			४.५			४.५	२,२५०,०००	संघ, प्रदेश
१०	सलडारा गिरी टोल हुदै स्याटा जोड्ने बाटो	कि.मी	वडा ४					३	३	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
११	जोखिमपूर्ण घर भएको बाटो नपुगेको ठाउँमा जाली		वडा ४					५	५	५७५,०००	संघ, प्रदेश
१२	विभिन्न टोलमा सिडी सहित गोरेटो बाटो निर्माण आवश्यकता गोरेटो बाटोमा चौतारी निर्माण		वडा ४		३.५				३.५	४०२,५००	गाउँपालिका
१३	आवश्यकता गोरेटो बाटोमा चौतारी निर्माण		वडा ४	२.५					२.५	२८७,५००	गाउँपालिका
वडा नं. ५											
१	सिम्रुतु, लामाखेत, जिवाङ्ग, लामामेला रोल्पा सडक स्तर उन्नति	कि.मी	सिम्रुतु लामामेला	५	५	५			१५	७,५००,०००	संघ, प्रदेश
२	लामाखेतदेखि डल्लिङ्गे सडक निर्माण	कि.मी	लामाखेत डल्लिङ्गे		५	५	४		१४	५०,०००,०००	संघ, प्रदेश
३	हाईरु, तमाकछरे, गलगले लाईत सडक	कि.मी	हाईरु लाईत		३	२	२		७	३,५००,०००	संघ, प्रदेश
४	वडा कार्यालय उपल्लोडेरा सिम सडक	कि.मी	सिम	१	१				२	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
५	सिम्रुत घोरनेटी जिवाङ्ग सडक	कि.मी	सिम्रुत जिवाङ्ग	१	१	१	१	१	५	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
६	वाघ पाईलादेखि भभौडाँडा सडक स्तर उन्नति	कि.मी	वाघपाईला भभौडाँडा	५	५	५	५		२०	१०,०००,०००	संघ, प्रदेश

७	जिवाङ्ग दाङ्गचुङ्ग सडक निर्माण	कि.मी	जिवाङ्ग दाङ्गचुङ्ग	२	२	२		६	३,०००,०००	संघ, प्रदेश
८	लामाखेत रिदोभान लाईतखोला सडक निर्माण	कि.मी	लामाखेत लाईतखोला	१	१	१	१	४	२,०००,०००	संघ, प्रदेश
९	लामाखेत, सल्लीपाखा भकालचौर जिवाङ्ग स्कूल गोरेटो बाटो निर्माण	कि.मी	लामाखेत जिवाङ्ग	१	१.२			२.२	२५३,०००	संघ, प्रदेश
१०	लाईतदेखि गलगले हुदै भभौडाडा गोरेटो बाटो	कि.मी	लाईत भभौडाडा	२	२	२		६	६९०,०००	संघ, प्रदेश
११	सिम्रुतु रातामाटे टावर गोरेटो बाटो	कि.मी	सिम्रुतु रातामाटे	२	५	३		१०	१,१५०,०००	संघ, प्रदेश
१२	उपल्लेडेरा देखि भेरीखोला गोरेटो बाटो	कि.मी	उपल्लेडेरा भेरीखोला	१	१			२	२३०,०००	गाउँपालिका
वडा नं. ६										
१	सिता सृजना मार्ग स्तर उन्नती	कि.मी	डाँगीमोड, मुडडाँडा	४	४			८	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
२	खारानेटा खोरवारे भ्यामखोला मार्ग स्तरोन्नति	कि.मी	खारा, मुरु	४	४	१		९	४,५००,०००	संघ, प्रदेश
३	मजागयरा विताडाँडा कोचेरीखोला पिपलवोट सडक	कि.मी	सतिपोल	२	२	१		५	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
४	खारानेटा सल्लेरी करागजा मेलपोखरी निर्माण	कि.मी	खारा, मेलपोखरी	२	२	२		६	३,०००,०००	संघ, प्रदेश
५	खारानेटा घोरढुंगा कोचेरी सडक निर्माण	कि.मी	खारानेटा, कोचेरी	५	५	१		११	५,५००,०००	संघ, प्रदेश
६	रातापोखरी मेलटाकुरी विता खुरखुती निर्माण	कि.मी	रातापोखरी खुरखुती	३	३	३	२	११	५,५००,०००	संघ, प्रदेश

७	भुल्लेटा देखि वडा कार्यालयसम्म कालोपत्ते	कि.मी	खारा			१	१	१	३	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
८	धौलावाङ्ग गाराकुम सडक निर्माण	कि.मी	धौलावाङ्ग गाराकुम	१	१	१			३	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
९	धौलावाङ्ग खोला देखि खोरेखोला सम्म सडक निर्माण	कि.मी	धौलावाङ्ग खोरेखोला		१				१	५००,०००	संघ, प्रदेश
१०	काफलगैरी टरकते सल्लीडाँडा ठुलाखोला सडक निर्माण	कि.मी	काफलगैरी ठुलाखोला		२	२			४	२,०००,०००	संघ, प्रदेश
११	मुलाखोला विता स्कूल सडक स्तरोन्नति	कि.मी	मुलाखोला विता	१	१	१			३	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
१२	ताराखसे देखि धौलावाङ्ग विता स्कूल सडक स्तरोन्नति	कि.मी	ताराखसे देखि धौलावाङ्ग	१	१	१			३	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
१३	भुल्लेटा देखि सउरपोखरा हुदै पैया चौवर सडक	कि.मी	भुल्लेटा देखि सउरपोखर	१	१	१			३	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
१४	गोडडाँडा गौउरा खुरखुरी पैदल मार्ग	कि.मी	गोडडाँडा	१	१				२	२३०,०००	संघ, प्रदेश
१५	ड्वाडड्वाङ्गे खाला देखि गाउँपालिका पैदल मार्ग निर्माण	कि.मी	ड्वाडड्वाङ्ग	१	१	१			३	३४५,०००	संघ, प्रदेश
१६	मोवाङ्ग मेलटाकुरी हुदै सतिपोल पैदल मार्ग	कि.मी	मोवाङ्ग				१५		१५	१,७२५,०००	संघ, प्रदेश
१७	भ्यामखोला, वुगेरी, धौलावाङ्ग, भुल्लेटा पैदल मार्ग	कि.मी	भ्यामखोला, वुगेरी, धौलावाङ्ग, भुल्लेटा			५			५	५७५,०००	संघ, प्रदेश
१८	मावाङ्ग मुरुखोला मोटर बाटो पुल निर्माण	मि.	मावाङ्ग		२				२	३,०००,०००	संघ, प्रदेश

१९	भयामखोला मोटर बाटो पुल निर्माण	मि.	भयामखोला			९			९	१३,५००,०००	संघ, प्रदेश
२०	करागजाखोला मोटर बाटो पुल निर्माण	मि.	करागजाखोला					४	४	६,०००,०००	संघ, प्रदेश
२१	दुईखोली मोटर बाटो पुल निर्माण	मि.	दुईखोली				३		३	४,५००,०००	संघ, प्रदेश
२२	भुल्लेटा वतनडाँडा पैदल मार्ग	कि.मी.	भुल्लेटा	१	१	१			३	३४५,०००	संघ, प्रदेश
वडा नं. ७											
१	भुल्लेटा खालीखोला भुरु लछिगरे सडक	कि.मी.		५	५	५	१०	५	३०	१५,०००,०००	संघ, प्रदेश
२	लाछिकोट सडक निर्माण	कि.मी.		३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
३	सिम्रुतु मेलपोखरी पेदीखेत सडक स्तरोन्नति	कि.मी.		५	५	५			१५	७,५००,०००	संघ, प्रदेश
४	डाँमोड दुरुपती मुरु डाँडा सडक स्तरोन्नति	कि.मी.		३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
५	सिम्टालीउराल वागेश्वरी मन्दिर	कि.मी.		३	३	३	३	३	१५	७,५००,०००	संघ, प्रदेश
६	जथावाड चाख्खीवाड मुरु सडक स्तरोन्नति	कि.मी.		२	२	२			६	३,०००,०००	संघ, प्रदेश
७	राउटेबारा गैरीछेनी सडक स्तरोन्नति	कि.मी.		२	२	२			६	३,०००,०००	संघ, प्रदेश
८	मलामेडाँडा भक्के काउले चवर भुर्तिवाड सडक स्तरोन्नति	कि.मी.		२	२	२	३	१	१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
९	सिम्रुतु पोखरी डाडा सडक स्तरोन्नति	कि.मी.		१०	१०	१०	१०	१०	५०	२५,०००,०००	संघ, प्रदेश

१०	जथावाड खरीचौर गैरीछेनी सडक स्तरोन्नति	कि.मी.		१	२	२			५	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
११	च्यानटाकुरा पाथरकोट सडक स्तरोन्नति	कि.मी.		१	१	१			३	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
१२	पुरानी गाउँ लुछीवाड कोचेरी खोला सडक स्तरोन्नति	कि.मी.		२	२	२	२		८	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
१३	खरनेटा भाक्री पानी रिठेडसडक	कि.मी.		१	१	२	१		५	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
१४	पैराटे मर्फु पुल्ली गाँजा पेउघा सडक स्तरोन्नति	कि.मी.		२	२	१			५	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
१५	भुल्लेटा खालीखोला पितीवाड सडकमा पक्की पुल	मी.				१			१	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
१६	डाँगीमोड मुरु डाँडा सडकमा मुरुखोलामा पक्की पुल	मी.					१		१	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
१७	भेलपोखरी सिम्रुतु सडकमा डिम्बोलामा पुल	मी.						१	१	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
१८	सिम्टाली ओराल राउटेवार सडकमा पुल	मी.				१			१	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
१९	सा.मा.वि. मुरु देखि भेरिखोला सडक	कि.मी.		२	२	१			५	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
वडा नं. ८											
१	वैथलडाँरीबाट ढुङ्गेघर सडक जोड्ने	कि.मी.	त्रिवेणी ८	२	२	२	४		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
२	पैराटरबाट मानटुरा सडक स्तरोन्नति	कि.मी.	त्रिवेणी ८	२	२	२	४		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
३	मुरुबाट पैदिखेत सम्म सडक स्तरोन्नति	कि.मी.	त्रिवेणी ८	२	२	२	४		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश

४	च्यानटाकुरा कोल्लीवाड सडक स्तरोन्नति	कि.मी.	त्रिवेणी ८	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
५	भरपुवाट दुर्द सम्म सडक चौडा	कि.मी.	त्रिवेणी ८	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
६	भेरी पोखरावाट जरेपानी बाटोचौडा	कि.मी.	त्रिवेणी ८	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
७	पेदीखेतवाट भेरी पोखरासम्म गोरेटो बाटो मर्मत	कि.मी.	त्रिवेणी ८	२	२	१			५	५७५,०००	संघ, प्रदेश
८	च्यानटाकुरावाट पेउघाडाँडा हुदै मा.वि. पेउघा सम्म गोरेटो बाटो मर्मत	कि.मी.	त्रिवेणी ८	२	२	१			५	५७५,०००	गाउँपालिका
९	घाम टाकुरीवाट उकालापाखा हुदै पेदीखेतसम्म सडक	कि.मी.	त्रिवेणी ८	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
१०	ग्याङनावाट पेउघाडाँडा हुदै मा.वि. पेउघासम्म नयाँ सडक	कि.मी.	त्रिवेणी ८	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
११	उम्मेढुङगावाट घुमुतुसम्म चौडा गर्ने	कि.मी.	त्रिवेणी ८	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
१२	भेरीमोखरावाट वयलडाँरीसम्म सडक	कि.मी.	त्रिवेणी ८	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
१३	दन्दवाट भेरीखोला हुदै दुङ्गेघरसम्म सडक	कि.मी.	त्रिवेणी ८	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
१४	पनाइलीवाट गोठवाड हुदै मुरु स्वास्थ्य चौकी सडक	कि.मी.	त्रिवेणी ८	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
वडा नं. ९											
१	सेतिपोखरी, नलिचौर, वडारा, चिन्तु सडक स्तरोन्नति	कि.मी.	त्रिवेणी ९	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश

२	फल्लेघर, भोटेखोपे सडक स्तरोन्नति	कि.मी.	त्रिवेणी ९	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
३	कोलगारे, जल्बर्क, ठुलाखोला बाटो निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी ९	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
४	नुवाकोट डाँडा, चौतारा, टुनिवोट सडक स्तरोन्नति	कि.मी.	त्रिवेणी ९	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
५	रिठारुख, माथिगाउँ, चौतारा सडक स्तरोन्नति	कि.मी.	त्रिवेणी ९	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
६	नुवाकोट डाँडा, मेलचौर, उम्याउगासम्म मोटर बाटो निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी ९	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
७	चौतारा, कोल्डारा, हरलावोट हुदै सलघारी सडक स्तरोन्नति	कि.मी.	त्रिवेणी ९	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
८	चौतारा, स्वास्थ्य केन्द्र देउपुर्णसम्म मोटर बाटो सडक स्तरउन्नति	कि.मी.	त्रिवेणी ९	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
९	पसर्णगाउँ, देउपुर्ण हुदै डाराखाली सम्म मोटर बाटो स्तरोन्नति	कि.मी.	त्रिवेणी ९	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
१०	कुरिपानी, चिन्तु हुदै दमाई धारासम्म मोटर बाटो निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी ९	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
११	भैटावुरा, स्याला कुरडाडा, वडारा हुदै वागमारे मोटरबाटो निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी ९	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
१२	सालघारी, धसेनी हुदै निपाने सडक निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी ९	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश

१३	टुनिवोट मसानघाट मन्दुरा गोरेटो सडक स्तरोन्नति	कि.मी.	त्रिवेणी ९	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
१४	चौतारा कौरालडाँडा, मेलचौर सडक स्तरोन्नति	कि.मी.	त्रिवेणी ९	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
१५	नुवाकोटडाँडा, डाडागाउँ, सेतिपोखरी कृषि सडक निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी ९	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
१६	दुईखोला जोड्ने पुल निर्माण	मी.	त्रिवेणी ९	३	३	३	१		१०	१५,०००,०००	संघ, प्रदेश
१७	वागमारे, ठाराखोला, डाङगेखोला, कनखला, टागुरेखोला, भोटेखार्प खोला सडक स्तरोन्नति	कि.मी.	त्रिवेणी ९	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
१८	भुल्लेटा, भेरीपोखरी, नुवाकोट डाँडा सडक स्तरोन्नति	कि.मी.	त्रिवेणी ९	३	३	३	१		१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
१९	सिमलारुख, नालेचौर, भोटेखोर्प गोरेटो बाटो निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी ९	१	१	१			३	३४५,०००	गाउँपालिका
२०	कुरीपानी, मिरगाउँ, पुर्णपानी, नालेचौर गोरेटो बाटो निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी ९	१	१	१			३	३४५,०००	गाउँपालिका
२१	ठाराखोला, द्ववर्नी भुसवुरा जुगेपानी, नुवाकोट गोरेटो बाटो निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी ९	१	१	१			३	३४५,०००	गाउँपालिका
२२	फल्लेघर, धोलेगोठ पैदलमार्ग निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी ९	१	१	१			३	३४५,०००	गाउँपालिका
२३	भैटाकुरा, स्याला कुकुरडाडा, वडारा गोरेटो बाटो निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी ९	१	१	१			३	३४५,०००	गाउँपालिका
२४	निपाने माथिल्लो टोल गोरेटो बाटो निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी ९	१	१	१			३	३४५,०००	गाउँपालिका

२५	चौरवीगरा साउनेपानी गोरेटो बाटो निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी ९	१	१	१			३	३४५,०००	गाउँपालिका
२६	चौतारा खडनडारा ठाराखोला गोरेटो बाटो निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी ९				५		५	५७५,०००	गाउँपालिका
२७	जरोपानी देखि हटारी सम्म गोरेटो बाटो निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी ९				२.५		२.५	२८७,५००	गाउँपालिका
२८	भल्डुगा, मागगाउँ, ठाराखोला गोरेटो बाटो निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी ९	१	१	१			३	३४५,०००	गाउँपालिका
२९	चौरबाटो डासपोखरी गोरेटो बाटो निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी ९	१	१	१			३	३४५,०००	गाउँपालिका
३०	दुईखोला देउपन्न गोरेटो बाटो निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी ९	१	१	१			३	३४५,०००	गाउँपालिका
३१	त्रिशिङखला घर्तिगाउँ गोरेटो बाटो निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी ९				५		५	५७५,०००	गाउँपालिका
३२	मानदुरा वुरेली गोरेटो बाटो निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी ९	१	१	१			३	३४५,०००	गाउँपालिका
३३	कोल्डारा दमाईखोला गोरेटो बाटो निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी ९	१	१	१			३	३४५,०००	गाउँपालिका
३४	सिसारुख देखि खलेना गोरेटो बाटो निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी ९				२.५		२.५	२८७,५००	गाउँपालिका
३५	रोडेपानी गरेना गोरेटो बाटो निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी ९	१	१	१			३	३४५,०००	गाउँपालिका
वडा नं. १०											
१	साभारुख, डाप्का, बरानेटी, टोट्के सडक निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी १०	५	५				१०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
२	भयाराथान, सालघारी, राउटे सडक निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी १०	२	२	२			६	३,०००,०००	संघ, प्रदेश

३	भानिपोले, वरानेटी, खड्गारा सडक निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी १०	२	२	२	२		८	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
४	जलेखर्क, धुभ, त्रिशुले सडक निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी १०	२	२	१			५	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
५	शिव मन्दिर, भुम्के, खण्डारा, चिरटाकुरी सडक निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी १०	२	२	२	२	१	९	४,५००,०००	संघ, प्रदेश
६	भार पोखरा, जलेखर्क, भानिपोले, टोदके दमार सडक निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी १०	५	५	१			११	५,५००,०००	संघ, प्रदेश
७	सिद्धाथान, गैरी छेर्निसडक निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी १०	१	१	१			३	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
८	कैनखोला, खिरावोट सडक निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी १०	१	१	१			३	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
९	रोजखेत मुलपानी सडक निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी १०	१	१	१			३	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
१०	सिम्टाले ओदार, रातामाटा, भुम्के सडक निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी १०	१	१	१			३	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
११	शिव मन्दिर, जोगिन टाकुरा, सिमलवोट सडक निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी १०	१	१	१			३	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
१२	डाप्का, भानिपोल सडक निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी १०	१	१	१	१	१	५	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
१३	भुम्के स्कुल, भुम्के सडक निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी १०	१					१	५००,०००	गाउँपालिका
१४	टोदके, लामाडाँडा सडक निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी १०	१	१	१			३	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
१५	टोदके, त्रिशुले सडक निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी १०	१	१	१	१	१	५	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
१६	सालघारी, हलटाकुरी सडक निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी १०	१	१	१			३	१,५००,०००	संघ, प्रदेश

१७	धुभ, बाघखोर सडक निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी १०	२	१	१	१	१	६	३,०००,०००	संघ, प्रदेश
१८	बारी खोला, भालदुङ्गा, मानटुरा सडक निर्माण	कि.मी.	त्रिवेणी १०	४					४	२,०००,०००	संघ, प्रदेश
	जम्मा									१,०५३,९४०,५००	

ढल

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	वडा नं. २										
१	सिम्रुतु बजारदेखि पालिका सिमानासम्म ढल निर्माण	कि.मी	त्रिवेणी २	१	१	१	१	१	५	२,०००,०००	संघ, प्रदेश
	वडा नं. ३										
१	भुल्लेटा बजार देखि पाङ्ग खोलासम्म ढल निर्माण	कि.मी	भुल्लेटा			०.७५	०.७५		१.५	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
	वडा नं. ४										
१	खुम्चेरी माजा गाउँदेखि लोटेपानी खोलासम्म ढल निर्माण	कि.मी	खुम्चेरी	१					१	१,०००,०००	गाउँपालिका
२	पोखरीदेखि ओवाखोलासम्म ढल निकास	कि.मी	पोखरी		१				१	१,०००,०००	गाउँपालिका
३	ओरालघारी देखि तल्लो दम्दुसम्म ढल निकास	कि.मी	दम्दु	४					४	१,०००,०००	गाउँपालिका
४	पुर्णखारा हुदै साउटोलसम्म ढल निकास	कि.मी	पुर्णखारा		४				४	१,०००,०००	गाउँपालिका
५	ओलीडेरादेखि लोटेपानी हुदै गरवाङ ढल निकास	कि.मी	ओलीडेरा				२		२	१,०००,०००	गाउँपालिका

६	खुम्चेरी बजार दल्लुतरा ढल निकास	कि.मी	खुम्चेरी			५			५	१,०००,०००	गाउँपालिका
७	वलीडेराबाट जुवुङखोला सम्म ढल निकास	कि.मी	वलीडेरा				५		५	१,०००,०००	गाउँपालिका
८	तल्लोबजार खुम्चेरी ढल निकास	कि.मी	खुम्चेरी					२	२	१,०००,०००	गाउँपालिका
९	खड्काटोल ढल निकास	कि.मी	खड्काटोल					५	५	१,०००,०००	गाउँपालिका
१०	लाखुरीबोट बाटामाथि टोल सम्म ढल निकास	कि.मी	लाखुरीबोट			१			१	१,०००,०००	गाउँपालिका
वडा नं. ५											
१	साउटोल ढल निकास योजना	मी.	साउटोल	२००					२००	५००,०००	गाउँपालिका
२	वागखोर दमाईडेरा ढल निकास योजना	मी.	वागखोर दमाईडेरा		५००				५००	५००,०००	गाउँपालिका
३	लाईत स्कूलमाथि ढल निकास योजना	मी.	लाईत	२००					२००	५००,०००	गाउँपालिका
४	पल्लोडेरा, उपल्लोडेरा ढल निकास योजना	मी.	पल्लोडेरा, उपल्लोडेरा			५००			५००	५००,०००	गाउँपालिका
५	साउडेरा ढल निकास योजना	मी.	हाईरु				५००		५००	५००,०००	गाउँपालिका
६	लाईत डाँरा ढल निकास योजना	मी.	लाईत					८००	८००	५००,०००	गाउँपालिका
७	जिवाङ्ग ढल निकास योजना	मी.	तलिगाउँ	३००					३००	५००,०००	गाउँपालिका
वडा नं. ६											
१	भुल्लेटा स्यारवास ढल निकास	कि.मी	भुल्लेटा		१	१	१		३	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
वडा नं. ८											

१	पैराटादेखि भानटाकुरा सम्म नाली काट्ने	कि.मी.	त्रिवेणी ८	१					१	५००,०००	गाउँपालिका
२	भेरीपोखरा देखि हुङ्गेघर नाली काट्ने	कि.मी.	त्रिवेणी ८		१				१	३००,०००	गाउँपालिका
३	मुरुदेखि पेढीखेत सम्म नाली काट्ने	कि.मी.	त्रिवेणी ८				१		१	२००,०००	गाउँपालिका
४	च्यानटाकुरा देखि पेढीखेत सम्म नाली काट्ने	कि.मी.	त्रिवेणी ८			१			१	२००,०००	गाउँपालिका
५	भेरीपोखरादेखि वचलडाँरी सम्म नाली काट्ने	कि.मी.	त्रिवेणी ८			१			१	३००,०००	गाउँपालिका
६	भेरीपोखरादेखि जेरपानी सम्म नाली काट्ने	कि.मी.	त्रिवेणी ८					१	१	५००,०००	गाउँपालिका
वडा नं. ९											
१	चौतारा देखि गौरीखेत ढल निकास	मिटर	त्रिवेणी ९	१					१	५००,०००	गाउँपालिका
२	नुवाकोटडाँडा ढल निकास	मिटर	त्रिवेणी ९			१			१	४००,०००	गाउँपालिका
३	सालघारी ढल निकास	मिटर	त्रिवेणी ९		१				१	३००,०००	गाउँपालिका
४	सारकीडेरा देखि चौतारा सम्म ढल निकास	मिटर	त्रिवेणी ९		१				१	५००,०००	गाउँपालिका
५	भोटेकोपे पैराखोला ढल निकास	मिटर	त्रिवेणी ९				१		१	३००,०००	गाउँपालिका
६	वडाभर ढल निकास	मिटर	त्रिवेणी ९					५	५	३००,०००	गाउँपालिका
वडा नं. १०											
१	मानटुरा, रोज खेत, गैरी खेत ढल निकास	कि.मी.	त्रिवेणी १०		१	१			२	५००,०००	गाउँपालिका

२	पिपल बोट, साल ढुङ्गा, रातामाटा ढल निकास	कि.मी.	त्रिवेणी १०				१	१	२	५००,०००	गाउँपालिका
	जम्मा									२४,६००,०००	

भोलुङ्गे पुल

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	बडा नं. १										
१	सिन्तुवाङ सितचौर	मीटर	सिन्तुवाङ सितचौर	१					५०	१,२५०,०००	संघ, प्रदेश
२	ठाराखोला	मीटर	जेपाले दाङचुङ			१			६०	२,०००,०००	संघ, प्रदेश
३	सिरलीखोला दोभान	मीटर	रुघा कदरपानी		१				४५	१,१२५,०००	संघ, प्रदेश
४	भेरीखोला वैरीरह	मीटर	दाङचुङ जिवाङ				१		४५	१,१२५,०००	संघ, प्रदेश
५	वगर खोला	मीटर	वल्ले दाङचुङ	१					५६	१,४००,०००	संघ, प्रदेश
६	चिसापानी					१			५०	१,२५०,०००	संघ, प्रदेश
७	खाल्टीखोला मुवागैरी	मीटर	सिन्तुवाङ सानचौर		१				५५	१,३७५,०००	संघ, प्रदेश
८	जेगेपानी	मीटर	दाङचुङ जिवाङ				१		४५	१,१२५,०००	

९	खाल्तीखोला दोभान	मीटर	रुघा जिवाड					१	४०	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
१०	भट्ट छरे	मीटर	बल्ले दाडचुड			१			२०	५००,०००	संघ, प्रदेश
बडा नं. २											
१	दोमई खोला मसानघाट सोलुंग पुल	मी.	त्रिवेणी २	१					१००	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
२	कोरबाडखोला सडक पुल	मी.	त्रिवेणी २					१	३०	३,०००,०००	संघ, प्रदेश
३	नुन्थला सडक पुल	मी.	त्रिवेणी २	१					३०	३,०००,०००	संघ, प्रदेश
४	तल्लो नुन्थला सडक पुल	मी.	त्रिवेणी २				१		२०	२,०००,०००	संघ, प्रदेश
५	पेदिखेत राखुलीबोट सडक पुल	मी.	त्रिवेणी २		१				१५	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
६	बेखोट दोमैखोला सडक पुल	मी.	त्रिवेणी २			१			२५	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
७	खारा खोला, रुघा खोला क्याम्पस जोड्ने सडक पुल	मी.	त्रिवेणी २				१		२०	२,०००,०००	संघ, प्रदेश
८	मुखोला स्वास्थ्य चौकी सडक पुल	मी.	त्रिवेणी २	१					२०	२,०००,०००	संघ, प्रदेश
९	पानीगैरा ठारा खोला सडक पुल	मी.	त्रिवेणी २					१	१५	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
१०	पानीगैरा भुलुङ्गे पुल	मी.	त्रिवेणी २		१				३००	७,५००,०००	संघ, प्रदेश
११	धारा घटबोट घोनैटी जाने पुल	मी.	त्रिवेणी २				१		१००	२,५००,०००	संघ, प्रदेश

१२	भेडाखर्क उन्त्यचौवर जोड्ने पुल	मी.	त्रिवेणी २			१		१	१००	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
१३	सिम्रुतु खोला शिव मन्दिरदेखि क्याम्पस जोड्ने पुल	मी.	त्रिवेणी २			१			१००	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
१४	सिम्रुतु मसानघाट जाने पुल	मी.	त्रिवेणी २				१		५०	१,२५०,०००	संघ, प्रदेश
वडा नं. ३											
१	ढुटेपिपल देखि हलटाकुरी	मी.	ढुटेपिपल		१				१२०	३,०००,०००	संघ, प्रदेश
२	चिउरेगन्ठा देखि जामिरतरा	मी.	पिडरेगन्ठा		१				१२०	३,०००,०००	संघ, प्रदेश
३	पिरुहाल्नेटाकुरा देखि कुनारखोला	मी.	कुनारखोला			१			१६५	४,१२५,०००	संघ, प्रदेश
वडा नं. ४											
१	खारा खोला पक्की पुल	मी.	वडा ४	१					५०	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
२	भारवाडखोला भोलुङ्गे पुल	मी.	वडा ४		१				२००	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
३	न्याउरी खोच्या हुदै लाइत जोड्ने भोलुङ्गे पुल	मी.	वडा ४				१		२५०	६,२५०,०००	संघ, प्रदेश
४	हतटाकुरी देखि पिपलबोट सम्म भोलुङ्गे पुल	मी.	वडा ४			१			३००	७,५००,०००	संघ, प्रदेश
५	जामितराबाट चिउरी गन्ठा भोलुङ्गे पुल	मी.	वडा ४	१					३५०	८,७५०,०००	संघ, प्रदेश
६	भेरी खोला भोलुङ्गे पुल	मी.	वडा ४			१			१००	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
७	भारवाडखोला कापेगरा भोलुङ्गे पुल	मी.	वडा ४				१		२००	५,०००,०००	संघ, प्रदेश

	वडा नं. ५										
१	रिदोभान खोला भोलुङ्गे पुल योजना	मी.	रिदोभान	१					५०	१,२५०,०००	संघ, प्रदेश
२	लाईत खोला भोलुङ्गे पुल योजना	मी.	लाईत खोला		१				६०	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
३	पिपलवोट खोला भोलुङ्गे पुल योजना	मी.	लामाखेत पिपलवोट		१				४०	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
४	खुम्चेरी खोला भोलुङ्गे पुल योजना	मी.	लाईत खुम्चेर			१			७०	१,७५०,०००	संघ, प्रदेश
५	एक्लेखेत खोला भोलुङ्गे पुल योजना	मी.	मसानघाट, एक्लेखेत				१		६०	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
६	सिमखोली खोला भोलुङ्गे पुल योजना	मी.	गलगले, लाईत			१			५०	१,२५०,०००	संघ, प्रदेश
७	भेरीखोला भोलुङ्गे पुल योजना	मी.	भुल्का, भेरीखोला				१		६०	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
८	तराखोला भोलुङ्गे पुल योजना	मी.	लाईत तराखोला					१	७०	१,७५०,०००	संघ, प्रदेश
	वडा नं. ६										
१	टरकने भोलुङ्गे पुल निर्माण	मी.	धौलावाङ्ग		१				५०	१,२५०,०००	संघ, प्रदेश
२	मुरुखोला भोलुङ्गे पुल निर्माण	मी.	मुरुखोला			१			१५०	३,७५०,०००	संघ, प्रदेश
३	कोचेरीखोला भोलुङ्गे पुल निर्माण	मी.	कोचेरीखोला				१		१०	२५०,०००	संघ, प्रदेश
	वडा नं. ७										
१	पाखेपानी कुल्चुदुङ्गा भोलुङ्गे पुल	मी.		१					३०	७५०,०००	संघ, प्रदेश

२	घट्टेवरा बारीखोला भोलुङ्गे पुल	मी.			१				३०	७५०,०००	संघ, प्रदेश
३	बरमाथान डाँगीमौड भोलुङ्गे पुल	मी.		१					३०	७५०,०००	संघ, प्रदेश
४	कोचेरी बिताखोला भोलुङ्गे पुल	मी.				१			३०	७५०,०००	संघ, प्रदेश
५	जरेलठाना भोलुङ्गे पुल	मी.					१		३०	७५०,०००	संघ, प्रदेश
६	पिपलखेत तल्लोखोरिया भोलुङ्गे पुल	मी.				१			३०	७५०,०००	संघ, प्रदेश
७	ढोलीतरा नयाँ बस्ती भोलुङ्गे पुल	मी.						१	३०	७५०,०००	संघ, प्रदेश
बडा नं. ८											
१	रागुभारेबाट गरेनासम्म भोलुङ्गे पुल	मी.	रागुभारे		१				३०	७५०,०००	संघ, प्रदेश
२	वचाखेत वक्राबारी भोलुङ्गे पुल	मी.	वचाखेत		१				३०	७५०,०००	संघ, प्रदेश
३	पेदीखेत खवनगर भोलुङ्गे पुल	मी.	खवनगर			१			३०	७५०,०००	संघ, प्रदेश
४	छोटीभेरी रोजखेत भोलुङ्गे पुल	मी.	छोटीभेरी				१		४०	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
५	इर्ददेखि अरमालीडेरा भोलुङ्गे पुल	मी.	इर्ददेखि अरमालीडेरा					१	४०	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
बडा नं. ९											
१	मन्दुरा स्वास्थ्य जोड्ने भोलुङ्गे पुल	मी.	त्रिवेणी ९		१				३०	७५०,०००	संघ, प्रदेश
२	दुईखोली जोड्ने भोलुङ्गे पुल	मी.	त्रिवेणी ९		१				३०	७५०,०००	संघ, प्रदेश

३	लिस्‍याखोला भो‍लुङ्गे पुल	मी.	त्रि‍वेणी ९			१			४०	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
४	मसानघाट आवतजावत भो‍लुङ्गे पुल	मी.	त्रि‍वेणी ९				१		३०	७५०,०००	संघ, प्रदेश
	बडा नं. १०										
१	गैरीखेत, पेदीखेत सडक पुल	मी.	त्रि‍वेणी १०	१					३०	३,०००,०००	संघ, प्रदेश
२	मान टुरा, बुरेली सडक पुल	मी.	त्रि‍वेणी १०		१				३०	३,०००,०००	संघ, प्रदेश
३	रातामाटा, भुर्तिवाड सडक पुल	मी.	त्रि‍वेणी १०		१				३०	३,०००,०००	संघ, प्रदेश
४	भपाराथान, बाराधाने सडक पुल	मी.	त्रि‍वेणी १०			१			३०	३,०००,०००	संघ, प्रदेश
५	बारीखोला, वार धाने भो‍लुङ्गे पुल	मी.	त्रि‍वेणी १०				१		५०	१,२५०,०००	संघ, प्रदेश
६	जारकोट, नयाँबस्ती भो‍लुङ्गे पुल	मी.	त्रि‍वेणी १०				१		५०	१,२५०,०००	संघ, प्रदेश
७	छोटीभेरी रोजखेत ट्रस्ट पुल	मी.	त्रि‍वेणी १०					१	४०	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
८	साभारुख, चिसापानी ट्रस्ट पुल	मी.	त्रि‍वेणी १०			१			३०	७५०,०००	संघ, प्रदेश
	जम्मा									१४४,२७५,०००	

अपेक्षित उपलब्धि:

प्रभावकारी, दिगो, भरपर्दो र सुरक्षित यातायात सेवा मार्फत अन्तर वडा, अन्तर पालिका तथा जिल्ला र प्रदेश हुदै राष्ट्रिय सडक सञ्जालमा जोडी आर्थिक क्षेत्रमा त्रिवेणीवासीलाई जोडिएको हुनेछ। गाउँपालिकामा हाल संचालनमा रहेका सम्पूर्ण सडकहरूलाई राष्ट्रिय मापदण्ड अनुसारका सडकमा रूपान्तरण गरिएको हुनेछ। गाउँपालिकामा हाल ट्रयाक मात्र खोलिएका सडकहरूको स्तरोन्नति गरिएको हुनेछ। गाउँपालिकाका सडक सञ्जालमा नजोडिएका सबै वडा तथा बस्तीहरूमा नयाँ सडकहरूको विस्तार गरिएको हुनेछ। गाउँपालिकामा यातायात सेवालार्थ बाह्रै महिना संचालनका लागि आवश्यक स्थानमा मोटररेवल पुलको निर्माण कार्य सम्पन्न भएको हुनेछ। गाउँपालिकाका सबै वडा तथा बस्तीहरूमा सडक सञ्जालको विस्तार गरी यातायात प्रणालीको दिगो तथा वैज्ञानिक व्यवस्थापन गरिएको हुनेछ।

७.२ उर्जा र संचार

त्रिवेणी गाउँपालिका भित्रका सबै वडा र बस्तीहरूमा विद्युत् सेवा विस्तार हुन सकिरहेको छैन। यस गाउँपालिकाभित्र एउटा हाइड्रोपावर त्रिवेणी हाइड्रो विगतमा संचालनमा रहेको भएता पनि हाल मर्मत सम्भारको अभावमा आयोजना बन्द अवस्थामा रहेको छ।

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार त्रिवेणी गाउँपालिकामा खाना पकाउनका निम्ति दाउरा प्रयोग गर्ने घरधुरी करिब ९२.५ प्रतिशत, एलपि ग्याँस प्रयोग गर्ने करिब ७.४ प्रतिशत र विजुली प्रयोग गर्ने ०.१ प्रतिशत घर परिवार रहेका छन्। यसैगरी बत्ती (उज्यालो)का लागि विद्युत् प्रयोग गर्ने करिब ८२.६ प्रतिशत, सोलार प्रयोग गर्ने करिब १५.७ प्रतिशत, मट्टीतेल प्रयोग गर्ने करिब ०.३ प्रतिशत र अन्य उर्जाको स्रोत प्रयोग गर्ने करिब १.४ प्रतिशत घर परिवार रहेका छन्।

त्रिवेणी गाउँपालिकाका अधिकांश मानिसहरूले सञ्चारका साधनका रूपमा मोबाइल र एफएम रेडियोको प्रयोग गरेका छन्। त्यसैगरी टेलिभिजन, टेलिफोन, इन्टरनेट, पत्रपत्रिका आदि सञ्चारका साधनहरूको पनि प्रयोग गरेको पाइन्छ।

सम्भावना र अवसर

- त्रिवेणी गाउँपालिका भित्र रहेका काँगेखोला, सिम्रुतु खोला, रुँघा खोला, खारा खोला जस्ता जल उर्जाका श्रोतहरू मार्फत साना तथा लघु उर्जाको विकास र विस्तारका लागि सम्भावना हुनु,
- रुकुम जिल्लामा विस्तार भैरहेको राष्ट्रिय प्रशारण लाइनले यस पालिकालाई पनि समेट्ने र चालु अवस्थामा रहेको सिम्रुतु लघु जलविद्युत आयोजना मार्फत त्रिवेणी वासीलाई विद्युत सेवा पुर्याउन सक्ने सम्भावना रहेको छ।
- उत्पादित उर्जालाई घरायसी तथा औद्योगिक क्षेत्रमा प्रयोग गरी पेट्रोलियम पदार्थको खपतमा कमी र औद्योगिक सामग्री उत्पादन गरी आयआर्जनमा वृद्धि गर्ने सम्भावना रहेको छ।

समस्या र चुनौती

- उर्जा उत्पादनको सम्भावना र उपयोगका लागि दीर्घकालीन योजना बनाउन नसक्नु प्रमुख समस्या रहेको छ।
- सरकारी, सहकारी र निजी क्षेत्रको पुजीलाई एकीकृत गरी उर्जा क्षेत्रको उत्पादन र दिगो प्रयोगका लागि लगानी मैत्री वातावरण निर्माण गर्न नसक्नु,

क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति सोच

“आर्थिक, सामाजिक क्षेत्रको दिगो विकासका लागि उर्जाको उपयोग”

लक्ष्य

- जलविद्युत् तथा वैकल्पिक नवीकरणीय उर्जाको उत्पादन, प्रयोग क्षमता विस्तार र सञ्चार क्षेत्रको विकासका माध्यमबाट स्थानीय आर्थिक, सामाजिक विकासमा टेवा पुर्‍याउने,

उद्देश्य

- साना तथा ठुला जलविद्युत् आयोजना पहिचान, उत्पादन र प्रयोग गरी दिगो अर्थतन्त्रको आधारशीला तयार गर्नु,
- वैकल्पिक नवीकरणीय उर्जाको उत्पादन र प्रयोग गरी दिगो र समावेशी आर्थिक वृद्धिमा टेवा पुर्‍याउनु,
- उर्जाको अधिकतम उपयोग मार्फत वातावरणीय सन्तुलन कायम, आयात प्रतिस्थापन र स्वस्थ जीवन निर्माणमा टेवा पुर्‍याउनु,

रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
- जलविद्युत् विकासमा लगानी वृद्धिको वातावरण सिर्जना गर्ने, - प्राविधिक र आर्थिकरूपमा आकर्षक आयोजनाको पहिचान र उत्पादन मार्फत स्थानीय अर्थतन्त्रलाई दिगो र सबल बनाउने, - प्रसारण लाइन नपुगेका र सम्भाव्यता नभएका क्षेत्रमा नवीकरणीय उर्जाको माध्यमबाट विद्युतीकरण गर्ने, - नवीकरणीय उर्जाको स्रोतलाई उत्पादनमा वृद्धि र व्यावसायिक उर्जाको रूपमा विकास गर्ने, - वैकल्पिक तथा विद्युत् उर्जामा पहुँच वृद्धि गरी दैनिक इन्धनलाई न्यूनीकरण गर्ने, - विद्युत् विरणको वर्तमान अवस्थामा सुधार गरी सुरक्षित र सबैको पहुँचमा पुर्‍याउने	- विद्युत् उर्जामा पहुँच नपुगेका परिवारको लगत संकलन गरी विद्युत् प्राधिकरणसँगको सहकार्यमा यथाशीघ्र सुरक्षित र सर्व सुलभ विद्युतीकरण गर्ने, - प्राविधिक र आर्थिक रूपमा आकर्षक आयोजनाको पहिचान र उत्पादन गर्न स्थानीय जनतासँगको सहकार्यमा आयोजना संचालन गर्ने, - स्थानीय जनतालाई जलविद्युत् आयोजनाहरूमा सेयर लगानी गर्ने अवसर सिर्जना गर्ने, - विद्युत् वितरण लाइनका काठेपोलहरू प्रतिस्थापन गर्ने, - विद्युत् चुहावट रोक्न र विद्युत् सेवालाई प्रभावकारी बनाउन स्मार्ट मिटर तथा स्मार्ट ग्रिड र अनलाइन सिस्टमबाट बिल भुक्तानीको व्यवस्था गर्ने, - विद्युत् जडान तथा मर्मत सम्भार गर्न तालिम प्राप्त दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्ने, - लघुजलविद्युत्, वायु तथा सौर्य विद्युत्का साना आयोजना संचालन गरी विद्युत्मा नागरिकको पहुँच वृद्धि गर्ने, - विद्युतीय चुलो प्रयोगको लागि प्रोत्साहन गर्ने,

प्रमुख कार्यक्रम
उर्जा

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	पालिका स्तरीय										
१	दुई वर्ष भित्रमा पालिकाका सबै घरधुरीमा केन्द्रिय विद्युत विस्तारका लागि पहल	पटक	पालिका स्तर	१	१				२		
२	विद्युत प्राधिकरणसँगको सहकार्यमा सडक तथा बजारमा बत्ती	पटक	पालिका स्तर		१				१	५००,०००	संघ, प्रदेश
	वडा नं. १										
१	वडा कार्यालयमा सोलार जडान	पटक	वडा कार्यालय		१				१	३००,०००	गाउँपालिका
	वडा नं. २										
१	स्वास्थ्य चौकीमा सोलार जडान	संख्या	सिम्रुतु		१				१	१,०००,०००	गाउँपालिका
२	सिम्रुतु खोला लघु जलविद्युत मर्मत संभार	पटक	सिम्रुतु			१	१		२	२,०००,०००	संघ, प्रदेश
	वडा नं. ४										
१	विद्युतीय चुलो वितरण	घरधुरी	वडा ४	५०	५०	५०	५०	२००	४००	१,२००,०००	संघ, प्रदेश
२	वडा कार्यालयमा सोलार जडान	संख्या	वडा ४							१००,०००	संघ, प्रदेश
	वडा नं. ६										
१	सुधारिएको चुलो निर्माण	पटक	वडा नं ६	१					१	८०,०००	संघ, प्रदेश
	वडा नं. ९										

१	हावाबाट विजुली उत्पादन गर्नका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने	पटक	नुवाकोटडाँडा, भारपोखरा, कासपोखरी	१	१	१	१	१	५	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
वडा नं. १०											
१	सुधारिएको चुलो वितरण	घरधुरी	त्रिवेणी १०	१००	१००	१००	५०	५०	४००	१,२००,०००	संघ, प्रदेश
२	गोबर ग्यास प्लान्ट निर्माण गर्न इच्छुक परिवारलाई प्राविधिक सहयोग	घरधुरी	त्रिवेणी १०	५	५	५	५	५	२५	२५०,०००	संघ, प्रदेश
जम्मा										७,६३०,०००	

वैकल्पिक उर्जा

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	पालिका स्तरीय										
१	सुधारिएको चुलो कार्यक्रम	घर	सबै	३०	३०	३०	१०		१००	३००,०००	गाउँपालिका
२	गोबर ग्यास चुलो व्यवस्थापन	घर	सबै	२०	२०	२०	४०	५०	१५०	७५०,०००	गाउँपालिका
३	विद्युतीय चुलो	घर	सबै						१००	३००,०००	संघ, प्रदेश
	वडा नं. २										
१	दुर्गम बस्तीमा सौर्य उर्जा बत्ती विस्तार	घर	सब वडा	१०	२०	३०	३०	१०	१००	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
	वडा नं. ३										
१	सौर्य उर्जा बत्ती विस्तार	घर	सबै वडा	२०	२०	२०	३०	१०	१००	१,०००,०००	संघ, प्रदेश

	वडा नं. ४										
१	१ घर १ सुधारिएको चुलो निर्माण कार्यक्रम	घर	वडा ४	२०	२०	४०	२०		१००	१५०,०००	संघ, प्रदेश
	वडा नं. ५										
१	आधारभुत स्वास्थ्य केन्द्रमा सोलार जडान	संख्या	जिवाङ्ग		१				१	१००,०००	संघ, प्रदेश
२	नमुना आ वि मा सोलार जडान	संख्या	तमाकछरे			१			१	१००,०००	संघ, प्रदेश
३	जनस्थापना आ.वि.मा सोलार जडान	संख्या	लाईत				१		१	१००,०००	संघ, प्रदेश
४	सुधारिएको घट्ट निर्माण	संख्या	लाईत खोला		१	१			२	५०,०००	गाउँपालिका
	वडा नं. ६										
१	मा.वि. विता सौर्य उर्जा जडान	संख्या	वडा ६	१					५	१००,०००	संघ, प्रदेश
२	आ.वि. सल्लेरी सौर्य उर्जा जडान	संख्या	वडा ६		१				५	१००,०००	संघ, प्रदेश
३	आ.वि. वाँठाकोट सौर्य उर्जा जडान	संख्या	वडा ६			१			५	१००,०००	संघ, प्रदेश
४	आ.वि. खोरवारे सौर्य उर्जा जडान	संख्या	वडा ६				१		५	१००,०००	संघ, प्रदेश
५	आधारभुत स्वास्थ्य इकाई सौर्य उर्जा जडान	संख्या	वडा ६					१	५	१००,०००	संघ, प्रदेश
	वडा नं. ७										
१	बालकल्याण आ.वि.मा सोलार जडान	संख्या	लाछिकोट		१	१			२	१००,०००	संघ, प्रदेश
२	बालकल्याण आ.वि.मा सोलार जडान	संख्या	कुरल		१	१			२	१००,०००	संघ, प्रदेश
	वडा नं. ८										

१	वडा कार्यालयमा सोलार जडान	संख्या	वडा कार्यालय	१						१,०००,०००	संघ, प्रदेश
	वडा नं. १०										
१	लघु जलविद्युत उत्पादनको लागि सम्भाव्यता अध्ययन	पटक	काङ्गे खोला			१			१	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
२	आधारभूत स्वास्थ्य चौकी सोलार जडान						१		१	१५०,०००	संघ, प्रदेश
	जम्मा									६,७००,०००	

लघु तथा साना जलविद्युत्

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	वडा नं. ३										
१	पिपलवोट लिवाङ डाप्का खारा जलविद्युत सम्भाव्यता अध्ययन	पटक	लिवाङ		१				१	१,०००,०००	गाउँपालिका
	वडा नं. ४										
१	भारुवाङ चडखेरी खोला लघु जलविद्युत आयोजना मर्मत सम्भार	पटक	वडा ४							५००,०००	गाउँपालिका
	वडा नं. ५										
१	पिपलवोट लघु जलविद्युत मर्मत संभार	पटक	पिपलवोट			१	१		२	५००,०००	गाउँपालिका
	वडा नं. १०										
१	भुम्के खोला साना जलविद्युत् मर्मत	पटक			१				१	५००,०००	गाउँपालिका
२	काङ्गेखोला लघु जलविद्युत् योजना अध्ययन	पटक			१	१			२	१,०००,०००	गाउँपालिका
	जम्मा									३,५००,०००	

सञ्चार

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	पालिका स्तरीय										
१	नेपाल दूरसंचार प्राधिकरणसँग आवश्यक समन्वय गरी पालिकाका सबै स्थानमा भरपर्दो र गुणस्तरीय टेलिफोन नेटवर्क पुग्ने कुराको सुनिश्चित गर्ने	पटक	पालिका स्तर								
२	सार्वजनिक सेवा प्रवाह गर्ने सबै निकायमा निशुल्क इन्टरनेट सेवा प्रवाह गर्ने र सामाजिक सञ्जालको दुरुपयोगलाई नियन्त्रण गर्ने	पटक	पालिका स्तर	१	१	१	१	१	५	५००,०००	गाउँपालिका
	जम्मा									५००,०००	

अपेक्षित उपलब्धि:

विद्युत् उर्जामा पहुँच नपुगेका परिवारको लगत संकलन गरी विद्युत् प्राधिकरणसँगको सहकार्यमा यथाशीघ्र सुरक्षित र सर्व सुलभ विद्युतीकरण गरिएको हुनेछ । प्राविधिक र आर्थिक रूपमा आकर्षक आयोजनाको पहिचान र उत्पादन गर्न स्थानीय जनतासँगको सहकार्यमा आयोजना संचालन गरिएको हुनेछ । स्थानीय जनतालाई जलविद्युत् आयोजनाहरूमा सेयर लगानी गर्ने अवसर सिर्जना गरिएको हुनेछ । विद्युत् वितरण लाइनका काठेपोलहरू प्रतिस्थापन गरिएको हुनेछ । विद्युत् चुहावट रोकन र विद्युत् सेवालाई प्रभावकारी बनाउन स्मार्ट मिटर तथा स्मार्ट ग्रिड र अनलाइन सिस्टमबाट बिल भुक्तानीको व्यवस्था गरिएको हुनेछ । विद्युत् जडान तथा मर्मत सम्भार गर्न तालिम प्राप्त दक्ष जनशक्ति उत्पादन गरिएको हुनेछ । लघु जलविद्युत्, वायु तथा सौर्य विद्युत्का साना आयोजना संचालन गरी विद्युत्मा नागरिकको पहुँच वृद्धि गरिएको हुनेछ । विद्युतीय चुलो प्रयोगको लागि प्रोत्साहन गरिएको हुनेछ ।

७.३ भवन निर्माण, आवास तथा बस्ती विकास

मौलिकतामा आधारित आधुनिक, वातावरणमैत्री, विपद् प्रतिरोधात्मक, व्यवस्थित, अपाङ्ग तथा लैंगिक मैत्री पूर्वाधार सहितको शहर तथा ग्रामीण बस्ती निर्माण गर्नुपर्दछ । शहर उन्मुख हुँदै गइरहेका बस्तीहरूमा बस्ने मापदण्ड विनाका अवस्थित पूर्वाधारले शहरी सभ्यता र पर्यावरण मैत्री बसोबासमा असर पुर्याउने भएकाले दीर्घकालीन योजनाको निर्माण गरी शहरका बस्तीहरूमा पूर्वाधार निर्माण गर्नुपर्दछ । ग्रामीण बस्तीमा भवन निर्माण गर्दा स्थानीय कच्चा पदार्थको प्रयोग गरी स्वच्छ, सुरक्षित र आधुनिक बनाउनु पर्दछ ।

बदलिँदो परिस्थितिसँगै मानिसमा शहरप्रतिको मोह बढ्दै गएको छ । आधारभूत सुविधाको पहुँचमा सहजता र शहरी मनोविज्ञानले शहरलाई कुरूप बनाउने सम्भावना बढेको छ । त्यसैले तीव्र गतिमा भइरहेको शहरीकरणको व्यवस्थापनका लागि एकीकृत बस्तीको विकास गरी शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी लगायतका आधारभूत सेवा सुविधाको सुनिश्चित गर्नुपर्दछ । राज्यबाट प्रवाह गरिने सार्वजनिक सेवा तथा सुविधाहरूलाई एकीकृत, सहज, सरल, प्रविधिमैत्री, समावेशी, लैंगिक तथा अपाङ्ग मैत्री बनाउनका लागि सोही अनुसारको भौतिक पूर्वाधारको निर्माण गर्नुपर्दछ । भौगोलिक हिसावले विकट र छरिएर रहेका तथा विपद्को जोखिममा रहेका घर परिवारलाई सुविधासम्पन्न, सुरक्षित, वातावरणमैत्री आवासको व्यवस्थापन र विपन्न तथा शहरी क्षेत्रमा अनाधिकृत तथा अव्यवस्थित रूपले बसोबास गरेका घर परिवारलाई उचित व्यवस्था गर्न यस क्षेत्रलाई प्राथमिकता राखी कार्य गर्नुपर्ने आवश्यकता छ ।

त्रिवेणी शहर उन्मुख गाउँपालिका भएकाले यहाँका निजी तथा सार्वजनिक पूर्वाधारहरू क्रमिक रूपमा जोखिम प्रतिरोधात्मक बनिरहेका छन् । यद्यपि निजी आवासहरू परम्परागत परिपाटीमा बनेकाले आगामी दिनमा बस्ने संरचनाहरू जलवायु परिवर्तनका कारण उत्पन्न जोखिम, भूकम्प, बाढी, पहिरो, हावाहुरी लगायतका प्राकृतिक प्रकोपहरूबाट सुरक्षित रहन र सुरक्षित आवासको प्रत्याभूति गरी जीवन निर्वाह गराउन भवन निर्माण गर्दा मापदण्ड अनुसार गर्न गराउन आवश्यक छ ।

सम्भावना र अवसर

- मध्यपहाडी लोकमार्ग अन्तर्गतका दश ठुला सहरहरूमध्ये त्रिवेणी पनि एक भएकाले व्यापारिक, प्रशासनिक र औद्योगिक दृष्टिकोणले सुरक्षित ठुला भवनहरू निर्माण हुन सक्ने सम्भावना रहेको छ । त्रिवेणी बजार र त्रिवेणी-खोलागाउँ-नुवाकोट डाँडा सम्मको सडक सँगै भवन आचारसंहिता अनुसारका आधुनिक भवन निर्माण गरी छरिएर रहेका बस्तीहरूलाई एकीकृत बस्तीमा रूपान्तरण गर्ने सम्भावना रहेको छ ।

- त्रिवेणी गाउँपालिका यातायात सञ्जालमा जोडिएसँगै गाउँवासीहरूले पक्की घर निर्माण गर्ने क्रममा रहेकाले गाउँपालिकाले घरनिर्माणको मापदण्ड तयार गरी लागु गर्न सके जोखिम प्रतिरोधात्मक, वातावरण अनुकूल, पर्यटन मैत्री गाउँ निर्माण हुन सक्ने सम्भावना रहेको छ ।
- बदलिदो परिस्थितिसँगै मानिसमा सहरीकरणको प्रवृत्ति बढेको, अव्यवस्थित बस्तीको विकासले उत्पादन योग्य जमिनलाई ओगटेको, संघीयता कार्यान्वयनसँगै जनताको सेवाका लागि प्रशासनिक तथा सामुदायिक संरचनाहरू नयाँ निर्माण गर्नुपर्ने भएकाले एकीकृत सार्वजनिक सेवा र आवास तथा स्मार्ट सिटी निर्माण गर्न सकिने संभावना रहेको छ ।

समस्या र चुनौती

- मध्य पहाडी लोकमार्ग अन्तर्गतका दश ठुला सहरहरू मध्येको एक त्रिवेणीलाई सरकारले नीति, कार्यक्रमको घोषणा गरी बजेटको विनियोजन गर्दा पनि प्रक्रियागत उल्झन र कार्यान्वयनमा भएको ढिलासुस्तीका कारण व्यापारिक, प्रशासनिक र औद्योगिक दृष्टिकोणले सुरक्षित ठुला भवनहरू निर्माण हुन सकिरहेका छैनन् ।
- त्रिवेणी बजार र त्रिवेणी -खोलागाउँ -नुवाकोट डाँडा सम्मको सडकसँगै भवन आचारसहिता अनुसारका आधुनिक भवन निर्माण गरी छरिएर रहेका बस्तीहरूलाई एकीकृत बस्तीमा रूपान्तरण गर्न दीर्घकालीन योजना बनाउने सोच नहुनु,
- संघीयता कार्यान्वयनसँगै स्थापना भएको त्रिवेणी गाउँपालिकाले भवन निर्माण सम्बन्धि दीर्घकालीन योजना ल्याउन नसक्नु,
- सार्वजनिक सेवालाई एकीकृत रूपमा प्रवाह गर्नका लागि निर्माण गर्नुपर्ने संरचनाहरूको डिपिआर समयामा गराउन नसक्नु तथा स्रोत जुटाउन नसक्नु,

क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति

सोच

“सुरक्षित, सहज, गुणस्तरीय र पर्यावरण मैत्री एकीकृत आवास तथा बस्ती विकास गर्ने”

लक्ष्य

- भवन निर्माण संहिता (भूकम्प प्रतिरोधात्मक, प्रविधि, पर्यावरण र लैंगिक तथा अपाङ्ग मैत्री) वमोजिमका सुरक्षित सार्वजनिक तथा निजी भवन निर्माण गर्ने,

उद्देश्य

- छिटो छरितो प्रविधिमैत्री गुणस्तरीय सार्वजनिक सेवा प्रवाह गर्नका लागि गाउँपालिकाका सम्पूर्ण प्रशासनिक भवनहरू भूकम्प प्रतिरोधात्मक, प्रविधि, पर्यावरण र लैंगिक तथा अपाङ्ग मैत्री र सुरक्षित भवन निर्माण गर्नु,
- एकीकृत आवास तथा बस्ती विकास गरी अनाधिकृत, अव्यवस्थित र छरिएर रहेका विपन्न तथा सीमान्तकृत घर परिवारलाई सुरक्षित आवासको व्यवस्था गर्नु,

रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
● सेवा ग्राहीलाई पायक पर्ने स्थानमा सार्वजनिक सेवा प्रवाहका लागि भवन निर्माण गर्ने, ● साविकका सार्वजनिक भवनहरूको आधुनिक प्रविधिका माध्यमबाट स्तरोन्नति गर्ने, ● आवासीय बस्तीहरूमा वातावरण मैत्री भौतिक पूर्वाधार तथा सेवाहरूको विस्तार गर्ने,	● जोखिमयुक्त स्थानको पहिचान गरी ती ठाउँमा हुन सक्ने बस्ती विस्तार कार्यलाई निरुत्साहित गर्ने, ● निजी तथा सार्वजनिक भवन निर्माणका कार्य गर्दा हुने वातावरणीय प्रभावको न्यूनीकरणका उपाय अवलम्बन गर्ने, ● निजी तथा सार्वजनिक भवन निर्माण गर्नका लागि एकीकृत विकास गुर्योजना निर्माण गरी क्रमागत रूपमा पूर्वाधार निर्माण गर्ने, ● माग र आवश्यकताका आधारमा पालिकाका सार्वजनिक भवनहरू सबैलाई पायक पर्ने स्थानमा निर्माण गर्ने, ● सार्वजनिक सेवा प्रदायक भवनहरूमा विद्युतीकरण, प्रविधीकरण गर्नुका साथै खानेपानी, शौचालय र सेवा प्रवाहको सहजताका लागि आवश्यक सामग्रीको व्यवस्था गर्ने, ● अव्यवस्थित रूपमा बसोबास गर्दै आएका विपन्न, गरिव, असहाय र जोखिममा रहेका घरपरिवारलाई सुरक्षित स्थानमा आधारभूत पूर्वाधार सहितको बस्ती निर्माण गरी स्थानांतरण गर्ने, ● जोखिमयुक्त र छरिएर रहेका बस्तीको दिगो व्यवस्थापन गर्ने, ● शहर उन्मुख तथा बाक्लो बस्ती रहेका राजमार्ग क्षेत्रको बस्ती व्यवस्थित गर्ने,

प्रमुख कार्यक्रम

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	वडा नं. १										
१	माथिगाउ वालविकास केन्द्र भवन	संख्या	माथिगाउ	१					१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
२	सामुदायिक भवन	संख्या	तलिगाउ	१					१	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
३	सामुदायिक भवन	संख्या	माथिगाउ	१					१	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
४	सामुदायिक भवन	संख्या	वल्ले		१				१	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
५	सामुदायिक भवन	संख्या	दाङ्चुङ		१				१	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
६	सामुदायिक भवन	संख्या	दहभागे		१				१	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
७	आ.वि भेडाखर्क ४ कोठे भवन	संख्या	भेडाखर्क			१			१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
८	आ.वि सिताचौर ४ कोठे भवन	संख्या	दहभागे			१			१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
९	आ.वि सिताचौर शौचालय	संख्या	दहभागे			१			१	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
१०	आ.वि दाङ्चुङ ४ कोठे भवन	संख्या	दाङ्चुङ			१			१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
११	वडा कार्यालय फिल्ड निर्माण तथा व्यवस्थापन	संख्या	त्रिवेणी १				१		१	५००,०००	संघ, प्रदेश
१२	माथिगाउ वालविकास केन्द्र शौचालय	संख्या	माथिगाउ				१		१	७००,०००	संघ, प्रदेश

१३	आ.वि दाङ्चुङ शौचालय	संख्या	दाङ्चुङ				१		१	७००,०००	संघ, प्रदेश
१४	बालविकास भवन	संख्या	सितुवाङ				१		१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
१५	दिव्य चक्षु मा वि जैविक घेरावार	संख्या	रुघा					१	१	१००,०००	संघ, प्रदेश
१६	आ.वि दाङ्चुङ जैविक घेरावार	संख्या	दाङ्चुङ					१	१	१००,०००	संघ, प्रदेश
१७	आ.वि भेडाखर्क जैविक घेरावार	संख्या	भेडाखर्क					१	१	१००,०००	संघ, प्रदेश
१८	सम्पूर्ण स्कूलमा जैविक घेरावार	संख्या						१	१	१००,०००	संघ, प्रदेश
१९	सुरक्षित प्रसुती भवन	संख्या	त्रिवेणी १					१	१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
वडा नं. २											
१	बाँदरखोला, उन्नेचौर विमैचा, तलिगाउँ, बखैटाकुरामा बालविकास केन्द्र	संख्या	बाँदरखोला, उन्नेचौर विमैचा, तलिगाउँ, बखैटाकुरा	१					१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
२	पिपलनाथ आधारभुत विद्यालयमा ४ कोठे आर.सि.सि. भवन निर्माण	संख्या	विमैचा	१					१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
३	बालशिक्षा आ.वि मा ४ कोठे आर.सि.सि. भवन निर्माण	संख्या	गैरीनेटा		१				१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
४	त्रि.मा.वि.मा ८ कोठे आर.सि.सि. भवन निर्माण	संख्या	सिम्रुतु		१				१	१०,०००,०००	संघ, प्रदेश
५	सिम्रुतु क्याम्पस ८ कोठे आर.सि.सि. भवन निर्माण	संख्या	सिम्रुतु			१			१	१०,०००,०००	संघ, प्रदेश
६	वडास्तरीय सामुदायिक भवन	संख्या				१			१	१,०००,०००	संघ, प्रदेश

७	वडा कार्यालय भवन निर्माण	संख्या				१			१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
८	सिमुतु चर्च निर्माण	संख्या	सिमुतु				१		१	५००,०००	संघ, प्रदेश
९	वेतखोला बालशिक्षा भवन निर्माण	संख्या					१		१	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
१०	सिमुतु स्वस्थ चौकी स्तरोन्नति वडा सञ्चालन	संख्या	सिमुतु					१	१	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
वडा नं. ३											
१	श्री सरस्वती आ.वि. हरले खारा ४ कोठे भवन	संख्या	हरले खारा	१					१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
२	चन्द्रसुर्य आ.वि. पूर्णगाउँ ४ कोठे भवन	संख्या	पूर्णगाउँ		१				१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
३	श्री युवा जनजागरण मा.वि. कुरल ८ कोठे भवन	संख्या	कुरल			१			१	८,०००,०००	संघ, प्रदेश
४	बालविकास शिक्षा दुवेरी ४ कोठे भवन	संख्या	दुवेरी			१			१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
५	वडा कार्यालय भवन	संख्या	हरले खारा				१		१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
६	जामीरे सामुदायिक भवन	संख्या	जामीरे				१		१	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
७	स्वास्थ्य आमा समूहको भवन	संख्या	हाइवाड					१	१	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
८	स्वास्थ्य आमा समूहको भवन	संख्या	कुरल					१	१	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
वडा नं. ४											
१	ज्यालङ्गा विद्यालयमा ४ कोठे पक्की भवन	संख्या	ज्यालङ्गा			१			१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश

२	वालविकास आ.वि.मा ४ कोठे पक्की भवन	संख्या	थारेघर		१			१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
३	वडा कार्यालयमा ४ कोठे पक्की भवन	संख्या	वडा ४		१			१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
४	वर्थिङ सेन्टर	संख्या	खारा	१				१	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
५	वालचेतना आ. विद्यालयमा ४ कोठे पक्की भवन	संख्या	पोखरी	१				१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
६	सामुदायिक भवन निर्माण	संख्या	वडा ४				१	१	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
७	विद्यालयमा जैविक घेरावारको व्यवस्था तथा गेट निर्माण	संख्या	विद्यालय				१	१	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
वडा नं. ५										
१	जनस्थापना आ.वि. पक्की ४ कोठे २ वटा भवन निर्माण	संख्या	लाइत	१				१	६,०००,०००	संघ, प्रदेश
२	नमुना आ.वि.पक्की ४ कोठे २ वटा भवन निर्माण	संख्या	तमाकछरे	१				१	६,०००,०००	संघ, प्रदेश
३	विद्याविकास मा.वि.मा ४ कोठे भवन निर्माण	संख्या	जिवाङ्ग		१			१	६,०००,०००	संघ, प्रदेश
४	वर्थिङ सेन्टर	संख्या	जिवाङ्ग		१			१	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
५	एकिकृत सामुदायिक भवन निर्माण	संख्या	जिवाङ्ग		१			१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
६	आधारभुत स्वास्थ्य केन्द्रमा शौचालय निर्माण	संख्या	जिवाङ्ग			१		१	७००,०००	संघ, प्रदेश
७	जनस्थापना आ.वि. शौचालय निर्माण	संख्या	लाईत			१		१	७००,०००	संघ, प्रदेश
८	विद्याविकास मा.वि.मा शौचालय निर्माण	संख्या	जिवाङ्ग			१		१	७००,०००	संघ, प्रदेश

९	तमाकछरे आ.वि.मा शौचालय निर्माण	संख्या	तमाकछरे				१		१	७००,०००	संघ, प्रदेश
१०	मा.वि. जिवाङ जैविक घेरावार तथा फिल्ड निर्माण	संख्या	जिवाङ				१		१	३००,०००	गाउँपालिका
११	आ.वि. लाईत जैविक घेरावार तथा फिल्ड निर्माण	संख्या	लाईत				१		१	३००,०००	गाउँपालिका
१२	आ.वि. तमाकछरे जैविक घेरावार तथा फिल्ड निर्माण	संख्या	तमाकछरे					१	१	३००,०००	गाउँपालिका
१३	सुविधा सम्पन्न खेलमैदान निर्माण	संख्या	लाईत खोला					१	१	१००,०००	गाउँपालिका
१४	शव दाह गृह तथा प्रतीक्षालय निर्माण	संख्या	पिपलवोट					१	१	७००,०००	गाउँपालिका
१५	प्रतीक्षालय निर्माण	संख्या	वडाभर					१	१	५००,०००	गाउँपालिका
वडा नं. ६											
१	आ.वि.सल्लेरी भवन निर्माण	संख्या	सल्लेरी	१					१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
२	महिला भवन निर्माण	संख्या	विता	१					१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
३	दहवाङ्गखेल मैदान कबड हल निर्माण	संख्या	दहवाङ्ग	१					१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
४	आ.वि. वाँठकोट ४ कोठे भवन निर्माण	संख्या	वाँठकोट	१					१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
५	आ.वि. विता ४ कोठे भवन निर्माण	संख्या	विता		१				१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
६	सार्वजनिक शौचालय निर्माण	संख्या	खौला		१				१	७००,०००	संघ, प्रदेश
७	सार्वजनिक शौचालय निर्माण	संख्या	भुल्लेटा		१				१	७००,०००	संघ, प्रदेश

८	आ.वि. सल्लेरी शौचालय निर्माण	संख्या	सल्लेरी		१			१	७००,०००	संघ, प्रदेश
९	आ.वि. खाखोरे शौचालय निर्माण	संख्या	खाखोरे		१			१	७००,०००	संघ, प्रदेश
१०	मा.वि.विता शौचालय निर्माण	संख्या	विता			१		१	७००,०००	संघ, प्रदेश
११	आ.वि.वाँठकोट शौचालय निर्माण	संख्या	वाँठकोट			१		१	७००,०००	संघ, प्रदेश
१२	आधारभुत स्वास्थ्य इकाई भवन निर्माण	संख्या				१		१	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
१३	सल्लेरी गाउँघर क्लिनिक भवन निर्माण	संख्या	सल्लेरी			१		१	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
१४	विता गाउँघर क्लिनिक भवन निर्माण	संख्या	विता			१		१	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
१५	भ्यामखोला आर्यघाट निर्माण	संख्या	भ्यामखोला			१		१	२००,०००	गाउँपालिका
१६	असारेपोले आर्यघाट निर्माण	संख्या	असारेपोल				१	१	२००,०००	गाउँपालिका
१७	छानीखोला खानेपानी घेरावार योजना निर्माण	संख्या	छानी				१	१	२००,०००	गाउँपालिका
१८	मुलाखोला खानेपानी घेरावार योजना निर्माण	संख्या	मुलाखोला				१	१	२००,०००	संघ, प्रदेश
१९	सतिपोले प्रतीक्षालय निर्माण	संख्या	सतिपोले				१	१	१००,०००	गाउँपालिका
२०	डाँगीमोड प्रतीक्षालय निर्माण	संख्या	डाँगीमोड				१	१	१००,०००	गाउँपालिका
२१	सल्लाघारी वन कार्यालय प्रतीक्षालय निर्माण	संख्या	सल्लाघारी				१	१	१००,०००	गाउँपालिका

२२	दहवाङ्ग कभरहल निर्माण	संख्या	दहवाङ्ग						१	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
वडा नं. ७											
१	सा.मा.वि. मुरु डाँडामा ८ कोठे भवन र शौचालय	संख्या			१				१	१०,०००,०००	संघ, प्रदेश
२	बाल कल्याण आ.वि.मा ६ कोठे भवन र शौचालय	संख्या	लाछिकोट	१					१	७,५००,०००	संघ, प्रदेश
३	सारदा नमुना आ.वि.मा ४ कोठे भवन र शौचालय	संख्या	दुरपति	१					१	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
४	बाल आदर्श आ.वि.मा ४ कोठे भवन र शौचालय	संख्या	बारधाने		१				१	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
५	बालबोध आ.वि ४ कोठे भवन र शौचालय	संख्या	राउटेबार		१				१	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
६	बाल कल्याण आ.वि.मा ४ कोठे भवन र शौचालय	संख्या	कुरल			१			१	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
७	आधारभुत स्वास्थ्य चौकी भवन निर्माण	संख्या	लाछिकोट			१			१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
८	स्वास्थ्य चौकी मुरु ८ कोठे भवन र शौचालय	संख्या				१			१	१०,०००,०००	संघ, प्रदेश
९	सिस्ने महिला आयआर्जन बचत तथा ऋण सहकारी ४ कोठे भवन निर्माण	संख्या	मेलपोखरी		१				१	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
१०	मितेरी सांस्कृतिक संग्राहलय मर्मत सम्भार	संख्या	जोगीटाकुरा		१				१	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
११	वडा कार्यालय भवन	संख्या			१				१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
१२	चेतनशील आमा समूह भवन निर्माण	संख्या	कुरल	१					१	१,०००,०००	संघ, प्रदेश

१३	जनचेतना आमा समूह भवन निर्माण	संख्या	जरेलठाना				१		१	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
१४	सिर्जनशील आमा समूह भवन निर्माण	संख्या	वागेश्वरी				१		१	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
१५	त्रिशुली स्वास्थ्य आमा समूह भवन निर्माण	संख्या	तलिगाउ				१		१	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
१६	लगनशील आमा समूह भवन निर्माण	संख्या	स्याला					१	१	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
१७	शहीद प्रतिष्ठान भवन निर्माण	संख्या	मेलपोखरी					१	१	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
१८	राजकोट सा.व.उ.स. भवन निर्माण	संख्या	एकलेपुजे					१	१	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
१९	भूर्तिवाड सा.व.उ.स. भवन निर्माण	संख्या	काउलेचवर			१			१	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
२०	थारमारे सा.व.उ.स. भवन निर्माण	संख्या				१			१	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
२१	पतेरी चुल्याउने सा.व.उ.स. भवन निर्माण	संख्या	मर्फु			१			१	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
२२	भाक्रीपानी सा.व.उ.स. भवन निर्माण	संख्या	छोलैकोट				१		१	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
२३	नमुना श्रम सहकारी सभाहल निर्माण	संख्या	मेलपोखरी					१	१	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
२४	पशुसेवा कार्यालय निर्माण	संख्या					१		१	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
२५	शहीदका सालिक निर्माण	संख्या	मेलपोखरी				१		१	५००,०००	गाउँपालिका
वडा नं. ८											
१	वडा कार्यालय भवन निर्माण	संख्या		१					१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश

२	मा.वि. दुई कोठे आर.सि.सि. भवन निर्माण	संख्या	पेउघा, पेउघाडाँडा			१			१	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
३	मा.वि. चार कोठे आर.सि.सि. भवन निर्माण	संख्या	पेउघाडाँडा, वयलडाँरी		१				१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
४	मा.वि. शौचालय निर्माण	संख्या	वयलडाँरी, पेउदा		१				१	७००,०००	गाउँपालिका
५	चर्च भवन निर्माण	संख्या	काउलावोट			१			१	५००,०००	गाउँपालिका
६	समाधिस्थल निर्माण	संख्या	भेरीखोला				१		१	५००,०००	गाउँपालिका
७	सभाहल निर्माण गर्ने	संख्या	कोलवोट			१			१	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
८	मन्दिर निर्माण (पितर थान)	संख्या	पिटरवोट		१				१	३,०००,०००	संघ, प्रदेश
९	प्रतीक्षालय निर्माण	संख्या	पेउदा	१					१	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
१०	शवदाहा गृह निर्माण	संख्या	पेदिरवेत, सभाजोका				१		१	१,०००,०००	संघ, प्रदेश
११	सार्वजनिक शौचालय निर्माण	संख्या						१	१	७००,०००	गाउँपालिका
१२	माइकोथान मन्दिर निर्माण	संख्या	कोल्टीवाड		१				१	५०,०००	गाउँपालिका
१३	आमा समूह भवन निर्माण	संख्या	कोलवोट				१		१	५०,०००	गाउँपालिका
वडा नं. ९											
१	महिला विकास भवन निर्माण	संख्या	त्रिवेणी ९	१					१	२,०००,०००	संघ, प्रदेश
२	बालविकास भवन निर्माण	संख्या	त्रिवेणी ९						१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश

३	स्वास्थ्य चौकी मन्दुरा तला थप	संख्या	त्रिवेणी ९				१		१	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
४	चौतारामा सार्वजनिक शौचालय	संख्या	त्रिवेणी ९						१	७००,०००	गाउँपालिका
५	नुवाकोटडाँडा सार्वजनिक शौचालय	संख्या	त्रिवेणी ९						१	७००,०००	गाउँपालिका
६	४ ओटा विद्यालयमा पक्की भवन निर्माण तथा जैविक घेरावार	संख्या	त्रिवेणी ९			१			१	४,१००,०००	संघ, प्रदेश
७	विद्यालयमा शौचालय निर्माण	संख्या	त्रिवेणी ९		१				१	७००,०००	गाउँपालिका
८	शवदाह गृहमा शौचालय निर्माण	संख्या	त्रिवेणी ९				१		१	७००,०००	गाउँपालिका
९	दलित भवन निर्माण	संख्या	त्रिवेणी ९	१					१	२,०००,०००	संघ, प्रदेश
१०	सेतीपोखरी डालाखोलामा खानेपानी भवन निर्माण	संख्या	त्रिवेणी ९		१				१	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
११	नुवाकोटडाँडा विद्यालयमा जैविक घेरावार निर्माण	संख्या	त्रिवेणी ९			१			१	१००,०००	गाउँपालिका
१२	सार्वजनिक प्रतीक्षालय निर्माण	संख्या	त्रिवेणी ९		१				१	५००,०००	गाउँपालिका
१३	युवा तथा खेलकुद भवन निर्माण	संख्या	त्रिवेणी ९					१	१	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
वडा नं. १०											
१	आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र निर्माण	संख्या	वरानेटी, टोक्के	१					१	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
२	वडा कार्यालय भवन निर्माण	संख्या	त्रिवेणी १०		१				१	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
३	सामुदायिक भवन निर्माण	संख्या	त्रिवेणी १०			१			१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश

४	शहीद स्मृति भवन निर्माण	संख्या	त्रिवेणी १०	१					१	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
५	खानेपानी कार्यालय भवन निर्माण	संख्या	त्रिवेणी १०		१				१	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
६	लाली गुराँस सहकारी भवन निर्माण	संख्या	त्रिवेणी १०				१		१	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
७	आमा समूह भवन निर्माण	संख्या	त्रिवेणी १०					१	१	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
८	ज्ञानज्योति युवा क्लवको भवन निर्माण	संख्या	त्रिवेणी १०					१	१	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
९	पशु कार्यालय भवन निर्माण	संख्या	त्रिवेणी १०		१				१	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
१०	कृषि कार्यालय भवन निर्माण	संख्या	त्रिवेणी १०			१			१	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
११	साभा सहकारी भवन निर्माण	संख्या	त्रिवेणी १०				१		१	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
१२	सवास्थ्य चौकी भवन	संख्या	त्रिवेणी १०		१				१	५,०००,०००	संघ, प्रदेश
१३	सार्वजनिक शौचालय र प्रतीक्षालय निर्माण	संख्या	कमलबोट, लाम्पाटा, सालघारी, टोड्के, वरानेटी, त्रिशुले, भानीपोल, मसानघाट, राउटे, गैरीखेत, भमाराथान, रातामाटा					१	१	१,२००,०००	गाउँपालिका
१४	आ.वि. ८ कोठे भवन तथा शौचालय निर्माण	संख्या	भुम्के				१		१	९,०००,०००	संघ, प्रदेश

१५	आ.वि. ४ कोठे भवन निर्माण	संख्या	वरानेटी	१					१	४,०००,०००	संघ, प्रदेश
१६	आ.वि. २ कोठे भवन तथा शौचालय निर्माण	संख्या	भानीपोले	१					१	३,०००,०००	संघ, प्रदेश
१७	बालविकास २ कोठे भवन निर्माण	संख्या	सालघारी		१				१	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
१८	चेतनशील बालविकास शौचालय निर्माण	संख्या	सालघारी			१			१	७००,०००	गाउँपालिका
१९	पशु वधशाला निर्माण	संख्या	रातामाटा					१	१	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
२०	शवदाह गृह निर्माण	संख्या	मसानघाट	१					१	२,५००,०००	संघ, प्रदेश
२१	भानीपोले ४ कोठे भवन मर्मत सम्भार	संख्या	भानीपोले	१					१	१,५००,०००	संघ, प्रदेश
जम्मा										४०१,०००,०००	

अपेक्षित उपलब्धि:

भवन निर्माण संहिता (भूकम्प प्रतिरोधात्मक, प्रविधि, पर्यावरण र लैंगिक तथा अपाङ्ग मैत्री) बमोजिमका सुरक्षित सार्वजनिक तथा निजी भवन निर्माणको मापदण्ड बनाइ लागु गरिएको हुनेछ । छिटो छरितो प्रविधिमैत्री गुणस्तरीय सार्वजनिक सेवा प्रवाह गर्नका लागि गाउँपालिकाका सम्पूर्ण प्रशासनिक भवनहरू भूकम्प प्रतिरोधात्मक, प्रविधि, पर्यावरण, लैंगिक तथा अपाङ्ग मैत्री र सुरक्षित भवन निर्माण भएका हुनेछन् । एकीकृत आवास तथा बस्ती विकास गरी अनाधिकृत, अव्यवस्थित र छरिएर रहेका विपन्न तथा सीमान्तकृत घर परिवारलाई सुरक्षित आवासको व्यवस्था गरिएको हुनेछ ।

त्रिवेणी गाउँपालिका

परिच्छेद आठ

वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्र विकास योजना

पृष्ठभूमि

यस अध्यायमा त्रिवेणी गाउँपालिकाको दीर्घकालीन योजनाको प्रारूपलाई मध्यनजर गरी Terms of Reference (TOR) मा उल्लिखित वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्र विकास योजनाका उपक्षेत्रलाई समेटिएको छ। वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्रको विकास योजना अन्तर्गत वन तथा वातावरण, विपद् व्यवस्थापन, वातावरण संरक्षण र जलवायु परिवर्तन जस्ता उपक्षेत्रहरू पर्दछन्। यी उपक्षेत्रहरूको समुचित विकासका लागि गाउँपालिकाले लिएका सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति कार्यनीति प्रमुख कार्यक्रम र अपेक्षित उपलब्धिलाई निम्न अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ।

८.१ वन तथा वातावरण

वन तथा वातावरण क्षेत्र प्रत्यक्ष रूपमा पर्यापर्यटन, कृषि, पशुपालन, स्वच्छ पर्यावरण, जडिबुटी र जलविद्युत्मा आधारित उद्योगसँग सम्बन्धित रहेको छ। यस क्षेत्रबाट प्राप्त हुने काठ, दाउरा, जडिबुटी, हरित उद्यम र पर्यापर्यटन (Eco-tourism) को विकास र विस्तार सम्बृद्धिका आधार हुन्। जन सहभागितामूलक वन व्यवस्थापनका माध्यमबाट स्थानीय आर्थिक-सामाजिक विकास तथा स्थानीय नेतृत्व विकासमा पनि वन क्षेत्रको प्रत्यक्ष योगदान रहेको हुँदा वन क्षेत्र प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रको रूपमा रहेको छ। त्यस्तै दिगो विकासका लागि प्रकृति संरक्षणको राष्ट्रिय रणनीतिक प्रारूप २०७२ जारी भई गाउँपालिकामा समेत यो कार्यक्रम कार्यान्वयनमा रहेको छ। वन सम्पदाको संरक्षण, सम्बर्द्धन तथा दिगो उपयोग गर्ने र गाउँपालिकाको आर्थिक, सामाजिक तथा वातावरणीय क्षेत्रमा योगदान अभिवृद्धि गर्न आवश्यक छ। त्यसरी नै स्थानीय स्तरमा विकास निर्माणका क्रममा वातावरण प्रदूषण जस्ता समस्या टड्कारो रूपमा देखिएका छन्। वायु र जल प्रदूषणले मानिसमा विभिन्न रोगहरू समेत निम्त्याएको छ। प्राकृतिक स्रोत साधनको अनियन्त्रित प्रयोगलाई नियन्त्रण गर्न, विकासका क्रियाकलाप सञ्चालन गर्दा वातावरणीय प्रभावको पूर्व मूल्याङ्कन हुन आवश्यक छ। स्थानीय तहमा मानव अनुकूलको वातावरण निर्माणमा सहयोग जुटाउनु पर्ने आवश्यकता रहेको छ। फोहोर मैला व्यवस्थापन, वृक्षारोपण र संरक्षण, प्राकृतिक स्रोत साधनको समुचित प्रयोग, वातावरण प्रदूषण सम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रम स्थानीय स्तरबाट सञ्चालन गर्न सकिने हुनाले यसैमा आधारित रहेर यस योजनाको निर्माण गरिएको छ।

सम्भावना र अवसर

- उपलब्ध वन क्षेत्रबाट वनपैदावारको औद्योगिक उपयोग तथा कार्बन व्यापार गरी अर्थोपार्जन गर्ने सम्भावना रहेको छ।
- त्रिवेणी गाउँपालिकामा रहेका निजी तथा सार्वजनिक खाली जमिन, खोला तटीय क्षेत्र र सडकका किनारमा सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिसँगको सहकार्यमा वृक्षारोपण गरी भूक्षयको नियन्त्रण र पर्यावरण सन्तुलन कायम गर्ने सम्भावना रहेको छ।
- जिल्ला वन कार्यालय, सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति, वन तथा वातावरण सम्बन्धि काम गरिरहेका संघसंस्था र विकास साभेदार निकायहरूसँगको सहकार्यमा प्रत्येक वर्ष अनिवार्य रूपमा खाली जमिन, खोला तटीय क्षेत्र र सडकका किनारमा वृक्षारोपण कार्यक्रम सञ्चालन गरी त्रिवेणी गाउँपालिकालाई हराभरा बनाउँन सकिने प्रशस्तै संभावना छ।
- भौतिक एवं आर्थिक विकासका कार्यक्रम संचालन गर्दा स्थानीय स्तरमा उपलब्ध वन, जलाधार, वनस्पति तथा जैविक विविधताको सदुपयोग गरी लाभ लिन सकिन्छ।

- औषधीजन्य तथा मानवहितकारी जडिवुटीको संरक्षण सम्बर्द्धन र व्यापार गरी आर्थिक लाभ लिन सकिने सम्भावना रहेको छ ।
- प्राकृतिक वन तथा वातावरणको संरक्षण गरी जैविक विविधता युक्त परिवेशमा वन्यजन्तु तथा पंक्षीको संरक्षण गरी पर्यापर्यटनको माध्यमबाट लाभ लिन सकिने सम्भावना रहेको छ ।

समस्या र चुनौती

- वन क्षेत्रको स्थानीय अर्थतन्त्रमा उल्लेख्य रूपमा योगदान पुग्ने गरी व्यावसायिक व्यवस्थापन र उपयोग गर्न नसक्नु,
- पूर्वाधार विकास र पर्यावरणीय प्रणालीबीच योजनाबद्ध तरिकाले सन्तुलन कायम गर्न नसक्नु,
- वन अतिक्रमण, वन्य जन्तुको अवैध चोरी शिकार तथा व्यापार, वन्य जन्तुको प्रकोप, मानव र वन्यजन्तु बीचको द्वन्द्वलाई प्रभावकारी रूपमा नियन्त्रण एवं व्यवस्थापन गर्न नसक्नु,
- वन अतिक्रमण बढ्दै जानु, वन पैदावारको चोरी निकासी, वन्यजन्तुको अवैध शिकार तथा व्यापार, नदी कटान, भू-क्षय, वन डढेलो, अनियन्त्रित चरिचरन, अनियन्त्रित ढुंगा/गिट्टी/वालुवा संकलन तथा निकासी हुनु,
- बढ्दो जनसंख्या, शहरीकरण, भू-उपयोगमा आएको परिवर्तन, विस्तारित सडक सञ्जाल, बढ्दो सवारी यातायात र डिजेल पेट्रोलको खपत, फोहोरमैला उत्सर्जन, प्लाष्टिकजन्य फोहोर निष्कासन र अव्यवस्थित भौतिक निर्माणका कारण वायु र पानीजन्य प्रदूषण, बाह्य मिचाहा भार (Invasive plant species) को प्रकोप, विभिन्न सरोकारवाला तथा नियमनकारी निकायसँग समन्वय हुन नसक्नु,
- नागरिक सचेतना कम हुनु, वन जंगलको अतिक्रमण तथा ह्रास हुनु, विषादीको प्रयोग, वातावरण संरक्षण र पूर्वाधार विकासबीच सामन्जस्यता स्थापित हुन नसक्नु,
- हरित त्रिवेणी बनाउन वन क्षेत्रको संरक्षण र विस्तार गरी जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका कार्यक्रम संचालन गर्न नसक्नु र
- जलवायु परिवर्तनका कारण वन तथा वातावरणमा परेको नकारात्मक प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्न नसक्नु ।

क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति

सोच

“वन तथा वातावरण क्षेत्रको दिगो व्यवस्थापन मार्फत स्वच्छ र स्वस्थ वातावरण”

लक्ष्य

- वन पैदावार उद्यम तथा पर्यापर्यटन र कार्वन व्यापार मार्फत स्थानीय अर्थतन्त्रमा सुधार गर्ने,
- वन तथा वातावरणको संरक्षण मार्फत जैविक विविधता कायम गरी स्वच्छ र स्वस्थ वातावरणको निर्माण गर्ने,

उद्देश्य

- त्रिवेणी गाउँपालिकामा उपलब्ध वनको वैज्ञानिक रूपमा दिगो व्यवस्थापन गर्नु,
- स्वच्छ र स्वस्थ वातावरण निर्माणका लागि वन तथा वातावरण मैत्री जैविक विविधता संरक्षण गर्नु,
- वन अतिक्रमण, वन पैदावारको चोरी निकासी, वन्यजन्तुको अवैध शिकार तथा व्यापार, नदी कटान, भू-क्षय, वन डढेलो, अनियन्त्रित चरिचरन, अनियन्त्रित ढुंगा/गिट्टी/वालुवा संकलन तथा निकासी कार्यको नियन्त्रण गर्नु,

- वन तथा वातावरणको महत्व र पर्यावरणीय सन्तुलन कायम गर्नका लागि जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्नु,
- वन तथा वातावरणसँग सम्बन्धित उद्यमहरू संचालन गर्नु,
- आर्थिक उपार्जन, वनको संरक्षण र दिगो उपयोगका लागि लाभ दिनयोग्य रुखको कटान गरी नयाँ विरुवा रोप्ने कार्यक्रम संचालन गर्नु,
- आर्थिक उपार्जन, पर्यटकीय गन्तव्यको विकास र जैविक विविधता कायम गर्नका लागि वन्यजन्तुको संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्नु,
- गाउँपालिकामा सञ्चालन हुने उत्पादनमूलक उद्योग तथा विकास आयोजनाका पूर्वाधार निर्माण गर्दा वातावरणमैत्री बनाउनु र
- प्रदुषणमुक्त स्वच्छ वातावरण कायम गर्न जल, वायु, माटो ध्वनि लगायत सबै प्रकारका प्रदुषणको रोकथाम, नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन गर्नु ।

रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
● वन तथा वातावरण र पारिस्थितिकीय प्रणालीको संरक्षणका लागि स्थानीय स्तरमा नीति निर्माण गर्ने, ● वन, वनस्पति, वन्यजन्तु तथा जैविक विविधताको एकीकृत रूपमा संरक्षण, सम्बर्द्धन र व्यवस्थापन गर्ने, ● नदी तथा जलाधारको पारिस्थितिकीय प्रणाली संरक्षण गर्ने, ● सहभागितात्मक वन, जैविक विविधता तथा जलाधार व्यवस्थापन गर्दै वनपैदावार जन्तु वस्तुको व्यापार गरी प्राप्त लाभको न्यायोचित वितरण गर्ने,	● संघीय तथा प्रादेशिक वन कानूनले समेटेन नसकेका स्थानीय वन संरक्षण, सम्बर्द्धन र दिगो उपयोग सम्बन्धि कानूनको निर्माण गर्ने, ● वन क्षेत्रको दिगो व्यवस्थापनमा सरकारी तथा गैरसरकारी निकाय, वन उपभोक्ता समिति लगायत सरोकारवालासँगको सहकार्यमा वन नर्सरीको स्थापना गरी निजी तथा सामुदायिक वन, खाली जमिन, नदी तटीय क्षेत्र र सडकका किनारमा वृक्षारोपन कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● सामुदायिक वन व्यवस्थापन मार्फत वन नर्सरीको स्थापना गरी सरकारी जग्गाहरूमा व्यावसायिक कृषि वन र वनजन्य उद्यम संचालन गर्ने, ● निजी बाँझा जग्गाहरूमा निजी तथा पारिवारिक वन कार्यक्रमका माध्यमबाट व्यावसायिक कृषि वन र वनजन्य उद्यम संचालनका लागि अभियान संचालन गर्ने, ● खोला कटान, अनियन्त्रित चरिचरन, अनियन्त्रित ढुंगा/गिट्टी/वालुवा संकलन, फोहार मैला व्यवस्थापन, पलाष्टिक, पहिरो तथा भू-क्षय, वन डढेलो, वायु प्रदुषण नियन्त्रण गर्ने, ● उत्पादनमा आधारित पर्यापर्यटन, काष्ठ फर्निचर लगायतका उद्योग स्थापना गरी आर्थिकार्जनमा वृद्धि गर्ने, ● बस्ती नजिकको पहिरो तथा क्षतिग्रस्त भूमिहरूको पुनरुत्थानको लागि कम खर्चिलो प्रविधि र कृषि वन प्रणालीको विकास गर्ने, ● खोलाजन्य वन पैदावर, ढुङ्गा, गिट्टी आदि वस्तुहरूको उत्खण्डन, संकलन, प्रशोधन, ओसार पसार र विक्री वितरणलाई नियमन गरी व्यवस्थित एवं दिगो उपयोग गर्ने, ● प्रदुषणमुक्त र स्वच्छ वातावरण कायम गर्न जल, वायु, माटो ध्वनि लगायत सबै प्रकारका प्रदुषणको रोकथाम, नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन गर्ने,

● वातावरणमैत्री प्रविधि विकास तथा विस्तार गरी उत्पादनमूलक उद्योग स्थापना तथा पूर्वाधार निर्माण गर्ने, ● वन वातावरण र जलाधार क्षेत्रको संरक्षणका लागि लैंगिक तथा सीमान्तकृत समुदायको समावेशीकरणमा जोड दिने, ● वन वातावरण तथा जलाधार क्षेत्रको संरक्षण र दिगो उपयोगका लागि राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थासँगको सहकार्यमा अध्ययन, अनुसन्धान र जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने,	● वन हासलाई न्यूनीकरण गर्न वन अतिक्रमण, चोरी निकासी, वन डढेलो जस्ता अपराधलाई निरुत्साहन र मिचाहा बाह्य प्रजाति (Invasive species) को नियन्त्रण गर्ने, ● वन तथा वातावरणको प्राकृतिक सन्तुलन कायम गर्न उद्योग तथा पूर्वाधारको निर्माणका लागि वातावरणीय मूल्याङ्कन (BES/IEE/EIA) अनिवार्य रूपमा गराई वातावरणीय मूल्याङ्कनका निष्कर्षहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने, ● वातावरणमैत्री उत्पादनलाई प्रोत्साहन तथा विशेष अनुदानको व्यवस्था गर्ने, ● वन तथा वातावरण, जैविक विविधता, जलाधार संरक्षण सम्बन्धि विषयवस्तु स्थानीय शैक्षिक पाठ्यक्रममा समावेश गर्ने, ● वन, जैविक विविधता तथा जलाधारको संरक्षण, सम्बर्द्धन, दिगो उपयोग तथा व्यवस्थापनमा समावेशीमूलक सहभागिताको सुनिश्चितता गर्ने, ● वन पैदावार मानवहितकारी जडीबुटी संकलन तथा खेती विस्तार गर्ने, ● पालिकाभित्र भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्दा अनिवार्य रूपमा बायोईन्जिनियरिङ्ग गर्ने, ● फोहर व्यवस्थापन क्षेत्र (Dumping site) निर्धारण गरी आवश्यक पूर्वाधार निर्माण फोहर मैला व्यवस्थापनका लागि नवीन प्रविधिको प्रयोग गर्ने, ● सुधारिएको चुलो तथा वैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्धन कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● स्थानीय सरकार, सामुदायिक वन र निजी तथा सहकारी क्षेत्रको सहकार्यमा वन्यजन्तुको पालन, प्रजनन, व्यावसायीकरण गरी स्थानीय आय स्रोतमा वृद्धि गर्ने, ● स्थानीय सरकार, निजी, सहकारी तथा सामुदायिक संघ संस्थासँगको सहकार्यमा काष्ठ तथा जडिबुटीमा आधारित उद्योगको स्थापना गर्ने, ● विद्यार्थीलाई वन तथा वातावरण व्यवस्थापन, वन उपभोक्ता समिति परिचालन र वनमा आधारित उद्योग संचालन विषयमा इन्टर्नसीप कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● स्थानीय रैथाने वनस्पति लगायत उपयोगी जडिबुटीको अध्ययन अनुसन्धान तथा विकास गर्ने र ● वन क्षेत्रको उत्पादकत्व वृद्धि र जैविक विविधता संरक्षण गर्न स्थानीय युवा क्लब, संघसंस्था, वन उपभोक्ता समिति लगायतको क्षमता र सीप विकास तथा प्रचार प्रचार कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

प्रमुख कार्यक्रमहरू

वन तथा भूसंरक्षण

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	वडा नं. १										
१	वन तथा वातावरण सरसफाई संरक्षण तालिम र अन्तरक्रिया	पटक	वडाभरी	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
२	वृक्षा रोपन कार्यक्रम	बोट	वडाभरी	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
	वडा नं. २										
१	वृक्षरोपन	विरुवा	वडाभर	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
२	वन तथा वातावरण सरसफाई संरक्षण तालिम र अन्तरक्रिया	विरुवा	वडाभर	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
३	नर्सरी सम्बन्धी तालिम	पटक	वडाभर		१		१		२	२००,०००	
	वडा नं. ३										
१	वृक्षरोपन	विरुवा	वडा भर						५	१००,०००	
२	जडीबुटी खेती	घरधुरी	वडा भर						५	१००,०००	
३	वन व्यवस्थापन तालिम	पटक	वडा भर						५	१००,०००	
	वडा नं. ४										
१	वृक्षारोपन	पटक								१००,०००	
२	वन तथा वातावरण सरसफाई संरक्षण तालिम र अन्तरक्रिया	पटक								१००,०००	

	वडा नं. ५										
१	वृक्षरोपन कार्यक्रम	पटक	त्रिवेणी ५	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
२	जडीवुती संकलन कार्यक्रम	पटक	त्रिवेणी ५	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
३	वन तथा वातावरण सरसफाई संरक्षण तालिम र अन्तरक्रिया	पटक	त्रिवेणी ५	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
	वडा नं. ६										
१	वृक्षारोपन कार्यक्रम	पटक	वडा ६		१	१	१	१	४	१००,०००	
२	वन तथा वातावरण सरसफाई संरक्षण तालिम र अन्तरक्रिया	पटक	वडा ६		१	१	१	१	४	१००,०००	
३	सामुदायिक वनमा भाडी सफाई तथा काटफाँट गर्ने	पटक	सामुदायिक वन		१		१	१	४	१००,०००	
	वडा नं. ७										
१	वृक्षारोपन कार्यक्रम	पटक	खाली जमीन	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
२	वन तथा वातावरण सरसफाई संरक्षण तालिम र अन्तरक्रिया	पटक	वडाभरी	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
	वडा नं. ८										
१	नरसरी उत्पादन	पटक					१	१	२	१००,०००	
२	भाडी सफाई	पटक	जरेपानी, देउपल, गुरगुरे, मेलचौरे	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
३	वृक्षरोपन	पटक	जरेपानी, देउपल, गुरगुरे, मेलचौरे	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
४	वन उपभोक्ता समिति तालिम अभिमुखिकरण	पटक	जरेपानी, देउपल, गुरगुरे, मेलचौरे	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
	वडा नं. ९										

१	वृक्षरोपन तथा तारजाली निर्माण	पटक	कालडारे, रतनभारे, तिखेपातल, डाराखोला						५	१००,०००	
२	भाडी कटान तथा सफाई	पटक	पुराना पानी,भुसकुरा						५	१००,०००	
३	वन तथा वातावरण सरसफाई संरक्षण तालिम र अन्तरक्रिया	पटक	नालेचौर,चौतारा, माथिगाउँ	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
वडा नं. १०											
१	नर्सरी व्यवस्थापन	पटक	भुम्के	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
२	वृक्षारोपन	पटक	त्रिवेणी १०	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
३	वन तथा वातावरण सरसफाई संरक्षण तालिम र अन्तरक्रिया	पटक	त्रिवेणी १०	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
जम्मा										३,०००,०००	

जलाधार संरक्षण

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	वडा नं. १										
१	खानेपानी मुहान संरक्षण	वटा	वडाभर	२	२	२	२	२	१०	५००,०००	
२	आकासे पानी संरक्षण पोखरी	वटा				१	१		२	२००,०००	
	वडा नं. २										
१	मुहान संरक्षण	पटक	वडाभर	१	१	१	१	१	५	५०,०००	

२	रिचार्ज पोखरी निर्माण	पटक	वडाभर		१		१		२	२००,०००	
३	फिरफिरे सिचाई आयोजना	पटक	वडाभर	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
वडा नं. ३											
१	खानेपानी मुहान संरक्षण	पटक	वडाभर	१	१	१	१	१	५	५००,०००	
वडा नं. ४											
१	आकासे पानी संरक्षण पोखरी	पटक			१	१		१	३	२००,०००	
वडा नं. ५											
१	मुहान संरक्षण घेरावार योजना	पटक	त्रिवेणी ५	२	२	२	२		८	५००,०००	
२	मुहान वरपर सरसफाई कार्यक्रम	पटक	त्रिवेणी ५							१०,०००	
वडा नं. ६											
१	खानेपानी मुहान संरक्षण	पटक	वडा ६	२	२	२		१	७	२००,०००	
वडा नं. ७											
१	आकाशेपानी संकलन पोखरी निर्माण	पटक	हिमखोर, नयाँवस्ती, जुगेपानी						५	१००,०००	
२	मुहान संरक्षण योजना	पटक	वडाभर						५	१००,०००	
वडा नं. ८											
१	सिचाई, रिचार्ज पोखरी	पटक	जरेपानी, देउपल	१	१	१	१	१	१	२००,०००	
२	मुहान संरक्षण	पटक	इन्द्रखोला, पुत्लीखोला,						३	३००,०००	

			कोल्टीवाड, खोर्या, ख्यालाबारी, सिमखोला, जुगेपानी								
३	वृक्षरोपन	पटक	मेलचौर, घोर्नेटी						१	१००,०००	
वडा नं. ९											
१	जलाधार संरक्षणका लागि मुहान संरक्षण	पटक	त्रिवेणी ९	१	१	१	१	१	५	५००,०००	
वडा नं. १०											
१	खानेपानी मुहान संरक्षण	पटक	वडाभर	२	२	२	२	२	१०	५००,०००	
२	आकासे पानी संरक्षण पोखरी	पटक	मुलपानी			१	१	१	३	२००,०००	
जम्मा										४,४६०,०००	

जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	वडा नं. १										
१	बाढीपहिरो रोकथाम गर्न तारजाली	पटक	त्रिवेणी १						५	२००,०००	
२	मुख्य रोकन तारजाली	पटक	त्रिवेणी १						५	२००,०००	
	वडा नं. २										

१	प्रत्येक सडकका नाला निर्माण	वर्ष	वडाभर						५	७००,०००	
२	प्रकोप व्यवस्थापन तालिम	वर्ष	वडाभर						५	४००,०००	
३	पहिरो गएको ठाउँमा वृक्षरोपन	वर्ष	वडाभर						५	१,०००,०००	
वडा नं. ३											
१	जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण सम्बन्धी जनचेतना	वर्ष	वडाभर	१	१	१	१	१	५	५०,०००	
वडा नं. ४											
१	बाढी पहिरो न्युनिकरणका लागि वृक्षारोपन तथा अन्य व्यवस्थापन योजना गर्ने		वडा ४							१००,०००	
वडा नं. ६											
१	जोखिमपूर्ण खोलामा तटबन्धन तथा जालीको व्यवस्था	वर्ष	मुडखोला, भयाउखोला						५	५००,०००	
२	अनिवार्य नाला तथा ढलको व्यवस्था	वर्ष	वडाभर						५	१,०००,०००	
वडा नं. ७											
१	तारजाली माग, नाली काट्नुपर्ने, पहिरो रोकथाम गर्ने	वर्ष	रिठयाड						५	१,०००,०००	

२	जोखिमपूर्ण खोलामा तटबन्धन तथा जालीको व्यवस्था	वर्ष	रिठयाड, राउटेबारा, कोचेरीखोला, वडा भर					५	५००,०००	
वडा नं. ८										
१	जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण सम्बन्धी अभिमुखिकरण तालिम	पटक	त्रिवेणी ८						५०,०००	
२	तारजाली माग	संख्या	त्रिवेणी ८						१००,०००	
३	बाँस, अम्लिसो तथा भुईँ घास विउ वितरण	घरधुरी	त्रिवेणी ८						१०,०००	
वडा नं. ९										
१	भूसंरक्षण रोकथाम	पटक	त्रिवेणी ९					५	५०,०००,०००	
२	मुहान संरक्षण	संख्या	त्रिवेणी ९					५		
३	वृक्षरोपन	स्थान	त्रिवेणी ९					५		
४	स्वयमसेवक तालिम	पटक	त्रिवेणी ९					५		
५	जनचेतनामुलक कार्यक्रम	पटक	त्रिवेणी ९					५		
वडा नं. १०										
१	ग्याविड तारजाली, तटबन्धन	पटक	त्रिवेणी १०						५००,०००	
२	वृक्षारोपन	पटक	त्रिवेणी १०						१००,०००	
जम्मा									५६,४१०,०००	

फोहोरमैला व्यवस्थापन

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	पालिका स्तरीय										
१	नकुहिने फोहोर व्यवस्थापनको लागि डम्पिङ साइट निर्माण	वटा	पालिका भर						१	२,५००,०००	
२	फोहोरमैला व्यवस्थापनको लागि गाडी किन्ने	वटा	पालिका भर						१	२,५००,०००	
३	प्रत्येक घरमा एक पटकका लागि नकुहिने फोहोर व्यवस्थापनका लागि डस्टविनको व्यवस्था	घरधुरी	पालिका भर		६००	६००	६००	६००	३२००	१,६००,०००	
४	प्रत्येक घरमा कुहिने फोहोर व्यवस्थापनका लागि अनिवार्य खाल्डो खन्ने लगाउने अभियान संचालन	पटक	पालिका भर	१	१	१	१	१	५	५००,०००	
	वडा नं. १										
१	फोहोरमैला सम्बन्धित जनचेतना मुलक कार्यक्रम	पटक	त्रिवेणी १			१			१	५०,०००	
२	प्लाष्टिक प्रयोग न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका लागि सचेतना कार्यक्रम	पटक	त्रिवेणी १			१		१	२	२०,०००	
	वडा नं. २										
१	फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा अनुगमन कार्यक्रम	वर्ष	वडाभर	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
	वडा नं. ३										
१	सार्वजनीक स्थानमा डस्टवीन खरिद	वटा	वडाभर	४	४	४	४	४	२०	१००,०००	
२	चन्द्रसुर्य आ.वि.मा डस्टविन	वटा	पूर्णगाउँ						१०	५,०००	

	वडा नं. ५										
१	सार्वजनिक संस्थाहरुमा फोहरमैलाको व्यवस्थापनका लागि डस्टबिन वितरण	संख्या	त्रिवेणी ५	३०	३०	३०	३०	३०	१५०	१५,०००	
२	फोहरमैला सम्बन्धी जनचेतना कार्यक्रम	संख्या	त्रिवेणी ५			१		१	२	५०,०००	
३	प्लाष्टिक रहित वडाका लागि कार्यक्रम निर्माण	संख्या	त्रिवेणी ५							२०,०००	
	वडा नं. ६										
१	फोहरमैला सम्बन्धी जनचेतना कार्यक्रम	पटक		१	१	१	१	१	५	१००,०००	
	वडा नं. ७										
१	फोहरमैला सम्बन्धी जनचेतना कार्यक्रम			१	१	१	१	१	५	१००,०००	
	वडा नं. ८										
१	सार्वजनिक स्थानमा डस्टबिन खरिद	संख्या	त्रिवेणी ८	२	२	२	२	२	१०	१००,०००	
	वडा नं. ९										
१	ढल निकास	मिटर	त्रिवेणी ९	१	१	१	१	१	५	५००,०००	
२	कुहिने र नकुहिने फोहोर खाल्डोमा व्यवस्थापन गर्ने र डस्टबिनको वितरण गर्ने	घरधुरी	त्रिवेणी ९	२०	२०	२०	२०	२०	१००	१००,०००	
	वडा नं. १०										
१	कुहिने र नकुहिने फोहोर खाल्डोमा व्यवस्थापन गर्ने र डस्टबिनको वितरण गर्ने	घरधुरी	त्रिवेणी १०	२०	२०	२०	२०	२०	१००	१००,०००	
२	फोहोर विसर्जन गर्नेठाउँ निर्माण	स्थान	गैरीखेत, मान्डुरा, टोट्के, भानीपोले		१	१	१	१	४	२००,०००	
	जम्मा									८,६६०,०००	

अपेक्षित उपलब्धि

त्रिवेणी गाउँपालिकामा उपलब्ध वनको वैज्ञानिक रूपमा दिगो व्यवस्थापन गरिएको हुनेछ। स्वच्छ र स्वस्थ वातावरण निर्माणका लागि वन तथा वातावरण मैत्री जैविक विविधता संरक्षण गरिएको हुनेछ। वन अतिक्रमण, वन पैदावारको चोरी निकासी, वन्यजन्तुको अवैध शिकार तथा व्यापार, खोला कटान, भू-क्षय, वन डहेलो, अनियन्त्रित चरिचरन, अनियन्त्रित ढुंगा/गिट्टी/वालुवा संकलन तथा निकासी कार्यको नियन्त्रण गरिएको हुनेछ। वन तथा वातावरणको महत्व र पर्यावरणीय सन्तुलन कायम गर्नका लागि जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन भइरहेका हुनेछन्। वन तथा वातावरणसँग सम्बन्धित उद्यमहरू स्थापना भइ संचालन गरिएका हुनेछन्। आर्थिक उपार्जन, वनको संरक्षण र दिगो उपयोगका लागि लाभ दिनयोग्य रुखको कटान गरी नयाँ विरुवा रोप्ने कार्यक्रम संचालन गरिएका हुनेछन्। आर्थिक उपार्जन, पर्यटकीय गन्तव्यको विकास र जैविक विविधता कायम गर्नका लागि वन्यजन्तुको संरक्षण र सम्बर्द्धन गरिएको हुनेछ। गाउँपालिकामा संचालन हुने उत्पादनमूलक उद्योग तथा विकास आयोजनाका पूर्वाधार वातावरणमैत्री बनाएका हुनेछन्। प्रदूषणमुक्त र स्वच्छ वातावरण कायम गर्न जल, वायु, माटो र ध्वनि लगायत सबै प्रकारका प्रदूषणको रोकथाम, नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन गरिएको हुनेछ। वन उद्यम तथा वन पैदावारको व्यवसायीकरण भै आयआर्जनमा वृद्धि गरी जीविकोपार्जनमा सुधार आएको हुनेछ। यो योजनाको अवधिमा लोपोन्मुख, सडकटापन्तर जोखिममा परेका प्रजाति/वनस्पतिको संरक्षण भएको हुनेछ। वन, वनस्पति, वन्यजन्तु तथा जैविक विविधताका साथै गाउँपालिकामा अवस्थित विभिन्न ताल तलैयाहरूको संरक्षण भै पर्यापर्यटनको प्रवर्द्धन भएको हुनेछ। स्थानीय तहमा फोहर व्यवस्थापन तथा प्रशोधनका पूर्वाधार विकास भएको हुनेछ। वायु प्रदूषण हानिकारक तहभन्दा कम रहनेछ। वातावरण स्वच्छता सम्बन्धी जनचेतना विकास भएको हुनेछ। प्राकृतिक स्रोतको पूर्ण रूपमा संरक्षण भएको हुनेछ।

८.२ विपद् व्यवस्थापन

विपद् भन्नाले चट्याङ्ग, असिना, भूकम्प, आगलागी, बाढी पहिरो, अनावृष्टि, अतिवृष्टि, अनिकाल, महामारी, युद्ध, भोकमरी, आदिबाट सृजित समाजको अस्तव्यस्त अवस्थालाई बुझिन्छ। त्रिवेणी गाउँपालिका पनि विभिन्न किसिमका प्राकृतिक तथा मानव सिर्जित प्रकोपबाट अछुतो रहन सकेको छैन। त्यसैले अप्रत्यासित विपत्तिहरूको व्यवस्थापनका लागि पूर्वतयारी गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ। प्राकृतिक प्रकोपबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्न पूर्व सूचना, तयारी, उद्धार, राहत एवं पुनर्स्थापना गर्ने तथा जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण र खोलाको व्यवस्थापन जस्ता कार्य आवश्यक हुन्छन्। विपद् व्यवस्थापन र जोखिम न्यूनीकरणका लागि नीतिगत, संरचनागत र संस्थागत विकास गरी प्रकोप प्रतिरोध तथा सहनशील क्षमताका माध्यमबाट प्रकोपको सामना गर्न र त्यसको असरबाट पुरानै अवस्थामा पुनर्स्थापित हुन सक्ने समाज र अर्थतन्त्र निर्माण गर्न आवश्यक रहेको छ।

सम्भावना र अवसर

- संघीय सरकार मातहतमा संवैधानिक प्रत्याभूति, विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय नीति, २०७५, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४, विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना सन् २०१८-२०३० लगायतका नीतिगत तथा कानुनी व्यवस्था हुनु, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण गठन भइ सञ्चालनमा आउनु,
- सबै तहका सरकारमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनको अधिकार तथा जिम्मेवारीको बाँडफाँट हुनु, दफा ११ मा पूर्व विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धता कार्यान्वयन हुँदै जानु, जोखिम न्यूनीकरणमा निजी क्षेत्र तथा समुदायको जागरुकता र सचेतना अभिवृद्धि हुनु, गैरसरकारी संस्थाको

सक्रियता रहनु, प्राज्ञिक तथा अध्ययन अनुसन्धान क्षेत्रमा संलग्नता बढ्दै जानु र आधुनिक प्रविधिमा पहुँचको विस्तार हुनु,

- विपद् जोखिम न्यूनीकरणलाई स्थानीय निकायको नीति तथा कार्यक्रममा समावेश गरी नयाँ बन्ने संरचना र पूर्वाधार निर्माण गर्दा विपद् व्यवस्थापनलाई ध्यान दिएर निर्माण गर्ने, खुला क्षेत्र संरक्षण गर्ने, विपद् उत्थानशील शहर तथा एकीकृत बस्ती विकास गर्ने, नदी प्रणालीको व्यवस्थापन गर्न सके जोखिम न्यूनीकरण गर्ने सम्भावना रहेको छ ।
- स्थानीय स्तरमा विपद् व्यवस्थान पूर्वानुमान सूचना प्रणालीको जडान, दक्ष जनशक्तिको व्यवस्थापन, उद्धारका लागि आधुनिक प्रविधियुक्त सामग्रीको पर्याप्तता, उद्धार, राहत र पुनर्स्थापनाको लागि प्रभावकारी संयन्त्र बनाइ परिचालन गर्न सके विपद् जोखिम न्यूनीकरण गर्न सक्ने सम्भावना रहेको छ ।

समस्या र चुनौती

- विपद् जोखिमका बारेमा पर्याप्त सूचना र ज्ञानको कमी हुनु,
- विपद् जोखिम न्यूनीकरण र विकास निर्माण कार्यबीच आवश्यक तालमेलको कमी हुनु,
- विपद् उत्थानशील विकास प्रक्रियाको कमजोर अवलम्बन हुनु,
- विकास निर्माणमा विपद् व्यवस्थापनको न्यून मूल प्रवाहीकरण हुनु,
- सबै विषयगत क्षेत्रमा विपद् जोखिमको पहिचान तथा नक्साङ्कन हुन नसक्नु,
- प्राकृतिक स्रोतहरूको अव्यवस्थित एवम् अत्यधिक दोहन हुनु,
- सबै विषयगत क्षेत्रमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका लागि स्पष्ट कार्ययोजना र पर्याप्त लगानीको कमी हुनु,
- सरोकारवालाहरू बीचको कार्यमा सामाजिकस्यताको कमी हुनु,
- विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनको सूचकमा आधारित सूचना व्यवस्थापन प्रणालीको अभाव हुनु
- आपतकालीन अवस्थाका लागि दक्ष र यथेष्ट मानव स्रोत, उपकरण, बन्दोबस्ती तथा राहत सामग्रीको कमी हुनु,
- विकास आयोजनाहरूको छनोट प्रक्रियादेखि नै आयोजना व्यवस्थापनका प्रत्येक चरणमा विपद् जोखिम मूल्याङ्कनलाई समाविष्ट गराउनु,
- जोखिममा आधारित योजना तथा निर्णय प्रक्रिया अवलम्बन गराउनु,
- विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि पर्याप्त लगानीको अभाव हुनु,
- अव्यवस्थित एवम् छरिएर रहेका बस्तीलाई विपद्को दृष्टिकोणबाट उत्थानशील बनाई नागरिकलाई सुरक्षित बसोबासको व्यवस्था मिलाउन नसक्नु,
- सरोकारवालाहरू बीचको आपसी समन्वय र सहकार्य सुदृढ नगर्नु,
- संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी पर्याप्त कोषको व्यवस्थापन नहुनु,
- एकीकृत विपद् व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको विकास र सञ्चालन गर्न नसक्नु,
- संघीय शासन प्रणाली अनुसार विपद् व्यवस्थापनलाई संघ प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र र जिम्मेवारीमा आन्तरिकीकरण गर्दै कार्यान्वयन क्षमता अभिवृद्धि गर्न नसक्नु,

- पूर्व मनसुन र मनसुनको समयमा हुने मेघगर्जन र चट्याङ्ग, मनसुनी वर्षाले नियमित रूपमा सृजना गर्ने बाढी, पहिरो, डुवानका अतिरिक्त विकासका लागि भैरहेको डोजरको जथाभावी प्रयोगले भू-क्षय भई ताल, तलैया, खेतीवारी, जलविद्युत्का बाँध पुरिने तथा भौतिक पूर्वाधारमा समेत क्षति हुनु र
- गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा नहुनु, सरसफाई तथा खानपानमा सतर्कता सम्बन्धी चेतनाको कमी, शहरी क्षेत्रमा खुला स्थलको कमी, क्षति न्यूनीकरण सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धानमा कमी हुनु ।

क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति

सोच

“सुरक्षित जीवनका लागि विपद् जोखिम नियन्त्रण”

लक्ष्य

- प्राकृतिक तथा गैर-प्राकृतिक विपद् एवं जोखिम नियन्त्रण मार्फत विपद् उत्थानशील समाज निर्माण गर्ने,

उद्देश्य

- जोखिम न्यूनीकरणका लागि विपद्का सम्भाव्य जोखिमको लेखाजोखा, पहिचान, अनुगमन र पूर्वचेतावनी प्रणाली सुदृढ गर्नु,
- प्राकृतिक तथा मानवीय कारणबाट हुने विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि स्थानीय सरकार संघसंस्था, क्लब, उपभोक्ता समिति मार्फत जनसचेतना मूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु,
- विपद् जोखिम पूर्वानुमान पूर्वतयारी प्रतिकार्य सम्बन्धि क्षमताको विकास गरी जोखिमको न्यूनीकरणका लागि पूर्वाधार निर्माणका कार्यक्रम संचालन गर्नु,
- विपद् पश्चात्को पुनर्लाभ, पुनःस्थापना, पुनर्निर्माण र नव निर्माणका कार्यलाई सबल र उत्थानशील बनाउनु ।

रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
● प्रकोप तथा प्रकोपजन्य विपद्को प्रतिकूल असरलाई सीमित तुल्याउन अल्पीकरण (Mitigation) तथा अनुकूलनका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,	● स्थानीय तहमा विपद् व्यवस्थापन समिति गठन गर्ने, ● भौतिक तथा मानवीय क्षति न्यूनीकरणका लागि विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी दक्ष र यथेष्ट मानव स्रोत, उपकरण, बन्दोबस्ती तथा राहत सामग्री सहितको योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने, ● जोखिम तथा संकटासन्न क्षेत्रको लेखांकन तथा नक्सांकन गर्ने, ● स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना (LDRMP) निर्माण गर्ने, ● गाउँपालिकाले आपतकालीन पूर्व तयारी तथा प्रति कार्य योजना (MEPRP) निर्माण गर्ने, ● भूकम्प, डढेलो, माहामारी, अनावृष्टि, अतिवृष्टि, आँधिबेहरी, असिना, तुषारो आदिबाट उत्पन्न हुन सक्ने प्रकोपका बारेमा सबै बस्तीहरूमा पूर्व सूचना तथा सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● विद्यालय स्तरमा जोखिम व्यवस्थापन, उद्धार, राहत तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रम स्थानीय शैक्षिक पाठ्यक्रममा समावेश गरी अध्यापन गराउने,

● अग्रिम सावधानी तथा पूर्वतयारी (Early preparedness) को व्यवस्था गरी विपद् पश्चात्का आधारभूत आवश्यकता परिपूर्ति गर्न आपत्कालीन सेवाहरू सहितको प्रतिकार्य (Response) को व्यवस्था गर्ने, ● विपद्मा परेका व्यक्ति तथा समुदायको पुनर्स्थापना तथा उत्थानशीलता विकास गर्ने, ● एकीकृत विपद् व्यवस्थापन प्रणालीको विकास गर्ने, ● दीर्घकालीन नीति र मापदण्ड निर्धारण गर्ने ।	● सामाजिक अपराध, रोगव्याधी, एवं महामारी विरुद्ध नियमित रूपमा जनचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । ● प्रकोप पूर्व तयारी सामग्रीको भण्डारण एवं व्यवस्थापन गर्ने । ● प्रकोपबाट उत्पन्न हुन सक्ने संभावित विपद्बाट नागरिकलाई सुरक्षित बनाउन प्रत्येक वडामा स्वयम्सेवी दल(Rescue team) को तयारी तथा परिचालन गर्ने, ● विपत्तीमा परेका तथा उच्च जोखिममा रहेका व्यक्तिको यथाशीघ्र उद्धारका लागि मुख्य बस्तीहरूमा हेलिप्याड निर्माण गर्ने, ● खोलाको बाढी प्रकोपको संभाव्यता अध्ययन गरी पूर्व सूचना प्रणाली (Early Warning System) को व्यवस्था गर्ने, ● गाउँपालिका अन्तर्गतका अति जोखिम तथा खोला किनारमा रहेका बस्तीहरूको भौगर्भिक अध्ययन गरी सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्ने, ● विपद् जोखिम पूर्वतयारी र जोखिम न्यूनीकरणमा स्थानीय क्लव, युवा समूह, विभिन्न सामाजिक संघसंस्थाहरू आदिको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने, ● गाउँपालिकाले प्रत्येक वडामा प्राकृतिक विपद् राहत कोषको स्थापना गर्न सहयोग गर्ने, ● गाउँपालिकाले जोखिम अभिलेख राख्ने कार्यलाई निरन्तरता दिने र उद्धार तथा राहत वितरण एकद्वार प्रणालीबाट सञ्चालन गर्ने । ● अतिवृष्टि र अनावृष्टिका कारण उत्पन्न हुने प्रकोपको न्यूनीकरणका लागि जलाधार क्षेत्र र प्राकृतिक मुहानको संरक्षण गर्दै ताल, तलैया र पोखरीको मर्मत सम्भार तथा निर्माण गर्ने, ● प्रभावित समुदायको जीवन रक्षाको लागि तत्कालीन आवश्यकताको पहिचान र प्रतिकार्यको लागि प्रारम्भिक तथ्याङ्कहरू तयार गरी राहत कार्य सञ्चालन गर्ने, ● राहत तथा उद्धार कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न आवश्यक तालिम, प्रविधियुक्त सामग्रीको व्यवस्था गर्ने, ● समुदायमा प्रकोपको सामना गर्न सक्ने र पूर्ववतः अवस्थामा फर्कन सक्ने क्षमताको विकास गराउने, ● प्रकोपमा परेका व्यक्ति तथा घर परिवारलाई तत्काल सुरक्षित सार्वजनिक स्थानमा बसोबासको व्यवस्था गरी आवश्यक सहयोग गर्ने, ● विपद्बाट हुन सक्ने क्षति कम गर्न विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई विकास निर्माणमा मूलप्रवाहीकरण गर्ने ● स्थानीय स्तरको योजना तर्जुमामा विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई आन्तरिकीकरण गर्ने, ● विकास निर्माणका आयोजना संचालन गर्दा जोखिम क्षेत्रको पहिचान गरी जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू अवलम्बन गर्ने, ● भू-उपयोग नीति अवलम्बन गरी भूमिको क्षमताको आधारमा भूउपयोग गर्न प्रोत्साहन गर्ने, ● विपद् प्रभावितहरूका लागि जीविकोपार्जन सहयोगार्थ आयमूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,

	● आकाशेपानी संकलनलाई प्रवर्द्धन गरी कृषि प्रणालीमा उपयोग गर्ने, ● खडेरी सहन सक्ने प्रकारका उत्पादन प्रणालीको विकास गर्ने, ● गाउँपालिकाले जोखिम न्यूनीकरण गर्नका लागि जोखिम व्यवस्थापन योजना निर्माण, कार्यान्वयन निर्देशिका तथा कार्यविधि निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने, ● गाउँपालिका भित्रका सार्वजनिक तथा निजी भवनहरू निर्माण गर्दा जोखिम प्रतिरोधात्मक संरचना मापदण्ड तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने,

त्रिवेणी गाउँपालिका

प्रमुख कार्यक्रमहरू

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	वडा नं. १										
१	आगलागी सम्बन्धि सामग्री खरिद गर्ने	पटक	त्रिवेणी १	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
२	जाली तथा तटबन्ध निर्माण	पटक	त्रिवेणी १	१	१	१	१	१	५	५००,०००	
३	विपद व्यवस्थापन तालिम	पटक	त्रिवेणी १	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
	वडा नं. २										
१	विपद व्यवस्थापन पुर्व तयारी	पटक	वडाभर	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
२	व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम	पटक	वडाभर	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
३	खाराखोला तटबन्धन व्यवस्थापन	मिटर	तराखेत						१	५००,०००	
	वडा नं. ४										
१	विपद व्यवस्थापन तालिम	पटक	वडा ४	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
२	जोखिम युक्त स्थानमा तटबन्ध निर्माण	पटक	वडा ४	१	१	१	१	१	५	५००,०००	
	वडा नं. ५										
१	तार जाली तथा तटबन्ध निर्माण			१	१	१	१	१	५	५००,०००	
२	विपद व्यवस्थापन तालिम	पटक	वडाभरी	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
	वडा नं. ६										

१	वृक्षारोपन तथा वायु ईन्जिनियरिङ्ग गर्ने,	पटक	वडा ६				१		१	१,५००,०००	
२	विपद व्यवस्थापनका सामग्री खरिद	पटक	वडा ६	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
३	विपत व्यवस्थापन सम्बन्धी पूर्व तयारी तालिम	पटक	वडा ६	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
वडा नं. ७											
१	विपत व्यवस्थापन सम्बन्धी पूर्व तयारी तालिम ,खोला छेउ र सडकमा तारजाली माग	मिटर	वडाभर	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
२	तटबन्धन योजना माग	मिटर	वडाभर	१	१	१	१	१	५	५००,०००	
वडा नं. ८											
१	अभिमुखिकरण तालिम	मिटर	त्रिवेणी ८	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
२	कोष तयार गर्ने	मिटर	त्रिवेणी ८							२००,०००	
३	स्वयमसेवक परिचालन नियमावली	मिटर	त्रिवेणी ८	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
४	विपद व्यवस्थापन पूर्व तयारी तालिम र आवश्यक सामग्री व्यवस्था	मिटर	त्रिवेणी ८	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
५	भटपट भोला व्यवस्थापन र जनचेतना कार्यक्रम	मिटर	त्रिवेणी ८	१०	१०	१०	१०	१०	१००	२००,०००	
वडा नं. ९											
१	हतपत भोला वितरण	पटक		१	१	१	१	१	५	२००,०००	
२	विपद व्यवस्थापन तालिम	पटक		१	१	१	१	१	५	२००,०००	
वडा नं. १०											

१	विपदका बारेमा पुर्व तयारी चेतनामूलक जानकारी	मिटर	त्रिवेणी १०	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
२	विपद व्यवस्थापन चेतनामूलक सूचना पाटी निर्माण	मिटर	त्रिवेणी १०	२	२	२	२	२	१०	२०,०००	
३	विपद पछिका लागि प्राथमिक उपचार र भौतिक सामान व्यवस्थापन	मिटर	त्रिवेणी १०							२,०००,०००	
४	तार जाली तथा तटबन्ध निर्माण	पटक		१	१	१	१	१	५	५००,०००	
	जम्मा									९,३२०,०००	

अपेक्षित उपलब्धि

जोखिम न्यूनीकरणका लागि विपद्का सम्भाव्य जोखिमको लेखाजोखा, पहिचान, अनुगमन र पूर्वचेतावनी प्रणाली सुदृढ बनाइएको हुनेछ । प्राकृतिक तथा मानवीय कारणबाट हुने विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि स्थानीय सरकार संघसंस्था, क्लब, उपभोक्ता समिति मार्फत् जनसचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको हुनेछ । विपद् जोखिम पूर्वानुमान पूर्वतयारी प्रतिकार्य सम्बन्धि क्षमताको विकास गरी जोखिमको न्यूनीकरणका लागि पूर्वाधार निर्माणका कार्यक्रम संचालन गरिएका हुनेछन् । विपद् पश्चात्को पुनर्लाभ, पुनःस्थापना, पुनर्निर्माण र नव निर्माणका कार्यलाई सबल र उत्थानशील बनाइएको हुनेछ । प्राकृतिक तथा गैर-प्राकृतिक विपद् एवं जोखिम न्यूनीकरण गर्दै विपद् उत्थानशील समाज निर्माण भएको हुनेछ ।

८.३ वातावरण संरक्षण र जलवायु परिवर्तन

वातावरण व्यवस्थापन मानव स्वास्थ्य र सुखसँग प्रत्यक्ष रूपमा जोडिएको विषय हो । स्थानीय तहमा विकास निर्माणका क्रममा वातावरण प्रदुषण जस्ता समस्या टड्कारो रूपमा देखिएका छन् । वायु र जल प्रदुषणले मानिसमा विभिन्न रोगहरू समेत निम्ताएको छ । वातावरण संरक्षण गर्न आवश्यक संरचनागत र संस्थागत व्यवस्था हुन सकेको छैन । प्राकृतिक स्रोत साधनको अनियन्त्रित प्रयोगलाई नियन्त्रण गर्न, विकासका क्रियाकलाप सञ्चालन गर्दा वातावरणीय प्रभावको पूर्व मूल्याङ्कन गरेर मात्र सञ्चालनको अनुमति दिने जस्ता कार्य स्थानीय स्तरबाट हुन आवश्यक छ । मानव अनुकूलको वातावरण निर्माणमा सहयोग जुटाउनु पर्ने आवश्यकता रहेको छ । फोहोर मैला व्यवस्थापन, वृक्षारोपण र संरक्षण, प्राकृतिक स्रोत साधनको समुचित प्रयोग, वातावरण प्रदुषण सम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रम स्थानीय स्तरबाट सञ्चालन गर्न सकिन्छ । त्यसैगरी जलवायु परिवर्तनको कारण कृषि तथा खाद्यान्न, जलस्रोत, वन जंगल तथा जैविक विविधता, मानव स्वास्थ्य, पर्यटन, उर्जा, सिंचाई, बसोवास तथा पूर्वाधारमा प्रतिकूल प्रभाव पर्न थालेको छ । बाढी, पहिरो, डढेलोमा समेत तीव्रता आएको कारण ठूलो मात्रामा धनजनको क्षति हुनुको साथै जीविकोपार्जनमा समेत असर पारी बसाइँसराइ गर्नुपर्ने बाध्यता सिर्जना भएको देखिन्छ । त्रिवेणी गाउँपालिका जलवायु परिवर्तनको उच्च जोखिममा छ । यहाँका जनताले पनि अति वर्षा, खडेरी, अति गर्मी र अति चिसोका घटनाहरू वृद्धि भएको महसुस गरेका छन्, जलवायुको अवस्था सरदरभन्दा परिवर्तन भएको पाइन्छ, जसले कृषि, खानेपानी, स्वास्थ्य, वन, जलस्रोत, पर्यटन र अन्य क्षेत्रमा दैनिक जीवन पद्धतिमा समेत असर गरेको छ । तापक्रमका साथै वर्षातको समय, मात्रा र अवधिमा आएको परिवर्तनका कारणले कृषि उत्पादन र खाद्य सुरक्षामा थप नकारात्मक प्रभाव देखिन थालेको छ भने जलवायुको परिवर्तित अवस्था अनुसार खेतीपातीमा सुधार गर्ने सीप र दक्षताको अभावका कारण न्यून आय भएका समुदाय थप मारमा परेका छन् । जलवायु परिवर्तनका प्रभावसँग अनुकूलित हुने तथा प्रतिकूल प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्ने तर्फ नीति तथा कार्यक्रमको तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्नु आवश्यक छ ।

प्रमुख समस्या

- बढ्दो जनसंख्या, शहरीकरण, भू-उपयोगमा आयको परिवर्तन, विस्तारित सडक सञ्जाल, बढ्दो सवारी यातायात र डिजेल पेट्रोलको खपत, फोहोर मैला उत्सर्जन, प्लाष्टिकजन्य फोहोर निष्कासन र अव्यवस्थित भौतिक निर्माणका कारण वायु र पानीजन्य प्रदुषण, जलकुम्भी, वनमासा, निलोगन्धे, मरट्टी, माइकेनिया जस्ता बाह्य मिचाहा भारको प्रकोप लगायत मुख्य वातावरणीय समस्या रहेका छन् ।
- प्रदुषण नियमन सम्बन्धी मापदण्डको कार्यान्वयन नहुनु, प्रदुषकलाई नियमानुसार दण्ड तिराउने व्यवस्था नहुनु, विभिन्न सरोकारवाला तथा नियमनकारी निकायसँग समन्वय हुन नसक्नु, नागरिक सचेतना कम हुनु, वन जंगलको अतिक्रमण तथा ह्रास हुनु, विषादीको प्रयोग, वातावरण संरक्षण र

पूर्वाधार विकासबीच सामन्जस्यता स्थापित हुन नसक्नु, बढ्दो शहरीकरण, सवारी साधनहरूको बढ्दो प्रयोग, भौतिक पूर्वाधारहरूको निर्माणमा भएको वृद्धि, वनजंगलको विनाशका कारण जमिनमाथिको वायुमण्डलको तापक्रम बढ्नु, पर्यटन, कृषि, जैविक विविधता र उर्जा लगायतका क्षेत्रहरू एवं जीविकोपार्जनमा समेत प्रतिकूल प्रभाव पर्नु, जटिल भौगोलिक अवस्था अनुरूपका विभिन्न किसिमका प्रकोपहरू, संवेदनशील तथा जोखिमपूर्ण क्षेत्रमा जलवायु परिवर्तनको बढी असर हुने र त्रिवेणी गाउँपालिका जोखिमपूर्ण अवस्थामा रहनु, अनुसन्धान तथा तथ्याङ्कको कमी हुनु तथा अन्तर निकाय समन्वय नहुनु तथा नीति तथा कार्यक्रमहरूमा जलवायुको मुद्दा मूलप्रवाहीकरण तथा आन्तरिकीकरण नहुनु यस क्षेत्रका प्रमुख समस्या हुन् ।

चुनौती तथा अवसर

- ढल निकास तथा फोहरमैला व्यवस्थापन, वातावरणमैत्री विकास संस्थागत हुन नसक्नु, खोला सार्वजनिक स्थलहरूबाट ढुंगा, गिट्टी, बालुवा, माटोको अत्यधिक र अनियन्त्रित प्रयोग, प्राकृतिक स्रोतको अधिक दोहन, शहरोन्मुख क्षेत्रमा धुलो तथा धुँवाले वायु प्रदूषण, भूक्षय, स्थानीय तहमा वातावरण संरक्षण सम्बन्धी चेतनाको अभाव हुनु, नागरिक स्तरमा वातावरण सम्बन्धी दायित्वबोध नहुनु, निश्चित क्षेत्रमा मात्र पर्यटकको अत्यधिक चाप हुनु र विकाससँगै हरित गृह ग्याँसको उत्सर्जन कम गर्नु, विकास आयोजनाले वातावरणमा पारेको असरको अनुगमन गरी नियमन गर्नु तथा जलवायु परिवर्तनका प्रतिकूल प्रभावहरू न्यून गरी अनुकूलन क्षमता वृद्धि गर्नु, आवश्यक पर्ने जनशक्ति, सीप, दक्षताको अभाव तत्काल पुरा गरी प्रभावकारी तुल्याउनु, संवेदनशील र कमजोर भू-वनोट भएको क्षेत्रका संरक्षण गर्नु आदि प्रमुख चुनौती रहेका छन् ।

क्षेत्रगत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति सोच

“सफा, स्वच्छ, हरित वातावरण र जलवायु उत्थानशील त्रिवेणी गाउँपालिका”

लक्ष्य

- स्थानीय स्तरमा वातावरण मैत्री विकास मार्फत् सफा, स्वच्छ र हरित वातावरण सहितको समृद्धि हाँसिल गर्ने,
- जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण तथा अनुकूलन गर्दै जलवायु परिवर्तन उत्थानशील समाज निर्माण गर्ने ।

उद्देश्य

- स्थानीय तहमा सञ्चालन हुने उत्पादन तथा पूर्वाधार निर्माणका कार्यहरू वातावरण मैत्री बनाउनु,
- जैविक विविधता संरक्षण गरी पर्यावरणीय सन्तुलन कायम गर्नु,
- सङ्कटापन्न जनता तथा प्राकृतिक स्रोतहरूको जलवायु उत्थानशीलता अभिवृद्धि गर्नु र
- जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा न्यूनीकरणका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नु ।

कार्यनीति तथा रणनीति

रणनीति	कार्यनीति
उत्पादनमूलक उद्योग स्थापना तथा पूर्वाधार निर्माण गर्नु	- वातावरणीय मूल्यांकन आवश्यक हुने उद्योग तथा पूर्वाधारको नीति तथा मापदण्ड तयार गर्ने, - वातावरणमैत्री उत्पादनहरूलाई विशेष अनुदान तथा प्रोत्साहन गर्ने,

पूर्व वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्ने, ● हरित गृह ग्यास उत्सर्जन कम गर्ने, ● विभिन्न पारिस्थितिकीय प्रणालीको संरक्षण गर्ने, ● नदी तथा तालजन्य प्रदुषण नियन्त्रण गर्ने, ● जमिन, ध्वनि तथा वायु प्रदुषण रोकथाम गर्ने, ● फोहर मैला व्यवस्थापन गर्ने, ● जलवायु परिवर्तनका असरहरूको जोखिममा रहेका प्राकृतिक स्रोत तथा समुदायको उत्थानशीलता विकास गर्ने, ● सबै स्थानीय तहको अनुकूलन योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्न सहजीकरण गर्ने, ● कार्वन उत्सर्जन कम गर्ने भूउपयोग तथा प्रविधि प्रयोग गर्ने, ● वन तथा वातावरण संरक्षण गर्ने, ● पर्यावरणीय सन्तुलनका लागि पार्क तथा बगैचा निर्माण गर्ने,	● स्थानीय स्तरमा वातावरण शिक्षा तथा प्रचार प्रसार गर्ने, ● वन संरक्षण तथा जलाधार क्षेत्रको व्यवस्थापनबाट कार्वन उत्सर्जन कटौती गर्ने, ● वन, जैविक विविधता तथा जलाधारको संरक्षण एवं सहभागितामूलक व्यवस्थापन गर्ने, ● पर्वतीय पर्यावरणको एकीकृत संरक्षण गर्ने, ● फोहोर मैला व्यवस्थापनका लागि नवीन प्रविधिको प्रयोग गर्ने, ● वन, जलाधार तथा पारिस्थितिकीय प्रणालीको संरक्षण तथा दिगो व्यवस्थापन गर्ने, ● जलवायु परिवर्तनको जोखिममा रहेका जनताको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने, ● जलवायु उत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन गर्न पूर्वतयारी तथा सचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● त्रिवेणी गाउँपालिकाको जलवायु परिवर्तन अनुकूलन योजना बनाइ कार्यान्वयन गर्न सहजीकरण गर्ने, ● दिगो वन व्यवस्थापन गर्दै वनको कार्वन संचिति वृद्धि गर्ने, ● एकीकृत जलाधार व्यवस्थापन गर्दा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्यक्रमहरूलाई मूल प्रवाहीकरण गर्ने, ● जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण र स्वच्छ उर्जाका कार्यक्रम विस्तार गर्न निजी क्षेत्रको सहभागिता र लगानीलाई वृद्धि गर्ने, ● विश्वव्यापी तथा स्थानीय रूपमा जलवायुको मुद्दा टड्कारो भैरहेको परिप्रेक्ष्यमा प्रत्येक नागरिकलाई जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सही जानकारी उपलब्ध गराउन गाउँपालिकाले समय समयमा जलवायु सम्बन्धी विज्ञद्वारा सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● जलवायु परिवर्तनको असरलाई ध्यानमा राखेर गाउँपालिका अन्तर्गतका उपयुक्त स्थानमा जलवायु परिवर्तनको अभिलेख तयार गर्न कम्तिमा तापक्रम, वर्षा, सापेक्षिक आर्द्रता मापन स्टेशन स्थापना गर्ने, ● जलवायु परिवर्तनको कारणले तापक्रम, वर्षा, सापेक्षित आर्द्रतामा आएको परिवर्तनसँग अनुकूलन हुने विधिबारे जानकारी गराउने र सोही अनुसारका मानवीय क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने, ● त्रिवेणी गाउँपालिकामा रहेका जलाधार क्षेत्रहरूको पहिचान गरी संरक्षणका उपायहरू अवलम्बन गर्ने, ● त्रिवेणी गाउँपालिकाभित्र रहेका सबै खोलाहरूको जलाधार क्षेत्रमा भएको भूक्षय खोला कटान नियन्त्रण गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● गाउँपालिकाभित्र रहेका सार्वजनिक सम्पतिहरू (वन, जंगल, जग्गा, गुम्बा, पाटी, पौवा, मन्दिर आदि) को नापजाँच तथा एकीकृत अभिलेख कायम गरी संरक्षणको रणनीति तयार गर्ने,

● जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● जलाधार, खहरे नियन्त्रण भू-संरक्षण कार्यक्रम संचालन गर्ने,	● गाउँपालिका अन्तर्गतका सार्वजनिक सम्पत्तिहरूको प्रवर्द्धन गर्न उपयुक्त विकास योजनाहरू तर्जुमा गर्ने, ● वातावरणीय सौन्दर्य कायम राख्न अभिप्रेरित गर्ने खालका बोर्डहरू राख्ने, ● गाउँपालिका भित्रका सबै विद्यालयहरूमा अनिवार्य रूपमा प्रकृति क्लवहरू गठन गर्ने, ● गाउँपालिका भित्र रहेका विभिन्न किसिमका वनस्पतिका प्रजातिहरू र औषधिजन्य जडिवुटीहरूको अनुसन्धान गरी अभिलेख तयार गरेर त्यसको संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्ने, ● गाउँपालिका भित्रका वन जंगल क्षेत्रमा रहेका विभिन्न किसिमका वन्यजन्तुहरू र लोपोन्मुख वनयजन्तुहरूको अध्ययन अनुसन्धान र संरक्षणका कार्यक्रमहरू अवलम्बन गर्ने, ● गाउँपालिका/वडा अन्तर्गतका सबै बस्तीहरूमा सरसफाइको व्यापक सचेतना कार्यक्रम अभियानको रूपमा सञ्चालन गर्ने, ● गाउँपालिका/वडा अन्तर्गतका सबै बस्तीहरूमा संकलन भएको फोहोर मैला उचित विर्सजन गर्न कन्टेनरहरूको व्यवस्था गर्ने, ● फोहोरको किसिम स्रोतमै छुट्याएर रिसाईक्लिङ्ग गर्ने तथा कम्पोष्ट मल बनाउने, ● गाउँपालिका/वडा अन्तर्गतका सबै बस्तीहरूबाट उत्पन्न हुने तरल फोहोरलाई सुरक्षित विर्सजन गर्ने, ● सडक, नदी किनार, पहिरो, नाङ्गा पाखा आदि क्षेत्रमा वृक्षारोपण गरी वन क्षेत्रमा कृषि वन प्रवर्द्धन गर्ने, ● सामुदायिक र संरक्षित वन व्यवस्थापन कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● वन क्षेत्रमा हुने बाढी, पहिरो, भूक्षय र आगलागी नियन्त्रणका उपायहरूको सचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● मानव र वन्यजन्तु बीचको द्वन्द्वलाई उचित ढंगले व्यवस्थापन गर्ने, ● खर्क खर्तरीको उचित व्यवस्थापन कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● गाउँपालिका/वडा कार्यालयहरूले आफ्नो हाताभित्र सुन्दर नमुना वगैँचा निर्माण गर्ने र सोही वगैँचालाई नमुना गराइ बस्ती बस्तीमा वगैँचा विस्तार गर्न उत्प्रेरित गर्ने, ● गाउँपालिका अन्तर्गत रहेका दृश्यावलोकनका लागि उपयुक्त स्थानहरूमा वडा मार्फत आकर्षक पार्कहरू निर्माण गर्ने, ● गाउँपालिकाले वातावरण कोष निर्माण गरी सो कोषको रकम वृक्षारोपण, विरुवा उत्पादन, पहिरो नियन्त्रण लगायतका कार्यक्रममा प्रयोग गर्ने र ● गाउँपालिकाले साभेदारी निजी तथा सार्वजनिक सहकार्यमा वातावरण मैत्री पर्यटकीय हरियाली पार्क तथा पिक्निक स्थलहरूको निर्माण गर्ने ।

प्रमुख कार्यक्रम

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	वडा नं. १										
१	सार्वजनिक शौचालय निर्माण	पटक			१		१	१	३	४००,०००	
२	नर्सरी स्थापना, प्रवर्दन कार्यक्रम	पटक			१	१			२	२००,०००	
३	जनचेतना मुलक कार्यक्रम	पटक		१	१	१	१	१	५	१००,०००	
	वडा नं. २										
१	धुँवारहित चुलो निर्माण अभियान	घरधुरी	वडाभर						५	१००,०००	
२	वातावरण संरक्षण सम्बन्धी तालिम	पटक	वडाभर						५	१००,०००	
३	वन्यजन्तु संरक्षण सम्बन्धी तालिम	पटक	वडाभर						५	१००,०००	
	वडा नं. ३										
१	मुहान संरक्षण	संख्या	वलेटा						५	१००,०००	
२	सार्वजनिक शौचालय	संख्या	सुलेटा			१		१	२	३००,०००	
	वडा नं. ४										
१	वातावरण संरक्षणका लागि अन्तरक्रिया कार्यक्रम, सडक नाटक, योजना कार्यक्रम	पटक	वडा ४	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
	वडा नं. ५										
१	वातावरण संरक्षणका लागि जनचेतनामूलक कार्यक्रम	पटक	त्रिवेणी ५	१	१	१	१	१	५	१००,०००	

२	सार्वजनिक शौचालय निर्माण	पटक	त्रिवेणी ५				१	१	२	३००,०००	
३	पशु चरण क्षेत्र व्यवस्थापन	पटक	त्रिवेणी ५	१			१			१००,०००	
वडा नं. ६											
१	वातावरण संरक्षणका लागि जनचेतनामूलक कार्यक्रम	पटक	वडा ६	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
२	जैविकखेती प्रणालीलाई प्रोत्साहन कार्यक्रम	पटक	वडा ६	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
३	नर्सरी स्थापना, प्रवर्दन कार्यक्रम	पटक	वडा ६			१		१	२	३००,०००	
वडा नं. ७											
१	वनक्षेत्रमा नर्सरी निर्माण	संख्या	वडाभर		१			१	२	२००,०००	
२	सा.व.उ.स.का पदाधिकारीहरूलाई तालिम	पटक	वडाभर			१	१		२	५०,०००	
३	सार्वजनिक शौचालय निर्माण	पटक	वडाभर		१		१		२	३००,०००	
वडा नं. ८											
१	सार्वजनिक शौचालय निर्माण	पटक	भेरीपोखरा, मान्द्रा		१			१	२	३००,०००	
२	जडिबुटी नर्सरी	पटक				१	१		२	२००,०००	
वडा नं. ९											
१	सार्वजनिक शौचालय निर्माण	पटक	त्रिवेणी ९	१		१	१	१	४	६००,०००	
२	हरियाली र वन कटानका बारे जनचेतनामूलक कार्यक्रम	पटक	त्रिवेणी ९	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
वडा नं. १०											

१	सार्वजनिक शौचालय निर्माण	पटक	त्रिवेणी १०			१	१	१	३	४००,०००	
२	जनचेतनामूलक कार्यक्रम	पटक	त्रिवेणी १०	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
३	सुधारीएको चुलो निर्माण	पटक	त्रिवेणी १०	२०	२०	२०	२०	२०	१००	५००,०००	
	जम्मा									५,४५०,०००	

जलवायु परिवर्तन

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	वडा नं. १										
१	प्लाष्टिकजन्य वस्तु व्यवस्थापन		त्रिवेणी १	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
२	जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी तालिम	पटक	त्रिवेणी १	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
	वडा नं. २										
१	जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी तालिम	वर्ष	वडाभर	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
२	होर्डिडबोर्ड, पम्पलेट तथा जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन	वर्ष	वडाभर	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
	वडा नं. ३										
१	जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम	वर्ष	वडा भर	१	१	१	१	१	१	१००,०००	
२	वडाभित्र रहेका खाली बाँझो जग्गामा वृक्षारोपन	वर्ष	वडा भर	१	१	१	१	१	५	१००,०००	

३	आगलागी नियन्त्रणका लागि जनचेतनामूलक कार्यक्रम	वर्ष	वडा भर	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
४	जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सामाजिक सञ्जाल तथा रेडियो कार्यक्रम	वर्ष	वडा भर	१				१	२	१०,०००	
वडा नं. ४											
१	प्लाष्टिकजन्य वस्तु व्यवस्थापन	पटक	वडा ४	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
वडा नं. ५											
१	वडाभित्र रहेका खाली बाँझो जग्गामा वृक्षारोपन		वडाभर	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
वडा नं. ६											
१	वडाको माथिल्लो भागमा मानव निर्मित पोखरी निर्माण	वर्ष	सोतानेकर, दहवाड, दयालेक	१	१	१	१	१	५	५००,०००	
वडा नं. ७											
१	जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम	वर्ष	वडाभर	१			१	१	३	५०,०००	
२	आकाशेपानी संकलन पोखरी निर्माण तथा थोपा सिचाई आयोजना	वर्ष	वडाभर	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
३	उपभोक्ताहरुलाई जलवायु अनुकूलित खेती प्रणाली सम्बन्धी अभिमुखीकरण तालिम	वर्ष	वडाभर		१	१		१	३	५०,०००	
वडा नं. ८											
१	जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम	पटक	त्रिवेणी ८	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
२	प्लाष्टिकजन्य वस्तु व्यवस्थापन	पटक	त्रिवेणी ८	१	१	१	१	१	५	५००,०००	
वडा नं. ९											

१	प्लाष्टिकजन्य वस्तु व्यवस्थापन	पटक	नालेचौर, पानीपोखरी	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
२	बाटोको दुवै छेउमा वृक्षारोपन गरी हरित पेटी निर्माण गर्ने	संख्या	चौतारा, कालडारा	१	१	१	१	१	५	२००,०००	
वडा नं. १०											
१	जनचेतनामुलक कार्यक्रम	पटक	त्रिवेणी १०	१	१	१	१	१	५	५००,०००	
२	प्लाष्टिकजन्य वस्तु व्यवस्थापन	पटक	त्रिवेणी १०	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
३	मुहान संरक्षण	पटक	त्रिवेणी १०	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
जम्मा										३,३१०,०००	

प्रमुख कार्यक्रम

- वातावरणमैत्री प्रविधि प्रयोगमा प्रोत्साहन तथा सहूलियत प्रदान गर्ने,
- वन तथा भाडी बुट्यान क्षेत्रको संरक्षण एवं व्यवस्थापन गर्ने,
- महत्वपूर्ण तथा संवेदनशील क्षेत्रको संरक्षण गर्ने,
- नदीको स्वच्छता कायम र हरियाली विस्तार गर्ने,
- वायुप्रदूषण गर्ने उद्योगको अनुगमन तथा नियन्त्रण गर्ने,
- फोहर व्यवस्थापन क्षेत्रको पूर्वाधार निर्माण गर्ने,
- वैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्धन कार्यक्रम संचालन गर्ने,
- प्लाष्टिक जन्य वस्तु तथा अन्य फोहरको व्यवस्थापन तथा प्रशोधन गर्ने,
- जलवायुमैत्री खेती प्रविधि कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
- स्थानीय अनुकूलन योजना (LAPA) तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने,
- पानीको मुहान संरक्षण कार्यक्रम गर्ने,
- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी विद्यालय शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
- सडक किनारा र खाली रहेका जमिनमा वृक्षारोपणका साथै उद्यान निर्माण गर्ने,
- कृषि र पशुपंक्षीमा आधारित अनुकूलन कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने,
- समुदाय अनुकूलन कार्य योजना (CAPA) तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने ।

अपेक्षित उपलब्धि

योजनाको अन्त्यमा वातावरण संरक्षण सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था, नियमनकारी संयन्त्र तथा संरचनाको विकास भएको हुनेछ । स्थानीय तहका सम्पूर्ण स्थानहरूमा फोहर मैला व्यवस्थापन तथा प्रशोधनका पूर्वाधार विकास भएको हुनेछ । वातावरण स्वच्छता सम्बन्धी जनचेतना विकास भएको हुनेछ । प्राकृतिक स्रोत साधनको पूर्ण रूपमा संरक्षण भएको हुनेछ । खाली जग्गामा वृहत् वृक्षारोपण गरी वनको क्षेत्रफलमा वृद्धि भएको हुनेछ । जलवायु परिवर्तनका असरहरूको न्यूनीकरण, अनुकूलन तथा समयानुकूलन भएको हुनेछ । स्थानीय तहहरूको जलवायु अनुकूलन योजना तयार तथा कार्यान्वयन भएको हुनेछ । जलवायु मैत्री गाउँ (Climate Smart City), हरित गृह ग्याँस उत्सर्जन न्यूनीकरण तथा अनुकूलन तथा समयानुकूलनका कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ ।

परिच्छेद नौ

संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्र विकास योजना

पृष्ठभूमि

यस अध्यायमा त्रिवेणी गाउँपालिकाको दीर्घकालीन योजनाको प्रारूपलाई मध्यनजर गरी Terms of Reference (TOR) मा उल्लिखित संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्र विकास योजनाका उपक्षेत्रलाई समेटिएको छ। यस क्षेत्र अन्तर्गत संस्थागत क्षमता विकास योजना, मानव संसाधन विकास र सुशासन जस्ता उपक्षेत्रहरू पर्दछन्। यी उपक्षेत्रहरूको समुचित विकासका लागि गाउँपालिकाले लिएका सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति कार्यनीति प्रमुख कार्यक्रम र अपेक्षित उपलब्धिलाई निम्न अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ।

९.१ संस्थागत क्षमता विकास योजना

स्थानीय सरकार नागरिकको घरदैलोको सरकार हो। नेपालको संविधान २०७२ ले स्थानीय तहलाई विधायकी, अर्धन्यायिक र कार्यकारी अधिकार प्रदान गरेको छ। यस्तो अधिकार प्राप्त स्थानीय सरकार संस्थागत सुशासन, प्रभावकारी सेवा प्रवाह, पारदर्शी वित्तीय व्यवस्थापन, सबल, सक्षम र पूर्ण प्रजातान्त्रिक हुनुपर्दछ। यो जिम्मेवारी पुरा गर्न स्थानीय सरकार संस्थागत रूपमा सक्षम हुनु जरुरी छ।

स्थानीय सरकार आधारभूत सेवा प्रवाहका माध्यमबाट नागरिकको जीवनस्तर सुधारका लागि एकीकृत रूपमा कार्य गर्ने जिम्मेवार निकाय हो। स्थानीय सरकारका अधिकार र जिम्मेवारीहरू कतिको कुशल रूपमा सम्पादन हुन्छन् भन्ने कुरा जनप्रतिनिधि र कर्मचारी प्रशासनको कार्यकुशलता र संस्थागत सेवा प्रवाहको क्षमतामा भर पर्दछ। लोकतान्त्रिक पद्धतिमा राज्यले दिने सेवा प्रवाहको मूल्याङ्कन शासक तथा प्रशासक र सेवाग्राहीको सक्षमतामा भर पर्दछ। संविधान प्रदत्त एकल तथा साभा अधिकार र जिम्मेवारीहरूलाई कुशल रूपमा सम्पादन गरी नागरिकहरूलाई छिटो, छरितो, कम भ्रष्टाचार, पारदर्शी र गुणस्तरीय सेवा प्रवाह गर्ने जिम्मेवारी र दायित्व स्थानीय सरकारको कार्य क्षेत्रमा रहेको छ। तसर्थ यस योजनाले त्रिवेणी गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता विकास गरी सेवा प्रवाहमा प्रभावकारिता र सुशासनमा पारदर्शीता कायम गर्ने छ। यसले संस्थागत सुदृढीकरणका साथै गाउँबासीलाई प्रवाह गर्ने सेवा सुविधालाई प्रभाकारी बनाउने विश्वास गरिएको छ।

सम्भावना र अवसर

- संविधान प्रदत्त अधिकारको प्रयोग गरी त्रिवेणी गाउँपालिकाले संस्थागत क्षमता विकास र सुशासनका लागि आवश्यक स्थानीय कानून, ऐन, नियम, नीति, कार्यविधि तयार गरी कार्यान्वयन गरिरहेको छ।
- एकीकृत सेवा प्रवाहका लागि गाउँपालिकाले प्रशासनिक भवनको निर्माण गरी सबै शाखाहरूलाई व्यवस्थित गर्ने प्रयास गरिरहेको छ।
- यातायात क्षेत्रको पहुँचका कारण जिल्लाका अन्य पालिकाको तुलनामा मानव संसाधनको आवश्यक उपलब्धता रहेको छ।
- गाउँपालिकाले सञ्चालन गर्ने कतिपय कार्यक्रमका लागि आवश्यक पर्ने मानव स्रोतको व्यवस्था गरी परिचालन गर्न पाउने अधिकार पालिकासँग रहेको छ।

समस्या र चुनौती

- कर्मचारी संगठन र व्यवस्थापन (O&M Survey) नहुनु,
- गाउँपालिकाका कतिपय वडाका आफ्नो स्वामित्वका वडा कार्यालय भवन नभएका र भएका पनि व्यवस्थित नभएकाले सेवासुविधा प्रवाहमा सहज हुन नसकेको,

- वडाहरूमा सुविधा सम्पन्न सामुदायिक हल नभएकाले सभा, गोष्ठी, तालिम, अन्तर्क्रिया आदि जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन गर्न नसकिएको,
- गाउँपालिकाका वडाहरूमा स्वास्थ्य संस्थामा आवश्यक स्रोत, साधन र दक्ष जनशक्तिको व्यवस्था नहुनु,
- गाउँपालिकालाई संविधान प्रदत्त एकल र साभा अधिकारहरू प्राप्त भएता पनि विकास व्यवस्थापन, वित्तीय व्यवस्थापन, सूचना व्यवस्थापन, सेवा प्रवाह मापदण्ड निर्धारण, राजश्व परिचालन र वित्तीय अनुशासन जस्ता एकल, साभा तथा संघीय कानुनबाट व्यवस्थित अधिकारहरूको प्रभावकारी उपयोगका लागि भौतिक स्रोत साधनको व्यवस्था, नीति, योजना, ऐन/नियम/कार्यविधि तयारी, मानव संसाधन प्राप्त जस्ता कुराहरूमा खासै ध्यान नपुगेको ।

सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम र उपलब्धि सोच

“सक्षम र सबल संस्थागत विकासका माध्यमबाट सेवा प्रवाह”

लक्ष्य:

- गाउँपालिकाको सेवा प्रवाह र विकास निर्माणमा प्रभावकारिता वृद्धि गरी आम जनतामा समावेशी र सहभागितामूलक असल शासनको अनुभूति गर्ने,

उद्देश्य:

- मूल संविधानको अधिनमा रही सेवामुखी आवश्यक कानुन निर्माण, समयसापेक्ष संशोधन र कार्यान्वयन गर्नु,
- एकीकृत सेवा प्रवाहका लागि प्रविधि मैत्री भौतिक पूर्वाधारहरूको निर्माण र मर्मत सम्भार गर्नु,
- समयानुकूल सेवा प्रवाहका लागि दक्ष मानव संसाधनको व्यवस्था गर्नु,
- सेवा बजारहरूको विकास, विस्तार र परिचालन गर्नु,

रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
● संस्थागत प्रणालीमा आवश्यक सुधार गर्नका लागि आवश्यक कानुन निर्माण, समयसापेक्ष संशोधन र कार्यान्वयन गर्ने, ● एकीकृत सेवा प्रवाहका लागि प्रविधि मैत्री भौतिक पूर्वाधार निर्माण र सामग्रीको व्यवस्थापन गर्ने,	● संघीय तथा प्रादेशिक कानुनको मर्म र स्थानीय आवश्यकतालाई मध्यनजर गरी अधिकार प्रदत्त जनमुखी कानुनहरूको निर्माण र मौजुदा कानुनहरूलाई समयसापेक्ष संशोधन गरी प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने, ● स्थानीय सरकारबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधालाई छिटो छरितो र प्रभावकारी बनाउन नीति नियम र कानुनका बारेमा जनतालाई सुसुचित गर्ने, ● न्याय सम्पादन र विधेयकहरू तयार गर्न सहजताका लागि कानुन विज्ञको सेवा प्राप्तिको व्यवस्था गर्ने, ● पालिकाको गुरुयोजना लगायत प्राप्त नमूना कानुन अनुसार आवश्यकताका आधारमा ऐन, नियम, विधि तथा कार्यविधिहरूको तयार गर्ने, ● गाउँपालिकाका सेवाहरूलाई वडास्तरमा विकेन्द्रीकरण गर्न संस्थागत संरचनाको निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने,

● सार्वजनिक जवाफदेही जनप्रतिनिधि र दक्ष, सेवामुखी, पारदर्शी, जिम्मेवार कर्मचारी प्रशासनको विकास गर्ने, ● सेवा बजारहरूको विकास, विस्तार र परिचालन गर्ने,	● गाउँपालिकाबाट प्रवाह गरिने सामाजिक विकासका क्षेत्र कृषि, पशुपालन, स्वास्थ्य, शिक्षा र वातावरण संरक्षणलाई घरदैलोमा नै सेवा प्रवाह गर्न संस्थागत संरचनाको व्यवस्था गर्ने, ● गाउँ तथा वडा पालिकाले गर्ने निर्णयहरूमा सबै पक्षको सहभागिता, पारदर्शीता, जवाफदेहिता तथा दिगोपनाका लागि संस्थागत संरचना तयार गर्ने, ● गाउँपालिकाले प्रदान गर्ने सेवा प्रवाह सम्बन्धी आवश्यक जानकारी भएको वडापत्र तयार गरी सार्वजनिक स्थानमा राख्ने, यो वडापत्रलाई पाँच वर्षभित्रमा जनतासँग त्रिवेणी गाउँपालिका नामक Digital Apps बनाई प्रयोगमा ल्याउने, ● गाउँपालिकाका विकास निर्माण कार्यहरूको वार्षिक कार्यतालिका बनाउने र तदनुसार कार्यान्वयन गर्ने, ● स्पष्ट जिम्मेवारी तोक्ने र मापदण्ड सहित कार्यान्वयनको अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने, ● गाउँपालिकाबाट सञ्चालन हुने विकास निर्माणका प्रमुख परियोजनाहरूको विवरण भएको सूचना बोर्ड सम्बन्धित स्थानमा टाँस्ने, ● गाउँपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवाहरूको स्पष्ट, समयबद्ध र कति दिनमा के के हुने खाका सार्वजनिक गर्ने र तदनुसार नभएमा कारणसहित स्पष्टीकरण दिनुपर्ने परिपाटीको विकास गर्ने, ● गाउँपालिकाको कर्मचारी संरचनालाई समावेशी बनाउन नियुक्ति, जिम्मेवारी बाँडफाँड, लैङ्गिक, जातीय, वर्गीय, क्षेत्रीय समावेशीकरणको मान्यतालाई कडाइकासाथ लागू गर्ने, ● गाउँपालिका र वडास्तरका विकास निर्माणका क्रियाकलापहरूमा समावेशी ढाँचा र सहभागितामूलक पद्धति अवलम्बन गर्ने, योजना छनौट, कार्यान्वयन, व्यवस्थापन, अनुगमन, मूल्यांकनका संयन्त्रहरूमा महिलाको सहभागिता कम्तिमा ३३ प्रतिशत, सीमान्तकृत वर्गको २० प्रतिशत सहभागिता सुनिश्चित गर्ने, ● विकास निर्माणका आयोजनाहरूको बाँडफाँड र बजेट विनियोजन क्षेत्रीय (भेगीय) सन्तुलन कायम गर्ने, ● सेवा प्रवाहलाई डिजिटल प्रणालीमा रूपान्तरण गर्ने, ● Digital Apps मार्फत सूचना दिनेलिने सिफारिस गर्ने साथै कर तथा अन्य शुल्कहरूको भुक्तानी दिनेलिने समेत गर्ने, ● गाउँपालिका र वडा स्तरमा तथ्याङ्कहरूको आय व्ययको लेखा अभिलेखीकरण Digital Apps प्रणालीमा ल्याउने, ● गाउँपालिकाका विभिन्न विषयगत शाखाहरूबाट हुने कामहरूको समन्वय गर्ने र सेवा प्रवाहमा एकद्वार प्रणाली लागू गर्ने, ● प्रत्येक वडाकेन्द्र र बजार उन्मुख स्थानमा कम्तिमा एक बैंक स्थापनाको लागि वित्तीय संस्थाहरूसँग पहल गर्ने,

	● गाउँपालिकामा प्राप्त हुने भुक्तानी कारोवारहरू बैकिङ्ग प्रणाली मार्फत गर्ने व्यवस्था मिलाउने, ● विकास निर्माणका क्षेत्रमा हुने कारोवार तथा राजश्व संकलन सम्बन्धी आय तथा भुक्तानी समेत बैकिङ्ग प्रणालीमा आवद्ध गर्ने, ● गाउँपालिका तथा वडाहरूमा प्रयोग हुने कार्यालय व्यवस्थापन वा कार्यक्रम संचालनका साधनहरू सम्भव भएसम्म स्थानीय साधन/श्रोतमा (खाजा, भोला, अतिथि सत्कार सामग्रीहरू लगायतका अन्य सम्भाव्य सामग्रीहरू) आधारित गराउदै लैजाने, ● विकास निर्माणका काममा संभव भएसम्म स्थानीय श्रोत सामग्रीहरू र जनशक्तिको प्रयोग गर्ने (काठ, दाउरा, ढुङ्गा, माटो, वालुवा आदि), ● गाउँपालिकाबाट सञ्चालित कार्यक्रमहरूमा समन्वय गरी दोहोरो प्रणालीको अन्त्य गर्ने, ● गाउँपालिका क्षेत्रमा क्रियाशील सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरूको कार्यक्रमहरूमा समन्वय गर्ने र संस्थागत जिम्मेवारीको परिपाटी बसाउने, ● जनतामा प्रवाहित हुने सेवा एकीकृत गर्न हरेक क्रियाकलापमा गाउँपालिका वा वडाको स्वीकृति र समन्वयमा सञ्चालन गर्ने, ● गाउँपालिका तथा यसका वडाहरू सुविधा सम्पन्न कार्यालय भवनहरू निर्माण गरी तिनीहरूमा Optical Fibre जडान गर्न प्रदेशसँग समन्वय गर्ने, ● गाउँपालिकाका हरेक विषयगत कार्यालयहरू र वडा कार्यालयहरूको भौतिक विकास तथा जनशक्ति व्यवस्थापन गरी संस्थागत क्षमता बढाउने, ● प्रत्येक विषयगत कार्यालयहरूमा प्राविधिक जनशक्ति (जस्तै, ईन्जिनियर, स्वास्थ्यकर्मी, पशु चिकित्सक, कृषि विज्ञ, निरीक्षक आदि) को व्यवस्था गर्ने ● कर्मचारीहरू नियुक्ति गर्दा आवश्यक प्राविधिक सीप र दक्षतालाई आधार बनाउने, ● कर्मचारीको पेशागत सीप तथा क्षमता अभिवृद्धिका लागि नियमित तालिमहरूको व्यवस्था मिलाउने, ● जन प्रतिनिधिहरूलाई योजना निर्माण, बजेट निर्माण, लेखा तथा विकास प्रशासन, नेतृत्व विकास र कार्यान्वयनको क्षेत्रहरूमा समयबद्ध अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● गाउँपालिका तथा वडाहरूका महत्वपूर्ण सार्वजनिक स्थानहरूमा स्वच्छ खानेपानी तथा व्यवस्थित शौचालयहरूको व्यवस्था गर्ने, ● गाउँपालिकाका कर्मचारीहरू तथा जनप्रतिनिधिहरूको क्षमता अभिवृद्धिको लागि अवलोकन अध्ययन भ्रमण कार्यक्रम आवश्यकता अनुसार सञ्चालन गर्ने, ● गाउँपालिकाको केन्द्रमा कर्मचारी आवासगृहका साथै जन प्रतिनिधि तथा अतिथिहरूका लागि सुविधा सम्पन्न अतिथि गृहको निर्माण गर्ने ।

प्रमुख कार्यक्रम

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	त्रिवेणी गाउँपालिका										
१	अपांगमैत्री भवनको निर्माण	संख्या	वडाहरुमा					५	५	३,०००,०००	पालिका
२	वडाकार्यालयको भवन माग	संख्या	वडाहरुमा	१	१	१	१	२	६	३०,०००,०००	संघ र प्रदेश
३	सबै कार्यालयहरुमा कम्प्युटर, ल्यावतप, प्रिन्टर, फोटोकपी मेसिनको माग	संख्या	अन्तरगत शाखा	५	५	५	५	५	५०	१०,०००,०००	संघ प्रदेश
४	वडाकार्यालयमा मोटर साईकल माग	संख्या	शाखाहरु	२	२	२	२	२	१०	३,०००,०००	पालिका
५	स्थानिय तथ्याङ्क तथा अभिलेखीकरण	संख्या	पालिका	२	२	२	२	२	१०	२,०००,०००	पालिका
६	युवा क्लव, महिला समूहको भवन निर्माण	संख्या	वडाहरुमा	२	२	२	२	२	१०	६,०००,०००	संघ र प्रदेश
७	व्यवस्थापन समितिलाई तालिमको व्यवस्था	संख्या	पालिकाभर	१	१	१	१	१	५	१,५००,०००	संघ र प्रदेश
८	उजुरीपेटिका राख्ने	संख्या	शाखाहरु	२	२	२	२	२	१०	५०,०००	पालिका
९	वडा कार्यालय, विद्यालय र स्वास्थ्यमा नागरिक वडा पत्रको माग	संख्या	पालिकाभर	२	२	२	२	२	१०	१००,०००	पालिका
	जम्मा									५५,६५०,०००	

उपलब्धि:

सेवा प्रवाहमा सबलीकरण, विकास निर्माणमा प्रभावकारिता, समावेशिता र सहभागितामा वृद्धि भएको हुनेछ । मूल संविधानको अधिनमा रही सेवामुखी आवश्यक कानून निर्माण, समयसापेक्ष संशोधन र कार्यान्वयन गरिएको हुनेछ । एकीकृत सेवा प्रवाहका लागि प्रविधि मैत्री भौतिक पूर्वाधारहरूको निर्माण र मर्मत सम्भार गरिएको हुनेछ । समयानुकूल सेवा प्रवाहका लागि दक्ष मानव संसाधनको व्यवस्था गरिएको हुनेछ । सेवा बजारहरूको विकास, विस्तार र परिचालन गरिएको हुनेछ ।

९.२ मानव संसाधन विकास

त्रिवेणी गाउँपालिकामा विभिन्न तहमा गरी जम्मा कर्मचारी र जनप्रतिनिधि रहेका छन् । प्रशासनिक कार्यका लागि पालिकाको आफ्नै भवन रहेको छ । भन्ने आवश्यक मात्रामा फर्निचर र अन्य भौतिक सामग्रीहरू रहेका छन् । कार्यालय चलायमान बनाउन मानिसमा ज्ञान, सीप, अनुभव र आवश्यक स्रोत साधन चाहिन्छ । त्यसैले मानव संसाधनको क्षमता विकास भनेको गाउँपालिकाको खर्च नभई लगानी हो भन्ने कुरा बुझ्नु पर्दछ । मानव संसाधनको विकास र पेशागत कार्यक्षमता वृद्धि गरी सेवा प्रवाहलाई छिटो छरितो र प्रभावकारी बनाउनु नै यसको मुख्य अभिप्राय रहेको छ ।

सम्भावना र अवसर

- पालिकाले मानव संसाधनको विकासका लागि सबै तह र क्षेत्रका शैक्षिक संस्थाको संस्थागत विकास गरी हवाईट कलर जब गर्न सक्ने दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्ने र पूर्वाधार निर्माण, कृषि क्षेत्रको विकास, पर्यापर्यटन तथा जलपर्यटन र व्यावसायिक सीपमूलक क्षेत्रको विकास गरी अधिक मात्रामा मानिसलाई रोजगारी र आयआर्जनमा जोड्न सक्ने सम्भावना रहेको छ ।
- पालिकाभित्रका मानव संसाधनलाई जीवन उपयोगी सीप विकासका लागि आवश्यक स्वरोजगार मूलक तालिम तथा प्रशिक्षण दिई उनीहरूलाई विभिन्न क्षेत्रमा परिचालन गर्न सक्ने सम्भावना रहेको छ ।
- राप्ती राजमार्गको मध्य भागमा रहेको, मध्य पहाडी लोकमार्गको सहच पहुँचमा रहेको र हवाई यातायात सल्ले विमान स्थलको पहुँच भएको र बजारीकरणका लागि सम्भावित ठाउँ भएकाले सबै किसिमका मानव श्रोत साधनलाई रोजगारी पाउन सक्ने सम्भावना रहेको छ ।
- कृषि सहकारीका माध्यमबाट किसानहरूलाई कृषि तथा पशुपालनका क्षेत्रमा व्यावसायीकरण गराई मानव संसाधनलाई स्वरोजगार बनाउने सम्भावना रहेको छ ।

समस्या र चुनौती

- मानव संसाधन विकासका लागि संस्थागत कार्ययोजना नहुनु, विभिन्न क्षेत्रका दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्ने संस्थागत संरचना र सीप विकास तालिम सञ्चालन नहुनु,
- आफ्नो गाउँठाउँको श्रमप्रति विश्वस्त नहुनु, त्यस किसिमको सामाजिक परिवेश नबन्नु र सीपयुक्त मानव स्रोत पनि विदेश पलायन हुनु,

सोच:

“जनमुखी सेवा प्रवाहका लागि दक्ष र जनउत्तरदायी मानव संसाधन”

लक्ष्य:

- दक्षता सहितको द्रुत सेवा प्रवाहका लागि जनमुखी प्रशासनिक सेवाको विकास गर्ने,

उद्देश्य

- कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिहरूको क्षमता विकास गर्नु,
- सेवा बजारको क्षेत्र विस्तार गर्नु,

रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
● कर्मचारी र जनप्रतिनिधिहरूलाई पेशागत क्षमता विकास गरी कार्य दक्षतामा वृद्धि गर्ने, ● सेवा बजारहरूको विकास र विस्तार गर्ने ।	● कर्मचारीको पेशागत दक्षतालाई समयानुकूल बनाउन नेतृत्व विकास तथा प्रविधिसँग सम्बन्धित सीप विकास तालिमको व्यवस्था गर्ने, ● जननिर्वाचित प्रतिनिधिको काम, कर्तव्य, अधिकार, जिम्मेवारी र सुशासनबारे अनुशिक्षण कार्यक्रम संचालन गर्ने, ● गाउँपालिकाको कर्मचारी संरचनालाई समावेशी बनाउन नियुक्ति र जिम्मेवारी बाँडफाँड गर्दा अपाङ्ग, लैङ्गिक, जातीय, वर्गीय, क्षेत्रीय समावेशीकरणको मान्यतालाई कडाइका साथ लागू गर्ने, ● गाउँपालिकाका विभिन्न विषयगत शाखाहरूबाट हुने कामहरूको समन्वय गर्ने र सेवा प्रवाहमा एकद्वार प्रणाली लागू गर्ने, ● प्रत्येक विषयगत कार्यालयहरूमा प्राविधिक जनशक्ति (जस्तै, ईन्जिनियर, स्वास्थ्यकर्मी, पशु चिकित्सक, कृषि विज्ञ, निरीक्षक आदि) को व्यवस्था गर्ने, ● कर्मचारीहरू नियुक्ति गर्दा आवश्यक प्राविधिक सीप र दक्षतालाई आधार बनाउने, ● कर्मचारीको पेशागत सीप तथा क्षमता अभिवृद्धिका लागि नियमित तालिमहरूको व्यवस्था मिलाउने, ● जन प्रतिनिधिहरूलाई योजना निर्माण, बजेट निर्माण, लेखा तथा विकास प्रशासन, नेतृत्व विकास र कार्यान्वयनका क्षेत्रहरूमा समयबद्ध अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ● गाउँपालिकाका कर्मचारीहरू तथा जनप्रतिनिधिहरूको क्षमता अभिवृद्धिको लागि अवलोकन अध्ययन भ्रमण कार्यक्रम आवश्यकता अनुसार सञ्चालन गर्ने, ● कृषि तथा पशुपालनका सेवा बाक्लो बनाउन अगुवा कृषकहरूबाट छनौट गरी कृषि तथा पशु सेवा कार्यकर्ताको तालिम प्रदान गर्ने, ● खानेपानी मर्मत सेवाहरूका लागि खानेपानी उपभोक्ता समूहबाटै सहभागी छनौट गरी तालिम प्रदान गर्ने, ● गाउँपालिकाको केन्द्रमा कर्मचारी आवासगृहका साथै जन प्रतिनिधि तथा अतिथिहरूका लागि सुविधा सम्पन्न अतिथि गृहको निर्माण गर्ने ।

प्रमुख कार्यक्रम

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	त्रिवेणी गाउँपालिका स्तरीय योजना										
१	कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधी क्षमता विकास तथा उत्प्रेरणादायक कार्यक्रम	पटक	पालिका भर	२	२	२	२	२	५	१,०००,०००	पालिका
२	प्रत्येक विद्यालयका शिक्षकलाई कम्प्युटर, प्रोजेक्टर तालिम	पटक	पालिका भर	१	१	१	१	१	५	१,०००,०००	संघ र पालिका
३	खोप क्लिनिक	वटा	वडा मा	१	१	१	१	१	५	५००,०००	पालिका
४	विद्यालय र स्वास्थ्य केन्द्रमा विद्युतिय हाजिरी माग	पटक	पालिका भर	२	२	२	२	२	१०	३,०००,०००	पालिका र गै स स
५	निशुल्क हटलाइनको व्यवस्था	पटक	पालिका भर	२	२	२	२	२	१०	१,०००,०००	पालिका
६	कर्मचारी प्रोत्साहन	संख्या	पालिका भर	५	५	५	५	५	२५	२५०,०००	पालिका
७	स्वास्थ्य सेवा केन्द्रका कर्मचारीलाई अतिरिक्त भत्ताको व्यवस्था	पटक	पालिका भर	१	१	१	१	१	५	१,०००,०००	संघ र पालिका
८	सहकारी संस्थालाई तालिम र अनुगमन व्यवस्थापन	पटक	पालिका भर	१	१	१	१	१	५	५००,०००	पालिका
९	महिला स्वयमसेवका प्रोत्सान तथा भ्रमण	पटक	पालिका भर	१	१	१	१	१	५	५००,०००	संघ र पालिका
१०	वन उपभोक्ता समितिलाई तालिम	पटक	पालिका भर	१	१	१	१	१	५	५००,०००	पालिका र गै स स
११	सेवा ग्राहि, जनप्रतिधि कर्मचारीविच मासिक अन्तक्रीया	पटक	पालिका भर	१	१	१	१	१	५	५००,०००	पालिका
	जम्मा									९,७५०,०००	

अपेक्षित उपलब्धि

जनप्रतिनिधिहरूमा समयानुकूल क्षमता वृद्धि भएको हुनेछ । कर्मचारीहरूको पेशागत दक्षता निरन्तर अध्यावधिक गर्ने कार्यक्रम संचालन गरिएको हुनेछ । जनताको दैनिक जीवनसँग सम्बन्धित सेवा बजारको क्षेत्र विस्तार गरिएको हुनेछ ।

९.३ सुशासन

संघीयताको कार्यान्वयनसँगै जनताको घरआँगनको सरकारका रूपमा स्थानीय सरकार रहेको छ । केन्द्रीकृत शासनबाट सन्तुष्ट हुन नसकेका जनताका आशा र अपेक्षालाई पुरा गर्ने दायित्व स्थानीय सरकारलाई रहेको छ । आम नागरिक विशेष गरी विपन्न तथा पछाडि परेका वर्ग समुदायले स्थानीय सरकारबाट ठूलो अपेक्षा राखेका छन् । संवैधानिक व्यवस्था, कानुनी शासन र जनअपेक्षा अनुसार कुशल, पारदर्शी, जवाफदेही ढंगले स्थानीय शासन संचालन गरी सेवा प्रवाह र विकास कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने अहम् दायित्व स्थानीय सरकारमा रहेको छ ।

बदलिँदो परिवेशसँगै सेवा प्रवाह र विकास व्यवस्थापनमा सिर्जनात्मक र वैकल्पिक उपायहरू अवलम्बन गर्न जरुरी देखिएको छ । संगठन तथा क्षमता विकास, कर्मचारी व्यवस्थापन र अन्तर सरकार, निजी तथा गैर सरकारी संस्था साभेदारीको माध्यमबाट सेवा प्रवाह र विकास व्यवस्थापनलाई नतिजामूलक र प्रभावकारी बनाउनेतर्फ गाउँपालिकाले विशेष ध्यान दिन आवश्यक छ ।

गाउँपालिकाबाट हालसम्म ११९ वटा ऐन, नियम, कार्यविधि निर्माण, प्रमाणीकरण र स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशन भई कार्यान्वयनमा रहेका छन् । संविधानले व्यवस्था गरेका कतिपय ऐन, नियम अबै बनाउनु पर्ने छ । सहभागितामूलक योजना तर्जुमा प्रक्रिया मार्फत नागरिक समाज संस्था समेतको सहभागितामा योजना तर्जुमाको अभ्यास गरी सभाबाट स्वीकृत बजेट तथा नीति कार्यक्रमलाई वेबसाइट र सूचना पाटी मार्फत सार्वजनिक गर्ने अभ्यास गरिएको छ ।

सम्भावना र अवसर

- शासकीय स्वरूप संघीय संरचनामा गइ स्थानीय सरकारलाई कानुनी, विधायकी र कार्यकारी अधिकार प्रदान गर्नु,
- सुशासन कायम गर्नका लागि स्थानीय सरकारलाई आवश्यक पर्ने कानूनहरू आफै पारदर्शी रूपमा निर्माण गर्ने कानुनी अधिकार रहनु,
- कर्मचारी प्रशासन तथा जनप्रतिनिधि प्रत्यक्ष रूपमा जनताप्रति जवाफदेही हुने कानुनी प्रावधानहरू निर्माण हुनु,
- वित्तीय संघीयताको कार्यान्वयनले प्राकृतिक स्रोत साधनको सदुपयोग र स्थानीय राजश्वको प्रयोग स्थानीय स्तरमा नै हुने अवसर प्राप्त हुनु,
- सार्वजनिक जीवनका व्यक्तिहरूले सार्वजनिक सेवाका सिद्धान्तको परिपालना परिपाटीको सुरुआत हुनु र
- राज्यले भष्ट्राचार शून्य सहनशीलताको नीति लिएको र सेवाग्राही सुशासन तथा भष्ट्राचारप्रति सजक र सचेत हुनु,

समस्या र चुनौती

- जनप्रतिनिधि शासकको मानसिकताबाट मुक्त भइ सेवक र जनउत्तरदायी हुन नसक्नु
- कर्मचारी प्रशासन नतिजामुखी भन्दा प्रक्रियामुखी भइ पारदर्शी र जनउत्तरदायी नहुनु,

- सुशासन कायम गर्नका लागि मौजुदा कानूनहरू दोहोरो अर्थ दिने र प्रक्रियामुखी तथा आवश्यक पर्ने सबै कानूनहरूको निर्माण नहुनु,
- शासकीय स्वरूप संघीयतामा गए पनि प्रशासनिक मानसिकता संघीयताको भावना अनुरूपको नहुनु,
- दलीय निर्वाचनबाट निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूमा दलीय मानसिकताबाट माथि उठ्न नसक्नु,
- कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिहरूले सदाचारयुक्त आचरण निर्माण गर्न नसक्नु,

सोच:

“नतिजामुखी र जनसेवी सार्वजनिक प्रशासन सुशासनको आधार”

लक्ष्य:

- जनमुखी र जनअपेक्षा अनुसारका छिटो, छरितो, सरल एवं न्यायिक रूपमा सार्वजनिक सेवा प्रवाह गर्ने,

उद्देश्य:

- पारदर्शी रूपमा कानुनी शासनको प्रत्याभूति गराउनु,
- जवाफदेही उत्तरदायी र समानतामा आधारित सेवा प्रवाह गर्नु,
- गाउँपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवाहरू पारदर्शी बनाउनु,
- सेवा प्रवाह जवाफदेही र पूर्ण सहभागितामूलक बनाउनु,
- आर्थिक तथा विकासका गतिविधिहरू पारदर्शी रूपमा संचालन गर्नु ।

रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
● गाउँपालिकाले सम्पादन गर्ने सम्पूर्ण सेवाहरू पारदर्शी बनाउने,	● गाउँपालिकाले गर्ने सार्वजनिक सरोकारका हरेक निर्णयहरू वेभसाइट, सामाजिक सञ्जाल, सूचना पाटी र आम सञ्चारका माध्यमबाट सार्वजनिक गर्ने, ● गाउँपालिकाको सम्पूर्ण आय व्यय विवरण नियमित रूपमा वेभसाइट, सामाजिक सञ्जाल, सूचना पाटी र आम सञ्चारका माध्यमबाट सार्वजनिक गर्ने, ● आर्थिक, सामाजिक तथा पूर्वाधार विकास कार्यहरूको प्रगति विवरण वेभसाइट, सामाजिक सञ्जाल, सूचना पाटी र आम सञ्चारका माध्यमबाट सार्वजनिक गर्ने, ● प्रत्येक योजनाहरूको सम्पन्नतापछि सार्वजनिक लेखा परीक्षण गर्ने, ● अध्ययन, अनुसन्धान, मूल्याङ्कन र अनुगमन प्रतिवेदन वेभसाइट, सामाजिक सञ्जाल, सूचना पाटी र आम सञ्चारका माध्यमबाट सार्वजनिक गर्ने,
● योजना चक्रको हरेक तहमा समावेशता सहितको सहभागिता सुनिश्चित गर्ने,	● गाउँपालिकाद्वारा निर्माण गरिने योजना तर्जुमा प्रकृत्यामा बस्ती स्तरका आम जनताको सहभागिता सुनिश्चित गर्ने, ● उपभोक्ता समिति छनौटमा सीमान्तकृत, विपन्न, असहाय, लैंगिक समावेशी सहभागिताको सुनिश्चित गर्ने,

	● गाउँपालिकाले संचालन गर्ने हरेक योजनाहरू कार्यान्वयन गर्दा सम्भव भएसम्म जनसहभागिता सुनिश्चित गर्ने,
● अन्तर सरकारी स्तरको सहकार्य वृद्धि गर्ने,	● योजनाहरूको विवरण आदान प्रदान गर्ने, ● संघ, प्रदेश र पालिकाबीच विकास प्रशासन, बजेट, कार्यक्रम र रणनीतिहरूका बारेमा अन्तरसम्बन्ध स्थापना तथा समन्वय गर्ने,
● अन्तर योजना तथा परियोजनाहरू बीच सहकार्य वृद्धि गर्ने,	● पालिका क्षेत्रमा कार्यरत संघ, संस्था, आयोजना तथा परियोजना र कार्यरत निकायबीच अन्तरसम्बन्ध स्थापना तथा समन्वय गर्ने,

प्रमुख कार्यक्रम
आन्तरिक नियन्त्रण

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	त्रिवेणी गाउँपालिका भरी										
१	नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना	पटक	पालिका भरी	१	१	१	१	१	५	५००,०००	पालिका
२	आन्तरिक नियन्त्रण सम्बन्धि क्षमता विकास कार्यक्रम जनप्रतिनिधी कर्मचारी	पटक	पालिका भरी	१	१	१	१	१	५	१,०००,०००	पालिका र प्रदेश
३	याजनाको सार्वजनिक सुनुवाई र परिक्षण	पटक	पालिका भरी	३	३	३	३	३	१५	३,०००,०००	पालिका
४	आन्तरिक लेखापरिक्षण तालिम	पटक	पालिका भरी	१	१	१	१	१	५	१००,०००	पालिका
५	अनुगमन निरिक्षण	पटक	पालिका भरी	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
	जम्मा									४,७००,०००	

राजस्व परिचालन

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	त्रिवेणी गाउँपालिका										
१	तोकिएको समयमा राजस्व दाखिला गर्ने व्यक्ति, संस्थालाई प्रोत्साहन	पटक	पालिका भर	१	१	१	१	१	५	५००,०००	पालिका
२	राजस्वको महत्व बारे सचेतना अभिवृद्धि योजना	पटक	पालिका भर	१	१		१	१	३	१००,०००	पालिका
३	करको दायरा निर्माण	पटक	पालिका भर	१	१	१	१	१	५	५००,०००	पालिका
४	कर संकलनका क्षेत्रहरु सम्बन्धी होडिड बोर्ड राख्ने	संख्या	पालिका भर	२	२	२	२	२	१०	१००,०००	पालिका

५	सम्पूर्ण व्यवसायी हरुलाई प्यान भ्याटमा दर्ता गर्न गराउने	पटक	पालिका भर	१	१	१	१	१	३	५००,०००	पालिका
	जम्मा									१,७००,०००	

लेखा परिक्षण

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	वडा नं. १										
१	दण्ड र पुरस्कारको व्यवस्था	पटक	पालिकाभर	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
२	वडा कार्यालय, संघ संस्था, समिति, सहकारीहरुमा वार्षिक रुपमा नियमित लेखापरिक्षणका लागि प्रोत्साहन गर्ने	पटक	पालिकाभर	१	१	१	१		५	५०,०००	
३	लेखापरिक्षणको सार्वजनिक सुनुवाई	पटक	पालिकाभर	१	१	१	१	१	५	१००,०००	
	जम्मा									२५०,०००	

लेखांकन

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	पालिका स्तरका योजना										
१	राजस्व सफ्टवेर आधुनिक सबल किसिमको विस्तार योजना	पटक	पालिकाभर	१	१	१	१	१	५	१,०००,०००	
२	वडा कार्यालयमा जनप्रतिनिधि, कर्मचारीहरुलाई लेखा व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम माग	पटक	पालिकाभर	१	१	१	१	१	५	५००,०००	
३	पंजीकरण र सामाजिक सुरक्षा एम.आई.एस प्रणाली थप सुधार	पटक	पालिकाभर		१	१			२	५०,०००	

४	संघीय, प्रदेश र स्थानीय तहले तयार गरेका ढाँचामा प्रतिवेदन तयार गर्न विभिन्न संघ संस्था समुहहरूलाई तालिम	पटक	पालिकाभर	१	१	१	१	१	५	३००,०००	
	जम्मा									१,८५०,०००	

वित्तीय अनुशासन

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	त्रिवेणी गाउँपालिका										
१	विभिन्न संघ संस्था, टोल विकास, उपभोक्ता समिति, आमा समूह, सहकारीलाई सार्वजनिक सुनुवाई तथा जनलेखा परिक्षण सम्बन्धी तालिम	पटक	पालिका भर	१	१	१	१	१	५	७५०,०००	पालिका
२	इ बैंकिंग मार्फत राजस्व दाखीला योजना	पटक	पालिका भर			१				२००,०००	पालिका
३	उपभोक्ता सातिलाइ वित्तीय अनुशासन सम्बन्धी तालिमको व्यवस्था गर्ने	पटक	पालिका भर	१	१	१	१	१	५	१००,०००	पालिका
	जम्मा									१,०५०,०००	

बेरुजु फर्छ्यौट

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र र योजना तथा कार्यक्रम	इकाई	कार्यान्वयन हुने स्थान	लक्ष्य						अनुमानित लागत रु.	लागत व्यहोर्ने निकाय
				वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	लक्ष्य		
	त्रिवेणी गाउँ पालिका										
१	बेरुजु रकममाथि छानबिन गर्ने योजना	पटक	पालिकाभर	१	१	१	१	१	५	५०००००	पालिका
	जम्मा									५०००००	

अपेक्षित उपलब्धि:

पारदर्शी रूपमा कानुनी शासनको प्रत्याभूति गराएको हुनेछ । जवाफदेही, जनउत्तरदायी र समानतामा आधारित सेवा प्रवाह संचालन भइरहेका हुनेछन् । गाउँपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवाहरू जनमुखी र पारदर्शी हुनेछन् । सेवा प्रवाह जवाफदेही र पूर्ण सहभागितामूलक हुनेछन् । आर्थिक तथा विकासका गतिविधिहरू पारदर्शी रूपमा संचालन गरिएका हुनेछन् ।

त्रिवेणी गाउँपालिका

परिच्छेद दश

योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्यांकन

त्रिवेणी गाउँपालिकाको समग्र विकास योजनाको कार्यान्वयन एउटा महत्वपूर्ण चुनौतीको विषय हो। विकासका लागि प्रस्ताव गरिएका कार्यक्रमहरूको सफल कार्यान्वयन गाउँपालिकाको आन्तरिक क्षमता र सरोकारवालाबाट प्राप्त हुने सहयोग र सहकार्यमा भर पर्दछ। यस आवधिक योजना तर्जुमाले गाउँपालिकाको योजना अवधिमा आफ्नो वित्तीय तथा संस्थागत अवस्थामा सुदृढ गरेको हुन्छ। यो योजनाले संघ, प्रदेश, निजी क्षेत्र, सहकारी, गैरसरकारी संघसंस्थाहरू र समुदायबाट यथेष्ट विश्वास आर्जन गरी सहयोग र सहभागिता प्राप्त गरी कार्यान्वयन हुनेछ। यसका आधारमा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्यांकनलाई प्रभावकारी रूपमा अगाडि बढाउनका लागि तथ्याङ्क प्रणाली, योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, आयोजना बैंक, तहगत सम्बन्धता र अन्तर सरकार समन्वय, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र जोखिम व्यवस्थापन क्षेत्रको दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति, प्रमुख कार्यक्रम र उपलब्धि समेत तयार गरी यस अध्यायमा समेटिएको छ।

१०.१ तथ्याङ्क प्रणाली

नेपालको संविधान २०७२ ले संघ, प्रदेश र स्थानीयतहको तथ्याङ्कीय अधिकार स्पष्ट किटानी गरेको छ। उत्पादित तथ्याङ्क तीन तहका सरकारका नीति तथा योजना तर्जुमा, अनुगमन र मूल्यांकनका साथै विकासको दीर्घकालीन सोच, दिगो विकासको लक्ष्य हासिल गर्नका लागि वस्तुगत आधार बन्न सक्नेछन्। प्रशासनिक अभिलेख, सूचना व्यवस्थान प्रणाली, अध्ययन अनुसन्धानका प्रतिवेदनको प्रशोधन र विश्लेषणबाट समेत तथ्याङ्क उत्पादन भै रहेको छ। तथ्याङ्क प्रणालीको विकासको लागि राष्ट्रिय रणनीति तर्जुमा भएको र नयाँ तथ्याङ्क ऐन तर्जुमाको चरणमा छ। योजना अवधिमा स्थानीय तहबाट उत्पादित यी तथ्याङ्कहरू राष्ट्रिय तथ्याङ्क प्रणालीमा आवद्ध भएमा योजना तर्जुमा, अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रणाली सुदृढ गर्न सहयोग गर्ने छ।

सम्भावना र अवसरहरू

- स्थानीयगत तथ्याङ्क संकलन र व्यवस्थापन गर्ने जिम्मा स्थानीय सरकारलाई दिनु, स्थानीय स्तरको तथ्याङ्क संकलन र व्यवस्थापनमा सहजीकरण र सहकार्य गर्न केन्द्रीय तथा प्रादेशिक तथ्याङ्क विभाग तयार रहनु, छिटो र छरितो रूपमा तथ्याङ्क संकलन, प्रशोधन र वितरण गर्न सघाउ पुऱ्याउन सक्ने नयाँ प्रविधिहरू विकास हुँदै जानु, नीति तथा योजना आयोगद्वारा सामाजिक आर्थिक विकासका मानक सूचकहरूको स्पष्ट पहिचान हुनु, गुणस्तरीय तथ्याङ्कको प्रयोगका लागि स्थानीय तह, प्रदेश सरकार र नेपाल सरकार प्रतिबद्ध रहनु आदि यस क्षेत्रका अवसरहरू हुन्।

समस्या तथा चुनौतीहरू

- संरचना नयाँ हुँदा जिल्ला र स्थानीय स्तरमा तथ्याङ्क खण्डीकृत गर्न कठिनाईहरू रहनु, तथ्याङ्क संकलन, प्रशोधन र विश्लेषण गर्न आवश्यकता अनुसारको दक्ष जनशक्ति उपलब्ध नहुनु, तथ्याङ्कहरू एकीकृत नहुँदा प्रयोगमा एकरूपता कायम गर्न नसक्नु आदि यस क्षेत्रका समस्याहरू हुन्।
- स्थानीय तहबाट एकीकृत प्रणालीमा तथ्याङ्क उपलब्ध गराउनु, तथ्याङ्कमा आधारित रहेर योजना तर्जुमा गर्ने र योजनाहरूको प्राथमिकीकरण गर्ने परिपाटीको आधारशीला तय गर्नु, स्थानीय तह, प्रदेश सरकार र केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागले लिने तथ्याङ्कहरूको संकलन र प्रशोधन मानकहरूमा एकरूपता कायम गर्नु, तथ्याङ्कको मूल्य र महत्व बारे सचेतना जगाउनु, तथ्याङ्कको प्रयोग दक्षता वृद्धि गर्नु, तथ्याङ्कको प्रयोगमा एकरूपता कायम गर्नु आदि यस क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन्।

सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति र कार्यनीति सोच

“तथ्यमा आधारित सूचनामूलक एकीकृत तथ्याङ्क प्रणाली”

लक्ष्य

- तथ्यमा आधारित नीति, नियम, कानून र यसको कार्यान्वयनका लागि विश्वसनीय तथ्याङ्क प्रणालीको विकास गर्ने,

उद्देश्य

- तथ्यमा आधारित विश्वसनीय आधुनिक तथ्याङ्क प्रणालीको विकास गर्नु,
- पारदर्शी, जवाफदेही, जनमुखी शासन संचालनका लागि विश्वसनीय, तथ्यपरक र प्रभावकारी तथ्याङ्क उपयोग गर्नु ।

रणनीति	कार्यनीति
● दिगो विकासको लागि स्थानीय स्तरका तथ्याङ्क प्रणालीको विकास गर्ने, ● तथ्याङ्कको संकलन, प्रशोधन, व्यवस्थापन र प्रकाशनलाई व्यवस्थित बनाउने । ● तथ्याङ्क संकलन, प्रशोधन र वितरण प्रणालीको आधुनिकीकरण गर्ने । ● गाउँपालिका कार्यालयले प्रशोधन गरेका सूचना भरपर्दा माध्यम मार्फत् सार्वजनिक गर्ने ।	● केन्द्रीय तथा प्रादेशिक तथ्याङ्क विभाग, विश्वविद्यालय, सरकारी कार्यालय र निजी क्षेत्रसँग समन्वय गरी तथ्याङ्क संकलन, प्रशोधन, व्यवस्थापन र प्रकाशन गर्ने, ● आवश्यक तथ्याङ्कहरूको सूची तयार गरी नियमित तथ्याङ्क संकलन गर्ने प्रणालीको विकास गर्ने, ● आवश्यकता पहिचान गरी विषयगत तथ्याङ्कहरू संकलन गर्ने, ● स्थानीय तहगत तथ्याङ्क सम्बन्धि कर्मचारी तथा विज्ञहरूको क्षमता र दक्षता वृद्धि गर्ने, ● आयोजना सञ्चालन अवस्थाको तथ्याङ्क संकलन र विश्लेषण गर्ने कार्यलाई नियमित रूपमा संचालन गर्ने, ● तथ्याङ्क संकलन, प्रशोधन र वितरणका लागि उपलब्ध विधि र प्रविधिहरूको उच्चतम प्रयोग गर्ने, ● स्थानीय तथ्याङ्क वेब पोर्टल निर्माण गरी तथ्याङ्कहरूको एकीकृत रूपमा व्यवस्थापन र वितरण गर्ने, ● विषयगत क्षेत्रहरूमा सम्बन्धित तथ्याङ्कहरूको प्रशोधन गरी नक्सांकन गर्ने, ● वेब पोर्टल र विभिन्न प्रकाशन मार्फत् तथ्याङ्कको नियमित प्रकाशन गरी प्रयोग कर्ताको आवश्यकता पूर्ति गर्ने, ● तथ्याङ्कको प्रशोधन र विश्लेषण गरी वेब पोर्टल र विभिन्न प्रकाशन मार्फत् प्रयोगकर्ता माझ पुर्याउने कार्यलाई नियमित रूपमा संचालन गर्ने,

प्रमुख कार्यक्रम

- स्थानीय तथ्याङ्क वेब पोर्टल निर्माण, व्यवस्थापन र सार्वजनिकीकरण गर्ने,
- तथ्याङ्क सम्बन्धि स्थानीय तहको क्षमता र दक्षता वृद्धि तालिम गर्ने,
- स्थानीय तहको सूचना संकलन र विश्लेषण गर्ने,
- संकलन गरिएका तथ्याङ्क तथा सूचनाहरू प्रदेश तथा संघमा उपलब्ध गराउने,
- संघीय तथा प्रदेश सरकारले संचालन गर्ने सर्वेक्षण र जनगणनामा सघाउने ।

अपेक्षित उपलब्धी

योजनाको अन्तमा स्थानीय स्तरमा विद्युतीय तथ्याङ्क प्रणालीको स्थापना र संचालन भएको हुनेछ । आयोजना अनुगमन र मूल्याङ्कनको लागि आवश्यक सूचना उपलब्ध भएका हुनेछन् । तथ्यमा आधारित योजना तर्जुमा गर्न आवश्यक तथ्याङ्क उपलब्ध भएका हुनेछन् ।

१०.२ योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन

योजनाबद्ध विकासका लागि तथ्यगत अध्ययन, अनुसन्धान र विश्लेषण गर्दै विषयगत समस्या, चुनौती र अवसरहरूको पहिचान गर्ने र त्यसका आधारमा विषय केन्द्रित रणनीति र व्यावहारिक कार्यनीति सहितको योजना आवश्यक पर्दछ । राष्ट्रिय स्तरमा पहिलो योजनाकालदेखि नै सामाजिक-आर्थिक क्षेत्रमा उल्लेख्य उपलब्धि हासिल गर्ने लक्ष्य सहित रणनीति र कार्यक्रम समावेश गरी आवश्यक श्रोतको विनियोजन गर्दै आएको भएता पनि अपेक्षाकृत उपलब्धि भने हासिल हुन सकेको छैन । योजना प्रणालीलाई राजनैतिक परिवर्तन सापेक्ष नतिजामुखी र यथार्थपरक बनाउन निरन्तर प्रयासहरू हुँदै आएका छन् । तेही योजनाबाट नतिजा खाकाको अवधारणालाई आत्मसात गरी यसलाई थप परिष्कृत बनाउँदै योजनासँग मध्यकालीन खर्च संरचना र आर्थिक विकास कार्यक्रमलाई आवद्ध गर्दै लिएको छ । परिवर्तित संघीय संरचना अनुसार स्थानीय तहमा समेत योजना प्रणालीको विकास गरी संस्थागत गर्ने प्रयास बमोजिम स्थानीय तहमा योजनाबद्ध विकासको संस्थागत अभ्यासको सुरुआत भएको छ । प्रादेशिक तथा स्थानीय योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, राष्ट्रिय र प्रादेशिक अनुगमन तथा मूल्यांकन दिग्दर्शन तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा लिएको छ । योजनाहरूलाई तथ्य र प्रमाणमा आधारित र नतिजामुखी बनाउन हरेक आयोजनाको नतिजा खाका विकास गर्ने र स्थानीय सरकारले कार्यान्वयनमा लगेको योजनाको नियमित रूपमा मूल्याङ्कन गरी उपलब्धि सार्वजनिक गर्ने व्यवस्थाको विकास गर्नका लागि यसको आवश्यकता रहेको छ ।

सम्भावना तथा अवसर

- नीति तथा योजना तर्जुमा गर्नको लागि संस्थागत संरचनाको निर्माण हुनु, राष्ट्रिय योजना आयोग र प्रदेश नीति तथा योजना आयोगको अनुभव स्थानीय योजना निर्माणमा उपयोग गर्न सक्ने सम्भावनाहरू रहनु, स्थानीय तहले पनि आफ्नो पञ्चवर्षीय योजना निर्माण गरी योजनाबद्ध रूपमा विकास निर्माणका कार्यहरू अगाडि बढाउनु, योजना तर्जुमा प्रति सबै समुदायको जनचासो र सहभागिता बढ्दै जानु, राष्ट्रिय योजना आयोग र प्रदेश नीति तथा योजना आयोग बीच सहकार्य र समन्वय वृद्धि हुँदै जाने संभावनाहरू रहनु, प्रादेशिक र स्थानीय तहको योजना तर्जुमाको लागि प्राविधिक सहयोग गर्न विभिन्न विकास साभेदार संघसंस्थाहरू इच्छुक हुनु आदि यस क्षेत्रका प्रमुख अवसरहरू हुन् ।

समस्या तथा चुनौती

- पर्याप्त जनशक्ति, भौतिक संरचना र बजेटको अभाव रहनु, नियमित रूपमा विषयगत छलफल गरी नीति तथा योजना तर्जुमा गर्ने र कार्यक्रमहरूको वर्गीकरण गर्ने वातावरण बन्न नसक्नु, योजना तर्जुमालाई मार्गनिर्देश गर्न आवश्यक स्थानीय तहगत खण्डीकृत तथ्याङ्कको उपलब्धता नहुनु, स्थानीय तह अन्तर्गतका संस्थागत संरचनाहरू व्यवस्थित नहुनु, कर्मचारीहरूको स्थायित्व नहुनु, आदि यस क्षेत्रका समस्याहरू हुन् ।
- नियमित रूपमा विषयगत तथ्याङ्क संकलन, प्रशोधन र विश्लेषण गरी योजना छनौट गर्ने प्रणालीको आधारशीला तयार गर्न नसक्नु, प्रथम पञ्चवर्षीय योजना, वार्षिक विकास कार्यक्रम र मध्यकालीन खर्च संरचना बीचको सामन्जस्य कायम गर्दै योजना कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी बनाउन नसक्नु, योजना निर्माणको लागि आवश्यक विज्ञ जनशक्तिहरू स्थानीय स्तरमा नै उत्पादन गरी स्थानीय योजना निर्माणको प्रणालीलाई मजबुत र दिगो बनाउन नसक्नु, योजना कार्यान्वयन गर्ने निकायको क्षमता र दक्षता अभिवृद्धि गरी योजना कार्यान्वयन गर्न नसक्नु, स्थानीय तहको योजना निर्माण क्षमता र दक्षता अभिवृद्धि गर्न नसक्नु आदि यस क्षेत्रका प्रमुख चुनौतीहरू हुन् ।

दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति

सोच

“परिणाममुखी योजना तर्जुमा र प्रभावकारी कार्यान्वयन प्रणाली”

लक्ष्य

- जनमुखी विकासका लागि योजनाहरूको लक्ष्य र परिणामबीच सामन्जस्य कायम गर्ने,

उद्देश्य

- तथ्यमा आधारित परिणाममुखी योजना तर्जुमा गर्नु,
- योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु,
- योजनाहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन संरचनाको विकास गर्नु,

रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
● तथ्याङ्कको वैज्ञानिक प्रयोग गर्दै परिणाममुखी नीति तथा योजना तर्जुमा गर्ने, ● विषयगत मापदण्ड बनाइ तहगत सम्बन्ध तथा अन्तरसरकारी समन्वय कायम गर्ने, ● योजना अनुगमन निर्देशिका र सयन्त्र बनाई नियमित समीक्षा गर्ने साथै तेस्रो र स्वतन्त्र	● तथ्याङ्कीय पूर्व सूचीका आधारमा गाउँपालिकाका नीति तथा योजना तर्जुमा गर्ने ● स्थानीय योजना निर्माणको लागि निरन्तर विभिन्न निकायहरूसँग सहकार्य र समन्वय गर्ने, ● गाउँपालिकाले तथ्याङ्क संकलन, प्रशोधन र विश्लेषणको लागि विभिन्न निकायहरूबाट प्राविधिक सहयोग लिने, ● गाउँपालिकाले आवश्यक तथ्याङ्कहरूको सूची तयार गरी नियमित तथ्याङ्क संकलन गर्ने प्रणालीको विकास गर्ने, ● स्थानीय स्तरमा आवश्यकता पहिचान गरी विषयगत तथ्याङ्कहरू संकलन गर्ने, ● गाउँपालिकामा तथ्याङ्क सम्बन्धि कार्य गर्ने कर्मचारीहरूको क्षमता र दक्षता वृद्धिका कार्यक्रम संचालन गर्ने

पक्षबाट आयोजनाहरूको मूल्याङ्कन गर्ने ।	विशेष	● उपलब्ध वैज्ञानिक विधि र प्रविधिहरूको उच्चतम प्रयोग गरी तथ्याङ्क संकलन र विश्लेषण गर्ने, ● तथ्याङ्क वेब पोर्टल निर्माण गरी तथ्याङ्कहरूको एकीकृत रूपमा व्यवस्थापन र वितरण गर्ने, ● वेबपोर्टल र विभिन्न प्रकाशन मार्फत् तथ्याङ्कको नियमित प्रकाशन गर्ने, ● तथ्याङ्कको प्रशोधन र विश्लेषण गरी वेबपोर्टल र विभिन्न प्रकाशन मार्फत् प्रयोग कर्ता माझ पुर्याउने,

प्रमुख कार्यक्रमहरू

- तथ्याङ्क संकलन, प्रशोधन, विश्लेषण र प्रकाशन गर्ने,
- स्थानीय सरकारका योजनाहरू व्यापक जनसहभागितामा निर्माण गर्ने,
- स्थानीय सरकारको संस्थागत सुधारका लागि पेशागत तालिम तथा गोष्ठीको आयोजना गर्ने,
- एकीकृत तथा विकेन्द्रित गर्नका लागि स्थानीय सरकारले आवश्यक संरचना निर्माण गर्ने,
- स्थानीय आवश्यक कानूनहरूका निर्माण गर्ने,
- संघ तथा प्रदेश सरकारले प्रदान गर्ने समपुरक, ससर्त र विशेष अनुदान कार्यक्रमहरू लिई कार्यान्वयन गर्ने,

अपेक्षित उपलब्धि

योजनाको अन्तमा स्थानीय स्तरमा विद्युतीय तथ्याङ्क प्रणालीको स्थापना र संचालन भएको हुनेछ। योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि अनुगमन र मूल्याङ्कनको लागि आवश्यक सूचना उपलब्ध भएको हुनेछ। तथ्य र प्रमाणमा आधारित योजना तर्जुमा गर्न आवश्यक तथ्याङ्क उपलब्ध भएका हुनेछन्। तथ्यमा आधारित परिणाममुखी योजना तर्जुमा गर्ने परिपाटीको विकास भएको हुनेछ। योजनाहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन संरचनाको विकास गरिएको हुनेछ।

१०.३ आयोजना बैंक

आवश्यकता, लागत र मुनाफा हेरेर आयोजनाको प्राथमिकीकरण गर्नु पर्नेमा राजनीतिक तथा प्रशासनिक पहुँचका आधारमा आयोजना सिफारिस गर्ने वा गर्न लगाउने र सोही अनुसार बजेट विनियोजन गर्दा योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुन नसकिरहेको अवस्था छ। यसर्थ द्रुत र दिगो सामाजिक आर्थिक विकासको लागि लगानी र लाभको विश्लेषण गरी आयोजना बैंक बनाउने र आयोजनाहरूको प्राथमिकीकरण गरी वित्तीय स्रोत साधनको व्यवस्था र योजनाबद्ध कार्यान्वयन गर्नुपर्ने आवश्यकता छ। स्थानीय तहमा योजनाहरूको मूल्याङ्कन, स्क्रीनिंग र प्राथमिकीकरण गरी परिणाममुखी योजनाहरूको सूची तयार गर्न थप बजेट र जनशक्ति परिचालन गर्दै आयोजना छनौट र कार्यान्वयन प्रकृयालाई पारदर्शी, सरलीकरण गर्न र सरकारी लगानीले मात्र अपुग हुने आयोजनाको लागि निजी, सहकारी तथा वैदेशिक लगानी आकर्षित गर्न आयोजना बैंक बनाउने कार्यलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी निरन्तर कार्य गर्नुपर्ने आवश्यकता छ।

सम्भावना तथा अवसर

- स्थानीय सरकारले आयोजना बैंक बनाउने कार्यलाई प्राथमिकतामा राख्नु, आयोजना बैंक बनाएर मात्र बजेट विनियोजन योजना तर्जुमालाई भरपर्दो बनाउन आयोजनाको सूची तयार गर्ने अभ्यासको प्रारम्भ हुनु, स्थानीय तहले पनि सम्भाव्यता अध्ययनका आधारमा स्थानीय स्तरको आयोजना बैंक

बनाउने अभ्यास प्रारम्भ गर्नु, आयोजना विकास गर्न जनशक्ति क्रमशः विकास हुँदै जानु आदि यस क्षेत्रका अवसरहरू हुन् ।

समस्या तथा चुनौतीहरू

- आवश्यकता, लागत र लाभ विश्लेषण गरी आयोजनाहरूको बैंक बनाउने परिपाटी विकास हुनु पर्नेमा राजनीतिक र प्रशासनिक पहुँच हावी हुनु, संस्थागत संरचना र पर्याप्त जनशक्ति नहुँदा आयोजना बैंक बनाउने कार्यहरू अगाडि बढ्न नसक्नु, अध्ययन र अनुसन्धानको आधारमा आयोजनाहरूको लागत र मुनाफाबारे स्पष्ट हुन नसक्दा आन्तरिक लगानी व्यवस्थापन र लगानी आकर्षित गर्नमा कठिनाईहरू हुनु आदि यस क्षेत्रका समस्याहरू हुन् ।
- आयोजना बैंक बनाउनको लागि संस्थागत संरचना निर्माण गर्न नसक्नु, स्थानीय तहमा आयोजनाहरूको छनौट प्रक्रिया वैज्ञानिक नहुनु, लागत र मुनाफा हेरी सरकारी आयोजनाहरूको प्राथमिकीकरण गर्ने परिपाटीको विकास नहुनु, सरकारले कार्यान्वयनमा ल्याउने आयोजनाहरूको आयोजना बैंक बनाउन नसक्नु, सरकारी स्रोतले मात्र विकास आयोजनाहरूको विकासको लागि निजी क्षेत्र तथा वैदेशिक लगानी कर्ता आकर्षित गर्न सहयोगी हुने गरी आयोजना बैंक बनाउन नसक्नु, नेपाल तथा प्रदेश सरकारसँग समन्वय र सहकार्य गरी स्थानीय स्तरीय आयोजनाहरूको बैंक तयार पार्न नसक्नु, आदि यस क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् ।

दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति र कार्यनीति

“विकास आयोजनाको उचित छनौट, बाँडफाँड र स्मार्ट वित्तीय व्यवस्थापनको लागि आयोजना बैंक स्थापना”

लक्ष्य

- क्षेत्रगत बजेट विनियोजन पारदर्शी, समतामूलक र वैज्ञानिक बनाउन आयोजना बैंक,

उद्देश्य

- आयोजना बैंक बनाउने आधारशीला निर्माण गर्नु,
- आयोजना कार्यान्वयन मोडालिटी पहिचान गरी सिफारिस गर्नु,
- वित्तीय स्रोतको पहिचान गरी प्रभावकारी ढंगबाट परिचालन गर्नु,

रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
● आयोजना बैंकलाई स्थानीय तहसम्म विस्तार गर्ने, ● कार्यान्वयन मोडालिटीको लागि आवश्यक नीति नियम बनाइ नियमन गर्ने, ● स्थानीय तहमा आवश्यक वित्तीय स्रोत तथा	● आयोजना बैंक निर्माणको लागि आवश्यक संस्थागत संरचनाको निर्माण गर्ने, ● आयोजना बैंक निर्माणको लागि आवश्यक नीति, नियम, निर्देशिका तयार गरी नियमन गर्ने, ● आयोजना बैंकलाई व्यवस्थित गर्नको लागि आवश्यक सफ्टवेयरको विकास गरी सम्बन्धित निकायसँग आवश्यक समन्वय गर्ने, ● आयोजना बैंकमा भएका आयोजनाहरूलाई पारदर्शी र यथार्थपरक ढंगबाट अभिलेख राख्न र छनौट गर्न विद्युतीय प्रणालीमा आवद्ध गर्ने,

साधनको पहिचान तथा परिचालन गर्ने ।	● आयोजना बैंक बनाउनुको लागि स्थानीय तहको क्षमता र दक्षता वृद्धि गर्ने, ● परियोजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक नीति नियम तयार पारी लागू गर्ने, ● संघ, प्रदेश, निजी, सहकारी तथा सामाजिक संघ संस्थासँग समन्वय गरी आवश्यक वित्तीय स्रोत साधनको पहिचान तथा परिचालन गर्ने, ● स्थानीय स्तरका आयोजना बैंकमा आवद्ध भएका आयोजना सञ्चालन गर्न सार्वजनिक, निजी, सहकारी, सामुदायिक र वैदेशिक लगानीको सम्भावनाहरू पहिचान गरी वित्तीय स्रोतको व्यवस्थापन गर्ने, ● प्राथमिकताको आधारमा आयोजना छनौट गरी मध्यकालीन खर्च संरचनामा समावेश गर्ने ।

प्रमुख कार्यक्रमहरू

- आवश्यक संस्थागत संरचनाको निर्माण गर्ने,
- आवश्यक नीति, नियम, निर्देशिका तयार गर्ने,
- सम्भाव्यता अध्ययन गरी स्थानीय स्तरीय आयोजनाहरूको बैंक बनाउने,
- आयोजनाको पहिचान, वर्गीकरण, प्राथमिकीकरण, छनौट र मूल्याङ्कनको मापदण्ड निर्माण गर्ने,
- स्थानीय तहमा आयोजना बैंक स्थापना गर्न क्षमता र दक्षता अभिवृद्धि गर्ने,
- विद्युतीय प्रणालीमा अभिलेख राख्न कर्मचारीको दक्षता अभिवृद्धि गर्ने,
- स्थानीय तहमा आवश्यक अन्य पूर्वाधारहरूको विकास गर्ने,

अपेक्षित उपलब्धि

योजनाको अन्तमा स्थानीय स्तरमा विकासका आयोजनाहरू आयोजना बैंकमा आवद्ध गरी संचालन भएका हुनेछन् । आयोजनाहरूको प्राथमिकीकरण छनौट, अध्ययन, अनुसन्धान र मापदण्डको आधारमा भएका हुनेछन् । बजेट विनियोजन प्रणाली न्यायोचित, पारदर्शी, समतामूलक र वैज्ञानिक हुनेछ ।

१०.४ तहगत सम्बन्ध तथा अन्तर सरकार समन्वय

देशमा संघीयताको अभ्याससँगै संघ, प्रदेश र स्थानीय गरी तीन तहका सरकार क्रियाशील रहेका छन् । यी सरकारका एकल अधिकार क्षेत्र प्रष्ट भए पनि साभा अधिकारका क्षेत्रको कार्यान्वयनमा केही अस्पष्टता रहेका छन् । तसर्थ तीन तहका सरकारले प्रभावकारी कार्य सम्पादन गर्न आपसी सामन्जस्य, समन्वय र सहकार्य आवश्यक पर्दछ । स्पष्ट नभएका अधिकार क्षेत्रमा आपसी सहकार्य र समन्वय गर्दै जनतालाई सरकारको उपस्थिति र अनुभूति गराउनु पर्दछ ।

प्रमुख समस्या

नेपालको संविधानको अनुसूची ५ मा संघीय सरकारले सम्पादन गर्ने एकल अधिकार क्षेत्र भित्रका कार्यहरू, अनुसूची ६ मा प्रदेश सरकारले सम्पादन गर्ने कार्यहरू, अनुसूची ७ मा संघ र प्रदेशले साभा रूपमा सम्पादन गर्ने कार्यहरू, अनुसूची ८ मा स्थानीय तहका एकल अधिकार क्षेत्रभित्रका कार्यहरू र अनुसूची ९ मा तीन तहका सरकारले सम्पादन गर्ने साभा अधिकारका कार्यहरू उल्लेख गरिएको छ । यी कार्यहरू मोटामोटी रूपमा मात्र उल्लेख गरिएको र मसिनो ढंगले नछुट्याइएको हुँदा कार्य सम्पादन गर्न केही अस्पष्टताहरू छन् ।

। कार्य विस्तृतीकरणमा केही व्याख्या गरिएको भएता पनि व्याख्या नभएका कैयौं सवालहरू छन् र कार्यान्वयन चरणमा ती कार्यहरू दोहोरिने, एक अर्काको क्षेत्र अतिक्रमण हुने जस्ता समस्याहरू छन् । तीन तहका सरकारले कार्यान्वयन गर्ने आयोजनाहरूको हालसम्म वर्गीकरण गरिएको छैन र यसले योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा थप समस्या पैदा गरेको छ । यस प्रकारका समस्या समाधान गर्न तीन तहका सरकारबीच आपसी सहकार्य र समन्वय आवश्यक छ ।

चुनौती र अवसर

तीन तहका सरकारले कार्यान्वयन गर्ने आयोजनाहरूको वर्गीकरण गरी कार्य प्रष्टता गर्नु, तीनै तहका सरकारको प्राथमिकतामा परेका आयोजनाहरू कार्यान्वयनको लागि स्रोत व्यवस्थापन गर्नु, एक अर्कोको कार्यक्षेत्र अतिक्रमण नहुने गरी कार्यसम्पादनमा सहजीकरण गर्नु, आयोजना कार्यान्वयनमा प्रभावकारिता ल्याउनु आदि प्रमुख चुनौती हुन् । प्रदेश र स्थानीय तह बीच तथा स्थानीय तहहरू बीच कुनै समस्या देखा परे तिनको समाधान गर्न माननीय मुख्यमन्त्रीको अध्यक्षतामा प्रदेश स्तरमा समन्वय परिषद्को व्यवस्था हुनु, संघीयता कार्यान्वयनको लागि कार्यतालिका निर्माण हुनु, आयोजनाहरूको वर्गीकरण गरी कार्य प्रष्टता ल्याउन आयोजना वर्गीकरण सम्बन्धी छलफलले नीति निर्माताको ध्यान आकर्षण गर्नु, दुःखको बेला मिलेर काम गर्ने नेपालीको संस्कृति हुनु आदि अवसर हुन् ।

दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति सोच

“समन्वय, सहकार्य र सहअस्तित्वमा प्रतिवद्धता”

लक्ष्य

- आपसी समन्वय र सहकार्यमा उत्कृष्ट नतिजा हाँसिल गर्ने,

उद्देश्य

- आपसी सहयोग र समन्वयमा आयोजनाको पहिचान, विकास र कार्यान्वयन गर्नु,

रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
● तीन तहका सरकारको कार्यक्षेत्र र क्षेत्राधिकार प्रष्ट गर्न आयोजनाहरूको वर्गीकरण गर्न नेपाल सरकारसँग बहस पैरवी गर्ने, ● आपसी सहकार्य र समन्वय गर्ने संयन्त्रहरू सुदृढ गर्ने,	● ठूला विकास आयोजनाहरूको लागि आवश्यक स्रोत बहुपक्षीय समन्वय र सहकार्यको माध्यममार्फत् व्यवस्था गर्ने, ● स्थानीय तहमा उत्पादन वृद्धिमा सघाउने एवम् आर्थिक गतिविधि बढाउने खाले आयोजनाहरू गाउँपालिका आफैले पहिचान गरी कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था गर्ने, ● जनातामा सेवाप्रवाह गर्ने साना आयोजनाहरूको पहिचान, विकास र कार्यान्वयन गर्ने, ● नीति तथा योजना आयोगको स्थानीय तहमा योजना तर्जुमा सहजीकरण समितिमार्फत् योजना तर्जुमा र प्राविधिक सहयोग गर्ने, ● स्थानीय तहमा कार्यरत कर्मचारीहरूको आयोजना कार्यान्वयन गर्न क्षमता वृद्धि गर्ने,

प्रमुख कार्यक्रमहरू

- नीति तथा योजनाको संस्थागत संरचना निर्माण गर्ने,
- आयोजनाहरूको पहिचान, विकास र कार्यान्वयन गर्ने,
- स्थानीय तहका योजना तर्जुमा र कानून निर्माण गर्ने,
- स्थानीय तहका कर्मचारीको क्षमता वृद्धि तालिम गर्ने,
- नेपाल सरकारबाट प्राप्त राजश्वको बाँडफाँड गर्ने,
- आयोजनाहरूको विस्तृत अध्ययन र कार्यान्वयनको लागि आवश्यक स्रोतको व्यवस्था गर्ने,

अपेक्षित उपलब्धि

योजनाको अन्त्यमा आवश्यक स्रोत बहुपक्षीय समन्वय र सहकार्यको माध्यमबाट व्यवस्था गरिएको हुनेछ । उत्पादन वृद्धिमा सघाउने एवम् आर्थिक गतिविधि बढाउने खालका आयोजनाहरू गाउँपालिका आफैले पहिचान गरी कार्यान्वयन गरिएको हुनेछ । जनतामा सेवाप्रवाह गर्ने साना आयोजनाहरूको पहिचान, विकास र कार्यान्वयन भएको हुनेछ । स्थानीय तहमा कार्यरत कर्मचारीहरूको आयोजना कार्यान्वयन गर्ने क्षमता वृद्धि भएको हुनेछ ।

१०.५ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

अनुगमन एउटा निरन्तर चलिरहने प्रक्रिया हो, विकास आयोजना कार्यान्वयनको चरणमा पनि यसको बहुआयामिक महत्व रहेको छ । यसको मुख्य उद्देश्य चालु परियोजनाको प्रगति र ढिलासुस्तीको बारेमा सरोकारवालाहरूलाई समयमा नै जानकारी गराइ परियोजनालाई सही बाटोमा हिडाउनु हो । स्थानीय स्तरमा पनि अनुगमन प्रणालीको विकास गरी चालू परियोजनाहरूलाई सक्रिय र परिणाममुखी बनाउन जरुरी छ । अनुगमनले विकास कार्यक्रम र आयोजनाहरूको नतिजा खोज्ने र कार्यान्वयन गर्ने पक्षलाई बढी जिम्मेवार बनाउनुको साथै जवाफदेही पनि बनाउँछ । अनुगमन तथा मूल्याङ्कनले कार्यक्रम वा आयोजनाका सबल र दुर्बल पक्ष पत्ता लगाई दुर्बल पक्षलाई न्यूनीकरण गर्ने उपायको खोजी गर्नुका साथै समीक्षा गरी सूचना संकलन गरी प्रमाणमा आधारित सुधार तथा निर्णय गर्न सहयोग पुऱ्याउँछ । त्यसैले हरेक क्षेत्र सार्वजनिक, निजी र गैर सरकारी) ले परियोजनाको कार्यान्वयन चरणमा अनुगमन र परियोजनाको मध्यम तथा अन्तिम चरणमा मूल्याङ्कन गर्न जरुरी हुन्छ । राम्रो योजनाले परिणाममा ध्यान केन्द्रित गर्न मद्दत गर्दछ, जबकि अनुगमन र मूल्याङ्कनले हामीलाई अधिल्लो सफलता र चुनौतीहरूबाट पाठ सिक्न मद्दत गर्दछ र निर्णय गर्नको लागि मद्दत पुऱ्याउँछ । जसले गर्दा वर्तमान र भविष्यका पहलहरू मानिसहरूको जीवन सुधार गर्न र आफ्नो छनौटहरू विस्तार गर्न सक्षम हुन्छन् ।

सम्भावना र अवसर

- अनुगमन तथा मूल्याङ्कनबारे संस्थागत धारणा बन्नु, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यको लागि संगठन संरचना निर्माण गर्दा महत्व दिनु, अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका निर्देशिकाहरू तयार हुनु आदि अवसरहरू हुन् ।

समस्या र चुनौती

- स्थानीय तहमा पर्याप्त जनशक्ति र भौतिक संरचना नहुनु, सीमित बजेट, तथ्याङ्कको कमजोर आधारहरू, स्थानीय तह अन्तर्गतका संस्थागत संरचनाहरू व्यवस्थित नहुनु, कर्मचारीहरूको स्थायित्व नहुनु, आवश्यक तथ्याङ्क र सूचनाहरू उपलब्ध र व्यवस्थित नहुनु जस्ता समस्याहरू विद्यमान छन् ।

- स्थानीय तहमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीको कार्यान्वयन प्रभावकारी बनाउन नसक्नु, तथ्य र वस्तुपरक रूपमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन पद्धतिको कार्यान्वयन गर्न नसक्नु, नतिजामूलक तथ्यहरूको पहिचान गरी आयोजनामा समावेश गर्न नसक्नु, यस क्षेत्रका मुख्य चुनौतीको रूपमा रहेका छन्।

दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति सोच

“आयोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन र लाभग्राहीको सकारात्मक प्रभाव”

लक्ष्य

- आयोजनाहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन र नतिजामूलक परिणामका लागि वैज्ञानिक अनुगमन र मूल्याङ्कन प्रणालीको विकास गर्ने,

उद्देश्य

- योजनाहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनलाई प्रभावकारी बनाउनु,
- आयोजनाहरूको प्रतिफल, नतिजा र प्रभावहरूको मापन गर्नु,

रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
● अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि स्पष्ट नीति बनाई लागू गर्ने, ● स्थानीय स्तरमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्य प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने, ● अनुगमन तथा मूल्याङ्कन निर्देशिका बनाई स्थानीय तहगत रूपमा अनुगमन संयन्त्र विकास गर्ने, ● जनशक्तिको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने, ● आयोजनाहरूको हरेक पक्षलाई आधार मानी अनुगमन तथा मूल्याङ्कनलाई प्रभावकारी बनाउने, ● योजना कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्याङ्कनलाई यथार्थपरक र परिणाममुखी बनाउने, ● नीति, कार्यक्रम, योजना र आयोजनाहरूको मूल्याङ्कन गर्दा सान्दर्भिकता, प्रभावकारिता कार्यकुशलता, प्रभाव, दिगोपना, समावेशिता, लैंगिक समता र	● स्थानीय तहमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन दिग्दर्शन तयार गरी प्रभावकारी ढंगबाट कार्यान्वयन गर्ने, ● स्थानीय स्तरीय अनुगमन तथा मूल्याङ्कन इकाईलाई प्रभावकारी गर्ने, ● स्थानीय तहका अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको क्षेत्रमा काम गर्ने कमचारीलाई तालिम प्रदान गर्ने, ● सार्वजनिक नीति, पञ्चवर्षीय योजना, आर्थिक नीति तथा कार्यक्रम, बजेट तथा आयोजनाको दस्तावेजको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने, ● हरेक आयोजनाको ठिकठिक समयमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन विश्लेषणको आधारमा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनलाई परिणाममुखी र प्रभावकारी गर्ने, ● दिगो विकास लक्ष्यका सूचकहरूको प्रगतिलाई अनुगमन तथा मूल्याङ्कनमा एकीकृत गर्ने, ● अनुगमन प्रणालीलाई नियमित र प्रभावकारी बनाउन नीति कार्यक्रम, योजना वा आयोजना निर्माण तहमा नै सूचकहरू निर्धारण र उपलब्धिहरूको मापन गर्ने प्रणालीको विकास गर्ने, ● यस योजनामा विकास भएको नतिजाखाकालाई प्रत्येक नीति, कार्यक्रम, योजना तथा आयोजना मूल्याङ्कनको आधार मानिने,

प्रमुख कार्यक्रमहरू

- अनुगमन र मूल्याङ्कन निर्देशिकाको निर्माण गर्ने,
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन मापदण्ड निर्माण र कार्यान्वयन गर्ने,
- जनशक्तिको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने,
- अनुगमन र मूल्याङ्कनमा संलग्न कर्मचारीलाई तालिम गर्ने,
- ठूला आयोजनाको पूर्व, चालू र सम्पन्न मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयारी गर्ने,

अपेक्षित उपलब्धि

अनुगमन तथा मूल्याङ्कन दिग्दर्शन तयार गरी प्रभावकारी ढंगबाट कार्यान्वयन भएको हुनेछ। अनुगमन तथा मूल्याङ्कन इकाई प्रभावकारी भएको हुनेछ। अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको क्षेत्रमा काम गर्ने कर्मचारीको क्षमता विकास भएको हुनेछ। योजनामा विकास भएको नतिजा खाकालाई प्रत्येक नीति, कार्यक्रम, योजना तथा आयोजना मूल्याङ्कनको आधार भएको हुनेछ।

१०.६ जोखिम व्यवस्थापन

योजनाको अपेक्षित लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल गर्न राजनीतिक स्थायित्व, राजनीतिक दलहरू बीच सहकार्य, नीतिगत स्थिरता, लगानीको अनुकूल वातावरण, आर्थिक स्थायित्व, मित्र राष्ट्र र विकास साझेदारको सहयोग, निकायगत कार्यक्षमता र कुशलता, अन्तर क्षेत्रगत र अन्तर तहगत समन्वय र सहकार्य आवश्यक हुन्छ। त्यस्तै योजनाले निर्धारण गरे अनुरूप सार्वजनिक, निजी तथा सहकारी एवं गैर सरकारी क्षेत्रबाट लगानी हुने अपेक्षा गरिएको छ। योजना अवधिमा सम्पन्न हुने प्राथमिकता प्राप्त आयोजना र कार्यक्रमले योजनाको कार्यान्वयन पक्षलाई निक्कैल गर्नेछ। तसर्थ योजना तर्जुमा गर्दा लिइएका मान्यता र पूर्वानुमान अनुरूप सम्भाव्य जोखिम प्रक्षेपित अवस्था अनुरूप नियन्त्रणको दायराभित्र रहने अनुमान गरिएको छ। संघीय शासन प्रणाली नेपालको लागि नयाँ अभ्यास भएको हुँदा स्थानीय तहको संस्थागत विकास र कार्यान्वयन क्षमताले विकास योजना, नीति तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयनलाई प्रभावित पार्ने छ। साथै, योजना अवधिमा तर्जुमा हुने वार्षिक र आवधिक योजनामा उल्लेख भएका लक्ष्य तथा रणनीतिको निरन्तरता दिनुपर्ने हुन्छ। योजनाका लक्ष्यहरू हासिल गर्न सो अनुरूप राजनीतिक नेतृत्व, कर्मचारीतन्त्र र नागरिकको दृष्टिकोण तथा मनोवृत्ति संरचनात्मक व्यवस्थामा परिवर्तन हुनु आवश्यक छ। स्रोत साधनको विनियोजन एवम् सञ्चालन कुशलता कायम गर्दै कार्य पद्धति र कार्य संस्कृतिमा सुधार गर्न सकेमा जोखिम पक्षको व्यवस्थापन हुन सक्छ। स्थानीय अर्थतन्त्रलाई आत्म निर्भर बनाउँदै वित्तीय, मानवीय तथा भौतिक साधनको प्रभावकारी परिचालन हुनसकेमा उल्लेखित लक्ष्य हासिल हुने जोखिम रहँदैन।

सम्भावना र अवसर

- दिगो विकास लक्ष्य र दीर्घकालीन सोचसहितको यस ५ वर्षे आवधिक योजना कार्यान्वयन गर्न स्थानीय सरकारलाई संघीय सरकार, प्रदेश सरकार, निजी र सहकारी क्षेत्र, नागरिक समाज, विकास साझेदार संस्था र गैरसरकारी संस्थाबाट महत्वपूर्ण सहयोग प्राप्त हुनु र गाउँपालिकामा उपलब्ध पर्याप्त स्रोत साधनलाई अवसरका रूपमा लिन सकिन्छ।

समस्या र चुनौती

- जलवायु परिवर्तनबाट वातावरणमा पर्न सक्ने नकारात्मक असर, पेट्रोलियम पदार्थमा हुन सक्ने मूल्यवृद्धि, महामारी तथा उत्पन्न हुन सक्ने अन्य विपद्, गाउँपालिका आर्थिक रूपले सम्बृद्ध हुँदै गर्दा मानवीय, भौतिक तथा आर्थिक क्षति प्रमुख समस्याका रूपमा रहेका छन् ।
- महामारी तथा विपद् व्यवस्थापन गरी योजनाले लिएको लक्ष्यहरू प्राप्त गर्न, जलवायु परिवर्तनका कारण जनजीवन, उत्पादन, पूर्वाधार तथा अन्य क्षेत्रमा पर्न सक्ने प्रतिकूल असर न्यूनीकरण गर्नु, बढ्दो वायु प्रदूषण नियन्त्रण गरी स्वच्छ र हरित अर्थतन्त्र निर्माण गर्नु, विपद् जोखिम न्यूनीकरण गर्न पर्याप्त तयारी गर्नु, पूर्वाधार निर्माणमा पर्याप्त सावधानी नअपनाउनु जस्ता चुनौतीहरू जोखिम पक्ष रहेका छन् ।
- तीनै तहका सरकारबीच समन्वय र सहकार्यको वातावरण स्थापित गर्नु, सीमित ज्ञान सीप र क्षमता भएका कर्मचारीहरूलाई उत्प्रेरित गर्दै योजना कार्यान्वयन गर्नु, सार्वजनिक सेवा प्रवाह र विकास निर्माणका कार्य सञ्चालन गर्न स्रोत जुटाउने कार्य गर्नु, आवश्यकता र राजश्व परिचालन क्षमता अनुसारको स्रोत प्राप्त गर्नु, स्थानीय तहको विकासमा निजी क्षेत्र, सहकारी, नागरिक समाज र गैरसरकारी क्षेत्रको सहयोग आवश्यक मात्रामा प्राप्त गर्नु आदि चुनौतीका रूपमा रहेका छन् ।

दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति

सोच

“जोखिम व्यवस्थापन गर्दै योजनाको सफल कार्यान्वयनबाट गाउँपालिकाको समग्र विकास गर्ने”

लक्ष्य

- योजनाको जोखिम पक्षका निराकरण गर्दै वित्तीय, मानवीय तथा भौतिक साधनको प्रभावकारी परिचालनबाट परिलक्षित लक्ष्य हासिल गर्ने,

उद्देश्य

- योजना कार्यान्वयनका दौरान वित्तीय जोखिम न्यूनीकरण गर्नु,
- पूर्वाधार र सूचना प्रविधिजन्य जोखिम न्यूनीकरण गर्नु,
- प्राकृतिक विपद् र जलवायु परिवर्तनका जोखिम न्यूनीकरण गर्नु,
- शासकीय जोखिम न्यूनीकरण गर्नु,
- सामाजिक तथा सांस्कृतिक जोखिम न्यूनीकरण गर्नु ।

रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
● सार्वजनिक वित्तको प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्ने, ● मौद्रिक तथा वित्तीय क्षेत्रका जोखिम न्यूनीकरण गर्ने,	● राजश्व संकलन तथा यसको दायरा विस्तार गर्ने, ● सार्वजनिक खर्चलाई उत्पादनशील तथा प्रतिफलयुक्त हुने गरी परिचालन गर्ने, ● चालू खर्च व्यवस्थापन सम्बन्धि मापदण्ड बनाइ वाञ्छित सीमाभित्र राखिने छ र गैर बजेटरी खर्चलाई नियन्त्रण गर्ने, ● सामाजिक सुरक्षा लगायतका सामाजिक सुरक्षा प्रणालीलाई विस्तार तथा सवल बनाउने, ● मध्यकालीन खर्च संरचना तर्जुमा प्रक्रियालाई सुदृढ गरी यथार्थपरक बनाइने,

● पूर्वाधार र सूचना प्रविधिजन्य जोखिम न्यूनीकरण गर्ने, ● प्राकृतिक विपद् र जलवायु परिवर्तनका जोखिम न्यूनीकरण गर्ने, ● शासकीय जोखिम न्यूनीकरण गर्ने, ● सामाजिक तथा सांस्कृतिक जोखिम न्यूनीकरण गर्ने ।	● अर्थतन्त्रको लागि आवश्यक लगानी र आन्तरिक स्रोत उपलब्धता बीचको अन्तर पूर्ति गर्न बाह्य लगानी भित्र्याइने, ● वित्तीय संस्थाको विस्तार र प्रविधिमैत्री वित्तीय सेवाको विकास गरी वित्तीय पहुँच बढाइने, ● उर्जा, पूर्वाधार, मानवीय र साइबर सुरक्षा प्रदान गर्ने तथा साइबर अपराध नियन्त्रण गर्ने, ● विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनको लागि समुदाय स्तरदेखि नै उत्थानशील क्षमता अभिवृद्धि गर्ने, ● विकास निर्माणका चरणहरूमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी विषयलाई मूलप्रवाहीकरण गर्ने, ● पारदर्शीता, जवाफदेहिता र उत्तरदायित्व प्रवर्द्धन गरी सुशासन कायम गर्ने, ● संघ, प्रदेश र स्थानीय तहबीचको सहकार्य र समन्वयलाई प्रभावकारी बनाइने, ● दीर्घकालीन सोच, आवधिक योजना र वार्षिक बजेट बीचको तादाम्यता र क्षेत्रगत नीतिहरूसँग सामञ्जस्यता कायम गर्ने, ● कामको सम्मान, सम्मानजनक काम र कामप्रतिको जिम्मेवारीलाई प्रवर्द्धन गर्ने, ● सार्वजनिक पदमा रहने सबै पदाधिकारीहरूको पदीय आचारण र अनुशासन सम्बन्धी आचार संहिता लागू गर्ने, ● पेशागत मर्यादा, व्यावसायिकता र सदाचार प्रवर्द्धन गर्न आवश्यक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

प्रमुख कार्यक्रमहरू

- वित्तीय जोखिमको लेखाजोखा गर्ने विधि तयारी तथा अद्यावधि गर्ने,
- राजश्व संकलन कार्य योजनको निर्माण गर्ने,
- चालू खर्च व्यवस्थापन सम्बन्धि मापदण्ड निर्माण गर्ने,
- वित्तीय संस्थाको विस्तार, विपद् जोखिम संवेदनशील योजना तथा पूर्वाधार निर्माण योजना तयारी गर्ने,
- सुशासन सम्बन्धि कार्य योजना निर्माण गर्ने,
- सार्वजनिक पदाधिकारीहरूको पदीय आचारण र अनुशासन सम्बन्धी आचारसंहिता निर्माण गर्ने,
- कर्मचारी सम्बन्धि आचारसंहिता निर्माण गर्ने,

अपेक्षित उपलब्धि

योजनाको अन्त्यमा सार्वजनिक वित्तको प्रभावकारी व्यवस्थापन भएको हुनेछ । मौद्रिक तथा वित्तीय क्षेत्रका जोखिम न्यूनीकरण भएको हुनेछ । पूर्वाधार र सूचना प्रविधिजन्य जोखिम न्यूनीकरण भएको हुनेछ । स्थानीय स्तरमा प्राकृतिक विपद् र जलवायु परिवर्तनका जोखिम न्यूनीकरण भएको हुनेछ । स्थानीय रूपमा शासकीय जोखिम न्यूनीकरण भएको हुनेछ । साथै गाउँपालिकामा सामाजिक तथा सांस्कृतिक जोखिम न्यूनीकरण भै सभ्य तथा सुसंस्कृत समाजको निर्माण भएको हुनेछ ।